

KOMENTAR BIBLIK FALAS

TI MUND TA KUPTOSH BIBLËN!

***Shpresë në Kohë të Vështira — Perdja e Fundit:
Zbulesa***

Nga Dr. Bob Utley, Profesori i Hermeneutikës (i dalë në pension)
(Interpretimi Biblik)

Copyright © 2012 [Bible Lessons International](http://www.freebiblecommentary.org). Të gjitha të drejtat e rezervuara. Çdo kopje apo shpërndarje e këtij materiali duhet të jepet pa asnjë kosto. Kopjet apo shpërndarjet e këtij materiali duhet t'i atribuohen Dr. Bob Utley dhe të përfshijnë një referencë tek www.freebiblecommentary.org

Teksti kryesor biblik i përdorur në këtë komentari është: New American Standard Bible (Botim, 1995) Copyright © 1960, 1962, 1963, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1977, 1995 nga Fondacioni Lockman, P. O. Box 2279, La Habra, CA 90632-2279.

PËRMBAJTJE

SHKURTIME TË PËRDORURA NË KËTË KOMENTAR	3
NJË FJALË NGA AUTORI: SI MUND T’JU NDIHMOJË KY KOMENTAR?	5
NJË UDHËZUES PËR LEXIM TË MIRË TË BIBLËS:	7
NJË KËRKIM PERSONAL PËR TË VËRTETËN E VERIFIKUESHME	7
TEMË E VEÇANTË: PARASHIKIME TË DHJATËS SË VJETËR PËR TË ARDHMEN NË KRAHASIM ME PARASHIKIME TË DHJATËS SË RE (“HYRJE THELBËSORE” PËR ZBULESËN)	15
TEMË E VEÇANTË: PROFECI E DHJATËS SË VJETËR.....	22
HYRJA NË ZBULESË	26
ZBULESA 1:1-20	36
ZBULESA 2 – 3.....	49
ZBULESA 4 – 5.....	75
ZBULESA 6:1-7:17	88
ZBULESA 8:1-9:21	102
ZBULESA 10:1-11:19	113
ZBULESA 12-14.....	128
ZBULESA 15-16.....	155
ZBULESA 17-18.....	169
ZBULESA 19.....	182
ZBULESA 20.....	194
ZBULESA 21-22.....	207
SHTOJCA NJË: PËRCAKTIME TË TERMAVE GRAMATIKORE GREQISHT.....	225
SHTOJCA DY: KRITIKA E TEKSTIT	234
SHTOJCA TRE: FJALORTH.....	238
SHTOJCA KATËR: SHPALLJE DOKTRINORE	248
SHTOJCA PESË: PIKËPAMJE TË ARDHJES SË DYTË.....	250
SHTOJCA GJASHTË: POEZI MBI ZBULESËN.....	254

SHKURTIME TË PËRDORURA NË KËTË KOMENTAR

AB	Anchor Bible Commentaries [Komentarë të Biblës Ankor], botim i William Foxwell Albright [Uilliam Foksuell Ollbraijt] dhe David Noel Freedman [Dejvid Noel Fridman]
ABD	Anchor Bible Dictionary [Fjalori i Biblës Ankor] (6 volume.), botim i David Noel Freedman [Dejvid Noel Fridman]
ABPS	American Baptist Publication Society [Shoqëria Amerikane Baptiste e Botimit]
AKOT	Analytical Key to the Old Testament [Çelësi Analitik për tek Dhjata e Vjetër] nga John Joseph Owens [Xhon Xhozef Ouens]
ANE	Ancient Near East [Lindja e Afërme Antike]
ANET	Ancient Near Eastern Texts [Tekste të Lindjes së Afërme Antike], James B. Pritchard [Xhejms Bi Pritçard]
ASV	American Standard Version [Versioni Standart Amerikan]
AV	Authorized Version [Versioni i Autorizuar]
BAGD	Një Leksikon Greqisht-Anglisht i Dhjatës së Re dhe Literaturës së Hershme të Krishterë, Walter Bauer [Uollter Bauer], botimi i dytë nga F. W. Gingrich [Ef Dabëllju Gringriç] dhe Fredrick Danker [Fredrik Denkër]
BDB	Një Leksikon i Hebraishtes dhe Anglishtes i Dhjatës së Vjetër nga F. Brown [Ef Braun] , S. R. Driver [Es Ar Drajvër] dhe C. A. Briggs [Si Ej Brigs]
BHS	Biblia Hebraica Stuttgartensia, GBS, 1997
DSS	Dead Sea Scrolls [Dorëshkrime të Detit të Vdekur]
EJ	Encyclopedia Judaica [Enciklopedia Judaike]
IDB	The Interpreter's Dictionary of the Bible [Fjalori i Interpretuesit të Biblës] (4 volume), botuar nga George A. Buttrick [Xhorxh Ej Batrik]
ISBE	International Standard Bible Encyclopedia [Enciklopedia Ndërkombëtare Standarte Biblike] (5 volume), botuar nga James Orr [Xhejms Orr]
JB	Jerusalem Bible [Bibla Jeruzalem]
JPSOA	Shkrimet e Shenjta sipas Tekstit Mazoretik: Një Përkthim i Ri (The Jewish Publication Society of America [Shoqëria Hebraike e Publikimit e Amerikës])
KB	Leksikoni Hebraik dhe Aramaik i Dhjatës së Vjetër nga Ludwig Koehler [Ludvig Koehler] dhe Walter Baumgartner [Uollter Baumgartner]
KJV	King James Version [Versioni i Mbretit Xhejms]
LAM	Bibla e Shenjtë nga Dorëshkrimet Antike Lindore (the Peshitta [Peshita]) nga George M. Lamsa [Xhorxh Em Lamsa]

LXX	Septuaginti (Greqisht-Anglisht) nga Zondervan, 1970
MOF	Një Përkthim i Ri i Biblës nga James Moffatt [Xhejms Mofat]
MT	Masoretic Hebrew Text [Tekst Hebraik Mazoretik]
NAB	New American Bible Text [Teksti i Biblës së Re Amerikane]
NASB	New American Standard Bible [Bibla sipas Standartit të Ri Amerikan]
NEB	New English Bible [Bibla e Re Angleze]
NET	NET Bible: New English Translation, Second Beta Edition [Bibla NET: Përkthimi i Ri Anglez, Botimi i Dytë Beta]
NIDNTT	New International Dictionary of New Testament Theology [Fjalori i Ri Ndërkombëtar i Teologjisë së Dhjatës së Re] (4 volume), nga Colin Brown [Kolin Braun]
NIDOTTE	New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis [Fjalori i Ri Ndërkombëtar i Teologjisë së Dhjatës së Vjetër dhe Eksegjezës] (5 volume), botuar nga Willem VanGemeren [Uillëm Van Gemeren]
NIV	New International Version [Versioni i Ri Ndërkombëtar]
NJB	New Jerusalem Bible [Bibla e Re e Jeruzalemit]
NKJV	New King James Version [Versioni i Ri i Mbretit Xhejms]
NRSV	New Revised Standard Bible [Bibla e Re sipas Versionit të Rishikuar]
OTPG	Old Testament Passing Guide [Udhëzuesi i Kalimit të Dhjatës së Vjetër] nga Todd S. Beall [Tod Es Biëll], William A. Banks [Uilliam Ej Benks] dhe Colin Smith [Kolin Smith]
REB	Revised English Bible [Bibla Angleze e Rishikuar]
RSV	Revised Standard Version [Versioni Standart i Rishikuar]
SEPT	Septuaginti (Greqisht-Anglisht) nga Zondervan, 1970
TCNT	The Twentieth Century New Testament [Dhjata e Re e Shekullit të Njëzetë]
TEV	Today's English Version [Versioni Anglez i Sotshëm] nga United Bible Societies [Shoqëritë Biblike të Bashkuara]
UBS4	United Bible Societies' The Greek New Testament [Dhjata e Re Greke e Shoqërive Biblike të bashkuara, versioni i katërt i rishikuar]
YLT	Young's Literal Translation of the Holy Bible [Përkthimi fjalë-për-fjalë i Young i Biblës së Shenjtë] nga Robert Young [Robert Jang]
ZPEB	Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible [Enciklopedia Piktoriale Zondervan e Biblës] (5 volume), botimi i Merrill C. Tenney [Merril Si Tenej]

NJË FJALË NGA AUTORI: SI MUND T'JU NDIHMOJË KY KOMENTAR?

Interpretimi biblik është një proces racional dhe shpirtëror i cili përpiqet të kuptojë një shkrimtar antik të frymëzuar në mënyrë të tillë që mesazhi nga Perëndia të mund të kuptohet dhe të zbatohet në kohën tonë.

Proçesi shpirtëror është thelbësor por i vështirë për t'u përkufizuar. Ai përfshin dorëzim tek Perëndia dhe hapje ndaj Perëndisë. Duhet të ketë një uri (1) për Të, (2) për ta njohur Atë dhe (3) për t'i shërbyer Atij. Ky proces përfshin lutjen, rrëfimin dhe gatishmërinë për të ndryshuar stilin e jetesës. Fryma është thelbësore në procesin interpretues, por arsyeja se pse të krishterët e sinqertë dhe të perëndishëm e kuptojnë Biblën në mënyra të ndryshme është një mister.

Proçesi racional është më i lehtë për t'u përshkruar. Ne duhet të jemi të qëndrueshëm dhe të drejtë ndaj tekstit dhe të mos ndikohemi nga paragjykimet tona personale apo denominacionale. Ne të gjithë kushtëzohemi historikisht. Asnjë nga ne nuk është interpretues objektiv dhe neutral. Ky komentari ofron një proces racional të kujdesshëm i cili përmban tre parime interpretimi të strukturuar për të na ndihmuar të tejkalojmë paragjykimet tona.

Parimi i Parë

Parimi i parë është të vëresh rrethanat historike në të cilat është shkruar libri biblik dhe situatën e veçantë historike për autorësinë e tij. Autori origjinal kishte një qëllim, një mesazh për të komunikuar. Teksti nuk mund të nënkuptojë për ne diçka që nuk ka pasur kurrë për qëllim që të nënkuptonte për autorin origjinal, antik dhe të frymëzuar. Qëllimi i tij, dhe jo nevoja jonë historike, emocionale, kulturore, personale apo denominacionale, është çelësi. Zbatimi është një partner integral për interpretimin, por interpretimi i saktë gjithmonë duhet të paraprijë zbatimin. Duhet të përsëritet e ripërsëritet që çdo tekst biblik ka një dhe vetëm një kuptim. Ky kuptim është ai që autori origjinal biblik kishte për qëllim përmes drejtimit të Frymës për të komunikuar në kohën e tij. Ky kuptim i vetëm mund të ketë shumë zbatime të ndryshme në kultura dhe situata të ndryshme. Këto zbatime duhet të lidhen me të vërtetën qëndrore të autorit origjinal. Për këtë arsye, ky komentari udhëzues studimi është projektuar që të japë një hyrje tek secili libër i Biblës.

Parimi i Dytë

Parimi i dytë është të identifikosh njësitë letrare. Çdo libër biblik është një dokument i unifikuar. Interpretuesit nuk kanë asnjë të drejtë të izolojnë një aspekt të së vërtetës duke përjashtuar aspektet e tjera. Prandaj ne duhet të synojmë të kuptojmë qëllimin e të gjithë librit biblik përpara se të interpretojmë njësitë individuale letrare. Pjesët individuale – kapitujt, paragrafët apo vargjet – nuk mund të nënkuptojnë diçka që e gjithë njësia nuk e nënkupton. Interpretimi duhet të lëvizë nga një përfaqje deduktive e së gjithës në një përfaqje induktive të pjesëve. Prandaj, ky komentari udhëzues studimi është dizenuar për të ndihmuar studentin të analizojë strukturën e secilës njësi letrare sipas paragrafëve. Ndarjet në paragrafë dhe kapituj nuk janë të frymëzuara, por ato na ndihmojnë për të identifikuar njësitë e mendimeve.

Të interpretosh në nivel paragrafi – jo nivel fjalie, pjese fjalie, fraze apo fjale – është çelësi për të ndjekur kuptimin që ka pasur për qëllim autori biblik. Paragrafët janë të bazuar mbi tema të unifikuar, të quajtura shpesh tematika apo fjali tematike. Çdo fjalë, frazë, pjesë fjalie apo fjali në paragraf lidhet në një mënyrë me këtë tematikë të unifikuar. Ato e limitojnë, zgjerojnë, shpjegojnë dhe / ose vënë në pyetje atë. Një çelës i vërtetë për interpretim të saktë është të ndjekësh mendimin e autorit origjinal paragraf-pas-paragrafi përmes njësive individuale letrare të cilat përbëjnë librin biblik. Ky komentari udhëzues studimi është dizenuar për të ndihmuar studentin që ta bëjë këtë duke krahasuar përkthime moderne në anglisht. Këto përkthime janë zgjedhur sepse ato zbatojnë teori të ndryshme përkthimi:

1. Teksti greqisht i United Bible Society [Shoqëria Biblike e Bashkuar] është botimi i katërt i rishikuar (UBS4). Ky tekst është ndarë në paragrafe nga studiues modernë të tekstit.
2. New King James Version (NKJV) [Versioni i Ri i Mbretit Xhejms] është një përkthim i drejtëpërdrejtë fjalë-për-fjalë i bazuar në traditën greke të dorëshkrimeve të njohur si Textus Receptus. Ndarjet e tij në paragrafë janë më të gjata se sa në përkthime të tjera. Këto njësi më të gjata ndihmojnë studentin të shohë temat e unifikuara.
3. New Revised Standard Version (NRSV) [Bibla sipas Versionit të Ri të Rishikuar] është një përkthim i modifikuar fjalë-për-fjalë. Ai formon një pikë të mesme midis dy versioneve të mëposhtme moderne. Ndarjet e tij në paragrafë janë mjaft ndihmëse në identifikimin e subjekteve.
4. Today's English Version (TEV) [Versioni Anglisht i Sotshëm] është një përkthim dinamik ekuivalent i publikuar nga Shoqëria Biblike e Bashkuar. Ai përpiket ta përkthejë Biblën në një mënyrë të tillë që lexuesi apo folësi modern i anglishtes të mund ta kuptojë tekstin grek. Shpesh, sidomos tek Ungjijtë, ai ndan paragrafët sipas folësit dhe jo sipas temës, në të njëjtën mënyrë sikurse NIV. Për qëllime të interpretuesit, kjo nuk është ndihmëse. Është interesante të vësh re se të dy versionet UBS4 dhe TEV janë publikuar nga i njëjti entitet, e megjithatë ndarja e tyre në paragrafë ndryshon.
5. Jerusalem Bible (JB) [Bibla Jeruzalem] është një përkthim ekuivalent dinamik i bazuar mbi një përkthim francez katolik. Është shumë ndihmës në krahasimin e paragrafëve nga një perspektivë europiane.
6. Teksti i printuar është botimi i vitit 1995 Updated New American Standard Bible (NASB) [Versioni i Përditësuar i Ri i Biblës Amerikane], i cili është një përkthim fjalë-për-fjalë. Komentet varg pas vargu ndjekin këtë ndarje në paragrafë.

Parimi i Tretë

Parimi i tretë është ta lexosh Biblën në përkthime të ndryshme në mënyrë që të rrokësh gamën më të gjerë të mundshme të kuptimit (fusha semantike) që fjalët apo shprehjet biblike mund të kenë. Shpesh një frazë apo fjalë në greqisht mund të kuptohet në mënyra të ndryshme. Këto përkthime të ndryshme japin këto mundësi dhe të ndihmojnë të identifikosh dhe të shpjegosh variacionet e dorëshkrimeve greke. Ato nuk ndikojnë mbi doktrinën, por na ndihmojnë që të përpiqemi t'i rikthehemi tekstit origjinal të shkruar nga autori antik i frymëzuar.

Ky komentar ofron një mënyrë të shpejtë që studenti të kontrollojë interpretimet e tij. Ai nuk ka për qëllim të jetë përcaktues, por më shumë informues dhe provokues mendimesh. Shpesh, interpretime të tjera të mundshme na ndihmojnë që të mos jemi shumë mendjengushtë, dogmatikë dhe denominacionalë. Interpretuesit kanë nevojë të kenë një gamë më të gjerë mundësish interpretimi që të mund të dallojnë se sa i paqartë mund të jetë teksti antik. Është befasuese se sa pak dakordësim ka midis të krishterëve të cilët pretendojnë se Bibla është burimi i tyre i së vërtetës.

Këto parime më kanë ndihmuar mua të tejkaloj shumë nga kushtëzimet e mia historike duke më detyruar që të përballem me tekstin antik. Shpresa ime është që ky të mund të jetë një bekim edhe për ju.

Bob Utley
27 qershor 1996

NJË UDHËZUES PËR LEXIM TË MIRË TË BIBLËS: NJË KËRKIM PERSONAL PËR TË VËRTETËN E VERIFIKUESHME

Materiali në vazhdim është një shpjegim i shkurtër i filozofisë hermeneutike të Dr. Bob Utley si dhe i procedurave të përdorura në komentaret e tij.

[Guide to Good Bible Reading Video -- 40 min.](#) [Udhëzues për Lexim të Mirë të Biblës Video – 40 minuta]

A mund ta njohim të vërtetën? Ku gjendet ajo? A mund ta verifikojmë atë nga ana logjike? A ka një autoritet përfundimtar? A ka të vërteta absolute të cilat mund të udhëzojnë jetët tona, botën tonë? A ka kuptim jeta? Pse jemi ne këtu? Ku po shkojmë ne? Këto pyetje, pyetje që të gjithë njerëzit racionalë bëjnë, e kanë munduar intelektin njerëzor që nga fillimi i kohërave (Predi. 1:13-18; 3:9-11). Mbaj mend kërkimin tim personal për një qendër integruese në jetën time. Unë u bëra besimtar në Krishtin në një moshe të re, bazuar kryesisht në dëshminë e njerëzve të mi të dashur në familjen time. Ndërsa u rrita, pyetjet për veten time dhe për botën time gjithashtu rriteshin. Klishetë e thjeshta kulturore dhe fetare nuk sillnin kuptim në eksperiencat për të cilat lexoja apo përjetoja. Ishte një kohë konfuzioni, kërkimi, dëshirimi dhe shpesh ndjesie për mungesë shprese në përballje me botën e pandjeshme dhe të vështirë në të cilën unë jetoja.

Shumë pretendonin se kishin përgjigje ndaj këtyre pyetjeve thelbësore, por pas kërkimeve dhe reflektimeve, unë arrita në përfundimin se përgjigjet e tyre bazoheshin në (1) filozofi personale, (2) mite antike, (3) përjetesa personale ose (4) projeksione psikologjike. Unë kisha nevojë për një shkallë verifikimi, disa prova, pak racionalitet mbi të cilin të bazoja pikëpamjen time për botën, qendrën time integruese, arsyen time për të jetuar.

Këto i gjeta në studimin tim të Biblës. Unë fillova të kërkoj për prova të vlefshmërisë së saj, të cilën e gjeta në (1) vlefshmërinë historike të Biblës të konfirmuar me arkeologjinë, (2) saktësinë e profecive të Dhjatës së Vjetër, (3) unitetin e mesazhit të Biblës përgjatë 1600 viteve nga prodhimi i saj dhe (4) dëshmitë personale të njerëzve, jetët e të cilëve u ndryshuan në mënyrë të përhershme nga kontakti me Biblën. Krishtërimi, si një sistem i unifikuar besimi, ka aftësinë të merret me pyetje komplekse për jetën njerëzore. Jo vetëm jepte kjo një strukturë racionale, por aspekti i përvojës së besimit biblik më solli gëzim dhe stabilitet emocional.

Unë mendoja se e kisha gjetur qendrën integruese për jetën time – Krishti, sikurse e kisha kuptuar përmes Shkrimeve. Ishte një eksperiencë e nxituar, një çlirim emocional. Megjithatë, unë ende e mbaj mend tronditjen dhe dhimbjen që ndjeva kur fillova të kuptoj se sa interpretime të ndryshme të këtij libri mbroheshin, ndonjëherë edhe brenda së njëjtave kisha apo shkollash mendimi. Të pranuarit e frymëzimit apo vlefshmërisë së Biblës nuk ishte fundi, por vetëm fillimi. Si t'i verifikoj apo refuzoj interpretimet e ndryshme dhe konfliktuese të shumë pasazheve të vështira në Shkrime me ato që pretendonin autoritetin dhe vlefshmërinë e tyre?

Kjo detyrë u bë qëllimi i jetës sime dhe pelegrimi i besimit tim. E dija se besimi im në Krishtin më kishte sjellë shumë paqe dhe gëzim. Mendja ime kishte etje për disa të vërteta absolute në mes të relativitetit të kulturës sime dhe të dogmatizimit të sistemeve fetare konfliktuese dhe arrogancës denominacionale. Në kërkimin tim për përjasje të vlefshme ndaj interpretimit të letërsisë antike, u befasova teksa zbulova paragjykimet e mia historike, kulturore, denominacionale dhe të përvojës. E kisha lexuar shpesh Biblën vetëm për të përforcuar pikëpamjet e mia. Unë e përdorja si një burim për dogmë për të sulmuar të tjerët ndërsa përforcoja pasiguritë dhe papërshtatshmëritë e mia. Sa e dhimbshme ka qënë të kuptoja të arrija në këtë konkluzion!

Megjithëse nuk mund të jem kurrë tërësisht objektiv, unë mund të bëhem një lexues më i mirë i Biblës. Unë mund të kufizoj paragjykimet e mia duke i identifikuar ato dhe duke pranuar që ato ekzistojnë. Unë nuk jam ende i lirë prej tyre, por unë jam përballur me dobësitë e mia. Interpretuesi shpesh është armiku më i keq i leximit të

mirë të Biblës! Më lejoni të listoj disa nga presupozimet që unë sjell në studimin tim të Biblës në mënyrë që ju, lexuesi, të mund t'i analizoni ato së bashku me mua:

I. Presupozimet

1. Unë besoj se Bibla është e vetmja vetë-zbulesë e Perëndisë së vetëm të vërtetë. Prandaj, duhet të interpretohet në dritën e qëllimit të autorit origjinal hyjnor përmes një shkrimtari njerëzor në një rrethanë specifike historike.
2. Unë besoj se Bibla është shkruar për njerëzit e zakonshëm – për të gjithë njerëzit! Perëndia e vendosi Vetveten për të na folur qartazi brenda një konteksti historik dhe kulturor. Perëndia nuk fsheh të vërtetën – Ai dëshiron që ne ta kuptojmë! Prandaj, duhet të interpretohet në dritën e ditës kur është shkruar, dhe jo kohës sonë. Bibla nuk duhet të nënkuptojë për ne diçka që nuk ka pasur kurrë për qëllim të nënkuptojë për personat e parë që e lexuan apo dëgjuan atë. Ajo është e kuptueshme për mendjen njerëzore normale dhe përdor forma dhe teknika komunikimi normale njerëzore.
3. Unë besoj se Bibla ka një mesazh dhe qëllim të unifikuar. Ajo nuk e kundërshton vetveten, edhe pse përmban pasazhe të vështira dhe paradoksikale. Prandaj, interpretesit më i mirë i Biblës është vetë Bibla.
4. Unë besoj se çdo pasazh (duke përjashtuar profecitë) ka një dhe vetëm një kuptim të bazuar në qëllimin e autorit origjinal dhe të frymëzuar. Edhe pse nuk mund të jemi kurrë të sigurtë plotësisht për qëllimin e autorit origjinal, shumë tregues të shpien në këtë drejtim:
 - a. Zhanri (lloji letrar) i zgjedhur për të shprehur mesazhin
 - b. Rrethana historike dhe / ose ndodhia specifike që nxjerr shkrimin
 - c. Konteksti letrar i të gjithë librit ashtu sikurse dhe çdo njësi letrare
 - d. Forma (skica) tekstuale e njësisve letrare ndërsa ato lidhen me të gjithë mesazhin
 - e. Karakteristikat specifike gramatikore të zbatuara për të komunikuar mesazhin
 - f. Fjalët e zgjedhura për të prezantuar mesazhin

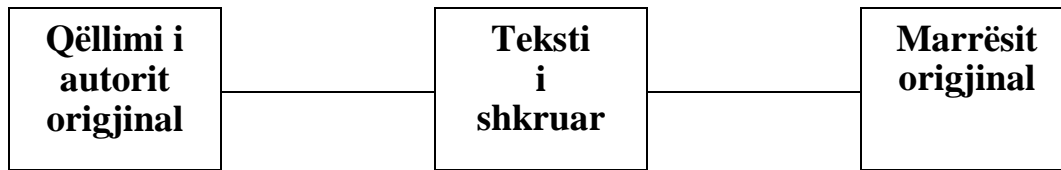
Studimi i secilës prej këtyre zonave bëhet objekti i studimit tonë të një pasazhi. Përpara se unë të shpjegoj metodologjinë time për një lexim të mirë të Biblës, më lejoni të përshkruaj disa nga metodat e papërshtatshme të përdorura sot të cilat kanë shkaktuar shumë diversitet në interpretim, dhe për pasojë duhet të shmangen:

II. Metoda të papërshtatshme

1. Shpërfillja e kontekstit letrar të librave të Biblës dhe përdorimi i çdo fjalisë, pjese fjalisë apo edhe fjalëve individuale si pohime të së vërtetës të palidhura me qëllimin e autorit apo kontekstin më të madh. Kjo shpesh quhet “proof-texting”.
2. Shpërfillja e rrethanave historike të librave duke zëvendësuar një rrethanë historike të supozuar e cila ka pak ose aspak mbështetje nga vetë teksti.
3. Shpërfillja e rrethanave historike të librave dhe leximi i saj si një gazetë e mëngjesit e qytetit e shkruar kryesisht për të krishterët individualë modernë.
4. Shpërfillja e rrethanave historike të librave duke e alegorizuar tekstin në një mesazh filozofik / teologjik tërësisht të palidhur me lexuesit e parë dhe qëllimin e autorit origjinal.
5. Shpërfillja e mesazhit origjinal duke zëvendësuar sistemin e vet teologjik, doktrinën veti apo çështje kontemporane të palidhura me qëllimin e autorit origjinal dhe mesazhin e pohuar. Ky fenomen

shpesh ndjek leximin fillestar të Biblës si një mënyrë për të themeluar autoritetin e folësit. Kjo shpesh i referohet si “reagimi i lexuesit” (interpretimi “çfarë-teksti-më-thotë-mua”).

Të paktën tre përbërës mund të gjenden në të gjitha komunikimet njerëzore të shkruara:

Në të shkruarën, teknika të ndryshme të leximit janë fokusuar në një nga tre përbërësit. Por për të pranuar vërtetë frymëzimin unik të Biblës, një diagram më e modifikuar është më e përshtatshme:

Në të vërtetë të tre përbërësit duhet të përfshihen në procesin e interpretimit. Për qëllime verifikimi, interpretimi im fokusohet në dy përbërësit e parë: autori dhe teksti origjinal. Unë me shumë mundësi po reagoj ndaj abuzimeve që kam vënë re (1) duke alegorizuar ose spiritualizuar tekstet dhe (2) interpretimi i “reagimit të lexuesit” (çfarë-teksti-më-thotë-mua). Abuzimi mund të ndodhë në secilën nga etapat. Ne duhet gjithmonë të kontrollojmë motivet, paragjykimet, teknikat dhe aplikimet tona. Por si t’i kontrollojmë ato nëse nuk ka kufij për interpretimet, nuk ka limite, nuk ka kriteret? Këtu struktura e qëllimit të autorit dhe të tekstit më japin mua disa kriteret për të kufizuar gamën e interpretimeve të mundshme të vlefshme.

Mbi bazë të këtyre teknikave të papërshtatshme të leximit, cilat janë disa përjasje të mundshme për lexim dhe interpretim të mirë të Biblës të cilat ofrojnë një shkallë verifikimi dhe qëndrueshmërie?

III. Përjasje të mundshme për lexim të mirë të Biblës

Në këtë pikë nuk po diskutoj teknikat unike të interpretimit të zhanreve specifike por parime të përgjithshme hermeneutike të vlefshme për të gjitha llojet e teksteve biblike. Një libër i mirë për përjasje specifike për zhanërin është *How To Read The Bible For All Its Worth [Si Ta Lexosh Biblën Për Gjithë Vlerën E Saj]* nga Gordon Fee [Gordën Fi] dhe Douglas Stuart [Dagllas Stjuart], të publikuar nga Zondervan.

Metodologjia ime përqëndrohet fillimisht tek lexuesi duke lejuar Frymën e Shenjtë që të ndriçojë Biblën përmes katër ciklesh personale të leximit. Kjo e bën Frymën, tekstin dhe lexuesin parësorë dhe jo dytësorë. Kjo gjithashtu e mbron lexuesin nga të qëniti i ndikuar padrejtësisht nga komentatorët. Unë kam dëgjuar të thuhet: “Bibla hedh shumë dritë mbi komentaret.” Kjo që them nuk ka për qëllim të jetë një koment zhvlerësues për ndihmësit e studimit, por më shumë një lutje për një përdorim në kohën e duhur të tyre. Ne duhet të jemi të aftë të mbështesim interpretimet tona nga vetë teksti. Pesë zona na sigurojnë të paktën verifikime të kufizuara:

1. Rrethanat historike
2. Konteksti letrar

3. Strukturat gramatikore (sintaksa)
4. Përdorimi bashkëkohor i fjalëve
5. Pasazhe paralele të lidhura
6. Zhanri

Ne kemi nevojë të mund të japim arsyet dhe logjikën që qëndron pas interpretimeve tona. Bibla është burimi ynë i vetëm për besimin dhe zbatimin. Është e trishtë se të krishterët shpesh nuk bien dakord për atë që ajo mëson apo pohon. Katër ciklet e leximit janë projektuar për të siguruar njohuritë e mëposhtme interpretuese:

1. Cikli i parë i leximit

- a. Lexojeni librin të tërën njëherëshi. Lexojeni atë sërish në një përkthim tjetër, mundësisht nga një teori tjetër përkthimi
 - (1) Fjalë-për-fjalë (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) Ekuivalent dinamik (TEV, JB)
 - (3) Perifrazim (Living Bible, Amplified Bible)
- b. Kërkoni qëllimin qëndror të të gjithë shkrimit. Identifikoni tematikën e tij.
- c. Izoloni (nëse është e mundur) një njësi letrare, një kapitull, një paragraf ose një fjali e cila qartazi shpreh këtë qëllim apo temë qëndrore.
- d. Identifikoni zhanrin letrar dominues
 - (1) Dhjata e Vjetër
 - a) Narrativë hebraike
 - b) Poezia hebraike (literatura e urtësisë, psalmet)
 - c) Profecia hebraike (proza, poezia)
 - d) Kodikët e ligjit
 - (2) Dhjata e Re
 - a) Narrativat (Ungjijtë, Veprat e Apostujve)
 - b) Shëmbëlltyrat (Ungjijtë)
 - c) Letrat
 - d) Literatura apokaliptike

2. Cikli i dytë i leximit

- a. Lexoni të gjithë librin sërish, përpiquni të identifikoni temat apo subjektet kryesore.
- b. Skiconi temat kryesore dhe shkurtimisht përmbledhni përmbajtjen e tyre në një fjali të thjeshtë.
- c. Kontrolloni pohimin tuaj të qëllimit dhe skicën e përgjithshme me materiale ndihmuese studimi.

3. Cikli i tretë i leximit

- a. Lexoni të gjithë librin sërish, përpiquni të identifikoni rrethanat historike dhe rastet specifike për shkrimin nga vetë libri i Biblës.
- b. Listoni pjesët historike që përmenden në librin e Biblës
 - (1) autori
 - (2) data
 - (3) marrësi
 - (4) arsyeja specifike pse është shkruar
 - (5) aspektet e rrethanave kulturore që lidhen me qëllimin e shkrimit
 - (6) referencat ndaj njerëzve apo ndodhjeve historike

- c. Zgjeroni skicën tuaj në nivel paragrafi për atë pjesë të librit biblik që po interpretoni. Gjithmonë identifikoni dhe skiconi njësinë letrare. Kjo mund të jetë disa kapituj ose paragrafë. Kjo ju mundëson të ndiqni logjikën e autorit origjinal dhe projektimin e tekstit.
 - d. Kontrolloni rrethanat historike të identifikuar nga ju me materiale ndihmëse studimi.
4. Cikli i katërt i leximit
- a. Lexojeni njësinë specifike letrare sërish në disa përkthime
 - (1) Fjalë-për-fjalë (NKJV, NASB, NRSV)
 - (2) Ekuivalent dinamik (TEV, JB)
 - (3) Perifrazim (Living Bible, Amplified Bible)
 - b. Kërkoni për strukturat letrare apo gramatikore
 - (1) Fraza të përsëritura, Efes. 1:6,12,14
 - (2) Struktura gramatikore të përsëritura, Rom. 8:31
 - (3) Koncepte kontrastuese
 - c. Listoni pjesët e mëposhtme
 - (1) Terma të rëndësishëm
 - (2) Terma të pazakontë
 - (3) Struktura të rëndësishme gramatikore
 - (4) Veçanërisht fjalë, pjesë fjalisë dhe fjali të vështira
 - d. Kërkoni për pasazhe paralele të lidhura
 - (1) Kërkoni pasazhin më të qartë të mësimit mbi temën tuaj duke përdorur a) libra të “teologjisë sistematike”, b) Bibla referencash, c) konkordanca (lista alfabetike).
 - (2) Kërkoni për një çift të mundshëm paradoksikal në brendësi të subjektit tuaj. Shumë të vërteta biblike janë të pranishme në çifte dialektike; shumë konflikte denominacionale kanë ardhur nga *proof-texting*¹ i zbatuar mbi gjysmën e një pasazhi biblik. E gjithë Bibla është e frymëzuar dhe ne duhet të përpiqemi të gjejmë mesazhin e saj të plotë në mënyrë që të japë një ekuilibër shpirtëror për interpretimin tonë.
 - (3) Kërkoni për paralelizma brenda të njëjtit libër, i njëjti autor ose i njëjti zhanër; Bibla është interpretuesi më i mirë i saj sepse ka vetëm një autor, Frymën.
 - e. Përdorni materiale ndihmëse studimi për të kontrolluar vëzhgimet tuaja të rrethanave dhe ndodhive historike
 - (1) Bibla studimi
 - (2) Enciklopedi, manuale dhe fjalorë biblikë
 - (3) Hyrje në Bibël
 - (4) Komentarë biblikë (në këtë pikë në studimin tuaj, lejoni komunitetin e besimit, të shkuar dhe të tashëm, që t’ju ndihmojnë dhe t’ju korrigjojnë studimin tuaj personal.)

IV. Zbatimi i Interpretimit Biblik

Në këtë pikë kalojmë tek zbatimi. Ju keni investuar kohë për të kuptuar tekstin dhe rrethanat e tij origjinale; tani duhet ta zbatoni atë në jetën tuaj, në kulturën tuaj. Unë e përkufizoj autoritetin biblik si “të kuptosh atë që autori origjinal biblik ka qënë duke iu thënë bashkëkohësve të tij dhe ta zbatosh atë në ditët tona.”

Zbatimi duhet të ndjekë interpretimin e qëllimit të autorit origjinal si në kohë dhe në logjikë. Ne nuk mund të zbatojmë një pasazh biblik në ditët tona deri në momentin që nuk e dimë se çfarë po i komunikonte dëgjuesve të

¹ Shkëputja e një pasazhi nga Bibla dhe nxjerrja nga konteksti. (Shënim i përkthyesit)

ditës kur është shkruar! Një pasazh biblik nuk duhet të nënkuptojë kurrë diçka që nuk ka pasur kurrë për qëllim që ta nënkuptojë!

Skica juaj e detajuar, në nivel paragrafi (lexoni ciklin tre të leximit), do të jetë udhëzuesi juaj. Zbatimi duhet të bëhet në nivel paragrafi, dhe jo në nivel fjale. Fjalët kanë kuptim vetëm në kontekst; pjesët e fjalive kanë kuptim vetëm në kontekst; fjalitë kanë kuptim vetëm në kontekst. I vetmi person i frymëzuar i përfshirë në procesin interpretues është autori origjinal. Ne vetëm mund të ndjekim udheheqjen e tij nga ndriçimi i Frymës së Shenjtë. Por ndriçimi nuk është frymëzim. Që të themi: “kështu thotë Zoti,” ne duhet të qëndrojmë në qëllimin e autorit origjinal. Zbatimi duhet të lidhet specifikisht me qëllimin e përgjithshëm të të gjithë shkrimit, njësinë specifike letrare dhe nivelin e paragrafit për të zhvilluar mendime.

Mos lejoni çështjet e ditëve tona të interpretojnë Biblën; lejoni Biblën të flasë! Kjo mund të na kërkojë që të vendosim disa parime nga teksti. Kjo vlen nëse teksti mbështetet mbi një parim. Fatkeqësisht, shumë herë parimet tona janë thjesht ato, parimet “tona”, jo parimet e tekstit.

Në zbatimin e Biblës, është e rëndësishme të mbajmë mend se (përveçse në profeci) një dhe vetëm një kuptim vlen për një tekst specifik biblik. Ai kuptim lidhet me qëllimin origjinal të autorit ndërsa ai i drejtohet një krize apo nevojë në ditën e tij. Shumë zbatime të mundshme mund të nxirren nga ky kuptim. Zbatimi do të bazohet në nevojat e marrësve por duhet të lidhet me kuptimin e autorit origjinal.

V. Aspekti Shpirtëror i Interpretimit

Derimë tani kam diskutuar procesin logjik të përfshirë në interpretim dhe zbatim. Tani më lejoni të diskutoj shkurtimisht aspektin shpirtëror të interpretimit. Lista e mëposhtme e kontrolleve ka qënë ndihmëse për mua:

1. Lutuni për ndihmën e Frymës së Shenjtë (shih I Kor. 1:26-2:16).
2. Lutuni për falje personale dhe pastrim nga mëkati që dini (shih I Gjoni 1:9).
3. Lutuni për një dëshirë më të madhe për ta njohur Perëndinë (shih Psa. 19:7-14; 42:1 e në vazhdim.; 119:1 e në vazhdim).
4. Zbatoni menjëherë në jetën tuaj çdo zbulesë të re.
5. Qëndroni i përlulur dhe me dëshirë për të mësuar.

Është kaq e vështirë të mbash një ekuilibër midis procesit logjik dhe drejtimit shpirtëror të Frymës së Shenjtë. Citimet e më poshtme më kanë ndihmuar mua që të ekuilibroj këto të dyja:

1. Nga James W. Sire [Xhejms Dabëllju Sajër], Kthimi i Shkrimeve, fq. 17-18:
“Iluminimi vjen në mendjet e popullit të Perëndisë – jo thjesht tek një elitë frymore. Nuk ka një klasë gurush në krishtërimin biblik, nuk ka “iluminati”, nuk ka njerëz përmes të cilëve të vijnë të gjitha interpretimet e sakta. Dhe gjithashtu, ndërsa Fryma e Shenjtë na jep dhunti të veçanta urtësie, njohurie dhe dallimi frymor, Ai nuk na i cakton këta të krishterë me dhunti që të jenë të vetmit interpretues me autoritet të Fjalës së Tij. Varet nga secili person i popullit të Tij për të mësuar, për të gjykuar dhe për të dalluar me referencë ndaj Biblës se cila qëndron si autoritet edhe ndaj atyre që Perëndia iu ka dhënë aftësi të veçanta. Për ta përmbledhur, supozimi që unë po bëj përgjatë gjithë librit është se Bibla është zbulesa e vërtetë e Perëndisë ndaj gjithë njerëzimit, është autoriteti ynë vendimtar mbi të gjitha çështjet për të cilat ajo flet, nuk është një mister total por mund të kuptohet në mënyrë të përkorë nga njerëz të zakonshëm në çdo kulturë.”
2. Mbi Kierkegaard [Kirkegardin], gjendur tek Bernard Ramm [Bernard Ram], Interpretime Biblike Protestante, fq. 75:

Sipas Kierkegaard [Kirkegardit], studimi gramatik, leksikor dhe historik i Biblës ishte i nevojshëm së pari për një lexim të vërtetë të Biblës. “Për të lexuar Biblën si Fjala e Perëndisë, ne duhet ta lexojmë atë me zemrën e etur, në majë të gishtave, me pritshmëri të etur, në bisedë me Perëndinë. Të lexosh Biblën pa e menduar ose në mënyrë të shkujdesur ose në mënyrë akademike apo profesionale nuk është të lexosh Biblën si Fjala e Perëndisë. Nëse e lexon atë si një letër dashurie, atëherë vërtetë e lexon atë si Fjala e Perëndisë.”

3. H. H. Rowley [Ejç Ejç Roullej] në Lidhja e Biblës, fq. 19:
“Asnjë i kuptuar thjesht intelektual i Biblës, sado i plotë, nuk mund të marrë të gjithë thesaret e saj. Ai nuk përçmon këtë të kuptuar, sepse është thelbësor për një të kuptuar të plotë. Por duhet që të drejtojë për tek një i kuptuar frymor i thesareve shpirtërore të këtij libri nëse duhet të jetë i plotë. Dhe për këtë të kuptuar frymor nevojitet diçka më shumë se sa vigjilencë intelektuale. Gjërat frymore dallohen frymërisht dhe studenti i Biblës ka nevojë për një qëndrim shpirtëror marrës, një etje për të gjetur Perëndinë që ai të mund t’i nënshtrohet Atij, nëse dëshiron që të shkojë përtej studimit të tij shkencor për tek trashëgimia më e pasur e librit më të madh nga të gjithë librat.”

VI. Metoda e Këtij Komentari

Komentari Udhëzues i Studimit është dizenuar për të ndihmuar procedurat tuaja interpretuese në mënyrat e mëposhtme:

1. Një skicë e shkurtër historike bën hyrjen në çdo libër. Pasi keni bërë “ciklin tre të leximit”, kontrolloni këtë informacion.
2. Gjenden njohuri kontekstuale në fillim të çdo kapitulli. Kjo do t’ju ndihmojë të shihni se si është e strukturuar njësia letrare.
3. Në fillim të çdo kapitulli apo njësie të rëndësishme letrare, jepen ndarjet në paragrafë apo titujt e tyre përshkruar nga disa përkthime moderne:
 - a. Teksti grek i United Bible Society (UBS4) [Shoqërisë Biblike të Bashkuar], botimi i katërt i rishikuar
 - b. New American Standard Bible (NASB) [Bibla sipas Standartit të Ri Amerikan], përditësim i vitit 1995
 - c. New King James Version (NKJV), [Versioni i Ri i Mbretit Xhejms]
 - d. New Revised Standard Version (NRSV), [Bibla sipas Versionit të Ri të Rishikuar]
 - e. Today’s English Version (TEV), [Versioni Anglisht i Sotshëm]
 - f. New Jerusalem Bible (NJB), [Bibla e Re e Jeruzalemit]

Ndarjet në paragrafë nuk janë të frymëzuara. Ato duhet të konstatohen nga konteksti. Duke krahasuar disa përkthime moderne nga teori të ndryshme përkthimi dhe perspektiva të ndryshme teologjike, ne jemi të aftë të analizojmë strukturën e supozuar të mendimit të autorit origjinal. Çdo paragraf ka një të vërtetë kryesore. Kjo është quajtur “fjalja e temës” ose “ideja qëndrore e tekstit”. Ky mendim unifikues është çelësi për interpretim të saktë historik dhe gramatikor. Askush nuk duhet të interpretojë, predikojë ose japë mësim në më pak se një paragraf! Gjithashtu mbani mend se çdo paragraf lidhet me paragrafët e tij pararendës ose vijues. Kjo është arsyeja pse skicimi në nivel paragrafi i të gjithë librit është kaq i rëndësishëm. Ne duhet të jemi të aftë të ndjekim logjikën e subjektit që është adresuar nga autori origjinal i frymëzuar.

4. Shënimet e Bob-it ndjekin një përjasje varg-pas-vargu ndaj interpretimit. Kjo na përcakton që të ndjekim mendimin e autorit origjinal. Shënimet japin informacion nga disa zona:
 - a. Konteksti letrar
 - b. Njohuri historike, kulturore
 - c. Informacion gramatikor
 - d. Studime fjalësh
 - e. Pasazhe paralele të lidhura
5. Në pika të caktuara në komentat, teksti i printuar i New American Standard Version [Bibla sipas Standartit të Ri Amerikan] (përditësim i vitit 1995) do të plotësohet nga përkthimet e disa versioneve të tjera moderne:
 - a. New King James Version (NKJV), [Versioni i Ri i Mbretit Xhejms] i cili ndjek një dorëshkrim tekstual të “Textus Receptus.”
 - b. New Revised Standard Version (NRSV), [Bibla sipas Versionit të Ri të Rishikuar], e cila është një rishikim fjalë-për-fjalë nga Këshilli Kombëtar i Kishave të Versionit Standard të Rishikuar.
 - c. Today’s English Version (TEV), [Versioni Anglisht i Sotshëm], i cili është një përkthim dinamik ekuivalent nga Shoqëria Amerikane Biblike.
 - d. Jerusalem Bible (JB), [Bibla e Jeruzalemit], i cili është një përkthim në anglisht i bazuar mbi një përkthim ekuivalent dinamik katolik francez.
6. Pë rata që nuk e lexojnë greqishten, të krahasosh përkthimet në anglisht mund të ndihmojë në identifikimin e problemeve në tekst:
 - a. Variacionet e dorëshkrimeve
 - b. Kuptimet alteranative të fjalëve
 - c. Struktura dhe tekstet e vështira gramatikore
 - d. Tekstet e paqarta

Edhe pse përkthimet në anglisht nuk mund t’i zgjidhin këto probleme, ato synojnë të jenë vende për studim më të thellë dhe më të hollësishëm.

Në fund të çdo kapitulli ka pyetje diskutimi të lidhura të cilat përpiqen që të adresojnë çështjet më të mëdha interpretuese të atij kapitulli.

TEMË E VEÇANTË: PARASHIKIME TË DHJATËS SË VJETËR PËR TË ARDHMEN NË KRAHASIM ME PARASHIKIME TË DHJATËS SË RE (“HYRJE THELBËSORE” PËR ZBULESËN)

Përgjatë këtyre viteve të studimit tim të eskatologjisë, kam mësuar se shumica e të krishterëve nuk kanë ose nuk dëshirojnë një kronoloji të zhvilluar, të sistemuar të kohëve të fundit. Ka disa të krishterë të cilët fokusohen ose diplomohen në këtë zonë të krishterimit për arsye teologjike, psikologjike ose denominacionale. Këta të krishterë duket se bëhen të fiksuar me se si do të përfundojë gjithçka, dhe në një mënyrë e humbasin urgjencën e ungjillit! Besimtarët nuk mund të ndikojnë tek plani eskatologjik i Perëndisë (plani i fundit të kohërave), por mund të marrin pjesë në mandatin e ungjillit (shih Mate. 28:19-20; Luka 24:46-47; Vep. e Apost. 1:8). Shumica e besimtarëve pranojnë se do të ketë një ardhje të dytë të Krishtit dhe një kulm të kohëve të fundit të premtimeve të Perëndisë. Problemet interpretuese lindin nga mënyra se si e kuptojmë këtë kulm të përkohshëm nga disa paradokse biblike (shih [Special Topic: Paradox in Scripture](#) [Temë e Veçantë: Paradokse në Shkrime]).

1. Tensioni midis modeleve profetike të Besëlidhjes së Vjetër dhe modeleve apostolike të Dhjatës së Re
2. Tensioni midis monoteizmit të Biblës (një Perëndi për të gjithë) dhe zgjedhjes së Izraelit (një popull i veçantë)
3. Tensioni midis aspekteve të kushtëzuara të besëlidhjeve dhe premtimeve biblike (“nëse...atëherë”) dhe besnikërisë së pakushtëzuar të Perëndisë ndaj shpengimit të njerëzimit të rënë
4. Tensioni midis zhanreve letrarë të Lindjes së Afërme dhe modeleve letrare moderne perëndimore
5. Tensioni midis mbretërisë së Perëndisë si të tashme, por edhe të ardhme
6. Tensioni midis besimit në rikthimin e pashmangshëm të Krishtit dhe besimit se disa ndodhi duhet të ndodhin më parë.

Le t'i diskutojmë këto tensione sipas radhës.

TENSIONI I PARË (kategoritë raciale, kombësore dhe gjeografike të Dhjatës së Vjetër përkundrejt të gjithë besimtarëve në të gjithë botën)

Profetët e Dhjatës së Vjetër parashikojnë një restaurim të një mbretërie hebraike në Palestinë të qëndëruar në Jeruzalem ku të gjitha kombet e tokës të mbledhen për të lavdëruar dhe për t'i shërbyer një drejtuesi Davidik, por as Jezusi dhe as apostujt e Dhjatës së Re nuk fokusohen në këtë axhendë. A nuk është e frymëzuar Dhjata e Vjetër (shih Mate. 5:17-19)? A kanë lënë jashtë autorët e Dhjatës së Re ndodhi thelbësore të kohëve të fundit?

Këto janë disa burime informacioni mbi fundin e botës.

1. Profetët e Dhjatës së Vjetër (Isaia, Mikea, Malakia)
2. Shkrimtarët apokaliptikë të Dhjatës së Vjetër (shih Ezekieli 37-39; Danieli 7-12; Zakaria)
3. Shkrimtarët apokaliptikë hebraikë jo-kanonikë, të periudhës midis dy dhjatave (si I Enoch [Eunuku I], për të cilin aludohet tek Juda)
4. Vetë Jezusi (shih Mate. 24; Mark 13; Luka 21)
5. Shkrimet e Palit (shih 1 Kor. 15; 2 Kor. 5; 1 Thes. 4-5; 2 Thes. 2)
6. Shkrimet e Gjonit (1 Gjoni dhe Zbulesa)

A mësojnë të gjitha këto qartazi mbi një plan të kohëve të fundit (ndodhitë, kronologjia, personat)? Nëse jo, pse? A nuk janë ato të gjitha të frymëzuara (përveç shkrimeve hebraike të periudhës midis dy dhjatave)?

Fryma iu zbuloi të vërteta shkrimtarëve të Dhjatës së Vjetër në terma dhe kategori që ata mund të kuptonin. Megjithatë, përmes zbulësive progresive, Fryma i ka zgjeruar këto koncepte eskatologjike të Dhjatës së Vjetër në një qëllim universal (“misteri i Krishtit”, shih Efes. 2:11-3:13). Këtu janë disa shembuj:

1. Qyteti i Jeruzalemit në Dhjatën e Vjetër përdoret si një metaforë për popullin e Perëndisë (Zion), por është projektuar në Dhjatën e Re si një term i cili shpreh pranimin e Perëndisë ndaj të gjithë njerëzve të penduar dhe besimtarë (“Jeruzalemi i ri” i Zbulësës 21-22). Zgjerimi teologjik i një qyteti të vërtetë fizik në një popull të ri të Perëndisë (hebrenj dhe johebrenj besimtarë) paralajmërohet në premtimin e Perëndisë për të shpenguar njerëzimin e rënë në Zan. 3:15, edhe përpara se të kishte ndonjë hebre apo kryeqytet hebre. Edhe thirrja e Abrahamit (shih Zan. 12:1-3) përfshinte johebrenjtë (shih Zan. 12:3; Eksod. 19:5). Shih Temë e Veçantë: Plani i Përfundimtar Shpengues i YHWH.
2. Në Dhjatën e Vjetër armiqtë e popullit të Perëndisë janë kombet rrethuese të Lindjes së Afërme Antike, por në Dhjatën e Re ata të gjithë janë zgjeruar tek të gjithë popujt jobesimtarë, kundër-Perëndisë, të frymëzuar nga Satani. Beteja ka lëvizur nga një konflikt gjeografik, rajonal në një konflikt mbarëbotëror, kozmik (shih Kolosianëve).
3. Premtimi i një toke e cila është kaq integrale në Dhjatën e Vjetër (premtimet e patriarkëve në Zanafillë, shih Zan. 12:7; 13:15; 15:7,15,16; 7:8) tanimë është bërë e gjithë toka. Jeruzalemi i ri zbret poshtë tek një tokë e rikrijuar, jo vetëm apo ekskluzivisht tek Lindja e Afërme (shih Zbulësia 21-22).
4. Disa shembuj të tjerë të koncepteve profetike të Dhjatës së Vjetër të cilët zgjerohen janë:
 - a. Fara e Abrahamit tanimë është rrethprerja shpirtërore (shih Rom. 2:28-29)
 - b. Populli i besëlidhjes tani përfshin johebrenjtë (shih Hos. 1:10; 2:23, cituar tek Rom. 9:24-26; gjithashtu Lev. 26:12; Eksod. 29:45, cituar tek 2 Kor. 6:16-18 dhe Eksod. 19:5; Ligji i Për. 14:2, cituar tek Titit 2:14)
 - c. Tempulli është tani Jezusi (shih Mate. 26:61; 27:40; Gjoni 2:19-21) dhe përmes Tij dhe kishës lokale (shih 1 Kor. 3:16) ose besimtarëve individualë (shih 1 Kor. 6:19)
 - d. Edhe Izraeli dhe frazat karakteristike përshkruese për të tek Dhjata e Vjetër tani i referohen të gjithë popullit të Perëndisë (psh., “Izraeli”, shih Rom. 9:6; Gal. 6:16, “mbretëri priftërinjsh,” shih 1 Pjet. 2:5, 9-10; Zbu. 1:6)

Modeli profetik është përmbushur, zgjeruar dhe tani është më përfshirës. Jezusi dhe shkrimtarët apostolikë nuk e prezantojnë fundin e kohërave në të njëjtën mënyrë si profetët e Dhjatës së Vjetër (shih Martin Wyngaarden [Martin Vingardën], *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment* [E Ardhmja e Mbretërisë në Profeci dhe Përmbushje]). Interpretuesit modernë të cilët përpiqen ta bëjnë modelin e Dhjatës së Vjetër të drejtpërdrejtë ose normativ e kthejnë librin e Zbulësës në një libër tërësisht hebraik dhe e sforcojnë kuptimin e tij në fraza të atomizuara dhe të paqarta të Jezusit dhe Palit! Shkrimtarët e Dhjatës së Re nuk mohojnë profetët e Dhjatës së Vjetër, por e tregojnë nënkuptimin e tyre përfundimtar dhe universal. Nuk ka asnjë sistem të organizuar e logjik për eskatologjinë e Jezusit apo të Palit. Qëllimi i tyre është kryesisht shpengues ose pastoral.

Megjithatë, edhe brenda Dhjatës së Re ka një tension. Nuk ka një sistemizim të qartë të ndodhive eskatologjike. Në shumë mënyra Zbulësia çuditërisht përdor aludime të Dhjatës së Vjetër për të përshkruar fundin në vend të mësimëve të Jezusit (shih Mateu 24; Mark 13)! Ajo ndjek zhanrin letrar të nisur nga Ezekieli, Danieli dhe Zakaria, por të zhvilluar gjatë periudhës midis dy dhjatave (literatura hebraike apokaliptike). Kjo mund të ketë qënë mënyra e Gjonit për të lidhur Besëlidhjen e Re dhe të Vjetër. Ajo tregon modelin e vjetër të rebelimit njerëzor dhe të përkushtimit të Perëndisë për shpengim! Por duhet theksuar se pavarësisht se Zbulësia përdor

gjuhën, personat dhe ndodhitë e Dhjatës së Vjetër, ajo i ri-interpreton ato në dritën e Romës së shekullit të parë (shih Zbulesa 17).

TENSIONI I DYTË (monoteizmi përkundrejt një populli të zgjedhur)

Theksi biblik është në një Perëndi personal, shpirtëror, krijues-shpengues (shih Eksod. 8:10; Isa. 44:24; 45:5-7,14,18,21-22; 46:9; Jer. 10:6-7). Veçantia e Dhjatës së Vjetër në kohën e saj ishte tek monoteizmi i saj (shih [Special Topic: Monotheism](#) [Temë e Veçantë: Monoteizmi]). Të gjitha kombet rreth e përqark ishin politeiste. Një-jësia e Perëndisë është zemra e zbulesës së Dhjatës së Vjetër (shih Ligji i Përt. 6:4). Krijimi është një skenë për qëllimin e marrëdhënies midis Perëndisë dhe njerëzimit, të krijuar në imazhin dhe shëmbëlltyrën e Tij (shih Zan. 1:26-27). Megjithatë, njerëzimi u rebelua, duke mëkatuar kundër dashurisë, drejtimit dhe qëllimit të Perëndisë (shih Zanafilla 3). Dashuria dhe qëllimi i Perëndisë ishin aq të forta dhe të sigurta sa Ai premtoi të shpengonte njerëzimin e rënë (shih Zan. 3:15)!

Tensioni rritet kur Perëndia zgjedh që të përdorë një njeri, një familje, një komb për të arritur pjesën tjetër të njerëzimit. Zgjedhja e Perëndisë për Abrahamin (shih Zanafilla 12; 15; 17; 18) dhe për hebrejtë si një mbretëri priftërinjsh (shih Eksod. 19:4-6) shkaktoi krenari në vend të shërbesës, përjashtim në vend të përfshirjes. Thirrja e Perëndisë për Abrahamin përfshinte bekimin e qëllimshëm të të gjithë njerëzimit (shih Zan. 12:3). Duhet të mbajmë mend dhe të theksojmë se zgjedhja e Dhjatës së Vjetër ishte për shërbesë, jo për shpëtim. I gjithë Izraeli nuk ishte kurrë në drejtësi me Perëndinë, nuk ishte kurrë i shpëtuar përjetësisht bazuar vetëm tek e drejta e tyre e dhënë në lidhje (shih Gjoni 8:31-59; Mate. 3:9), por me besimin personal dhe bindjen personale (shih Zan. 15:6, cituar tek Rom. 4:3,9,22; Gal. 3:6). Izraeli e humbi misionin e tij (kisha tani është një mbretëri priftërinjsh, shih Zbu. 1:6; 1 Pjet.2:5,9) dhe e ktheu mandatin në një privilegj, shërbesën në një qëndrim të veçantë! Perëndia zgjodhi një për të zgjedhur të gjithë!

TENSIONI I TRETË (besëlidhje të kushtëzuara përkundrejt besëlidhjeve të pakushtëzuara)

Gjendet një tension ose paradoks teologjik midis besëlidhjeve të kushtëzuara dhe të pakushtëzuara. Është me siguri e vërtetë që qëllimi / plani shpengues i Perëndisë është i pakushtëzuar (shih Zan. 15:12-21). Megjithatë, përgjigja e mandatuar njerëzore është gjithnjë e kushtëzuar!

Forma e përsëritur “nëse... atëherë” shfaqet si në Dhjatën e Vjetër ashtu edhe në Dhjatën e Re. Perëndia është besnik; njerëzimi nuk është besnik. Ky tension ka shkaktuar shumë paqartësi. Interpretuesit janë prirur të fokusohen vetëm tek një nga “brrirët e dilemës”, besnikëria e Perëndisë ose përpjekjet njerëzore, sovraniteti i Perëndisë ose vullneti i lirë i njerëzimit. Të dyja janë biblike dhe të nevojshme. Shih [Special Topic: Election/Predestination and the Need for a Theological Balance](#) [Temë e Veçantë: Paracaktimi / Zgjedhja dhe Nevoja për një Ekuilibër Teologjik].

Kjo lidhet me eskatologjinë, premtimin e Perëndisë në Dhjatën e Vjetër ndaj Izraelit. Nëse Perëndia e premtoi, është e vendosur! Perëndia është i lidhur me premtimet e Tij; reputacioni i Tij është në mes (shih Ezek. 36:22-38). Besëlidhjet e pakushtëzuara dhe të kushtëzuara takohen tek Krishti (shih Isaia 53), jo tek Izraeli! Besnikëria përfundimtare e Perëndisë shtrihet në shpengimin e të gjithëve të cilët do të pendohen dhe do të besojnë, jo në atësinë apo mëmësinë e personit! Krishti, jo Izraeli, është çelësi për të gjitha besëlidhjet dhe premtimet e

Perëndisë. Nëse ka një parantezë teologjike në Bibël, ajo nuk është kisha por Izraeli (shih Veprat e Apostujve 7 dhe Galatasve 3).

Misioni botëror i shpalljes së ungjillit ka kaluar tek Kisha (shih Mate. 28:19-20; Luka 24:47; Veprat e Apo. 1:8). Ajo është ende një besëlidhje e kushtëzuar! Kjo nuk nënkupton se Perëndia i ka refuzuar plotësisht hebrenjtë (shih Romakëve 9-11). Mund të ketë një vend dhe qëllim për Izraelin besimtar të fundit të kohërave (shih Zak. 12:10).

TENSIONI I KATËRT (modele të drejtëpërdrejta të Lindjes së Afërme përkundrejt modeleve perëndimore)

Zhanri është një element kritik në interpretimin e saktë të Biblës (shih Fee [Fi] dhe Stuart [Stjuart], *How To Read the Bible For All Its Worth* [Si ta Lexosh Biblën për Gjithë Vlerën e Saj]). Kisha u zhvillua në rrethana kulturore (greke) perëndimore. Literatura lindore është shumë më tepër figurative, metaforike dhe simbolike se sa modelet letrare të kulturës perëndimore moderne (shih [Special Topic: Eastern Literature \(biblical paradoxes\)](#) [Temë e Veçantë: Letërsia Lindore (paradokse biblike)]. Ajo fokusohet tek njerëzit, takimet dhe ndodhitë më tepër se sa në të vërteta të përmbledhura. Të krishterët kanë qënë fajtorë që kanë përdorur historinë dhe modelet e tyre letrare për të interpretuar profecinë biblike (të dyja, Dhjatën e Vjetër dhe Dhjatën e Re). Çdo brez dhe entitet gjeografik ka përdorur kulturën, historinë dhe veçorinë e vet për të interpretuar Zbulesën. Secili prej tyre ka gabuar! Është arrogante të mendosh se kultura moderne perëndimore është fokusi i profecisë biblike!

Zhanri në të cilin autori origjinal i frymëzuar zgjedh të shkruajë është një kontratë letrare me lexuesin (Bruce Corley [Brus Korlej]). Libri i Zbulesës nuk është një narrativë historike. Ai është një kombinim i një letre (kapitujt 1-3), profecisë dhe më së shumti letërsisë apokaliptike. Ta bësh Biblën të thotë më shumë nga çfarë ka pasur për qëllim autori origjinal është po aq e gabuar sa ta bësh atë të thotë më pak nga çfarë ka pasur ai për qëllim! Arroganca dhe dogmatizma e interpretuesve janë edhe më të papërshtatshme në një libër si Zbulesa.

Kisha nuk ka rënë kurrë dakord në një interpretim të saktë të Zbulesës. Shqetësimi im është që të dëgjoj dhe të merrem me të gjithë Biblën, jo me disa pjesë të zgjedhura. Botëkuptimi lindor i Biblës prezanton të vërteta në çifte të mbushura me tension. Trendi ynë perëndimor drejt së vërtetës propozicionale nuk është i pavlefshëm, por i paekuilibruar! Unë mendoj se është e mundur të largosh të paktën disa nga rrugët pa krye në interpretimin e Zbulesës duke vënë re qëllimin e saj të ndryshueshëm ndaj brezave pasardhës të besimtarëve. Është e dukshme për shumicën e interpretuesve se Zbulesa duhet të interpretohet nën dritën e ditës së saj dhe zhanrit të saj. Një përjasje historike ndaj Zbulesës duhet të merret me atë që lexuesit e parë do të kishin apo mund të kishin kuptuar. Në shumë mënyra interpretuesit modernë e kanë humbur kuptimin e shumë simboleve të librit. Shtysa kryesore fillestare e librit të Zbulesës ishte të inkurajonte besimtarët e persekutuar. Ajo tregonte kontrollin që ka Perëndia në histori (siç bënë dhe profetët e Dhjatës së Vjetër); ajo pohonte se historia po lëviz drejt një përmbyllje, gjykimi apo bekimi të përcaktuar (siç bënë profetët e Dhjatës së Vjetër). Ajo pohonte dashurinë, praninë, fuqinë dhe sovranitetin e Perëndisë në terma apokaliptikë hebraikë të shekullit të parë!

Ky libër funksionon në këto mënyra të njëjta teologjike ndaj çdo brezi besimtarësh. Ai përshkruan përleshjen kozmike midis së mirës dhe së keqes. Detajet e shekullit të parë mund të kenë humbur për ne, por jo të vërtetat e fuqishme dhe ngushëlluese. Kur interpretuesit modernë perëndimorë përpiqen që t'i sforcjnë detajet e Zbulesës në historinë e tyre bashkëkohore, rrjedha e interpretimeve të gabuara vazhdon!

Është mjaft e mundur që detajet e librit të mund të bëhen sërish të drejtëpërdrejta në mënyrë të habitshme (siç ishte Dhjata e Vjetër në lidhje me lindjen, jetën dhe vdekjen e Krishtit) për brezin e fundit të besimtarëve ndërsa

ata përballen me sulmin e furishëm të një lideri dhe kulture anti-Perëndi (shih 2 Thesalonikasve 2). Asnjë nuk mund t'i shohë këto përmbushje të drejtëpërdrejta të Zbulesës deri sa edhe fjalët e Jezusit (shih Mateu 24; Marku 13 dhe Luka 21) dhe Palit (shih 1 Korintasve 15; 1 Thesalonikasve 4-5 dhe 2 Thesalonikasve 2) të bëhen të dukshme historikisht. Hamendësimi, spekulimi dhe dogmatizma, janë të gjitha të papërshtatshme. Letërsia apokaliptike e lejon këtë fleksibilitet. Falenderojmë Perëndinë për pamjet dhe simbolet që e tejkalojnë narrativën historike! Perëndia ka gjithçka nën kontroll; Ai sundon; Ai vjen!

Pjesa më e madhe e komentareve modernë e humbasin qëllimin e zhanrit! Interpretuesit modernë shpesh kërkojnë një sistem të qartë dhe logjik të teologjisë dhe nuk janë larg të qenit të drejtë me një zhanër të paqartë, simbolik dhe dramatik të letërsisë apokaliptike hebraike. Kjo e vërtetë është shprehur mire nga Ralph P. Martin [Ralf Pi Martin] në artikullin e tij: "Approaches to New Testament Exegesis [Përfaqje ndaj Eksegezës së Dhjatës së Re]," në librin *New Testament Interpretation [Interpretime të Dhjatës së Re]*, të redaktuar nga I. Howard Marshall [Aj Houërd Marshëll]:

"Nëse ne nuk e dallojmë cilësinë dramatike të këtij shkrimi dhe nuk e rikujtojmë mënyrën në të cilën gjuha po përdoret si një mjet për të shprehur të vërtetën fetare, ne do të gabojmë rëndë në të kuptuarin tonë të Apokalipsit, dhe do të përpiqemi gabimisht të interpretojmë vizionet e tij si të ishte një libër me prozë të drejtëpërdrejtë dhe të kishte për qëllim të përshkruante ndodhi të historisë empirike dhe të datueshme. Të përpiqesh të arrish rrjedhën e dytë është të rendësh tek të gjitha llojet e problemeve të interpretimit. Edhe më seriozisht ajo shpie në një deformim të qëllimit thelbësor të apokalipsit dhe në këtë mënyrë humbet vlera e madhe e kësaj pjese të Dhjatës së Re si një pranim dramatik në gjuhën mitopoetike të sovranitetit të Perëndisë në Krishtin dhe paradoksin e sundimit të tij i cili përziën së bashku fuqinë dhe dashurinë (shih Zbu. 5:5,6; Luani është Qengji)", (fq. 235).

W. Randolph Tate [Dabëllju Rendolf Tejt] në librin e tij *Interpretime Biblike*:

"Asnjë zhanër tjetër i Biblës nuk është lexuar kaq me zell me rezultate kaq depresuese si apokalipsi, sidomos librat e Danielit dhe të Zbulesës. Ky zhanër ka vuajtur nga një histori shkatërruese keqinterpretimi për shkak të një keqkuptimi themelor të formave, strukturës dhe qëllimit të tij letrar. Për shkak të pretendimit të tij për të zbuluar atë që do të ndodhë së shpejti, apokalipsi është parë si një hartë treguese për në të ardhmen dhe një plan i së ardhmes. Gabimi tragjik në këtë pikëpamje është supozimi se kuadri i referencës së librave është epoka e lexuesit bashkëkohor dhe jo ajo e autorit. Kjo përfaqje e keqdrejtuar tek apokalipsi (sidomos tek Zbulesa) i trajton veprat si të ishin një kriptogramë, me anë të së cilës ndodhitë bashkëkohore mund të përdoren për të interpretuar simbolin e tekstit. Së pari, interpretuesi duhet të dallojë se apokalipsi komunikon mesazhin e tij përmes simbolizmit. Të interpretosh një simbol fjalë për fjalë kur ai është metaforik është thjesht të keqinterpretosh. Çështja nuk është nëse ndodhitë në apokalips janë historike. Ndodhitë mund të jenë historike; mund të kenë ndodhur vërtetë, ose mund të ndodhin, por autori prezanton ndodhitë dhe komunikon kuptimin përmes pamjeve dhe prototipëve" (fq. 137).

Nga *Dictionary of Biblical Imagery* [Fjalori i Pamjeve Biblike], redaktuar nga Ryken [Rajkën], Wilhost [Uillhost] dhe Longman [Longmën] III:

"Lexuesit e sotëm shpesh ngatërrohen dhe acarohen nga ky zhanër. Pamjet e papitura dhe eksperiencat jashtë kësaj bote duken të çuditshme dhe jashtë rrjedhës së pjesës tjetër të Shkrimeve. Ta marrësh këtë letërsi në vlerë faktike i le shumë lexues duke debatuar për të përcaktuar 'çfarë do të ndodhë kur', dhe kështu humbasin të gjithë qëllimin e mesazhit apokaliptik" (fq. 35).

TENSIONI I PESTË (Mbretëria e Perëndisë si e tashme e megjithatë e ardhme)

Mbretëria e Perëndisë është e tashme, por edhe e ardhme. Ky paradoks teologjik fokusohet tek pika e eskatologjisë. Nëse dikush pret një përmbushje të drejtëpërdrejtë të të gjitha profecive të Dhjatës së Vjetër për Izraelin atëherë Mbretëria bëhet një restaurim i Izraelit në një lokalitet gjeografik dhe para-famë teologjike! Kjo do të shpinte në nevojën që kisha të rrëmbehej në mënyrë sekrete në kapitullin 5 dhe kapitujt e tjerë të lidheshin me Izraelin (por vini re Zbu. 22:16).

Megjithatë, nëse fokusi është tek mbretëria që inaugurohet nga Mesia i premtuar i Dhjatës së Vjetër, atëherë ai është i tashëm me ardhjen e parë të Krishtit, dhe më pas fokusi bëhet mishërimi, jeta, mësimdhëniet, vdekja dhe ringjallja e Krishtit. Theksi teologjik është mbi shpëtimin aktual. Mbretëria ka ardhur, Dhjata e Vjetër është përmbushur në ofrimin e Krishtit për shpëtim të të gjithëve, jo për sundimin e Tij mijëvjeçar mbi disa!

Është sigurisht e vërtetë se Bibla flet për të dy ardhjet e Krishtit, por ku duhet vendosur theksi? Mua me duket se profecitë më të shumëta të Dhjatës së Vjetër fokusohen tek ardhja e parë, themelimi i mbretërisë mesianike (shih Danielin 2). Në shumë mënyra kjo është analoge me sundimin e përjetshëm të Perëndisë (shih Danielin 7). Në Dhjatën e Vjetër fokusi është tek sundimi i përjetshëm i Perëndisë, por mekanizmi për manifestimin e këtij sundimi është shërbesa e Mesias (shih 1 Kor. 15:25-27). Nuk është një pyetje se cila është e vërtetë; të dyja janë të vërteta, por ku është theksi? Duhet theksuar se disa interpretues fokusohen kaq shumë tek sundimi mijëvjeçar i Mesias (shih Njohuri Kontekstuale për Zbulesën 20) sa ata e kanë humbur fokusin biblik mbi sundimin e përjetshëm të Atit. Sundimi i Krishtit është një ndodhi pararendëse. Sikurse dy ardhjet e Krishtit nuk ishin të dukshme në Dhjatën e Vjetër, ashtu nuk është as sundimi i përkohshëm i Mesias!

Çelësi i predikimit dhe mësimin të Jezusit është mbretëria e Perëndisë. Ajo është edhe e tashme (në shpëtimin dhe shërbesën), edhe e ardhme (në përhapje dhe fuqi). Zbulesa, nëse fokusohet në një sundim mijëvjeçar të Mesias (shih Zbulesa 20), është paraprak, jo përfundimtar (shih Zbulesa 21-22). Nuk është e dukshme nga Dhjata e Vjetër se sundimi i përkohshëm është i nevojshëm; në fakt, sundimi mesianik i Danielit 7 është i përjetshëm, jo mijëvjeçar.

TENSIONI I GJASHTË (rikthimi i pashmangshëm i Krishtit përkundërjet *Parousia*-s të vonuar)

Pjesa më e madhe e besimtarëve kanë marrë mësim se Jezusi do të vijë së shpejti, papritmas dhe në mënyrë të papritur (shih Mate. 10:23; 24:27,34,44; Mark 9:1; 13:30; Zbu. 1:1,3; 2:16; 3:11; 22:7,10,12,20; shih [Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthim i Shpejtë]). Por çdo brez besimtarësh pritës derimë tani ka gabuar! Koha e shkurtër (menjëhershmeria) e rikthimit të Jezusit është një shpresë e fuqishme e premtuar për çdo brez, por një realitet vetëm për një (dhe ky realitet është i persekutuar). Besimtarët duhet të jetojnë si Ai të vinte nesër, por të planifikojnë dhe të zbatojnë Urdhërimin e Madh (shih Mate. 28:19-20) sikur Ai të vonohej.

Disa pasazhe tek Ungjijtë dhe 1 dhe 2 Thesalonikasve bazohen në një Ardhje të Dytë të vonuar (*Parousia*). Ka disa ndodhi historike të cilat duhet të ndodhin të parat:

1. Ungjillizimi mbarë-botëror (shih Mate. 24:14; Mark 13:10)
2. Zbulesa e “njeriut të Mëkatit” (shih Mate. 24:15; 2 Thesalonikasve 2; Zbulesa 13)
3. Persekutimi i madh (shih Mate. 24:21,24; Zbulesa 13)

Kjo është një paqartësi e qëllimtë (shih Mate. 24:42-51; Mark 13:32-36)! Jetoni çdo ditë si të ishte dita juaj e fundit por planifikoni dhe trajnohuni për shërbesën tuaj të ardhme!

PËRPUTHJA DHE EKUILIBRI

Duhet thënë se shkolla të ndryshme të interpretimit modern eskatologjik të gjitha përmbajnë gjysëm të vërteta. Ato kuptojnë dhe interpretojnë mire disa tekste. Problemi qëndron tek përputhja dhe ekuilibri. Shpesh ka një set presupozimesh të cilat përdorin tekstin biblik për të mbushur tek skeleti teologjik i paravendosur. Bibla nuk na zbulon një eskatologji logjike, kronologjike, sistematike. Ajo është si një album familjeje. Fotografitë janë të vërteta, por jo gjithmonë në rendin e duhur, në kontekst, apo në një rrjedhë logjike. Disa nga fotografitë kanë rënë nga albumi dhe breza të mëvonshëm të anëtarëve të familjes nuk e dinë saktësisht se si t'i rivendosin ato sërish. Çelësi për një interpretim të saktë të Zbulesës është qëllimi i autorit origjinal siç është zbuluar përmes zgjedhjes së tij të zhanrit letrar. Pjesa më e madhe e interpretuesve përqipen të përdorin instrumentët dhe procedurat e tyre ekzegjetike nga zhanrat e tjerë të Dhjatës së Re në interpretimet e tyre të Zbulesës. Ata fokusohen tek Dhjata e Vjetër, në vend që të lejojnë mësimet e Jezusit dhe të Palit të vendosin strukturën teologjike dhe të lejojnë Zbulesën të veprojë si ilustrim.

Unë duhet ta pranoj se unë e përjas këtë komentari mbi Zbulesën me pak frikë dhe ankth, jo për shkak të mallkimit të Zbu. 22:18-19, por për shkak të nivelit të polemikës që interpretimi i këtij libri ka shkaktuar dhe vazhdon të shkaktojë tek populli i Perëndisë. Unë e dua zbulesën e Perëndisë. Ajo është e vërtetë kur të gjithë njerëzit gënjejnë (shih Rom. 3:4)! Ju lutem, perdoreni këtë komentari si një përpjekje për të qënë provokues mendimesh dhe jo përfundimtar, si një shenjë postare dhe jo si një hartë, si të ishte një “po sikur” dhe jo një “kështu thotë Zoti”. Unë jam gjendur ballë për ballë me papërshtatshmëritë e mia, paragjykimet e mia dhe planin tim teologjik. Unë gjithashtu kam parë dhe ato të interpretuesve të tjerë. Duket sikur njerëzit gjejnë tek Zbulesa atë që presin të gjejnë. Zhanri e lejon vetë abuzimin! Gjithsesi, është në Bibël për një qëllim. Vendosja e saj si një “fjalë” përmbyllëse nuk është një aksident. Ajo ka një mesazh nga Perëndia për fëmijët e Tij të çdo brezi. Perëndia dëshiron që ne të kuptojmë! Le të bashkojmë duart, dhe jo të formojmë kampe; le të pohojmë atë që është e qartë dhe qëndrore, jo gjithçka që mund të jetë, ka mundësi të jetë, apo mund të ishte e vërtetë! Perëndia na ndihmoftë të gjithëve!

TEMË E VEÇANTË: PROFECI E DHJATËS SË VJETËR

I. HYRJE

A. Pohime Hapëse

1. Komuniteti i besimtarëve nuk bie dakord se si të interpretojë profecinë. Të vërteta të tjera janë themeluar si pozicione ortodokse përgjatë shekujve, por jo kjo.
2. Ka disa faza të përkufizuara mirë të profecisë së Dhjatës së Vjetër
 - a. Para-monarkiale
 - (1) Individë të quajtur profetë
 - (a) Abrahami – Zan. 20:7
 - (b) Moisiu – Num. 12:6-8; Ligji i Përt. 18:15; 34:10
 - (c) Aaroni – Eksod. 7:1 (folësi për Moisiun)
 - (d) Miriami – Eksod. 15:20
 - (e) Medadi dhe Eldadi – Num. 11:24-30
 - (f) Debora – Gjyqtarët 4:4
 - (g) I paemërtuar – Gjyqtarët 6:7-10
 - (h) Samueli – 1 Sam. 3:20
 - (2) Referencat ndaj profetëve si një grup – Ligji i Përt. 13:1-5; 18:20-22
 - (3) Esnafët ose grupe profetike - 1 Sam. 10:5-13; 19:20; 1 Mbret. 20:35,41; 22:6,10-13; 2 Mbret. 2:3,7; 4:1,38; 5:22; 6:1, etj.
 - (4) Profeti i quajtur Mesia – Ligji i Përt. 18:15-18
 - b. Monarkiale të pa-shkruara (ato i drejtohen mbretit):
 - (1) Gadi – 1 Sam. 22:5; 2 Sam. 24:11; 1 Kron. 29:29
 - (2) Natani – 2 Sam. 7:2; 12:25; 1 Mbret. 1:22
 - (3) Ahijah – 1 Mbret. 11:29
 - (4) Jehu – 1 Mbret. 16:1,7,12
 - (5) I paemërtuar – 1 Mbret. 18:4,13; 20:13,22
 - (6) Elia – 1 Mbretërve 18 – 2 Mbretërve 2
 - (7) Mikajahu – 1 Mbretërve 22
 - (8) Eliseu – 2 Mbret. 2:9,12-13
 - c. Profetë klasikë që shkruajnë (ata i drejtohen kombit sikurse mbretit): Isaia – Malakia (përveç Danielit)

B. Terma Biblikë

1. *Ro'eh* = “shikues” (BDB 906, KB 1157), 1 Sam. 9:9. Vetë kjo referencë tregon tranzicionin për tek termi nabi. *Ro'eh* vjen nga fjala e përgjithshme “të shohësh”. Ky person i kuptonte mënyrat dhe planet e Perëndisë dhe konsultohej për t’u siguruar për vullnetin e Perëndisë në një çështje.
2. *Hozeh* = “shikues” (BDB 3-2, KB 3011), 2 Sam. 24:11. Në thelb ky është një sinonim për *Ro'eh*. Është një formë më e rrallë e “të shohësh”. Forma pjesore përdoret më së shumti për t’iu referuar profetëve (dmth, “të shohësh”).
3. *Nabi* = “profet” (BDB 611, KB 661), i afërt me foljen në gjuhën Akadiane *Nabu* = “të thërrasësh” dhe arabike *Naba'a* = “të shpallësh”. Ky është termi më i përdorur në Dhjatën e Vjetër për të përshkruar një profet. Ajo përdoret mbi 300 herë. Etimologjia e saktë është e pasigurtë por “të thërrasësh” për momentim duket si opsioni më i mirë. Ndoshta të kuptuarit më i mirë vjen nga përshkrimi YHWH i marrëdhënies së Moisiut me faraonin përmes Aaronit (shih

- Eksod. 4:10-16; 7:1; Ligji i Përt. 5:5). Një profet është dikush i cili flet për Perëndinë tek populli i Tij (Amos 3:8; Jer. 1:7,17; Ezek. 3:4).
4. Të tre termat janë përdorur për detyrën e profetëve në 1 Kron. 29:29; Samueli – *Ro'eh*; Natani – *Nabi* dhe Gadi – *Hoze*.
 5. Frazja, *'ish ha – 'elohim*, “Njeriu i Perëndisë”, gjithashtu është një përshkrim më i gjerë për një folës të Perëndisë. Ai përdoret rreth 76 herë në Dhjatën e Vjetër në kuptimin e “profetit”.
 6. Termi “profet” është me origjinë greke. Ai vjen nga: (1) *pro* = “përpara” ose “për” dhe (2) *phemi* = “të flasësh”.

II. PËRKUFIZIMI I PROFECISË

- A. Termi “profeci” kishte një fushë më të gjerë semantike në gjuhën hebraike se sa në anglisht. Historia e librave të Jozueut deri tek Mbretërve (përveç librit të Ruthit) janë etiketuar nga hebrenjtë si “profetët e mëparshëm”. Të dy, Abrahami (Zan. 20:7; Ps. 105:15) dhe Moisiu (Ligji i Përt. 18:18), janë të caktuar si profetë (gjithashtu Miriami, Eksod. 15:20). Prandaj, bëni kujdes nga një përkufizim i supozuar në anglisht!
- B. “Me të drejtë, profeticizmi mund të përkufizohet si të kuptuarit e historisë i cili pranon kuptimin vetëm përmes termave të shqetësimit hyjnor, qëllimit hyjnor, pjesëmarrjes hyjnore,” *Interpreter's Dictionary of the Bible* [Fjalori i Interpretuesit të Biblës], Vol. 3, fq. 896.
- C. “Profeti nuk është as filozof dhe as teolog sistematik, por një ndërmjetësues i besëlidhjes i cili dorëzon fjalën e Perëndisë tek populli i Tij në mënyrë që të formojë të ardhmen e tyre duke reformuar të tashmen e tyre”, *Profetët dhe Profecia*, *Encyclopedia Judaica* [Enciklopeida Judaikë], Vol. 13, fq. 1152.

III. QËLLIMI I PROFECISË

- A. Profecia është një mënyrë se si Perëndia i fliste popullit të Tij, duke siguruar udhëzim për rrethanat e tyre të momentit dhe shpresë se kishte nën kontroll jetët e tyre dhe ndodhitë në botë. Mesazhi i tyre ishte në thelb i përbashkët. Ai kishte për qëllim të qortonte, inkurajonte, sillte besim dhe pendim, dhe të informonte popullin e Perëndisë për Vetveten dhe planet e Tij. Ata e mbanin popullin e Perëndisë në besnikëri me besëlidhjet e Perëndisë. Kësaj i duhet shtuar se shpesh përdoret për të zbuluar qartësisht zgjedhjen e Perëndisë për një folës (Ligji i Përt. 13:1-3; 18:20-22). Kjo, e marrë përfundimisht, do t'i referohej Mesias.
- B. Shpesh, profeti merrte një krizë historike apo teologjike të kohës së tij dhe e projektonte këtë në një rrethanë eskatologjike. Kjo pikëpamje e fundit të kohërave është unike në Izrael dhe në kuptimin e saj për zgjedhje hyjnore dhe premtime të besëlidhjes.
- C. Detyra e profetëve duket se ekuilibron (Jer. 18:18) dhe uzurpon detyrën e Kryepriftit si një mënyrë për të mësuar vullnetin e Perëndisë. Urimi dhe Tumini kalojnë tek mesazhi verbal nga folësi i Perëndisë. Detyra e profetit duket gjithashtu se ka kaluar tanimë në Izrael që pas Malakias. Ajo nuk rishfaqet deri 400 vjet më pas me Gjon Pagëzorin. Është e pasigurtë se si dhurata e Dhjatës së Re e “profecisë” lidhet me Dhjatën e Vjetër. Profetët e Dhjatës së Re (Veprat e Apo. 11:27-28; 13:1; 15:32; 1 Kor. 12:10,28-29; 14:29,32,37; Eph. 4:11) nuk janë zbulues të zbulësive të reja apo të Shkrimeve, por paratregues të vullnetit të Perëndisë në situata të besëlidhjes.
- D. Profecia nuk është ekskluzivisht apo parësisht parashikuese në natyrën e vet. Parashikimi është një mënyrë për të konfirmuar detyrën dhe mesazhin e tij, por duhet theksuar “më pak se 2% e profecisë së Dhjatës së Vjetër është mesianike. Më pak se 5% përshkruan specifikisht epokën e besëlidhjes së re. Më pak se 1% lidhet me ndodhi që nuk kanë ndodhur ende.” (Fee [Fi] dhe Stuart

[Stjuart], *How to Read the Bible For All Its Worth* [Si Ta Lexosh Biblën Për Gjithçka Që Ajo Vlen], fq. 166).

- E. Profetët përfaqësojnë Perëndinë tek populli, ndërkohë që priftërinjtë përfaqësojnë popullin tek Perëndia. Ky është një pohim i përgjithshëm. Ka përjashtime si Habakuku, i cili i drejton pyetje Perëndisë.
- F. Një arsye pse është e vështirë të kuptosh profetët është sepse ne nuk e dimë se si ishin strukturuar librat e tyre. Ata nuk janë kronologjikë. Ata duket se janë tematikë por jo gjithmonë në mënyrën se si pritët. Shpesh nuk ka një rrethanë, kornizë kohore apo ndarje të qartë historike midis orakujve. Këta libra janë të vështirë
 - 1. Për t'u lexuar (i gjithë materiali) përnjëherësh
 - 2. Për t'u skicuar sipas temës
 - 3. Për të siguruar të vërtetën qëndrore apo qëllimin e autorit në secilin orakull

IV. KARAKTERISTIKAT E PROFECISË

- A. Në Dhjatën e Vjetër ka një zhvillim të konceptit të “profetit” dhe “profecisë”. Në Izraelin e hershëm u zhvillua një marrëdhënie profetësh, e udhëhequr nga një drejtues karizmatik si Elia apo Eliseu. Ndonjëherë fraza “bijtë e profetëve” përdorej për të caktuar këtë grup (2 Mbretërve 2). Profetët karakterizoheshin nga forma ekstaze (1 Sam. 10:10-13; 19:18-24).
- B. Megjithatë, kjo periudhë kaloi shpejt tek profetë individualë. Kishte nga ata profetë (si të vërtetë dhe të rremë) të cilët u identifikuan me Mbretin, dhe jetuan në pallat (Gadi, Natani). Gjithashtu, ishin ata që ishin të pavarur, ndonjëherë tërësisht të shkëputur me status quo-n e shoqërisë izraelite (Amos). Profetët ishin si burra dhe gra (2 Mbret. 22:14).
- C. Profeti shpesh ishte një zbulues i të ardhmes, i kushtëzuar tek përgjigja e menjëherëshme e njeriut. Shpesh detyra e profetit ishte të shpaloste planin universal të Perëndisë për krijimin e Tij i cili nuk ndikohet nga reagimi njerëzor. Ky plan universal, eskatologjik është unik mes profetëve të Lindjes së Afërme Antike. Parashikimi dhe besnikëria e Besëlidhjes janë vatra binjake të mesazheve profetike (shih Fee [Fi] dhe Stuart [Stjuart], fq. 150). Kjo thjesht nënkupton se profetët janë së pari korporativë. Ata zakonisht, por jo ekskluzivisht, i drejtohen kombit.
- D. Pjesa më e madhe e materialeve profetike është prezantuar gojarisht. Më vonë materiali u kombinua me anë të tematikave, kronologjisë apo modele të tjera të letërsisë së Lindjes së Afërme të cilat janë të humbura për ne. Për shkak se përcillej gojarisht, nuk janë aq të strukturuar sa proza e shkruar. Kjo i bën librat më të vështirë për t'u lexuar njëherëshi dhe të vështirë për t'i kuptuar pa ditur rrethanat specifike historike.
- E. Profetët përdorin disa modele për të përçuar mesazhet e tyre.
 - 1. Skena e Gjykatës – Perëndia e shpie pupollin e Tij në gjyq, shpesh është një rast divorci ku YHWH refuzon bashkëshorten e tij (Izraelin) për shkak të mungesës së besnikërisë së saj (Hosea 4; Mikea 6).
 - 2. Kënga vaji varrimi – metri i veçantë i këtij lloji mesazhi dhe termi “mjerë” karakteristik të tij e vendos atë veçmas si një formë të veçantë (Isaia 5; Habakuku 2).
 - 3. Shpallja e bekimeve të besëlidhjes – natyra kushtëzore e Besëlidhjes theksohet dhe pasojat, si pozitive dhe negative, specifikohen për të ardhmen (Ligji i Përtërirë 27-28).

V. UDHËZIME NDIHMËSE PËR TË INTERPRETUAR PROFECINË

- A. Gjej qëllimin e profetit original (redaktuesit) duke vënë re rrethanat historike dhe kontekstin letrar të secilit orakull. Zakonisht ai përfshin Izraelin që thyen besëlidhjen mozaike në një mënyrë.
- B. Lexo dhe interpreto të gjithë orakullin, jo vetëm një pjesë; skicoje atë sipas përmbajtjes. Shih se si lidhet me orakujt e tjerë rrotull tij. Përpiqu të skicosh të gjithë librin.
- C. Supozo një interpretim të drejtëpërdrejtë të pasazhit deri sa diçka në vetë tekstin t'i drejtohet përdorimit figurativ; më pas vendos gjuhën figurative në prozë.
- D. Analizo veprime simbolike nën dritën e rrethanave historike dhe pasazheve paralele. Sigurohu që të mbash mend se kjo letërsi e Lindjes së Mesme Antike nuk është letërsi perëndimore apo moderne.
- E. Trajtoje parashikimin me kujdes.
 - 1. A janë këto vetëm për kohën e autorit?
 - 2. A u përmbushën ato më pas në historinë e Izraelit?
 - 3. A janë ndodhi që nuk kanë kaluar ende?
 - 4. A kanë një përmbushje bashkëkohore dhe gjithashtu një përmbushje në të ardhmen?
 - 5. Lejo autorët e Biblës, jo autorët modernë, të drejtojnë përgjigjet e tua.
- F. Shqetësime të veçanta
 - 1. A cilësohet parashikimi nga një përgjigje kushtëzore?
 - 2. A është e sigurtë se kujt i drejtohet profecia (dhe pse)?
 - 3. A ka një mundësi, si biblike dhe / ose historike, për përmbushje të shumëfishtë?
 - 4. Autorët e Dhjatës së Re, nën frymëzim mundën të shihnin Mesian në shumë vende në Dhjatën e Vjetër të cilat nuk janë të dukshme për ne. Ata duken se përdorin tipologjinë ose lojën e fjalëve. Duke qënë se ne nuk jemi të frymëzuar, më e mira është që t'jua lëmë atyre këtë përjasje.

VI. LIBRA NDIHMËSE

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* [Një Udhëzues për Profecinë Biblike] nga Carl E. Amending [Karl I Ëmending] dhe W. Ward Basque [Dabëllju Uard Bask]
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* [Si Ta Lexosh Biblën Për Gjithçka Që Ajo Vlen] by Gordon Fee [Gordën Fi] dhe Douglas Stuart [Daugllas Stjuërt]
- C. *My Servants the Prophets* [Shërbëtorët dhe Profetët e Mi] nga Edward J. Young [Eduërd Xhej Jang]
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* [Parmenda dhe Drapërit: Duke Rimenduar Gjuhën e Profecisë dhe Shkrimeve Apokaliptike Biblike] nga D. Brent Sandy [D. Brent Sendi]
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* [Fjalori i Ri Ndërkombëtar i Teologjisë dhe Eksegezës së Dhjatës së Vjetër], vol. 4, fq. 1067-1078
- F. *The Language and Imagery of the Bible* [Gjuha dhe Pamjet e Biblës] nga G. B. Caird [Xhi Bi Kaird]

HYRJA NË ZBULESË

POHIME HYRËSE

- A. Në pjesën më të madhe të jetës sime² akademike / teologjike unë kam supozuar se ata që besojnë tek Bibla, e marrin atë “fjalë për fjalë” (dhe kjo është patjetër e vërtetë për ngjarjet historike). Megjithatë, për mua është bërë gjithnjë e më e qartë se që të marr profecinë, poezinë, shëmbëlltyrat dhe literaturën apokaliptike fjalë për fjalë do të thotë që të humbas thelbin e tekstit të frymëzuar. Qëllimi i autorit, dhe jo marrja fjalë për fjalë e librit, është çelësi për një të kuptuar të mirë të Biblës. Për ta bërë Biblën që të thotë më shumë (specifika doktrinale) është po aq e rrezikshme dhe çorientuese sa ta interpretosh atë në një mënyrë që të thotë më pak nga çfarë kishte për qëllim shkruesi origjinal dhe i frymëzuar. Fokusi duhet të jetë konteksti i madh, rrethanat historike dhe qëllimi që autori ka shprehur në vetë tekstin dhe zgjedhja e tij e zhanrit. Zhanri është një kontratë letrare midis autorit dhe lexuesit. Nëse humbasim këtë lidhje, me siguri do të shkojmë në keqinterpretim!

Libri i Zbulesës është patjetër i vërtetë, por nuk është një narrativë historike, nuk duhet marrë fjalë për fjalë. Vetë zhanri na e kërkon këtë duke na e bërë të qartë nëse do ta dëgjojmë. Kjo nuk do të thotë se libri nuk është i frymëzuar apo i vërtetë; është thjesht figurativ, lakonik, simbolik, metaforik dhe imagjativ. Hebrejtë dhe të krishterët e shekullit të parë ishin të familiarizuar me këtë lloj literature, por ne nuk jemi! Simbolika e krishterë në *The Lord of the Rings* [Zoti i Unazave] apo *Chronicles of Narnia* [Kronikat e Narnias] mund të jenë paralelizma modernë.

- B. Zbulesa është një zhanër letrar, apokaliptik hebraik. Shpesh përdorej në kohëra të mbushura me tension (p.sh., Izraeli i sunduar nga fuqi johebraike) për të shprehur bindjen se Perëndia kishte nën kontroll historinë dhe do të sillte çlirim tek populli i Tij. Ky lloj letërsie karakterizohet nga
1. një sens i fortë i sovranitetit universal të Perëndisë (monoteizëm dhe determinizëm)
 2. një luftë midis së mirës dhe së keqes, kësaj kohe të keqe dhe kohës së dretësisë e cila do të vijë (dualizëm)
 3. përdorimi i fjalëve sekrete të kodifikuara (zakonisht nga Dhjata e Vjetër ose letërsia apokaliptike hebraike e shkruar midis dy Dhjatave)
 4. përdorimi i ngjyrave, kafshëve dhe ndonjëherë kafshëve / njerëzve
 5. përdorimi i numrave simbolikë (p.sh., 4, 6, 7, 10, 12)
 6. përdorimi i ndërmjetësimeve ëngjëllore me anë të vegjimeve dhe ëndrrave, por zakonisht përmes interpretimit ëngjëllor
 7. përqëndrimet kryesore në ndodhitë klimatike dhe të ardhshme të kohëve të fundit (epoka e re)
 8. përdorimi i një grupi të caktuar simbolesh, dhe jo realitetin, për të komunikuar mesazhin e fundit të kohërave nga Perëndia
 9. disa shembuj të këtij lloji zhanri janë:
 - a. Dhjata e Vjetër
 - (1) Isaia 13-14; 24-27; 56-66
 - (2) Ezeieli 1; 26-28; 33-48
 - (3) Danieli 7-12
 - (4) Joeli 2:28-3:21
 - (5) Zakaria 1-6, 12-14
 - b. Dhjata e Re
 - (1) Mateu 24, Marku 13, Luka 21 dhe 1 e Korintasve 15 (në disa mënyra)
 - (2) 2 Thesalonikasve 2 (në shumë mënyra)
 - (3) Zbulesa (kapitujt 4-22)
 - c. Danieli 7-12 dhe Zbulesa 4-22 janë shembujt klasikë të këtij zhanri në Bibël
 10. Librat johanonikë (marrë nga D.S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, pp. 37-38 [D.S. Rasëll, *Metoda dhe Mesazhi i Veprave Apokaliptike Hebraike*, fq. 37-38])

² Në moshë madhore (shënim i përkthyesit).

- a. I Enoch, II Enoch (the Secrets of Enoch) [Eunuku I, Eunuku II (Sekretet e Eunukëve)]
 - b. The Book of Jubilees [Libri i Jubileut]
 - c. The Sibylline Oracles III, IV, V [Orakujt Profetikë III, IV, V]
 - d. The Testament of the Twelve Patriarchs [Dhjata e Dymbëdhjetë Patriarkëve]
 - e. The Psalms of Solomon [Psalmet e Solomonit]
 - f. The Assumption of Moses [Supozimet e Moisiut]
 - g. The Martyrdom of Isaiah [Martirizimi i Isaias]
 - h. The Apocalypse of Moses (Life of Adam and Eve) [Apokalipsi i Moisiut (Jeta e Adamit dhe Evës)]
 - i. The Apocalypse of Abraham [Apokalipsi i Abrahamit]
 - j. The Testament of Abraham [Dhjata e Abrahamit]
 - k. II Esdras (IV Esdras) [Ezdra II (Ezdra IV)]
 - l. II & III Baruch [Baruku II dhe III]
11. Ekziston një sens dualiteti në këtë zhanër. Ai e sheh realitetin si një seri dualizmash, kontrastesh apo tensionesh (diçka që është kaq e zakonshme në shkrimet e Gjonit) midis:
- a. Tokës – qiellit
 - b. Epokës së keqe (njerëzve të këqij dhe ëngjëjve të këqij) – epokës së re të drejtësisë (njerëzve të perëndishëm dhe ëngjëjve të perëndishëm)
 - c. Ekzistencës aktuale – ekzistencës së ardhshme

Të gjitha këto lëvizin drejt një plotësimi të sjellë nga Perëndia. Kjo nuk është bota që Perëndia kishte në plan, por Ai vazhdon të planifikojë, punojë dhe të projektojë vullnetin e Tij për një restaurim të marrëdhënies intime të nisur në Kopështin e Edenit. Ndodhia e Krishtit është çasti vendimtar i planit të Perëndisë, por dy ardhjet kanë sjellë dualizmin aktual.

- C. Këto vepra apokaliptike nuk janë prezantuar kurrë gojarisht; ato kanë qënë gjithmonë të shkruara. Ato janë vepra letrare tejet të strukturuar. Struktura është thelbësore për një interpretim të saktë. Një pjesë e konsiderueshme e strukturës së planifikuar të librit të Zbulesës janë shtatë njësitë letrare, të cilat janë në paralel me njëra-tjetrën në një farë mase (p.sh., shtatë vulat, shtatë boritë dhe shtatë enët). Në çdo cikël, gjykimi rritet: vulat, 1/4 shkatërrim; boritë, 1/3 shkatërrim; enët, shkatërrim total. Brenda çdo njësie letrare Ardhja e Dytë e Krishtit ose një ndodhi eskatologjike ndodh: (1) vula e gjashtë, Zbu. 6:12-17; (2) boria e shtatë, Zbu. 11:15-18; një gjykim i kohërave të fundit nga ëngjëlli në Zbu. 14:14-20; (3) ena e shtatë, Zbu. 16:17-21 dhe sërish në Zbu. 19:11-21 dhe përsëri në Zbu. 22:6-16 (dhe gjithashtu vini re titullin e trefishtë për Perëndinë në Zbu. 1:4,8 dhe Krishtin në Zbu. 1:17,18, “që është dhe që ishte dhe që do të vijë,” vini re aspektin e së ardhmes të lënë jashtë në Zbu. 11:17 dhe Zbu. 16:5 që do të thotë se e ardhmja ka ardhur [dmth, ardhja e dytë]). Kjo tregon se libri nuk ndjek rrjedhën kronologjike, por është një pjesë teatrale me disa akte e cila parashih të njëjtën periudhë kohore në motivet e dhunës në rritje të gjykimit në Dhjatën e Vjetër (shih James Blevins, *Revelation as Drama* and “The Genre of Revelation” in *Review and Expositor*, Sept. 1980, pp. 393-408 [Xhejms Blevins, *Zbulesa si Pjesë Teatrale* dhe “Zhanri i Zbulesës” në *Rishikim dhe ekspozitor*, Shtator 1980, fq. 393-408]).

Ka shtatë seksione letrare plus një prolog dhe një epilog

1. Prologu, Zbu. 1:1-8
2. Zbu. 1:9-3 (Krishti dhe shtatë kishat)
3. Zbu. 4-8:1 (qielli dhe shtatë vulat [Zbu. 2:1-17 ndërthurje midis vulës së gjashtë dhe të shtatë])
4. Zbu. 8:2-11 (shtatë ëngjëjt me bori [Zbu. 10:1-11:13 ndërthurje midis borisë së gjashtë dhe të shtatë])
5. Zbu. 12-14 (dy komunitetet dhe udhëheqësit e tyre)
6. Zbu. 15-16 (shtatë ëngjëjt me enë)
7. Zbu. 17-19 (Babilonia dhe gjykimi i saj)
8. Zbu. 20-22:5 (gjykimi dhe qielli i ri dhe toka)
9. Epilogu, Zbu. 22:6-21

Një tjetër autor që besonte në teorinë e rikapitullimit është William Hendriksen [Uilliam Hendriksen]. Në librin e tij, *More Than Conquerors* [*Më shumë se fitimtarë*], ai e skicon librin në këtë mënyrë:

1. Zbu. 1-3 (Krishti në mes të Shtatë Shandanëve)

2. Zbu. 4-7 (Libri me Shtatë Vulat)
3. Zbu. 8-11 (Shtatë Boritë e Gjykimit)
4. Zbu.12-14 (gruaja dhe fëmija i persekutuar nga Dragoi dhe Ndihmuesit e Tij [Bisha dhe Harloti])
5. Zbu. 15-16 (Shtatë Enët e Zemërimit)
6. Zbu. 17-19 (rënia e Harlotit të Madh dhe e Bishave)
7. Zbu. 20-22 (gjykimi mbi Dragoin (Satanin) i ndjekur nga Qielli dhe Toka e Re, Jeruzalemi i Ri), fq. 28

Në librin *More Than Conquerors [Më Shumë Se Fitimtarë]*, William Hendriksen [Uilliam Hendriksen] thotë se Zbulesa ka shtatë seksione: Zbu. 1-3, 4-7; 8-11; 12-14; 15-16; 20-22 dhe se secili nga këto është paralel dhe mbulon periudhën midis ardhjes së parë të Krishtit dhe ardhjes së Tij të dytë. Secili përfundon me disa aspekte të lidhura me gjykimin dhe me Ardhjen e Dytë (fq. 22-31).

Edhe pse sigurisht jam dakord me paralelizmin dramatik të vulave, borive dhe enëve, gjithashtu më tërheqin mjaft kapitujt 17-19 të cilët janë në paralel me kapitujt 20-22 (ardhja e dytë është në Zbu. 19:11-21 dhe një ardhje tjetër e dytë në Zbu. 22:6-15; vini re veçanërisht v. 15; e keqja nuk është hequr ende, dmth Zbu. 19:14-15), nuk mund të shoh se ku përfundon secili nga shtatë seksionet në *Parousia* [Ardhja e dytë e Jezusit], veçanërisht kapitujt 1-3, vetëm nëse ka një aspekt gjykimi i cili shihet si një ndodhi eskatologjike (shih Zbu. 2:5,7,11,16-17,25-26; 3:5,10,12,18-21). Megjithatë, për mua, ky rikapitullim i shtatë-fishtë bëhet gjithnjë e më shumë një mundësi për të kuptuar strukturën paralele të të gjithë librit.

D. Është e dukshme se numri “shtatë” luan një rol të rëndësishëm në strukturën e librit siç mund të shihet nga shtatë kishat, shtatë vulat, shtatë boritë, dhe shtatë enët. Disa shembuj të tjerë të “shtatës” janë:

1. 7 bekimet, Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14
2. 7 shandanët, Zbu. 1:12
3. 7 frymërat e Perëndisë, Zbu. 1:4; 3:1; 4:5; 5:6
4. 7 yjet, Zbu. 1:16,20; 2:1
5. 7 llambat e zjarrit, Zbu. 4:5
6. 7 vulat e dorëshkrimeve, Zbu. 5:1
7. 7 brirët, 7 sytë e qengjit, Zbu. 5:6
8. 7 atributet e Jezusit të lavdëruar, Zbu. 5:12
9. 7 shenjat në natyrë, Zbu. 6:12-14
10. 7 llojet e njerëzve, Zbu. 6:15
11. 7 atributet e Perëndisë të lavdëruar, Zbu. 7:12
12. 7 ëngjëjt e Perëndisë, Zbu. 8:2,6
13. 7 boritë e mbajtura nga shtatë ëngjëjt, Zbu. 8:6 (Zbu. 15:1,6,7,8; 17:1; 21:9)
14. 7 shenjat, Zbu. 12:1,3; 13:13,14; 15:1; 16:14; 19:20
15. 7 kokat, 7 diademat e dragoit të kuq, Zbu. 12:3
16. 7 kokat e bishës së detit, Zbu. 13:1; 17:3,7
17. 7 ëngjëjt, Zbu. 14:6-20
18. 7 plagët, Zbu. 15:1; 21:9
19. 7 kodrat, Zbu. 17:9
20. 7 mbretërit Zbu. 17:10
21. 7 gjërat që nuk janë më në kapitujt 21-22 (Zbu. 21:1,4[katër herë]; Zbu. 21:25; 22:3)

E. Interpretimi i librit është mbi baza teologjike dhe të cënueshme. Supozimet e lexuesit drejtojnë interpretimin e detajeve të paqarta. Këto supozime teologjike funksionojnë mbi disa nivele:

1. Origjina e simboleve
 - a. Aludimet e Dhjatës së Vjetër
 - (1) Tematikat e Dhjatës së Vjetër si krijimi, rënia, përmytja, eksodi, Jeruzalemi i restauruar
 - (2) Qindra aludime (jo citime të drejtpërdrejta) nga profetët e Dhjatës së Vjetër
 - b. Letërsi hebraike e shkruar midis dy Dhjatave (I Enoch, II Baruch, Sibylline Oracles, II Esdras [Eunuku I, Baruku III, Orakujt Profetikë, II Ezdra])
 - c. Bota Greko-Romake e shekullit të parë
 - d. Rregjistrimet kosmologjike të krijimit antik të Lindjes së Afërme (sidomos Zbu. 12)

2. Hapësira kohore e librit
 - a. Shekulli i parë
 - b. Çdo shekull
 - c. Brezi i fundit
3. Linja teologjike sistematike (shih përkufizimin në faqen 14, "Historical Theories of Interpretation," C; a good summary, *Four Views on the Book of Revelation*, ed. C. Marvin Pate ["Teoritë Historike të Interpretimit," C; një përmbledhje e mirë, *Katër Këndvështrimet e Librit të Zbulesës*, botues C.Marvin Pate])
 - a. preterist
 - b. historicist
 - c. futurist
 - d. idealist
4. Pozicionet teologjike të kapitullit 20 (shih grafikun në faqen 193; "Historical Theories of Interpretation," C; a good summary, *Four Views on the Book of Revelation*, ed. C. Marvin Pate [përmbledhje të mira: (1) *Kuptimi i Milleniumit: Katër Pikëpamje*, botues Robert G. Kllauz] dhe *Three Views of the Millennium and Beyond*, ed. Darrell L. Bock [*Tre Këndvështrimet e Milleniumit dhe Përtej*, botim Darell L. Bok])
 - a. një mijëvjeçar
 - b. pas mijëvjeçarit
 - c. para mijëvjeçarit
 - d. dispensational para mijëvjeçarit

Në perspektivën e divergjencës hermeneutike (përfaqset e ndryshme ndaj interpretimit) dhe dogmatizmave të pasakta (qëndrimi që "unë i di të gjitha"), si duhet të vazhdojë një interpretues?

1. Le ta pranojmë se të krishterët modernë perëndimorë nuk e kuptojnë zhanrin dhe nuk i njohin aludimet historike që të krishterët e shekullit të parë do t'i kishin kuptuar menjëherë.
 2. Le të pranojmë se çdo brez i të krishterëve e ka vendosur me forcë Zbulesën në rrethanat e veta historike dhe të gjithë kanë gabuar deri më tani.
 3. Le të lexojmë Biblën përpara se të lexojmë sistemet teologjike. Kërkoni kontekstin letrar të secilit vizion / orakull dhe pohoni të vërtetën qëndrore në një fjali shpallëse. E vërteta qëndrore do të jetë e njëjta për çdo brez besimtarësh ndërkohë që specifika e detajeve mund të jetë e aplikueshme vetëm për brezin e parë dhe / ose të fundit të besimtarëve. Detajet mund të lidhen, por historia, dhe jo teologjia, do të zbulojnë përmbushjen e tyre.
 4. Le të mbajmë mend se ky libër është kryesisht një fjalë ngushëlluese dhe inkurajuese për besnikërinë e besimtarëve në mes të persekutimit nga jo besimtarët. Ky libër nuk ka për qëllim që t'i përgjigjet kuriozitetit të çdo brezi besimtarësh, as të skicojë një plan të detajuar të ndodhive të kohëve të fundit.
 5. Jemi të sigurtë që mund të pohojmë se shoqëria njerëzore e rënë është në një rrjedhë përplasjeje me mbretërinë e Perëndisë. Në fillim do të duket sikur bota ka fituar (si në Kalvar), por prisni; Perëndia është sovran, Ai ka nën kontroll historinë, të jetës dhe të vdekjes. Populli i Tij është fitimtar në Të!
- F. Përveç vështirësisë dhe paqartësisë së interpretimit, ky libër ka një mesazh dhe është një fjalë të frymëzuar nga Perëndia për popullin e Tij në çdo epokë. Ia vlen që të bësh përpjekjet shtesë që nevojiten për të studjuar këtë libër unik. Pozicionimi i tij strategjik në librin kanonik të Dhjatës së Re flet për mesazhin e tij themeltar. Alan Johnson, *The Expositor's Bible Commentary* [Alen Xhonsion, *Komentari i Biblës së Ekspozitorit,*] vol. 12 thotë:

“Në të vërtetë, mund të jetë që, me përjashtim të Ungjijve, Apokalipsi përmban mësimin më të thellë dhe më prekës të doktrinës dhe dishepullizimit të krishterë të gjendur ndonjëherë në Shkrimet e Shenjta. As fanaticizmi i disave të cilët e kanë fiksuar vëmendjen e tyre tek profecia dhe jo tek Krishti, dhe as larmishmëria e pikëpamjeve interpretuese nuk duhet të na dekurajojnë nga të kërkuarit e së vërtetës së krishterë në këtë libër të mrekullueshëm” (fq. 399).

Mbani mend, këto janë me të vërtetë fjalët e fundit të Jezusit ndaj kishës së Tij! Kisha moderne nuk duhet të guxojë t'i shpërfillë apo t'i minimizojë ato! Ato janë për të përgatitur besimtarët për persekutimin dhe konfliktin nën dritën e sovranitetit të Perëndisë (monoteizëm), realitetit të të ligut (dualizëm i kushtëzuar), rezultateve të vazhdueshme të rënies (rebelimit njerëzor) dhe premtimeve të Perëndisë për të shpenguar njerëzimin (besëlidhje e pakushtëzuar, shih Zan. 3:15; 12:1-3; Eksod. 19:5-6; Gjon 3:16; 2 Kor. 5:21).

AUTORI

- A. Prova të brendshme për autorësinë e apostullit Gjon
1. Autori e quan veten e tij katër herë Gjon (shih Zbu. 1:1,4,9; 22:8)
 2. Ai gjithashtu e quan veten e tij
 - a. Një shërbëtor i vet (shih Zbu. 1:1, 22: 6)
 - b. Një vëlla dhe një pjesëtar në pikëllim (shih Zbu. 1:9)
 - c. Një profet (shih Zbu. 22:9) dhe ai e quan librin e tij një profeci (shih Zbu. 1:3, 22:7,10,18,19)
 3. Ai e njih Dhatën e Vjetër (nuk përdor LXX, por Targumet) dhe gjithashtu edhe periudhën e endjes në shkretëtirë, procedurat e Tabernakullit dhe të Sinagogës së atëherëshme.
- B. Prova të jashtme për autorësinë e apostullit Gjon nga autorë të hershëm të krishterë
1. Apostulli Gjon, biri i Zebedeut
 - a. Justin Martyr (Rome A.D. 110-165) in *Dialogue with Trypho* 81.4 [Justin Martir (Romë 110-165 pas Krishtit) në *Dialog me Trifo* 81.4]
 - b. Irenaeus (Lyons A.D. 120-202) in *Against Heresies* IV.14.2; 17.6; 21.3; V.16.1; 28.2; 30.3; 34.6; 35.2 [Ireneasi (Lions 120-202 pas Krishtit) në *Kundër Heresive* IV.14.2; 17.6; 21.3; V.16.1; 28.2; 30.3; 34.6; 35.2]
 - c. Tertullian (North Africa A.D. 145-220) in *Against Praxeas* 27 [Tertuliani (Afrika e Veriut 145-220 pas Krishtit) në *Kundër Prakseasit* 27]
 - d. Origen (Alexandria A.D. 181-252) in [Origen (Aleksandri 181-252 pas Krishtit) në
 - (1) *On the Soul*, L:8:1 [*Mbi Shpirtin*, L:8:1]
 - (2) *Against Marcion*, II:5 [*Kundër Marcionit*, II:5]
 - (3) *Against Heretics*, III:14, 25 [*Kundër Heresive*, III:14, 25]
 - (4) *Against Celsus*, VI:6, 32; VIII:17 [*Kundër Celsiusit*, VI:6, 32; VIII:17]
 - e. The Muratorian Canon (Rome A.D. 180-200) [Kanoni Muratorian (Romë 180-200 pas Krishtit)]
 2. Kandidatë të tjerë
 - a. Gjon Marku – Ky u përmend për herë të parë nga Dionisi, Peshkopi i Aleksandrisë (247-264 pas Krishtit), i cili mohoi autorësinë e Apostullit Gjon por ende i qëndroi mendimit se vepra është kanonike. Ai e bazoi kundërshtimin e tij mbi fjalorin dhe stilin sikurse dhe mbi natyrën anonime të shkrimeve të tjera të Gjonit. Ai bindi Eusebiusin e Cesareas.
 - b. Gjoni nga pleqësia – Kjo vjen nga një citim në Eusebius të Papias (*Eccl. His.* 3.39.1-7 [Pred. His. 3.39.1-7]). Megjithatë, citimi i Papias me shumë mundësi përdori këtë titull për Apostullin Gjon në vend që të hamendësonte për një autor tjetër.
 - c. Gjon Pagëzori – (me shtesa të tjera të mëvonshme editoriale) është sugjeruar nga J.Massyngberde Ford [J. Mesingberd Ford] në komentarin Anchor Bible [Bibla Spirancë], bazuar kryesisht në përdorimin e Gjon Pagëzorit të “qengjit” për Jezusin. I vetmi rast tjetër kur përmendet ky titull gjendet në Zbulesë.
- C. Dionisi, peshkopi i Aleksandrisë (247-264 pas Krishtit) dhe studenti i Origenit, ishte i pari i cili shprehu dyshime (libri i tij është humbur, por ai është cituar nga Eusebiusi i Cesareas, i cili ra dakord me të) mbi autorësinë e Apostullit Gjon, bazuar mbi
1. Apostulli Gjon nuk i referohet vetes së tij si Gjoni në Ungjill apo në letrat e tij, por Zbulesa është nga “Gjoni”
 2. Struktura e Zbulesës është e ndryshme nga Ungjilli dhe letrat
 3. Fjalori i Zbulesës është i ndryshëm nga Ungjilli dhe letrat

4. Stili gramatikor i Zbulesës është i një cilësie më të ulët në krahasim me Ungjillin dhe letrat
- D. Me shumë mundësi sfida më serioze moderne e bërë ndaj autorësisë së Apostullit Gjon vjen nga R. H. Charles në *Saint John*, Vol. I p.xxxixff [R. H. Çarls në *Shën Gjoni*, Vol.I p.xxxixff].
- E. Pjesa më e madhe e studiuesve modernë kanë refuzuar autorësinë tradicionale të shumë prej librave të Dhjatës së Vjetër. Një shembull i mirë i këtij trendi lidhur me autorësinë e Zbulesës mund të jetë Raymond E. Brown [Rejmond E. Braun], një studiues i njohur katolik i Gjonit. Volumi hyrës i serisë së Komentarëve të Anchor Bible [Biblës Spirancë] thotë: “shkruar nga një profet jude i krishterë i quajtur Gjon i cili nuk ishte as Gjoni, biri i Zebedeut, as shkruesi i Ungjillit apo i letrave të Gjonit” (fq.774).
- F. Në shumë mënyra autorësia është e pasigurtë. Ka disa paralelizma të habitshme me shkrimet e tjera të Apostullit Gjon dhe gjithashtu disa ndryshime të habitshme. Çelësi për të kuptuar këtë libër nuk është autorësia e tij njerëzore por autorësia e tij Hyjnore! Autori besonte se ishte një profet i frymëzuar (shih Zbu. 1:3; 22:7,10,18,19).

DATA

- A. Kjo është me siguri e lidhur në mënyrë të integrueshme me autorësinë dhe perspektivën e interpretimit (shih Teoritë Historike C.).
- B. Disa data të mundshme
1. Data tradicionale është gjatë sundimit Domician (81-96 pas Krishtit) sepse ajo i përshtatet provës së persekutimit
 - a. Ireneasi (cituar nga Eusebiusi) në *Against Heresies* [*Kundër Heresive*], 5.30.3. “Ai (ky persekutim) nuk u pa shumë kohë më parë, pothuajse në brezin tonë, në më të afërtën gjatë sundimit të Domicianit.”
 - b. Klementi i Aleksandrisë
 - c. Origin i Aleksandrisë
 - d. Eusebiusi i Caseares, *Church History*, iii.23.1 [*Historia e Kishës*, iii.23.1]
 - e. Victorinus, *Apocalypse* x.11 [*Apokalipsi* x.11]
 - f. Jeromi
 2. Epifanius, një shkrimtar i shekullit të tretë, në *Haer*, 51.12, 32, thotë se Gjoni e shkroi atë nga Patmos i cili ishte gjatë sundimit të Claudius (41-54 pas Krishtit).
 3. Të tjerë kanë supozuar se u bë gjatë sundimit të Nero-s (54-68 pas Krishtit) për shkak të:
 - a. Rrethanave të dukshme të persekutimit të kultit të Perandorit
 - b. *Caesar Nero* [*Cezar Nero*], shkruar në hebraisht, është i njëjtë me numrin e bishës, 666
 - c. Nëse preteristët janë të saktë që Zbulesa e Gjonit i referohet shkatërrimit të Jeruzalemit, atëherë që libri të jetë profeci, duhet të jetë shkruar përpara vitit 70 pas Krishtit

DËGJUESIT

- A. Nga Zbu. 1:4 është e qartë që dëgjuesit e parë ishin shtatë kishat në provincën romake të Azisë. Këto kisha adresohen në një mënyrë të tillë që nënkupton shtegun e udhëtimit të mbajtësit të letrës.
- B. Mesazhi i Zbulesës në mënyrë unike lidhet me të gjitha kishat dhe besimtarët që janë duke përjetuar persekutim nga një sistem i një bote të rënë.
- C. Si konkluzioni kanonik për Dhjatën e Re ky libër është një mesazh përmbushjeje për të gjithë besimtarët e të gjitha kohërave.

SHKAKU

- A. Rrethanat ishin persekutimi i shkaktuar nga ndarja e kishave lokale nga mbrojtja ligjore që Roma i jepte judaizmit. Kjo ndarje ndodhi zyrtarisht në vitin 70 pas Krishtit kur rabinët nga Jamnia themeluan një formulë betimi e cila kërkonte që anëtarët e sinagogës lokale të mallkonin Jezusin e Nazaretit.
- B. Dokumentet romake tregojnë se adhurimi i perandorit u bë një konflikt kryesor me kishën nga sundimi i Neros (54-68 pas Krishtit) deri tek ai Domicianit (81-96 pas Krishtit). Megjithatë, nuk ka asnjë dokumentacion të një persekutimi zyrtar në mbarë perandorinë. Me sa duket, Zbulesa reflektonte masën e madhe të adhurimit nga kultet ndaj perandorit në provincat lindore të Perandorisë Romake (shih “Rishikimi Arkeologjik Biblik,” Maj/Qershor 1993 fq. 29-37).

SINTAKSA

- A. Ka shumë problemë gramatikore në tekstin grek.
- B. Disa shkaqe të mundshme të këtyre problemeve
 - 1. Mënyra e të menduarit të Gjonit në gjuhën aramaike.
 - 2. Ai nuk kishte asnjë skrib në Patmos që të shkruante për të.
 - 3. Ngazëllimi prej vegimeve ishte shumë i madh.
 - 4. Ato janë bërë qëllimisht për efekt.
 - 5. Zhanri (apokaliptik) ishte tejet figurativ.
- C. Veçanti të ngjashme gramatikore gjenden në shkrimet e tjera hebraike apokaliptike. Prandaj Zbulesa nuk është shkruar në një stil të mangët gramatikor, por në një zhanër me veçanti gramatike.

KANONICITETI

- A. U refuzua nga kisha lindore e hershme; libri nuk shfaqet në Peshita (versioni i sirian i shekullit të pestë).
- B. Në fillim të shekullit të katërt Eusebiusi, duke ndjekur Dionisin e Aleksandrisë në fund të shekullit të tretë, thoshte që Zbulesa nuk është shkruar nga Apostulli Gjon. Ai e listonte atë si një nga librat “e debatuar” por e përfshinte atë në listën e tij të librave kanonikë (shih *Ecclesiastical History* [*Historia Ekleziastike*], III.24.18; III.25.4; dhe III.39.6).
- C. Këshilli i Laodicesë (rreth vitit 360 pas Krishtit) e hoqi atë nga lista e librave kanonikë. Jeromi e refuzoi atë si kanonik, por Këshilli i Kartagës (viti 397 pas Krishtit) e përfshiu atë. Zbulesa u pranua me anë të një kompromisi midis kishave të lindjes dhe të perëndimit me anë të së cilit u përfshinë letra e Hebrenjve dhe Zbulesa në librin kanonik të Dhjatës së Re.
- D. Ne duhet ta pranojmë atë si një supozim besimi të besimtarëve që Fryma e Shenjtë e ka udhëhequr procesin historik të zhvillimit të një libri kanonik të krishterë.
- E. Dy teologët kryesorë të Reformacionit Protestant e refuzuan vendin e tij në doktrinën e krishterë
 - 1. Martin Luther [Martin Luteri] nuk e quajti atë as profetik dhe as apostolik, duke refuzuar në thelb frymëzimin e tij.
 - 2. John Calvin [Xhon Kalvin], i cili shkroi një komentari mbi çdo libër të Dhjatës së Re përveç Zbulesës, në thelb refuzoi rëndësinë e tij.

TEORI HISTORIKE TË INTERPRETIMIT

- A. Ka qënë dukshëm i vështirë për t’u interpretuar; prandaj, dogmatizmi është i papërshtatshëm!
- B. Simbolet nxirren nga
 - 1. Pasazhet apokaliptike të Dhjatës së Vjetër tek
 - a. Danieli
 - b. Ezeieli
 - c. Zakaria
 - d. Isaia
 - 2. Letërsia hebraike apokaliptike e shkruar midis dy Dhjatave
 - 3. Rrethanat historike greko-romake të shekullit të parë (sidomos Zbulesa 17)
 - 4. Rregjistrimet e lashta mitologjike të Lindjes së Afërme në lidhje me krijimin (sidomos Zbulesa 12)
- C. Në përgjithësi ka katër rrjete interpretuese ose supozime
 - 1. PRETERIST – ky grup e sheh librin si kryesisht ose ekskluzivisht të lidhur me kishat e shekullit të parë në provincën romake të Azisë. Të gjitha detajet dhe profecitë u përmbushën në shekullin e parë (shih John L. Bray, *Matthew 24 Fulfilled* [Xhon L. Brej, *Mateu 24 i Përmbushur*]).
 - 2. HISTORICIST – ky grup e sheh librin si një përbledhje historike, kryesisht të qytetërimit perëndimor dhe në një farë kuptimi të kishës katolike. Shpesh letrat ndaj shtatë kishave të kapitujve 2 dhe 3 përdoren si një përshkrim i caktuar i periudhave të kohës. Disa i shohin ato si përkohësisht të sinkronizuara dhe të tjerë si kronologjikisht vijuese.
 - 3. FUTURIST – ky grup e sheh librin si t’i referohej ndodhive të menjëhershme pararendëse dhe pasuese të *Parousia* (Ardhja e Dytë e Krishtit) e cila do të përmbushet në mënyrë të drejtëpërdrejtë dhe historike (shih *Progressive Dispensationalism*, nga Craig A. Blaising dhe Darrell L. Bock [*Dispensacionalizmi Progresiv*, nga Kreig A. Bllaising dhe Darell L. Bok]).
 - 4. IDEALIST – ky grup e sheh librin si tërësisht simbolikë të luftës midis së mirës dhe së keqes në të cilën nuk ka asnjë referencë historike (shih Ray Summers, *Worthy Is the Lamb* [Rej Samërs, *I*

Të gjitha këto kanë pak vlefshmëri, por ato e humbasin paqartësinë e qëllimtë të zgjedhjes së zhanrit dhe të figurave nga Gjoni. Problemi është ekuilibri, jo se cila prej tyre është e saktë.

QËLLIMI I LIBRIT

- A. Qëllimi i Zbulesës është që të tregojë sovranitetin e Perëndisë në histori dhe premtimin e arritjes së kulmit në të gjitha gjërat tek Ai. Besnikët duhet të qëndrojnë në besim dhe shpresë në mes të persekutimit dhe agresionit të sistemit të kësaj bote të rënë. Fokusi i librit është persekutimi (adhurimi i Perandorit në provincën lindore) dhe besnikëria (mësuesit e rremë dhe kompromisi kulturor) e besimtarëve në shekullin e parë dhe në çdo shekull (shih 2:10). Mbani mend, profetët folën për të ardhmen duke u përpjekur që të reformojnë të tashmen. Zbulesa nuk ka të bëjë vetëm me se si do të përfundojë, por edhe se si po ecën. Në artikullin e tij *The Expositors Bible Commentary*, Vol. I i titulluar, "The Eschatology of the Bible," Robert L. Sancy [*Komentari i Biblës së Ekspozitorit*, Vol. I i titulluar "Eskatologjia e Biblës", Robert L. Sancy] thotë:
- "profetët biblikë nuk ishin të shqetësuar kryesisht me kohën dhe me sistemimin kronologjik të ndodhive të së ardhmes. Për ta gjendja shpirtërore e bashkëkohësve të tyre ishte pika më e rëndësishme dhe vizita madhështore eskatologjike e Perëndisë për gjykimin e të padrejtëve dhe bekimin e besimtarëve ndërkallej për ndikimin etik në të tashmen" (fq. 104).
- B. Qëllimi i përgjithshëm përmbledhet mirë në hyrjen e shkurtër për tek përkthimet TEV dhe NJB
1. TEV, fq.1122: "Zbulesa ndaj Gjontit është shkruar në një kohë kur të krishterët po persekutoheshin për shkak të besimit të tyre në Jezus Krishtin si Zot. Shqetësimi kryesor i shkrimtarit është që t'ju japë shpresë dhe inkurajim lexuesve të tij dhe që t'i nxisë ata që të qëndrojnë besnikë gjatë kohëve të vuajtjeve dhe persekutimit."
 2. NJB, fq.1416, "Bibla përmbledhet në mesazhin e shpresës dhe të simbolikës së pasur të këtij libri. Është një vizion i shpëtimit nga provat të cilat mësyjnë popullin e Perëndisë, dhe një premtim për një të ardhme të lavdishme. Mesazhi shprehet me anë të imazheve të cilat tërheqin të gjithë Biblën, në mënyrë të tillë që çdo karakteristikë, kafshë, ngjyrë, numër, është ndjellëse dhe plot me mbitonë për një lexues që është i njohur me Dhjatën e Vjetër. Në këtë mënyrë ajo është një zbulesë sekrete dhe aludive e asaj që do të vijë, edhe pse simbolizmi natyror i veprave të mëdha të adhurimit dhe të vegimit final të madhështisë mesianike të Qytetit të Ri të Shenjtë janë mjaftueshëm të qarta. Ishte një traditë për shkrime të tilla në Judaizëm nga Danieli e në vazhdim, që të forconin popullin e Perëndisë që gjendej në persekutim duke iu dhënë sigurinë për çlirim dhe triumf përfundimtar."
- C. Është thelbësore që interpretuesi t'i japë temës së shpengimit prioritet.
1. Perëndia ka sjellë shpëtim individual, korporativ dhe kozmik përmes Krishtit.
 2. Shpengimi i Perëndisë është shpirtëror dhe fizik. Kisha u shpëtua, por ajo nuk është në rrethana të sigurta! Një ditë ajo do të jetë e tillë!
 3. Perëndia ende e do njerëzimin e rënë, rebel dhe të vetë-qendëruar. Zemërimi i Perëndisë në vulat dhe boritë është për shpengim (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:6b-7; 22:17).
 4. Perëndia jo vetëm restauron njerëzimin e rënë, por edhe krijimin e rënë (shih Rom.8:18-25). E keqja në çdo nivel do të spastrohet!
Përpjekja e vazhdueshme e Perëndisë për të arritur njerëzimin e humbur me ungjillin lavdëron karakterin e hirshëm të Perëndisë. Gjykimet e enëve janë rezultat i së keqes kokëforte, jo të një Perëndie jodashës. Perëndia vetëm gjykon dhe izolon të keqen kur ajo refuzon sërish e sërish që të pendohet. Në shumë mënyra libri justifikon gjykimin e Perëndisë mbi njerëzimin e rënë dhe të papajtueshëm. Libri përfundon me një ftesë ungjilli (shih Zbu.22:17).
- D. Ky libër nuk duhet të shihet si një diagramë kronologjike e ndodhive, kohëve dhe mënyrave të Ardhjes së Dytë. Ai shpesh është interpretuar si "sekreti" i historisë perëndimore (shtatë kishat shihen si epoka). Çdo brez ka imponuar historitë e veta në simbolet apokaliptike; deri tani të gjithë kanë gabuar. Detajet e këtyre profecive do të jenë shumë më të dukshme ndaj vuajtjeve të brezit të fundit të besimtarëve nën Anti-Krishtin (shih 2 Thesalonikasve 2). Një interpretim fjalë për fjalë ka bërë që ky libër të shpërfillet nga disa (Calvin [Kalvini]), nënvlerësohet nga të tjerë (Luther [Luteri]), "as apostolik , as profetik" dhe të mbitheksohet nga të tjerët (milenialistët).

CELËSAT E BOBIT PËR INTERPRETIMIN

- A. Ne kemi nevojë që të marrim parasysh aspektin e Dhjatës së Vjetër
1. Zhanri apokaliptik i Dhjatës së Vjetër është një lloj tejet simbolik letrar.
 2. Aludime të numërta janë nxjerrë nga Dhjata e Vjetër (disa vlerësojnë se nga 404 vargje 275 përfshijnë aludime ndaj teksteve të Dhjatës së Vjetër); kuptimi i këtyre simboleve është ri-interpretuar nën dritën e situatës romake të shekullit të parë.
 3. Paralajmërimi profetik përdor ndodhitë aktuale për të paralajmëruar ndodhitë eskatologjike. Shpesh këto përmbushje historike të shekullit të parë tregojnë për përmbushjet finale historike të kohëve të fundit.
- B. Struktura e përgjithshme e librit na ndihmon të shohim qëllimin e autorit
1. Vulat, boritë dhe enët mbulojnë në thelb të njëjtën periudhë kohore (kapitujt 6-16). Zbulesa është një dramë me akte vijuese.
 2. Ekziston mundësia që kapitujt në Zbu.17-19 të jenë paralel me Zbu. 20-22. Pjesë të kapitullit 19 (p.sh., Zbu.19:11-21) janë të përmbledhura tek Zbu.20:7-10.
 3. Shih shtatë njësitë letrare tek Pohimet Hyrëse, C.
- C. Konteksti historik duhet të merret parasysh në çdo interpretim të librit
1. Prania e adhurimit të perandorit
 2. Persekutimi lokal në provincat lindore
 3. Bibla nuk mund të thotë atë që nuk ka pasur kurrë për qëllim të thotë. Interpretimi i Zbulesës duhet të lidhet me ditën e parë të Gjonit. Mund të ketë përmbushje apo aplikime të shumëfishta, por ato duhet të themelohen në shekullin e parë.
- D. Kuptimi i disa prej termave lakonikë është humbur për shak të rrethanave tona kulturore, gjuhësore dhe ekzistenciale. Me shumë mundësi vetë ndodhitë e fundit të kohërave do të hedhin dritë tek interpretimi i duhur i këtyre simboleve. Kini kujdes që të mos shihni të gjitha detajet e kesaj drame apokaliptike. Interpretuesit modernë duhet të kërkojnë të vërtetën kryesore në secilin nga këto vegime.
- E. Me lejoni të përmbledh disa nga elementët kyç interpretues
1. Origjinat historike të simbolizmit
 - a. Temat e Dhjatës së Vjetër, aludimet e Dhjatës së Vjetër
 - b. Mitologjia antike e Lindjes së Afërme
 - c. Letërsia apokaliptike e shkruar midis dy Dhjatave
 - d. Rrethanat greko-romake të shekullit të parë
 2. Mënyrat e autorit për të përkufizuar simbolizmin e tij
 - a. Bisedat me udheheqësit ëngjëllor
 - b. Himni i korit qiellor
 - c. Vetë autori pohon kuptimin
 3. Struktura e librit (paralelizmi dramatik)
- F. Ndihmë e mëtejshme
1. Dy komentatorët e mi të preferuar mbi Zbulesën janë George Eldon Ladd [Xhorxh Elldon Led] dhe Alan F. Johnson [Allan F. Xhonsion]. Ata nuk bien dakord. Ka shumë mosdakordësim midis studiuesve të perëndishëm, të edukuar, të sinqertë saqë nevojitet një fjalë paralajmërimi. Më lejoni të citoj Alan Johnson [Allan Xhonsion] në librin e tij *Commentary on Revelation* [Komentarin mbi Zbulesën] të publikuar nga Zondervan:
“Nën dritën e përdorimit të përpunuar të imazheve dhe të vegimeve nga Zbu. 4:1 deri në fund të librit të Zbulesës dhe pyetja është se si ky material lidhet me kapitujt 1-3, nuk është e habitshme që komentatorët ndryshojnë shumë në mënyrën e tyre të trajtimit të këtyre kapitujve. Një problem është ai i interpretimit: Çfarë domethënie kanë imazhet dhe vizionet? Një problem tjetër përfshin kronologjinë: Kur ndodhin këto ngjarje? Me tej, a i interpreton Gjoni imazhet e tij të shpeshta të Dhjatës së Vjetër në përputhje të plotë me ato të burimeve të tyre të Dhjatës së Vjetër, apo i interpreton ai këto imazhe në mënyrë të lirë? Çfarë është simbolike dhe çfarë është e drejtëpërdrejtë? Përgjigje për pyetje të tilla do të përcaktojnë përjasjen e interpretuesit. Duke qënë se pak nga këto pyetje janë përgjigje të mundshme dogmatike, ka nevojë për tolerancë në përjasjet divergjente duke shpresuar që Fryma të mund të përdorë diskutimet me mendje të hapura për të na drejtuar edhe më tej tek kuptimi i Apokalipsit” (fq.69).

2. Për një hyrje të përgjithshme tek marrëdhënia e Zbulesës me Dhjatën e Vjetër, unë rekomandoj librat e John P. Milton *Prophecy Interpreted* [Xhon P. Millton *Profecia e Interpretuar*] dhe John Bright *The Authority of the Old Testament* [Xhon Brajt *Autoriteti i Dhjatës së Vjetër*]. Për një diskutim të mirë të marrëdhënies së Zbulesës me Palin, unë rekomandoj librin e James S. Stewart *A Man In Christ* [Xhejms S. Stjuart *Një Njeri në Krishtin*].

CIKLI NJË I LEXIMIT (nga “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një Udhëheqës për Lexim të Mirë Biblik])

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Prandaj lexoni të gjithë librin biblik përnjëherësh. Shprehni me fjalët tuaja tematikën qendrore të të gjithë librit.

1. Tematika e gjithë librit
2. Lloji i letërsisë (zhanri)

CIKLI DY I LEXIMIT (nga “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një Udhëheqës për Lexim të Mirë Biblik])

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Prandaj lexoni të gjithë librin biblik përnjëherësh për një herë të dytë. Skiconi subjektet kryesore dhe shprehni secilin subjekt në një fjali të vetme.

1. Subjekti i njësisë së parë letrare
2. Subjekti i njësisë së dytë letrare
3. Subjekti i njësisë së tretë letrare
4. Subjekti i njësisë së katërt letrare
5. Etj.

ZBULESA 1:1-20

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË³

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Hyrje dhe Përshëndetje	Hyrje dhe Bekime	Prologu	Hyrje	Prologu
1:1-3	1:1-3	1:1-2 1:3	1:1-3	1:1-3
	Përshëndetje Shtatë Kishave	Përshëndetje Hyrëse	Përshëndetje Shtatë Kishave	Adresim dhe Përshëndetje
1:4-5a	1:4-8	1:4-5a	1:4-5a	1:4-8
1:5b-7		1:5b-7	1:5b-6 5:7	
5:8		5:8	5:8	
Një Vegim i Krishtit	Vegimi i Birit të Njeriut	Vegimi Përgatitës	Një Vegim i Krishtit	Vegimi Paraprak
1:9-11	1:9-20	1:9-11	1:9-11	1:9-16
1:12-16		1:12-16	1:12-20	
1:17-20		1:17-20		1:17-20

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih [“Bible Interpretation Seminar”](#) [Seminari Biblik i Interpretimit])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

³ Edhe pse ato nuk janë të frymëzuara, ndarjet e paragrafëve janë kyç për të kuptuar dhe ndjekur qëllimin fillestar të autorit. Çdo përkthyes modern ka ndarë dhe përmbledhur paragrafë. Çdo paragraf ka një temë, të vërtetë apo mendim qëndror. Çdo version e mbërthen atë temë në mënyrën e vet të veçantë. Ndërsa lexoni tekstin, pyeteni veten tuaj se cili përkthim i përshtatet më së miri të kuptuarit tuaj të ndarjes së subjektit dhe të vargjeve. Në çdo kapitull duhet të lexojmë Biblën së pari dhe të përpiqemi të identifikojmë subjektet e ndryshme të saj (paragrafët), dhe më pas të krahasojmë të kuptuarin tonë me versionet moderne. Vetëm pasi ne e kuptojmë qëllimin origjinal të autorit duke ndjekur logjikën dhe prezantimin e tij ne mund të kuptojmë vërtet Biblën. Vetëm autori origjinal është i frymëzuar – lexuesit nuk kanë asnjë të drejtë për të ndryshuar apo tjetërsuar mesazhin. Lexuesit e Biblës kanë përgjegjësi në aplikimin e të vërtetës të frymëzuar në ditën dhe jetën e tyre.

Vini re se të gjitha termat dhe shkurtime teknike shpjegohen plotësisht në dokumentet e mëposhtme: [Brief Definitions of Greek Grammatical Structure](#) [Shpjegime të Shkurtra të Strukturës Gramatikore të Gjuhës Greke], [Textual Criticism](#) [Kriticizëm Tekstual], and [Glossary](#) [Fjalor].

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR ZBULESËN 1:1-3:22

- A. Zbu.1:1-3 formon një prolog ndaj të gjithë profecisë. Tre vargjet e para na prezantojnë autorin, kohën, zhanrin dhe bekimin.
1. Autori është Gjoni (një emër i zakonshëm hebraik).
 2. Koha është së shpejti (Zbu.1:1b,3c).
 3. Mesazhi është komunikim në vegime, interpretuar nga ndërmjetësime ëngjëllore dhe i quajtur një “profeci” (Zbu.1:3). Tre kapitujt e parë janë shumë të ngajshëm me stilin normal të letrave të shekullit të parë.
 4. Bekimi është për ata që e dëgjojnë leximin e tij dhe i binden nxjitjes së tij për besnikëri në mes të persekutimit.
- B. Katër vargjet në vazhdim (4-7) i drejtohen dëgjuesve me anë të shtatë kishave (Zbu.1:11) dhe shtatë frymërave të tyre (shih Zbu. 1:4,20; 3:1; 4:5; 5:6). Ky seksion shenjohehet nga
1. Karakterizimi i YHWH (Zbu.1:4)
 2. Karakterizimi i Jezusit (Zbu. 1:5,6b,7)
 3. Karakterizimi i besimtarëve (Zbu.1:6a)
 4. YHWH duke folur (Zbu.1:8)
- C. Vargjet 1:9-3:22 janë fjalët e fundit të Jezusit ndaj Kishës/Kishave të tij. Në Zbu.1:9-20 dhe në fillim të fjalës ndaj secilës nga shtatë kishave, Jezusi karakterizohet nga titujt e Dhjatës së Vjetër dhe përshkrimet e përdorura për YHWH.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:1-3

¹Zbulesa e Jezus Krishtit, që Perëndia ia dha për t’u treguar shërbëtorëve të tij gjërat që duhet të ndodhin për së shpejti dhe e bëri të ditur, duke ia dërguar nëpërmjet ëngjëllit të tij, shërbëtorit të vet Gjoni, ²i cili dëshmoi fjalën e Perëndisë dhe dëshminë e Jezus Krishtit, dhe të gjitha gjërat që pa. ³Lum ai që lexon dhe lum ata që dëgjojnë fjalët e kësaj profecie dhe që ruajnë ato që janë shkruar në të, sepse koha është afër.

1:1 “Zbulesa” Ky term grek *apocalypsis* gjendet vetëm këtu në libër. Ai e ka prejardhjen nga dy terma grek të cilët do të thonin “nga një vend i fshehur” ose “për të zbuluar diçka.” Është përdorur në disa kuptime (BAGD fq.92).

1. Zbulesa e së vërtetës – Luka 2:32; Rom. 16:25; 1 Kor. 14:6,26; Gal. 1:12; Efe. 1:17
2. Një sekret i bërë i njohur – Efe. 2:11-3:13
3. Një zbulesë nga vizion / ëndërr – 2 Kor. 12:1,7; Gal. 2:2
4. Sekrete të lidhura me fundin e kohërave – Luka 17:30; 1 Kor. 1:7; 2 Thess. 1:7; 1 Pjet. 1:7,13; 4:13; 5:1

Në këtë libër fjala Zbulesë do të thotë e vërtetë nga Perëndia përmes Jezus Krishtit e ndërmjetësuar përmes vegimeve dhe interpretimeve ëngjëllore. Ai fokusohet tek e tashmja e keqe dhe fitorja e ardhshme e drejtësisë përmes ndërhyrjes së mbinatyrshme të Perëndisë. Perëndia do t’i bëjë gjërat siç duhen!

☐ **“e Jezus Krishtit”** Kjo është ose një rasë gjinore objektive e lidhur me mesazhin për Jezus Krishtin (shih Gal.1:12), ose një rasë gjinore subjektive e lidhur me mesazhin e dhënë nga Jezus Krishti.

☐ **“Jezus”** Ky emër hebraik do të thoshte “YHWH shpëton”, “YHWH është shpëtim”, “YHWH sjell shpëtim”. Është i njëjti emër si në Dhjatën e Vjetër “Joshua [Jozue]”. “Jezus” vjen nga fjala në hebraisht për shpëtim “*hosea*”, e prapashtuar ndaj emrit të Perëndisë për besëlidhjen, “YHWH” (shih [Special Topic: Names for Deity](#), D

[Temë e Veçantë: Emra për Perëndinë, D]. Ishte emri i destinuar nga Perëndia përmes një engjëlli të Perëndisë (shih Mat.1:21).

▣ **“Krisht”** Ky ishte ekuivalenti grek i termit hebraik *“messiah”*, që do të thoshte “një i vajosur”. Ai nënkuptonte “i thirrur dhe i pajisur nga Perëndia për një detyrë specifike.” Në Dhjatën e Vjetër tre grupe drejtuesish vajoseshin: priftërinjtë, mbretërit dhe profetët. Jezusi i përmbushi të tre këto tituj vajosjeje (shih Hebrenjve 1:2-3). Shih Special Topic: Messiah [Temë e Veçantë: Mesia] më poshtë.

SPECIAL TOPIC: MESSIAH

▣ **“që Perëndia ia dha”** Jezusi as nuk mësoi dhe as nuk bëri diçka pa zbulesë apo leje nga Ati (shih Gjoni 3:11-13, 31-36; 4:34; 5:19-23,30; 6:38; 7:16; 8:26,28-29,40; 12:49-50; 14:10,24; 15:15). Nga ana teologjike kjo është karakteristikë e shkrimeve të Gjonit.

▣ **“për t’u treguar shërbëtorëve të tij gjërat që duhet të ndodhin për së shpejti”** Vini re se si ky paragraf hyrës reflektohet në Zbu.22:6-21. Kjo ishte një teknikë letrare (*inclusio*) e shekullit të parë.

NASB, NKJV “gjërat të cilat duhet të ndodhin për së afërmi”
NRSV “ato që duhet të ndodhin së shpejti”
TEV “ato që duhet të ndodhin shumë shpejt”
NJB “ato që do të ndodhin së shpejti”

Elementi i kohës është shumë i rëndësishëm për interpretimin e të gjithë librit sepse ai specifikisht pohon se mesazhi i Gjonit kishte një lidhje për ditën e tij dhe gjithashtu për të ardhmen. Termi “duhet” (*dei*) do të thoshte “ajo që është e lidhur, që është moralisht e nevojshme, që është e përshtatshme, apo e pashmangshme” (shih Zbu. 22:6). Shih Special Topic: Soon Return [Temë e Veçantë: Rikthimi i shpejtë] më poshtë.

SPECIAL TOPIC: SOON RETURN

▣ **“e bëri të ditur”** Kjo është në të vërtetë “e shenjzuar” (*semainō*) (shih NKJV). “Shenjat” janë një nga strukturat letrare që Gjoni përdor për të komunikuar mesazhin e tij në Ungjill (*semeion*, shih Zbu.12:33; 18:32; 21:19). Kjo mund të ketë një lidhje me Dhjatën e Vjetër dhe profetët e Dhjatës së Vjetër (shih Isa. 7:11,14; 8:18; 19:20; 20:3; 37:30; 38:7,22; 55:13; 66:19; Jer. 10:2; 32:20-21; 44:29 dhe Ezek. 4:3; 14:8; 20:12,20). Fakti që ky libër është quajtur “një zbulesë” përmes “shenjave” dhe “profecive” na jep një ide për zhanrin letrar të këtij libri. Termi letrar modern “apokaliptik” i përdorur për të përshkruar një zhanër ishte i panjohur për Gjonin.

▣ **“tek shërbëtorët e Tij”** Titulli ka disa përdorime në libër.

1. Në këtë varg hyrës, kjo frazë i referohet autorit apostolik të librit.
2. Në vendet e tjera në libër përdoret shumësi për profetët / lajmëtarët / predikuesit e Perëndisë (shih Zbu. 10:7; 11:18; 22:6).
3. Megjithatë, në vende të tjera në libër titulli përdoret për të gjithë besimtarët (shih Zbu.7:3; 19:2,5; 22:3), i cili nënkupton se të gjithë besimtarët duhet të jenë dëshmitarë (shih Mat. 28:18-20; Kol. 4:6; 2 Tim. 2:24-25; 1 Pjet. 3:15). Jezusi është modeli që duhet ndjekur (shih Zbu. 1:5; 3:14; Gjoni 20:21)! Shumë do të vriten, ashtu siç Jezusi u vra (shih Zbu. 6:9; 12:17; 17:6; 18:24; 20:4). Kujtoni se tematika e librit është të qënurit besnik deri në vdekje! Unë (Jezusi) e kam mposhtur!

Special Topic: My Servant [Temë e Veçantë: Shërbëtori im]

▣ **“Gjoni”** Ndryshe nga pjesa më e madhe e autorëve apokaliptik, Gjoni e identifikoi veten dhe e strukturoi hapjen e dëshmisë së tij profetike në formën e shtatë letrave (kapitujt 1-3). Disa e kanë mohuar autorësinë apostolike të librit të Zbulesës për shkak se ai është anonim në shkrimet e tij të tjera (ai e quan veten “dishepulli i dashur” në ungjillin e tij dhe “plaku” në letrën e II dhe të III të Gjonit), por e thërret veten e tij me emër tek Zbu.1:4, 9; 22:8.

1:2 “dëshminë e Jezus Krishtit” Si tek Zbu.1:1, kjo mund të jetë ose një rasë gjinore objektive, dëshmi për Jezusin, ose një rasë gjinore subjektive, dëshmi e dhënë nga Jezusi. Ndonjëherë tëk shkrimet e Gjonit ka një paqartësi të qëllim të cila i kombinon të dy domethëniet.

1:3 “Lum” Ky është bekimi i parë nga shtatë bekimet në këtë libër (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14). Fakti që ata që do ta lexojnë do të jenë të lumë e të bekuar tregon jo vetëm natyrën e frymëzuar të librit, por edhe lidhjen e tij me njerëzit e asaj kohe dhe të çdo kohe.

[Special Topic: Blessing \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Bekimet (Dhjata e Vjetër)]

▣ **“ai që lexon”** Versioni i përkthimit NRSV shton “me zë të lartë”, duke nënkuptuar një lexim publik (shih 1 Tim. 4:13). Leximi i Shkrimeve në kongregacion bëhej fillimisht nga anëtarë të trajnuar në mënyrë të veçantë të kishës si në sinagoga (*cantor*). Kisha përshtati format e adhurimit të sinagogës së hershme (shih Luka 4:15; Veprat e Apostujve 13:15; Kol. 4:16; 1 Thes. 5:27). Ne kemi një konfirmim historik të leximit në publik të Shkrimeve nga Justin Martyr [Justin Martiri], viti 167 pas Krishtit, i cili përmendi se kisha lexonte një pjesë të Ungjijve dhe një pjesë nga Profetët.

▣ **“dhe lum ata që dëgjojnë... dhe që ruajnë”** Ky dëgjim dhe bërje (të dyja janë në kohë të tashme) janë thelbi i termit në hebraisht “*Shema*” (shih Ligji i Përtërirë 5:1; 6:4-6; 9:1; 20:3; 27:9-10; Luka 11:28). Vini re natyrën e kushtëzuar të bekimit. Ata të cilët e dëgjojnë duhet të përgjigjen. Kjo formë beslidhjeje e pohimit “nëse... atëherë” gjendet si në Dhjatën e Vjetër ashtu edhe në Dhjatën e Re. Bekimi lidhet jo vetëm me njohurinë por edhe me stilin e jetesës.

▣ **“fjalët e kësaj profecie”** Ky term i drejtohet edhe përbërjes hyjnore të këtij libri edhe zhanrit të tij letrar. Ky libër është një kombinim i një letre (kapitujt 1-3), një prezantimi apokaliptik (vulat, boritë, enët) dhe një profecie (shih Zbu. 22:7,10,18,19). Është e rëndësishme të mbajmë mend se “profecia” kishte dy qëllime:

1. T’i adresohet dëgjuesve aktual me mesazhin nga Perëndia
 2. Të tregonte se si ndikonte besimi aktual tek ndodhitë e së ardhmes
- Profecia është edhe proklamata dhe parashikim. Shih Artikuj Hyrës.

▣ **“sepse koha është afër”** Kjo sërish tregon lidhjen e profecisë me ditën e saj (shih Zbu. 22:10, një shembull tjetër është tek Romakëve 16:20).

[Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthimi i shpejtë]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:4-7

⁴ Gjoni, shtatë kishave që janë në Azi: hir për ju dhe paqe nga ana e atij që është dhe që ishte dhe që do të vijë: edhe nga të shtatë frymërat që janë përpara fronit të tij, ⁵ dhe nga Jezu Krishti, dëshmitar besnik, i parëlinduri prej së vdekurish dhe Princ i mbretërve të dheut. ⁶ Atij që na deshi dhe na lau nga mëkatet tona në gjakun e tij, dhe na bëri mbretër dhe priftër për Perëndinë dhe Atin e tij, atij i qoftë lavdi dhe pushtet në shekuj të shekujve. Amen. ⁷ Ja, ai vjen me retë dhe çdo sy do ta shohë, edhe ata që e tejshpuan; dhe të gjitha fiset e dheut do të vajtojnë për të. Po, amen.

1:4 “shtatë kishave” Arsyeja e saktë pse adresohen vetëm shtatë kisha nuk është e sigurtë. Ka disa teori:

1. Disa kanë pohuar se këto ishin kishat me të cilat Gjoni kishte një marrëdhënie të veçantë shërbese
2. Të tjerë kanë pohuar se ato formojnë një udhë postare në provincën romake të Azisë
3. Numri shtatë kishte një domethënie të madhe për Hebrenjtë, sidomos në literaturën apokaliptike ndërbiblike

Ishte një numër perfeksioni që nga përdorimi i tij në kohën e Zanafillës 1. Prandaj, është përdorur me shumë mundësi si në kuptimin e drejtëpërdrejtë – Gjoni iu shkroi disa kishave të cilat formonin udhën postare romake në

Azinë e Vogël – dhe në mënyrë simbolike si një mënyrë referimi ndaj të gjitha kishave të të gjitha ditëve apo kohëve. Shih Temat e veçanta më poshtë:

SPECIAL TOPIC: SYMBOLIC NUMBERS IN SCRIPTURE [Temë e Veçantë: Numra simbolikë në Bibël]
SPECIAL TOPIC: CHURCH (EKKLESIA) [Temë e Veçantë: Kisha (Eklesia)]

▣ **“në Azi”** Kjo i referohet pjesës së fundme perëndimore të shtetit të Turqisë në ditët e sotme, e cila ishte, në një pjesë të madhe, shteti i vjetër i Frigjisë, i cili u bë provinca romake e “Azisë së Vogël.”

▣ **“hir në ju dhe paqe”** Kjo ishte forma tradicionale e përshëndetjes e cila shfaqet kaq shpesh tek shkrimet e Palit. Shumë studiues pohojnë se të krishterët kanë ndryshuar mënyrën tradicionale greke letrare të të përshëndeturit nga “*charein*” (shih Jakobi 1:1) në përshëndetjen e krishterë që tingëllon në mënyrë të ngjashme “*charis*”, që do të thoshte “hir”.

“Paqe” mund t’i referohet termit hebraik “*shalom*”, duke kombinuar në këtë mënyrë përshëndetjet në gjuhën greke dhe hebraike për t’u lidhur me të dy grupet e njerëzve në kishat. Megjithatë, ky është vetëm një spekulim.

▣ **“nga ana e atij që është dhe që ishte dhe që do të vijë”** Ky është dukshëm një titull për Perëndinë e pandryshueshëm të Besëlidhjes (shih Ps. 102:7; Mal. 3:6; Jakobi 1:17). Forma e tij gramatikore është e çuditshme në gjuhën greke por mund të reflektojë prejardhjen nga gjuha aramaike. Faza e drejtëpërdrejtë është “nga Ai që është, nga Ai që ishte, dhe nga Ai që do të vijë” (shih Zbu. 4:8). Kjo frazë reflekton titullin e besëlidhjes së Dhjatës së Vjetër “Unë jam” (YHWH, shih Eksodi 3:14, shih [SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY](#) [Temë e Veçantë: Emra të Perëndisë]). Kjo frazë përdoret për Perëndinë At tek Zbu. 1:4 dhe 8, dhe për Jezus Krishtin tek Zbu. 1:17 dhe 18 (shih Heb. 13:8). Transferimi i qëllimit të titujve nga YHWH tek Jezusi ishte një nga mënyrat që autorët e Dhjatës së Re pranuan Hyjësinë e Jezusit.

Kjo frazë e trefishtë e Perëndisë si e shkuar, e tashme dhe e ardhme modifikohet tek Zbu. 11:17 (p.sh., boritë) dhe 16:5 (p.sh., enët), që është Ardhja e Dytë në fund të borive, për të justifikuar të tashmen dhe të shkuarën sepse e ardhmja (fundi i kohërave) po agon.

▣ **“dhe nga Jezu Krishti, dëshmitar besnik”** Kjo është fraza e parë nga tre frazat që përshkruajnë Jezus Mesian. Vargjet hyrëse janë paralele me Zbu. 20:6-21. “Besnik” kishte një domethënie të lidhur me Dhjatën e Vjetër për dikë që është besnik, i vërtetë dhe i besueshëm (shih Isa. 55:3-5). Duke qënë se Fjala e shkruar e Perëndisë (Bibla) është e besueshme, po kështu është edhe zbuluesia e tij e fundit, Fjala e Gjallë, Jezusi (shih Zbu. 3:14). Ungjilli është një mesazh për t’u besuar, që një person ta pranojë dhe që jeta e atij personi të jetohet. Faza në greqisht, “dëshmitar besnik” mund të nënkuptojë

1. “Dëshmitari im, Besniku im” – si dy fraza, shih zbu. 2:13 (duke shtuar përemrin vector)
2. “Dëshmitari besnik dhe i vërtetë”, shih Zbu. 3:14 (duke shtuar “dhe i vërtetë”)

▣ **“i parëlinduri prej së vdekurish”** Shih [SPECIAL TOPIC: FIRSTBORN](#) [Temë e Veçantë: I parëlinduri]

▣ **“dhe Princi i mbretërve të dheut”** Kjo frazë, ashtu sikurse fraza paraardhëse, është një aludim për Ps. 89:27 (shih Ps. 72:11; Isa. 48:23), i cili flet për Jezusin si Mesia i premtuar. Ai gjithashtu reflekton reagimin e Gjonit ndaj

1. Adhurimit ndaj perandorit në provincat lindore të Perandorisë Romake
2. Përdorimit të frazës mbretërore mesopotamiane “Mbret i mbretërve” (shih Zbu. 11:15; 17:14; 19:16)

[Special Topic: Old Testament Titles of the Special Coming One](#) [Temë e Veçantë: Tituj të Dhjatës së Vjetër për Të Veçantin që Do të Vijë]

▣ **“Atij që na do (NASB)”** Kjo është në një kohë të tashmen, duke nënkuptuar që “Jezusi vazhdon të na dojë.” Ky pranim është shumë i rëndësishëm nën dritën e dobësive dhe dështimeve të pesë prej shtatë kishave (shih kapitujt 2-3).

▣ **“dhe na çliroi nga mëkatet tona (NASB)”** Kjo është në të shkuarën. Versionet Vulgate dhe Coptic, dhe gjithashtu disa dorëshkrimeve të vogla greke, dhe versioni King James (Mbretit Xhejms) kanë foljen “lau” (*louō*)

e cila shqiptohet ekzaktësisht sikurse fjala çliroi (*luō*). Skribët antikë prodhonin tekste të Dhjatës së Re duke pasur një person që e lexonte me zë të lartë ndërkohë që të tjerët e shkruanin.

Termi “çliroi” (me shtesat) shafqet në dorëshkrimet e greqishtes së lashtë P¹⁸, κ* (me parashtesë), xi², A, dhe C, ndërsa “lau” gjendet vetëm në dorëshkrimet e mëvonshme uniciales, P (shekulli i gjashtë) dhe 046, gjithashtu edhe në disa dorëshkrime të vogla (skripte të greqishtes së kohës). Prandaj, “çliroi” apo “liroi” është termi që preferohet në lexim. Versioni UBS⁴ i jep termin “çliroi” një shkallëzim “të caktuar.”

[Special Topic: Textual Criticism](#) [Temë e Veçantë: Kriticizëm tekstual]

▣ **“në gjakun e tij”** Ky është dukshëm një aludim ndaj pajtimit sakrifikues (shih Levetiku 1-7) dhe të dërguar të Jezus Krishtit (shih Zbu. 5:9; 7:14; 12:11; Marku 10:45; 2 Kor 5:21; Isa. 52:13-53:12). “Me anë të gjakut të Tij” është një e vërtetë e përsëritur në ungjijtë (shih Rom. 3:25; Efe. 1:7; 2:13; Kol. 1:20; 1 Pjet. 1:18-19). Në një mënyrë, në misterin e Perëndisë, drejtësia dhe mëshira e tij për të gjithë njerëzimin e rënë u takuan në vdekjen zëvendësuese të Jezusit (shih Heb. 9:11-28). Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: THE KERYGMA OF THE EARLY CHURCH](#) [Temë e Veçantë: *Kerygma* e kishës së hershme]

1:6 “na bëri” Kjo është një formë aoriste aktive treguese. Ashtu sikurse Jezusi na ka çliroi nga mëkatet (Zbu. 1:5), Ai gjithashtu na ka bërë një mbretëri priftërinjsh për të përfaqësuar Atë!

NASB “një mbretëri, priftër për Perëndinë e Tij”

NKJV “mbretër dhe priftër për Perëndinë e Tij”

NRSV “një mbretëri, priftër që i shërbejnë Perëndisë së Tij”

TEV, NJB “një mbretëri priftërinjsh për t’i shërbyer Perëndisë së Tij”

Ky është një aludim për termat e përdorur në Dhjatën e Vjetër për Izraelin tek Eksod. 19:6 dhe Isa. 61:6, ku kombi konsiderohej të ishte një mbretëri priftërinjsh. Perëndia zgjodhi Abrahamin, më pas zgjodhi Izraelin, më pas zgjodhi një botë të humbur (shih Zan. 3:15; 12:3). Izraeli duhej të ishte një komb dëshmitarësh (dmth, priftërinjsh) por ata dështuan në këtë detyrë të përzgjedhur ungjillore për ta (shih Ezek. 36:22-38). Prandaj, Perëndia zgjodhi Kishën për të arritur botën (shih Mat. 28:19-20; Luka 24:47; Veprat e Apo. 1:8). Të njëjtat fraza të cilat u përdorën për Izraelin tanimë përdoren për Kishën (shih Gal. 3:29; 6:16; Fili. 3:3; 1 Pjet. 2:5,9; Zbu. 1:6; 5:10; 20:6).

Është e rëndësishme të vëmë re theksin biblik të bashkësisë tek “priftëria e besimtarëve.” Krishtërimi Perëndimor e ka mbitheksuar vendin dhe rolin e individit dhe ka nënvlerësuar bashkësinë biblike. Metafora e Dhjatës së Re e trupit të Krishtit (shih 1 Korintasve 12) është një metaforë e ngjashme. Titulli në Dhjatën e Vjetër nuk ka qënë kurrë një justifikim që besimtarët të mbrojnë liritë e tyre individuale. Ky theksim zhvillohet nga vështirësitë historike të hasura midis Martin Luterit dhe Kishës Katolike të kohës së Tij. Fokusi i këtij konteksti është ungjillizimi (shih Zbu. 1:7), duke përfshirë çdo besimtar, duke u përpjekur të arrijë çdo qenie njerëzore të humbur dhe në nevojë, njeri i krijuar në shëmbëlltyrën e Perëndisë dhe për të cilin Krishti vdiq (shih Gjoni 3:16; 1 Tim. 2:4; 2 Pet. 3:9; 1 John 2:2; 4:14). Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: CHRISTIANITY IS CORPORATE](#) [Temë e Veçantë: Krishtërimi është i përbashkët]

▣ **“për Perëndinë dhe Atin e Tij”** Kjo frazë mund të duket se e ul vlerën e hyjnësisë së plotë të Birit, por ajo është një mënyrë e të pranuarit të nënshtrimit të Jezusit ndërkohë që ishte i mishëruar. E njëjta frazë përdoret nga Pali tek Rom. 15:6. Ndjesia e barazisë mund të shihet në Zbu. 3:21; 14:1.

[Special Topic: The Trinity](#) [Temë e Veçantë: Triniteti]

[Special Topic: The Fatherhood of God](#) [Temë e Veçantë: Atësia e Perëndisë]

▣ **“Atij i qoftë lavdi dhe pushtet”** Termi “lavdi” është një term komercial në Dhjatën e Vjetër (që përdorej për të matur në blerje) që do të thoshte “të ishte i rëndë” (psh. ari) ishte e çmuar. Termi u përdor për shkëlqimin, madhështinë, shenjtërinë e Perëndisë, nga *Shekinah* Reja e Lavdisë tek Eksodi. Lavdia shpesh i atribuohet

Perëndisë At në Dhjatën e Re (shih Rom.11:36, 6:27; Efe. 3:21; Fili. 4:20; 1 Tim. 1:17; 2 Tim. 4:18; 1 Pjet. 4:11; 5:11; 2 Pjet. 3:18; Juda 25; Zbu. 1:6; 5:13; 7:12). Shih [Special Topic: Glory \(doxa, NT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdia (*doxa*, DhjR)].

Termi “pushtet” që i adresohet Perëndisë At, është teologjikisht i ngjashëm me nënshtrimin e Birit (shih Gjoni 17). Jezusi është agjenti i Atit në të gjitha gjërat, por qëllimi i tij është përlëvdimi i plotë i Atit (shih 1 Kor. 15:27-28).

▣ **“në shekuj të shekujve”**⁴ Kjo fjalë për fjalë është “në kohërat e kohërave”. Ky përdorim i dyfishtë i *aiōnos*, NJËJËS dhe më pas SHUMËS, është i zakonshëm tek Zbulesa (shih Zbu. 1:18; 4:9,10; 5:13; 7:12; 10:6; 11:15; 15:7; 19:3; 20:10; 22:5). Është e habitshme që dëshmitarët e hershëm grekë e hiqnin pjesën e dytë (MSS P¹⁸, A, P). UBS⁴ nuk mund të vendosë se cili është leximi original. Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: FOREVER \(GREEK IDIOM\)](#) [Temë e Veçantë: Përgjithmonë (Shprehje në greqisht)]

[SPECIAL TOPIC: FOREVER \('OLAM\)](#) [Temë e Veçantë: Përgjithmonë ('*olam*)]

▣ **“Amen”** Kjo është një formë e fjalës në hebraisht në Dhjatën e Vjetër për “besim” (shih Hab. 2:4). Etimologjia e saj origjinale ishte “të jësh i vendosur ose i sigurtë”. Megjithatë, nënkuptimi ndryshoi në pranim (shih 2 Kor. 1:20). Ajo përdoret metaforikisht për dikë që ishte besnik, i besueshëm, i qëndrueshëm (një titull për Jezusin tek Zbu. 3:14, shih 2 Kor. 1:20). Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: AMEN](#) [Temë e Veçantë: Amen]

1:7 “Ja, Ai vjen me retë” Ky varg mund të ketë qënë një thirrje nga engjëlli i Zbu. 1:1. Është dukshëm një reference për Ardhjen e Dytë të Krishtit. Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: COMING ON THE CLOUDS](#) [Temë e Veçantë: Ardhja mbi retë]

▣ **“dhe çdo sy do ta shohë”** Kjo duket se nënkupton rikthimin trupor, fizik, të dukshëm dhe universal të Krishtit, jo një rrëmbim sekret të besimtarëve. Sipas mendimit tim, Bibla nuk na mëson kurrë për një rrëmbim apo ardhje sekrete. Ato vargje tek Ungjijtë (shih Mat. 24:37-44; Luka 17:22-37) që shpesh përdoren për të mbështetur një rrëmbim sekret, në mënyrë kontekstuale lidhen me një krahasim me ditët e Noeut. Këto tekste paraqesin papritshmërinë e paparashikuar të ardhjes së Tij. Në ditën e Noeut, ai që u mor u shkatërrua! Bëni kujdes teksta vërtetoni tekstin në pasazhe të shkurtra të Biblës duke i nxjerrë nga rrethanat origjinale të frymëzuara dhe i përdorni ato për të mbështetur sistemin tuaj të presupozuar teologjik eskatologjik!

▣ **“edhe ata që e tejshpuan; dhe të gjitha fiset e dheut do të vajtojnë për Të”** Ky është një aludim për Zak. 12:10,12 (shih Gjoni 19:37). Ky është një shembull i mirë se si Gjoni ripunoi tekste të Dhjatës së Vjetër për t'i përshtatur ato me situatat romake (një ri-interpretim i llojit hebraik i quajtur *peshet*). Teksti i Zakarias është një pedanë kërcimi për aplikimin e ri të Gjoni. Tek Zakaria, teksti i referohet banorëve të Jeruzalemit të cilët vajtojnë mbi “të tejshpuarin”, por këtu Gjoni e përdor për drejtuesit Romakë dhe Hebrenj të cilët kryqëzuan Krishtin (shih Gjoni 19:37). Përemri “ata” në tekstin hebraik mazoretik ndryshohet në “të gjithë fiset e tokës” (shih Mat. 24:30, kjo frazë nuk është nga Septuaginti). Gjithashtu, “vajtojnë”, në kontekstin e pasazhit të Zakarias shpesh interpretohet si i lidhur me Romakëve 11, ku Hebrenjtë pendohen dhe i besojnë Jezus Mesias. Megjithatë, në Zbu. 1:7 vajtimi nuk është për pendesë, por për shkak se gjykimi i Perëndisë ka rënë mbi jobesimtarët e të gjithë fiseve (shih Mate. 24:30). Konteskti tek Zakaria aludon për gjykimin e kohëve të fundit të kombeve duke përmendur “rrafshinën e Megiddo-s,” që në hebraisht quhet Armageddon (shih Zak. 12:11; 2 Kron.35:22 dhe Psalmi 2; Zbu. 16:16), vendi i betejës së fundit të kohërave midis Perëndisë dhe popullit të Tij dhe Satanit dhe popullit të tij, kombeve jobesuese. Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: GRIEVING RITES](#) [Temë e Veçantë: Rite vajtimi]

⁴ Përkthimi në anglisht është “përgjithmonë”. (Shënim i përkthyesit)

▣ “Kështu u bëftë, Amen⁵.(NASB)” Kjo është fjala në greqisht për pranim (*nai*) dhe në hebraisht për pranim (*amen*) të vendosura krahas për krahas për t’i theksuar (shih Zbu. 22:20).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:8

⁸“Unë jam Alfa dhe Omega, fillimi dhe mbarimi,” thotë Zoti “që është dhe që ishte dhe që vjen, i Plotfuqishmi.”

1:8 Vetë YHWH fletë në këtë varg, duke mbrojtur të vërtetën e pohimeve të mëparshme mbi Jezusin. Këtu kombinohen katër titujt për Të me një aludim ndaj një titulli të pestë ose edhe të gjashtë. Me sa duket, tek Zbu. 1:8 ishte Perëndia teksa jepte mbështetjen e Tij personale ndaj pohimit të mësipërm të këtyre emrave madhështorë.

1. “Unë jam,” që është një aludim për emrin e besëlidhjes YHWH (shih Eksod. 4:14), një formë foljeje “të jesh”. Jezusi e përdori këtë për veten e Tij (shih Gjoni 8:56-59).
2. “Alfa dhe Omega” janë gërma e parë dhe e fundit e alfabetit grek që nënkupton se Perëndia është fillimi dhe mbarimi, një kontrollues i historisë (shih Isa. 44:6; Zbu. 21:6); ky titull gjithashtu përdoret për Jezusin tek Zbu. 1:17 dhe 22:13.
3. “Zoti” është përkthimi modern i YHWH (titulli “Zoti” [*kurios*] në Dhjatën e Re reflekton këtë titull të Dhjatës së Vjetër).
4. “Perëndia” tek Zan. 2:4, YHWH, dhe *Elohim* kombinohen (ZOTI Perëndi) si emër për hyjësinë. *El* është një emër i përgjithshëm për perëndi në Lindjen e Afërme, nga rrënja “të jesh i fortë.”
5. “Ai që është dhe që ishte dhe që vjen” është një frazë e përdorur më herët tek Zbu. 1:4, e cila flet për Perëndinë e pandryshueshëm dhe të përjetshëm (shih Ps. 102: 27; Mal. 3:6; Jakobi 1:17). Kjo frazë përdoret për Perëndinë At, YHWH, tek Zbu. 1:4 dhe 8 dhe për Jezusin, Perëndinë Bir tek Zbu. 1:17,18 dhe 22:13 (shih Heb. 13:8).
6. “I plotfuqishmi” i cili ishte një term në Dhjatën e Vjetër (a) “*El-Shaddai*,” emri patriarkal për Perëndinë (shih Eksod. 6:3) ose (b) “YHWH *Sabaoth*,” nga LXX’s “Zoti Perëndi i Plotfuqishëm”. Ai gjendet shpesh në këtë libër (p.sh., *pantokratōr*, shih Zbu. 4:8; 11:17; 15:3; 16:7,14; 19:6,11; 21:22), por vetëm një herë në librat e tjerë të Dhjatës së Re (p.sh., 2 Kor. 6:18). Shih [Special Topic: Shaddai](#) [Temë e Veçantë: Shaddai]

Një dorëshkrim i hershëm grek, aleph (א*), dhe disa dorëshkrime të tjera shtojnë frazën “fillimi dhe mbarimi” pas “Alfa dhe Omega.” Skribët e vendosën atë nga Zbu. 21:6, por me shumë mundësi nuk është pjesë origjinale e tekstit original në greqisht të frymëzuar. UBS⁴ e klasifikon përjashtimin e tij si “të sigurtë.” Shih Temë e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY](#), [Temë e Veçantë: Emra për Perëndinë] C. dhe D.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:9-11

⁹Unë, Gjoni, që jam edhe vëllai juaj dhe pjestar bashkë me ju në pikëllimin, në mbretërinë dhe në durimin e Jezu Krishtit, isha në ishullin që quhet Patmos, për fjalën e Perëndisë dhe për dëshminë e Jezu Krishtit. ¹⁰Isha në Frymë ditën e Zotit dhe dëgjova pas meje një zë të madh si nga një bori, ¹¹që thoshte: “Unë jam Alfa dhe Omega, i pari dhe i fundit, dhe çfarë sheh, shkruaji në një libër dhe ua dërgo shtatë kishave që janë në Azi: në Efes, në Smirnë, në Pergam, në Tiatirë, në Sardë, në Filadelfi dhe në Laodice.”

1:9-20 Ky është vizioni i parë i Gjonit për Krishtin e ringjallur, të ngritur lart, të përlëvdur. Të njëjtat përshkrime përdoren për t’iu drejtuar shtatë kishave (kapitujt 2-3). Gjoni tregon identifikimin e tij me lexuesit duke (1) përdorur termin “vëllai juaj” dhe (2) duke përmendur eksperiencën e tij të vuajtjes, mbretërisë dhe durimit. Këto terma kyçe – trazira, mbretëria dhe këmbëngulja – gjithashtu janë shembuj të jetës së Jezusit të cilën lexuesit, sikurse dhe Gjoni, duhet ta imitojnë (shih Gjoni 16:33; Veprat e Apo. 14:22; Rom. 8:17).

⁵ Në versionin në shqip përkthimi është: Po. Amen. (Shënim i përkthyesit)

Një arsye pse interpretuesit modern nuk e kuptojnë Zbulesën është sepse ne nuk e kemi përjetuar kurrë persekutimin dhe sfidat e botës romake të shekullit të parë. Zbulesa është një fjalë për besimtarët që janë duke kaluar dhimbje, vdekje dhe frikë.

1:9 “pjestar bashkë me ju në pikëllim” Shih shënimin tek Zbu. 7:14.

[Special Topic: Tribulation](#) [Temë e Veçantë: Pikëllimi]

▣ **“mbretërinë”** Shih [SPECIAL TOPIC: THE KINGDOM OF GOD](#) [Temë e Veçantë: Mbretëria e Perëndisë]

▣ **“durimin”** Kjo fjalë përdoret tek Zbu. 2:2,3,19; 3:10; 13:10; 14:12.

[SPECIAL TOPIC: PERSEVERANCE](#) [Temë e Veçantë: Durimi]

▣ **“në ishullin që quhet Patmos”** Romakët i përdornin këta ishuj të vegjël në afërsi të bregut të Azisë së Vogël për të dëbuar të burgosurit politikë (shih Tacitus’ *Annals* [*Kronikat e Tasitit*], 3.68; 4.30; 15.71). Me sa duket, Gjoni ishte dëbuar në këtë ishull të vogël, 37 milje nga Miletusi. Ishulli kishte një formë gjysëm hëne, ishte përballë me lindjen, dhjetë milje i gjatë dhe gjashtë milje i gjerë.

▣ **“për fjalën e Perëndisë dhe për dëshminë e Jezu Krishtit”** Ka dy interpretime të mundshme në këtë frazë. Ajo mund t’i referohet (1) predikimit të Gjoni me ungjillin ose (2) Gjoni teksa merr zbulesën. Ne kemi disa referenca historike ndaj dëbimit politik të Gjoni.

1. Tertuliani, *On the Prescription of Heretics* [Mbi Porosinë e Heretikëve], 36
2. Origeni, *Homilies on Matthew* [Predikime mbi Mateun]
3. Klementi i Aleksandrisë, *The Rich Man's Salvation* [Shpëtimi i Pasanikut], 47
4. Eusebiusi, *Ecclesiastical History* [Historia Ekleziastike], III.20.8-9; dhe (4) Jeromi, *Concerning Illustrious Men* [Në Lidhje me Njerëzit e Sëmurë] 9.

1:10 “Isha në Frymë” Kjo është një frazë e veçantë që ndan vegimet e ndryshme që mori Gjoni (shih Zbu. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10). Duket se i referohet një gjendjeje si në ekstazë gjatë së cilës u dha zbulesa (shih Veprat e Apo. 10:10; 22:17; 2 Kor. 12:1 e në vazhdim). Kjo është një karakteristikë e letërsisë apokaliptike hebraike.

[Special Topic: Spirit \(pneuma\) in the NT](#) [Temë e Veçantë: Fryma (pneuma) në Dhjatën e Re]

▣ **“ditën e Zotit”** Kjo është e vetmja referencë në Bibël, që i referohet të dielës, e cila përdor këtë frazë. E diela konsiderohej si “dita e parë e javës” tek Gjoni 20:19; Veprat e Apo. 20:7 dhe 1 Kor. 16:2.

▣ **“një zë të madh si nga një bori”** Kjo frazë përdoret në kontekstin e Perëndisë teksa jep Dhjetë Urdhërimet mbi malin Sinai (shih Eksod. 19:16). Megjithatë, për shkak të Zbu. 1:12a dhe 4:1, mund t’i referohet zërit të një ëngjëlli. Meditimi ëngjëllor është karakteristikë e letërsisë apokaliptike hebraike. Zbulesa flet më shumë për ëngjëjt se sa çdo libër tjetër në Dhjatën e Re.

[SPECIAL TOPIC: HORNS USED BY ISRAEL](#) [Temë e Veçantë: Bori të përdorura nga Izraeli]

1:11 “në një libër” Ky është termi grek *biblion*. Ai përdoret në kuptimin e një libërthi apo dorëshkrimi. Më vonë u bë një term për një libër kodesh apo libër. Gjoni u urdhërua që të mbante shënim vegimet e tij. Ato janë një vetëzbulesë e Hyjesisë. Ato nuk janë për përfitim personal të Gjoni, por për kishën. Një karakteristikë e letërsisë apokaliptike është se ajo është shkruar në një zhanër tejet të strukturuar, nuk është dhënë gojarisht, sikurse profecitë e Dhjatës së Vjetër. Një libër apo dorëshkrim shfaqet në mënyrë të përsëritur në letërsinë apokaliptike hebraike si një mënyrë për të transmetuar mesazhin tek lexuesit e së ardhmes.

▣ **“ua dërgo shtatë kishave”** Urdhëri për këto kisha ndiqte një shteg postar romak i cili nisi dhe përfundoi në Efes. Libri qarkor i Palit i njohur si “Efesianëve” mund të ketë udhëtuar nëpër të njëjtin shteg. Zbulesa e Perëndisë nuk është kurrë vetëm për një individ, por për popullin e Perëndisë, për trupin e Krishtit!

▣ Përkthimi King James [i Mbretit Xhejms] shton frazën “unë jam Alfa dhe Omega” sërish, por nuk ka asnjë dorëshkrim në greqishten e lashtë që të mbështesë këtë shprehje në këtë varg.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:12-16

¹²Dhe u solla të shoh zërin që foli me mua. Dhe, si u solla, pashë shtatë shandanë ari ¹³dhe, në mes të shtatë shandanëve, një të ngjashëm me një Bir njeriu, të veshur me një petk të gjatë deri te këmbët dhe ngjeshur me një brez ari në gjoks. ¹⁴Dhe kryet e tij dhe flokët e tij ishin të bardhë si lesh i bardhë, si bora, dhe sytë e tij e ngjanin një flakë zjarri. ¹⁵Dhe këmbët e tij ngjanin me bronz të kulluar, si të skuqur në furrë dhe zëri i tij si zë shumë ujërash. ¹⁶Dhe kishte në dorën e tij të djathtë shtatë yje dhe nga goja e tij dilte një shpatë e mprehtë, me dy tehe, dhe fytyra e tij si dielli që ndrin me forcën e tij.

1:12 “pashë shtatë shandanë ari” Kjo nuk i referohet Menores (shtatë shandanët – candelabrum) të cilët ishin në Tabernakull (shih Eksod. 25:31-40) dhe as dhe as shandanëve të Zak. 4:2. Këta shandanë të ndarë dhe të veçuar ishin një mënyrë simbolike për t’iu referuar shtatë kishave (shih Zbu. 1:20, 2:1).

[Special Topic: Seven Spirits in Revelation](#) [Temë e Veçantë: Shtatë Frymërat në Zbulesë]

1:13-18 Në këtë përshkrim të Jezusit me shumë figura, ka dy prejardhje të mundshme nga Dhjata e Vjetër: (1) YHWH, por edhe (2) ëngjëlli i Danielit 10.

1:13

NASB “një të ngjashëm me Birin e Njeriut”

NKJV “Një të ngjashëm me Birin e Njeriut”

NRSV “një të ngjashëm me një Biri Njeriu”

TEV “ngjasonte si një qenie njerëzore”

NJB “një të ngjashëm me një Biri Njeriu”

Vini re variacionin që ekziston në gërmat kapitale. Arsyeja është paqartësia e këtij termi. Në Dhjatën e Vjetër ishte një shprehje përshkruese për një qenie njerëzore (shih Ps. 8:4; Ezek. 2:1 dhe shumë të tjera). Megjithatë, gjithashtu është përdorur tek Dan. 7:13 dhe me shumë mundësi tek Ezek. 1:26 për t’iu referuar një Mesie njerëzor, hyjësia e të cilit (shih Zbu. 2:18, ku ky personazh quhet “Bir i Njeriut”) nënkuptohet sepse

1. Ai shfaqet përpara Perëndisë
2. Ai vjen mbi retë e qiellit
3. Atij i është dhënë mbretëria e përjetshme.

Jezusi përdori këtë term për t’iu referuar Vetvetes sepse nuk kishte asnjë përdorim rabinik, asnjë nënkuptim nacionalist apo ushtarak. Ky term kombinonte aspektin njerëzor dhe atë hyjnor të personit të Jezusit (shih 1 Gjonit 4:1-3; Gjoni 1:1-2,14).

Vini re se NKJV dhe NRSV kanë “me Birin e Njeriut” ndërsa NASB, TEV dhe JB kanë “me një Bir Njeriu”. Në tekstin në greqisht nuk ka asnjë parashtesë të shquar (shih Dan. 7:13; Heb. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Megjithatë, fakti që është një titull e bën atë në trajtën e shquar. Paqartësia mund të jetë e qëllimshme (një aspekt i shkrimeve të Gjonit). Jezusi është një qenie njerëzore e vërtetë dhe gjithashtu Mesia Hyjnor.

[Special Topic: Son of Man](#) [Temë e Veçantë: Biri i Njeriut]

▣ “të veshur me një petk të gjatë deri te këmbët dhe ngjeshur me një brez ari në gjoks” Kjo frazë është kuptuar në disa mënyra.

1. Si një referencë ndaj Priftit të Lartë (shih Eksod. 28:4; 29:5; Lev. 16:4 dhe Zak. 3:4)
2. Si një referencë ndaj një personi mbretëror dhe të pasur (shih 1 Sam. 18:24; 24:12 dhe Ezek. 26:16)
3. Si një vizion i ëngjëllit të lavdishëm interpretues te Dan. 10:5-21, i cili mund të përfaqësojë Jezusin teksa sjell mesazhin e Perëndisë.

4. Josefus, në librin e tij, *Antiquities of the Jews* [Antikitete të Hebrenjve] III.7.2,4, thotë se Prifti i Lartë vishej me një brez të thurur me ar. Prandaj, Jezusi është Prifti i Lartë (shih Ps. 110:4-7; Zakaria 3) i vendit të shenjtë qiellor (shih Heb. 8:1-13; Psalm 110).

1:14 “dhe kryet e tij dhe flokët e tij ishin të bardha si lesh i bardhë” Ky është një aludim ndaj Ditëve të Lashta tek Dan. 7:9. Ky është një shembull se si autorët e Dhjatës së Re i japin Jezusit tituj dhe përshkrime të YHWH, duke theksuar në këtë mënyrë hyjësinë e Jezusit.

▣ **“sytë e tij ngjanin me një flakë zjarri”** Kjo simbolizonte njohurinë e tij depërtuese (shih Dan. 10:6; Zbu. 2:18; 19:12).

1:15

NASB “si bronz i ndezur, që është bërë të shkëlqejë në një furrë”

NKJV “si tunxh i kulluar, si të ishte rafinuar në një furrë”

NRSV “si bronz i ndezur, i rafinuar në një furrë”

TEV “si tunxh që është rafinuar dhe lëmuar”

NJB “si bronzi i ndezur kur është rafinuar në një furrë”

Kjo fjalë e përdorur për bronzin (*chalkolibanon*) është e pasigurtë. Tunxh është një term i lidhur, *chalkos* (shih Mate. 10:9; 1 Kor. 13:1; Zbu. 18:22). Është përdorur tek Ezek. 1:7 për këmbët e kerubimit dhe tek Dan. 10:6 për lajmëtarin ëngjëllor. Këmbët e Jezusit përshkruhen me të njëjtat terma (shih Zbu. 1:15; 2:18) për të treguar origjinën e Tij qiellore ose karakterin e tij madhështor.

NASB, NKJV, NRSV “zëri ishte si zëri i shumë ujërave”

TEV “zëri tingëllonte si një ujëvarë që gjëmon”

NJB “zëri si tingulli i oqeanit”

Kjo është përdorur për:

1. YHWH tek Ezek. 1:24; 43:2
2. Krahët e kerubimit tek Ezek. 1:24
3. Lajmëtarin ëngjëllor (të mundshëm) tek Dan. 10:6

Me sa duket, është një simbol i zërit të personit në qiell që ka autoritetin (shih Zbu. 14:2; 19:6).

1:16 “kishte në dorën e tij të djathtë shtatë yje” Kjo frazë përsëritet tek Zbu. 1:16,20; 2:1; 3:1. Kjo tregon kujdesin personal të Jezusit për kishat e tij lokale.

▣ **“dhe nga goja e Tij dilte një shpatë e mprehtë, me dy tehe”** *Hromphaia* i referohet Tracianit të madh, shpatës së gjerë që mbanin ushtarët romakë. Kjo metaforë shfaqet në Dhjatën e Vjetër tek Isa. 11:4; 49:2. Ajo simbolizon të dyja

1. Luftë (shih Zbu. 2:16; 6:8)
2. Fuqinë e fjalës së Perëndisë, sidomos të gjykimit (shih Zbu. 2:12; 19:15,21; 2 Thes. 2:8).
3. Hebrenjve 4:12 përdor një tjetër lloj shpate (*machaira*), por të njëjtën ide – fuqia e fjalës së Perëndisë.

▣ **“fytyra e tij si dielli që ndrin me forcën e tij”** Një shprehje e ngjashme është përdorur për të përshkruar lajmëtarin ëngjëllor të Dan. 10:6 dhe Zbu. 10:1. Tek Dan. 12:3 (shih Mate. 13:43) ishte një simbol i të drejtit të ringjallur. Jezusi përshkruhet me terma të ngjashëm në shpërhyrimin e Tij (shih Mate. 17:2).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 1:17-20

¹⁷Dhe kur e pashë, rashë para këmbëve të tij si i vdekur. Dhe ai vuri dorën e tij të djathtë mbi mua, duke më thënë: “Mos u tremb! Unë jam i pari dhe i fundit,¹⁸ dhe i gjalli; isha i vdekur, por ja, jam i gjallë në shekuj të shekujve, amen; dhe unë i kam çelësat e vdekjes e të Hadesit.¹⁹ Shkruaj, pra, gjërat që pe, ato që janë dhe ato që do të ndodhin pas atyre,²⁰ misterin e të shtatë yjeve që ti pe në të djathtën time, dhe të shtatë shandanëve prej ari. Të shtatë yjet janë engjëjt e shtatë kishave, dhe të shtatë shandanët që pe janë shtatë kishat.”

1:17 “rashë para këmbëve të tij si i vdekur” Ky lloj zbulose ka shkaktuar gjithmonë shtangie tek njerëzit që e kanë marrë (shih Dan. 8:17; 10:9; Ezek. 1:28; 3:23; II Baruch [Baruku] 21:26; IV Ezra [Esdra] 5:14). Është diçka e mrekullueshme teksa një realitet frymor i mbinatyrshëm i zbulohet një qenie njerëzore.

▣ **“ai vuri dorën e tij të djathtë mbi mua”** Ky gjest tregon kujdesin dhe vëmendjen e Jezusit ndaj popullit të Tij (shih Dan. 8:18; 10:10, 18).

▣ **“Mos u tremb”** Kjo është një formë urdhërore në të tashmen me një artikull mohues, zakonisht duke nënkuptuar që të ndalosh një veprim që është tanimë në proces. Njerëzit kanë frikë nga realiteti i mbinatyrshëm (shih fjalët e Jezusit tek Mateu 14:27; 17:7; 28:10; Marku 6:50; Luka 5:10; 12:32; Gjoni 6:20 dhe fjalët e engjëllit tek Mate. 28:5; Luka 1:13,30; 2:10).

▣ **“Unë jam i pari dhe i fundit”** Kjo është zakonisht një referencë ndaj YHWH (shih Isa. 41:4; 44:6; 48:12), por këtu përdoret për Krishtin e lartësuar (shih Zbu. 1:8; 2:8; 22:13). Ky është një ekuivalent me frazën “Alfa dhe Omega.” Shih shënimet tek Zbu. 1:4 dhe 8.

1:18

NASB, NRSV “i Gjalli”

NKJV “Ai që jeton”

TEV “unë jam i gjalli”

NJB “unë jam i Gjalli”

Ky është një aludim për emrin e Perëndisë të besëlidhjes, YHWH, i cili vjen nga folja në hebraisht “të jesh” (shih Eksod. 3:14). Ai është i Vetmi i përhershëm, i gjallë (shih Dan. 12:7; Gjoni 5:26). Sërish, ky është përdorimi i autorit të Dhjatës së Re të një titulli të Dhjatës së Vjetër për Perëndinë për të përshkruar Jezusin. Kjo ngjason shumë me momentin kur Jezusi përdori emrin e YHWH për veten e tij tek Gjoni 8:58.

[Special Topic: Names for Deity](#), [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë], D.

▣ **“isha i vdekur, por ja, jam i gjallë në shekuj të shekujve,”** Ringjallja ishte:

1. Vula aprovuese e Perëndisë (shih Veprat e Apos. 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Rom. 4:24; 10:9; 1 Kor. 6:14; 15:15; Efe. 1:20; Kol. 2:12; Heb. 13:20; 1 Pjet. 1:21)
2. Një demonstrim i fuqisë së Frymës (shih Rom. 8:11)
3. Një demonstrim i fuqisë personale të Jezusit (shih Gjoni 10:11,15,17,18)

Kjo referencë ndaj vdekjes së Jezusit gjithashtu mund të ketë qënë një mënyrë për të penguar mësuesit e rremë gnostik të cilët mohonin që Jezusi ishte njeri.

▣ **“unë i kam çelësat e vdekjes e të Hadesit”** Hebrenjtë e shihnin vdekjen si një burg me dyer (shih Job 38:17; Ps. 9:13; 107:18; Isa. 38:10; Mate. 16:19). Çelësat janë një metaforë për autoritetin. Kjo është një simbolikë për autoritetin e Jezusit mbi vdekjen për Vetveten dhe për ndjekësit e Tij (shih Zbu. 5:9-10; 1 Kor. 15).

NASB, NKJV, NRSV, NJB “Hades”

TEV “bota e të vdekurve”

Versioni King James (Mbretit Xhejms) e përkthen këtë si “ferr”, por ky është një ngatërrim i përkthimit në anglisht të fjalëve në greqisht, *Hades* dhe *Gehenna*. *Hades* i korrespondon fjalës në Dhjatën e Vjetër *Sheol* (shih Zbu. 6:8; 20:13-14). Në Dhjatën e Vjetër njerëzit përfytyroheshin si të zbrisnin në tokë ku atje mblidheshin në familje. Ishte një ekzistencë e ndërgjegjshme por pa gëzim. Dalëngadalë Perëndia filloi t’ju zbulojë shumë e më shumë (zbulesë progresive) për jetën pas vdekjes. Rabinët mbronin idenë se kishte një ndarje mes të drejtëve (Parajsa) dhe të këqijëve (Tartarusi) në *Sheol* (shih Luka 23:43). Bibla nuk jep hollësi mbi detajet e jetës pas vdekjes. Ajo flet me metafora për qiellin (psh. rrugët e arit, qyteti i 1500 milje kubike, asnjë portë të mbyllur etj.) dhe për ferrin (zjarr, errësirë, krimba etj.)

SPECIAL TOPIC: Where Are the Dead?, [Temë e Veçantë: Ku janë të vdekurit] I. B. dhe II. B.

1:19 Kjo frazë është përdorur si modeli i interpretimit të librit të Zbulesës. Ajo shihet si një vizion i dyfishtë ose i trefishtë. Frazja në greqisht është një përshkrim i dyfishtë i asaj që është e tashme dhe asaj që do të ndodhë. Gjoni po i fliste kohëve të tij ashtu sikurse dhe të ardhmes. Ky libër kombinon të dy aspektet në sensin profetik tradicional të ndodhive të tashme teksa paralajmërojnë ndodhi eskatologjike. Ky libër i drejtohet persekutimit të ditëve të Gjoni dhe persekutimit në çdo epokë por gjithashtu edhe persekutimit të kohëve të fundit nga anti-Krishti (shih Dan. 9:24-27; 2 Thesalonikasve 2).

1:20 “misteri i yjeve” Ky term (*mustērion*) përdoret në disa kuptime nga Pali, por të gjitha lidhen me të përjetshmen, por plani i Perëndisë për shpëtimin e njerëzve, i cili beson se hebrenjtë dhe johebrenjtë do të bashkohen në një trup të ri në Krishitn (shih Efes.2:11-3:13). Megjithatë, këtu, duket se përdoret në lidhje me shtatë kishat të cilave Jezusi iu drejtohet në kapitujt 2 dhe 3. Nga vargu 20 është e dukshme se shtatë frymërat, shtatë yjet, shtatë shandanët e artë dhe shtatë ëngjëjt janë të gjithë simbolikë në një mënyrë të shtatë kishave. Ky term është përdorur në një mënyrë të ngjashme për një kuptim të fshehur si simbol tek Zbu. 17:7. Shih shënimet dhe [Special Topic: Mystery](#) [Temë e Veçantë: Misteri].

▣ **“ëngjëjt”** Termet në greqisht (*aggelos*) dhe hebraisht (*malak*) mund të përkthehen në “lajmëtarë” ose “ëngjëj”. Ka disa teori për identitetin e tyre.

1. Disa thonë se ata ishin shtatë frymërat që përmenden në vargun 4.
2. Të tjerë mendojnë se ata ishin pastorë të këtyre kishave (shih Mal. 2:7)
3. Të tjerë thonë se iu referohen ëngjëllit rojëtar të këtyre kishave (shih Dan. 10:13,20,21)

Duket se mënyra më e mirë është se ata i referohen një personifikimi të kishave në tërësi, qoftë simbolizuar në një pastor apo një ëngjëll.

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. A jep kapitulli 1 ndonjë ide se si duhet të interpretohet libri i Zbulesës? Nëse po, cilat janë ato?
2. A është libri i Zbulesës kryesisht për ditët kur është shkruar apo ditët e fundit? Pse?
3. Pse bëri Gjoni kaq shumë aludime ndaj Dhjatës së Vjetër por kurrë nuk citoi drejtpërsëdrejti prej saj?
4. Pse ka kaq shumë tituj të ndryshëm të përdorur për Perëndinë në këtë kapitull?
5. Pse përdoren përshkrimet e Zbu. 1:12-20 për të prezantuar secilën nga shtatë kishat e kapitujve 2 dhe 3?
6. Pse përkruhet Jezusi i përlëvdur aq ngjashëm me ëngjëllin e Danielit 10?

ZBULESA 2 – 3

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Mesazhi ndaj Efesit 2:1a 2:1b-7	Kisha pa dashuri 2:1-7	Letra e parë 2:1 2:2-7	Mesazhi ndaj Efesit 2:1a 2:1b-7a 2:7b	Efesi 2:1-7
Mesazhi ndaj Smirnës 2:8a 28b-11	Kisha e persekutuar 2:8-11	Letra e dytë 2:8 2:9-11	Mesazhi ndaj Smirnës 2:8a 2:8b-10 2:11a 2:11b	Smirna 2:8-11
Mesazhi ndaj Pergamës 2:12a 2:12b-17	Kisha kompromentuese 2:12-17	Letra e tretë 2:12 2:13-17	Mesazhi ndaj Pergamës 2:12a 2:12b-16 2:17a 2:17b	Pergama 2:12-13 2:14-17
Mesazhi ndaj Tiatirës 2:18a 2:18b-29	Kisha e korruptuar 2:18-29	Letra e katërt 2:18 2:19-29	Mesazhi ndaj Tiatirës 2:18a 2:18b-23 2:24-28 2:29	Tiatira 2:18-29
Mesazhi ndaj Sardës 3:1a 3:1b-6	Kisha e vdekur 3:1-6	Letra e pestë 3:1a 3:1b-6	Mesazhi ndaj Sardës 3:1a 3:1b-5 3:6	Sarda 3:1-6
Mesazhi ndaj Filadelfisë 3:7a 3:7b-13	Kisha besnike 3:7-13	Letra e gjashtë 3:7 3:8-13	Mesazhi ndaj Filadelfisë 3:7a 3:7b-12 3:13	Filadelfisë 3:7-13
Mesazhi ndaj Laodicesë 3:14 3:14b-22	Kisha e vakët 3:14-22	Letra e shtatë 3:14 3:15-22	Mesazhi ndaj Laodicesë 3:14a 3:14b-21	Laodicea 3:14-22

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

SFONDI I PËRGJITHSHËM

- A. Kjo njësi letrare (kapitujt 2-3) lidhet me titujt e Dhjatës së Vjetër për YHWH të përdorura për Mesian (shih Zbu. 1:12-20). Kjo është një mënyrë se si autorët e Dhjatës së Re e mbronin hyjësinë e Jezusit. Zbulesa e Gjonit i transferon titujt e Dhjatës së Vjetër dhe veprimet e YHWH tek Jezusi, Mesia i ngritur lart dhe i përlëvduar.
- B. Qëllimi i tij është të tregojë nevojat frymore të këtyre kishave të shekullit të parë, dhe me anë të analogjisë së saj, të gjitha kishave (prandaj përdoret numri shtatë). Shërbesa e Gjonit në moshën e tij madhore ishte në Azinë e Vogël, sidomos në Efes. Gjoni ishte dukshëm i njohur mirë me këto kisha dhe qytete. Këto letra tregojnë aspektin etik të krishtërit. Ato janë një thirrje për besnikëri dhe perëndishmëri. Kisha do të gjykohej gjithashtu (shih 2 Kor. 5:10).
- C. Kishte shumë kisha në provincën romake të Azisë së Vogël në kohën e Gjonit. Pse i shkruan autori vetëm shtatë prej tyre?
1. Ky është numri biblik për të shenjuar perfeksionin (shih Zanafilla 1). Ka struktura letrare të shumta të shtatave në profecitë e Gjonit.
 2. Këto kisha formonin një shteg udhëtimi, duke filluar në Efes dhe duke përfunduar në Laodice. Kjo ndoshta ishte udha postare e perandorisë.
 3. Ato janë në një farë mase përfaqësuese të llojeve të kishave të gjendura në çdo epokë dhe kulturë.
- D. Cila është rëndësia e kësaj njësie letrare për ne sot?
1. Disa i interpretojnë këto kisha si përshkrime profetike të historisë perëndimore nga Pentakosti deri në Ardhjen e Dytë
 - a. Efes = Periudha Apostolike, 33-100 pas Krishtit (nga Pentakosti tek Gjoni)
 - b. Smirna = Periudha e Persekutimit, 100-313 pas Krishtit (nga Gjoni tek Kostandini)
 - c. Pergama = Periudha e Kostandinit, 313-590 pas Krishtit (nga Kostandini tek Gregori)
 - d. Tiatira = Roma papnore, 590-1517 pas Krishtit (nga Gregori tek Luteri)
 - e. Sarda = Reformacioni, 1517-1792 pas Krishtit (nga Luteri tek Karei)
 - f. Filadelfia = Lëvizja Moderne Misionare, 1792-1914 pas Krishtit (Karei deri në rrëmbim)
 - g. Laodicea = Periudha e Braktisjes, 1914 pas Krishtit deri në Parusi (Lufta e parë botërore deri tek Parusia)

Kjo është një skicë relativisht e re interpretuese, e cila ka karakterizuar “Para-mijëvjeçarizmin dispensacional” (i cili zakonisht e sheh Mateun 13 si një paralelizëm ndaj 7 kishave). Megjithatë, nuk ka asgjë në vetë tekstin që të ngrejë lart këtë pikëpamje. Megjithëse disa aspekte të historisë perëndimore i përshtaten kësaj skeme, disa të tjera nuk e bëjnë. Është arrogante të mbrosh idenë se Bibla është shkruar ekskluzivisht për të adresuar vetëm kulturën perëndimore. Një skemë e tillë do të kishte qënë e pakuptimtë ndaj dëgjuesve të shekullit të parë.

2. Disa i interpretojnë këto kisha si një pjesë përfaqësuese të llojit të kishave që gjenden në të gjitha epokat dhe kulturat.
- E. Një nga librat që më ka ndihmuar mua të interpretoj profecinë / shkrimet apokaliptike është D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*. [D. Brent Senti, Parmenda dhe Drapërit: Duke Rimenduar Gjuhën e Profecisë dhe Shkrimeve

Apokaliptike Biblike]. Ai arrin në një konkluzion teologjik interesant mbi të gjitha premtimet e bëra ndaj besimtarëve besnikë në kapitujt 2-3 (fq. 22-32). Ai i rendit premtimet si më poshtë:

1. Pema e jetës
2. Kurora e jetës
3. Guri i bardhë
4. Autoriteti mbi kombet
5. Ylli i Mëngjesit
6. I veshur në të bardhë
7. Një kolonë në tempullin e Perëndisë
8. Emri i Perëndisë
9. Emri i Jeruzalemit
10. Ulur mbi fronin e Perëndisë

Ai thotë se ato nuk duhet të interpretohen fjalë për fjalë apo individualisht, por si një përmbushje në bashkësi, siç shihet tek Zbu. 21:3. Unë mendoj se kjo është një përjasje e saktë hermeneutike ndaj këtij zhanri.

UNITETI STRUKTOROR I SHTATË LETRAVE

Shumë komentatorë shohin një strukturë shtatë elementëshe të pranishme në pjesën më të madhe të letrave, edhe pse jo të shtatë janë të pranishëm në secilën nga kishat.

1. Referimi i zakonshëm i Jezusit “ndaj ëngjëllit të kishës që i shkruante...” (shih Zbu. 2:1,8,12,18; 3:1,7,14).
2. Përshkrimi i Jezusit i marrë nga Zbu. 1:12-20, të cilët janë tituj dhe veprime të YHWH, prezantojnë çdo mesazh.
3. Njohja e Jezusit për kishat, qoftë pozitive apo negative, “Unë e di...” (shih Zbu. 2:2, 9,13,19; 3:1,8,15).
4. Jezusi i adresohet kishave individuale dhe mundësive të tyre kulturore, gjeografike dhe shpirtërore.
5. Jezusi flet për ardhjen e Tij të shpejtë dhe të papritur, ose në gjykimin e tij të përkohshëm ose në Ardhjen e Tij të Dytë, (shih Zbu. 1:1,3; 2:5,16,25; 3:3,11).
6. Jezusi paralajmëron të dëgjuar dhe të kuptuar frymor, (shih Zbu. 2:7,11,17,29; 3:6,13,22). Jezusi përdor “Ai që ka një vesh, le të dëgjojë” në Ungjijt (shih Mate. 11:15, 13:9, 43; Mark 4:24.)
7. Jezusi premtim një shpërblim për ndjekësit besnikë (shih Zbu. 2:7,11,17,25-26; 3:4-5,11-12,21). Këto shtatë hapa nuk përputhen në secilën letër. Radha ndryshon dhe disa elementë nuk janë në disa prej kishave, por në tërësi kjo strukturë tregon një nga disa strukturat letrare të shtatë-fishta të Gjonit.

QYTETET TË CILAVE IU DREJTOHEN LETRAT

A. Efesi

1. Ishte qyteti më i madh në provincën romake të Azisë së vogël. Nuk ishte një kryeqytet, edhe pse guvernatori romak jetonte atje. Ishte një qendër tregtie për shkak të portit të vet natyror të shkëlqyer.
2. Ishte një qytet i lirë, i cili lejonte të kishte qeverisje lokale dhe shumë liri, duke përfshirë faktin që nuk kishte asnjë garnizon të ushtarëve romakë.
3. Ishte i vetmi qytet i cili lejonte të mbante lojëra aziatike dy herë në vit.
4. Ishte vendi i Tempullit për Artemisin (Diana në latinisht), i cili ishte një nga shtatë mrekullitë e botës së asaj dite. Ishte rreth 130m x 70m me 127 kolona të cilat ishin 20m të larta; 86 prej tyre ishin të veshura me ar (shih *Hist. Nat.* 36:95 e më pas të Plinit). Imazhi i Artemisë mendohej se

- kishte qënë një meteor i cili i shëmbëllente një figurë femërore me shumë gjinj. Kjo do të thoshte se kishte shumë prostituta kultike të pranishme në qytet (shih Vep. Apost. 19). Ishte një qytet multikulturor mjaft i pamoralshëm.
5. Pali qëndroi në këtë qytet për më shumë se tre vjet (shih Vep. Apost. 18:18 e më pas; 20:13).
 6. Tradicionalisht pranohet që ky qytet u bë shtëpia e Gjonit pas vdekjes së Marisë në Palestinë.

B. Smirna

1. Supozohej të ishte themeluar nga një Amazonë (një grua e fortë drejtuese) e quajtur Smirna. Në ditët e Gjonit ishte një qytet me rreth 200,000 banorë.
2. Shtrihej përgjatë detit Egje. Kishte një port natyror ideal dhe prandaj ishte një qendër tregtare e tejkaluar vetëm nga Efesi në Azinë e Vogël. Ishte një qytet shumë i pasur.
3. U shkatërrua nga Lidianët rreth vitit 600 para Krishtit, por u rindërua nga Lysimicus (Lisimiku) që pasoi planet e Aleksandrit të Madh sipas të cilit flladi i detit do të depërtonte në çdo rrugë.
4. Ishte gjithashtu një qytet i lirë për shkak se kishte ndihmuar në tërheqjen e ushtarëve romakë pas disfatës së tyre me Mithradatët.
5. Ishte një qendër adhurimi e perëndeshës Roma (195 para Krishtit) dhe e adhurimit të perandorit. Aty u ndërta tempulli i parë i perandorit Tiberius (26 pas Krishtit).
6. Ishte një qendër fetare me adhurim të Cybeles dhe të panteonit të Homerit. Kishte madje edhe një traditë sipas së cilës Homeri kishte lindur atje. Tempujt e saj të shumtë gjendeshin në Akropolis të quajtur Pagos me një rrugë të artë midis Tempullit të Zeusit dhe të Cybeles.
7. Kishte një popullatë të madhe aktive kundër hebrenjve të krishterë.
8. Ishte një qytet në të cilin Polycarp (Gjoni dishepulli i apostullit) u martirizua në vitin 155 pas Krishtit.

C. Pergama

1. Ishte një qytet i madh i pasur dhe kryeqyteti i Azisë së Vogël (që prej vitit 282 para Krishtit), edhe pse jo i pozicionuar në një rrugë të madhe tregtare.
2. Mburrej për librarinë më të madhe në botën romake jashtë Aleksandrisë, në Egjipt. Kishte mbi 200,000 fletë pergamene!
3. Velumi⁶ u shpik këtu. Ai bëhej prej lëkurave të kafshëve të cilat përdroreshin për të shkruar. Kjo mënyrë shkrimi u zhvillua për shkak se Aleksandria, në Egjipt, refuzonte t'iu shiste atyre kallama papirusash. Kjo për shkak se mbreti i tyre, Eumenes II (197-159 para Krishtit) ishte përpjekur që të punësonte bibliotekaren e Aleksandrisë, Aristophanes [Aristofani]. Kur mbreti Ptolemian, Epiphanes [Epifani] (205-182 para Krishtit) i Aleksandrisë e zbuloi, ai arrestoi bibliotekaren dhe vendosi embargo mbi papiruset nga Pergama. Kishte një rivalitet të vërtetë midis këtyre dy qendrave mësimore. Antoni më vonë dërgoi bibliotekën e Pergamës tek Aleksandria si një dhuratë për Kleopatren.
4. Ishte vendi i doktor Galenit dhe qendra e arteve të shërimit të Asclepios. Madje thuhej se Asclepios ishte një “perëndi Pergame”. Simboli për këtë perëndi ishte gjarpri.
5. Gjithashtu kishte një tempull për Romën dhe për perandorin August (29 pas Krishtit) dhe ishte një qendër administrative (neokopros) e kultit të perandorit. Besnikëria e saj ndaj Romës ishte e mirënjohur.
6. Ishte gjithashtu e njohur për adhurimin dhe mbrojtjen e saj ndan panteonit grek. Kishte një tempull gjigand për Zeusin në Akropolis i cili mund të shihte të gjithë qytetin. Kishte një formë si një fron (dmth, fronti i Satanit).

⁶ Pergamena të hollë të bëra fillimisht prej lëkurës së një viçi. (Shënim i përkthyesit)

D. Tiatira

1. Ishte një qytet më i vogël i orientuar ndaj tregtisë. Ka shumë të dhëna për esnafet e saj të shumëta dhe lulëzuese të tregtisë, secila me perëndinë e vet mbrojtëse. Ndodhej në një rrugë të madhe midis Pergamës dhe Sardës e cila vazhdonte tek Filadelfia dhe Laodicea. Ishte e famshme për produktet e saj të leshta. Lidia (shih Vep. Apost. 16:14), një shitëse e copave të purpurta, ishte nga ky qytet.
2. Ishte zgjeruar prej Seleucus Nicateo, i cili vendosi ushtarët e tij maqedonas këtu.
3. Kishte disa tempuj ndaj perëndive lokale
 - a. Tyrimnos (Apollo) – perëndia e diellit
 - b. Artemis (Diana) – perëndia e dashurisë
 - c. Sibyl Sambathe – një fallxhore vendase

E. Sarda

1. Ishte një qytet antik i madh dhe i pasur. Për vite me radhë ishte kryeqyteti i pasur i perandorisë Lidiane për shkak të pozicionit të saj ushtarak mjaft të mirë, 460 metra mbi një mamuze mali. Ajo përmendet tek regjistrimet persiane për shkak të Cyrus (Sirit) të Madh të zënë rob në këtë qytet. Ajo gjithashtu përmendet tek Obad. 1:20. Kishte rënë mjaft në ditët e Gjonit.
2. Njihej për produktet e veta të leshta të ngjyrosura. Proçesi u shpik këtu, këtë pretendonin banorët.
3. Ishte qendra e adhurimit të Cybele, perëndeshës mëmë. Rrënojat e tempullit janë ende të dukshme në Akropolis. Tepria e këtij adhurimi ishte e njohur dhe për të ardhur keq në të gjithë perandorinë romake.

F. Filadelfia

1. Ndodhej në një pllajë dhe mbrohej nga uji. Kjo e bënte atë me një pozicion ushtarak tejet të dëshirueshëm. Ishte qyteti më i ri prej të shtatë qyteteve. U themelua nga Attalus II [Atalusi] (159-138 para Krishtit).
2. Ndodhej në një rrugë kryesore tregtie për në Sardë dhe kishte lulëzuar.
3. Ndodhej në një zonë të mirë bujqësore, sidomos për rrushin. Perëndia Bacchus [Baki], ose Dionysus [Dionisi], ishte një nga perënditë e saj kryesore. Ishte gjithashtu një zonë aktive sizmike dhe u shkatërrua nga tërmeti i madh në vitin 17 pas Krishtit, i cili gjithashtu shkatërroi dhe dhjetë qytete të tjera të mëdha në këtë zonë. Megjithatë, tronditjet pas ndodhisë vazhduan në këtë zonë dhe e gjithë popullata u zhvendos tek fshatrat përreth.
4. Ishte gjithashtu një qendër për kultin e perandorit (siç ishin Smirna dhe Pergama) i cili ishte me shumë mundësi burimi i persekutimit më të madh të kishave në provinca.
5. Ishte një qendër kryesore e kulturës helenistike dhe e eksportonte ndikimin e saj në mënyrë agresive. Dukej se ishte themeluar për këtë qëllim tek kufiri midis Misias, Lidias dhe Prigias.

G. Laodicea në lumin Lici

1. Ishte një nga tre qytetet në luginën e lumit Lici (qytetet e tjera ishin Kolosi dhe Hierapolis). Kishat u themeluan në secilin nga këto tre qytete, me shumë mundësi nga i konvertuari i Palit, Epaphras [Epafri] (shih Kol. 1:17; 4:12-13).
2. U themelua nga sunduesi Seleucid, Antioku II, i cili i vuri emrin e bashkëshortes së tij, Laodice, në vitin 250 para Krishtit. Gjendej në një zonë të mbrojtshme ushtarake si Filadelfia.
3. Ndodhej në një zonë kryesore tregtie lindje/perëndim. Njihej si një qendër bankare.

4. Ndohej në një rajon bujqësor dhe blegtoral, sidomos i përshtatshëm për rritjen e deleve të zeza për të cilat u bë i famshëm në të gjithë botën. Ishte një prodhues në masë i veshjeve të jashtme të zeza të quajtura “*trimeta*”.
5. Kishte një popullatë shumë të madhe hebraike.
6. Sikurse Pergama, ishte një qendër e adhurimit të perëndisë së shërimit Asclepios. Qyteti ishte vendndodhja e një shkolle mjekësore e cila njihej për balsamin e saj të veshit dhe të syrit.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 2:1

¹ “Engjëllit të kishës në Efes shkruaji: këtë thotë ai që mban të shtatë yjet në të djathtë të tij dhe që ecën në mes të shtatë shandanëve prej ari.

2:1 “engjëlli” Termi hebraik dhe grek për engjëll ka domethënie lajmëtar. Ai gjithashtu mund t’i referohet:

1. Pastorit (shih Mal. 2:7)
2. Engjëllit të kishës (shih Danieli 10)
3. Frymës apo karakterit unik të kishave individuale

E njëjta frazë bën hyrjen tek çdo letër (shih Zbu. 2:1, 8, 12, 18; 3:1, 14).

▣ **“kisha”** Kjo fjalë greke e përbërë *ekklesia* është një kombinim i dy termave në greqisht “jashtë prej” dhe “të thërrasësh”. Përdorej në Septuagint për të përkthyer fjalën hebraike, *qahal*, ose “asambleja e Izraelit”. Të krishterët e hershëm e përdornin atë për t’iu drejtuar vetes së tyre sepse

1. Ata e shihnin vetveten si populli i Perëndisë, si Izraeli
2. Ata e shihnin vetveten si të thirrur hyjesisht nga Perëndia si për shpëtim ashtu edhe për shërbesë

Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4

▣ **“Ai që mban të shtatë yjet”** Ky është një përshkrim i Jezusit i marrë nga Zbu. 1:16. Këta shtatë yje iu referohen kishave (shih 1:20). Termi “mban” (koha e tashme aktive) tregon për një kapje të fortë dhe të sigurtë (shih Gjoni 10:28). Asgjë dhe askush nuk mund t’i ndajë këto kisha nga Jezusi (shih Rom. 8:31-39) përveç refuzimit të vetë atyre për t’u penduar dhe për ta ndjekur Atë! Vetëm mosbesimi mund të ndajë.

▣ **“në të djathtë të Tij”** Kjo është një metaforë antropomorfike (që flet për Perëndinë në terma fizikë) për fuqinë dhe për autoritetin (shih Zbu. 1:16,17,20; 2:1; 5:1,7).

▣ **“që ecën në mes”** Kjo është një metaforë antropomorfike e përdorur tek Zan. 3:8 si një simbol i pranisë së Perëndisë me njerëzimin (shih Lev. 26:12).

SPECIAL TOPIC: GOD DESCRIBED AS A HUMAN (anthropomorphic language) [TEMË E VEÇANTË: PERËNDIA I PËRSHKRUAR SI NJERI (gjuha antropomorfike)]

▣ **“të shtatë shandanëve prej ari”** Kjo nuk i referohet Menorës së Tabernakullit, por është një simbol tjetër për shtatë kishat (shih Zbu. 1:12-13).

▣ **“thotë”** Fjalët e fundit të Jezusit ndaj kishës së Tij nuk janë Mate. 28:18-20 apo Vep. Apost. 1:7-11, por Zbulesa 2-3.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 2:2-7

² Unë i njoh veprat e tua, mundin tënd dhe durimin tënd edhe se ti s`mund t`i durosh të këqijtë; ti i vure në provë ata që pretendojnë se janë apostuj dhe nuk janë dhe i gjete gënjeshtarë. ³ Ti ke duruar, ke qëndrueshmëri dhe për hir të emrit tim je munduar pa u lodhur. ⁴ Por kam diçka kundër teje, sepse dashurinë tënde të parën e le. ⁵ Kujtohu, pra, se nga ke rënë, pendohu, dhe bëj veprat e para; në mos do të vi së shpejti te ti dhe do ta luaj shandanin tënd nga vendi i vet, nëse nuk pendohesh. ⁶ Por ti ke këtë, që i urren veprat e Nikolaitëve, që i urrej edhe unë. ⁷ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që u thotë Fryma kishave: kujt fiton do t`i jap të hajë nga pema e jetës, që është në mes të parajsës së Perëndisë``.

2:2 “Unë i njoh” Forma është në dëftore aktive pjesore të *oida*, por përkthehet në të tashmen. Jezusi sheh, kupton dhe kujdeset për kishat e Tij. Shqetësimi i Tij përfshin edhe pranim edhe disiplinim (që është një formë dashurie prindërore). E njëjta frazë përsëritet në të gjitha shtatë letrat (shih Zbu. 2:2,4,13,19; 3:1,8,15).

Rrethanat e Dhjatës së Vjetër për këtë term nënkuptojnë një marrëdhënie intime e personale (shih Zan. 4:1; Jer. 1:5).

SPECIAL TOPIC: KNOW (USING MOSTLY DEUTERONOMY AS A PARADIGM) [TEMË E VEÇANTË: NJOH (DUKE PËRDORUR MË SË SHUMTI LIGJIN E PËRTËRIRË SI NJË PARADIGMË)]

▣ **“veprat e tua, mundin tënd”** Kjo ishte një kishë aktive, por ata kishin harruar prioritetin e marrëdhënies me Krishtin (shih Zbu. 2:4). Shumë gjëra të mira iu kishin vjedhur atyre më të mirën (shih Gal. 3:1).

▣ **“durimin tënd”** Ky term nënkupton një këmbëngulje të vullnetshme, aktive dhe të qëndrueshme. Kjo është një temë kryesore e librit (shih Zbu. 1:9; 2:2,3,19; 3:10; 13:10; 14:12). Durimi duhet të balancohet me sigurinë (shih Zbu. 2:7,11,17,26; 3:5,11-12,21). Pjesa më e madhe e të vërtetave biblike prezantohen në dyshe dialektike, në dukje paradoksale. Të dyja janë po njësoj të vërteta, por asnjëra nuk është e vërtetë e vetme. Shpëtimi është një pendim dhe besim fillestar i ndjekur nga një stil jetese pendimi, besimi, bindje, shërbese dhe qëndrueshmëri! Shih Temë e Veçantë më poshtë:

SPECIAL TOPIC: PERSEVERANCE [TEMË E VEÇANTË: DURIMI]

NASB	“njerëzit e këqij”
NKJV	“ata që janë të këqij”
NRSV	“keqbërësit”
TEV	“njerëzit e këqij”
NJB	“njerëzit mashtrues”

Kjo në të vërtetë do të thotë *kakous* (*kakos*), fjalë e cila shpesh përdoret për “njerëzit e këqij”. Sinonimi *ponçros* mund të përdoret për të keqen (neuter) ose për njerëzit e këqij dhe në fund të fundit edhe për të ligun (mashkullore, shih Mate. 5:37; 13:38; Gjoni 17:15). Konteksti dhe përdorimi konfirmojnë që ky tekst duhet t`iu referohet “njerëzve të këqij” (shih Rom. 2:9; 13:4) në kishë (mësuesit e rremë) ose ndoshta në komunitet. *Kakos* përdoret vetëm dy herë tek Zbulesa, këtu dhe Zbu. 16:2, ku përdoret për të përshkruar rezultatet e “enës së zemërimit të Perëndisë” (dmth lëndimet).

▣ **“ti i vure në provë”** Ky term grek (*peirazō*) do të thoshte të vije në provë me qëllime të mira apo të këqija (në pjesën më të madhe) (shih Zbu. 2:2,10; 3:10). Termi i lidhur me këtë (*peirasmos*) nënkuptonte të testojë duke pasur ndërmend shkatërrimin. Ekuilibri gjendet tek 1 Gjonit 4:1 ku besimtarët duhet të vënë në provë (*dokimazō*) duke pasur ndërmend miratimin e atyre që pretendojnë se flasin për Perëndinë. Thirrja për besimtarët që të

ekzaminojnë ata që pretendojnë se flasin për Perëndinë gjendet në të dy Dhjatat (shih Ligji i Përt. 13:1-5; 18:22; Mate. 7:15-23; 1 Gjoni 4:1-6).

Në Dhjatën e Re gjendet një tension i lidhur me besimtarët teksa gjykojnë njëri-tjetrin në mënyrë kritike (shih Mate. 7:1-5). Megjithatë, të krishterët janë thirrur për të vlerësuar njëri-tjetrin për rolet e drejtuesve (shih Mate. 7:5,6,15; 1 Kor. 5:1-12; 1 Timot. 3; 1 Gjoni 4:1-6). Qëndrimi dhe motivi janë kyç për vlerësimin e duhur (shih Gal. 6:1; Rom. 2:1-11; 14:1-23; Jakob 4:11-12).

SPECIAL TOPIC: GREEK TERMS FOR "TESTING" AND THEIR CONNOTATIONS [TEMË E VEÇANTË: TERMA GREK PËR “VËNIE NË PROVË” DHE NËNKUPTIMET E TYRE]

▣ **“ata që pretendojnë se janë apostuj”** Ky përdorim i termit “apostuj” nuk i referohet Të Dymbëdhjetëve, por përdorimit më të gjerë të termit (shih Veprat 14:14; Rom. 16:7; 1 Kor. 15:7; Gal. 1:19; Efe. 4:11; 1 Thes. 2:6). Dhjata e Re shpesh i drejtohet temës së apostujve apo mësuesve të rremë (shih Mate. 7:15-16; 24:24; Veprat e Apo. 20:29; 2 Kor. 11:13-15; 1 Gjoni 4:1 dhe përgjatë letrave pastorale). Kjo kishë i kishte identifikuar këta apostuj të rremë dhe i kishte refuzuar ata.

2:3 Kjo kishë ishte besnike në mes të rrethanave të vështira, edhe persekutimit. Ata nuk e kishin refuzuar Krishtin apo ishin lodhur teksa bënë të mirën (shih Gal. 6:9; Heb. 12:3; Jakob 5:7-8). Shih shënimin tek Zbu. 2:7.

2:4

NASB, NKJV	“ti ke lënë dashurinë tënde të parë”
NRSV	“ti ke braktisur dashurinë që kishe në fillim”
TEV	“ti nuk më do tani sikurse më doje në fillim”
NJB	“ti ke më pak dashuri tani se sa në fillim”

Ka pasur teori të ndryshme se çfarë nënkupton kjo.

1. Përkthimet TEV dhe Charles Williams [Carls Uilliams] supozojnë se do të thotë dashuri për Krishtin.
2. James Moffatt [Xhejms Mofat] supozon se do të thotë dashuri për njëri-tjetrin.
3. Hershell Hobbs [Hershell Hobs] në komentarin e tij supozon se do të thotë dashuri për të humburit.
4. J.B. Phillips [Xhej Bi Fillips] në përkthimin e tij i kombinon të gjitha këto të mësipërmet.
5. Disa mendojnë se lidhet me problemin e besimtarëve të gjeneratës së dytë (shih Gjyqtarët 2:7-10).
6. Disa e shohin atë si një kishë pa dashuri me një ortodokësi të ftohtë (shih 1 Korintasve 13).

2:5 “kujtohu” Kjo formë në urdhërore e tashme aktive do të thotë “mbaj gjithmonë mend”. Besimtarët shpesh paralajmërohen për të kujtuar kushtet e tyre të mëparshme në mëkat dhe pozicionin e tyre të ri në hirin dhe mëshirat e Perëndisë përmes Krishtit.

▣ **“se nga ke rënë”** Kjo është një formë treguese e tashme aktive. Lënia e “dashurisë së tyre të parë” ishte bërë një rrethanë e vendosur tanimë e shpërfilljes!

▣ **“pendohu dhe bëj veprat e para”** Këto janë në formën urdhërore aktive aoriste. Vini re se e tërë kisha thirret për të bërë një pendesë vendimtare (shih 2 Kron. 7:14) dhe për t’u bërë aktive në dashurinë e saj për Krishtin, për njëri-tjetrin dhe për të humburit.

Pendesa është thelbësore për një marrëdhënie besimi me Perëndinë (shih Mate. 3:2; 4:17; Mark 1:15; 6:12; Luka 13:3,5; Veprat e Apo. 2:38; 3:19; 20:21). Termi hebraik do të thoshte një ndryshim në veprime, ndërsa termi në greqisht do të thoshte një ndryshim në mendësi. Pendesa është një gatishmëri për të ndryshuar nga një ekzistencë e vetë-qëndëruar në një jetë të informuar dhe të drejtuar nga Perëndia. Kjo kërkon një ndryshim nga prioriteti dhe

skllavëria e vetvetes. Në thelb, ky është një qëndrim i ri, një botëkuptim i ri, një mjeshtëri i ri. Pendesa është vullneti i Perëndisë për çdo fëmi të rënë të Adamit, i krijuar në imazhin e Tij (shih Ezek. 18:21,23,32 dhe 2 Pjet. 3:9).

Në pasazhin e Dhjatës së Re, i cili i reflekton në mënyrën më të mirë termat e ndryshëm të greqishtes për pendesë është 2 Kor 7:8-12.

1. *lupç*, “vajtim” ose “pikëllim” Zbu. 2:8 (dy herë), Zbu. 2:9 (tre herë), Zbu. 2:10 (dy herë), Zbu. 2:11
2. *metamelomai*, “kujdes i mëpasshëm” Zbu. 2:8 (dy herë), Zbu. 2:9
3. *metanoëō*, “pendesë”, “mendim i mëvonshëm”, Zbu. 2:9, 10

Kontrasti ekziston midis një pendese të rreme (*metamelomai*, shih Judën tek Mate. 27:3 dhe Esaun tek Heb. 12:16-17) dhe një pendese të vërtetë (*metanoëō*, shih Pjetrin tek Gjoni 21:15-23; Mate. 26:75; Mark 14:72; Luka 22:62).

Pendesa e vërtetë është teologjikisht e lidhur me:

1. Predikimin e Jezusit mbi kushtet e Besëlidhjes së Re (shih Mate. 4:17; Mark 1:15; Luka 13:3,5)
2. Predikimet apostolike tek Veprat e Apostujve (*kerygma*, shih Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21)
3. Dhurata sovraane e Perëndisë (shih Veprat e Apo. 5:31; 11:18 dhe 2 Tim. 2:25)
4. Fundi (shih 2 Pjet. 3:9)

Pendesa nuk është fakultative.

▣ **“në mos do të vi së shpejti te ti”** Kjo është një temë e njohur në këtë libër; Krishti do të vijë së shpejti (shih Zbu. 1:2,3; 2: 5,16; 25; 3:3,11). Në Dhjatën e Vjetër ardhja e Perëndisë mund të sillte bekim ose gjykim. Në këtë kontekst Krishti do të vinte të disiplinonte kishën e Tij (shih 1 Pjet. 4:17)! Prandaj, ka një orientim të përkohshëm, ashtu sikurse eskatologjik.

▣ **“dhe do ta luaj shandanin tënd nga vendi i vet”** Shandani simbolizon të gjithë kishën. Kjo mund të ketë përfshirë heqjen e pranisë dhe bekimeve të Krishtit. I gjithë kongregacioni nuk po ndeshet me braktisje, por me humbjen e shërbesës së tyre efektive. Kjo gjithashtu vlen edhe për kishat e Pergamës (shih Zbu. 2:16), Tiaturës (shih Zbu. 2:22-23), Sardës (shih Zbu. 3:3) dhe Laodicesë (shih Zbu. 3:19). Është e mundur që secila prej këtyre kishave ishte e prekur nga një tip i rremë i mësimdhënies Nikolaitane e cila promovonte kompromis me kulturën pagane.

2:6 “që ti i urren veprat e Nikolaitëve” Ka shumë spekulime se kush janë këta Nikolaitë dhe se çfarë besonin ata. I vetmi burim biblik që kemi është Zbu. 2:6, 14-15. Spekulimi nisi herët në kishë rreth vitit 180 pas Krishtit kur Irenaeus [Ireneasi] dhe Hippolitus [Hipoliti] supozonin se keta ishin ndjekës të një prej “shtatë” të zgjedhurve në Veprat e Apostujve 6:5 të quajtur Nicolas [Nikolas]. Kjo është plotësisht e pabazuar. Irenaeus [Ireneasi] në librin e tij, *Contra-heresies* [Kundër heresive], 3:11:7, supozon se ata ishin ndjekës të gnosticizmit cirean të shekullit të dytë. Eusebius [Eusebi], në librin e tij, *Ecclesiastical History* [Historia ekleziastike], 3:29:1, thotë se ky sekt specifik nuk zgjati shumë.

Në Zbu. 2:14-15, mësimet e Balaam-it dhe të mësuesve të Nikolaitëve janë të ngjashme. Ekziston një lidhje e mundshme etimologjike midis emrave të tyre në greqisht, do të thotë “pushtues” dhe “popull” (shumë të ngjashme me kuptimin e emrit Nikodemus). Ajo që është e dukshme është se të dy i nxisin besimtarët për të marrë pjesë në praktika adhurimi pagane të cilat përfshinin edhe aktivitete rituale seksuale. Në këtë sens Nikolaitët dhe Balaamitët (shih Num. 25:1-9; 31:16-18) janë shumë të ngjashëm me mësimet e Jezabelit (shih 2:20).

2:7 “kush ka veshë, le të dëgjojë atë që u thotë Fryma kishave” Ky paralajmërim përsëritet përgjatë letrave ndaj shtatë kishave (shih Zbu. 2:7,11,17,29; 3:6,13,22). Ishte një frazë që vinte nga fjalët e Jezusit (shih Mate. 11:15; 13:9,43). E vërteta frymore duhet të përgjigjet me mendje dhe me duar. Kjo është e ngjashme me termin hebraik *shema*, “dëgjo dhe bëj” (shih Ligji i Përt. 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

▣ **“kishat”** Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4.

▣ **“kujt fiton”** Ekziston një theks i vazhdueshëm teologjik mbi këmbënguljen e besimtarëve (shih Zbu. 2:7,11,17,25-26; 3:4-5,11-12,21). Është prova e eksperiencës së një konvertimi të vërtetë (shih Mate. 24:13; Gal. 6:9)! Jonathan Edwards [Xhonatan Eduards] thotë: “Një provë e sigurtë e zgjedhjes është se njeriu qëndron fort deri në fund.” W.T. Conner [Dabëllju Ti Koner] ka thënë: “Shëptimi i një njeriu të zgjedhur për shpëtim është i sigurtë nga gjithë përjetësia në mendjen dhe në qëllimin e Perëndisë, por kushtëzohet nga besimi, dhe një besim që qëndron dhe fiton.” Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:2.

▣ **“do t’i jap të hajë nga pema e jetës, që është në mes të parajsës së Perëndisë”** Ky është një aludim ndaj pemës në Kopështin e Edenit (shih Zan. 2:9). Ashtu sikurse filloi me njerëzit në marrëdhënie me Perëndinë dhe me kafshët në kopësht, po kështu Bibla mbaron në të njëjtën mënyrë (shih Isa. 11:6-9; Zbu. 22:2,14,19). Termi “parajsë” ishte një fjalë persiane për kopështin e bukur me mure të një fisniku, term i cili përdorej në Septuagint për të përkthyer Kopështin e Edenit (shih Ezek. 28:13; 31:8). Është një nga referencat e shumta ndaj periudhës mesianike i cili gjendet përgjatë letrave ndaj shtatë kishave. Termi “parajsë” përdoret në dy kuptime: (1) tek Luka 23:4 mund t’i referohet pjesës së drejtë të *Sheolit/Hades* (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:8). Jezusi i thotë vjedhësit të penduar se ai do të ishte me Të atë ditë atje (Jezusi nuk u kthye në qiell për 40 ditë, shih Gjoni 20:17) dhe (2) tek 2 Kor. 12:3 i referohet pranisë së Perëndisë, vendit të fronit qiellor të Perëndisë (“qielli i tretë”). Qëllimi i Perëndisë për njerëzimin, i krijuar në imazhin dhe shëmbëlltyrën e Tij (Zan.1:26-27), ka qënë gjithnjë jeta e përjetshme. Rënia e Zanafillës 3 dhe pjesa tjetër e Biblës dokumentojnë përkushtimin e Perëndisë ndaj shpengimit të njerëzimit dhe marrëdhënies së përjetshme me Të. Kjo botë e rënë, ky hendek në marrëdhënien e plotë, nuk ishin dëshira e Perëndisë, por turpi i njerëzimit. Perëndia do të restauroj krijimin për qëllimet e Tij.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 2:8-11

⁸ “Dhe engjëllit të kishës në Smirnë, shkruaji: këtë thotë i pari dhe i fundit, që qe i vdekur dhe kthehej në jetë. ⁹ Unë i njoh veprat e tua, dhe shtrëngimin e varfërinë (por ti je i pasur) dhe blasfeminë e atyre që e quajnë veten Judenj, por nuk janë, por janë një sinagogë e Satanit. ¹⁰ Mos ki frikë nga ato për të cilat do të vuash; ja, djalli do të hedhë disa prej jush në burg, që të provoheni, dhe ju do të keni shtrengim për dhjetë ditë. Ji besnik deri në vdekje dhe unë do të të jap kurorën e jetës. ¹¹ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që Fryma u thotë kishave: kush fiton nuk do të preket nga vdekja e dytë”.

2:8 “i pari dhe i fundit” Ky është një nga titujt e përsëritur të Jezusit i gjendur tek Zbu. 1:17 dhe 22:13. Fillimisht ai i referohet YHWH (shih Isa. 41:4; 44:6; 48:12). Është sinonim me shprehjen “Unë jam Alfa dhe Omega” (shih Zbu. 1:8; 21:6; 27:13) dhe “fillimin dhe fundin” (shih Zbu. 21:6; 22:13). Shih shënime të plota tek Zbu. 1:8.

▣ **“që qe i vdekur dhe kthehej në jetë”** Kjo mund të ketë qënë një shuplakë për natyrën e kultit të Cybele, nënës perëndeshë. Shumë nga fetë antike të pjellorisë e bazonin pikëpamjen e tyre në ciklet e personifikuara të natyrës, vdekje dimri dhe ringjallje pranëverë. Në kontekst kjo lidhet teologjikisht me 1:18; 5:6, ku Jezusi është qengji që u vra por që tani është i gjallë. Ajo thekson vdekjen zëvendësuese një-herë-e-përgjithmonë (të papërsëritshme) të Jezusit dhe ringjalljen e Tij (shih Heb. 7:27; 9:12,28; 10:10).

2:9 “unë i njoh veprat e tua, dhe shtrëngimin e varfërinë” Këto janë dy fjalë shumë të fuqishme greke. Ato janë të rëndësishme sepse qyteti i Smirnës ishte shumë i pasur. Fakti që kisha ishte e varfër duket të nënkuptojë

persekutim ekonomik. Kjo është teologjikisht e rëndësishme se në librin e Zbulesës besimtarët vuajnë në “fatkeqësi” nga jobesimtarët dhe i ligu, por jobesimtarët vuajnë “zemërimin e Perëndisë”. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14. Besimtarët janë gjithnjë të mbrojtur (të vulosur, shih Temë e Veçantë tek Zbu. 7:2) nga gjykimi hyjnor.

SPECIAL TOPIC: TRIBULATION [TEMË E VEÇANTË: TRAZIRA]

▣ **“(por ti je i pasur)”** Besimtarët nuk mund të gjykojnë qëndrimin e tyre në Krishtin me standarte të botës (shih Mate. 6:33).

NASB, NKJV “blasfemi”
NRSV, NJB “shpifje”
TEV “gjëra të këqija të thëna kundër teje”

Kjo në të vërtetë është termi “blasfemi”, i cili në Dhjatën e Vjetër nënkuptonte “të ofendosh” dhe zakonisht përdorej në lidhje me sulmet verbale mbi YHWH (shih Lev. 24:13-23). Dy herë në Dhjatën e Vjetër termi “i bekuar” (*barak*) përdoret në sensin e blasfemisë (shih 1 Mbre. 21:10,13). Në kontekst këta fetarë hebraikë pretendojnë se e njohin Perëndinë (“bekojnë Perëndinë”), por në të vërtetë nuk e njohin (shih Mate. 7:21-23).

▣ **“që e quajnë veten Judenj, por nuk janë”** Një shprehje e ngjashme përdoret në Zbu. 3:9; aty është e dukshme që ata janë hebrenj për nga rraca të cilët pretendojnë se janë populli i Perëndisë por në të vërtetë nuk janë (shih Gjoni 8:44; Rom. 2:28-29; Gal. 3:29; 6:16). Nga Veprat e Apostujve dhe letra drejtuar Galatasve ne e dimë se hebrenjtë shkaktuan kundërshtim të madh ndaj proklamatës së ungjillit (shih Veprat e Apost. 13:50; 14:2, 5, 19; 17:5).

Zbulesa 2:13 sugjeron se kjo i referohet kulteve lokale të adhurimit ndaj perandorit të quajtur Concilia [Konsilia] i cili kërkonte që të Krishterët ta thërrisnin Cezarin “Zot” dhe t’i digjinin atij temjan një herë në vit.

▣ **“një sinagogë e Satanit”** Gjoni pa botën në një kontrast të fuqishëm, Perëndia kundër Satanit. Satani (shih [SPECIAL TOPIC: SATAN](#) [TEMË E VEÇANTË: SATANI] tek Zbu. 12:3) përmendet shpesh në libër (shih 2:9,13; 3:9; 12:9,10; 20:2,7). Ai shpif për besimtarët dhe fuqizon persekutorët e tyre. Ky konflikt apo dualizëm në botën frymore karakterizon letërsinë apokaliptike. Ekziston një betejë për kontrollin e zemrave dhe të mendjeve të fëmijëve të Adamit.

2:10 “Mos ki frikë” Kjo është një urdhërore e tashme pasive ose e mesme me parashtesë negative e cila zakonisht nënkupton që të ndalosh një veprim që tanimë është në proces e sipër. Këto kisha kishin frikë. Persekutimi ishte një shenjë e shpëtimit të tyre dhe bekimeve të Perëndisë (shih Mate. 5:10-12).

▣ **“ja, djalli do të hedhë disa prej jush në burg”** Pas drejtuesve të këqij njerëzorë qëndron një fuqi personale mbinatyrore e të ligut (shih Efes. 6:10-19).

Termi Satan është një titull dhe përshkrim i Dhjatës së Vjetër. Detyra e tij ishte që të ofronte një alternative rebele, të vetë-qendëruar dhe me anë të kësaj t’i akuzonte ata kur ata binin në tundim (shih Zanafilla 3; Jobi 1-2; Zakaria 3). Ndodh një zhvillim i së keqes në Dhjatën e Vjetër. Satani u krijua si një shërbëtor dhe u bë një armik (shih *An Old Testament Theology* [Një Teologji e Dhjatës së Vjetër] nga A. B. Davidson [Ej Bi Dejvidson] fq. 300-306). Është me siguri një supozim që gjuha figurative e lartë e Isaias 14, e cila në mënyrë të drejtëpërdrejtë i referohet mbretit arrogant të Babilonisë, dhe Ezekieli 28, i cili në mënyrë të drejtëpërdrejtë i referohet mbretit krenar të Tirës, në fund të fundit identifikon krenarinë dhe rënien frymore të Satanit. Gjuha e Ezekielit 28 merret nga një

përshkrim i Kopështit të Edenit. Është e vështirë të pranosh një përshkrim të një mbreti pagan, njerëzor, historik në terma engjëllor të marra nga Kopështi i Edenit (shih Zanafilla 3). Megjithatë, Ezekieli bën të njëjtën gjë me mbretin e Egjiptit në kapitullin 31. Ai përshkruhet si një pemë e madhe në kopështin e Edenit.

Të gjithë besimtarët dëshirojnë shumë me tepër informacion, sidomos mbi origjinat e Perëndisë, engjëjve, së keqes etj. Ne duhet të bëjmë kujdes për të mos kthyer përshkrimet metaforike dhe profetike në teologji dogmatike. Një pjesë e madhe e teologjisë moderne vjen nga tekste të izoluara figurative të përzjera me koncepte moderne, si teologjike ashtu edhe letrare (Dante dhe Milton).

Në Dhjatën e Re ai quhet djalli (shih Zbu. 12:9,12; 20:2,10), i cili është një term i përbërë grek i cili do të thotë të “hedhësh tej”, “të vrasësh”, ose “të fillosh akuzat kundër”. Kjo sërish reflekton detyrën e tij për të akuzuar dhe për të tunduar. Këto terma janë sinonime në Zbulesë (shih Zbu. 12:9; 20:2). Shih [SPECIAL TOPIC: PERSONAL EVIL](#) [TEMË E VEÇANTË: E KEQJA PERSONALE] tek Zbu. 12:9.

▣ **“që të provoheni”** Ky term përdoret në dy kuptime: (1) besimtarët provohen që të tregojnë besimin e tyre të vërtetë dhe të bëhen më të fortë (shih Zbu. 2:10; Veprat e Apo. 14:27; Rom. 5:3-4; 8:17-19; Heb. 5:8; Jakob 1:2-4; 1 Pjet. 4:12-19) dhe (2) jobesimtarët provohen për të treguar mosbesimin e tyre dhe gjykimin e merituar (shih Zbu. 3:10). Në Zbulesë sprovat e të krishterëve quhen “fatkeqësi” (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:9), ndërkohë që jobesimtarët i nënshtrohen “zemërimit të Perëndisë”.

Kishte dy terma në greqisht të përkthyer “test”, “sprovë” ose “tundim”. Njëri nënkuptonte “të testosh me një pikëpamje drejt shkatërrimit” (*peirasmos, peirasmo*). Termat e tjerë (*dokimos, dokimazo*) nënkuptonin “të testosh me një pikëpamje drejt miratimit”. Djalli tundon që të shkatërrojë; Perëndia sprovon që të forcojë (shih 1Thes. 2:4; 1 Pjet. 1:7; Zan. 22:1; Eksod. 16:4; 20:20; Ligji i Përt. 8:2,16; 13:3; Gjyqt. 2:22; 2 Kron. 32:31). Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:2.

▣ **“dhjetë ditë”** Ka pasur shumë spekulim mbi frazën “dhjetë ditë”:

1. Disa thonë se i referohet një përiudhe vërtetë dhjetë ditore të persekutimit në qytetin e Smirnës në ditët e Gjonit
2. Të tjerë thonë se për shkak se numri dhjetë është numri i plotësisë, thjesht nënkupton një numër të plotë ditësh persekutimi
3. Disa thonë se i referohet një periudhe të paspecifikuar persekutimi

Lajmi i mirë është që ka një kufi. Persekutimi do të përfundojë!

Megjithatë, në një libër apokaliptik kurrë nuk je i sigurtë nëse numrat janë figurativë apo të vërtetë. Nëse numri përdoret shpesh në Dhjatën e Vjetër dhe në literaturën ndërbiblike apokaliptike me një kuptim simbolik, atëherë me shumë mundësi është figurativ. Numrat simbolikë të përdorur më shpesh janë 3, 4, 6, 7, 10, 12 dhe shumëfishët e tyre (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4).

▣ **“ji besnik deri në vdekje”** Kjo është një formë urdhërore e tashme e mesme ose pasive (dëshmuse) e cila thekson nevojën e besimtarit për të vazhduar në besim edhe nëse kjo do të thotë vdekje fizike (shih Mate. 2:13; 12:11; 10:22; 24:13; Luka 12:4; Gal. 6:9). Disa besimtarë u vranë dhe vriten. Ky është paradoksi i sovranitetit të Perëndisë dhe eksperiencia jonë në një botë të rënë.

▣ **“dhe unë do të të jap kurorën e jetës”** Kjo ishte kurora e jetës e quajtur “*stephanos*” (shih 1 Kor. 9:25). Ishte shpërblimi i martirëve të krishterë. Ne mësojmë nga libri *Ecclesiastical History* [Historia e Kishës], 4:15 i Eusebiusit [Eusebit] se kishte shumë martirë, përfshirë peshkopin Polycarp [Polikarp] të Smirëns. Gjithashtu ka edhe kurora (shpërblime) të tjera të përmendura në Dhjatën e Re (shih 2 Tim. 4:8; Jakobi:12; 1 Pjet. 5:4; Zbu. 3:11).

Gjoni përdor termin për jetën, *zoç*, për t'iu referuar jetës së përjetshme, jetës së ringjalljes (shih Gjoni 1:4; 3:15,36; 4:14,36; 5:24,26,29,39,40; 6:27,33,35,40,47,48,51,53,54,63,68; 8:12; 10:10,28; 11:25; 12:25,50; 14:6; 17:2,3; 20:31; Zbu. 2:7,10; 3:5; 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:6,27; 22:1,2,14,17,19). Jeta e vërtetë është shumë më tepër se ekzistenca fizike!

SPECIAL TOPIC: DEGREES OF REWARDS AND PUNISHMENT [TEMË E VEÇANTË: SHKALLË SHPËRBLIMI DHE DËNIMI]

2:11 “kush fiton” Ky është gjithashtu një paralajmërim i përsëritur për besnikët (shih Zbu. 2:7,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Me shumë mundësi është një theks mbi këmbënguljen (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:2).

▣ **“nuk do të preket nga vdekja e dytë”** Kjo është një formë konstruktimi dyfish mohuese me lidhore aoriste pasive e cila tregon perkujdesin e sigurtë të Perëndisë për ata që martirizohen (shih Zbu. 12:11). “Vdekja e dytë” i referohet ferrit (shih Temë e Veçantë: tek Zbu. 1:18) ose ndarjes së përjetshme nga marrëdhënia me Perëndinë (shih Zbu. 20:6,14; 21:8).

▣ **“kush ka veshë, le të dëgjojë”** Ky është një paralajmërim i përsëritur për vëmendje dhe dallim frymor (shih Zbu. 2:7,11,17,29; 3:6,13,22; 13:9).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 2:12-17

¹² “Dhe engjëllit të kishës në Pergam, shkruaj: Këto gjëra thotë ai që ka shpatën e mprehtë me dy tehtë: ¹³ Unë i di veprat e tua dhe ku banon, atje ku është froni i Satanit; dhe ti mbahesh fort tek emri im dhe nuk e mohove besimin në mua, edhe në ato ditë kur Antipa, dëshmitari im, besnik, u vra midis jush, atje ku banon Satani. ¹⁴ Por kam disa gjëra kundër teje: sepse ke aty disa që mbajnë mësimin e Balaamit, i cili e mësoi Balakun t’u vërë një gurë pengese përpara bjive të Izraelit që të hanë flijime idhujsh dhe të kurvërojnë. ¹⁵ Kështu ti ke edhe disa që mbajnë mësimin e Nikolaitëve, të cilën gjë e urrej. ¹⁶ Pendohu, përndryshe do të vij së shpejti te ti dhe do të luftoj kundër tyre me shpatën e gojës sime. ¹⁷ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që Fryma u thotë kishave: kujt fiton do t’i jap të hajë nga mana që është fshehur; dhe do t’i jap një gur të bardhë, dhe mbi gur është shkruar një emër i ri, të cilin s’ë njeh askush, përveç atij që e merr”.

2:12 “Ai që ka shpatën e mprehtë me dy tehtë” Kjo është e njëjta reference ndaj Jezusit të lavdëruar që gjendet tek Zbu. 1:16. Ishte një metaforë e Dhjatës së Vjetër për YHWH (shih. Isa. 11:4; 49:2). Ajo përdoret në Dhjatën e Re për fuqinë depërtuese të fjalës së Perëndisë (shih Zbu. 2:16; 2 Thes. 2:8; Heb. 4:12).

2:13 “unë e di ku banon” “Banim” në Dhjatën e Vjetër nënkuptonte “të jetoje në mënyrë të përherëshme”. Këta besimtarë përballeshin me presion të fuqishëm nga qeveria vendase dhe nga djalli. Jezusi i njëjtte ata dhe e dinte situatën e tyre të rrezikshme. Ai ishte atje me ta.

▣ **“atje ku është froni i Satanit”** Ka pasur disa interpretime të mundshme për këtë frazë:

1. Mund t’i referohet një froni të madh të Zeusit i cili ndodhej në Pergam.
2. Mund t’i referohej perëndisë së shërimit, Asclepios, simboli i të cilit ishte një gjarpër.
3. Duket se i gjithë qyteti i ngjante një froni gjigand për shkak të Akropolisit i cili qëndronte qindra metra mbi vetë qytetin.
4. Mund të ketë qënë një reference ndaj Concilia [Konsilias], organizatës vendase për të promovuar adhurimin e perandorit, i cili ishte shumë i fuqishëm në Pergam.

Për shkak të kontekstit historik, ose numri 1. ose numri 4. duken më të përshtatshmit.

▣ **“ti mbahesh fort tek emri im”** Kjo është një formë treguese e tashme aktive. Ajo tregon rëndësinë e emrit si të përfaqësonte karakterin e një personi. Besimtarët besojnë me anë të thirrjes së emrit të Tij (shih Gjoni 1:12; 3:18; Rom. 10:9-13) dhe adhurojnë duke thirrur emrin e Tij (shih Zan. 4:26; 12:8; 26:25) dhe këmbëngulin me anë të thirrjes ndaj emrit të Tij (shih Gjoni 17:11-12).

SPECIAL TOPIC: THE NAME OF THE LORD [TEMË E VEÇANTË: EMRI I ZOTIT]

▣ **“dhe nuk e mohove besimin në mua”** Kjo është një formë treguese aoriste e mesme (dëshmuese). Gjatë këtyre shekujve të parë të krishtërimit, edhe sot në disa shoqëri, ka pasur një tundim të vërtetë për të ruajtur pasurinë apo jetën e vet personit duke mohuar besimin në Krisht gjatë sprovave fizike apo gjyqësore. Kisha gjithnjë ka pasur vështirësi se si t’i trajtonte këta femohues.

SPECIAL TOPIC: FAITH (PISTIS [noun], PISTEUŌ, [verb], PISTOS [adjective]) [TEMË E VEÇANTË: BESIM (PISTIS – emër, PISTEUŌ – folje, PISTOS – mbiemër)]

▣ **“Antipa, dëshmitari im”** Ne nuk dimë asgjë për këtë njeri. Titulli që i është dhënë atij është i njëjti me atë të përdorur për Krishtin në Zbu. 5:1. Termi “dëshmitar” mund të nënkuptojë “martir” (shih 11:3; 17:6). Tertuliani tha se Antipa u poq në një furrë derri⁷, por kjo ishte një traditë e mëvonshme.

2:14 “por kam disa gjëra kundër teje” Jezusi kishte nga një pohim negativ për gjashtë nga shtatë kishat. Jetesa e drejtë në disa zona nuk e përlligj mëkatën në zona të tjera!

▣ **“sepse ke aty disa që mbajnë mësimin e Balaamit”** Balaami ishte një profet i Perëndisë (shih Num. 24:2) i cili u mashtrua për të ndihmuar në kompromisin e popullit të Izraelit (shih Num. 22-25 dhe 31:16). Ai u dënua edhe në Dhjatën e Vjetër edhe në Dhjatën e Re (shih Num. 31:16; 2 Pjet. 2:15; Juda 11). Ekziston mundësia që emri Balaam në hebraisht të kishte kuptim “pushtues i popullit” dhe emri Nikolaitë të ketë pasur të njëjtin kuptim në greqisht (Nikodemusi i Gjonit 3 gjithashtu kishte një kuptim të ngjashëm). Kjo do t’i identifikonte këta dy grupe me praktikën e tyre imorale (shih Jezabel, 2:20).

▣ **“i cili e mësoi Balakun t’u vërë një gurë pengese përpara bijve të Izraelit”** Sugjerimi i Balaamit ndaj Balakut, mbretit të Moabit, ishte që të përfshinte bijtë e Izraelit në adhurim fertiliteti ndaj Ba’al (shih Num. 25:1-3). Kishte një tundim kulturor të vazhdueshëm ndaj praktikave të adhurimit seksual të paganëve të shekullit të parë.

SPECIAL TOPIC: ISRAEL (THE NAME) [TEMË E VEÇANTË: IZRAELI (EMRI)]

▣ **“që të hanë fljime idhujsh dhe të kurvërojnë”** Këto dy mëkate përfshinin praktika pagane të adhurimit (shih Num. 25:1-3 dhe 31:16). Jo vetëm kishte vakte pagane ku ushqimi iu sakrifikohej idhujve (shih 1 Kor. 8:1-13), por shpesh imoraliteti seksual ishte një praktikë adhurimi normale dhe e pritshëm në këto mbledhje pagane. Aktiviteti njerëzor seksual supozohej se nënkuptonte të siguronte shëndetin dhe pjellorinë e tufave, të korrave dhe të shoqërisë.

⁷ Një nga format e torturave të përdorura nga romakët ishte vendosja e të dënuarit brenda një demi të bronzit dhe ndezja e një zjarri poshtë tij. (Shënim i përkthyesit)

2:15 “ti ke edhe disa që mbajnë mësimin e Nikolaitëve” Për shkak të ngjashmërisë së mësimëve të Balaam-it, Nikolaitët (shih 2:6) dhe Jezabeli (shih 2:20), të tre këto i referohen praktikave pagane dhe idhujtare të adhurimit. Besimtarët nuk duhet t’iu referohen apo të bëjnë kompromis me kulturat pagane.

2:16 “pendohu” Shih shënimin tek Zbu. 2:5.

▣ **“përndryshe do të vij së shpejti te ti dhe do të luftoj kundër tyre me shpatën e gojës sime”** Kjo është një formë urdhërore aoriste aktive. Ekziston një theks i vazhdueshëm ndaj pendesës (shih Zbu. 2:5,16,22; 3:3,19). Ardhja mund t’i referohej një gjykimi të përkohshëm kundër kishës ose Ardhjes së Dytë të Krishtit për të gjykuar botën. Është e rëndësishme që e gjithë kisha të thirret për t’u penduar (shih Zbu. 3:20; 2 Kro. 7:14) për shkak të mëkatit të disave; nëse nuk e bënin, pasojat do të ishin disiplinim korporativ! Shih Temë e Veçantë: Rikthimi i shpejtë tek Zbu. 1:2.

2:17 “do t’i jap të hajë nga mana që është fshehur” Mana ishte sigurimi i mbinatyrshëm i Perëndisë për bijtë e Izraelit gjatë Periudhës së Endjes në Shkretëtirë (shih Eksodi 16:14-15,31; Psal. 78:17-33, veçanërisht Zbu. 2:24). Ka pasur disa teori të propozuara për të interpretuar këtë frazë kriptomike:

1. Mund t’i referohej Arkës së Besëlidhjes që u soll nga vendi i fshehur nga Jeremia nga Mali Nebo (shih II Maccabees [Makabeu II] 2:4-8) sepse përmbante një ene me mana (shih Eksod. 16:32-34; Heb. 9:4).
2. Mund t’i referohej ushqimit të epokës së re të drejtësisë (shih II Baruch [Baruku II] 29:8).

Referenca e saktë është e pasigurtë por ishte qartazi një aludim ndaj epokës së re të Frymës të inaguruar nga Krishti. Disa madje kanë mbrojtur idenë se për shkak të Gjonit 6:31-35, mana e fshehur i referohet Vetë Krishtit. Ky është një shembull i mirë i vështirësisë në interpretim të detajeve specifike të këtij libri, të cilin dëgjuesi i asaj kohe e kuptonte, por që referenca e saktë e saj është humbur.

▣ **“dhe do t’i jap një gur të bardhë”** Ky gur, i quajtur gjithashtu *Tessera*, kishte shumë përdorime në Lindjen e Afërme Antike.

1. Ai mund të përdorej si një biletë për bankete të veçanta
2. Ai mund të përdorej për të votuar për shfaqësim nga një juri
3. Ai mund të përdorej si një simbol i fitores për një atlet
4. Ai mund të përdorej për të treguar lirinë e një skllavi.

Në këtë kontekst, pika 1. duket të jetë më e përshtatshme, duke iu referuar Banketit Mesianik (një temë e zakonshme në literaturën hebraike apokaliptike).

▣ **“dhe mbi gur është shkruar një emër i ri, të cilin s’e njeh askush, përveç atij që e merr”** Ky emër i ri duket se është simbol për Epokën e Re ose për një titull për Mesian (shih Isa. 56:5; 62:2; 65:15; shih [SPECIAL TOPIC: MESSIAH](#) [TEMË E VEÇANTË: MESIA] tek Zbu. 1:1). Ky emër i ri përdoret shpesh në librin e Zbulesës (shih Zbu. 3:12; 14:1; 19:12,13,16; 22:4).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 2:18-29

¹⁸ “Edhe engjëllit të kishës në Tiatirë shkruaji: Këto gjëra thotë Biri i Perëndisë, ai që ka sytë si flakë zjarri dhe këmbët e tij janë të ngjashme me bronz të shkëlqyeshëm. ¹⁹ Unë i njoh veprat e tua, dashurinë tënde, besimin tënd, shërbimin tënd, durimin tënd dhe di që veprat e tua të fundit janë më të shumta se të parat. ²⁰ Por kam disa gjëra kundër teje, sepse ti e lejon gruan Jezabel, që e quan veten profeteshë, të mësojë dhe t’i mashtrojë shërbëtorët e mi të kurvërojnë dhe të hanë gjëra të flijuara idhujve. ²¹ Dhe i dhashë kohë që të pendohet për kurvërinë e saj, por ajo nuk u pendua. ²² Ja, unë e flakë atë në një shtrat

vuajtjesh, dhe ata që kurvërojnë me të, në shtrëngim të madh, po nuk u penduan për veprat e tyre; ²³ Dhe do t'i godas me vdekje bijtë e saj; dhe të gjitha kishat do të njohin se unë jam ai që heton mendjet dhe zemrat; dhe do t'i jap gjithsecilit nga ju sipas veprave të veta. ²⁴ Por juve dhe të tjerëve që janë në Tiatirë, që nuk kanë këtë doktrinë dhe nuk i kanë njohur thellësitat e Satanit, siç e quajnë ata, unë them: nuk do të vë barrë tjetër mbi ju; ²⁵ por mbajeni fort atë që keni, derisa të vij. ²⁶ Dhe kujt fiton dhe i ruan deri në fund veprat e mia, **DO T'I JAP PUSHTET MBI KOMBET;** ²⁷ **DHE AI DO T'I QEVERISË ATA ME NJË SHUFËR HEKURI DHE ATA DO TË THYHEN SI ENË ARGJILE**, sikurse mora edhe unë pushtet prej Atit tim; ²⁸ dhe unë do t'i jap atij yllin e mëngjesit. ²⁹ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që Fryma u thotë kishave”.

2:18 “Biri i Perëndisë” ishte shumë e zakonshme t'i referohesh Jezusit si “Bir”. Titulli më i zakonshëm që përdor këtë metaforë ishte “Biri i njeriut”, i cili ishte titulli i vetë-zgjedhur i Jezusit. Termi tjetër ishte “Biri i Perëndisë” i cili ishte përcaktimi i zakonshëm për Jezusin në shkrimet e Gjonit (shih Gjoni 1:34,49; 5:25; 9:35; 10:36; 11:4,27; 19:7; 20:31; 1 Gjonit 3:8; 4:15; 5:5,10,12,13,20). Një përdorim i tretë i fjalës “bir” gjendet tek letra e Hebrenjve (shih Heb. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28) . Ai është një anëtar i plotë i familjes me Atin. Kjo nuk është një nga frazat përshtuese nga kapitulli 1. Ky term, ashtu sikurse termi “i lindur prej virgjëreshës”, u përdorën gjerësisht nga autorët e Dhjatës së Re me shumë mundësi për shkak të keqkuptimit të dëgjuesve paganë, të cilët menjëherë i lidhnin këto terma me përdorimet e tyre në panteonet pagane. Perënditë dhe perëndeshat homerike shpesh ishin seksualisht aktivë me njerëzit duke prodhuar breza të veçantë.

SPECIAL TOPIC: THE SON OF GOD [TEMË E VEÇANTË: BIRI I PERËNDISË]

▣ **“ai që ka sytë si flakë zjarri dhe këmbët e tij janë të ngjashme me bronz të shkëlqyeshëm”** Ky ishte një titull tjetër për Jezusin i marrë nga Zbu. 1:14,15. Ky është një aludim ndaj Danielit 10:6 duke treguar origjinën qiellore të Jezusit. Është e mundur që ai përdorej i lidhur me Tiatirën për shkak se ky qytet ishte i njohur për enët e ushqimit prej bronxi.

2:19 Ky varg përbën pranimin e Jezusit për shërbesën e besimtarëve në Tiatirë. Ata ishin aktivë në punën e mbretërisë dhe po bëheshin edhe më aktivë. Megjithatë, ky pranim nuk e justifikonte heresinë e Zbu. 2:20.

2:20 “Por kam këtë kundër teje, sepse ti e lejon gruan Jezabel, që e quan veten profeteshë” Ky është një aludim për Jezabelën e 1 Mbret. 16:31-33; 2 Mbret. 9:21-22. Alexandrinus (MSS A) shton “Ju” përpara Jezabel, që nënkupton se ajo mund të ketë qënë bashkëshortja e pastorit të kësaj kishe ose një drejtuese aktive e kishës. Por ky është një spekulim. Mësimet e saj (shih Zbu. 2:20c) ishin të ngjashme me ato të Balaamitëve në Zbu. 2:14b dhe të Nikolaitëve në Zbu. 2:15.

Jezabel nuk u refuzua për shkak se ajo ishte një profeteshë grua. Ka shumë shembuj të grave drejtuese të perëndishme.

1. Miriam, Eksod. 15:20
2. Debora, Gjyqtarët 4:4
3. Hulda, 2 Mbret. 22:14
4. Ana, Luka 2:36
5. Vajzat e Filipit, Veprat e Apostujve 21:9
6. Fibi, Romakëve 16:1

SPECIAL TOPIC: WOMEN IN THE BIBLE [TEMË E VEÇANTË: GRA NË BIBËL]

2:21 Mëshira dhe durimi i Perëndisë ashtu sikurse dhe drejtësia e Tij janë të dukshme tek Zbu. 2:21-23 (shih Rom. 2:5).

2:22 “Ja, unë e flakë atë në një shtrat vuajtjesh” Kjo është një sarkazëm e lidhur me shtratin e saj të tradhëtisë bashkëshortore (mësimdhëniet mbi imoralitetin).

▣ **“shtëngim të madh”** Shih [SPECIAL TOPIC: TRIBULATION](#) [TEMË E VEÇANTË: TRAZIRA] tek Zbu. 2:9 dhe fundin e madh të kohërave tek Zbu. 7:14.

▣ **“nëse nuk pendohen për veprat e tyre”** Kjo është një kushtore e klasës së tretë, e cila i referohet veprimeve të mundshme në të ardhmen por me një element kontigjence.

2:23 “dhe do t’i godas me vdekje bijtë e saj” Kjo nuk i referohet fëmijëve të vërtetë, por ndjekësve të saj (shih Zbu. 2:22; 2 Gjonit 1:1).

▣ **“dhe të gjitha kishat do të njohin”** Kjo tregon se shtatë letrat duhej të lexoheshin dhe e vërteta e tyre të aplikoheshin nga të gjitha kishat, atëherë dhe tani. Për “kishën” shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4.

▣ **“Unë jam Ai që heton mendjet dhe zemrat”** Bibla pranon se Perëndia i njeh motivet dhe mendimet e të gjithë njerëzve (shih Ps. 7:9, 26:2; 39:1; Pro. 24:12; Jer. 11:20; 17:10; Luka 16:15; Veprat e Apo. 1:24; Heb. 4:12-13; 8:27).

SPECIAL TOPIC: THE HEART [TEMË E VEÇANTË: ZEMRA]

▣ **“dhe do t’i jap gjithsecilit nga ju sipas veprave të veta”** Kjo e vërtetë frymore gjendet kaq qartazi në Galatasit 6:7. Ne korrim atë që mbjellim. Ky parim nuk nënkupton një shpëtim me anë të përpjekjeve njerëzore (shih Efes. 2:8-9), por se ata që kanë takuar Perëndinë në Krishtin do të jetojnë jetë të perëndishme, të dashura dhe shërbyese (shih 3:12; Mate. 25:1-46; Efes. 2:10).

Ky është një parim frymor. Perëndia është moral dhe etik dhe po kështu është dhe krijimi i Tij. Njerëzit thyejnë vetë standartet e Perëndisë. Ne korrim atë që mbjellim. Kjo është e vërtetë për besimtarët (por nuk ndikon mbi shpëtimin) dhe jobesimtarët (shih Job 34:11; Ps. 28:4; 62:12; Pro. 24:12; Predi. 12:14; Jer. 17:10; 32:19; Mate. 16:27; 25:31-46; Rom. 2:6; 14:12; 1 Kor. 3:8; 2 Kor. 5:10; Gal. 6:7-10; 1 Tim. 4:14; 1 Pjet. 1:17; Zbu. 2:23; 20:12; 22:12).

2:24 “thellësit e Satanit” Ka disa teori të lidhura me këtë frazë. Ato mund t’i referohen

1. Një fraze kapëse të Jezabel dhe ndjekësve të saj
2. Theksi i mësuesve të rremë gnostikë ndaj njohurisë
3. Riteve iniciuese të feve të misterit në Perandorinë Romake
4. Në një mënyrë antithetike, ndaj “thellësirave të Perëndisë” (shih Rom. 11:33; 1 Kor. 2:10; Efe. 3:18)

▣ **“nuk do të vë barrë tjetër mbi ju”** Ky është një afirmim i besimtarëve të vërtetë në qytetin e Tiatirës. Ata kanë një besim aktiv dhe agresiv (shih Zbu. 2:19).

2:25 “mbajeni fort atë që keni, derisa të vij” Ndjekësit e e Krishtit duhet të qëndrojnë fort (shih Zbu. 2:20) në mes të persekutimit, heresisë dhe apatisë. Ky është një urdhërim (formë aoriste aktive imperative). Jezusi është rrugës, Ai do të vijë së shpejti (shih Zbu. 2:16, 22:7,20). Këto janë shpresa dhe inkurajimi i çdo brezi të krishterësh.

2:26-27 Ky është një aludim ndaj Psalmeve 2:8-9, ndoshta me Isa. 30:14 dhe Jer. 19:11 gjithashtu. Jezusi është mbreti Mesianik. Mbretëria e Tij po vjen në fuqi dhe konsumim mbarëbotëror. Do t'ia vlejë gjithçka kur ndjekësit e Tij të shohin Atë!

2:26 “kombet” Përdorimi i këtij termi nga Dhjata e Vjetër nënkupton se ai i referohet atyre jashtë besëlidhjes së YHWH (përbashkrimi në Jer. 7:9). Kjo bëhet një mënyrë për t'iu referuar njerëzve të papërbashkrimit dhe të këqij (shih Zbu. 2:26; 5:9; 10:11; 11:2,9,18; 12:5; 13:7; 14:6,8; 16:19; 17:15; 18:3,23; 19:15; 20:8).

2:27 “sikurse mora dhe unë pushtet prej Atit tim” Jezusit tanimë i është dhënë i gjithë autoriteti (shih Psalmet 2; Mate. 28:18; Fil. 2: 9-11). Mbretëria e Jezusit ishte e pranishme por jo e konsumuar. Citimi nga Dhjata e Vjetër në vargun 27 është nga Psalmi 2:8 i cili fillimisht i referohej Mesias (shih Zbu. 12:5; 19:15), por aty ai përdoret për besimtarët të cilët vendosin besimin e tyre në Jezus Krishtin. Ata sundojnë me Të. Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 5:10.

2:28 “dhe unë do t'i jap atij yllin e mëngjesit” Ka pasur disa interpretime të mundshme për këtë frazë:

1. I referohej një metafore për Krishtin (shih Zbu. 22:16)
2. I referohej një marrëdhënie dhe njohjeje intime me Krishtin (shih 2 Pjet. 1:19)
3. I referohej ringjalljes (shih Dan. 12:3)
4. I referohej Mesias ushtarak të përmendur te Num. 24:17
5. I referohej gëzimit të popullit të Perëndisë (shih Jobi 38:7)
6. I referohej një fraze të përdorur për Satanin tek Isa. 14:12, por tani për Krishtin

2:29 Shih shënimin tek Zbu. 2:7.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 3:1-6

¹ “Dhe engjëllit të kishës në Sardë shkruaji: këto gjëra thotë ai që ka të shtatë Frymërat e Perëndisë dhe të shtatë yjet. Unë i di veprat e tua; ti ke emrin se jeton, por je i vdekur. ² Ji syçelë dhe forco mbetjen e gjërave që gati po vdesin, sepse nuk i gjeta të përkryera veprat e tua përpara Perëndisë tim. ³ Kujto, pra, atë që more dhe dëgjove, dhe ruaje edhe pendohu. Po të mos rrisht zgjuar, unë do të vij te ti si vjedhës, dhe nuk do të dish në ç'orë do të vij te ti. ⁴ Por ke disa veta në Sardë, që nuk i ndotën petkat e tyre; edhe do të ecin me mua të veshur në të bardha, sepse janë të denjë. ⁵ Kush fiton do të vishet me rroba të bardha dhe unë nuk do ta fshij emrin e tij nga libri i jetës, por do të rrëfej emrin e tij përpara Atit tim dhe para engjëjve të tij. ⁶ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që Fryma u thotë kishave”.

3:1 “kishë” Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4.

▣ **“Ai që ka të shtatë Frymërat e Perëndisë dhe shtatë yjet”** Kjo frazë është një tjetër aludim ndaj Krishtit të përlevduar (shih Zbu. 1:4,16,20). Shtatë yjet i referohen kishave dhe drejtuesve të saj në Zbu. 1:20; shtatë frymërat mund të jenë një metaforë e lidhur sepse tek Zbu. 4:5 ato lidhen me shtatë shandanët, të cilët gjithashtu përmenden tek Zbu. 1:20 duke iu referuar kishave. Këto shtatë frymëra të Perëndisë gjithashtu përmenden tek Zbu. 5:6 si pjesë e përshkrimit të qengjit. Shih Temë e Veçantë: Shtatë Frymërat tek Zbu. 1:4.

▣ **“Unë i di veprat e tua”** Jezusi ishte i ndërgjegjshëm për pikat e forta dhe dobësitë e kishave të Tij (shih Zbu. 2:2,19; 3:1,8,15).

NASB, NKJV	“se ti ke emër që je e gjallë”
NRSV	“se ti ke emër për të qënurit e gjallë”
TEV	“se ti ke një reputacion për të qënurit e gjallë”
NJB	“se si ti supozohesh se jeton”

Kjo ishte një zbuluesë shkatërruese. Ata mendonin se ishin drejt me Perëndinë, duke e kënaqur Atë frymërisht (shih Isa. 29:13; Rom. 2:19-20; Kol. 2:16-23; 2 Tim. 3:5), por nuk ishte kështu!

3:2

NASB, NRSV, TEV, NJB	“Zgjohu”
NKJV	“Ji syçelë”

Kjo është një formë urdhërore në kohën e tashme të mesme (deponente) me një pjesore të tashme aktive, fjalë për fjalë “ji vazhdimisht duke vëzhguar”. Kjo është e para nga pesë urdhëroret e gjetura në vargjet 2 dhe 3. Jezusi urdhëron kishën e Tij që të jetë syçelë.

NASB, NKJV	“forco gjërat që mbeten”
NRSV	“forco atë që mbetet”
TEV	“forco atë që ende ke”
NJB	“ver vendosmëri në atë pak fuqi që ende të ka mbetur”

Kjo është një formë urdhërore aoriste aktive. Ata duhet të vepronin tani dhe të vazhdonin të vepronin për të ruajtur atë që mbetet nga besimi i tyre që po vdiste.

▣ **“sepse nuk i gjeta të përkryera veprat e tua përpara Perëndisë tim”** Folja e parë është në formën treguese aktive të përkryer. Ata mund të jenë dukur frymorë (shih Isa. 29:13), por ata ishin më shumë si njerëzit fetarë të përmendur tek Mate. 7:21-23 dhe Kol. 2:16-23. Termi “të plotësuar”⁸ është pjesore pasive e përkryer duke nënkuptuar “e pjekur, e përsosur, e pajisur për detyrën e përcaktuar”. Ata nuk e kishin lejuar Perëndinë që të plotësonte atë që besimi kishte nisur (shih Fil. 1:6).

3:3 “Kujto, pra, atë që more dhe dëgjove” Kjo është një formë urdhërore aktive e tashme e ndjekur nga një formë urdhërore aktive e përkryer dhe nga një urdhërore aoriste aktive. Kjo lidhet me ungjillin të cilin ata e kishin dëgjuar dhe vazhdonin ta merrnin. Krishtërimi nuk është vetëm një vendim, por është një marrëdhënie stili jetese. Ajo përfshin të besosh një mesazh dhe të marrësh një person. Ajo rezulton në një jetë të ndryshuar dhe në ndryshim prej pendese (urdhërore aoriste aktive, Zbu. 3:3b) dhe prej bindjeje (urdhërore aktive e tashme, Zbu. 3:3b).

▣ **“ruaje”** Kjo është një formë urdhërore aktive e tashme e cila është një urdhërim i vazhdueshëm.

▣ **“pendohu”** Kjo është një formë urdhërore aktive aoriste e cila nënkupton një pendesë të plotë. Shih shënimin tek Zbu. 2:5.

▣ **“Po të mos rrih zgjuar”** Kjo është një fjali kushtore e klasës së tretë si tek 2:22. Veprimi është i mundur, i kushtëzuar ndaj përgjigjes së tyre ndaj urdhërimeve të Jezusit, por jo i sigurtë.

⁸ Versioni në shqip është “të përkryera”. (Shënim i përkthyesit)

▣ **“Unë do të vij si vjedhës”** Kjo shpesh përdoret për Ardhjen e Dytë (shih Mate. 24:43-44; Luka 12:39-40; 1 Thesa. 5:2,4; 2 Pjet. 3:10; Zbu. 16:15). Megjithatë, në këtë kontekst ajo duket se i referohet një gjykimi të përkohshëm të kësaj kishe.

3:4 “ke disa veta në Sardë, që nuk i ndotën petkat e tyre” Veshja dhe heqja e rrobave përdorej si një metaforë e jetës së krishterë (shih Efes. 4:22,24,25,31; Kol. 3:8,10,12,14; Heb. 12:1; Jako. 1:21; 1 Pjet. 2:1). Disa besimtarë nuk ishin kompromentuar me kulturën pagane.

▣ **“ata do të ecin me mua të veshur në të bardha”** Veshja e bardhë përdoret si një simbol i pastërtisë ose i fitores tek Zbu. 3:4,5,18; 6:11; 7:9,13-14; 19:14. Termi “ecë” përdoret shpesh si një metaforë e jetës së krishterë (shih Zbu. 3:5; 21:24; 1 Gjonit 1:6,7; 2:6,11; 3 Gjonit 3-4).

3:5 “kush fiton” Katër gjëra do t’i jepen atij që fiton.

1. Ata do të ecin me Mesian, Zbu. 3:4
2. Ata do të vishen me të bardha
3. Emrat e tyre nuk do të fshihen kurrë nga libri i jetës
4. Mesia do t’i njoh ata si të vetët në praninë e Atit dhe të engjëjve të Tij

Shih Temë e Veçantë mbi Këmbënguljen tek Zbu. 2:2.

▣ **“unë nuk do ta fshij emrin e tij nga libri i jetës”** Kjo është një formë mohore e dyfishtë. Kur qytetarët vdesin, emrat e tyre fshiheshin nga listat e qytetit të tyre por Perëndia nuk do t’i fshijë kurrë besimtarët nga listat e Tij. Kjo frazë metaforike “libri i jetës” gjithashtu gjendet tek Zbu. 20:12-15, ku dy libra përmenden:

1. Libri i jetës i cili përbëhet nga emrat e popullit të Perëndisë (shih Eksod. 32:32-33; Ps. 69:28; Isa. 4:3; Dan. 12:1; Luka 10:20; Fil. 4:3; Heb. 12:23; Zbu. 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:27)
2. Libri i veprave apo kujtimeve të cilat regjistrojnë veprat si të të këqijëve ashtu edhe të të drejtëve (shih Ps. 56:8, 139:16; Isa. 65:6; Mal. 3:16). Për “libër” shih shënimet tek Zbu. 5:1.

▣ **“do të rrëfej emrin e tij përpara Atit tim dhe përpara engjëjve të Tij”** Ndërsa besimtarët rrëfejnë Krishtin (“i thërrasin emrit të Tij”, shih Rom. 10:9-13), Ai gjithashtu i rrëfen ata përpara Atit (shih Mate. 10:32; Luka 12:8).

“Rrëfej” është një term grek *exomologeō*. Ai përdorej në tre kuptime:

1. Për të rrëfyer publikisht mëkatet ndaj Perëndisë dhe ndaj të tjerëve që ishin të pranishëm (shih Mat. 3:6; Mark 1:5; Veprat e Apo. 19:18; Jak. 5:16)
2. Për të rrëfyer publikisht besimin në Krishtin (shih Fil. 2:1; dhe ndoshta Rom. 14:11)
3. Për të lavdëruar Perëndinë publikisht (shih Mate. 11:25; Luka 10:21; Rom. 14:11 {Isa. 45:23}; 15:9 [Ps. 18:49])

Termi grek që lidhet me të *homologeō* përdorej në mënyra të ngjashme:

1. Për të pranuar mëkatet (shih 1 Gjonit 1:9)
2. Për të pranuar besimin në Krishtin (shih Mate. 10:32; Luka 10:32; Gjoni 9:22 [negativisht, Gjoni 1:20; 12:42])
3. Për të pranuar një besim në diçka (shih Veprat e Apo. 23:8; 24:14; Heb. 11:13)

SPECIAL TOPIC: CONFESSION [TEMË E VEÇANTË: RRËFIMI]

3:6 Shih shënimin tek Zbu. 2:7.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 3:7-13

⁷ “Dhe engjëllit të kishës së Filadelfisë shkruaj: këtë thotë i Shenjti, i Vërteti, ai që ka çelësin e Davidit, ai që hap dhe askush nuk mbyll; dhe mbyll dhe askush nuk hap.” ⁸ Unë njoh veprat e tua; ja, të vura përpara një derë të hapur që asnjëri nuk mund ta mbyllë; sepse ke pak forcë, dhe e ruajte fjalën time edhe nuk mohove emrin tim. ⁹ Ja, unë do të dorëzoj disa nga sinagoga e Satanit, që e quajnë veten Judenj, dhe nuk janë, por gënjejnë; ja, unë do t’i bëj të vijnë dhe të bien përmbys përpara këmbëve të tua, dhe do të njohin se unë të kam dashur. ¹⁰ Sepse e ruajte fjalën e durimit tim, edhe unë do të të ruaj ty nga ora e sprovës që do të vij mbi gjithë botën, për të provuar ata që banojnë mbi dhe. ¹¹ Ja, unë vij shpejt; mbaje fort atë që ke, që të mos të marrë ndokush kurorën tënde. ¹² Kush fiton do ta bëj shtyllë në tempullin e Perëndisë tim, dhe ai nuk do të dalë më përjashta; dhe do të shkruaj mbi të emrin e Perëndisë tim, dhe emrin e qytetit të Perëndisë tim, të Jeruzalemit të ri, që zbret nga qielli nga Perëndia im, dhe emrin tim të ri. ¹³ Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që Fryma u thotë kishave”.

“Ai që është i shenjtë, që është i vërtetë” Vargu 7 është një seri prej katër fjalish përshkruese të bashkërenditura të cilat përshkruajnë Jezusin me titujt për YHWH. “I Shenjtë” përdoret 30 herë tek Isaia për të përshkruar YHWH. Gjoni zakonisht e zëvendësoi termin “i drejtë” (shih Zbu. 15:3; 16:7; 19:2). “I vërtetë” shpesh përdorej për YHWH (shih Isa. 65:16; Jer. 10:10; 1 Gjoni 5:20; Zbu. 15:3; 16:7; 19:2). Dy fjalët e para, “i shenjtë” dhe “i vërtetë” përdoren sërish për Perëndinë tek Zbu. 6:10. Termi “i vërtetë” në greqisht nënkuptonte “i vertetë mbi të rremët”, por në hebraisht ai nënkuptonte “besnik apo i besueshëm”. Jezusi i ka sigurisht të dyja këto attribute (shih Zbu. 3:14; 19:11; 21:5; 22:6).

▣ “çelësin e Davidit” Ky është një aludim ndaj Mesias mbretërore Davidike të 2 Samuelit 7, por veçanërisht të Isa. 22:22, nga ku merret kjo pamje e saktë.

▣ “mbyll dhe askush nuk hap” Kjo i referohet predikimit të ungjillit (shih shënimin tek Zbu. 3:8).

SPECIAL TOPIC: USE OF "DOOR" IN THE NT [TEMË E VEÇANTË: PËRDORIMI I “DERËS” NË DHJATËN E RE]

3:8 “të vura përpara një derë të hapur që asnjëri nuk mund ta mbyllë” Kjo është një formë treguese aktive e përkryer dhe një pjesore pasive e përkryer. Kjo i referohet ose:

1. Mundësive të predikimit (çelësat, shih Mate.16:19)
2. Hyrjes për në banketin Mesianik (i veshur në të bardha, shih Zbu. 3:4)
3. Një mundësi për shërbesë (shih Veprat e Apo. 14:27; 1 Kor. 16:9; 2 Kor. 2:12; Kol. 4:3)

▣ “sepse ke pak forcë” Kjo është arsyeja e parë nga tre arsyet pse Jezusi hapi një derë të tillë të mrekullueshme mundësie. Kjo është e vetmja nga shtatë kishat tek e cila Jezusi nuk kishte asgjë negative për të thënë.

▣ “dhe e ruajte fjalën Time” koha e foljes (treguese aoriste aktive) nënkuptonte një kohë të veçantë persekutimi apo veprë vendimtare të bindjes. Ata kishin “pak besim”, por e përdornin atë mirë!

▣ “dhe nuk e mohove emrin Tim” Kjo mund të ketë qënë një referencë ndaj persekutimit të shkaktuar nga kërkesat e Concilia [Konsilias], mbështetësve lokalë të adhurimit të perandorit (shih Zbu. 2:13).

3:9 “unë do të dorëzoj disa nga sinagoga e Satanit” Kjo mund t’i referohet kundërshtimit hebraik ndaj ungjillit. Kisha, dhe jo hebrenjtë mosbesues, janë populli i vërtetë i Perëndisë.

▣ **“unë do t’i bëj të vijnë dhe të bien përmbys përpara këmbëve të tua”** Ky është një aludim ndaj Isa. 45:14, 49:23; 60:14, i cili fillimisht foli për johebrenjtë që do të vinin tek kombi hebre, por për shkak se të ashtuquajturit hebrenj refuzuan Mesian, ata do të vinin të përulshiin ndaj ketyre johebrenjve besimtarë për t’iu treguar atyre dashurinë e Perëndisë (shih Isa. 43:4,9). Ky është një shembull i mirë se si Dhjata e Re në përgjithësi, dhe Gjoni në veçanti, ka modifikuar profecitë e Dhjatës së Vjetër për sa i përket Izraelit. Gjoni përdor një tekst i cili që në origjinë i shihte johebrenjtë të vinin në një Jeruzalem të restauruar për të adhuruar YHWH, por në një epokë të re të drejtësisë ky imazh gjeo-politik zgjerohet për të përfshirë një botë besimtare (Hebrenj dhe Johebrenj) tek të cilët vijnë hebrenjtë jobesimtarë dhe përulen! Ky universalizim i Izraelit dhe Jeruzalemit tregon se Zbulesa, shumë larg nga të provuarit e një plotësimi të drejtëpërdrejtë të profecive të Dhjatës së Vjetër ndaj një kombi hebre, i ka transformuar ato (shih Efes. 2:11-3:13). Ky është “misteri i ungjillit të fshehur nga kohërat”!

3:10

NASB

“Sepse ti e ke ruajtur fjalën e durimit Tim”

NKJV, NJB

“Sepse ti e ke ruajtur urdhërimin Tim për të duruar”

NRSV

“Sepse ti e ke ruajtur fjalën time të qëndrueshmërisë së duruar”

TEV

“Sepse ti e ke ruajtur urdhërimin tim për të duruar”

Kjo mund të jetë një referencë ndaj Gjorit 8:51 ose 17:6. Jezusi nuk po premtonte që ta ruajë kishën e Tij nga persekutimi sepse në letrat ndaj shtatë kishave persekutimi, madje edhe vdekja, po ndodhnin.

Vargu 10 i referohet një gjykimi mbarë-botëror të Perëndisë ndaj jobesimtarëve. Është thelbësore të dallosh midis “sprovave” që besimtarët durojnë në besim dhe “zemërimin të Perëndisë” që bie mbi një botë mosbesuese.

Interpretuesit ndryshojnë mbi mënyrën se si kisha do të ruhet në këtë gjykim eskatologjik:

1. Disa e shohin kishën si të kalonte përmes saj e mbrojtur nga Perëndia (shih Gjoni 17:15)

2. Të tjerë e shohin këtë si të tregonte drejt një vjedhjeje sekrete të besimtarëve përpara kësaj periudhe

Unë preferoj të parën (1.). Populli i Perëndisë nuk u kursye ndaj persekutimit dhe vdekjes gjatë shekujve të parë në një kulturë greko-romake apo gjatë persekutimit dhe vdekjes të vazhdueshme ndërsa ungjilli përhapej, dhe as nuk do të kursehen nga dhimbjet e lindjes së kohëve të fundit në Epokën e Re. Persekutimi gjithmonë e ka pastruar dhe forcuar kishën!

Bashkimi i kapitujve 2-3, në të cilin Kisha përjeton persekutim, ndiqet nga uniteti i vërtetë i qiellit, në të cilin Kisha e martirizuar lutet për hakëmarrje. Ky “zemërim i Perëndisë” jepet në hapa të vështirësisë (vulat - 1/4, boritë - 1/3, enët – shkatërrim i plotë), çdo fazë jepej për qëllimin e të thirrurit të të humburve për shpëtim. Zemërimi përfundimtar i Perëndisë, vdekja e dyte, liqeni i zjarrit (shih Zbulesën 20), nuk janë më për shpëtim, por janë plotësisht dënuese.

Kisha e persekutuar bëhet kisha fitimtare dhe jobesimtarët që persekutojnë përjetojnë persekutim! Perëndia ka gjithçka nën kontroll! Shih Temë e Veçantë: Durimi tek Zbu. 2:2.

▣ **“për të provuar ata që banojnë mbi dhe”** Kjo frazë përdoret në mënyrë të përsëritur për t’iu referuar një qëndrimi të vendosur rebelimi nga jobesimtarët (shih Zbu. 6:10; 18:13; 1:10; 12:12; 13:8, 12, 14; 17:8). Perëndia dëshiron që ata të pendohen dhe të besojnë (shih 1 Tim. 2:4; 2 Pjet. 3:9), por ata nuk do ta bëjnë, edhe në mes të gjykimeve që zgjerohen të vulave, borive dhe enëve. Shih Temë e Veçantë: Terma grek për sprova tek Zbu. 2:2.

3:11 “unë vij shpejt” Ky është një theks i vazhdueshëm mbi ardhjen e menjëherëshme të Zotit (shih Zbu. 1:1, 3; 2:16; 22:7,12,20). Kisha e hershme priste një rikthim të menjëhershëm të Zotit. Kjo është shpresa e çdo brezi të krishterësh. Shih Temë e Veçantë: Rikthim i Shpejtë tek Zbu. 1:3.

▣ **“mbaje fort atë që ke”** Kjo është një kohë urdhërore aktive e tashme që nënkupton “të vazhdosh të mbahesh fort” si një formë urdhërore aktive aoriste e Zbu. 2:25 e fokusuar në një veprim vendimtar të mbajtjes fort (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:2). Ndërsa besimtarët mbahen fort tek Perëndia, Ai do t’i mbajë fort ata (shih Gal. 6:9). Kjo është marrëdhënia e besëlidhjes së sovranitetit të Perëndisë dhe përgjigjes së urdhëruar të njerëzimit! Shpëtimi është një vendim fillestar i pendesës dhe besimit (shih Mark 1:15; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21) i ndjekur nga një stil jetese pendese dhe besimi, bindjeje, shërbese dhe durimi. Të gjithë këta elementë janë të nevojshëm për krishtërim të pjekur.

▣ **“kurorë”** Kjo është një referencë tjetër ndaj kurorës *stephanos* të përmendur në Zbu. 2:10. Ishte një shpërblim për besnikërinë.

3:12 “kush fiton” Shih shënimi tek 2:2.

▣ **“do ta bëj shtyllë në tempullin e Perëndisë Tim”** Filadelfia ishte një zonë tërmetesh; metafora e shtyllës përcillte konceptin e qëndrueshmërisë. Emrat e qytetarëve të spikatur shkruheshin tek shtyllat e tempujve në Filadelfi. Termi “tempull” këtu është një term (*naos*) nga folja “të banosh” dhe përdorej për vendin ku prania e vetë Perëndisë banonte. Besimtarëve që fitojnë nuk do t’ju duhet kurrë të lënë praninë e Perëndisë (shih Ps. 23:6; 27:4-6).

Kjo mund të jetë një metaforë sepse qartazi nuk do të ketë asnjë tempull në epokën e re (shih 21:22).

▣ **“do të shkruaj mbi të emrin e Perëndisë Tim”** Vër re përsëritjet e pesë-fishta të “Tim” në Zbu. 3:12. Ky është një pranim i mrekullueshëm i intimitetit me Perëndinë. Emri simbolizonte pronësi (shih 7:3; 14:1; 22:4).

▣ **“Jeruzalemi i ri... emri i ri”** Zbulesa prek profecitë e Isaias.

1. Gjërat e reja, Isa. 42:9; 43:19; 48:6 (Zbu. 21:5)
2. Kënga e re, Isa. 42:10 (Zbu. 5:9; 14:3)
3. Emri i ri, Isa. 62:2; 65:15 (Zbu. 2:17)
4. Qielli i ri dhe toka e re, Isa. 65:17; 66:22 (Zbu. 3:12; 21:1).

Qyteti i ri qiellor, Jeruzalemi, gjithashtu profetizohet tek Isaia 40:2,9; 41:27; 44:20,28; 52:1,2,9; 62:1,6,7; 65:18,19; 66:10,13,20 (Zbu. 21:2,10). Ai është një metaforë për praninë e Perëndisë në mes të popullit të Tij. Profecitë e Dhjatës së Vjetër janë universalizuar. Jeruzalemi i ri nuk është një qytet në Palestinë, por premtimi i një epoke të re drejtësie.

3:13 Shih shënimin tek Zbu. 2:6.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 3:14-22

¹⁴ “Dhe engjëllit të kishës në Laodice shkruaj: këtë thotë Ameni, Dëshmitari besnik dhe i vërtetë, Fillimi i krijesës së Perëndisë. ¹⁵ Unë njoh veprat e tua, që ti nuk je as i ftohtë as i ngrohtë. Do të doja të ishe i ftohtë ose i ngrohtë! ¹⁶ Por, mbasi je kështu i vakët, dhe as i ftohtë e as i ngrohtë, unë do të të vjell nga goja ime. ¹⁷ Sepse ti thua: “Unë jam i pasur, u pasurova dhe s’kam nevojë për asgjë”; edhe nuk e di se ti je qyqar e mjeran, i varfër, i verbër dhe i zhveshur. ¹⁸ Të këshilloj të blesh nga unë ar të kulluar në zjarr që të bëhesh i pasur; edhe petka të bardhë që të vishesh dhe të mos duket turpi i lakuriqësisë sate; edhe vajos sytë e tu me kolir, që të shohësh. ¹⁹ Unë të gjithë ata që i dua i qortoq dhe i ndëshkoj; prandaj ji i zellshëm dhe pendohu. ²⁰ Ja, unë qëndroj te dera dhe trokas; nëse dikush dëgjon zërin tim dhe të hapë derën, unë do të hyj tek ai dhe do të ha darkë me të dhe ai me mua. ²¹ Kujt fiton do t’i jap të ulet me mua mbi fronin tim, sikurse edhe unë fitova dhe u ula me Atin tim mbi fronin e tij. ²² Kush ka veshë, le të dëgjojë atë që u thotë

3:14 “Ameni” Ky është një aludim ndaj një titulli të YHWH, “Perëndia i Amenit”, tek Isa. 65:16. Termi “Amen” është një formë e fjalës së Dhjatës së Vjetër për “besoj” ose “besim” (shih Zan. 15:16; Hab. 2:4). Ai zakonisht thekson besnikërinë (shih 1:6; 2 Kor. 1:20). Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:6.

▣ **“Dëshmitari besnik dhe i vërtetë”** Kjo mund të jetë një frazë tjetër nga kapitulli 1 (shih Zbu. 1:5). Në Septuagint të dy këta mbiemra përdoren për t’iu referuar YHWH. Është e mundur që *emeth*, i cili është termi hebraik për fjalën “besim” apo “besoj, përkthet si *pistos* (besnik) dhe *alētheia* (e vërtetë). Këta dy terma grek përdoren shpesh tek Zbulesa për Jezusin (shih Zbu. 3:14; 19:11; 21:5; 22:6).

NASB, NKJV

“Fillimi i krijimit të Perëndisë”

NRSV

“origjina e krijimit të Perëndisë”

TEV

“origjina e gjithçkaje që Perëndia ka krijuar”

NJB

“Parimi i krijimit të Perëndisë”

Ky është një aludim ndaj të dyjave Zan. 1:1 dhe Gjoni 1:1. Termat “fillimi” (hebraisht, *bereshith*) dhe “origjin” (greqisht, *archē*) kanë dy kuptime: (1) fillim ose (2) origjin, burim.

Kjo frazë është përdorur në kontroversinë Ariane / Athanasiane (Trinitariane) të shekullit të katërt dhe është një aludim ndaj Prov. 8:22-31. Urtësia ishte krijimi i parë i YHWH dhe përmes krijimit u krijua gjithçka tjetër. Kjo është me shumë mundësi origjina e përdorimit të Gjoni për fjalën “*logos*” në Ungjillin e tij (shih Gjoni 1:1). Ky është një nga pasazhet më të fuqishme mbi para-ekzistencën e Krishtit (shih Gjoni 1:1; 8:57-58; 2 Kor. 8:4; Fil. 2:6-7; Kol. 1:17), dhe gjithashtu i Krishtit që është agjenti i Atit në krijim (shih Gjoni 1:3; 1 Kor. 8:16; Kol. 1:15,18; Heb. 1:2).

SPECIAL TOPIC: ARCHĒ [TEMË E VEÇANTË: ARCHĒ]

3:15 “ti nuk je as i ftohtë as i ngrohtë” Kjo mund të jetë një aludim ndaj ujit të vakët që njerëzit e këtij qyteti duhej të pinin për shkak të burimeve të nxehta lokale të ujit. Një referencë e ngjashme bëhet kundër kishës së Sardës (shih 3:1).

3:16 “Unë do të të vjell nga goja ime” Paralajmërimet e Zbu. 2:5; 3:3,16,17 janë shokuese kur kupton se ato i adresohen kishave të dukshme të shekullit të parë. Kjo nuk ka të bëjë me humbjen e shpëtimit, por me humbjen e shërbesës efektive (shih Zbu. 3:19; Heb. 12:5-13).

3:17 “Sepse ti thua: ‘Unë jam i pasur, u pasurova dhe s’kam nevojë për asgjë’” Vargjet 17 dhe 18 janë aludime historike ndaj Laodicesë si një qendër bankare, një qendër për leshin e ngjyrosur dhe një qendër për balsam sysh. Tragjedia e begatisë së tyre ishte se ata mendonin se kishin kaq shume kur në fakt kishin kaq pak (shih 3:1).

SPECIAL TOPIC: WEALTH [Temë e Veçantë: Pasuria]

3:18 “të blesh nga Unë” Ky mund të jetë një aludim ndaj Isa. 55:1-3, ku oferta e Perëndisë për shpëtim ishte falas, por e përshkruar si një kosto.

▣ **“petka të bardhë”** Shih shënimin tek Zbu. 3:4.

▣ **“që të mos duket turpi i lakuriqësisë sate”** Në Dhjatën e Vjetër lakuriqësia ishte një shenjë disfate, gjykimi dhe varfërie.

3:19 “Unë i qortoj” Ky term grek *elegchō* përdoret në sensin e “ekspozoj dhe në këtë mënyre shëroj ose korrigjoj” (shih Gjoni 3:20; Efes. 5:11-14).

▣ **“dhe i ndëshkoj”** Të ndëshkohesh apo disiplinohesh nga Perëndia është një shenjë që ne jemi anëtarë të familjes së Tij (shih Job 5:17; Pro. 3:12; Ps. 94:12; Heb. 12:6).

▣ **“ji i zellshëm”** Kjo është një formë urdhërore aktive e tashme. Kjo vjen nga e njëjta rrënjë fjale si “i nxehtë” apo “që zjen” (*zestos*) e përdorur në Zbu. 3:15-16. Të njohësh dhe t’i shërbesh Perëndisë duhet të jetë një pasion dhe stil jetese i zjarrtë.

▣ **“dhe pendohu”** Kjo është një formë urdhërore aktive aoriste. Ka një këmbëngulje të përsëritur përgjatë këtyre shtatë letrave që të krishterët, jo thjesht jobesimtarët, duhet të pendohen dhe të rikthehen tek Krishti për pjekuri, stabilitet dhe gëzim (shih Zbu. 2:5, 16, 22; 3:3, 19). Pendesa është një stil jetese, jo thjesht një veprim fillestar!

3:20 “Unë qëndroj te dera dhe trokas” Kjo është një formë treguese aktive e përkryer. “Unë qëndroj dhe vazhdoj të qëndroj tek dera” e ndjekur nga një formë treguese aktive e përkryer “dhe vazhdoj të trokas”. Edhe pse kjo kishë nuk merr asnjë fjalë lavdërimi, ajo prapëseprapë merr një ftesë të ngrohtë. Kjo nuk është një ftesë për të’u bërë i krishterë, por është një ftesë për anëtarët e kishës që të rikthehen tek marrëdhënia jetësore me Krishtin. Ky varg shpesh përdoret jashtë kontekstit për t’iu referuar ungjillizimit. Metafora e “derës” përdoret në Ungjijt (shih Mark 13:28-29; Luka 12:36) si një mënyrë për t’iu referuar afërsisë së ardhjes së Krishtit. Shih Temë e Veçantë: Dera tek Zbu. 3:7.

▣ **“nëse dikush dëgjon zërin tim dhe të hapë derën”** Kjo është një fjali kushtore e klasës së tretë që nënkupton veprim të mundur por jo të sigurtë. Në shumë pjesë të botës, trokitja shoqërohet me një përsëritje verbale. Vini re elementin e vullnetshëm; personi / kisha duhet të përgjigjet dhe të hapë derën. Ky është aspekti i besëlidhjes së të gjitha marrëdhënieve të Perëndisë me njerëzit. Ai merr iniciativën, Ai e vendos planin, por njerëzit duhet të përgjigjen. Gjithashtu, vini re se përgjigja nuk është thjesht fillestare por e vazhdueshme. Shpëtimi nuk është një produkt, por është një marrëdhënie stili jetese. Ajo ka ngritjet dhe uljet e veta, por marrëdhënia ekzistenciale është e sigurtë!

▣ **“unë do të hyj tek ai dhe do të ha darkë me të dhe ai me mua”** Ky është një aludim ndaj ofrimit të paqes (shih Levetiku 3 dhe 7), një kohë marrëdhënieje ku Perëndia në mënyrë simbolike hante me personin që jepte ofrimin. Të tjerët e shohin këtë si një referencë ndaj banketit eskatologjik Mesianik. Termi i përdorur këtu për vaktin është ai që përdoret për vaktin në fund të ditës, i cili ishte koha më e madhe e marrëdhënies dhe shoqërimit familjar. Në Lindje ngrënia ka qënë gjithnjë një shenjë besëlidhjeje, miqësie dhe marrëdhënieje.

3:21 “do t’i jap të të ulet me Mua mbi fronin Tim” Kjo është një pamje e fuqishme e marrëdhënies dhe përfshirjes intime. Ka shumë aludime në Dhjatën e Re ndaj sundimit të besimtarëve me Krishtin (shih Zbu. 2:26, 27; Luka 22:30; Mate. 19:28; 1 Kor. 6:2 dhe në vazhdim; 2 Tim 2:12; Zbu. 20:4). Zbulesa 22:5 nënkupton sundimin e përjetshëm të të krishterëve me Krishtin. Shih Temë e Veçantë mbi Sundimin në Mbretërinë e Perëndisë tek Zbu. 5:10.

▣ “sikurse edhe unë fitova dhe u ula me Atin tim mbi fronin e Tij” Është e mrekullueshme të dish se Jezusi tanimë ka fituar mbi botën (shih Gjoni 16:33; Efes. 1:21-22) dhe se Ai tanimë është ulur në dorën e djathtë të Atit (shih Efes. 1:20; 1 Gjoni 2:1 dhe Zbu. 22;1) dhe se Ai dëshiron që ne t’i bashkohemi Atij në fitoren e Tij!

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Pse profecia e Gjoni e fundit të kohërave fillon me një letër ndaj shtatë (dhe vetëm shtatë) kishave në Azinë e Vogël?
2. Pse fillon secila nga letrat me një përshkrim të Krishtit nga kapitulli 1?
3. Si lidhen këto letra me kishën sot?
4. Si i interpretoni këto paralajmërime të fuqishme të drejtuara këtyre kishave?
5. Si lidhet doktrina e “një herë i shpëtuar, gjithmonë i shpëtuar” me paralajmërimet dhe thirrjen për durim në këto letra?
6. Pse nuk është vargu 3:20 një premtim shpëtimi?
7. Si lidhet njësia tjetër letrare me këto letra drejtuar shtatë kishave? A do t’i kursejë Perëndia besimtarët e kohëve të fundit nga persekutimi, por jo besimtarët e shekullit të parë?

ZBULESA 4 – 5

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Adhurimi Qiellor	Dhoma e Fronit të Qiellor	Vizionet e lavdisë së Perëndisë dhe të Qengjit	Adhurimi në Qiell	Perëndia i beson të Ardhmen e Botës Qengjit
4:1-6a	4:1-11	4:1-6a	4:1-6a	4:1-11
4:6b-11		4:6b-11	4:6-8 4:9-11	
Dorëshkrimi dhe Qengji	Qengji merr dorëshkrimin		Dorëshkrimi dhe Qengji	
5:1-14	5:1-7	5:1-5	5:1-5	5:1-5
	Qëngji është i denjë	5:6-10	5:6-10	5:6-10
	5:8-14	5:11-14	5:11-14	5:11-14

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE

- A. Këta dy kapituj formojnë një njësi letrare; kapitulli 4 tregon Perëndinë si Krijuesi (nënkuptimi i *Elohim*, Perëndia si krijues, sigures dhe mbajtës i gjithë jetës, shih Psalm 104) dhe kapitulli 5 tregon Qengjin e Perëndisë (Jezusi) si Shpengues (nënkuptimi i YHWH, Perëndia si Shpëtimtar, Shpengues dhe Perëndia

besëlidhje-bërës, shih Psalmi 103). Konteksti më i madh letrar vazhdon përgjatë hapjes së shtatë vulave. Megjithatë, këto vula në vetvete nisin në kapitullin 6 dhe vazhdojnë përgjatë kapitullit 8:1.

- B. Kapitulli 4 formon një temë qëndrore (lavdia dhe sundimi i sigurtë i YHWH) i librit të Zbulesës. Kjo skenë e fronit qiellor i përngjan tabernakullit qiellor të Hebrejve 8 dhe 9. Ky motiv (lavdia qiellore e Perëndisë) formon qellimin qëndror të misticizmit të hershëm hebraik.
- C. Libri i Zbulesës nuk tregon së pari se si dhe kur do të jetë Ardhja e Dytë; ai flet së pari për sovranitetin e Perëndisë në historinë njerëzore. Këta dy kapituj janë thelbësorë në të kuptuarit e pjesës tjetër të librit dhe qëllimit të tij!
- D. Është e dukshme nga këta dy kapituj se Gjoni po përdorte gjuhën apokaliptike për të përshkruar të vërteta shpirtërore. Gjoni përdorte imazhet nga pasazhe apokaliptike të Dhjatës së Vjetër, veçanërisht Ezekieli, kapitujt 1 dhe 10; gjithashtu 2:9,10; Danieli 4; 7:13-14 dhe gjithashtu referenca të panumërta ndaj shkrimeve hebraike apokaliptike të shkruara midis dy Dhjatave, si I Enoch [Eunuku I]. Nëse kjo është e vërtetë, atëherë është ekstremisht e papërshtatshme të bësh me doemos Zbulesën një kornizë interpretative të drejtëpërdrejtë dhe plotësisht historike, sidomos kur ne vendosim në të me patjetër ndodhitë e ditëve tona, kulturën tonë, vendndodhjen tonë gjeografike në detajet e një libri apokaliptik antik. Kjo nuk do të thotë në asnjë mënyrë se Zbulesa nuk është e vërtetë. Ajo nuk ka pasur për qëllim që të interpretohej si një rrëfim historik; një model më i përshtatshëm hermeneutik mund të jenë shëmbëlltyrat e Jezusit (shih Fee [Fi] e Stuart [Stjuart], *How To Read The Bible For All Its Worth* [Si Ta Lexosh Biblën Për Gjithçka Që Ajo Vlen], faqe 256)!

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 4:1-11

¹ Pas këtyre gjërave, pashë dhe ja, një derë u hap në qiell dhe zëri i parë që kisha dëgjuar të fliste me mua si bori, tha: “Ngjitu këtu dhe do të të tregoj gjërat që duhet të ndodhin pas këtyre gjërave.” ² Dhe menjëherë erdha në frymë; dhe ja, një fron ishte në qiell dhe mbi fron rrinte një i ulur. ³ Dhe ai që ishte ulur nga pamja i ngjante një guri diaspri dhe sardi; dhe rreth fronit ishte një ylber që i ngjante smeraldit. ⁴ Dhe rreth e qark fronit ishin njëzet e katër frone, dhe mbi frone pashë ndenjor njëzet e katër pleq të veshur me petka të bardha; dhe mbi kryet e tyre kishin kurora: ⁵ dhe nga fronti shpërthenin vetëtimat, bubullimat dhe zëra; dhe përpara fronit ishin shtatë llamba të ndezura, që janë të shtatë Frymërat e Perëndisë. ⁶ Dhe përpara fronit ishte si një det i qelqtë që i ngjante kristalit, dhe në mes të fronit dhe përreth fronit katër kafshë, që ishin plot me sy përpara dhe prapa. ⁷ Qenia e parë e gjallë ishte e ngjashme me një luan, edhe qenia e dytë e gjallë e ngjashme me një viç, edhe qenia e tretë e gjallë kishte fytyrë si të njeriut, edhe e katërta ishte e ngjashme me një shqiponjë në fluturim. ⁸ Edhe të katër qeniet e gjalla kishin secila nga gjashtë krahë për qark, edhe përbrenda ishin plot me sy; dhe nuk pushojnë kurrë, as ditë as natë, duke thënë: “I shenjtë, i shenjtë, i shenjtë është Zoti Perëndi, i Plotfuqishmi, që ishte, që është dhe që do të vijë!” ⁹ Sa herë që qeniet e gjalla i japin lavdi, nder e të falenderim atij që rri ulur mbi fron, atij që rron në shekuj të shekujve, ¹⁰ të njëzet e katër pleq bien përmbys përpara atij që rri mbi fron dhe adhurojnë atë që jeton në shekuj të shekujve dhe i hedhin kurorat e tyre përpara fronit, duke thënë: ¹¹ “Ti je i denjë, o Zot, të marrësh lavdinë, nderimin dhe fuqinë, sepse ti i krijove të gjitha gjërat, dhe nëpërmjet vullnetit tënd ekzistojnë dhe u krijuan.”

4:1

NASB, NKJV “pas këtyre gjërave pashë”

NRSV “pas kësaj pashë”

TEV “në këtë moment pata një vizion tjetër dhe pashë”

NJB “më pas, në vizionin tim, pashë”

Kjo formulë gramatikore, me një variacion të vogël, gjithashtu gjendet tek Zbu. 7:1,9; 15:5; 18:1 dhe ndoshta edhe tek Zbu. 19:1. Kjo është një seri vizionesh. Vizionet më të shumta profetike të Dhjatës së Vjetër ishin të kushtëzuar me besëlidhje, duke theksuar pjesën “nëse... atëherë” të besëlidhjes së Perëndisë me Izraelin. Besimi aktual i Izraelit përcaktonte fatin e tij të ardhshëm. Kjo gjithashtu është e vërtetë për vizionet e Gjonit në Zbulesë.

1. Fjalët e Jezusit ndaj shtatë kishave janë kushtëzuese. Përgjigja e tyre ndaj paralajmërimit të tij përcaktonte të ardhmen e tyre.
2. Gjykimet e vulave dhe të borive janë gjithashtu kushtëzuese. Perëndia dëshiron që jobesimtarët të pendohen dhe të kthehen tek Ai.

Sikurse në Dhjatën e Vjetër, plani universal shpengues i Perëndisë (shih Zan. 3:15; 15:12-2; 17:1-8, dhe gjithashtu vëre Vep. e Apost. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29) është i pakushtëzuar, i bazuar në premtimet e Tij por gjithashtu i kushtëzuar (shih Zan. 12:1; Zbulesën 2-3) ndaj përgjigjes njerëzore ndaj besëlidhjes. Ky plan universal shpengues zbulohet në skenat qiellore të kapitujve 4 dhe 5.

SPECIAL TOPIC: YHWH'S ETERNAL REDEMPTIVE PLAN [TEMË E VEÇANTË: PLANI I PËRJETSHËM SHPENGUES I YHWH]

▣ **“një derë qëndron e hapur në qiell”**⁹ Kjo është një pjesore pasive e përkryer, duke nënkuptuar që dera ishte e hapur nga hyjësia (zëri pasiv) dhe qëndronte e hapur (koha e përkryer). Kjo është një mënyrë tjetër për të shprehur zbuluesën e Perëndisë ndaj njerëzimit për Vetën e Tij. Është shumë e ngjashme me Zbu. 19:11; Ezek. 1:1; Mate. 3:16; Gjoni 1:51 dhe Vep. e Apost. 7:55-56. Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 3:7.

Fjala “qiell” përdoret më shumë se 50 herë në shkrimet e Gjonit dhe gjithmonë në njëjës përveç një herë në Zbu. 12:12. Kuptimi i saktë i këtij ndryshimi, nga njëjës në shumës, është teologjikisht i pasigurtë. Rabinët diskutonin nëse kishte tre apo shtatë qiej (shih 2 Kor. 12:2). Gjoni fokusohet në një qiell, aty ku Perëndia banon; Ai zgjedh të na e lejojë ta shohim hapësirën e Tij. Edhe pse ka kaos në tokë, nuk do të ketë kaos në qiell.

SPECIAL TOPIC: THE HEAVENS AND THE THIRD HEAVEN [TEMË E VEÇANTË: QIEJT DHE QIELLI I TRETË]

▣ **“dhe zëri i parë që kisha dëgjuar të fliste me mua, si bori”** Një zë si një bori përmendet në Zbu. 1:10 (shih shënimin). Në fillim kjo nënkupton Jezusin duke folur, por për shkak se kapitujt 4 & 5 janë një njësi letrare dhe Jezusi nuk prezantohet deri në kapitujt 5:5,9-10,12,13, kjo me shumë mundësi i referohet një engjëlli zbulues (shumë karakteristikë e letërsisë apokaliptike). Zëri i një engjëlli dhe tingulli i një borie janë të lidhura në përshkrimin e Palit për Ardhjen e Dytë (shih 1 Thes. 4:16).

▣ **“ngjitu këtu”** Dispensacionalistët kanë pohuar se ky është rrëmbimi i fshehtë i kishës për shkak të të kuptuarit të tyre presupozacional për librin e Zbulesës (të gjitha profecitë e Dhjatës së Vjetër duhet të përmbushen fjalë-për-fjalë; kisha dhe Izraeli janë tërësisht të ndara; kisha do të vidhet në mënyrë sekrete në qiell në mënyrë që profecitë e Dhjatës së Vjetër të mund të përmbushen në një Izrael tokësor). Shpesh ky interpretim mbështetet nga një argument nga heshtja, duke qënë se fjala “kishë” nuk shfaqet në Zbulesë pas kapitullit 3 (përveçse në Zbu. 22:10). Megjithatë, nuk ka asgjë në këtë tekst që të nënkuptojë se dikush veç Gjonit është thirrur në qiell. Për shkak të “vetëtimave” dhe “bubullimave” në Zbu. 4:5, ky mund të jetë një aludim ndaj Moisiut që u thirr lart (shih Eksod. 19:20,24) në malin Sinai për të marrë zbuluesën e Perëndisë (shih Eksod. 19-20, veçanërisht 19:16,19).

⁹ Versioni në shqip është “një derë u hap në qiell”. (Shënim i përkthyesit)

Gjithashtu, vini re përmendjen e zërit të Perëndisë si një bori e zhurmshme në Eksod. 19:19 (shih Temë e Veçantë: Bori të përdorura në Izrael në Zbu. 1:10).

▣ **“gjërat që duhet të ndodhin pas këtyre gjërave”** Kjo frazë mund të jetë një aludim ndaj Dan. 2:29,45. Nëse është kështu, ajo i referohet ndodhive historike në seri, por jo ndodhive të ardhshme. Zbulesa nuk është gjëra në shekullin e parë dhe gjëra në një shekull të largët në të ardhmen, por janë ndodhitë që:

1. Përsëriten në çdo epokë (shih Mate. 24:4-14)
2. Reflekton të gjithë periudhën midis ardhjes së parë të Krishtit dhe ardhjes së tij të dytë (shtatë njësitë letrare në libër)

Kjo frazë është e ngjashme me 1:1. Fjala dhe vullneti i Perëndisë duhet (*dei*) të realizohen. Këtu elementi kohë (dmth, së shpejti) është lënë jashtë, por qëndron me siguri. Perëndia do të përmbushë planin e Tij shpengues!

4:2 “dhe menjëherë erdha në frymë” Gjoni përshkruhet si të ishte në Frymë në Zbu. 1:10; 17:3 dhe 21:10. Kjo mund të jetë e ngjashme me atë që ndodhi tek Ezekieli tek Ezek. 8:1-4; 11:1, me Jezusin tek Mate. 4:8; me Filipin tek Vep. e Apost. 8:39-40, dhe me Palin tek 2 Kor. 12:1-2.

▣ **“një fron ishte në qiell dhe mbi fron rrinte Një i ulur”** Termi “fron” (*thronos*) përdoret mbi 47 herë në këtë libër. Sundimi i Perëndisë është motivi qëndror i këtij vizioni qiellor (kapitujt 4 & 5). Froni është një mënyrë simbolike dhe apokaliptike për të treguar se YHWH ka nën kontroll të gjithë historinë. Perëndia është një frymë shpirtërore, e përjetshme dhe personale; Ai nuk ulet mbi një fron (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:1)! Një qëllim i zhanërve të profecisë dhe të shkrimeve apokaliptike është njohuria dhe kontrolli i Perëndisë ndaj ndodhive të ardhshme. E gjithë historia njihet dhe është e qëllimshme (*telos*, shih Mate. 24:14; 1 Kor. 15:24-28). Froni përshkruhet si “po qëndronte.” Kjo kohë e papërkryer mund të ketë dy kuptime: (1) ka qëndruar gjithnjë ose (2) sapo është vendosur. Ky mund të jetë një aludim ndaj Dan. 7:9, “fronët ishin vendosur”.

4:3 “Ai që ishte ulur nga pamja i ngjante” Gjoni nuk do të përshkruajë pamjen e Perëndisë për shkak se në mënyrën e të menduarit hebraik, kjo ishte ekstremisht e papërshtatshme (shih Eksod. 33:17-23; Isa. 6:5). Por ai do të përshkruajë lavdinë e Perëndisë në ngjyrat e tre gurëve të çmuar. Gurët e çmuar gjithashtu përdoren tek Ezek. 28:13 për të përshkruar imazhet qiellore (të Kopështit të Perëndisë).

NASB, NKJV, NRSV, TEV
NJB

“diaspër”
“diamante”

Ngjyra dhe emri i saktë i gurëve të çmuar është shumë i pasigurtë në literaturën antike. Emrat dhe ngjyrat e gurëve të çmuar ndryshonin nga një shtet në një tjetër dhe nga një periudhë në një tjetër. Diaspri ishte guri i parë i gjendur në parzmoren e Kryepriftit, i cili përmendet tek Eksod. 28:17-21. Ky gur duket se është një gur i pastër. Do të jetë i lidhur me “detin e qelqit” (shih Zbu. 4:6; 15:2; 21:11,18,21). Ai mund t’i jetë referuar diamantit tonë.

NASB, NKJV “sardi”
NRSV, TEV “karnelian”
NJB “rubini”

Sardi ishte një gur i kuq si gjaku. Ishte guri i fundit në parzmoren e Kryepriftit. Mund të jetë një aludim ndaj Perëndisë që është i Pari dhe i Fundit me theksin tek fisi mesianik i Judës (ylberi i smeraldit). Këta dy gurë listohen në shkrimet antike si një përmbledhje e të gjithë gurëve të çmuar.

▣ **“dhe rreth fronit ishte një ylber që i ngjante smeraldit”** Smeraldi ishte guri i Judës në parzmoren e Kryepriiftit. Theksi i ylberit ka qënë mjaft i diskutuar por ka dy teori kryesore.

1. Disa e shohin atë si një aludim ndaj Zan. 9:16, ku ylberi është një simbol i mbrojtjes së Perëndisë, bërë me besëlidhje dhe një shenjë që stuhia ka mbaruar; në mes të gjykimit kishte premtim dhe mëshirë.
2. Të tjerë e lidhin atë me Ezek. 1:28, një simbol i lavdisë së YHWH.

Nëse ylberi është një shenjë gjykimi apo besëlidhje është e pasigurtë, por ai qartazi ishte një ylber i pazakontë sepse ishte në ngjyrë të gjelbër dhe jo thjesht një përthyerje e dritës normale.

4:4 “Dhe rreth e qark fronit ishin njëzet e katër frone” Arsyeja për njëzet e katër fronet është diskutuar mjaft.

1. Disa e shohin atë si të lidhur me rregullin priftëror aaronik të vendosur nga Davidi tek 1 Kro. 24:7-19
 2. Të tjerë e shohin atë si një aludim ndaj këshillit qiellor i cili përmendet tek 1 Mbret. 22:19; Isa. 24:23; Dan. 7:9-10,26
 3. Ende të tjerë e shohin atë si një kombinim të dymbëdhjetë fiseve të Izraelit dhe të dymbëdhjetë apostujve, të cilët simbolizojnë popullin e e plotë të Perëndisë (shih Zbu. 21:12,14)
- Është befasuese që ky numër nuk shfaqet në literaturën hebraike apokaliptike të shkruar midis dy Dhjatave.

▣ **“ndenjur njëzet e katër pleq”** Gjithashtu ka pasur shumë debat mbi identitetin e këtyre pleqve. Ka dy teori kryesore:

1. Ata përfaqësojnë besimtarët:
 - a. Të përfytyruar si të veshur me petka të bardha (shih 1 Kor. 9:25; 1 Thes. 2:19; 2 Tim. 4:8; Jakob 1:12; 1 Pjet. 5:4)
 - b. Engjëjve kurrë nuk iu thuhet të vendosin kurora dhe të ulen në frone (shih Zbu. 4:4,10)
 - c. Ata janë në listat të cilat veçanërisht përfshijnë engjëjt (shih Zbu. 5:11)
 - d. Zbu. 5:9-10 në Vulgate, Peshitta [Peshita] dhe më pas në Textus Receptus përfshijnë pleqtë në këngët e shpengimit
2. Ata përfaqësojnë engjëjt:
 - a. Engjëjt veshin petka të bardha (shih Mate. 28:3; Gjoni 20:12; Mark 16:5; Vep. e Apost. 1:10; Zbu. 15:6 dhe Dan. 10:5,6)
 - b. Këta pleq gjithnjë identifikohen me krijesa të gjalla si në Zbu. 5:11,14, të cilët duket se listojnë tre lloje të ndryshme rendesh të engjëjve
 - c. Një nga pleqtë vepron si një engjëll zbulues (shih Zbu. 5:5)
 - d. Tek Isa. 24:23 engjëjt e Perëndisë të këshillit qiellor quhen “pleq”
 - e. Prova tekstuale e Zbu. 5:10 nënkupton që plaku nuk përfshin vetveten në këngën e njerëzimit të shpenguar

SPECIAL TOPIC: ELDER [TEMË E VEÇANTË: PLAK]

▣ **“kurora të arta”** Askund në Bibël nuk thuhet se engjëjt mbajnë kurora (as për engjëllin e fuqishëm tek Danieli 10). Moria e demonëve nga gremina përshkruhen se mbajnë diçka të ngjashme me kurora të arta në Zbu. 9:7.

4:5 “dhe nga fronti shpërthenin vetëtima, bubullima dhe zëra” Kjo është e ngjashme me Eksod. 19:16-19, i cili përshkruan fenomene fizike që rrethojnë praninë e Perëndisë në malin Sinai. Këto fraza tregojnë praninë e Perëndisë (shih Zbu. 11:19) ose gjykimet e Tij (shih Zbu. 8:5; 16:18).

▣ **“shtatë llamba të ndezura”** Këto duket se janë shtatë llamba të ndara (pishtarë), jo një enë me shtatë fitilë (shih Eksod. 25:37; Zak. 4:2). Ato funksionojnë në një mënyrë të ngjashme me të gjithë numrat “shtatë” të tjerët, duke iu referuar vetë pranisë së Perëndisë.

▣ **“që janë të shtatë Frymërat e Perëndisë”** Kjo frazë e ngjashme përdoret në Zbu. 1:4; 3:1 dhe 5:6. Ajo shpesh interpretohet si një referencë ndaj Frymës së Shenjtë bazuar në 1:4, por asnjë nga referencat e tjera nuk e konfirmon këtë interpretim. Kjo frazë duket se barazohet me kishat (shtatë yjet, Zbu. 3:1; shtatë llambat, Zbu. 4:5) ose me gjithëpushtetshmërinë dhe gjithëditurinë e Qengjit (Zbu. 5:6). Shih Temë e Veçantë: Shtatë Frymërat tek Zbu. 1:4.

4:6 “një det i qelqtë që i ngjante kristalit” Ka pasur teori të panumërta për këtë frazë:

1. I referohet enës në Tempull (shih 1 Mbre. 7:23; 2 Kro. 4:2-6)
2. Lidhet me konceptin e detit të kristaltë të gjendur tek Eksod. 24:9-10
3. Është pjesë e karrocës së lëvizshme të fronit të Perëndisë tek Ezek. 1:22,26; 10:1
4. Është një simbol i ndarjes nga shenjtëria e Perëndisë (shih Zbu. 15:2)

Ky det zhvendoset në Zbu. 21:1, duke treguar mallkimin (shih Zanafilla 3) e mëkatit dhe të ndarjes së njerëzimit të cilat janë hequr. Shih shënimin tek Zbu. 21:1.

▣ **“katër kafshë të gjalla”¹⁰** Këto krijesa të gjalla përshkruhen në Zbu. 4:6-8. Ato janë një kombinim i *kerubinit* të Ezek. 1:5-10 dhe 10:1-17 dhe të *serafinit* të Isa. 6:2,3. Numrat e krahëve dhe të fytyrave ndryshojnë, por ajo është një pamje e përbërë e këtyre njerëzve/kafshëve/engjëjve të cilët rrethojnë fronin e Perëndisë (shih Zbu. 4:6,8,9; 5:6,8,11,14; 6:1,3,5,7; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

SPECIAL TOPIC: CHERUBIM [TEMË E VEÇANTË: KERUBIN]

▣ **“plot me sy përpara dhe prapa”** Kjo mund t’i referohet syve të secilës prej katër fytyrave ose mund të jetë një metaforë biblike e prezencës së kudogjendur të Perëndisë (shih Zbu. 4:8; Ezek. 1:18; 10:12).

4:7 “luan... viç... njeri... shqiponjë” Ky është një aludim i dukshëm ndaj Ezek. 1:6,10. Në literaturën rabinike, këta listohen si më të fortët e rendeve të ndryshme të krijimit të Perëndisë. Ireneus [Ireneasi] (pas Krishtit 120-202) përdori katër fytyra të ndryshme për të përshkruar katër shkruesit e Ungjijve (tradita kishtarë më në fund u vendos mbi Gjonin, shqiponjë; Luka, njeri; Marku, ka/viç; Mateu, luan) por kjo gjithashtu është tejet spekulative dhe alegorike. Këto krijesa të përbëra janë simbolike dhe jo të drejtë-për-drejta. Duke e ditur theksin e Dhjatës së Vjetër mbi ruajtjen e rendit të Perëndisë për krijimin, një krijesë e përbërë prej njeriu dhe kafshe do të ishte levitikisht e papastër. Ky nuk është një rrëfim historik i gjërave dhe ndodhive aktuale, por një zhanër tejet simbolik i cili kërkoj të përshkruajë të vërteta përfundimtare dhe shpirtërore; në këtë rast Perëndia si Një që jeton përjetë (vargjet 8,9), Një i Shenjtë (v. 8) dhe krijues i të gjitha gjërave (v.11).

4:8 “i shenjtë, i shenjtë, i shenjtë” Këto krijesa të gjalla përsërisin këngën e *serafinit* tek Isa. 6:2,3. Ky është i pari nga shumë hymne të gjendura në librin e Zbulesës (shih 4:8,11; 5:9-10,12,13; 7:12; 11:17-18; 12:10-12; 15:3-4; 16:5-7; 18:2-8; 19:1-3, 6-7). Shpesh hymnet janë një mënyrë për të interpretuar vizionet. Një simbol tjetër, si deti i qelqtë, funksionon si një superlativë hebraike e shenjtërisë së plotë të Perëndisë.

▣ **“Zoti Perëndi, i Plotfuqishmi”** Këto ishin tre titujt e Dhjatës së Vjetër për Perëndinë (shih Zbu. 1:8):

¹⁰ Version në shqip thotë “katër kafshë”. (Shënimi i përkthyesit)

1. Zoti = YHWH (shih Eksod. 3:14; Psalm 103)
2. Perëndia = *Elohim* (shih Psalm 104)
3. I Plotëfuqishmi = *El Shaddai*, emri patriarkal për Perëndinë (shih Eksod. 6:3)

Shih [SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY](#) [TEMË E VEÇANTË: EMRA PËR HYJËSINË] tek Zbu. 1:8.

▣ **“që ishte, që është dhe që do të vijë”** Kjo frazë është një titull i përsëritur (shih Zbu. 1:4; 4:8; shih shënimin e plotë tek Zbu. 1:4). Kjo është një lojë me emrin e Perëndisë të bazuar në besëlidhjen, YHWH, i cili vjen nga folja “të jesh”. E njëjta tematikë përsëritet tek Zbu. 4:9 dhe 10 në frazën “ndaj Atij që jeton gjithmonë e përgjithmonë” (shih Zbu. 10:6; 15:7).

4:9-11 Kjo është një fjali në greqisht, e cila tregon se adhurimi i plotë i takon Atij i cili ulet në fron dhe jeton përgjithmonë (shih Psalm 47; Dan. 4:34; 12:7). Ky mund të jetë një aludim ndaj pjesëmarrësve engjëllorë të quajtur këshilli qiellor (shih 1 Mbret. 22:19; Jobi 1:6; Dan. 7:10) ose ndaj shprehjes në hebraisht “engjëj të pranisë” (sipas Tobit 12:15).

4:9 “qëniet e gjalla” Këto qenie engjëllore përmenden shpesh në libër (shih Zbu. 5:6,8,14; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

4:10 “i hedhin kurorat e tyre përpara fronit” Ky është një simbol i pranimit të tyre se Perëndia meriton të gjithë adhurimin dhe nderimin! Cilado qoftë arsyeja që ata kanë kurora, ata e pranojnë se fuqia vinte nga Perëndia!

4:11 “Ti i krijove të gjitha gjërat” Pleqtë dhe krijesat e gjalla lavdërojnë Perëndinë si Krijues, Mbajtës dhe Sigurues i të gjitha gjërave. Ky është një theks teologjik i emrit *Elohim* (shih Zanafilla 1; Jobi 38-41; Psalm 104). Ky kapitull përdor kuptimin teologjik të dy emrave më të përdorur për Perëndinë për të përshkruar veprimet e Tij. Zbulesa progresive e Dhjatës së Re e bën të qartë se Jezusi ishte agjenti i Atit i krijimit (shih Gjoni 1:3; 1 Kor. 8:6; Kol. 1:16 dhe Heb. 1:2).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 5:1-5

¹ Pastaj pashë në dorën e djathtë të atij që rrinte ulur mbi fron, një libër të shkruar përbrenda dhe përjashta, të vulosur me shtatë vula. ² Dhe pashë një engjëll të fuqishëm, që proklamoi me zë të madh: “Kush është i denjë të hapë librin dhe të zgjidhë vulat e tij?” ³ Po kurrkush, as në qiell, as mbi dhe, as nën dhe, nuk mund të hapte librin e ta shihte atë. ⁴ Edhe unë qaja shumë, sepse s’qejtur asnjë i denjë të hapë dhe të lexojë librin, dhe as ta shohë. ⁵ Atëherë një nga pleqtë më tha: “Mos qaj; ja, Luani i fisit të Judës, Rrënja e Davidit, fitoi të hapë librin dhe të zgjidhë të shtatë vulat e tij.”

5:1 “pastaj pashë në dorën e djathtë të Atij që rrinte ulur mbi fron” Një përkthim më i mirë i kësaj fraze do të ishte “mbi dorën e djathtë të Tij” (Peshitta e përkthyer në anglisht nga Lamsa dhe në Biblën e Shtjelluar). Nuk është ideja e Perëndisë që mbahet fort tek libri, por Perëndia e mban atë që të mos e marrë dikush dhe ta hapë. Fraza “dora e djathtë e Tij” është një antropomorfizëm për të përshkruar fuqinë dhe autoritetin e Perëndisë (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:1). Perëndia nuk ka një trup fizik; Ai është një qenie frymore (shih Gjoni 4:24), i pakrijuar dhe i përjetshëm.

▣ **“libër”** Termi grek është “*biblion*” i cili më vonë u përdor për t’iu referuar një kodiku (libri). Pjesa më e madhe e kometatorëve bien dakord që librat nuk u shfaqën deri në shekullin e dytë, kështu që ajo që kemi këtu është një

papirus ose dorëshkrim pergamene (NKJV, NRSV, TEV dhe NJB). Ka disa teori për sa i përket kuptimit të këtij libri.

1. Libri i mallkimeve të gjendur në Ezek. 2:8-10; dhe Zbu. 10:8-11
2. Libri, të cilin njerëzit nuk kanë dëshirë ta lexojnë sepse Perëndia i ka verbëruar ata frymërisht (shih Isa. 29:11; Rom. 11:8-10,25)
3. Ndodhitë e fundit të kohërave (shih Dan. 8:26)
4. Një amanet apo testament i fundit romak, i cili tradicionalisht vulosej me shtatë vula
5. Libri i jetës (shih Dan. 7:10; 12:1), i cili përmendet kaq shpesh në librin e Zbulesës (shih 3:5; 17:8; 20:12,15)
6. Dhjata e Vjetër (shih Kol. 2:14; Efes. 2:15)
7. Tabletat qiellore të I Enoch [Eunuku I] 81:1,2.

Sipas mendimit tim, aspektet numër 1, 2 ose 3 duken se janë më të përshtatshmet; dorëshkrimi është një libër mbi fatin e njerëzimit dhe mbi kulmin e Perëndisë mbi historinë.

▣ **“të shkruar përbrenda dhe përjashta”** Kjo ishte shumë e pazakontë në botën antike për shkak të vështirësisë së shkrimit në pjesën e pasme të papirusit, edhe pse përmendet tek Ezek. 2:8-10 dhe Zakarias 5:3. Ajo simbolizon kontrollin e plotë dhe të kompletuar të Perëndisë mbi historinë dhe mbi fatin njerëzor.

Të dy pjesoret (e shkruar dhe vulosur) që përshkruajnë këtë dorëshkrim janë në formë pasive të përkryer. Forma e parë është një formë gramatikore e veçantë e përdorur për të përshkruar Biblën si e frymëzuar (për shembull, Gjoni 6:45; 8:17; 10:34 etj). Forma e dytë është një mënyrë e të shprehurit se dorëshkrimi ishte i mbrojtur, i ruajtur dhe i rezervuar nga Perëndia.

▣ **“të vulosur me shtatë vula”** Shtatë vulat kanë dy origjina të mundshme.

1. Shtata ishte numri i përsosmërisë nga Zanafilla 1, prandaj, ishte e vulosur në mënyrë të përsosur.
2. Testamentet romake vuloseshin me shtatë vula.

Vulat ishin pika të vogla dylli të cilat përmbanin shenjën e pronarit, të vendosura aty ku libri apo dorëshkrimi do të hapeshin (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 7:2). Tek Zbu. 6:1-8:1, thyerja e këtyre vulave sillte mallkime mbi tokë, por përmbajtja e dorëshkrimeve nuk zbulohet në këtë njësi letrare. Në fakt, në strukturën e librit, vula e shtatë fillon shtatë boritë e cila është vula e shtatë.

5:2 “pashë një engjëll të fuqishëm” Disa studiues shohin një lidhje etimologjike ndaj emrit Gabriel, i cili do të thotë “njeriu i fortë i Perëndisë”. Një engjëll tjetër i fuqishëm përmendet tek Zbu. 10:1 dhe 18:21. Ndërmjetësimi engjëllor është i zakonshëm tek literatura apokaliptike hebraike e shkruar midis dy dhjatave.

▣ **“që proklamoi me zë të madh”** Ai po i drejtohej të gjithë krijimit.

▣ **“Kush është i denjë të hapë librin dhe të zgjidhë vulat e tij?”** Termi “i denjë” është një term tregtar i lidhur me përdorimin e peshores. Ai nënkuptonte “ai i cili i korrespondon”. Vendoset diçka në njërën anë të peshores dhe ajo që vendoset në anën tjetër është e barabartë me të. Mund të përdoret me një kuptim pozitiv ose negativ. Këtu, është vlera e paçmuesme e Shtetit të pamëkatë. Vetëm Jezusi ishte i barabartë me veprën e shpengimit. Vetëm Jezusi ishte i barabartë me detyrën e flijimit. Vetëm Jezusi është i denjë (shih Zbu. 5:7, 9-10,12).

5:3 “Po kurrkush, as në qiell, as mbi dhe, as nën dhe, nuk mund të hape librin e ta shihet atë.” Kjo tregon pamundësinë e plotë të engjëjve apo njerëzve për të bërë vullnetin e Perëndisë! Rebelimi i ka prekur të gjithë ata! Krijimi nuk mund të ndihmojë vetveten! Asnjë nuk është i denjë!

5:4 “Unë nisa të qaja shumë¹¹” Kjo është një formë e foljes në kohën e pakryer, e cila paraqet fillimin e një veprimi apo një veprim të përsëritur në të shkuarën. Kjo do të thotë “të vajtosh me zë të lartë”, që ishte aq karakteristike e Lindjes së Afërme në Antikitë.

5:5 “një nga pleqtë më tha” Këtu gjejmë një nga pleqtë teksa vepron në rolin e një interpretuesi engjëllor, si në librin e Danielit. Shih [SPECIAL TOPIC: ELDER](#) [Temë e Veçantë: Plak] tek Zbu. 4:4.

▣ **“Mos qaj”** Kjo është një formë e tashme urdhërore me një pjesore negative e cila zakonisht nënkuptonte të ndaloje një veprim i cili ishte tanimë në proces e sipër.

▣ **“Luani i fisit të Judës”** Ky është një aludim ndaj Zan. 49:9-10 (shih II Esdras [Ezra II] 12:31,32). Mesia është Luani sundues (mbret) nga fisi i Judës.

▣ **“Rrënja e Davidit”** Ky është një aludim ndaj 2 Samuelit 7 dhe në veçanti Isa. 11:1-10. E njëjta ide e një Mesie mbretërore Davidike mund të gjendet tek Jer. 23:5; 33:5 dhe tek Zbu. 22:16.

▣ **“fitoi”** Kjo është një formë aoriste aktive treguese, e cila nënkupton se ishte një fakt i përmbushur (dmth, Kalvari dhe varri bosh). Vini re se Luani nuk do të sundojë me anë të fuqisë së Tij, por me anë të sakrificës së Tij (shih Zbu. 5:6).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 5:6-10

⁶Dhe pashë, në mes të fronit dhe të katër qenieve të gjalla dhe në mes të pleqve, një Qengj si i therur, i cili kishte shtatë brirë dhe shtatë sy, që janë të shtatë Frymërat e Perëndisë, të dërguar në gjithë dheun. ⁷Ai erdhi dhe mori librin nga dora e djathtë e atij që rrinte mbi fron. ⁸Dhe, mbasi e mori librin, të katër qeniet e gjalla dhe të njëzet e katër pleqtë ranë përmbys përpara Qengjit, duke pasur secili një qeste dhe disa kupa ari plot me erë të këndshme, të cilat janë lutjet e shenjtoreve. ⁹Dhe këndonin një këngë të re duke thënë: “Ti je i denjë ta marrësh librin dhe të hapësh vulat e tij, sepse ti u there, dhe me gjakun tënd na bleve te Perëndia nga çdo fis, gjuhë, popull dhe komb, ¹⁰dhe na bëre mbretër dhe priftër për Perëndinë tonë, dhe do të mbretërojmë mbi dhe.”

5:6 “një Qengj që qëndronte” Ky koncept i një Qengji sakrifikues (dmth, një qengji të vogël, *arnion*) përshkruan pajtimin e deleguar dhe ringjalljen e Jezus Krishtit. Qengji përmendet përmes librit të Zbulesës (shih Zbu. 5:6,8,12,13; 6:1,16; 7:9,10,14,17; 12:11; 13:8; 14:1,4 (dy herë),10; 15:3; 17:14; 19:7,9; 21:9,14,22,23,27; 22:1,3). Metafora sakrifikuese është nga

1. Qengji i Pashkës (Eksodi 12)
2. Një nga qengjat që sakrifikohej çdo ditë në mëngjes dhe në mbremje (vazhduesi, shih Eksodi. 29:38-46; Num. 28:3,6,10,23,31; 29:11,16,19,22,25,28,31,34,38)
3. Qengjin e therur të Isaia 53:7 ose Gjoni 1:7,29

Kjo metaforë përdoret për Jezusin në dy kuptime të veçanta: (a) si një viktimë e pafajshme sakrifikuese dhe (b) si një fitues fitimtar (gjithashtu gjendet në literaturën apokaliptike hebraike, shih I Eunuku 90:9; Dhjata e Jozefit 19:8-9). Në Dhjatën e Re vetëm Gjon Pagëzori në Gjonin 1:29,36 dhe Gjoni tek Zbulesa 5:6,8,12,13; 61:1, i referohen Jezusit si “Qengji” (Pali e pranon këtë, por pa përdorur termin tek 1 Kor. 5:7).

¹¹ Versioni në shqip është: “Edhe unë qaja shumë.” (Shënim i përkthyesit).

▣ **“si i therur”** Ai ishte i gjallë por tani jeton. Ringjallja e Mesias kthehet në parodi nga bisha e detit (shih Zbu. 13:3).

▣ **“i cili kishte shtatë brirë dhe shtatë sy”** Termi i parë i referohet fuqisë ose gjithëfuqisë (shih Eksod. 27:2; 29:12; Ligji i Përtë. 33:17; 2 Kron. 18:10; Psa. 112:9; 132:17; Jer. 48:25; Ezek. 29:21; Zak. 1:18-21). Termi i dytë i referohet gjithëdijësisë së Perëndisë (shih Zbu. 4:6,8; Ezek. 1:18; 10:12; Zak. 3:9 dhe 4:10). Ky simbolizëm është i ngjashëm me atë të Dan. 7:13-14.

▣ **“që janë të shtatë Frymërat e Perëndisë”** Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4 dhe shënimin tek Zbu. 4:5.

5:8 “Dhe, mbasi e mori librin, të katër qeniet e gjalla dhe të njëzet e katër pleqtë ranë përmbys përpara Qengjit” Kjo tregon adhurimin e Qengjit dhe gjithashtu adhurimin e Perëndisë (shih Zbu. 5:13), e cila është tema qendrore e Zbulesës.

▣ **“dhe disa kupa ari plot me erë të këndshme, të cilat janë lutjet e shenjtorëve”** Engjëjt ishin mbajtës të rregullt të lutjeve ndaj Perëndisë në literaturën hebraike ndërbiblike (shih Tobit 12:15; III Baruku 11). Ideja e aromës që përfaqëson lutjet përdoret disa herë në Shkrime (shih Zbu. 8:3-4; Psa. 141:2; Luka 1:10).

▣ **“shenjtorëve”** Edhe pse fjala “kishë” nuk shfaqet pas kapitullit 3, koncepti i “shenjtorëve” vazhdon përgjatë librit dhe duhet t’i referohet popullit të Perëndisë. Koncepti i besimtarëve si “shenjtorë” është e zakonshme tek Zbulesa (shih Zbu. 8:3-4; 11:18; 13:7,10; 14:12; 16:6; 17:6; 18:20,24; 19:8 dhe 20:9).

SPECIAL TOPIC: SAINTS [TEMË E VEÇANTË: SHENJTORËT]

5:9-10 Gjendet një variant dorëshkrimi i rëndësishëm grek i cili lidhet me përemrin “ne¹²”. Versioni i Ri i Mbretit Xhejms (NKJV) e ka përemrin “ne” në Zbu. 5:9, “na shpengove ne te Perëndia”, dhe në Zbu. 5:10 “dhe na bëre ne mbretër dhe priftër për Perëndinë tonë¹³”. Pjesa më e madhe e përkthimeve moderne (NASB, NRSV, TEV, NJB) e heqin pjesën “ne” në të dy këto vargje. Nëse “ne” do të ishte i pranishëm në të dy këto vargje, atëherë vdekja sakrifikuuese e Jezusit përfshin njëzetë e katër pleqtë të cilët duket se janë krijesa engjëllore. Askund në Bibël nuk lidhet vdekja e Jezusit me shpengimin engjëllor. Gjithashtu, prania e “ata¹⁴” (*autous*) në Zbu. 5:10 e përjashton gramatikisht mundësinë që “ne” të jetë origjinale. Botimi i katërt i Shoqërisë së Bashkuar të Biblës e vlerëson heqjen e dy përemrave në shumës si “të sigurt”.

5:9 “Dhe këndonin një këngë të re” Në Dhjatën e Vjetër ka shumë aludime për këngën e re (shih Psa. 33:3; 40:3; 98:1; 144:9; 149:1 dhe Isa. 42:10). Në çdo ndodhi madhore në Dhjatën e Vjetër, populli i Perëndisë inkurajohej për të kënduar një këngë të re që lavdëronte veprimtarinë e Perëndisë. Kjo është përfundimisht kënga për Perëndinë i cili zbulon Vetveten tek Mesia dhe në veprën shpenguese të Mesias në emër të të gjithë besimtarëve (shih Zbu. 5:9,12,13; 14:3).

Theksi mbi gjëra “të reja” është karakteristikë e epokës së re në Isaian 42-66.

1. “gjëra të reja”, Isa. 42:9
2. “këngë e re”, Isa. 42:10
3. “bëj diçka të re”, Isa. 43:19

¹² Versioni në shqip është “na” (duke nënkuptuar “neve na”). (Shënim i përkthyesit)

¹³ Po kështu është edhe versioni në shqip. (Shënim i përkthyesit)

¹⁴ Versioni në anglisht, ndryshe nga ai në shqip “dhe na bëre mbretër”, është “ti i ke bërë *ata* mbretër” (Shënim i përkthyesit).

4. “gjëra të reja”, Isa. 48:6
5. “emër i ri”, Isa. 62:6
6. “qiej të rinj dhe tokë e re”, Isa. 65:17; 66:22.
Tek Zbulesa ka gjithashtu shumë gjëra “të reja”.
 1. “Jeruzalemi i ri”, Zbu. 3:12; 21:2
 2. “emri i ri”, Zbu. 2:17; 3:12
 3. “kënga e re”, Zbu. 5:9,10,12,13; 14:3
 4. “qielli i ri dhe toka e re”, Zbu. 21:1

▣ **“Ti je i denjë ta marrësh librin dhe të hapësh vulat e tij”** Kjo këngë e re (Zbu. 5:9-10) është një përshkrim i pesëfishtë i denjësisë së Qengjit.

1. vdekja zëvendësuese (shih Zbu. 5:6,9,12; 13:8; 1 Pjet. 1:18-19)
2. çmimi shpengues i paguar (shih Zbu. 5:9; 14:3-4; Mark 10:45; 1 Kor. 6:19-20; 7:23; 1 Tim. 2:6)
3. njerëz të blerë nga çdo komb (shih Zbu. 5:9; 7:9; 14:6)
4. i bëri besimtarët një mbretëri priftërinjsh (shih Zbu. 1:6; 5:10)
5. ata do të sundojnë me Të (shih Zbu. 3:21; 5:10; 20:4)

▣ **“nga çdo fis, gjuhë, popull dhe komb”** Kjo është një metaforë e përsëritur e universalitetit (shih Zbu. 7:9; 11:9; 13:7; 14:6). Ky mund të jetë një aludim ndaj Dan. 3:4,7.

▣ **“me gjakun tënd bleve te Perëndia”** Kjo është me siguri një referencë ndaj pajtimit të deleguar të Qengjit të Perëndisë. Ky koncept i Jezusit si sakrificë për mëkatën është në qendër të Zbulesës (shih Zbu. 1:5; 5:9,12; 7:14; 12:11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9,23; 22:3) dhe gjithashtu në të gjithë Dhjatën e Re (shih Mate. 20:28; 26:28; Mark 10:45; Rom. 3:24-25; 1 Kor. 6:20; 7:23; 2 Kor. 5:21; Gal. 3:13; 4:5; Efes. 1:7; Fili. 2:8; 1 Tim. 2:6; Titit 2:14; Heb. 9:28; dhe 1 Pjet. 1:18-10).

SPECIAL TOPIC: RANSOM/REDEEM [TEMË E VEÇANTË: SHPENGUES/SHPENGOJ]

5:10 “i bëre ata një mbretëri dhe priftërinj” Ky është një aludim ndaj Eksod. 19:6 dhe Isa. 61:6. Kjo terminologji tani përdoret për Kishën, popullin e ri të Urdhërimit të Madh të Perëndisë (shih Zbu. 1:6; 20:6; 1 Pjet. 2:5,9). Shih shënimin tek Zbu. 1:6.

▣ **“ata do të mbretërojnë mbi dhe”** Disa përkthyes e shohin këtë si një kohë të ardhshme dhe disa e shohin atë si një realitet të tanishëm. Gjendet një variant i një dorëshkrimi grek midis kohës së ardhme në MSS α , P dhe kohës së tashme në MS A (Alexandrinus). Nëse është kohë e tashme, ajo i ngjason Rom. 5:17 dhe Efes. 2:6. Nëse është kohë e ardhme, ajo me shumë mundësi merret me sundimin e popullit të Perëndisë me Krishtin (shih Mat. 19:28; Luka 22:30; 1 Kor. 4:8; 2 Tim. 2:12; Zbu. 3:21; 5:10). Edhe ky sundim i të ardhmes shihet në dy mënyra.

1. Në Zbu. 20:4, 6 duket se i referohet një sundimi mijëvjeçar
2. Në Zbu. 22:5 duket se i referohet një sundimi të përjetshëm (shih Psa. 145:13; Isa. 9:7; Dan. 2:44; 7:14,18,27)
3. Mijëvjeçari me shumë mundësi është një simbol i përjetësisë

Versioni UBS i Biblës i jep kohës së ardhme një vlerësim “A” (i sigurt).

SPECIAL TOPIC: REIGNING IN THE KINGDOM OF GOD [TEMË E VEÇANTË: SUNDIMI NË MBRETËRINE E PERËNDISË]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 5:11-14

¹¹ Pastaj pashë, dhe dëgjova zërin e shumë engjëjve përqark fronit, qenieve të gjalla dhe pleqve; dhe numri i tyre ishte dhjetë mijëra dhjetë mijërash dhe mijëra mijërash, ¹² që thoshnin me zë të madh: “I denjë është Qengji që u ther, të marrë fuqinë, dhe pasurinë, dhe diturinë, dhe forcën, dhe nderin, dhe lavdinë, dhe bekimin.” ¹³ Edhe dëgjova çdo krijesë që është në qiell, mbi dhe, nën dhe dhe ato që janë në det dhe gjitha gjërat sa janë në to, që thoshnin: “Atij që rri ulur mbi fron dhe Qengjit i qofshin bekimi, nderi, lavdia dhe forca në shekuj të shekujve.” ¹⁴ Dhe të katër qeniet e gjalla thoshnin: “Amen!.” Dhe të njëzet e katër pleq ranë përmbys dhe adhuruan atë që rron në shekuj të shekujve.

5:11 “shumë engjëjve” Ky varg liston tre grupe engjëjsh: (1) shumë engjëj (mijëra e mijëra); (2) krijesa të gjalla (katër) ose (3) pleq (njëzetë e katër).

▣ **“numri i tyre ishte dhjetë mijëra dhjetë mijërash dhe mijëra mijërash”** Ky duket se është një aludim ndaj gjykatës qiellore të Dan. 7:10 (shih shënimin tek Zbu. 5:1).

5:12 “Qengji që u ther, të marrë fuqinë” Ky është një pranim i Birit nga qeniet engjëjlore. “U ther” është një kohë pjesore e përkryer pasive (shih Zbu. 5:6; 13:8), e cila nënkupton “u ther në të shkuarën” me shenjat dhe efektet e therjes ende të dukshme. Kur ne të shohim Jezusin, Ai do të ketë ende shenjat e kryqëzimit. Ato janë bërë distinktivi i tij i nderit! Koncepti i kryqit është i nënkuptuar dhe në qendër të Zbulesës. Shih shënimin tek Zbu. 5:9.

Në këtë varg shtatë attribute i jepen Qengjit sipas rendit engjëjlor:

1. Fuqi
2. Pasuri
3. Urtësi
4. Forcë
5. Nder
6. Lavdi
7. Bekime

Këto attribute mund të vijnë nga 1 Kro. 29:10-12, të cilat gjithashtu mund të jenë burimi i Dhjatës së Vjetër për konkluzionin liturgjik për lutjen e Zotit (lutjen shembullore) tek Mate. 6:13 në traditën e dorëshkrimeve greke. Studimi biblik i NASB (faqe 1855) shton shënimin se veçoritë e Perëndisë fillojnë me tre në Zbu. 4:11, pastaj katër në Zbu. 5:13 dhe në fund me shtatë në Zbu. 5:12 dhe 7:12. Kujtoni se literatura apokaliptike është një zhanër tejet i strukturuar i cili përdor shpesh simbolikën e numrave.

5:13 I gjithë krijimi njerëzor i vetëdijshëm (kori më i madh njerëzor i mundshëm), njerëzit (si të gjallë ashtu edhe të vdekur) në Zbu. 5:13 bekojnë Atin dhe Birin me një bekim të katërfishtë (shih Zbu. 5:14; Psa. 103:19-20; Fili. 2:8-11) dhe urdhëri engjëjlor (katër krijesat e gjalla dhe njëzetë e katër pleqtë) duke rrethuar fronin dhe duke shpallur bekime (shih Zbu. 5:14).

5:14 “Amen” Ky është një pranim nga katër engjëjt e froneve (katër krijesat e gjalla). Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:6.

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t'ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Si përshtaten kapitujt 4 dhe 5 me qëllimin e përgjithshëm të librit?
2. Cili është zhanri letrar i kapitujve 4 dhe 5?
3. Nga cilat burime e merr Gjoni bazën për pamjet?
4. Kush janë pleqtë?
5. A janë krijesat e përshkruara tek Zbu. 4:7-10 kerubinë apo serafinë?
6. Listo titujt e Dhjatës së Vjetër për Mesian të cilët gjenden në kapitullin 5.
7. Listo përshkrimin e pesëfishtë të vlerës së Mesias të gjendur tek Zbu. 5:9 dhe 10.

ZBULESA 6:1-7:17

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Vulat	Vula e parë: Fitimtari	Hapja e Gjashtë Vulave të Para	Vulat	Qengji Thyen Shtatë Vulat
6:1-2	6:1-2	6:1-2	6:1-2	6:1-2
6:3-4	Vula e Dytë: Konflikti mbi Tokë 6:3-4	6:3-4	6:3-4	6:3-4
6:5-6	Vula e Tretë: Pamjaftueshmëria mbi Tokë 6:5-6	6:5-6	6:5-6	6:5-6
6:7-8	Vula e Katërt: Vdekja e Shpërndarë mbi Tokë 6:7-8	6:7-8	6:7-8	6:7-8
6:9-11	Vula e Pestë: E Qara e Martirëve 6:9-11	6:9-11	6:9-11	6:9-11
6:12-17	Vula e Gjashtë: Shqetësimet Kozmike 6:12-17	6:12-17	6:12-17	6:12-17
144,000 të Vulosurit e Izraelit	Të Vulosurit e Izraelit	Një Shkëputje	144,000 Njerëzit e Izraelit	Shërbëtoret e Perëndisë do të Ruhen
7:1-8	7:1-8	7:1-8	7:1-8	7:1-8
Shumica nga Çdo Komb	Një Turmë nga Shtrëngimi i Madh		Tufa e Madhe	Shpërblimi i Shenjtorëve
7:9-12	7:9-17	7:9-12	7:9-12	7:9-12
7:13-17		7:13-17	7:13 7:14a 7:14b-17	7:13-17

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studim i udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE

- A. Ky seksion lidhet kontekstualisht me kapitujt 4 dhe 5. Kapitujt 4 dhe 5 përshkruajnë ndodhitë në qiell, ndërsa Zbu. 6:1-8:1 përshkruan zbulimin e gjykimeve të Perëndisë mbi tokë. Në fakt, Zbu. 4:1-16:21 formon një njësi letrare.
- B. Identiteti i drejtuesit të parë (shih Zbu. 6:2) është i vështirë për t'u zbuluar, por duke supozuar se është një simbol i ligësisë, katër drejtuesit e tjerë janë simbolikë e persekutimeve me të cilat përballen besimtarët në një botë të rënë dhe armiqësore (shih Mate. 24:6-7). Termi “fatkeqësi” (*thlipsis*) përdoret në mënyrë të vazhdueshme dhe vetëm për persekutimin e të krishterëve nga jobesimtarët. Vula e gjashtë që fillon në Zbu. 6:12 përshkruan zemërimin e Perëndisë mbi jobesimtarët. Besimtarët përjashtohen nga zemërimi (*orgë*, shih Zbu. 6:16) i Perëndisë, por ata përballen me persekutimin dhe tërbimin e botës mosbesuese.
- C. Gjenden tre problem kryesore interpretative në këtë seksion.
 1. Si lidhen vulat, boritë dhe enët me njëra-tjetrën në histori
 2. Kush janë të 144,000-tët e Zbu. 7:4 dhe si lidhen ata me grupin e dytë të përmendur në Zbu. 7:9
 3. Cilës periudhë të shtrëngimit dhe cilit lloj shtrëngimi i referohet grupi në Zbu. 7:14

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:1-2

¹ Pastaj pashë kur Qengji hapi të parën nga të shtatë vulat, dhe dëgjova një nga të katër qeniet e gjalla që thoshte si me zë bubullime: “Eja e shiko.” ² Dhe unë pashë, dhe ja, një kalë i bardhë. Dhe ai që e kalëronte kishte një hark; dhe atij iu dha një kurorë, dhe ai doli jashtë si fitimtar dhe për të fituar.

6:1 “kur Qengji hapi të parën nga shtatë vulat” Ky varg tregon lidhjen midis kapitujve 5 dhe 6. Këto vula thyhen përpara se të lexohet libri; shumë interpretues kanë supozuar se ato janë përfaqësues të problemeve që ndodhin në çdo epokë (shih Mate. 24:6-12). Megjithatë, për shkak të intensitetit në rritje të gjykimeve, disa i shohin këto si parapërgatëse të menjëhershme për fundin e kohërave. Këtu gjendet tensioni interpretues midis mbretërisë si të tashme dhe të ardhme. Ka rrjedhshmëri në Dhjatën e Re midis “tanimë” dhe “ende jo”. Libri i Zbulesës vetë e ilustron këtë tension. Ai është shkruar për besimtarët e persekutuar të shekullit të parë (dhe të çdo shekulli) e megjithatë i drejtohet profetikisht brezit të fundit të besimtarëve. Shtrëngimet janë të zakonshme në çdo epokë!

Vula e shtatë është shtatë boritë dhe boria e shtatë është shtatë enët. Sikurse është vënë re, secila prej tyre është më intensive se sa ajo paraardhëse. Dy të parat kanë qëllim shpengues. Ato në thelb demonstrojnë se gjykimi i

Perëndisë është i drejtë për shkak se jobesimtarët nuk do të pendohen, kështu që cikli i fundit (dmth, enët) nuk kanë mundësi për pendesë, vetëm për gjykim! Por mua më duket se vula e gjashtë dhe boria e gjashtë përshkruajnë fundin e kohërave. Prandaj, këto janë të sinkronizuara në natyrë dhe jo në sekuencë kronologjike. Ardhja e Dytë diskutohet tre herë, në fund të vulave (shih Zbu. 6:12-17) dhe borive (shih Zbu. 11:15-18), dhe jo vetëm në fund të enëve tek Zbu. 16:17-21 dhe sërish tek Zbu. 19:11-21. Ky është modeli strukturor i librit. Ajo është një pjesë drame apokaliptike me disa akte! Shih Hyrje në Zbulesë C.

▣ **“një nga katër qeniet e gjalla që thoshte si me zë bubullime”** Katër qeniet e gjalla, sikurse pleqtë, janë nivele të krijimit engjëllor. Ky zë, si një bubullimë, gjithashtu përmendet tek Zbu. 14:2 dhe 19:6.

▣ **“Eja”** Ky term do të thotë ose “eja” ose “shko përpara”. Teksti në greqishten e lashtë sipas dorëshkrimit të vetëm Sinaiticus (Ⲙ) shton “e shiko”¹⁵ (shih KJV, NKJV, të cilët i referohen Gjonit), por Alexandrinus (A) ka vetëm “eja” (të cilat i referohen katër kuajve). UBS4 jep këtë formë më të shkurtër të një shkallëzimi “B” (pothuajse i sigurtë). Në kontekst, ky urdhërim (e tashme urdhërore) nuk i referohet Gjonit apo kishës, por katër kalorësve (shih Zbu. 6:3,5,7).

6:2 “Unë pushë, dhe ja, një kalë i bardhë” Ky kontekst është një aludim ndaj Zak. 1:8 (katër kuajt) dhe Zak. 6:1-8 (katër karrocet). Ka pasur shumë diskutim mbi identitetin e këtij kalorësi. Interpretimet variojnë që nga Jezusi (Irenaeus [Ireneasi]) deri tek anti-Krishti. Me këtë lloj paqartësie, dogmatizmi është i papërshtatshëm. Disa besojnë se i referohet Krishtit për shkak të një përshkrimi të ngajshëm të gjendur në Zbu. 19:11-21, por e vetmja ngjashmëri duket se është ngjyra e kalit. Të tjerë e shohin këtë si një referencë ndaj shpërndarjes së ungjillit. Kjo për shkak se ata i shohin këta kapituj si paralelizma të predikimit në malin e Ullinjve të Mateut 24; Mark 13, and Lukës 21. Prandaj, ky supozohet se është një referencë ndaj Mateut 24:14 dhe Markut 13:10.

Madje edhe është propozuar, bazuar tek Ezekieli 39, që kjo i referohet Gog-ut tek drejton trupat e tij kundër popullit të Perëndisë. Ky mund të simbolizonte anti-Krishtin e kohërave të fundit (shih 2 Thesalonikasve 2). Duket tejet e pazakontë që një engjëll të mund të urdhëronte Jezusin që të vinte. Megjithatë Jezusi mban një kurorë në kapitujt 6 dhe 19, fjalët në greqisht që përshkruajnë këto kurora janë të ndryshme. Atje, Jezusi thirret “besniku dhe i vërteti”, por jo këtu. Pushtimi i kalorësit nuk përshkruhet aspak. Kalorësi përshkruhet sikur ka një shigjetë në kapitullin 6, por në kapitullin 19, Krishti ka një shpatë me dy tehe në gojën e Tij, prandaj, ngjashmëria mbetet pas nga ndryshimet. Kjo mund të jetë vetëm një nga plagët e Dhjatës së Vjetër. Këto plagë, të cilat janë një aludim ndaj Levitikut 26 dhe Ezek. 14:21, skicohen tek Zbu. 6:8. E bardha nuk ishte vetëm një ngjyrë simbol për drejtësinë, por gjithashtu një simbol romak i fitores ushtarake. Gjeneralët romakë të cilët kishin qënë fitimtarë në betejë, ngisnin një karrocë përgjatë rrugëve të Romës të tërhequr nga katër kuaj të bardhë.

▣ **“dhe ai që kalëronte kishte një hark”** Harku ishte arma e zgjedhjes e harkëtarëve të kalëruar të Hordeve Parteshe (të cilët kalëronin mbi kuaj të bardhë), të cilët i kishin shumë frikë. Harku shpesh përdoret në Dhjatën e Vjetër për të përshkruar YHWH si Luftëtar (shih Psa. 45:4-5; Isa. 41:2; 49:2-3; Hab. 3:9; Zak. 9:13 dhe ndoshta Zan. 9:13). Gjithashtu, ka shembuj të YHWH që gjykon kombe të tjera në një metaforë të thyerjes nga Ai të harqeve të tyre (shih Psa. 46:9; Jer. 51:56 dhe Hosea 1:5).

▣ **“dhe atij iu dha një kurorë”** Kjo është një kurorë “*stephanos*”, duke nënkuptuar një kurorë fitimtare, ndërsa ajo që përmendet në Zbu. 19:11 për Krishtin është një “*diadema*”, një kurorë mbretërore.

¹⁵ Versioni në shqip gjithashtu është “Eja e shiko” (shënim i përkthyesit).

▣ **“ai doli jashtë si fitimtar dhe për të fituar”** Simbolet në Zbu. 6:1 janë të luftës dhe pushtimit. Për shkak se kalorësi i parë dhe i dytë përshkruhen me qëllime të ngjashme, disa e shohin këtë të parin si një luftë të pushtimit dhe të dytin si një luftë civile. Ky është një spekulim, por dy kuajt janë në një mënyrë paralelizma.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:3-4

³ Kur ai hapi vulën e dytë, dëgjova qenien e dytë të gjallë që thoshte: **“Eja dhe shiko.”** ⁴ Atëherë doli jashtë një kalë tjetër i kuq; dhe atij që e kalëronte iu dha të hiqte paqen nga dheu që njerëzit të vrasin njëri-tjetrin, dhe iu dha atij një shpatë e madhe.

6:4 “një kalë tjetër i kuq” Ky është një aludim ndaj ndonjë lloj masakre militare.

▣ **“iu dha atij një shpatë e madhe”** Kjo ishte shpata e vogël romake e quajtur *“machaira”*. Ajo mbahej në rripin e ushtarëve romakë dhe përdorej për dënimin me vdekje të qytetarëve romakë (shih Rom. 13:4). Faza “njerëzit vrisnin njëri-tjetrin” është interesante sepse në Dhjatën e Vjetër kjo ishte një nga mënyrat që YHWH përdorte për të mundur armiqtë e popullit të Tij (shih Gjyq. 7:22; 1 Sam. 14:20; 2 Kro. 20:22).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:5-6

⁵ Dhe kur ai hapi vulën e tretë, dëgjova qenien e tretë të gjallë që thoshte: **“Eja dhe shiko.”** Dhe pashë dhe ja, një kalë i zi; dhe ai që e kalëronte kishte një peshore në dorën e tij. ⁶ Dhe dëgjova një zë në mes të katër qenieve të gjalla duke thënë: **“Një kenik gruri për një denar, dhe dy kenikë elbi për një denar; dhe mos dëmto vajin, as verën.”**

6:5 “pashë dhe ja, një kalë i zi” Ky mund të jetë një simbol për urinë (shih Mate. 24:7) e cila pason luftën.

6:6 “një kenik gruri për një denar” Një denar ishte paga e një dite e një ushtari apo punëtori (shih Mate. 20:2). Në mësojmë nga Herodotus [Herodoti] se kjo do të blinte sasinë normale të ushqimit të nevojitur për një njeri për një ditë. Kjo tregon ashpërsinë e zisë së urisë: që një njeri mund të punonte gjithë ditën dhe të kishte vetëm mjaftueshëm ushqim për veten e tij.

SPECIAL TOPIC: COINS IN USE IN PALESTINE IN JESUS' DAY [Temë e Veçantë: Monedha të përdorura në Palestinë në kohën e Jezusit]

▣ **“tre¹⁶ kenikë elbi për një denar”** Elbi ishte dieta bazë e të varfërve. Kjo fjalë në greqisht “kenikë” është *“choinix”* dhe ishte rreth 0.9 litra.

▣ **“dhe mos dëmto vajin, as verën”** Është e mahnitshme se sa shumë interpretime ka për këtë detaj. Shumë përpiqen që të kthehen tek dorëshkrimi i Tempullit tek Dorëshkrimet e Detit të Vdekur për të gjetur disa aludime ndaj sakrificës hebraike. Vaji dhe vera ishin ushqime bazë të dietës së njerëzve mesdhetarë. Fakti që këta artikuj nuk u dëmtuan tregon një uri të kufizuar. Ky kufizim gjithashtu mund të shihet tek Zbu. 6:8. Perëndia e kufizon gjykimin e Tij në mënyrë që jobesimtarët të kenë kohë për t’u penduar (shih Zbu. 16:9). Gjithashtu, është e mundur që të dy këto artikuj të jenë përdorur për qëllime mjekësore.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:7-8

¹⁶ Versioni në shqip është “dy kenikë elbi për një denar” (shënim i përkthyesit).

⁷ Kur ai hapi vulën e katërt, dëgjova zërin e qenies së katërt të gjallë që thoshte: “Eja dhe shiko.” ⁸ Dhe unë pashë, dhe ja një kalë i zbehtë; dhe ai që e kalëronte emrin e kishte Vdekja, dhe Hadesi vinte pas tij. Dhe iu dha atyre pushtet përmbi një të katërtën e dheut, të vrasin me shpatë dhe me zi buke e me vdekje, dhe nëpërmjet bishave të dheut.

6:8

NASB	“një kalë bojëhiri”
NKJV	“një kalë i zbehtë”
NRSV	“një kalë në ngjyrë të gjelbër të zbehtë”
TEV	“një kalë me ngjyrë të zbehtë”
NJB	“një kalë për vdekje”

Termi “i zbehtë” i referohet një ngjyre të gjelbër në të verdhë ose duke anuar në të bardhë. Në gjuhën angleze derivohet fjala “chlorinë” [klor në shqip] nga kjo fjalë në greqisht. Ishte me shumë mundësi ngjyra e një trupi të vdekur. Për shkak të listës së kuptimeve të vdekjes në Zbu. 6:8, kjo mund t’i referohet atyre të vrarë apo të ngrënë nga kafshë të egra, që ishte dhe një nga mallkimet e Dhjatës së Vjetër (shih Lev. 26:22; Jer. 15:3; Ezek. 5:17; 14:21).

▣ **“ai që e kalëronte emrin e kishte Vdekja, dhe Hadesi vinte pas tij”** Ky është një aludim ndaj Dhjatës së Vjetër te Prov. 5:5 ose Hosea 13:14. Është një personifikim i termave për fundin e jetës fizike. Këta dy terma përdoren tre herë së bashku në Zbulesë (shih Zbu. 1:18; 20:13-14).

Termi “*Hades*” është një sinonim i termit të Dhjatës së Vjetër “*Sheol*”, i cili do të thoshte “vendi i mbajtjes së të vdekurve”. Shih [SPECIAL TOPIC: Where Are the Dead?](#) [Temë e Veçantë: Ku janë të vdekurit?] tek Zbu. 1:18.

▣ **“iu dha atyre pushtet përmbi një të katërtën e dheut”** Vini re që përemri “atyre” iu referohet të katër kuajve dhe kalorësve të tyre. Ky është një intensifikim i gjykimit në bori (dmth, një e treta, shih Zbu. 8:7,8,10,12); gjendet një shkatërrim i plotë tek enët (shih Zbu. 16:1-21). Këto fraksione janë një mjet letrar për të treguar se gjykimet e Perëndisë kishin një qëllim shpengues (shih Zbu. 9:20-21; 14:7; 16:9,11), por njerëzimi i rënë, rebel, i ngurtësuar nuk do t’i përgjigjej (edhe pse disa mund ta kenë bërë, shih Zbu. 11:13).

▣ **“të vrasin me”** Këta katër kalorës përfaqësojnë gjykimet e besëlidhjes së Dhjatës së Vjetër (shih Lev. 26:21-26; Jer. 15:2-3; 24:10; 27:8; 29:17-18; 32:24,36; 34:17; Ezek. 5:12,17; 14:21; Amos 4:6-10). Termi për “shpatë” është i ndryshëm nga Zbu. 6:4. Ky i referohet shpatës së betejës së madhe, *hromphaia*. Të katër nga gjykimet e Dhjatës së Vjetër të luftës, zisë së urisë, plagës dhe kafshëve të egra listohen tek Lev. 26:21-26 dhe Ezek. 14:21. Këto gjykime besëlidhjeje diskutohen qartazi tek Ligji i Përtërirë 27-29. Kujtoni, fillimisht qëllimi i tyre ishte të bënin që Izraeli të pendohej dhe të kthehej tek YHWH. Ato funksionojnë në po të njëjtin kuptim shpengues këtu (shih Zbu. 9:20-21; 11:13; 14:7; 16:9,11).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:9-11

⁹ Dhe kur hapi vulën e pestë, unë pashë nën altar shpirtrat e atyre që ishin therur për shkak të fjalës së Perëndisë dhe për shkak të dëshmisë që kishin; ¹⁰ dhe ata thirrën me zë të madh duke thënë: “Deri kur, o Zot, që je i Shenjtë dhe i Vërtetë, nuk gjykon dhe nuk merr hak për gjakun tonë nga ata që banojnë mbi dhe?” ¹¹ Dhe secilit prej tyre ju dha një petk i bardhë dhe ju thanë që të preheshin edhe për pak kohë, deri sa të plotësohej numri edhe i bashkëshërbëtorëve të tyre dhe i vëllezërve të tyre që duhet të vriteshin posi ata.

6:9 “unë pashë nën altar” Ka pasur shumë diskutim se cilit altar i referohet ky. Termi “altar” është përdorur mjaft shpesh tek Zbulesa (shih Zbu. 8:3,5; 9:13; 11:1; 14:18; 16:7). Disa besojnë se ky i referohet altarit sakrifikues të përmendur në Lev. 4:7 dhe nga Pali tek Fil. 2:17, ndërsa të tjerë besojnë se ky është altari i temjanit në Vendin e Shenjtë të Tabernakullit (shih Zbu. 8:3-5) ose tempulli i Zbu. 11:1. Ai është me shumë mundësi altari i sakrificës sepse

1. Rabinët e shihnin këtë si një vend nderimi të madh
2. Ai i referohet vdekjes (psh., gjakut) të martirëve

Lind pyetja, “Pse martirët mblidhen nën altar?” Mbani mend se në Dhjatën e Vjetër, “gjaku” ishte simboli i jetës (shih Zan. 9:4; Lev. 17:11,14). Në sistemin sakrifikues të Izraelit gjaku nuk hidhej mbi brirët e altarit të sakrificës, por derdhej tek bazamenti (psh., Eksod. 29:12; Lev. 4:7,18,25; 8:15; 9:9). Prandaj, jeta (dmth., shpirtrat) e martirëve të vrarë ishte tek bazamenti i altarit.

▣ **“shpirtrat e atyre që ishin therur”** Këta shpirtra janë besimtarët e martirizuar të shkëputur nga trupat e tyre (midis vdekjes dhe ringjalljes) (shih Zbu. 13:15; 18:24; 20:4). Kjo është befasuese sepse është më shumë një mendim grek se sa një koncept hebraik. Të gjithë të krishterët janë thirrur të jenë martirë nëse situata e kërkon (shih Zbu. 2:10,13; Mate. 10:38-39; 16:24).

Nuk duket të ketë lidhje midis atyre të vrarë nga katër kalorësit e Zbu. 6:1-8 dhe këta martirë!

NASB	“për shkak të fjalës së Perëndisë, dhe për shkak të dëshmisë që ata kishin ruajtur”
NKJV	“për fjalën e Perëndisë dhe për dëshminë që ata mbanin”
NRSV	“për fjalën e Perëndisë dhe për dëshminë që ata kishin dhënë”
TEV	“për shkak se ata kishin shpallur fjalën e Perëndisë dhe kishin qënë besnikë në dëshminë e tyre”
NJB	“për llogari të Fjalës së Perëndisë, për dëshmimin e tyre ndaj saj”

Kjo frazë është një temë e përsëritur tek Zbulesa (shih Zbu. 1:9; 12:11,17; 19:10; 20:4). Është shumë e ngjashme në kuptim me frazën “atij i cili fiton” (shih Zbu. 2:6,11,17,26; 3:5,12,21). Ata u vranë për shkak se ata ishin të krishterë aktivë.

6:10 “Deri kur... nuk gjykon dhe nuk merr hak për gjakun tonë” Shumë komentatorë e shohin këtë si të ishte e një niveli të ulët krishterërimi. Kjo është me shumë mundësi për shkak se këta komentatorë nuk kanë parë kurrë vetë persekutim nga jobesimtarët. Këta njerëz nuk po kërkojnë hakmarrje, por drejtësi! Ky mund të jetë një aludim ndaj Ligji i Përt. 32:43 (shih Zbu. 19:2). Kjo kërkesë ndjek paralajmërimin e Palit tek Rom. 12:19.

▣ **“O Zot”** Ky term “Zot” (*despotēs*) përshkruan autoritetin e plotë. Në anglisht rrjedh termin “despot” nga kjo fjalë në greqisht. Ajo përdoret për YHWH tek Luka 2:29 dhe Veprat e Apo. 4:24 dhe për Jezusin tek 2 Pjet. 2:1 dhe tek Juda 1:4.

▣ **“ata që banojnë mbi dhe”** Kjo është një frazë shumë e zakonshme tek Zbulesa; ajo gjithmonë i referohet jobesimtarëve (shih Zbu. 3:10; 8:13; 11:10; 13:8,12,14; 17:2,8).

6:11 “secilit prej tyre iu dha një petk i bardhë” Kjo është një metaforë për “pushim”, “bekim” ose “fitore”. Për disa problemi teologjik i përfshirë këtu është se si një shpirt i patrupë mund të mbante një rrobë veshur. Bëni kujdes për hiper literalizmin, sidomos kur interpretojmë një pjesë dramatike apokaliptike! Fakti që komentatorët edhe e diskutojnë këtë tregon se sa shumë ata e keqkuptojnë zhanrin e librit! Mos i sforconi detajet tek Zbulesa!

▣ **“deri sa të plotësohej *numri* edhe i bashkëshërbëtorëve të tyre dhe i vëllezërve të tyre që duhet të vriteshin posi ata”** Një nga të vërtetat e mëdha të këtij libri është se Perëndia ka gjithçka nën kontroll (shih Zbu. 6:8), edhe vdekjen e martirëve të krishterë! E gjithë historia është në dorën e Tij. Perëndia nuk është i befasuar nga ndonjë ndodhi, veprim, apo rezultat. E megjithatë ende ka dhimbje, vuajtje dhe padrejtësi në këtë botë të rënë. Për një diskutim të mirë të problemit të së keqes shih *The Goodness of God* [Mirësia e Perëndisë] e John W. Wenham [Xhon Dabëllju Uinhëm].

Ky koncept për një numër të plotë të martirëve (shih I Enoch [Eunuku I] 47:4) është një mënyrë simbolike për t’iu referuar njohurisë dhe planit të Perëndisë për njerëzimin. Kjo është e ngjashme me konceptin e Palit për “plotësinë e johebrenjve” (shih Rom. 11:12,25) i cili i referohet njohurisë së Perëndisë për të gjithë johebrenjtë të cilët do të shpëtoheshin.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 6:12-17

¹² Dhe pashë, kur ai hapi vulën e gjashtë; dhe ja, u bë një tërmet i madh, dhe dielli u bë i zi si një thes prej leshi, dhe hëna u bë si gjak; ¹³ dhe yjet e qiellit ranë mbi dheun, ashtu si fiku hedh fiqtë e paarrirë kur e tund një erë e madhe. ¹⁴ Pastaj qielli u hoq si një pergamenë që mbështillet, dhe çdo mal dhe ishull luajtën nga vendi i tyre. ¹⁵ Dhe mbretërit e dheut, dhe të mëdhenjtë, dhe të pasurit, dhe komandantët, dhe të fuqishmit, dhe çdo skllav e çdo i lirë, u fshehën nëpër shpella dhe nëpër krepat e maleve, ¹⁶ dhe u thoshnin maleve dhe shkëmbinjve: “Bini mbi ne dhe na fshihni nga fytyra e atij që rri mbi fron dhe nga zemërimi i Qengjit, ¹⁷ sepse erdhi dita e madhe e zemërimit së tij; dhe kush mund të qëndrojë?.”

6:12 “ai hapi vulën e gjashtë” Ky varg është në gjuhën apokaliptike hebraike për fundin e kohërave (shih Joel 2:30-31; 3:15-16; Isa. 13:9,10; 34:4; Jer. 4:23-28; Hag. 2:6; Mate. 24:29; dhe *The Assumption of Moses* [Supozimi i Moisiut], 10:5). Vini re shtatë objektet tek Zbu. 6:12-14. Kjo gjuhë përdoret tek Dhjata e Vjetër për Ditën e Zotit. Përdorimi i tij këtu në vulën e gjashtë dhe më pas në borinë e gjashtë është arsyeja e vetme, besoj, që secila nga këto seri prej shtatë njësisish përfundon me fundin e kohërave, Ardhja e Dytë e Krishtit (shih Zbu. 6:12-17; 11:15-18; 14:14-20; 16:17-21; 19:11-21; 22:6-16). Zbulesa nuk është në sekuencë kronologjike. Ajo është një pjesë drame me shtatë akte.

▣ **“u bë një tërmet i madh”** Ka shumë tërmete të përmendura në këtë libër (shih Zbu. 8:5; 11:13,19; 16:18). Është interesante të vësh re se ka shtatë aspektë tek kjo ndodhi apokaliptike, e fundit të kohërave. Gjithashtu, ka shtatë kategori të ndryshme të listuara tek Zbu. 6:15 (shih Special Topic: Symbolic Number in Scripture [Temë e Veçantë: Numra Simbolikë në Shkrime] tek Zbu. 1:4). Ky është një shembull tjetër i një modeli tjetër letrar tejet të strukturuar të letërsisë apokaliptike (shih Zbu. 5:12).

▣ **“dielli u bë i zi... hëna u bë si gjak”** Ky është aludim ndaj Dhjatës së Vjetër për ditën e gjykimit (shih Isa. 13:10; 24:23; 50:3; Ezek. 32:7; Joel 2:2,10,31; 3:15; Mate. 24:29; Mark 13:24-25; Luka 21:25).

6:13 “yjet e qiellit ranë” Kjo metaforë mund të ketë dy origjina:

1. Stabiliteti i rregullit të krijuar nga Perëndia (shih Job 38:31-33; Psa. 89:36-37; Isa. 13:10; Jer. 31:35-36; 37:20-26; Enoch [Eunuku] 2:1) shpërbëhet në mes të gjykimeve të Perëndisë (shih Mate. 24:29)
2. Yjet në rënie janë një metaforë e zakonshme në literaturën midis dy dhjatave (e cila zakonisht i referohet engjëjve, psh. Zbu. 12:4; Dan. 8:10)

6:14 “pastaj qielli u hoq” Në antikitet qielli shihej si një kupë qiellore prej lëkure të tërhequr (shih Job 22:14; Psa. 104:2; Pro. 8:27; Isa. 40:22). Kjo është një metaforë e hyjesisë që thuhet për tek rregulli natyror (shih Isa. 34:4).

▣ **“çdo mal dhe ishull luajtën nga vendi i tyre”** Në Dhjatën e Vjetër, kurdo që Perëndia vizitonte krijimin e Tij, ose për bekim ose për gjykim, krijimi dridhej. Përshkrimi shpesh pikturohet me terma apokaliptikë. Vargjet e Zbu. 15-17 përshkruajnë zemërimin e Perëndisë mbi persekutorët mosbesues (shih Zbu. 16:20). Këto përshkrime të ngjashme përdoren tek Dhjata e Vjetër për të aksesuar fizikisht praninë e Perëndisë më lehtë, si ulja e maleve, tharja e lumenjve, etj. (shih Isa. 40:4).

6:15 “u fshehën nëpër shpella dhe nëpër krepat e maleve” Duke qënë se popullit të persekutuar të Perëndisë i duhej të fshihej nga persekutimet e jobesimtarëve (shih Heb.11:38), tani të pasurit dhe të fuqishmit (me shumë mundësi një aludim ndaj Psa. 2:2) janë ata që kërkojnë strehim nga zemërimi i Perëndisë (shih Isa. 2:10,19,21). Ky varg përshkruan njerëzimin e rënë dhe mosbesues në shtatë mënyra. Ky përdorim i shtatave është një model themeltar në librin e Gjtonit (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4).

6:16 “Bini mbi ne dhe na fshihni nga fytyra e Atij që rri mbi fron” Ky është një aludim ndaj Hosea 10:8 (shih Isa. 2:19,21 dhe Luka 23:30). Vini re që zemërimi i Atit dhe Birit janë të lidhur ndërsa ata vuajnë për atë që po i ndodh familjes së tyre të besimit. Ata veprojnë në histori për t’u hakmarrë për besnikët dhe për të ndëshkuar rebelët (shih Gal. 6:7).

▣ **“zemërimi i Qengjit”** Kjo është një metëforë e fuqishme e përzier. Kjo pamje e një qengji fitimtar vjen nga literatura hebraike e shkruar midis dy dhjatave. Në lidhje me termin “zemërim” (*orgë*) shih shënimin tek Zbu. 7:14.

6:17 Vargu 17 duket se është një aludim ose ndaj Joelit 2:11 ose ndaj Malakias 3:2. Shumë komentatorë besojnë se Zbu. 6:17 themelon skenën për shkëputjen që gjendet tek kapitulli 7, i cili përpiqet t’i përgjigjet pyetjes, “Po besimtarët që janë në tokë gjatë këtyre ndodhive apokaliptike dhe serive të gjykimeve?” Gjithmonë ka pasur debate mes komentatorëve nëse vulat në kapitullin 6 janë shpenguese apo gjykuese (shih Zbu. 9:20-21; 14:7-8; 16:9,11). Kapitulli 6 i referohet gjykimit të Perëndisë ndaj jobesimtarëve që refuzojnë të besojnë. Këto gjykime fillojnë të ndikojnë tek ¼ e botës, pastaj 1/3 dhe në fund tek enët ndikojnë tek e gjithë bota mosbesuese (shih Sof. 1:14-18).

NJOHURI KONTEKSTUALE NDAJ 7:1-17

- A. Kapitulli 7 formon një ndërlidhje midis vulës së gjashtë dhe hapjes së vulës së shtatë (shih Zbu. 8:1, sikurse bën dhe Zbu. 10:1-11:13 midis borive të gjashtë dhe të shtatë). Ajo merret me pyetjen se çfarë iu ndodh besimtarëve gjatë këtyre cikleve të gjykimit të Perëndisë mbi jobesimtarët. Vula e shtatë bëhet boria e shtatë.
- B. Ndërlidhja merret me dy grupe besimtarësh
 1. Të 144,000-ët nga të Dymbëdhjetë Fiset mbi tokë (shih Zbu. 7:1-8, veçanërisht Zbu. 7:4)
 2. Bartësit e panumërt nga fiset e të gjithë tokës të cilët janë tani në qiell (shih Zbu. 7:9-17, sidomos Zbu. 7:9)
- C. Perëndia vepron mënyra të fuqishme, mbrojtëse dhe siguroese në emër të popullit të Tij. Nuk ka asnjë dallim tek Zbulesa midis hebrenjve besimtarë dhe johebrenjve besimtarë (shih Rom. 2:28-29; 3:22; 1 Kor. 12:13; Gal. 3:28; Kol. 3:11). Dallimet raciale të Dhjatës së Vjetër janë bërë universale në besimtarë dhe jobesimtarë.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 7:1-3

¹ Pas këtyre gjërave, pashë katër engjëj të cilët rrinin në këmbë në të katër këndet e dheut dhe mbanin të katër erërat e dheut, që të mos frynte erë mbi dhe, as mbi det, as mbi ndonjë dru. ² Pastaj pashë një engjëll tjetër që ngjitej nga lind dielli e që kishte vulën e Perëndisë së gjallë; dhe u thirri me zë të madh të katër engjëjve, të cilëve u qe dhënë të dëmtojnë dheun dhe detin, ³ duke thënë: “Mos dëmtoni dheun, as detin, as pemët, deri sa t’i vulosim në ballë shërbëtorët e Perëndisë tonë.”

7:1 “pashë katër engjëj të cilët rrinin në këmbë në të katër këndet e dheut dhe mbanin të katër erërat e dheut” Në simbolizmin e numrave në Dhjatën e Vjetër, katra i referohej të gjithë tokës (shih Isa. 11:12; Jer. 49:36; Dan. 7:2; Zak. 1:8; 6:1,5; Mate. 24:31, shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4).

Ka pasur disa interpretime të këtyre katër erërave.

1. Rabinët i kanë parë erërat në katërshe si të liga (shih Veprat e Apo. 27:14)
2. Disa i referohen erërave të liga ose ndoshta gjykimeve të Perëndisë tek Jer. 49:36 dhe Dan. 7:2
3. Disa e shohin atë si një aludim ndaj numrit katër tek Zak. 1:8 dhe 6:5, ku katër kalorësit dhe katër karrocet janë shërbëtorë të Perëndisë nëpër botë (shih Mate. 24:31)

▣ **“të mos frynte erë mbi dhe, as mbi det, as mbi ndonjë dru”** Ky varg, sikurse Zbu. 6:6 dhe 8, tregon një gjykim të kufizuar (shih Zbu. 7:3; 9:4).

7:2 “pashë një engjëll tjetër që ngjitej nga lind djelli” Lindja (dielli) ishte një simbol i jetës, shëndetit ose një dite të re.

▣ **“e që kishte vulën e Perëndisë së gjallë”** Autori i referohet vulës së Perëndisë sërish tek Zbu. 9:4 dhe 14:1 dhe ndoshta 22:4. Vula e Satanit përmendet tek Zbu. 13:16; 14:9; dhe 20:4. Qëllimi i kësaj vule është të identifikojë popullin e Perëndisë në mënyrë që zemërimi i Perëndisë të mos ndikojë mbi ta. Vula e Satanit identifikon popullin e tij, të cilët janë objekt i zemërimit të Perëndisë.

Tek Zbulesa “shtrëngimet” (dmth., *thlipsis*) ndodhin gjithmonë nga jobesimtarët që persekutojnë besimtarët, ndërkohë që zemërimi / inati (psh., *orgë* ose *thumos*) është gjithmonë gjykimi i Perëndisë mbi jobesimtarët që ata të mund të pendohen dhe të kthehen në besim tek Krishti. Ky qëllim pozitiv i gjykit mund të shihet tek mallkimet / bekimet e besëlidhjes tek Ligji i Përt. 27-28.

Fraza “Perëndia i gjallë” është një lojë fjalësh mbi titullin YHWH (shih Eksod. 3:14; Psa. 42:4; 84:2; Mate. 16:16, shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:8). E njëjta lojë fjalësh përdoret shpesh në betimet biblike, “sikurse Zoti jeton”.

SPECIAL TOPIC: SEAL [Temë e Veçantë: Vula]

▣ **“katër engjëjve, të cilëve u qe dhënë të dëmtojnë dheun dhe detin”** Kjo është një formë aoriste pasive treguese. Perëndia ka nën kontroll gjykimet mbi tokë dhe jobesimtarë. Kufijtë e tij mbi gjykimin kanë dy qëllime:

1. Që besimtarët të mos lëndohen prej tyre
2. Që jobesimtarët të mund të pendohen, të thërrasin emrin e Tij dhe t’i japin Atij lavdi (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17)

7:3 “deri sa t’i vulosim në ballë shërbëtorët e Perëndisë tonë” Ky është një aludim ndaj Ezek. 9:4,6 (shih Zbu. 9:4; 14:1). E kundërta e kësaj vulosjeje është vulosja e Satanit, shenja e bishës (shih Zbu. 13:16,17; 14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 7:4

⁴Dhe dëgjova numrin e atyre që u vulosën: njëqind e dyzet e katër mijë të vulosur nga të gjitha fiset e bijve të Izraelit.

7:4 “njëqind e dyzet e katër mijë” I njëjti grup misterioz përmendet tek Zbu. 14:1,3. Ka pasur shumë diskutime mbi këtë numër dhe atë që ai përfaqëson. Ky numër është simbolik, jo i drejtëpërdrejtë, për arsyet e mëposhtme.

1. Numri vetë është një numër i rumbullakosur dhe të gjithë fiset kanë një numër të barabartë (të cilin nuk e kanë pasur kurrë në Dhjatën e Vjetër)
2. Numri është një shumëfish i numrit dymbëdhjetë i cili është numri biblik i organizimit (ose ndoshta populli i Perëndisë) dhe dhjetë, i cili është numri biblik i plotësisë (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:4)
3. Kapitulli 7 është në një gjuhë apokaliptike
4. Lista e fiseve të Izraelit është disi e tjetërsuar (Dan është hequr, dhe Efraimi është zëvendësuar me Jozefin). Një hebreu do ta dallonte se nuk duhej të merrej fjalë për fjalë.

Disa nga interpretimet e mundshme të këtij grupi kanë qënë:

1. Që është në mënyrë të drejtëpërdrejtë Izraeli besues i fundit të kohërave (shih Zak. 12:10)
2. Që janë besimtarët e konvertuar rishtazi të mbetur pas rrëmbimit të kishës
3. Që janë hebrenjtë besues të mbetur (shih Romakëve 11)
4. Që është një titull për kishën e Dhjatës së Re (shih Zbu. 1:6)

Vulosja nuk kufizohet tek Zbulesa vetëm tek një grup, por përfaqëson pronësinë dhe mbrojtjen e Perëndisë mbi popullin e tij (shih 2:20; 11:18; 19:2,5; 22:36). Satani vulos të gjithë ndjekësit e tij (shih 13:16,17; 14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4), duke imituar Perëndinë (shih 3:12; 7:3; 14:1; 22:4).

Dhjata e Re shpesh përshkruan kishën në terma të cilët janë përdorur për Izraelin (shih Rom. 2:28-29; 4:11; 9:6,8; Gal. 3:29; 6:16; Fil. 3:3) dhe veçanërisht në librin e Zbulesës ku në Zbu. 1:6 kisha adresohet me një titull të përdorur për Izraelin tek Eksod. 19:4-6 (shih 1 Pjet. 2:5,9). Në librat e Jakobit (shih 1:1) dhe 1 Pjetrit (shih 1:1) kisha gjithashtu përshkruhet si “Diaspora”, emri për hebrenjtë e shpërndarë të cilët nuk jetonin në Palestinë.

Mua më duket më mirë në këtë pikë të studimit tim të këtij libri që t’i identifikoj të 144,000-tët në Zbu. 7:4 dhe “turmenë e madhe” të Zbu. 7:9 si populli i Perëndisë i Dhjatës së Re – ata që besojnë tek Krishti por të parë në dy kuptime të ndryshme (hebrenj besues dhe johebrenj besues).

SPECIAL TOPIC: THE NUMBER TWELVE [Temë e Veçantë: Numri Dymbëdhjetë]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 7:5-8

⁵Nga fisi i Judës, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Rubenit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Gadit dymbëdhjetë mijë të vulosur; ⁶nga fisi i Asherit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Neftalit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Manasit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; ⁷nga fisi i Simeonit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Levit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Isakarit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; ⁸nga fisi i Zabulonit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Jozefit, dymbëdhjetë mijë të vulosur; nga fisi i Beniaminit, dymbëdhjetë mijë të vulosur.

7:5 “nga fisi i Judës” Lista e fiseve në Zbu. 7:5 nuk përputhet me ndonjë nga mbi njëzetë listat e gjetura në Dhjatën e Vjetër. Ajo veçanërisht nuk përputhet me Ezek. 48:2-7, i cili liston popullin eskatologjik të Perëndisë.

Dan hiqet, Juda vendoset i pari, Efraimi hiqet, por Jozefi vendoset në vend të tij dhe Levi përfshihet bashkë me fiset e tjera. Çdo hebre do ta dallonte që kjo listë ka parregullsi dhe duhej të merrej në mënyrë simbolike.

F. F. Bruce [Ef Ef Brus], *Answers to Questions* [Përgjigje Pyetjeve], fq. 139, përmend se arsyeja pse fisi i Danit është hequr nga lista në traditën e kishave kthehet tek interpretimi i Ireneasit për Jer. 8:16 tek Septuagint. Ai thotë: “Ne do të dëgjojmë hingëllimën e kuajve të tij të shpejtë nga Dani: e gjithë toka u drodh në tingullin e hingëllimës së kuajve të tij; dhe ai do të vijë dhe do të gllabërojë tokën dhe plotësinë e saj; qytetin dhe ata që jetojnë në të.” Ireneasi pa ardhjen e antikrishtit si ardhjen nga fisi i Dan-it. Ky është thjesht një spekulim, dhe jo eksegezë!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 7:9-12

⁹Pas këtyre gjërave, pashë një turmë të madhe, të cilën askush nuk mund ta numëronte, prej të gjitha kombeve, fiseve, popujve dhe gjuhëve; këta qëndronin në këmbë përpara fronit dhe përpara Qengjit, të veshur me rroba të bardha dhe me palma në duart e tyre.¹⁰ Dhe thërrisnin me zë të madh, duke thënë: “Shpëtimi është i Perëndisë tonë që është ulur mbi fron dhe i Qengjit.”¹¹ Dhe të gjithë engjëjt rrinin në këmbë përfaqëronin fronit, dhe pleqve dhe katër qenieve të gjalla, dhe ranë përmbys mbi fytyrën e tyre përpara fronit dhe adhuruan Perëndinë,¹² duke thënë: “Amen! Bekimi, dhe lavdia, dhe dituria, dhe falenderimi, dhe nderimi, dhe fuqia dhe forca janë te Perëndia ynë në shekuj të shekujve. Amen!”

7:9 Turma e madhe e përmendur në këtë varg është qartazi ndryshe nga një qind e dyzetë e katër mijë të cilët përmenden tek Zbu. 7:4. Ndërsa grupi i parë erdhi nga fise të ndryshme të Izraelit, ky grup erdhi nga çdo fis i tokës. Duket se këto dy grupe përfaqësojnë të njëjtin grup njerëzish në dy kuptime të ndryshme. Nëse Zbu. 7:1-8 i referohet hebrenjve besimtarë, atëherë Zbu. 7:9 i referohet popullit të Perëndisë të të gjithë grupeve të popujve (shih Zbu. 5:9; 11:9; 13:7; 14:6; 17:15).

Megjithatë, fakti që thuhet se ata (1) kanë dalë nga shtrëngimi i madh (shih Zbu. 7:14); (2) po qëndronin përpara fronit (shih Zbu. 7:9); dhe (3) ata kanë petka të bardha (shih 6:11) mund t'i identifikojë ata si numri i plotë i martirëve (shih Zbu. 6:11; 17:6; 18:24; 19:2; 20:4).

▣ **“të cilën askush nuk mund ta numëronte”** Ky mund të jetë një aludim ndaj premtimeve bërë Abrahamit për pasardhje të bollshme.

1. Pluhuri i tokës – Zan. 13:16; 28:14; Num. 23:10
2. Yjet e qiellit – Zan. 15:5; 22:17; 26:4; Ligji i Përt. 1:10
3. Rëra në breg – Zan. 22:17; 32:12
4. Një pohim i përgjithshëm – Zan. 16:10

▣ **“degë palme *ishin* në duart e tyre¹⁷”** Disa përpiqen që ta identifikojnë këtë me Lev. 23:40 ose Neh. 8:15 si një shenjë gëzimi dhe triumfi. Të tjerë e lidhin atë me ritualet e Festës së Pashkës sipas Gjonit 12:13 dhe ende të tjerë, për shkak se ky pasazh lidhet me Periudhën e Endjes nëpër Shkretëtirë (shih Zbu. 7:15-16), me Festën e Tabernakujve. Degët e palmave mund të jenë thjesht një simbol i fitores.

7:10 “Shpëtimi është i Perëndisë tonë” Ky është termi normal grek për “shpëtimi” (*sōteria* nga *sōzō*), por ai mund të përdoret në kuptimin e “fitores” (NEB) ose “të tejkalosh plotësisht”. Prandaj, mund t'i referohet (1) çlirimit nga problemet e jetës mbi tokë ose (2) shpëtimit shpirtëror, të përjetshëm. Termi i Dhjatës së Vjetër (*yasha*) nënkuptonte çlirim fizik (shih Jakobi 5:15). I njëjti term është përdorur në një sërë bekimesh ndaj Zotit tre herë tek Zbulesa (shih Zbu. 7:10; 12:10; 19:1).

¹⁷ Versioni në shqip është “me palma në duart e tyre” (shënim i përkthyesit).

▣ **“dhe i Qengjit”** Vini re që Mesia bekohet në të njëjtën mënyrë sikurse YHWH. Kjo thekson thelbin hyjnor të Birit.

7:11 Vini re se disa grupe diferencohen.

1. Engjëjt
2. Pleqtë
3. Katër qeniet e gjalla

Këto grupe janë të gjitha të lidhura me dhomën e fronit të Perëndisë në qiell. Ata janë të ndarë nga të 144,000-të dhe nga turma e madhe.

Mbi termin “pleqtë” shih [SPECIAL TOPIC: ELDER](#) [Temë e Veçantë: Pleqtë] tek Zbu. 4:4.

7:12 “duke thënë” Vini re bekimin e shtatë-fishtë te Perëndia (dhe Mesia, shih Zbu. 7:10), që është e ngjashme me bekimin e shtatë-fishtë të therur të Zbu. 5:12.

▣ **“Amen”** Vini re se si fillon dhe përfundon bekimi. Shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:6.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 7:13-17

¹³ Pastaj një nga pleqtë m’u drejtua, duke më thënë: “Cilët janë këta që janë veshur me rroba të bardha, dhe nga kanë ardhur?” ¹⁴ Dhe unë i thashë: “Imzot, ti e di.” Atëherë ai më tha: “Këta janë ata që kanë ardhur nga shtrëngimi i madh, dhe i kanë larë rrobat e tyre dhe i kanë zbardhur në gjakun e Qengjit. ¹⁵ Prandaj edhe janë përpara fronit të Perëndisë dhe i shërbenin atij ditë e natë në tempullin e tij; dhe ai që rri ulur mbi fron do të banojë në mes tyre. ¹⁶ Ata nuk do të kenë më uri, as nuk do të kenë etje, as nuk do t’i godasë më dielli, as kurrfarë vape, ¹⁷ sepse Qengji, që është në mes të fronit, do t’i kullosë dhe do t’i çojë te burimet e gjalla të ujërave; dhe Perëndia do të thajë çdo lot nga sytë e tyre.”

7:14 “unë i thashë: ‘Imzot, ti e di’” Ky është një reagim i zakonit njerëzor ndaj lajmëtarëve engjëllorë (shih Zak. 4:5,13; Dan. 10:16), i cili përforcon identifikimin e pleqve me një grup qeniesh engjëllorë.

Letërsia apokaliptike karakterizohet nga ndërmjetësime dhe interpretime engjëllorë. Këto interpretime bëhen thelbësore (sikurse janë këngët e korit) në përkufizimin dhe kuptimin e gjuhës simbolike.

▣ **“këta janë ata që kanë ardhur nga shtrëngimi i madh”** Kjo është një formë pjesore e tashme dhe është një aludim ndaj kishave të persekutuar në ditën e Gjonit (shih Zbu. 1:9; 2:9,10,22). Megjithatë, është e dukshme se aludimet historike tek Zbulesa i adresohen persekutimit të shenjtorëve në çdo epokë dhe gjithashtu i drejtohen një intensifikimi të persekutimit në fundin e kohërave (shih Dan. 12:1). Kjo lidhet me

1. Persekutimin e bijëve të Perëndisë (shih Mate. 24:21-22; Mark 13:19; 2 Thes. 2:3 e në vazhdim; Zbu. 2:10; Dan. 12:1)
2. Zemërimi i Perëndisë që do të vijë mbi jobesimtarët (shih 2 Thes. 1:6-9; Zbu. 3:10; 6:17; 8:2 e në vazhdim; 16:1 e në vazhdim)

Këto probleme, deri në një farë mase, janë lidhur me çdo epokë. Të krishterët shpesh kanë vuajtur në emër të Jezusit (shih Gjoni 16:33; Veprat e Apo. 14:22; Rom. 5:3; 1 Pjet. 4:12-16). Të dy këto ndodhishpesh quhen lindja e brejtjeve të ndërgjegjes së një epoke të re të drejtësisë (shih Mark 13:8 dhe librin apokrifal të II Baruch [Baruku II], kapitujt 25-30).

Termi grek *thlipsis* (shtrëngimi) tek Zbulesa gjithmonë përdoret për vuajtjet e besimtarëve teksa persekutohen nga duart e jobesimtarëve (shih Zbu. 1:9; 2:9,10,22; 7:14). Termi grek *thumos* (shih Zbu. 12:12; 14:8,10,19; 15:1,7; 16:1; 18:3; 19:15) dhe *orgë* (shih Zbu. 6:16,17; 11:18; 14:10; 16:19; 19:15) gjithmonë përdoren për zemërimin e Atit apo të Birit mbi jobesimtarët rebelë dhe kokëfortë.

Duke lënë mënjanë anën teologjike, nëse libri u shkruajt për të inkurajuar besimtarët që kalonin në për shtrëngime, pse disa interpretues këmbëngulin në një rrëmbim sekret për të kursyer disa breza të ardhshëm të besimtarëve nga persekutimi? Persekutimi ishte fati i pjesës më të madhe të drejtuesve të parë të kishës dhe çdo brezi besimtarësh. Pse atëherë një grup i ardhshëm duhet të kursehet?

▣ **“i kanë larë rrobat e tyre dhe i kanë zbardhur në gjakun e Qengjit”** Kjo dukshëm i referohet martirëve që vdesin për besimin e tyre në Krishtin gjatë Shtrëngimit të Madh. Çfarë metafore goditëse për shpengimin (shih Zbu. 22:14)! Kjo ide e pastrimit me anë të vdekjes sakrifikuere të Krishtit mund të shihet tek Rom. 3:25; 5:9; 2 Kor. 5:21; Efes. 1:7; Kol. 1:20; Heb. 9:14; 1 Pjet. 1:19; dhe 1 Gjonit 1:7. Ndaj së vërtetës së kryqit aludohet shpesh tek Zbulesa (shih Zbu. 1:5; 5:12; 7:14; 12:11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9,23; 22:3).

Vini re kombinimin e sigurimit të Krishtit dhe nevojës së njerëzimit për t’iu përgjigjur ftesës së Perëndisë. Aspekti i besëlidhjes së të dy Dhjatave mbron iniciativen dhe sigurimin e Perëndisë, por Perëndia sovran gjithashtu ka zgjedhur që njerëzimi i rënë duhet të përgjigjet (shih Gjon. 1:12; Mark 1:15; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21; Rom. 10:9-13).

7:15-16 Një kohë e ardhme e haresë dhe paqes qiellore përshkruhet në terma të Dhjatës së Vjetër. Ky është një aludim ndaj periudhës së endjes në shkretëtirë dhe të Tabernakullit (shih Eksod. 40:34-38; Num. 9:15-23). Ky është një aludim shtesë ndaj resë *Shekinah* të lavdisë, e cila simbolizon praninë e Perëndisë me popullin (shih Isa. 49:10; Mate. 5:6; Gjon 4:14; 6:35; 7:37). Kjo periudhë e historisë së Izraelit ishte në të vërtetë një periudhë gjykimi. Megjithatë, YHWH nuk ka qënë kurrë më afër dhe më i vëmendshëm se sa gjatë kësaj periudhe gjykimi. Shpesh asaj i referohet nga rabinët si muaj mjalti i YHWH dhe Izraelit.

7:15 “i shërbenin Atij ditë e natë” Në Dhjatën e Vjetër kjo i referohej priftërinjve levetikë (shih Psa. 134:1; 1 Kro. 9:33). Hyrja për tek Perëndia dhe sherbesa ndaj Perëndisë është zgjeruar tek (1) besimtarët e persekutorar dhe (2) të gjithë besimtarët. Nuk ka më një elitë hebraike priftërore! Të gjithë besimtarët janë priftërinj (shih 1 Pjet. 2:5,9; Zbu. 1:6).

Kjo frazë “ditë e natë” është një metaforë për vazhdimësinë. Ajo gjendet disa herë tek Zbulesa (shih Zbu. 4:8; 7:15; 12:10; 14:11; 20:10).

▣ **“në tempullin e Tij”** Është disa e vështirë të lidhësh këtë pasazh (dhe Ezekielin 40-48) me Zbu. 21:22 e cila thotë se nuk do të ketë asnjë tempull në qiell. Disa përpiqen që të bëjnë një dallim midis një sundimi mijëvjeçar të përkohshëm dhe një sundimi të përhershëm. Qartazi, metaforat dhe hapësira kohore në këtë libër janë të paqëndrueshme. Kjo mund t’i referohet Tabernakullit frymor në qiell (shih Heb. 9:23).

▣ **“do të shpërndajë Tabernakullin e Tij mbi ta”¹⁸** Kjo është një metaforë verbale e banimit intim të Perëndisë me popullin e Tij. Tenda e Perëndisë përfaqëson praninë e Tij të përhershme me popullin e Tij të ri nga çdo farefis dhe fis. Qëllimi fillestar i Kopështit të Edenit është restauruar. Njerëzimi është shpenguar (shih Zan. 3:15). Marrëdhënia intime me Perëndinë është sërish e mundur (dmth., Zan. 3:8).

7:16-17 Këto janë bekime (nga Dhjata e Vjetër) për të gjithë besimtarët, jo vetëm martirët.

7:16 “ata nuk do të kenë më uri, as nuk do të kenë etje” Vargu 16 është një aludim ndaj Isa. 49:10-13. Të siguruarit për nevojat fizike nga Perëndia përdoren si një simbol i sigurimit të nevojave frymore nga Perëndia (shih Mate. 5:6; Gjonit 4:14; 6:35; 7:37).

¹⁸ Version në shqip është: “ai që rri ulur mbi fron do të banojë në mes tyre” (shënim i përkthyesit).

▣ **“as nuk do t’i godasë më dielli; as kurrfarë vape”** Ky është një aludim ndaj hijes së siguruar nga reja *Shekinah* e lavdisë gjatë vitit 38 të Periudhës së Endjes në Shkretëtirë (shih Psa. 121:5-7).

7:17 “sepse Qengji, që është në mes të frontit, do të jetë bariu i tyre¹⁹” Ky është një aludim ndaj Ezek. 34:23. Vini re se Shpengimtari i vrarë por i ringjallur është pika qendrore e veprës shpenguese të Perëndisë. Bariu i Mirë i Gjonit 10:11 tani është Bariu i të gjitha deleve (shih Gjoni 10:16).

▣ **“dhe do t’i çojë te burimet ujit të jetës²⁰”** Për njerëzit e shkretëtirës, uji gjithmonë ka qënë një simbol i bollëkut dhe jetës. Ky është një aludim ndaj Isa. 49:10 (shih Psa. 23:2), i cili përsëritet tek mbyllja e librit në Zbu. 21:6; 22:1.

▣ **“dhe Perëndia do të thajë çdo lot nga sytë e tyre”** Ky aludim është ndaj banketit mesianik dhe qytetit të ri të Perëndisë tek Isa. 25:6-9 (shih Zbu. 21:4). Çfarë ngushëllimi duhet të ketë qënë kjo për besimtarët e persekutuar të ditës së Gjonit dhe çdo epoke!

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Kush janë të 144,000-tët? Shpjegoni përgjigjen tuaj nga teksti i Zbulesës.
2. Si lidhen të 144,000-tët me grupin e madh të Zbu. 7:9?
3. Pse janë këto simbole kaq të vështira për ne për t’u interpretuar?
4. Cila është goditja më e madhe e kapitujve 6 dhe 7?
5. Çfarë nënkuptohet kur thuhet se kapitulli 7 është një shkëputje? Ku gjenden shkëputje të tjera tek libri?

¹⁹ Versioni në shqip është: “do t’i kullosë” (shënim i përkthyesit).

²⁰ Versioni në shqip është: “te burimet e gjalla të ujërave” (shënim i përkthyesit).

ZBULESA 8:1-9:21

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Vula e Shtatë dhe Temjanica e Artë	Vula E Shtatë: Hyrje Tek Shtatë Boritë	Vula e Shtatë	Vula e Shtatë	Vula e Shtatë
8:1-2	8:1-6	8:1-2	8:1-2	8:1 Lutjet e Shenjtorëve Sjellin Ardhjen e Ditës së Madhe më Afër
8:3-5		8:3-5	8:3-5	8:2-5
Boritë		Gjashtë Boritë e Para	Boritë	Katër Boritë e Para
8:6	Gjashtë Boritë e Para	8:6	8:6	8:6-12
8:7	8:7 Boria e Dytë: Goditja e Vulës	8:7	8:7	
8:8-9	8:8-9 Boria e Tretë: Goditja e Ujërave	8:8-9	8:8-9	
8:10-11	8:10-11 Boria e Katërt: Goditja e Qiellit	8:10-11	8:10-11	
8:12	8:12	8:12	8:12	
8:13-9:6	8:13 Boria e Pestë: Karkalecat nga Pusi i Pafundëm	8:13 Plaga e Karkalecave Demonikë	8:13	8:13 Boria e Pestë
	9:1-12	9:1-6	9:1-6	9:1-6
9:7-11		9:7-11	9:7-11	9:7-11
9:12	Boria e Gjashtë: Engjëlli nga Eufрати	9:12	9:12	9:12
9:13-19	9:13-21	9:13-19	9:13-19	9:13-21
9:20-21		9:20-21	9:20-21	

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Pargrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE

- A. Ndërsa shtatë boritë dalin nga shtatë vulat, lind pyetja: Cila është marrëdhënia midis borive, vulave dhe enëve? Ka një rikapitullim të pjesshëm, në mos të plotë. Ato mbulojnë të njëjtën periudhë kohe. Ato ndërtohen mbi të njëjtin model dhe dalin nga njëra-tjetra. Një teori për rikapitullim të pjesshëm duket se fillimisht është përdorur në shekullin e tretë nga Victorinus [Viktorini] i Pettau [Petaut] (shih *The Ante-Nicene Fathers* [Etërit Para-Niceanë], vol. 7, fq. 344-360). Ai përmend vetëm një marrëdhënie paralele midis borive dhe enëve. Kur krahason ato të treja, ato duken se janë metafora apokaliptike dhe progresivisht shkatërrimtare të të njëjtës periudhë eskatologjike. Duket mjaft e mundur që ndërsa vula e gjashtë (shih Zbu. 6:12-17) i sjell gjërat deri tek fundi, shtatë boritë (shih Zbu. 11:15-19) dhe shtatë enët (shih Zbu. 16:17-21) përshkruajnë ndodhitë e fundit.
- B. Nga ku i merr Gjoni pamjet e tij për këto vizione apokaliptike? Ka disa teori:
1. Ka aludime ndaj disa pasazheve të Dhjatës së Vjetër, sidomos në kapitujt 8 dhe 9, ndaj plagëve të Egjiptit dhe ndaj pushtimit nga karkalecat tek Joeli 2. Si gjithmonë tek Zbulesa, pamjet e Danielit, Ezekielit dhe të Zakarias formojnë sfondin themelor.
 2. Shkrimet hebraike të shkruara në periudhën midis dy dhjatave, si I Enoch [Eunuku I]. Eunuku I ishte mjaft i njohur në Judaizmin e shekullit të parë, sikurse dhe në kishë dhe ndaj tij është aluduar nga autorët e Dhjatës së Re (shih 2 Pjetrit 2 dhe Juda).
 3. Rrethanat historike të shekullit të parë, sidomos adhurimi i Perandorit Romak dhe persekutimi lokal.
Opsioni që ne zgjedhim si burim kryesor të pamjeve do të përcaktojë se si do t'i interpretojmë këta dy kapituj. Nëse e shohim këtë përkundrejt sfondit të Romës Perandorake, do ta vendosim atë në historinë Romake (preterist). Nëse e shohim atë përkundrejt gjuhës apokaliptike hebraike, do të kemi më shumë mundësi që ta interpretojmë atë si simbolikë (idealist). Nëse e shohim atë përkundrejt profecive të Dhjatës së Vjetër, do ta projektojmë atë në një rrethanë hebraike të fundit të kohërave (futurist).
- C. Këta dy kapituj përshkruajnë një gjykim të intensifikuar mbi jobsimtarët. Megjithatë, duhet theksuar se Perëndia sjell gjykim mbi ta për qëllimin e shpengimit të tyre (shih Zbu. 9:20-21; 14:7; 16:9,11). Prandaj, ata funksionojnë si mallkimet e besëlidhjes së Ligjit të Përtërirë 27-29.
- D. Sikurse në kapitujt e mëparshëm, simbolizmi është aq i paqartë sa që disa komentatorë i përcaktojnë karakteristika Krishtit, ndërsa disa Satanit. Me këtë lloj rrjedhshmërie të simbolizmit, dogmatizmi është tërësisht i papërshtatshëm. Interpretuesit duhet të përmbledhin vizionin e plotë në një të vërtetë qendrore. Kjo e vërtetë qendrore duhet të drejtojë interpretimin e detajeve dhe duhet të qëndrojë çështja qendrore teologjike që duhet të theksohet!

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:1-2

¹ Edhe kur ai hapi vulën e shtatë, në qiell u bë heshtje për rreth gjysmë orë. ² Dhe unë i pashë të shtatë engjëjt që qëndrojnë përpara Perëndisë, dhe atyre u dha shtatë bori.

8:1 “Kur Qengji hapi vulën e shtatë” Jezusi është Ai që hapë vulën e shtatë, por nga kjo pikë e në vazhdim engjëjt do të përfshihen në shpalljen e shtatë borive dhe më vonë të shtatë enëve.

▣ **“në qiell u bë heshtje për rreth gjysmë orë”** Ka pasur disa teori të lidhura me këtë heshtje. Rabinët e lidhin atë me një periudhë heshtjeje për të lejuar që lutjet e shenjtoreve të dëgjohen

1. Disa e lidhin atë me librin e II të Esdrës 7:29-31, ku heshtja është fillimi i Epokës së Re
2. Disa e lidhin atë me disa pasazhe të Dhjatës së Vjetër ku njerëzit duhet të qëndrojnë në heshtje ndaj ardhjes së pranisë së Perëndisë (shih Hab. 2:20; Sof. 1:7; Zak. 2:13)
3. Disa e lidhin atë me efektin dramatik të gjykimit intensiv që po vjen mbi jobesimtarët
4. Victorinus [Viktorini] e lidh atë me fillimin e përjetësisë

8:2 “dhe unë i pashë të shtatë engjëjt që qëndrojnë përpara Perëndisë” Është interesante që shfaqet përemri i shquar, “të shtatë engjëjt”. Në judaizmin rabinik, shtatë engjëjt e pranisë përmenden tek Tobit 12:15; Jubilees [Jubileu] 1:27,29; 2:1-2,18; dhe I Enoch [Eunuku I] 20:1-7. Ata janë Uriel, Raphael [Rafael], Raguel, Michael [Mikael], Saraqael [Sarakel] ose Sariel, Gabriel dhe Remiel. Të tjerë e shohin këtë frazë si të lidhur me Mesian (paralelizim ndaj “Engjëlli i Pranisë së Tij”) tek Isa. 63:9 ose me gjykimin ndaj atyre që rebelohen dhe që trishtojnë Frymën e Shenjtë (shih Isa. 63:10). Lidhja me Eksodin mund të shihet tek engjëlli tek Eksod. 23:20-23; 33:12-16.

[Special Topic: The Seven Spirits in Revelation](#) [Temë e Veçantë: Shtatë Shpirtrat tek Zbulesa]

▣ **“dhe atyre u dha shtatë bori”** Ka shtatë engjëj që iu korrespondojnë shtatë borive (shih Zbu. 8:6). Në Dhjatën e Vjetër boritë shpesh përdoren për t’i komunikuar popullit të Perëndisë, ose në mënyrë fetare ose militare (shih Eksod. 19:16; Num. 10:1-10; Isa. 27:13; Jer. 4:5-9; Joel 2:1; Sof. 1:16; Zak. 9:14; II Esdras [Esdra II] 6:23, shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:10). Në Dhjatën e Re, një bori do të shpallë Ardhjen e Dytë të Krishtit (shih Mate. 24:31; 1 Kor. 15:52-53; 1 Thes. 4:16).

[Special Topic: Horns Used by Israel](#) [Temë e Veçantë: Bori të përdorura nga Izraeli]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:3-5

³ Pastaj erdhi një engjëll tjetër që kishte një temianicë ari dhe ndaloi pranë altarit; dhe iu dha shumë erë e këndshme që t’ua shtonte lutjeve të të gjithë shenjtoreve mbi altarin prej ari që ishte përpara fronit. ⁴ Dhe tymi i erëve të këndshme, të ofruara me lutjet e shenjtoreve, u ngrit përpara Perëndisë nga dora e engjëllit. ⁵ Pastaj engjëlli mori temianicën, e mbushi nga zjarri i altarit dhe e hodhi mbi dhe; dhe u bënë zëra, bubullima, vetëtima dhe një tërmet.

8:3 “Pastaj erdhi një engjëll tjetër që kishte një temianicë ari dhe ndaloi pranë altarit” Ky tekst dhe vargu 5:8 janë përdorur për të promovuar konceptin teologjik rabinik që engjëjt janë mbajtësit e lutjeve ndaj Perëndisë. Bible hesht në mënyrën se si duhet interpretuar ky lloj detaji. Këto pasazhe simbolike nuk duhet të përdoren për të përkufizuar detaje teologjike spekulative. Ky është një vegim dhe nuk ka për qëllim të përcaktojë rolin e engjëjve të caktuar. Ai pohon se lutjet e shenjtoreve ndikojnë tek Perëndia.

Altari është identifikuar ose si aroma e altarit përpara velit në Vendin e Shenjtë (shih Eksod. 30:1-10) ose altari i flijimit (shih Zbu. 8:5; 9:13). Megjithatë, ky vegim nuk është Tabernakulli tokësor apo Tempulli në Jeruzalem,

por dhoma e fronit të Perëndisë në qiell (shih Heb. 8:2; 9:11,24). Altari i temianicës përputhet më së miri në këtë kontekst.

▣ **“lutjeve të të gjithë shenjtorëve”** Se cilin grup shenjtorësh saktësisht përfaqëson ky varg është e paqartë, por ky tregon se Perëndia i njeh dhe i përgjigjet nevojave të popullit të Tij (shih Eksod. 3:7). Temjani ishte një simbol i lutjes (shih Ps. 141:2; Zbu. 5:8) sepse tymi ngjitej lart dhe zhdukej nga realiteti i dukshëm për tek ai i padukshëm.

Për termin “shenjtorë” shihni [SPECIAL TOPIC: SAINTS](#) [Temë e Veçantë: Shenjtorët] tek Zbu. 5:8.

8:4 Përgjatë librit të Levitikut temjani ngrihej ndaj pranisë së Perëndisë, prandaj, temjani përfaqësonte lutjet e popullit të Perëndisë.

8:5 “engjëlli mori temianicën, e mbushi nga zjarri i altarit dhe e hodhi mbi dhe” Ky është një aludim ndaj Ezek. 10:2. Qymyri për temjanin në altar përpara velit do të ishte marrë së pari nga altari i flijimit përpara Tabernakullit (shih Zbu. 9:13; Lev. 16:11-13). Këto janë simbole të Tabernakullit, kuptimi i të cilëve është i paqëndrueshëm. Mendimi kyç teologjik është se kjo po ndodh përpara Perëndisë në qiell.

▣ **“dhe u bënë zëra, bubullima, vetima”** Këto fenomene fizike shpesh lidhen me praninë e YHWH (shih Zbu. 4:5; 11:19; 16:18; Eksod. 19:16-19; Psa. 18:10-13).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:6

⁶ Dhe të shtatë engjëjt që kishin të shtatë boritë u bënë gati t’i bien borisë.

8:1-6 Këto vargje përfaqësojnë veprime gjatë periudhës së heshtjes.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:7

⁷ Engjëlli i parë i ra borisë, dhe u bë breshër e zjarr, i përzier me gjak, dhe u hodhën mbi dhe; dhe e treta e pemëve u dogj tërësisht, dhe çdo bar i njomë u dogj tërësisht.

8:7 “dhe u bë breshër e zjarr, i përzier me gjak” Shumë nga pamjet merren nga plagët egjiptase. Ky pasazh është një aludim ndaj Eksod. 9:24. Gjithashtu është e mundur që kjo të jetë marrë nga Ezek. 38:22, fundi i ushtrisë pushtuese të Gog.

▣ **“dhe një e treta e tokës u dogj tërësisht”²¹** Kjo përqindje e kufizuar, por thelbësore, përmendet mjaft shpesh në kapitujt e ardhshëm (shih Zbu. 8:7-8,9,10,11,12; 9:15,18; 12:4). Seria e dytë e gjykimeve është më intensive se e para (shih 6:8, ku përmendet një e katërta). YHWH ende po përpiqet të arrijë njerëzimin mëkatar përmes plagëve fizike (shih Eksodi 7-11; Ligji i Përtërirë 28-29), por ato nuk përgjigjen me pendesë dhe besim!

▣ **“dhe çdo bar i njomë u dogj tërësisht”** Kjo duhet t’i referohet shkatërrimit të plotë të barit të njomë në zonën e një të tretës, për shkak se bari i njomë është i mbrojtur tek Zbu. 9:4.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:8-9

⁸ Dhe engjëlli i dytë i ra borisë dhe *diçka* si një mal i madh që digjet nga zjarri u hodh në det, dhe e treta

²¹ Versioni në shqip thotë: “dhe e treta e pemëve u dogj tërësisht” (shënim i përkthyesit).

e detit u bë gjak;⁹ dhe e treta e krijesave që rrojnë në det ngordhi, dhe e treta e anijeve u shkatërruan.

8:8 “si një mal i madh që digjet nga zjarri u hodh në det” Edhe një herë çështja është burimi i pamjeve të Gjonit – Romak, letërsi hebraike e shkruar midis dy dhjatave, apo Dhjata e Vjetër.

1. Nëse është Dhjata e Vjetër, atëherë Ps. 46:2 ose Eksod. 7:20-21 është referenca.
2. Nëse është letërsi apokaliptike hebraike, atëherë referenca është I Enoch [Eunuku I] 18:13-16 ose ndoshta Orakujt Profetikë 5:158.
3. Nëse është letërsia romake, atëherë ndoshta është një aludim historik ndaj shpërthimit të malit Vesuvius, të cilin hebrenjtë e interpretuan si gjykimi i Perëndisë mbi Romën për shkatërrimin e Jeruzalemit.

Burimi i saktë i metaforave të Gjonit është i pasigurtë, por ato flasin për zemërimin e Perëndisë ndaj një krijimi të rebeluar duke pasur si qëllim shpengimin.

▣ **“dhe e treta e detit u bë gjak”** Ky është një aludim tjetër ndaj plagëve egjiptiane (shih Eksod. 7:20-21).

8:9 “dhe e treta e krijesave që rrojnë në det ngordhi” Ky është një tjetër aludim ndaj plagëve egjiptiane (shih Eksod. 7:21).

▣ **“e treta e anijeve u shkatërruan”** Kjo pjesë nuk ka një paralelizëm në Dhjatën e Vjetër, në letërsinë apokaliptike, apo në letërsinë romake të shekullit të parë. Qartazi, tregtia është ndikuar dhe ushqimi dhe të mirat janë të rralla. Kjo konfirmon gjykimin e kufizuar dhe progresiv. Gjykimi i Tij intensifikohet (1/4 tek vulat, 1/3 tek boritë) deri sa tek enët koha e pendesës ka kaluar dhe bëhet gjykimi i plotë dhe total.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:10-11

¹⁰ Dhe i treti engjëll i ra borisë, dhe ra nga qielli një yll i madh që digjej si pishtar, dhe ra mbi pjesën e tretë të lumenjve dhe mbi burimet e ujërave. ¹¹ Dhe emri i yllit është "pelin" dhe e treta e ujërave u bë pelin; dhe shumë njerëz vdiqën për shkak të këtyre ujërave, sepse u bënë të hidhura.

8:10 “ra nga qielli një yll i madh” Ky mund të jetë një aludim ndaj Isa. 14:12. Shumë janë përpjekur që ta lidhin atë me Zbu. 6:13 ose 9:1. Por ndoshta kjo është një përpjekje për të lidhur shumë fort pamjet e Gjonit. Kini kujdes në përpjekjet për të interpretuar çdo detaj. Këto janë pamje dramatike. Zakonisht në letërsinë hebraike apokaliptike një yll që bie i referohet një engjëlli (shih 9:1).

8:11 “emri i yllit është ‘pelin’” Në Dhjatën e Vjetër, pelini lidhet me idhujtarinë (shih Ligji i Përt. 29:17-18). Ai gjithashtu shihet si një përzierje me helm dhe prandaj është vdekjeprurës (shih Jer. 9:15; 23:15; Amos 6:12). Pelini, në vetvete (shih TEV), ishte i hidhur por jo vdekjeprurës. Këtu ajo është një metaforë për gjykimin Hyjnor. Një shembull i mirë i papërshtatshmërisë së interpretuesve modernë që përpiqen t’i sforcjnë detajet e Zbulesës në ditën e tyre është pohimi se objekti bërthamor rus në Cernobil i cili përjetoi një shpërthim ishte një profeci e përmbushur sepse emri do të thotë “pelin” në rusisht. Kjo praktikë e interpretimit të Biblës e bazuar në gazetën e mëngjesit, ka qënë e zakonshme gjatë dy mijëvjeçarëve të fundit dhe duhet të na paralajmërojë që të bëjmë kujdes që të mos përsërisim të njëjtën procedurë!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:12

¹² Dhe i katërti engjëll i ra borisë, dhe u godit pjesa e tretë e diellit dhe pjesa e tretë e hënës dhe pjesa e tretë e yjeve, që të errësohej e treta e tyre dhe e treta e ditës e humbi shkëlqimin e saj, kështu edhe nata.

8:12 Errësira ka qënë gjithnjë një shenjë e gjykimit të Perëndisë (shih Eksod. 10:21; Isa. 13:10; 34:4; 50:3; Ezek. 32:7-8; Joel 2:2,10,31; 3:15; Amos 5:18; Mark 13:24). Trupat qiellorë shpesh adhuroheshin si fuqi shpirtërore.

1. Perëndia i krijoi ata (shih Zan. 1:14-19; Isa. 40:26);
2. I emërtoi ata (shih Psa. 147:4; Isa. 40:26);
3. I kontrollon ata (shih Isa. 48:13);
4. dhe ata e adhurojnë Atë (shih Psa. 148:3).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 8:13

¹³Dhe pashë, dhe dëgjova një engjëll që fluturonte në mes të qiellit dhe thoshte me zë të madh: “Mjerë, mjerë, mjerë atyre që banojnë mbi dhe, për shkak të të rënave të tjera të borive që të tre engjëjtë do t’i bien.”

8:13 “dhe pashë, dhe dëgjova një shqiponjë që fluturonte në mes të qiellit dhe thoshte” Versioni i Mbretit Xhejms ka fjalën “engjëll” në vend të fjalës “shqiponjë”²², por kjo vjen nga një dorëshkrim grek i fundit të shekullit të nëntë. Të dy Sinaiticus (Ⲱ) dhe Alexandrinus (A) kanë “shqiponjë”. Kjo mund t’i referohet: një grabitqari (ose shqiponje), i cili shpesh ka qënë një simbol për kërdi (shih Ezek. 17:3; Hab. 1:8; Mate. 24:28; Luka 17:37).

1. Një aludim ndaj skenës së gjykimit tek Ezek. 39:17-20; Hos. 8:1
2. Një aludim ndaj librit apokaliptik të shkruar midis dy dhjatave të II Baruch [Baruku II] 77:21-22, në të cilin një grabitqar dërgon një mesazh ndaj popullit që vuan të Perëndisë
3. Standartet e ushtrisë romake të cilët kishin në krye shqiponja

Fluturimi “në mes të qiellit” është me shumë mundësi një aludim tjetër ndaj zogjve të presë të lartësuar mbi tokë (shih Zbu. 14:6; 19:17).

▣ **“Mjerë, mjerë, mjerë”** Kjo me shumë mundësi i korrespondon tre borive të fundit të cilat do të vijnë (shih Zbu. 9:12; 11:14; 12:12); ai gjithashtu mund të jetë një simbol i intensitetit (si “i shenjtë, i shenjtë, i shenjtë” tek Zbu. 4:8). Në hebraisht, një përsëritje e trefishtë është një formë sipërore (shih “i shenjtë, i shenjtë, i shenjtë” tek Isa. 6:3). Në Dhjatën e Vjetër, “mjerë” shenjon një vajtim të caktuar poetik ndaj vdekjes dhe gjykimit.

▣ **“atyre që banojnë mbi dhe”** Kjo frazë i referohet të pashpenguarve (shih Zbu. 3:10; 6:10; 11:10; 13:8; 17:2).

ZBULESA 9

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 9:1-6

¹Dhe i pesti engjëll i ra borisë, dhe unë pashë një yll që ra nga qielli përmbi tokë; dhe atij iu dha çelësi i pusit të humnerës. ²Dhe ai hapi pusin e humnerës dhe nga pusi u ngrit një tym si nga një oxhak i madh; dhe dielli dhe ajri u errën nga tymi i pusit. ³Edhe nga ky tym dolën mbi dhe karkaleca, dhe atyre iu dha një pushtet, i ngjashëm me atë të akrepave të tokës. ⁴Dhe atyre iu tha të mos dëmtojnë barin e dheut, asnjë gjelbërim e asnjë dru, por vetëm ata njerëzit të cilët nuk kanë vulën e Perëndisë mbi ballë. ⁵Dhe atyre iu dha fuqia të mos i vrasin ata, por t’i mundojnë pesë muaj; dhe mundimi i tyre si mundimi i akrepit, kur pickon. ⁶Dhe në ato ditë njerëzit do të kërkojnë vdekjen, por nuk do ta gjejnë atë, edhe do të dëshirojnë të vdesin, por vdekja do të largohet prej tyre.

²² Po kështu edhe versioni në shqip ka fjalën “engjëll” (shënim i përkthyesit).

9:1 “dhe unë pashë një yll që kishte rënë²³ nga qielli përmbi tokë” Ka pasur disa teori për të identifikuar këtë yll të personifikuar i cili quhet një engjëll.

1. Për shkak se folja është në kohën e përkryer, ajo mund t’i referohet Satanit që ka rënë në të shkuarën dhe vazhdon të jetë i rënë nga qielli (shih Isa. 14:12; Ezek. 28:16; Luka 10:18; Zbu. 12:9)
2. Për shkak të kontekstit, mund të ishte dhe thjesht një engjëll tjetër shërbyes i përfshirë në gjykimin e Perëndisë (shih Zbu. 20:1)

Engjëjt si yje rënëse shpesh gjenden në letërsinë apokaliptike hebraike.

▣ **“çelësi i pusit të humnerës”** Një “çelës” përmendet tek Zbu. 1:18 dhe 20:1. Ai simbolizon autoritetin. Perëndia e ushtron autoritetin mbi hordet demonike të gjykimit.

Humnera është një term në greqisht që nënkuptonte “thellësi” të mohuar nga një alfa privative.

1. Ajo përdoret tek Septuaginti (përkthimi në greqisht i Dhjatës së Vjetër) në Zan. 1:2; 7:11; Ps. 42:7; 107:26 për thellësitë e ujërave të krijimit.
2. Në Psa. 71:20 i referohet vendit të mbajtjes së të vdekurve.
3. Kjo është gjithashtu e vërtetë për I Enoch [Eunukun I] 18:12-16; 21:7-10; 108:3-6, ku është edhe një burg i përkohshëm edhe një burg i përhershëm i engjëjve të rënë.
4. Duket se është sinonim me termin “*tartarus*” (shih 2 Pjet. 2:4 dhe I Enoch [Eunuku I] 21:7), një vend ku engjëjt e këqij mbahen në burg (shih Luka 8:31; Juda 6; Zbu. 11:7; 17:8; 20:1-3; dhe I Enoch [Eunuku I] 10:4; 86:1; 88:1; Jubilees [Jubilenjtë] 5:6-11).
5. Pali përdor këtë term (humnerë) tek Rom. 10:7 për vendin e të vdekurve (shih Isa. 24:21-22).
6. Më vonë, rabinët thanë se ishte emri i pjesës së të padrejtëve të *Sheol/Hades*.

[Special Topic: Where Are the Dead?](#) [Temë e Veçantë: Ku janë të Vdekurit?]

▣ **“iu dha”** Kjo është një seri me folje pasive në të dy kapitujt 8 dhe 9, e cila thekson kontrollin e Perëndisë mbi historinë dhe demonët (shih Zbu. 8:3,7,8,11,12; 9:1,3,4,5). Shpesh shkrimtarët hebrej përdorin zërin pasiv si një perifrazim për veprimet e Hyjësisë.

9:2 “nga pusi u ngrit një tym si nga një oxhak i madh” Kjo terminologji përdoret në disa kuptime në Dhjatën e Vjetër:

1. Ajo shoqëronte gjykimin mbi Sodomën dhe Gomorrën (shih Zan. 19:28)
2. Ajo shoqëronte gjykimin e Perëndisë mbi kombet (shih Isa. 34:10)
3. Ajo shoqëronte praninë e Perëndisë mbi malin Sinai (shih Eksod. 19:18)

9:3 “karkaleca” Këta shpesh përdoren si simbole të zemërimit të Perëndisë (shih Eksod. 10:12-15; Joel 1:4; 2:1 dhe në vazhdim) sepse ata simbolizojnë një ushtri pushtuese (shih Zbu. 9:7; Joel. 2:4-5, 7-9).

9:4 “atyre iu tha të mos dëmtojnë barin e dheut, asnjë gjelbërim e asnjë dru” Këto forca demonike janë të kufizuara në ndëshkimin e tyre. Ata nuk duhet të dëmtojnë asnjë jetë peme dhe ata vetëm mund t’i torturojnë, por jo t’i vrasin, jobesimtarët (shih Zbu. 9:5; 7:4); besimtarët janë të mbrojtur nga Perëndia (siç ishin gjatë plagëve egjiptiane).

▣ **“vulën e Perëndisë mbi ballë”** Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:2. Është një aludim ndaj Ezek. 9:4.

²³ Versioni në shqip thotë “ra” (shënim i përkthyesit).

9:5 “pesë muaj” Disa e interpretojnë këtë periudhë kohore si jetëgjatësinë e një karkaleci. Megjithatë, ndoshta është një gjysmë e numrit dhjetë, i cili do të ishte një metaforë tjetër për gjykim të kufizuar (shih Zbu. 6:6,8; 8:7-12).

▣ **“mundimi i akrepit”** Thumbi i një akrepi është një tjetër metaforë e Dhjatës së Vjetër (shih 2 Kro. 10:11,14).

9:6 Ky është një paralelizëm i drejtëpërdrejtë ndaj 6:15-16, i cila mund të jetë provë shtesë për teorinë e rikapitullimit mes vulave, borive dhe enëve. Ky mund të jetë një aludim ndaj gjykimit të hebrenjve idhujtarë mosbesues të Jeruzalemit tek Jer. 8:2-3.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 9:7-11

⁷ Dhe pamja e karkalecave u përngjante kuajve të përgatitur për luftë; dhe mbi kokat e tyre kishin si kurora prej ari dhe fytyrat e tyre ishin si fytyra njerëzish. ⁸ Dhe kishin flokë si flokë grash; dhe dhëmbët e tyre ishin si dhëmbë luanësh. ⁹ Dhe kishin parzmorë si parzmorë hekuri, dhe ushtrimi e krahëve të tyre ishte si ushtrimi i shumë qerrëve dhe kuajve që rendin në luftim. ¹⁰ Dhe kishin bishtra që u ngjanin akrepave dhe me thumb në bishtrat e tyre: në të cilat qëndronte fuqia të dëmtonin njerëzit për pesë muaj. ¹¹ Dhe për mbret përmbi ta kishin engjëllin e humnerës, emri i tij në hebraisht është Abadon dhe në greqisht emrin e ka Apolion.

9:7-9 “pamja e karkalecave” Përshkrimi fizik i këtyre karkalecave është shumë i ngjashëm me Joelin 2:4-9 dhe gjithashtu me një fjalë të urtë të famshme arabe që thotë: “karkalecat kanë një kokë si kal, një kraharor si një luan, këmbë si të një deveje, një trup si të një gjarpri, dhe antena si flokët e një vashë.”

Ky është qartazi një aludim ndaj librit të Joelit dhe përshkrimit të tij të:

1. Dhëmbëve të luanit (shih Zbu. 9:8; Joel 1:6)
2. Numri i madh i karrocave dhe kuajve që nxitojnë për në betejë (shih Zbu. 9:9 dhe Joel 2:5)

9:8 Disa e shohin këtë si një referencë ndaj turmave Parthiane, ushtria me flokë të gjata. Ata ishin të njohur për aftësitë e tyre si harkëtarë të kalëruar. Romakët i kishin frikë këta pushtues barbarë.

9:11 “për mbret përmbi ta kishin” Fjalët e Urta 30:27 thotë se karkalecat nuk kanë një mbret, por ky është një aludim ndaj një mizërie demonike, jo ndaj karkalecave fizikë.

▣ **“engjëllin e humnerës”** Termi “humnerë” i referohet botës së të vdekurve (shih Zbu. 9:1,2,11; 11:7; 17:8; 20:1,3; dhe Rom. 10:7). Shih shënimin e plotë tek Zbu. 9:1.

▣ **“emri i tij në hebraisht është Abadon dhe në greqisht emrin e ka Apolion”** Termi në hebraisht (aramaisht) nënkuptonte “shkatërrim” dhe termi në greqisht nënkuptonte “shkatërrues”. Termi hebraik identifikohet me Sheolin, botën e të vdekurve (shih Job 26:6; 29:22; 31:12; Psa. 88:11 Pro. 15:11; 27:20). Robert B. Girdlestone [Robërt Bi Girdëllstoun] ka një koment interesant mbi këtë term në librin e tij *Synonyms of the Old Testament* [Sinonime të Dhjatës së Vjetër]: “Kjo fjalë përkthehet ‘vdes’ në rreth një qind pasazhe. Kur përdoret për njerëz, ai zakonisht tregon vdekje, kur përdoret për tokët ai nënkupton shkretim” (fq. 273). Tek Jobi 28:22 ai personifikohet së bashku me Vdekjen. Ky personifikim gjithashtu është karakteristikë e pergamenëve të Detit të Vdekur dhe të letërsisë apokaliptike hebraike të shkruar në periudhën midis dy dhjatave. Kjo është disi e pazakontë sepse engjëlli i vdekjes në Dhjatën e Vjetër është një shërbëtor i YHWH (shih Eksod. 12:23; Job 15:21) ose madje një personifikim i YHWH (shih Eksod. 12:13,29). Por këtu engjëlli duket se është

sunduesi i një hordhie demonike të burgosur. Kjo mund të jetë një mënyrë tjetër për të treguar kontrollin e Perëndisë mbi të gjitha gjërat.

Disa madje kanë pohuar se sikurse perandorët Nero dhe Domician shpallën se ishin mishërimi i Apollos, se ky emër grek është një formë e korruptuar dhe një aludim ndaj Apolion. Ka dy prova për ta mbështetur këtë,

1. Karkalecat ishin një simbol i Apollos
2. Termat Apollo dhe Apolion vijnë të dy nga e njëjta rrënjë në greqisht

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 9:12

¹² Mjerimi i parë kaloi; ja, po vijnë edhe dy mjerime paskëtaj.

9:12 Ky varg lidhet me Zbu. 11:14 dhe 12:2.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 9:13-19

¹³ Dhe i gjashti engjëll i ra borisë, dhe dëgjova një zë nga të katër brirët e altarit të artë që është përpara Perëndisë, ¹⁴ që i thoshte engjëllit të gjashtë që kishte borinë: “Zgjidh të katër engjëjt që janë të lidhur në Lumin e madh, Eufratin.” ¹⁵ Atëherë të katër engjëjt, që ishin përgatitur për atë orë, ditë, muaj dhe vit, u zgjidhën që të vrasin të tretën pjesë të njerëzve. ¹⁶ Dhe numri i ushtarëve të kalorësisë ishte dyqind milion: dhe unë e dëgjova numrin e tyre. ¹⁷ Dhe kështu unë pashë në vegim kuajt dhe ata që i kalëronin; ata kishin parzmore ngjyrë zjarri, hiacinti dhe sqfuri; dhe kokat e kuajve ishin si koka luanësh dhe nga gojët e tyre dilte zjarr, tym dhe sqfur. ¹⁸ Nga këto të tri plagë u vra e treta e njerëzve, nga zjarri e nga tymi e nga sqfuri, që dilnin nga gojët e tyre. ¹⁹ Sepse pushteti i tyre në fakt ishte në gojën e tyre dhe në bishtrat e tyre; sepse bishtrat e tyre ishin të ngjashëm me gjarpërinj, që kanë koka dhe me anë të tyre dëmtonin.

9:13 “dëgjova një zë nga të katër brirët e altarit të artë” Ky është një aludim ndaj altarit të temjanit në Tabernakull (shih Eksod. 30:2,3,10; see [Special Topic: Altar of Incense](#) [Temë e Veçantë: Altari i Temjanit]). Dy altarë përmenden në këtë seksion: altari i sakrificës nën të cilin gjendeshin shpirtërat e martirëve (shih Zbu. 6:9-11), dhe altari i temjanit mbi të cilin vendosen lutjet e popullit të Perëndisë (shih Zbu. 8:3-5). Brirët ishin një simbol i Dhjatës së Vjetër për fuqinë. Të dy altarët, ai i temjanit dhe ai i flijimit, kishin brirë. Shih shënimin tek Zbu. 8:3.

9:14 “Zgjidh të katër engjëjt që janë të lidhur në Lumin e madh, Eufratin” Ata të cilët po kërkojnë aludime ndaj ngjarjeve historike të shekullit të parë e shohin këtë si horditë Parthiane pikërisht përtej lumit të Eufratit (dmth, kufiri i Perandorisë Romake, shih I Enoch [Eunuku I] 56:5-8). Megjithatë, të tjerë e shohin këtë si një aludim ndaj Dhjatës së Vjetër ku, sikurse katër kuajt e apokaliptit gjenden tek Zak. 1:8 dhe 6:1-8, këta katër engjëj duken se janë një metaforë tjetër për shërbëtorët e zgjedhur të Perëndisë që sjellin gjykim mbi botën e rënë dhe rebele (shih Zbu. 7:1). Megjithatë, për shkak se këta engjëj janë të lidhur, mund të jetë një referencë ndaj engjëjve të këqij (shih Juda 1:6). Këta engjëj sjellin vdekje tek një e treta e njerëzimit (shih Zbu. 9:18). Pjesa veriore e burimeve të lumit të Eufratit ishte kufiri verioro-lindor i Tokës së Premtuar (shih Zan. 15:18; Ligji i Përt. 1:7; 11:24; Joz. 1:4).

9:15 “Atëherë të katër engjëjt, që ishin përgatitur për atë orë, ditë, muaj dhe vit, u zgjidhën” Ka një nyjë të shquar me termin “orë”, i cili nënkupton shqimin e kësaj fraze të plotë. Kjo është një referencë ndaj sovranitetit dhe kontrollit të Perëndisë mbi historinë (shih I Enoch [Eunuku I] 92:2). Kjo është një ndihmë e madhe për ata që po kalojnë persekutim.

9:16 “numri i ushtarëve të kalorësisë ishte dyqind million” Ky është një numër simbolik i hordhive demonike që gllabërojnë njerëzimin e pashpenguar. Ky numër mund të krahasohet me morinë e engjëjve që i shërbejnë Perëndisë (shih Zbu. 5:11; Ligji i Përt. 33:2; Psa. 68:17; Dan. 7:10; Heb. 12:22; Juda 1:14). Sërish, përpjekja për ta lidhur këtë me kombin modern të Kinës është një shembull tjetër i sforcimit të letërsisë figurative në historinë aktuale. Dëshira e të krishterëve për të kuptuar të ardhmen dhe për t’i bërë përshtypje njërit-tjetrit me njohuritë e fshehura është një problem i përsëritur.

9:17-19 “kuajt dhe ata që i kalëronin” Përshkrimi që pason i shikon kuajt dhe kalorësit si një njësi. Agjentët e vërtetë të vdekjes dhe të torturës janë vetë kuajt (shih Zbu. 9:19). Ngjyrat e kuajve – i kuq (zjarri), blu (hiacinti) dhe i verdhë (squfur) – identifikojnë këtë hordhi specifike demonike si të lidhur me tre plagët e zjarrit, tymit blu dhe sqfurit të përmendur tek Zbu. 9:18.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 9:20-21

²⁰ Dhe njerëzit e tjerë, ata që nuk u vranë nga këto plagë, nuk u penduan nga veprat e duarve të tyre që të mos nderojnë demonët dhe idhujt prej ari, argjendi, bronzi, guri dhe druri, që nuk mund të shohin, as të dëgjojnë, as të ecin; ²¹ dhe ata nuk u penduan nga vrasjet e tyre, as nga magjia e tyre, as nga kurvërimi i tyre dhe as nga vjedhjet e tyre.

9:20 “Dhe njerëzit e tjerë, ata që nuk u vranë nga këto plagë, nuk u penduan nga veprat e duarve të tyre”

Ky është një pohim i qartë, i drejtëpërdrejtë i qëllimeve shpenguese të këtyre plagëve (shih Zbu. 9:21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17).

Ndërsa Perëndia përdor plagët mbi Egjiptin si një motivim që (1) Egjiptianët t’i besojnë dhe t’i shërbejnë Atij dhe (2) Izraeli të qëndrojnë besnik dhe t’i shërbejnë Atij (shih Ligji i Përtërirë 27-28), po kështu këto plagë të ngjashme kishin për qëllim që të kthenin njerëzimin mosebesues tek krijuesi i tyre, por ata refuzuan. Mosbesimi i tyre kokëfortë ishte bërë një gjendje e vendosur rebelimi (shih Rom. 1:24,26).

[Special Topic: Repentance \(NT\)](#) [Temë e Veçantë: Pendesa (Dhjata e Re)]

▣ **“veprat e duarve të tyre”** Ky është një aludim ndaj idhujtarisë (psh., adhurimi i demonëve, shih Ligji i Përt. 32:17; Psa. 106:37; 1 Kor. 10:20) përmendet aq shpesh në Dhjatën e Vjetër (shih Ligji i Përt. 4:28; 28:36,64; 29:17; 32:17; Psa. 115:4-8; 135:15-18; Isa. 2:8; 37:19; 40:19-20; 44:17; Jer. 1:16; 10:3-5; Dan. 5:23; Mik. 5:13). Vini re në Dhjatën e Re se idhujtaria është e lidhur me demonët (shih Zbu. 16:14; 1 Kor. 10:20; 1 Tim. 4:1).

[Special Topic: The Demonic \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Demonët (Dhjata e Vjetër)]

9:21 Këto katër gjëra (idhujtaria, vrasja, magjiteti, imoraliteti) janë të dënuara në Dhjatën e Vjetër (shih Ligji i Përt. 18:10-11,14,20; Exod. 22:18; Lev. 20:6) dhe ato karakterizojnë stilin imoral të jetesës së jobesimtarëve (shih Romakeve 1-2; 1 Tim. 4:1; Zbu. 18:23). I njëjti grup përfshirës i jobesimtarëve të papenduar përmendet tek Zbu. 13:15-17; 14:9; 16:2,9,11.

NASB, NKJV, NRSV	“magjitë”
TEV	“magji”
NJB	“arti i magjisë”

Ne kemi termin në anglisht “farmaci” nga kjo fjalë në greqisht për magjitë (*pharmakeia*, shih Gal. 5:20). Kjo mund të ketë qënë një referencë ndaj ilaçeve apo helmimit magjik, si pelini i përmendur më parë (shih Zbu. 8:11). Në botën antike, ilaçet përdorshin shpesh për të induktuar eksperiencia “fetare”.

[Special Topic: Magic](#) [Temë e Veçantë: Magji]

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Ku mund ta gjejmë burimin e këtyre pamjeve në këta kapituj: (1) në Dhjatën e Vjetër; (2) letërsinë apokaliptike hebraike apo (3) ndodhitë historike të Perandorisë Romake?
2. A i referohen këto ndodhi (1) shekullit të parë, (2) çdo shekulli apo (3) të ardhmes?
3. A kanë për qëllim këta kapituj të jenë të drejtëpërdrejtë apo apokaliptikë?
4. Cila është goditja kryesore e kapitujve 8-9?
5. Si janë shtatë vultat dhe shtatë boritë të lidhura në kapitujt 8 dhe 9?
6. Pse do të ketë një rritje të aktivitetit engjëllor dhe demonik përpara Ardhjes së Dytë?

ZBULESA 10:1-11:19

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Engjëlli dhe Dorëshkrimi i Vogël 10:1-7	Engjëlli i fuqishëm me Dorëshkrimin 10:1-7	Një periudhë e ndërmjetme 10:1-7	Engjëlli dhe Dorëshkrimi i Vogël 10:1-4 10:5-7	Kërcënimi i Dënimit të Fundit 10:1-7 Shikuesi ha Dorëshkrimin e Vogël
10:8-11	10:8-11	10:8-10 10:11	10:8 10:9 10:10-11	10:8-11
Dy Dëshmitarët 11:1-13	Dy Dëshmitarët 11:1-6 Dëshmitarët Vriten 11:7-10 Dëshmitarët Ringjallen 11:11-14	Matja e Tempullit dhe Dy Dëshmitarët 11:1-3 11:4-6 11:7-10 11:11-13 Boria e Shtatë 11:14	Dy Dëshmitarët 11:1-3 11:4-6 11:7-13 11:14	Dy Dëshmitarët 11:1-10 11:11-13 11:14
Boria e Shtatë 11:15-19	Boria e Shtatë: Mbretëria Shpallet 11:15-19	11:15-19	Boria e Shtatë 11:15-18 11:19	Boria e Shtatë 11:15-18 11:19

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE

A. Periudha e parë e ndërmjetme (në kapitullin 7) erdhi midis vulës së gjashtë dhe asaj të shtatë. Kjo periudhë e dytë e ndërmjetme (Zbu. 10:1-11:14) vjen midis borisë së gjashtë dhe asaj të shtatë. Nuk ka asnjë periudhë të ndërmjetme midis enës së gjashtë dhe asaj të shtatë (Zbu. 16), por ka një periudhë tjetër të ndërmjetme përpara tyre (Zbu. 12-14).

B. Kjo periudhë e ndërmjetme, sikurse Zbu. 7, përdor terma të Dhjatës së Vjetër (tabernakulli, altari, Jeruzalemi). Megjithatë, sikurse aludimet hebraike në Zbu. 7 i referohen popullit të Perëndisë, kishës, të Dhjatës së Re po ashtu në këtë kapitull. Aludimet merren nga Danieli 9, por ato janë përshtatur në rrethanat Greko-Romake të shekullit të parë.

Një citim i shkurtër nga *Commentary on Revelation* [Komentari mbi Zbulesën] i Alan Johnson [Alan Xhonson]: “Pikëpamja hebraike vuan nga paaftësia e saj për ta lidhur këtë kapitull me kontekstin e kapitullit 10, me paralelizmin me ndërmjetësimin e vulës (Zbu. 7), me shërbesën dhe rëndësinë e dy dëshmitarëve, dhe më tej më kapituajt e mëtejshëm të Zbulesës (sidomos Zbu. 12-13). Prandaj, është më mirë të kuptosh se Zbu. 11 i referohet të gjithë komunitetit të krishterë” (fq. 104).

C. Sikurse Alan Johnson [Alan Xhonson] e sheh Zbu. 11 në lidhjen e saj me Zbu. 7, 10 dhe 12-13, George Ladd [Xhorxh Led] e sheh atë si një njësi letrare të pavarur të lidhur me ruajtjen e popullit hebre dhe me shpëtimin e tyre përfundimtar (shih Mate. 23:39; Luke 21:24; Rom. 11:26). Shih komentarin e tij *Commentary on the Revelation of John* [Komentari mbi Zbulesën e Gjonit], fq. 150-151.

Është e vështirë të vendosësh midis këtyre dy pikëpamjeve. Unë sigurisht ndjej se për shkak të premtimeve të Perëndisë ndaj Izraelit, do të ketë një rizgjim të kohëve të fundit në mes të Izraelit të vërtetë apo atij prozelit, në të cilin shumë do të kthehen në besimin në Krishtin (shih Zak. 12:10); kjo është një pjesë e argumentit të Palit tek Romakëve 11 (është sigurisht e mundur që rizgjimi ndaj të cilit aludohet në Zak. 12:10 të ketë ndodhur në kishën palestineze të shekullit të parë). Megjithatë, konteksti i Zbulesës 7, 10 dhe 12-13 nënkupton një qëllim univeresal si të mbrojtjes të të gjithë popullit të Perëndisë ashtu edhe të gjykimit kundër të gjithë jobesimtarëve. Në këtë kontekst një theks tek hebrejtë besimtarë apo madje edhe një theks i hebrenjve kundër johebrejtë është i papërshtatshëm.

D. A do të ketë dy dëshmitarë të kohëve të fundit, apo është kjo simbolikë e një dëshmitari të kohëve të fundit? Është shumë e vështirë të jesh i sigurt në interpretimin e simboleve të këtij libri. Nëse Gjoni kishte për qëllim që ato të ishin të drejtëpërdrejta, ai do të kishte zgjedhur një zhanër tjetër për të zbuluar këtë tek besimtarët e të gjithë kohërave.

A kishte një kuptim të veçantë kjo referencë ndaj “dy dëshmitarëve” për besimtarët e shekullit të parë që përjetonin persekutim (me shumë mundësi kultet e adhurimit të Perandorit)? Kësaj pyetjeje nuk mund t’i jepet përgjigje përfundimtare. Zgjedhja e Gjonit për pamjet merret nga disa burime: Dhjata e Vjetër, letërsia apokaliptike, kultura Greko-Romake dhe në disa raste mitologjia e Lindjes së Afërme (kapitulli 12). A i kuptonin plotësisht dhe tërësisht dëgjuesit e parë burimet dhe simbolizmin e tij? Me shumë mundësi jo, jo në një mënyrë të veçantë, por ata e kuptonin zhanrin! Ata nuk do të kishin sforcuar një përmbushje historike të drejtëpërdrejtë për të gjitha detajet.

Frika ime e vetme në bërjen e këtij pohimi është se si profecia parashikuese e Dhjatës së Vjetër u interpretua nga autorët e frymëzuar të Dhjatës së Re! Shpesh ata e shihnin përmbushjen e drejtëpërdrejtë të detajeve të Dhjatës së Vjetër në jetën e Krishtit. Disa prej këtyre përmbushjeve ishin lojëra fjalësh ose simbole tip / antitip rabinike. Nën udhëheqjen e Frymës (ose mësimëve të Jezusit, shih Luka 24:13-35) rrethanat bashkëkohëse historike të apostujve shiheshin përmes teksteve profetike të Dhjatës së Vjetër. E

njëta gjë mund të ndodhë për brezin e fundit të besimtarëve të persekutuar. Megjithatë, interpretuesit ndërhyrës nuk janë në gjendje të parashikojnë për cilat nga këto detaje bëhet fjalë përmes teologjisë apo hermeneutikës! Interpretuesit modernë nuk duhet të (1) vendosin detyrimisht historinë e tyre në këto tekste apokaliptike dhe as të (2) kërkojnë përmbushje të drejtëpërdrejtë të çdo detaji të këtij zhanri tejet simbolik. Koha do ta tregojë!

- E. Modelet letrare dhe pamjet e vulvae dhe të borive janë pothuajse identike. Të dyja e çojnë historinë njerëzore deri në fund (shih Zbu. 6:12-17 dhe 11:15-19).

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 10:1-7

¹ Pastaj pashë një engjëll tjetër të fuqishëm që zbriste nga qielli, i mbështjellë në një re dhe me ylber mbi krye; dhe fytyra e tij ishte si diell dhe këmbët e tij si shtylla zjarri. ² Ai kishte në dorë një libërth të hapur dhe vuri këmbën e tij të djathtë mbi det dhe të majtën mbi dhe, ³ dhe thirri me zë të madh si një luan që vrumbullon; dhe, si bërtiti, të shtatë bubullima bënë të dëgjohej ushima e tyre. ⁴ Dhe kur të shtatë bubullimat bënë të dëgjohej ushima e tyre, u gatita të shkruaj, por dëgjova një zë nga qielli që më thoshte: “Vulosi gjërat që thonin të shtatë bubullimat dhe mos i shkruaj.” ⁵ Atëherë engjëlli që unë pashë që rrinte në këmbë mbi det e mbi dhe, ngriti dorën e djathtë drejt qiellit, ⁶ dhe bëri be për atë që rron në shekuj të shekujve, që krijoj qiellin dhe gjërat që janë në të, tokën dhe gjërat që janë në të, detin dhe gjërat që janë në të, se nuk do të vonohet më. ⁷ por në ditët kur engjëlli i shtatë të bëjë të dëgjohej zëri i tij, kur ai t’i bjerë borisë do të zbatohet misteri i Perëndisë, ashtu si ai e ua shpalli shërbëtorëve të tij, profetëve.

10:1 “pashë një engjëll tjetër të fuqishëm që zbriste nga qielli” Vini re se Gjoni është rikthyer në tokë pas vegimit të Zbu. 4-5 (nëse thirrja e Gjoni për në qiell në Zbu. 4 ishte rrëmbimi i kishës, a është kjo rënia e kishës?). Ky engjëll përshkruhet në terma të cilët i përshtaten YHWH në Dhjatën e Vjetër dhe Krishtit në Zbu. 1:12-20. Për shkak të kësaj, shumë kanë pohuar se ky është Vetë Krishti. Megjithatë, kjo është e dyshimtë për arsyet e mëposhtme:

1. Krishti kurrë nuk thirret engjëll tek Zbulesa
2. Ka engjëj të tjerë të fuqishëm të listuar tek Zbulesa (shih Zbu. 5:2; 18:21)
3. Ky engjëll do të betohet në emër të Perëndisë tek Zbu. 10:6, gjë e cila është e papërshtatshme për Krishtin
4. Është një engjëll tek Danieli 10 i cili gjithashtu përshkruhet në terma të ngjashëm.

Ky përshkrim i detajuar mund të bëjë kontrastin midis këtij engjëlli të dritës me engjëllin e humnerës tek Zbulesa 9. Ndërsa engjëlli tek Zbulesa 9 drejtohej, ky engjëll vetë-drejtohet. Ky mund të jetë një aludim ndaj engjëllit të fuqishëm të Dan. 10:5-6 ose ndaj Mikaelit, kryeengjëllit të Izraelit tek Dan. 10:13 dhe 12:1.

- ▣ **“i mbështjellë në një re”** Në Dhjatën e Vjetër, retë ishin mjete i vetëm i transportit të hyjësive (shih Psa. 97:2; 104:3; Dan. 7:13; Veprat e Apo. 1:9).
- ▣ **“dhe me ylber mbi krye”** Shumë e shohin këtë si një aludim ndaj Zbu. 4:3 dhe prandaj e mendojnë si një titull tjetër për fuqinë dhe autoritetin e vazhdueshëm të hyjësisë. Aludimi mund të shkojë deri tek Ezek. 1:28, ku një ylber ishte froni / karroca e lëvizshme e YHWH.
- ▣ **“fytyra e tij ishte si diell”** Kjo ndjek përshkrimin e Krishtit të gjendur tek Zbu. 1:16 (shih Mate. 17:2).
- ▣ **“këmbët e tij si shtylla zjarri”** Ky përshkrim gjithashtu është i ngjashëm me atë të Krishtit tek Zbu. 1:15.

10:2 “Ai kishte në dorë një libërth të hapur” Ka pasur shumë diskutim mbi këtë libërth. Disa e shohin atë si libërthi i Zbu. 5:1, tani të hapur, por janë përdorur dy fjalë të ndryshme greke (Zbu. 5:1, *biblion*; Zbu. 10:2, *biblaridion*). Të tjerë e shohin atë si të lidhur me Ezekielin 2:8-3:14. Duke qënë se ky është një engjëll dhe jo Krishti, Ezekieli është aludimi më i mirë.

▣ **“vuri këmbën e tij të djathtë mbi det dhe të majtën mbi dhe”** Madhësia e engjëllit flet për një mesazh universal. Rabinët (tek Talmudi) diskutonin për një engjëll të quajtur Sandelfon, lartësia gjigande e të cilit ishte e njëjtë me distancën prej 500 miljesh²⁴ më i lartë se sa engjëjt e tjerë (shih Hagigah 13b).

10:3 “thirri me zë të madh si një luan që vrumbullon” Ky term “vrumbullon” (*mukaomai*) zakonisht përdoret për zërin e kaut (një rënkim i ulët). Megjithatë, duket e përshtatshme duke qënë se ky është një aludim ndaj pasazheve të Dhjatës së Vjetër ku Perëndia foli si një luan (shih Jer. 25:30; Hos. 11:10; Joel 3:16; Amos 3:8).

▣ **“të shtatë bubullimat bënë të dëgjohej ushtima e tyre”** Identiteti i këtyre shtatë bubullimave është diskutuar. Ky mund të jetë:

1. Një aludim ndaj shtatë “zërave” të Perëndisë tek Psa. 29:3-9
2. Paralelizmi ndaj shtatë vulave dhe shtatë borive, të cilët ishin cikle të gjykimit të Perëndisë mbi jobesimtarët (shih Zbu. 8:5; 11:19; 16:18) me qëllimin e shpengimit
3. Një tingull që vinte nga froni i Perëndisë (shih Zbu. 4:5)
4. Ai gjithashtu mund të lidhet me shtatë shpirtat e Perëndisë (shih Zbu. 1:4; 4:5; 5:6 nga Isa. 11:22)

10:4 “Vulosi” Ka disa vende në Bibël ku dikush ka marrë një zbulues nga Perëndia por nuk mund ta zbulojë atë. Dy prej tyre janë (1) Danieli (shih Dan. 8:26; 12:4,9) dhe (2) Pali (cf. 2 Kor. 12:4). Megjithatë, ky është një pohim shumë befasues. Gjonit i thuhet të shkruajë atë që ai sheh (shih 1:11,19; 14:13; 19:9; 21:5). Gjonit i thuhet në Zbu. 22:10 se fjalët e kësaj profecie nuk duhet të vulosen. Kjo fjalë duhet t’i referohet vetëm këtij mesazhi!

10:5 “ngriti dorën e djathtë drejt qiellit” Ky është një gjest për bërje betimi (shih Zan. 14:22; Eksod. 6:8; Num. 14:30; Ligji i Përt. 32:40; Ezek. 20:15,28; Dan. 12:7). Forma e këtij betimi është shumë goditëse për titujt që përdor për Perëndinë.

10:6 “atë që rron në shekuj të shekujve” Ky karakterizim i Perëndisë risjell dy emrat e Tij më të zakonshëm në Dhjatën e Vjetër:

1. YHWH nga folja në hebraisht “të jesh” (shih Eksod. 3:14). “Unë jam që unë jam” ishte emri i besëlidhjes për hyjësinë; ai theksonte Perëndinë si Shpëtimtar dhe Shpengues (shih Zan. 14:19; Eksod. 20:11; Neh. 9:6; Psa. 146:6).
2. *Elohim*, i cili përdorej për Perëndinë tek Zanafilla 1 si krijues, mbajtës dhe sigures i gjithçkaje mbi tokë (shih Zan. 14:19; Eksod. 20:11; Neh. 9:6; Psa. 146:6).

Ky betim është një mënyrë për të pohuar vlerën e të besuarit të mesazhit të engjëllit.

[Special Topic: Names for Deity](#), [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë] C. dhe D.

▣ **“se nuk do të vonohet më”** Kjo mund të jetë një përgjigje për pyetjen e martirëve tek Zbu. 6:10. Fjalë për fjalë është “se koha (*chronos*) nuk do të jetë më”. Koncepti i kohës është shumë i paqëndrueshëm në këtë libër për shkak të disa arsyeve.

²⁴ Ekuivalenti në kilometra është rreth 800 km (shënim i përkthyesit).

1. Gjenden dy fjalë të ndryshme në greqisht që shprehin kohën
 - a. *chronos*, kalimi i kohës (shih Zbu. 10:6)
 - b. *kairos*, një kohë e veçantë, sezon apo ndodhi e veçantë (shih Zbu. 1:3; 11:18;12:12,14).
2. Disa shprehje përdoren:
 - a. “gjërat që duhet të ndodhin së shpejti” (shih Zbu. 1:1; 22:6)
 - b. “koha është afër” (shih Zbu. 1:3; 3:11; 22:10)
 - c. “unë do të vij së shpejti” (shih Zbu. 2:5,16; 22:7,12,20)
 - d. “unë do të vij si një vjedhës” (shih Zbu. 3:3; 16:15)

Të gjitha këto flasin për menjëhershmeri (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 1:3). Megjithatë, disa pasazhe flasin për një vonesë (shih Zbu. 6:11; 10:6; 14:13). Një shprehje tjetër është se dita e gjykimit dhe e shpërblimeve ka mbërritur, “u krye” (shih Zbu. 16:17; 21:6) ose “koha ka mbërritur” (shih Zbu. 11:18; 20:12).

Kjo paqëndrueshmëri është përdorur nga sistemet e ndryshme interpretuese për të theksuar një aspekt specifik të kohës (shekulli i parë, çdo epokë apo brezi i fundit). Betimi i vetëm i engjëllit është se ndodhitë e fundit të kohërave duhet të fillojnë tani. Lutjet e martirëve kanë marrë përgjigje! Zbulesa duhet të interpretohet nën dritën e lexuesve të saj të parë (shih John Bray [Xhon Brej], *Matthew 24 Fulfilled* [Mateu 24 i Përbushur]).

[Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthim i Shpejtë]

10:7

NASB	“misteri i Perëndisë është përfunduar”
NKJV	“misteri i Perëndisë do të jetë i përfunduar”
NRSV	“misteri i Perëndisë do të jetë i përfunduar”
TEV	“Perëndia do të arrijë planin e tij sekret”
NJB	“misteri i Perëndisë do të përmbushet”

Ky term ka disa nënkuptime.

1. Pali e përdor atë shpesh për t’iu referuar planit të përjetshëm të Perëndisë për shpengimin e hebrenjve dhe të johebrenjve përmes besimit në Krisht (shih Efes. 2:11-3:13, shih [SPECIAL TOPIC: YHWH's ETERNAL REDEMPTIVE PLAN](#) [Temë e Veçantë: Plani i Përjetshëm Shpengues i YHWH] tek Zbu. 4:1).
2. Zbulesa shpesh i referohet një misteri për pjesë të një vizioni (shih Zbu. 1:20; 17:5,7).
3. Tek Zbu. 10:7, i referohet planit të përjetshëm të Perëndisë për shpengim, sikurse Pali bëri tek Rom. 16:25-26 dhe Efes. 2:11-3:13.

Është e mundur që Gjoni ta ketë marrë këtë term nga Danieli, sidomos në kapitullin 2 (shih Dan. 2:18,19,27,28,29,30,47). Nëse është kështu, ai i referohet aftësisë së Perëndisë për të zbuluar veprat e Tij. Perëndia ka njohuri dhe është nën kontroll të gjithë historisë.

[SPECIAL TOPIC: MYSTERY IN THE GOSPELS](#) [Temë e Veçantë: Misteri tek Ungjijtë]

▣ “profetët”

[SPECIAL TOPIC: PROPHECY \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Profeci (Dhjata e Vjetër)]

[Special Topic: PROPHECY \(NT\)](#) [Temë e Veçantë: Profeci (Dhjata e Re)]

⁸ Dhe zëri që kisha dëgjuar nga qielli më foli përsëri dhe tha: "Shko, merr libërthin e hapur që ndodhet në dorën e engjëllit që rri mbi det e mbi dhe". ⁹ Dhe shkova tek engjëlli dhe i thashë: "Më jep libërthin." Dhe ai më tha: "Merre dhe gllabëroje atë dhe ai do të hidhërojë të brëndëshmet e tua, por në gojën tënde do të jetë i ëmbël si mjaltë." ¹⁰ Dhe e mora libërthin nga dora e engjëllit, dhe si e gllabërova; dhe ishte në gojën time i ëmbël si mjaltë; dhe, mbasi e gllabërova, barku im u hidhërua. ¹¹ Dhe ai më tha: "Të duhet përsëri të profetizosh mbi shumë popuj, kombe, gjuhë dhe mbretër."

10:8 "zëri që kisha dëgjuar nga qielli, e dëgjova²⁵ sërish" Ka pasur shumë spekulim rreth identifikimit të folësit. Disa kanë pranuar se është Perëndia, ose Krishti, ose Fryma e Shenjtë ose një nga engjëjt e fuqishëm. Tek Zbu. 10:11 zëri është në shumës, që me shumë mundësi i referohet Perëndisë Tre në Një. Shumësi që përdoret për hyjësinë tek Dhjata e Vjetër (emri *Elohim* dhe "ne" tek Zan. 1:26; 3:22; 7:11; Isa. 6:8) është shpjeguar në disa mënyra.

1. Një formë gramatike e quajtur "shumësi i madhështisë" ku shumësi intensifikon konceptin ose termin
2. YHWH duke i folur në mënyrë kolektive këshillit engjëllor (shih 1 Mbre. 22:19; Job 1:6; 2:1; Jer. 23:18; Dan. 7:10)
3. Një formë fillestare e konceptit të Perëndisë Tre në Një apo Trinitetit (shih Psa. 110:1; Zak. 2:8; 17:10)

Shih [SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY](#) [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë] C. dhe D.

10:9 "Merre dhe haje²⁶ atë" Ky është një aludim ndaj Ezek. 2:8-3:14 ose Jer. 15:16-17. Ky simbolizon të qenit i dërguar për të folur mesazhin e Perëndisë. Libërthi simbolizon mesazhin e Perëndisë i cili përmban si siguri për besimtarët (mjaltë, shih Psa. 19:10-11; 119:103) dhe gjykim për jobesimtarët (hidhësi). Ky dorëshkrim nuk është i njëjtë si ai që Jezusi hapi në kapitullin 6. Ky i referohet mesazhit nga engjëlli i plotëfuqishëm (shih Zbu. 10:7-11).

10:11 "ata më thanë²⁷" engjëlli i fuqishëm ose Perëndia Tre në Një po e mbështet Gjonin si një regjistruar dhe folës profetik.

▣ **"shumë popuj, kombe, gjuhë dhe mbretër"** Kjo terminologji përdoret si për jobesimtarët (shih Zbu. 11:9; 13:7-8; 14:6; 17:15) dhe për besimtarët (dmth, përpara Ditës së Gjykimit, shih Zbu. 7:9; 15:4 dhe pas Ditës së Gjykimit, shih Zbu. 21:24,26; 22:2). Ky varg mund t'i referohet predikimit të ungjillit (shih Zbu. 10:11; 14:6) ndaj gjithë kombeve (shih Mate. 24:14; Mark 13:10) ose parashikimit të gjykimeve të mëtejshme të përkohshme të zemërimit të Perëndisë.

ZBULESA 11

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:1-6

¹ Dhe m'u dha një kallam që i ngjante një shufre. Dhe engjëlli duke qëndruar në këmbë tha: "Çohu dhe mat tempullin e Perëndisë, altarin dhe ata që adhurojnë atje, ² dhe oborrin që është jashtë tempullit lëre dhe mos e mat, sepse u është dhënë johebrenjve; dhe ata do ta shkelin qytetin e shenjtë për dyzet e dy muaj. ³ Dhe unë do t'u jap të dy dëshmitarëve të mi për të profetizuar, dhe ata do të profetizojnë një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë, të veshur me thasë. ⁴ Këta janë të dy drurët e ullirit dhe të dy shandanët që rrijnë përpara Perëndisë së dheut. ⁵ Dhe, nëse ndokush dëshiron t'u bëjë keq atyre, nga goja e tyre del zjarr dhe i gllabëron armiqtë e tyre; dhe kushdo që dëshiron t'u bëjë keq atyre, në këtë mënyrë duhet

²⁵ Versioni në shqip thotë: "më foli përsëri" (shënim i përkthyesit).

²⁶ Versioni në shqip thotë: "gllabëroje" (shënim i përkthyesit).

²⁷ Versioni në shqip thotë: "ai më tha" (shënim i përkthyesit).

vrarë. ⁶Ata kanë pushtet të mbyllin qiellin, që të mos bjerë shi në ditët e profecisë së tyre; ata kanë edhe pushtet mbi ujërat t'i kthejnë në gjak dhe për të goditur dheun me çdo plagë, sa herë të duan.

11:1 “një kallam që i ngjante një shufre” Në seksionet e mëparshme, Gjoni vëzhgonte ndërsa engjëjt performonin veprime, por në borinë e shtatë Gjoni do të jetë i përfshirë tek veprimet. Termi “kallam matës” (*kalamos*, përdoret në këtë kuptim vetëm këtu) ka shumë mundësi që reflekton përdorimin e Dhjatës së Vjetër për kallamët e lumit të cilët përdorshin si instrumente matëse (shih [SPECIAL TOPIC: RIGHTEOUSNESS](#) [Temë e Veçantë: Drejtësia] tek Zbu. 19:11). Ata ishin nga tetë në njëzet feet²⁸ të gjatë (shih Ezek. 40:5-42:20).

▣ **“Çohu dhe mat”** Matja ishte një shenjë e

1. rritjes dhe mbrojtjes së premtuar (shih Jer. 31:38-40; Rev. 21:15). Ky mund të jetë një aludim ndaj tempullit të kohëve të fundit të Ezekielit (shih kapitujt 40-48) ose Jeruzalemi i ri i Zakarias (shih Zak. 1:16; 2:1-13);
2. gjykim (shih 2 Sam. 8:2; 2 Mbret. 21:13; Isa. 28:17; Vajt. 2:8). Këtu, sikurse vulosja e kapitullit 7, kjo është një shenjë e mbrojtjes së Perëndisë mbi besimtarët. Nëse kjo urë ndërmjetëse është paralele me kapitullin 7, atëherë ky tempull është i gjithë populli i Perëndisë (hebrenjtë besues dhe johebrenjtë besues). Atëherë ajo do të ishte paralele gjithashtu me Zbu. 12.

▣ **“tempulli i Perëndisë dhe altari, dhe ata që adhurojnë në të”** Identiteti i këtij tempulli varet nga supozimet interpretuese.

1. Nëse ne supozojmë që pamjet e Gjonit merren nga Ezekieli 40-48, atëherë ky është një tempull i vërtetë i kohëve të fundit në Jeruzalem (shih 2 Thes. 2:4).
2. Por nëse ne supozojmë se aludimi bëhet ndaj Zakarias 2, atëherë pamja është qyteti i Perëndisë, Jeruzalemit i ri.
3. Nëse ne supozojmë se është tempulli qiellor (shih Zbu. 7:15; 11:19; 15:58; Heb. 9:23), atëherë turmat e Zbu. 7:9 (Kisha dhe gruaja e Zbu. 12) mund të jenë fokusi (shih Zbu. 21:15-16).

Është interesante të vësh re se Gjonit i thuhet që të masë popullin që adhuron atje. Kjo është një terminologji e pazakontë. Kjo pamje përfshin më shumë se sa thjesht një ndërtesë. Këto janë pamje që i dallojnë njerëzit e besimit nga jobesimtarët, të cilët do të përjetojnë zemërimin e Perëndisë. Prandaj, ky është një paralelizëm me shenjën e Perëndisë mbi ballin e besimtarëve (shih Zbu. 7:3-4).

11:2 “oborrit që është jashtë tempullit” Ky koncept i oborrit të jashtëm i referohet historikisht oborrit të johebrenjve në tempullin e Herodit. Ka disa aludime të Dhjatës së Vjetër ndaj idesë së Jeruzalemit dhe të Tempullit të shtypur nga johebrenjtë (shih Psa. 79:1-7; Isa. 63:18; Dan. 8:13; Zak. 12:3 në Septuagintin). Jezusi duket se bën një aludim të drejtëpërdrejtë ndaj Dan. 8:13 tek Luka 21:24.

▣ **“kombet”** Shih shënimet tek Zbu. 2:26 dhe 10:11.

▣ **“dyzet e dy muaj”** Shih Temën e Veçantë më poshtë.

[SPECIAL TOPIC: FORTY-TWO MONTHS](#) [Temë e Veçantë: Dyzet e dy muaj]

▣ **“qytetin e shenjtë”** Kjo mund t'i referohej Jeruzalemit (shih Isa. 52:1; Mate. 27:53). Megjithatë, duke ndjekur interpretimin e tempullit tek Zbu. 3:12 se i referohet besimtarëve të Dhjatës së Re, e njëjta metodë duhet të ndiqet

²⁸ Ekuivalenti i tyre në metra është 2.5 në 6 metra (shënim i përkthyesit).

me këtë frazë. Në kapitujt e mëtejshëm të Zbulesës, ai i referohet popullit të Perëndisë të Dhjatës së Re (shih 20:9; 21:2,10; 22:19).

Gjoni nxjerr metafora nga Dhjata e Vjetër, por i aplikon ato në popullin e Perëndisë të Dhjatës së Re. Kisha përbëhet nga hebrenjtë dhe johebrenjtë besues. Nuk ka asnjë theksim racial mbi hebrenjtë ndaj johebrenjve tek Zbulesa. Nuk ka më hebrenj apo grekë (shih 1 Kor. 12:13; Gal. 3:28; Kol. 3:11).

11:3 “unë do t’u jap të dy dëshmitarëve të mi autoritet²⁹” Kjo duket se nënkupton Perëndinë At që flet për shkak se Jezusit i referohet në Zbu. 11:8 (edhe pse gjendet një problem me dorëshkrimin në greqisht me përemrin, i cili hiqet tek P⁴⁷ dhe 8).

▣ **“dy dëshmitarëve”** Ka pasur shumë teori mbi identitetin e këtyre dy predikuesve të fuqishëm:

1. Aludimi (shih Zbu. 11:4) është nga Zak. 4:3,11,14. Kjo fillimisht i referohej rikthimit të farës davidike, Zerubabelit, dhe rikthimit të farës së kryepriftit, Jozueut, të cilët janë dy drejtuesit e udhëhequr nga Fryma (dy drurët e ullirit) të cilët udhëhoqën rikthimin gna skllavëria babilonase (dmth, populli i restauruar i Perëndisë).
2. Dy shandanët (shih 1:20) mund të nënkuptojnë dy kishat besnike, Smirna 2:8-11 dhe Filadelfia, 3:7-13.
3. Dy dëshmitarët mund të nënkuptojnë dëshmi në gjykatë (shih Num. 35:30; Ligji i Përt. 17:6; 19:15).
4. Përshkrimi i këtyre dy dëshmitarëve nënkupton Elian (mbylli qiellin nga Zbu. 11:6, shih 1 Mbret. 17:1; 18:1; Luka 4:25; Jak. 5:17 dhe thirri që të zbriste zjarri, shih 1 Mbret. 18:24,38; 2 Mbret. 1:10,12) dhe Moisiun (ktheu ujin në gjak nga Zbu. 11:6, shih Eksod. 7:17-19). Të dy ata u shfaqën me Jezusin në malin e Shpërfytyrimit (shih Mate. 17:4).
5. Libri apokaliptik i shkruar në periudhën midis dy dhjatave i I Enoch [Eunuku I] 90:31 dhe dy etërit e kishës së hershme, Tertuliani dhe Hipoliti, pohuan se ata ishin dy persona nga Dhjata e Vjetër që nuk pësuan vdekje natyrale, Eunuku (shih Zan. 5:21-24) dhe Elia (shih 2 Mbret. 2:11).
6. Shënimi i NJB pohon se i referohet Pjetrit dhe Palit, të dy të martirizuar në Romë nën sundimin e Neros (fq. 435).

Unë personalisht i shoh ata si simbolikë të dëshmisë së të gjithë popullit të Perëndisë për shkak të strukturës paralele të shtatë vulave dhe ndërmjetësimit dhe shtatë borive dhe ndërmjetësimit. Prandaj, të dy grupet: 144,000 (hebrenjtë besues) dhe grupi i panumërt (kombet besues), sikurse dy dëshmitarët, i referohen kishës.

▣ **“të veshur me thasë”** Kjo mund të jetë ose

1. një shenjë e vajtimit dhe penesës (shih Zan. 37:34; 2 Sam. 3:31)
2. ose thjesht veshja normale e një profeti (shih 2 Mbret. 1:8; Isa. 20:2; Zak. 13:4).

▣ **“ata do të profetizojnë një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë”** Dyzetë e dy muaj të me nga tridhjetë ditë secili bëjnë njëmijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë. Ungjilli do të predikohet gjatë kësaj periudhe persekutimi nga kombet mosbesues (shih Mate. 24:8-14, 21-22). Ky numër simbolik është nga Dan. 7:25; 12:7 dhe përdoret shpesh tek Zbulesa (shih 12:6; 13:5).

11:4 “dy drurët e ullirit” Ky është një aludim ndaj Zerubabelit, farës davidike të të mërguarve të rikthyer dhe Jozueut, farës aaronike të të mërguarve të rikthyer (shih Zak. 4:3,11,14). Kjo mund të nënkuptojë se dëshmitarët e ungjillit në kohët e fundit do të përbëjnë një përfaqësim mesianik mbretëror dhe mesianik priftëror (Jezusi si Mbret dhe Prift, shih Psalmi 110; Heb. 1:3). Këta dy predikues të frymëzuar të penesës sjellin dritën e Perëndisë (shih Zakaria 4) tek një botë rebele (Izraeli rebel tani është një njerëzim rebel, shih Isa. 6:9-11; 43:8-13; Jer. 5:21-29; Ezek. 12:2).

²⁹ Versioni në shqip është: “unë do t’u jap të dy dëshmitarëve të mi për të profetizuar” (shënim i përkthyesit).

11:5 “nëse ndokush dëshiron t’u bëjë keq atyre... kushdo që dëshëron t’u bëjë keq atyre” Të dy këto pjesë janë fjali të nënrenditura kushtore të klasës së parë të cilat supozojnë se gjenden nga ata që duan t’i lëndojnë ata, por ata do të mbrohen në mënyrë hyjnore deri sa misioni i tyre të përmbushet.

▣ **“nga goja e tyre del zjarr dhe i gllabëron armiqtë e tyre”** Vini re se fuqia gjendet në gojën e tyre e cila nënkupton fuqinë e mesazhit që ata shpallin. Tek Zbulesa goja është një armë, gjuha është një shpatë (shih 9:17; 19:15; Heb. 4:12).

11:6 Këto veprime të kujtojnë Elian (shih 1 Mbret. 17:1) dhe Moisiun (shih Eksod. 7:17-19).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:7-10

⁷Dhe kur ta kryejnë dëshminë e tyre, bisha që ngjitet nga humnera do të bëjë luftë kundër tyre, edhe do t’i mundë ata, dhe do t’i vrasë. ⁸Dhe kufomat e tyre do të dergjen në sheshin e qytetit të madh, i cili frymërisht quhet Sodomë dhe Egjipt, ku është kryqëzuar edhe Zoti ynë. ⁹Dhe njerëz nga popuj, dhe fise, dhe gjuhë, dhe kombe do të shohin kufomat e tyre për tri ditë e gjysmë, dhe nuk do të lënë që kufomat e tyre të shtihen në varr. ¹⁰Dhe banorët e dheut do të ngazëllojnë për ata dhe do të bëjnë festë; dhe do t’i dërgojnë njeri tjetrit dhurata, sepse këta dy profetë i munduan ata që banojnë mbi dhe.”

11:7 “bisha që ngjitet nga humnera” Nëse ky është një aludim ndaj Danielit 7, atëherë bisha është një figurë e përbërë e të katër bishave të përmendura tek Danieli 7, i cili nënkupton Anti-Krishtin përfundimtar të kohëve të fundit (shih 2 Thes. 2:3).

“Humnera” është shtëpia e demonëve (shih Zbu. 9:1; 20:1). Ky koncept i bishës zhvillohet tek Zbu. 13 dhe 17.

▣ **“do të bëjë luftë kundër tyre, edhe do t’i mundë ata, dhe do t’i vrasë”** Ky është një aludim ndaj Danielit 7:21 i cili do të shpjegohet më në detaj tek Zbulesa 13. Këtu fraza mund të nënkuptojë që dy dëshmitarët janë simbol i një numri të madh njerëzish (shih Zbu. 13:7, dmth, populli i Perëndisë). Vini re se ata nuk kursehen nga persekutimi dhe vdekja.

11:8 “kufomat e tyre do të shtrihen në rrugë”³⁰ Ky poshtërim i trupave të vdekur të ekspozuar ishte një mënyrë për të shprehur mospërfillje (shih Zbu. 11:9; Ligji i Përt. 28:26; Psa. 79:2; Jer. 7:33; 8:2; 16:4; 19:7; 34:20). Megjithatë, Perëndia i përdori trupat e tyre të dukshëm në një manifestim të fuqishëm ringjalljeje të fuqisë së Tij dhe konfirmimit të mesazhit të tyre.

▣ **“qytetit të madh”** Ky duket se është një përshkrim i Jeruzalemit; megjithatë, gjuha figurative e përdorur nënkupton luftën frymore midis mbretërisë tokësore dhe mbretërisë qiellore. Më poshtë janë arsyet e mia.

1. Fraza “atij qyteti të madh” përdoret për Babiloninë ose Romën (shih Zbu. 16:19; 17:18; 18:10,16,18,19,21).
2. Edhe pse Jeruzalemi quhet Sodomë tek Ezek. 16:46-49 dhe Isa. 1:9-10, ai nuk quhet kurrë Egjipt; Sodomë dhe Egjipt duken se janë metafora për mëkatën dhe skllavërinë.
3. “Ku është kryqëzuar edhe Zoti ynë” duket se i referohet Jeruzalemit, por mund të ishte një mënyrë tjetër e të folurit për mbretëritë e anti-Perëndisë të kësaj bote.
4. “Popujt dhe fiset dhe gjuhët dhe kombet” tek Zbu. 11:9 nënkupton

³⁰ Versioni në shqip është: “kufomat e tyre do të dergjen në sheshin” (shënim i përkthyesit).

a. Një qytet ku e gjithë bota do të jetë e pranishme, e cila i përputhet Romës më mire se sa Jeruzalemit

b. “qytet” përdoret si një metaforë për njerëzimin rebel (shih Zan. 4:17; 10:8-10)

5. “Banorët e dheut do të ngazëllojnë për ata dhe do të bëjnë festë” tek Zbu. 11:10 nënkupton se mesazhi i këtyre dy dëshmitarëve nuk ishte vetëm për hebrenjtë por të gjithë botën e jobesimtarëve.

Kjo përshkruan betejën e vazhdueshme midis mbretërive të kësaj toke dhe mbretërisë mesianike (shih Zbu. 11:15), sidomos si tek Danieli 2 dhe Psalmi 2.

11:9 “njerëz nga popuj, dhe fise, dhe gjuhë, dhe kombe” Shih shënimin tek Zbu. 10:11.

▣ **“për tri ditë e gjysmë”** Koha e Zbu. 11:9 e kombinuar me Zbu. 11:11 është e barabartë me numrin shtatë, që përdoret aq shpesh tek Zbulesa. Kjo ndodhi ishte në kohën e përsosur të Perëndisë.

11:10 “do të bëjnë festë; dhe do t’i dërgojnë njeri tjetrit dhurata” Disa e shohin këtë si një Festë të zvetënuar të Purimit (shih Ester 9:19,22). Ka më shumë mundësi të jetë një aludim ndaj Gjonit 16:20 (“bota do të gëzojë”). Ky gëzim i botës mosbesuese zbulon fuqinë e mesazhit të dy dëshmitarëve, por jobesimtarët nuk pendohen (shih Zbu. 9:20-21; 16:9,11).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:11-13

¹¹ Por mbas tri ditë e gjysmë, fryma e jetës që buron nga Perëndia hyri në ta; edhe qëndruan në këmbët e tyre, dhe një tmerr i madh ra mbi ata që i shikonin. ¹² Edhe dëgjuan një zë të madh nga qielli duke u thënë atyre: “Ngjituni këtu lart.” Dhe u ngjitën në qiell në një re; dhe armiqtë e tyre i panë. ¹³ Dhe në atë orë ra një tërmet i madh, dhe e dhjeta pjesë e qytetit u rrëzua, dhe në tërmet u vranë shtatë mijë njerëz; dhe të tjerët u tmerruan dhe i dhanë lavdi Perëndisë së qiellit.

11:11 “tri ditë e gjysmë” Ky është një aludim nga Danieli dhe është një periudhë simbolike persekutimi. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 11:9.

▣ **“fryma e jetës që buron nga Perëndia hyri në ta”** Ky është një aludim ndaj Ezekielit 37, lugina e kockave të thata. Kjo është një lojë me fjalën në hebraisht “*ruach*” e cila nënkuptonte frymë, erë dhe shpirt (sikurse fjala në greqisht *pneuma*).

[SPECIAL TOPIC: Spirit \(*pneuma*\) in the NT](#) [Temë e Veçantë: Fryma (*pneuma*) në Dhjatën e Vjetër]

[Special Topic: Breath, Wind, Spirit](#) [Temë e Veçantë: Fryma, Era, Shpirti]

11:12 “Edhe dëgjuan një zë të madh nga qielli duke u thënë atyre: ‘Ngjituni këtu lart.’” Ndërsa disa e shohin rrëmbimin sekret të Kishës tek Zbu. 4:1 ku Gjoni u thirr në qiell, të tjerë shohin këtu një rrëmbim sekret të Kishës në mes të shtrëngimit ndërsa këta dy dëshmitarë thirren në qiell në këtë varg. Këtu sërish presupozimet tona dhe sfondi ynë teologjik i japin drejtim interpretimit të teksteve simbolike të paqarta!

▣ **“u ngjitën në qiell në një re”** Ky është një transportim hyjnor. Udhëtimi mesianik mbi retë e qiellit tek Dan. 7:13. Jezusi u ngrit për në qiell në re (shih Veprat e Apo. 1:9). Jezusi do të rikthehet duke drejtuar mbi retë e qiellit (shih Mate. 24:30; 26:64; Mark 13:26; 1 Thes. 4:17; Zbu. 1:7; 14:14).

11:13 “në atë orë ra një tërmet i madh, dhe e dhjeta pjesë e qytetit u rrëzua” Gjenden shtatë referenca ndaj tërmeteve tek Zbulesa (shih Zbu. 6:12; 8:5; 11:13,19; 16:18). Kjo tregon gjykimet e vazhdueshme, në proces e sipër dhe të kufizuara të Perëndisë mbi jobesimtarët. Ky mund të jetë një aludim ndaj Ezek. 38:17-23.

▣ **“të tjerët u tmerruan dhe i dhanë lavdi Perëndisë së qiellit”** Ka pasur shumë diskutim mbi identitetin e termit “të tjerët”. Ai mund t’i referohet

1. Banorët e vërtetë të Jeruzalemit (shih Zak. 12:10) ose Romës
2. Atyre që shpëtohen gjatë periudhës së shtrëngimit, pra, atyre që pendohen vërtet
3. Hebrenjve besimtarë, nga Romakëve 11
4. Njerëzve, si Nebukadnestari dhe Siri, të cilët u madhështuan nga veprat e Perëndisë, por nuk u konvertuan në të vërtetë.

Për shkak të Zbu. 9:20-21; 14:7-8 dhe 16:10, pika numër 4 është opsioni më i mirë.

Megjithatë, tek Zbu. 16:9, të dhënit lavdi është e lidhur me pendesën. Është me siguri e mundur që këta (hebrenj apo paganë) të besonin! Ky është qëllimi i pohuar i gjykimeve të Perëndisë (shih Zbu. 9:20-21; 16:9,11).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:14

¹⁴ Mjerimi i dytë kaloi, por ja, mjerimi i tretë do vijë së shpejti.

11:14 Ky është një mjet tranzicioni (shih Zbu. 9:12; 12:12).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:15-16

¹⁵ Dhe engjëlli i shtatë i ra borisë dhe u bënë zëra të mëdhenj në qiell që thoshin: “Mbretëritë e botës u bënë mbretëri të Zotit tonë dhe të Krishtit të Tij, dhe ai do të mbretërojë në shekuj të shekujve.” ¹⁶ Atëherë të njëzet e katër pleqtë që rrinin përpara Perëndisë mbi fronet e tyre, ranë përmbys mbi fytyrat e veta dhe adhuruan Perëndinë,

11:15 “Mbretëria e botës”³¹ Versionet KJV dhe NKJV kanë termin “mbretëritë e kësaj bote”. Shumësi nuk është i pranishëm në ndonjë nga dorëshkrimet antike greke.

▣ **“është bërë”** Kjo është një formë treguese aoriste e mesme (deponente). Ky është një përshkrim i fundit të sundimit të qeverive njerëzore të rëna dhe i fillimit të sundimit të Perëndisë tonë (shih 12:10). Epoka e re e Frymës ka ardhur plotësisht. Kjo konfirmon teorinë e rikapitullimit që Ardhja e Dytë ndodh në fund të secilit prej tre cikleve të gjykimit: vulat (shih Zbu. 6:12-17), boritë (shih Zbu. 11:15-18), dhe enët (shih Zbu. 19). Zbulesa nuk është në një rend kronologjik dhe vijues, por është një prezantim dramatik i shtatë cikleve, secili duke parë të njëjtën periudhë, por vulat, boritë dhe enët janë në shkallë pasuese dhe intensifikuese të gjykimit (1/4, 1/3, plotësisht).

▣ **“të Zotit tonë dhe të Krishtit të Tij”** Vini re se sa shumë janë të lidhur Ati dhe Biri (shih Psalmi 2). Vini re gjithashtu se theksi i 1 Kor. 15:24-28 dhe Efes. 5:5 tanimë është përmbushur. Disa shohin një aludim ndaj Zak. 14:9, i cili është i mundur sepse burimi i preferuar i Gjonit për pamjet apokaliptike janë Danieli, Ezekieli dhe Zakaria.

▣ **“dhe Ai do të mbretërojë në shekuj të shekujve”** Kjo i referohet sundimit të përjetshëm të Perëndisë tonë (shih Eksod. 15:18; Psa. 10:16; 29:10; Isa. 9:6-7; Dan. 2:44; 4:34; 7:14,27; Zak. 14:9; Luka 1:33; 1 Thes. 4:17; 2

³¹ Versioni në shqip është: “Mbretëritë e botës u bënë mbretëri të Zotit tonë” (shënim i përkthyesit).

Pjet. 1:11), jo një sundimi mijëvjeçari (shih Zbulesa 20) të Krishtit. Kjo është vërtet një përmbushje e lutjes së Jezusit tek Mate. 6:10 që vullneti i Perëndisë të bëhet mbi tokë siç është në qiell.

Mbretëria e Perëndisë është një temë kryesore tek ungjijtë dhe tek Zbulesa. Gjendet një paqëndrueshmëri dhe një tension midis realitetit të tanishëm (pas-mijëvjeçarit dhe jo të mijëvjeçarit) dhe konsumimit të tij të ardhshëm (para-mijëvjeçari historik dhe para-mijëvjeçari dispensacional). E njëjta paqëndrueshmëri apo rrjedhshmëri gjithashtu është midis aspektit të saj tokësor (mijëvjeçari) dhe aspektit të saj të përjetshëm. Disa komentatorë, shkolla dhe denominacione qëndrojnë në një aspekt të paqëndrueshmërisë, por shpërfillin ose ndryshojnë aspektet e tjera për të përshtatur supozimet dhe sistemet e tyre teologjike. Është kaq e vëhstirë për njerëzit e botës perëndimore ta vlerësojnë rrjedhshmërinë, anën figurative dhe tensionin e letërsisë lindore, sidomos zhanrin e saj apokaliptik. Perëndia ynë dhe Krishti i Tij kanë sunduar, po sundojnë dhe do të sundojnë; detajet janë të parëndësishme! Mund të ketë një sundim mesianik tokësor për një periudhë (shih 1 Kor. 15:23-28); Izraeli si komb mund të ketë disa pjesë (shih Romakëve 11). Megjithatë, figurat dhe simbolet e Zbulesës i drejtohen Kishës universale, jo Izraelit (shih Dan. 2:34-35,44). Unë personalisht e lë të hapur mundësinë që Izraeli të ketë pjesë në ndodhitë e fundit të kohërave për shkak të premtimeve të bëra nga Perëndia në Dhjatën e Vjetër ndaj pasardhësve të Abrahamit (shih Isa. 9:6-7; Zak. 12:10) bazuar në karakterin e Perëndisë (shih Ezek. 36:22-38).

11:16 “njëzet e katër pleqtë” Shih shënimin tek Zbu. 4:4.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:17-18

¹⁷ duke thënë: “Ne të falënderojmë, o Zot, Perëndi i Plotfuqishmi, që je, që ishe dhe që do të vish, sepse more në dorë pushtetin tënd të madh, dhe mbretëron. ¹⁸ Kombet ishin zemëruar, por erdhi mëria jote, dhe erdhi koha që të gjykohen të vdekurit dhe t’u jepet paga shërbëtorëve të tu, profetëve, dhe shenjtorëve, dhe atyre që druajnë emrin tënd, të vegjëlve dhe të mëdhenjve, dhe të shkatërrosh ata që shkatërrojnë dheun.”

11:17-18 Kjo lutje lavdërimi është shkruar në formë poetike tek versionet NKJV, NRSV dhe TEV dhe në formë proze tek versionet NASB dhe NJB. Këto shpërthime të lutjes dhe lavdërimit shpesh janë interpretuesit më të mirë të vegjimeve paraardhëse (së bashku me këngët dhe interpretimet engjëlllore).

11:17 “O Zot, Perëndi i Plotfuqishmi” Kjo i referohet tre titujve kryesor të Dhjatës së Vjetër për Perëndinë.

1. YHWH, Perëndia i besëlidhjes si Shpëtimtar (shih Eksod. 3:14; Psalm 103)
2. *Elohim*, Perëndia Krijues si siguries dhe mbajtës (shih Zan. 1:1; Psalm 104)
3. *El Shaddai* (shih 1:8), Perëndia i fuqishëm dhe i dhembshur i cili ishte emri patriarkal për hyjësinë (shih Eksod. 6:3)

[SPECIAL TOPIC: NAMES FOR DEITY](#) [Temë e Veçantë: Emra për hyjësinë] C. dhe D.

[Special Topic: Shaddai](#) [Temë e Veçantë: *Shaddai*]

NASB	“që je dhe që ishe”
NKJV	“Ai që është dhe që ishte dhe që do të vijë”
NRSV	“që është dhe që ishte”
TEV	“ai që është dhe që ishte”
NJB	“Ai që është, Ai që ishte”

Vini re se aspekti i së ardhmes të këtij përshkrimi të zakonshtëm të Perëndisë (përveç disa dorëshkrimeve greke të vogla të fundit të shekullit të gjashtëmbëdhjetë) është lënë jashtë sepse Perëndia ka nisur të sundojë. Aspekti i fundit nga këto tre aspekte kronologjike nuk do të përmendet më sërish tek libri i Zbulesës. Mbretëria ka ardhur

(shih 11:15-16)! Kjo jep prova që teoria e rikapitullimit e marrëdhënies paralele midis vulave, borive dhe enëve është e vërtetë!

NASB “sepse Ti ke marrë fuqinë Tënde të madhe dhe ke filluar të mbretërosh”
NKJV “sepse Ti ke marrë fuqinë Tënde të madhe dhe ke mbretëruar”
NRSV “sepse ti ke marrë fuqinë tënde të madhe dhe filluar të mbretërosh;”
TEV “që ti ke marrë fuqinë tënde të madhe dhe ke filluar të sundosh”
NJB “sepse ke marrë fuqinë tënde të madhe dhe ke filluar mbretërimin tënd”

Kjo është në formën treguese aktive të përkryer e ndjekur nga një formë treguese aktive aoriste. Fuqia ka qënë gjithnjë e Tij, por sundimi i Tij ka filluar tani (formë aoriste ingressive).

11:18 “Kombet ishin zemëruar” Ky është një aludim ndaj Psa. 2; 46:6; dhe Ezekielit 38-39 (dhe ndoshta hyrje apokaliptike ndaj Esterit tek Septuaginti). Ky zemërim i kombeve mund të shihet në dy mënyra.

1. Sistemi botëror i rënë e urren Perëndinë dhe planet e Tij dhe sundimin e Tij dhe popullin e Tij
2. Do të ketë një rebelim të kohëve të fundit kundër Perëndisë të karakterizuar nga një betejë (Armageddon, shih Zbulesa 20)

▣ **“erdhi mëria jote”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Psa. 2 ose 110:56. Ky është termi grek *orgē*. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

▣ **“erdhi koha”** Dita e Zotit është një ditë gjykimi për disa dhe shpërblimi për të tjerë. Këto aspekte paralele mund të shihen tek Mate. 25:31-46 dhe Zbu. 20:11-15. Të gjithë njerëzit (të mëdhenjtë dhe të vegjëlit) do të qëndrojnë një ditë përpara Perëndisë dhe do të japin llogari për jetët e tyre (shih Gal. 6:7; 2 Kor. 5:10).

[SPECIAL TOPIC: THAT DAY](#) [Temë e Veçantë: Ajo Ditë]

▣ **“koha erdhi që të gjykoen të vdekurit”** Gjykimi i Perëndisë në kohët e fundit diskutohet tek Mateu 25 dhe Zbulesa 20. Kjo frazë konfirmon interpretimin e Zbulesës në shtatë akte (skena) ku fundi i kohërave ndodh pas çdo njësie (sidomos i qartë tek vulat, boritë dhe enët).

▣ **“shërbëtorëve të tu, profetëve”** E njëjta frazë shfaqet tek Zbu. 10:7. Gjoni e identifikon veten e tij si një profet dhe librin e tij si një profeci, prandaj, ky term përdoret shpesh në librin e Zbulesës. Pothuajse mund të thuhet se ky term zë vendin e titullit “apostull” (shih 10:7; 11:10,18; 16:6; 18:20,24; 22:6,9).

[Special Topic: Prophecy \(NT\)](#) [Temë e Veçantë: Profeci (Dhjata e Re)]

▣ **“shenjtorëve”** Termi “shenjtorë” i referohej pozitës së besimtarëve në Krishtin, jo mungesën e mëkatit të tyre. Gjithashtu, ai duhet të përshkruajë ngjashmërinë e tyre progresive me Krishtin. Termi ishte gjithmonë në shumës përveçse tek Fil. 4:21. Megjithatë, edhe në këtë kontekst ai ishte korporativ. Të jesh një i krishter do të thotë të jesh pjesë e një komuniteti, familje, një trupi. Ky përshkrim me siguri përfaqëson popullin e Perëndisë në Dhjatën e Re, kishën.

[SPECIAL TOPIC: SAINTS](#) [Temë e Veçantë: Shenjtorët]

▣ **“të vegjëlve dhe të mëdhenjve”** Duket se janë vetëm dy grupe të përmendura në këtë varg, profetët dhe shenjtorët. Kjo frazë “të vegjël dhe të mëdhenj” gjendet tek Zbu. 19:5. Ishte një shprehje e preferuar në ungjillin e

Gjonit (shih Zbu. 13:16; 19:5,18; 20:12; 19:5 është një aludim ndaj Psa. 115:13, i cili përfshinte të gjithë nga një grup i caktuar).

▣ **“të shkatërrosh ata që shkatërrojnë dheun”** Ky karakterizim i njerëzimit të rënë reflekton Zanafillën 3 dhe Rom. 8:18-22. Njerëzit e këqij lejojnë lakminë dhe veten për të përdorur, abuzuar dhe keqpërdorur krijimin fizik të Perëndisë.

Ky mund të interpretohet si njerëzimi i lig i cili detyron Perëndinë të sjellë gjykim mbi tokë (përmbytjen, Zanafilla 6-9; plagët e Egjiptit, Eksodi 7-12; mallkimet e besëlidhjes, Ligji i Përtërirë 27-28; ose toka e shkatërruar nga zjarri, 2 Pjet. 3:10). Tek Zbulesa, vulat shkatërrojnë 1/4, boritë 1/3 dhe enët shkatërrojnë plotësisht fizikisht tokën.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 11:19

¹⁹ Atëherë u hap tempulli i Perëndisë në qiell dhe u duk arka e besëlidhjes së tij, dhe ndodhnin vetëtimat, dhe zëra, dhe bubullima, dhe tërmet, dhe një rebesh i fortë breshëri.

11:19 “u hap tempulli i Perëndisë në qiell” Kujtoni se ky vegim filloi me një derë që hapej në qiell (shih Zbu. 4:1; 15:5). Tani, vendi më i brendshëm i shenjtë i tempullit qiellor të Perëndisë mund të shihet (shih Heb. 8:5; 9:23-28).

Kur Jezusi vdiq, veli i Tempullit u gris nga maja te fundi, duke treguar se hyrja për tek Perëndia tanimë ishte e mundur për të gjithë përmes Krishtit (shih Mate. 27:51; Mark 15:38; Luka 23:45; aluduar tek Heb. 9:8; 10:20). I njëjti simbolizëm përsëritet këtu. Perëndia është i arritshëm për të gjithë. Pjesa e brendshme e shenjtë e qiellit tani është plotësisht e hapur dhe e dukshme.

▣ **“arka e besëlidhjes së Tij”** Arka e besëlidhjes u humb në një periudhë gjatë mërgimit për në Babiloni (ose ndaj Faraonit Shishak të Egjiptit, shih 1 Mbret. 14:25). Ai simbolizonte praninë e Perëndisë pasi Izraeli kaloi Lumin Jordan për tek Toka e Premtuar. Ai gjithashtu simbolizon premtimet e besëlidhjes së Perëndisë, të cilat mund t’i referohen misterit (shih Zbu. 10:7), planit shpengues të Perëndisë për të gjithë njerëzimin (shih Rom. 16:25-26). Në Dhjatën Vjetër vetëm Kryeprieti mund të hynte tek kjo pjesë e pajimeve të shenjta, një herë në vit në Ditën e Pajimit (shih Levitiku 16). Tani, i gjithë populli i Perëndisë mund të vijë tek vetë prania e Perëndisë.

[Special Topic: The Ark of the Covenant](#) [Temë e Veçantë: Arka e Beslidhjes]

▣ **“vetëtimat, dhe zëra, dhe bubullima, dhe tërmet, dhe një rebesh i fortë breshëri”** Kjo është shumë e ngjashme me Zbu. 8:5 dhe 16:18-21, i cili reflekton Eksod. 9:24 dhe 19:16-19.

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Cili është qëllimi i kësaj ure lidhëse?
2. Pse kaq shumë interpretues përpiqen të identifikojnë engjëllin tek kapitulli 10 me Krishtin?
3. Cili është misteri i Perëndisë i përmendur tek Zbu. 10:7?

4. Çfarë ishte libërthi që Gjoni u urdhërua të hante?
5. Kush janë dy dëshmitarët? Cili ishte mesazhi i tyre?
6. A përshkruan Zbu. 11:9 qytetin e Jeruzalemit apo mbretëritë botërore anti-Perëndi? Pse?
7. Listoni aludimet ndaj Dhjatës së Vjetër të gjendur në këtë urë lidhëse.

ZBULESA 12-14

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Gruaja dhe Dragoi	Gruaja, Fëmia dhe Dragoi	Vegimi i Gruas, Fëmijës dhe Dragoit	Gruaja dhe Dragoi	Vegimi i Gruas dhe Dragoit
12:1-6	12:1-6	12:1-6	12:1-2 12:3-6	12:1-6
12:7-12	12:7-12	12:7-9	12:7-12	12:7-12
12:13-17	12:13-17	12:10-12	12:10-12	12:13-17
Dy Bishat	Bisha nga Deti	Dy Bishat	Dy Bishat	Dragoi Delegon Fuqinë e Tij tek Bisha
12:18	12:18	12:18		12:18-13:10
13:1-4	13:1-10	13:1-4	13:1-4	
13:5-8		13:5-8	13:5-8	
13:9-10	Bisha nga Toka	13:9-10	13:9-10	Profeti i Rremë si Skllav i Bishës
13:11-18	13:11-18	13:11-18	13:11-17 13:18	13:11-17 13:18
Kënga e të 144,000-ve	Qengji dhe të 144,000-tët	Një Urë Ndërlidhëse	Qengji dhe Populli i Tij	Qengji dhe Shoqëruesit e Tij
14:1-5	14:1-5	14:1-5	14:1-5	14:1-5
Mesazhi i Tre Engjëjve	Proklamata e Tre Engjëjve		Tre Engjëjt	Engjëjt Njoftojnë për Ditën e Gjykimit
14:6-7	14:6-13	14:6-7	14:6-7	14:6-7
14:8		14:8	14:8	14:8
14:9-12		14:9-11	14:9-11	14:9-13
14:13		14:12	14:12	
		14:13	14:13	
			14:13b	
Të Korrat e Tokës	Mbledhja e të Korrave të Tokës		Të Korrat e Tokës	Të Korrat dhe Vjelja e Johebrenjve
14:14-16	14:14-16	14:14-16	14:14-16	14:14-16
	Vjelja e Rrushit të Zemërimit			
14:17-20	14:17-20	14:17-20	14:17	14:17-20
			14:18-20	

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 12:1-17

- A. Një tjetër urë ndërlidhëse fillon tek Zbu. 12:1 dhe vazhdon përgjatë Zbu. 14:20. Kjo është një tjetër seri shtatash. Kjo njësi letrare përshkruan konfliktin frymor në terma dualiste midis
1. Dy mbretërive
 2. Dy qyteteve
 3. Dy dëshmitarëve të vrarë dhe vrasësve të tyre
- B. Vargjet 1-6 përshkruajnë betejën përfundimtare (kozmiqe) midis së mirës dhe së keqes në terma mitologjike të marra nga kulturat antike të Lindjes së Afërme (shih Grant Osborne [Grent Ozbërn], *The Hermeneutical Spiral* [Spiralja Hermeneutike], fq. 229).
1. Rregjistrimi babilonas i krijimit – Tiamat (kaos), një monstër me shtatë kokë i cili hodhi poshtë një të tretën e yjeve të qiellit, përkundrajt Marduk-ut, perëndisë kryesor të qytetit të Babilonit, i cili e vret atë dhe bëhet udhëheqësi i panteonit.
 2. Miti egjiptas – Set (Typhon [Tifoni]), një dragua i kuq kundër Isis (Hathor), që lind Horus-in. Ai më pas vret Set-in.
 3. Legjenda e Baal-it Ugaritik – Yam (ujëra) kundër Ba'al. Ba'al-i vret Yam.
 4. Miti persian – Azhi Dabaka (dragoi i keq) kundër birit të Ahura Mazda (perëndia i madh i mirë).
 5. Miti grek – Python [Pitoni] (gjarpëri / dragoi) kundër Leto shtatëzanë (ajo lind Apollon, i cili vret Python [Pitonin]).
- C. Është shumë e vështirë të dish se si të interpretosh këtë kapitull. Disa përpiqen ta interpretojnë në terma historikë, por mua më duket se është simbolik i luftës midis mbretërive anti-Perëndi të kësaj epoke dhe mbretërisë së epokës së re të Krishtit tonë (shih Zbu. 11:18; Psalm 2). Prandaj, ky është një aludim edhe historik ndaj lindjes së Krishtit dhe një theks mbi ardhjen e mbretërisë mesianike. Ky është një dualizëm i një individi (Mesia) dhe një grupi (popullit të Perëndisë) kundër një individi (Satani) dhe një grupi (jobesimtarët e frymëzuar demonikisht). I njëjti dualizëm shihet tek këngët e Shërbëtorit të Isaia. Shërbëtori është kombi i Izraelit (shih Isa. 41-50), e megjithatë gjithashtu Mesia (shih Isa. 52:13-53:12).
- D. Pali diskuton zotërimin kozmik të Krishtit tek Kolosianët 1-2 (gjithashtu vini re Heb. 1:2-3).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 12:1-6

¹ Pastaj një shenjë e madhe u duk në qiell: një grua e veshur me diellin, dhe me hënën poshtë këmbëve të saj, dhe mbi krye të saj një kurorë me dymbëdhjetë yje. ² Ishte shtatzënë e bërtiste nga dhembjet dhe mundimet e lindjes. ³ Dhe u duk një shenjë tjetër në qiell: dhe ja, një dragua i madh i kuq që kishte shtatë kokë dhe dhjetë brirë, dhe mbi kokat e tij kishte shtatë kurora. ⁴ Dhe bishti i tij tërhiqte pas vetes të tretën pjesë të yjeve të qiellit dhe i hodhi mbi tokë. Dhe dragoi qëndroi përpara gruas që ishte gati për të lindur, për të gllabëruar birin e saj kur ta kishte lindur. ⁵ Dhe ajo lindi një bir mashkull, i cili duhet të qeverisë gjithë kombet me skeptër të hekurt; dhe biri i saj u rrëmbye pranë Perëndisë dhe fronit të tij. ⁶ Dhe gruaja iku në shkretëtirë, ku kishte vend të përgatitur nga Perëndia, që të ushqehet atje një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë.

12:1 “një shenjë e madhe u duk në qiell” Ky është fillimi i “shtatë shenjave” të Zbulesës. Ky është një term i veçantë teologjik (*sēmeion*) i përdorur shpesh tek Ungjilli i Gjonit (shih Gjoni 2:11,23; 3:2; 4:54; 6:2,14,30; 7:31; 9:16; 10:41; 11:47; 12:18,37; 20:30). Ai tani shfaqet shtatë herë midis Zbu. 12:1 dhe 19:20—tre herë shenja në qiell (shih Zbu. 12:1,3; 15:1) dhe katër herë shenja mbi tokë (shih Zbu. 13:13,14; 16:14; 19:20).

▣ **“në qiell”** Kjo me shumë mundësi do të thotë “në qiell” dhe jo në parajsë. Termi parajsë(a) në Dhjatën e Vjetër mund t’i referohet atmosferës mbi tokë (shih Zan.1:1,8-9,17,20; Ps. 104:2-3) ose vendit ku banon Perëndia (shih Ps. 11:4; 103:19; Isa. 66:1; 2 Korintasve 12). Kjo paqartësi shkaktoi që rabinët të spekullojnë mbi numrin e qiejve – tre apo shtatë.

[Special Topic: The Heavens \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Qiejt (Dhjata e Vjetër)]

▣ **“një grua e veshur me”** Kjo grua përshkruhet shumë bukur, në antitezë me gruan e përdalë të Zbu. 17:4 e cila simbolizon perandoritë botërore anti-Perëndi si Babilonia, Roma dhe sistemi botëror anti-Krisht i fundit të kohërave. Ka pasur dy teori mbi burimin e pamjeve të Gjonit:

1. Zanafilla 3, ku është një grua, një gjarpër dhe një njeri-fëmi
2. Aludime të tjera të fuqishme ndaj “lindjes” në Dhjatën e Vjetër (shih Isa. 26:17-18 tek Septuagint-i dhe Isa. 66:7-13)

Izraeli përshkruhet si një grua duke lindur (shih Mik. 4:10), dhe prandaj, kjo grua përfaqëson popullin e vërtetë të Perëndisë (shih Zbu. 12:1-6), por tek Zbu. 12:13-17 ajo do të jetë populli i Perëndisë në Dhjatën e Re, popull i cili largohet nga zemërimi i dragoit. Për teoritë e tjera shihni librin e Alan Johnson [Allën Xhonsën] *Revelation* [Zbulesa], fq. 117-119.

Tek libri *Answers to Questions* [Përgjigje ndaj Pyetjeve], F. F. Bruce [Ef Ef Brus] thotë “Gruaja për të cilën duhet të mendoj si komuniteti mesianik ose ‘Izraeli i Perëndisë’ sidomos i manifestuar lokalisht në kishën palestineze, kishën nënë kryesisht... ‘Mbetja e farës së saj’ do të jenë të krishterë në pjesë të tjera të botës, pikësynimi i sulmit tek Zbu. 13:7” (fq. 140).

Tek *New Bible Commentary* [Komentari i Ri Biblik] George R. Beasley-Murray [Xhorxh Ar Bizlej Mërrej] thotë: “Njerëzit fetarë të botës antike do të kishin parë tók grua që po lind një perëndeshë të kurorëzuar me dymbëdhjetë yjet e zodiakut; një hebre do ta kishte kuptuar atë si nëna Sion (shih Isa. 26:16; 27:1; 49:14-25; 54:1-8; 66:7-9), por për Gjonin ajo përfaqësonte ‘Nënën’ e komunitetit mesianik, populli besimtar i Perëndisë i besëlidhjes së vjetër dhe të re” (fq. 1441).

▣ **“dymbëdhjetë yje”** Këtu sërish presupozimet tona i japin drejtim interpretimit.

1. Nëse ka referencë në Dhjatën e Vjetër, atëherë i referohet dymbëdhjetë fiseve hebraike,
2. Nëse është në literaturën apokaliptike të shkruar midis dy dhjatave, ajo i referohet shenjave të zodiakut,
3. Nëse është në Dhjatën e Re atëherë, i referohet dymbëdhjetë apostujve.

Dymbëdhjeta është një numër i rregullt biblik që simbolizon organizimin.

Megjithatë, kuptimi i kapitullit 12 nuk është i kushtëzuar mbi një identifikim të saktë të simbolizmit të Gjonit, por tek e vërteta qëndrore e kontekstit. Ky parim duhet të mbahet. Ne nuk duhet të

1. Shtyjme detajet
2. Zgjedhim disa gjëra në mënyrë të drejtëpërdrejtë dhe disa në mënyrë simbolike
3. Sforcojmë interpretimet tona në rrethanat tona historike

[Special Topic: The Number Twelve](#) [Temë e Veçantë: Numri Dymbëdhjetë]

12: 2 Dhimbjet e lindjes përdorshin si një simbol për

1. Ndodhi të pritshme, por befasuese
2. Dhimbjen ose problemet e shoqëruara me një ndodhi të pritshme
3. Fillimin e diçkaje të re me potencial të madh

Hebrenjtë besonin se ardhja e “epokës së re” do të përfshinte persekutimin dhe problemet (shih Isa. 13:8; 21:3; 26:17; 66:7-13; Mate. 24:8; Mark 13:8; 1 Thes. 5:3). Gjoni përdor këtë koncept për të përshkruar konfliktin midis Satanit dhe ndjekësve të tij dhe Perëndisë dhe ndjekësve të Tij (shih Isa. 66:7-24).

Ndodhitë botërore do të përkeqësohen e përkeqësohen, por Perëndia ka nën kontroll historinë (kjo është pikëpamja e para mijëvjeçarizmit dhe jo mijëvjeçarizmit, ndërkohë që pasmijëvjeçarizmi është shumë më optimist mbi historinë e botës). Ndjekësit e tij mbrohen në mes të persekutimit dhe janë fitimtarë në mes të mposhtjes së përkohshme, edhe vdekjes fizike (shih Gjoni 16:20-21). Pyetja është: “Si do t’i mbrojë Perëndia ndjekësit e Tij?” Vula e Tij mbi ballin e tyre i mbron ata nga “zemërimi i Perëndisë”, por jo nga persekutimet e jobesimtarëve (shtrëngimet). Perëndia është për ata, me ta dhe i do ata, por shumë mund të vdesin gjithësesi!

[Special Topic: Birth Pains of the New Age](#) [Temë e Veçantë: Dhimbjet e Lindjes së Epokës së Re]

12:3 “një dragua i madh i kuq që kishte shtatë kokë dhe dhjetë brirë, dhe mbi kokat e tij kishte shtatë kurora” Ky është një përshkrim i fuqisë së keqe dhe të madhe (shih 13:1 dhe 17:3). Brirët dhe kokat simbolizojnë fuqi të përsosur (shih Danieli 7) dhe kurorat përfaqësojnë përpjekjet e të ligut për të uzurpuar vendin mbretëror të Krishtit.

Termi “dragua” mund t’i referohet Dhjatës së Vjetër

1. Gjarpëri i Zanafillës 3
2. Dy përbindëshat e këqij të kaosit
 - a. Rahabi (shih Psa. 89:10; Isa. 51:9-10)
 - b. Vigani (shih Psa. 74:13-14; 104:26; Job 3:8; 7:12; 41:1; Isa. 27:1; Amos 9:3)
3. Gjenden tituj të pafundëm për të ligun e gjendur në Dhjatën e Re
 - a. “Satani,” i përdorur 33 herë
 - b. “Djalli,” i përdorur 32 herë
 - c. “Tunduesi,” (shih Mate. 4:3; 1 Thes. 3:5)
 - d. “I ligu,” (shih Mate. 6:13; 13:19; 1 Gjoni 5:18)
 - e. “Armiku,” (shih Mate. 13:39)
 - f. “princi i Demonëve,” (shih Mate. 9:34; 12:24)
 - g. “sunduesi i kësaj bote,” (shih Gjon 12:31; 14:30; 16:11)
 - h. “princi i fuqive të ajërit,” (shih Efe. 2:2)
 - i. “zoti i kësaj bote,” (shih 2 Kor. 4:4)

- j. “Belial-i,” (shih 2 Kor. 6:15)
- k. “Beelzebul-i,” (shih Mark 3:22; Luka 11:15,18-19)
- l. “Dragoi,” (shih Zbu. 12:3,4,7,9; 20:2)
- m. “gjarpëri,” (shih Zbu. 12:9,15; 20:2)
- n. “akuzuesi,” (shih Zbu. 12:10,15)
- o. “kundërshtari,” (shih 1 Pjet. 5:8)
- p. “një luan vrumbullues,” (shih 1 Pjet. 5:8)

SPECIAL TOPIC: SATAN [Temë e Veçantë: Satani]

12:4 “bishti i tij tërhiqte pas vetes të tretën pjesë të yjeve të qiellit dhe i hodhi mbi tokë” Për shkak se termi “yjet e qiellit” përdoret mjaft shpesh në Dhjatën e Vjetër për t’iu referuar shenjtorëve të Perëndisë (shih Zan. 15:5; Jer. 33:22; Dan. 12:3), disa kanë supozuar se kjo i referohet shenjtorëve, por konteksti mund t’i referohet engjëjve (shih Dan. 8:10; 2 Pjet. 2:4; Juda 1:6). Engjëjt që bien (dmth., yjet që bien) janë një motiv i zakonshëm i letërsisë apokaliptike (psh., I Enoch [Eunuku I]).

Satani përshkruhet me engjëjt në qiell përpara Perëndisë tek Jobi 1-2 dhe Zakaria 3. Ai ishte me shumë mundësi një “kerubin mbulues” (shih Ezek. 28:12-18). Ky përshkrim, i cili përdor metaforat nga Kopështi i Edenit, nuk i përshtatet mbretit të Tirës, por krenaria dhe arroganca e mbretit imitojnë Satanin (unë jam gjithnjë e më i parehatshëm me këtë përfaqëse sepse tek Ezekieli 31 mbreti i Egjiptit përshkruhet si pema e njohurisë të së mirës dhe së keqes. Ezekieli rregullisht përdor termat e Edenit për të përshkruar mbretin). Në Dhjatën e Vjetër Satani nuk është një armik i Perëndisë, por i njerëzimit (shih 12:10). Satani nuk u krijua i lig, por u bë një kryearmik i të gjitha gjërave të mira dhe të shenjta (shih *An Old Testament Theology* [Një Teologji e Dhjatës së Vjetër] e A. B. Davidson [Ej Bi Devidsën], fq. 300-306). Disa herë atij i thuhet që është përzënë nga qielli (shih Isa. 14:12; Ezek. 28:16; Luka 10:18; Gjoni 12:31; dhe Zbu. 12:9,12). Problemi është kur. A është:

1. Gjatë periudhës së Dhjatës së Vjetër
 - a. Përpara krijimit të njeriut
 - b. Pak kohë pas Jobit por përpara Ezekielit 28
 - c. Gjatë periudhës pas mërgimit, por pas Zakarias
2. Gjatë periudhës së Dhjatës së Re
 - a. Pas tundimit të Jezusit (shih Mateu 4)
 - b. Gjatë udhëtimit të misionit të shtatëdhjetë-ve (shih Luka 10:18)
 - c. Në një moment rebelimi të kohëve të fundit (shih Zbu. 12:9).

Është për t’u menduar nëse një e treta e yjeve i referohet engjëjve që u rebeluan kundër Perëndisë dhe zgjodhën të ndiqnin Satanin. Nëse po, kjo mund të jetë e vetmja bazë biblike për demonët në Dhjatën e Re ndaj engjëjve të rënë (shih Zbu. 12:9,12). Numri, një e treta, mund të lidhet me kufizimin e shkatërrimit gjatë gjykimit të borive (shih Zbu. 8:7-12; 9:15,18) dhe jo një numër specifik. Ose, mund të përfaqësojë mposhtjen e Satanit të një pjesë të engjëjve në betejë. Gjithashtu, është e mundur që thjesht të reflektojë mitin antik të Babilonisë. Shih Njohuri Kontekstuale, B.

Në këtë pikë, mund të na vijë në ndihmë të kujtojmë se edhe pse kjo çështje është interesante, me shumë mundësi nuk ka qënë qëllimi i autorit në këtë kontekst të diskutonte

1. origjinën e demonëve;
2. rënien e Satanit;
3. ose një rebelim engjëllor në qiell.

Në letërsinë apokaliptike tema qëndrore e vizionit është thelbësore, por drejtpërdrejtshmëria e prezantimit, detajet dhe pamjet janë dramatike, simbolike dhe të trilluara. Është kurioziteti dhe respekti ynë për Biblën që motivon formulimet tona të detajuara, logjike dhe doktrinale. Jini të kujdesshëm që të mos i shtyni detajet; letërsia

apokaliptike është shpesh teologji e vërtetë e prezantuar në një kornizë imagjinare. Është e vërtetë, por e prezantuar në mënyrë simbolike!

Special Topic: War In Heaven [Temë e Veçantë: Luftë në Qiell]

▣ **“për të gllabëruar birin e saj”** Ky fëmi i referohet Mesias së premtuar (shih Zbu. 12:5). Satani dëshiron të pengojë planet e Perëndisë në çdo nivel, si planin universal për shpengimin (besëlidhjet e pakushtëzuara) dhe planin individual të shpengimit (besëlidhjet e kushtëzuara, shih Mate. 13:19; 2 Kor. 4:4).

Special Topic: YHWH's Eternal Redemptive Plan [Temë e Veçantë: Plani i Përjetshëm Shpengues i YHWH]

12:5 “ajo lindi një bir mashkull” Ky mund të jetë një aludim ndaj Isa. 66:7-8. Vini re se si Gjoni lëviz nga mishërimi i Jezusit tek sundimi eskatologjik. Çdo gjë gjë tjetër mes tyre trajtohet tek Ungjilli i Gjonit, por jo tek Zbulesa.

▣ **“i cili duhet të qeverisë gjithë kombet me skeptër të hekurt”** Ky është një aludim ndaj Psa. 2:9 or 110:5-6 dhe prandaj, është mesianik (psh., vini re Isa. 9:4). Tek Zbu. 19:15 kjo frazë përdoret për Mesian, ndërkohë që në Zbu. 2:26-27 ajo përdoret për shenjtorët. Këtu ka rrjedhshmëri midis Mesias (individit) dhe komunitetit besimtar (korporativ), ashtu sikurse ka në këngët e shërbëtorit të Isaias (dmth., kombi i Izraelit, shih Isa. 42:1-9,19; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). Ndërsa i ligu sundon tani mbi kombet, një lider i ri ka ardhur dhe do të sundojë një ditë plotësisht.

▣ **“dhe biri i saj u rrëmbye pranë Perëndisë dhe fronit të tij”** Disa e shohin këtë si ngjitjen e Krishtit, por ne e humbasim kuptimin e kësaj njësie letrare nëse e bëjmë atë një aludim tepër të fortë ndaj jetës historike të Krishtit. Gjoni, në librin e Zbulesës, nuk diskuton jetën apo vdekjen tokësore të Jezusit. Ai lëviz teologjikisht nga mishërimi tek lartësimi. Fokusi i Zbulesës është Krishti i përlëvduar, i lartësuar (shih Zbu. 1:4-20). Prezantimi i ungjillit nga Gjoni tek Zbulesa fokusohet mbi pendesën dhe dhënien lavdi Perëndisë. Kjo nuk ka për qëllim të ulë rolin kryesor të Jezusit (shih Zbu. 5:9,12; 7:14; 12:11), por të fokusohet në rolin e Tij të sjelljes së mbretërisë së përjetshme (shih 1 Kor. 15:25-28); mbretëria si e Atit dhe e Birit!

12:6 “gruaja iku në shkretëtirë” Janë të shumtë ata që shohin këtu një aludim ndaj Eksodit dhe periudhës së endjes në shkretëtirë, e cila gjendet përgjatë këtij konteksti. Koha e endjeve në shkretëtirë shihej nga rabinët si periudhë fejeje midis YHWH dhe Izraelit. Gjatë kësaj kohe, Ai siguroi për gjithë nevojat e tyre dhe ishte ngushtësisht i pranishëm me ta.

▣ **“ku kishte vend të përgatitur nga Perëndia”** Edhe pse konteksti i përgjithshëm reflekton periudhën e endjes në shkretëtirë, kjo frazë mban aludime të tjera historike.

1. Elia nga përroi Kerith (shih 1 Mbret. 17:1-7)
2. Fluturimi i Elias për tek gadishulli Sinai (shih 1 Mbret. 19:1-14)
3. Shtatë mijë besnikët (shih 1 Mbret. 19:18)
4. Ata që u arratisën nga shkatërrimi i Jeruzalemit në vitin 70 pas Lindjes së Krishtit (shih Mate. 24:15-20; Mark 13:12-18)

▣ **“një mijë e dyqind e gjashtëdhjetë ditë”** Sërish, kjo duket se është një periudhë e papërcaktuar, por e kufizuar, persekutimi. Së njëjtës periudhë kohe i referohet në disa mënyra të cilat janë rreth tre vjet e gjysëm.

1. “një farë kohe, disa kohë dhe për gjysmën e një kohe” (shih Dan. 7:25; 12:7; Zbu. 12:14)

2. “2,300 mbremje dhe mëngjese” (shih Dan. 8:14)
3. “dyzetë e dy muaj” (shih Zbu. 11:2; 13:5); “1,260 ditë” (shih Zbu. 11:3; 12:6); “1,290 ditë” (shih Dan. 12:11); dhe “1,335 ditë” (shih Dan. 12:12).

Shtata është numri i përsosur në numerologjinë hebraike (shih Zan. 1:1-2:3). Një më pak se shtatë do të thotë papërsosmëri njerëzore dhe 666 (shih Zbu. 13:17-18) është njeriu përfundimisht i papërsosur, Antikrishti (shih 2 Thesalonikasve 2). Në të njëjtën linjë, tre e gjysëm është një simbol i një periudhe persekutimi të kufizuar por të papërcaktuar.

[SPECIAL TOPIC: FORTY-TWO MONTHS](#) [Temë e Veçantë: Dyzetë e Dy Muaj]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 12:7-12

⁷ Edhe u bë luftë në qiell: Mikaeli dhe engjëjt e tij luftuan kundër dragoit; edhe dragoi dhe engjëjt e tij luftuan, ⁸ por nuk fituan, e nuk u gjet më për ta vend në qiell. ⁹ Kështu dragoi i madh, gjarpëri i lashtë, që është quajtur djall, edhe Satan, që mashtron gjithë dheun, u hodh mbi tokë; me të u hodhën edhe engjëjt e tij. ¹⁰ Atëherë dëgjova një zë të madh në qiell që thoshte: “Tani arriti shpëtimi, fuqia dhe mbretëria e Perëndisë tonë, dhe pushteti i Krishtit të tij; sepse u hodh poshtë paditësi i vëllezërve tanë, ai që i padiste përpara Perëndisë tonë ditë e natë. ¹¹ Dhe ata e fituan atë me anë të gjakut të Qengjit, dhe me anë të fjalës së dëshmisë së tyre; dhe nuk e deshën jetën e tyre deri në vdekje. ¹² Prandaj gëzohuni, o qiej, dhe ju që rrini në ta. Mjerë ju banorë të tokës e të detit, sepse zbriti djalli drejt jush duke pasur zemërim të madh, duke ditur se ka pak kohë.”

12:7 “u bë luftë në qiell” Shih [SPECIAL TOPIC: WAR IN HEAVEN](#) [Temë e Veçantë: Luftë në Qiell]

▣ **“Mikaeli”** Vetëm dy engjëj përmenden me emër në Bibël (Mikael, Gabriel). Ky engjëll përmendet si engjëlli i kombit të Izraelit tek Dan. 10:13,21 dhe 12:1. Ai quhet një kryeengjëll tek Juda 1:9. Emri i tij do të thotë “që është si Perëndia”. Disa e shohin këtë si një emër tjetër për Krishtin, por kjo duket se është shumë larg. Perëndia nuk rrezikohet nga rebelimi i të ligut. Bibla nuk është një dualizëm si Zoroastrianizmi Persian. Perëndia mposht të ligun duke përdorur një engjëll (edhe pse në realitet ishte puna shpenguese e Krishtit).

Në metaforën ligjore, Mikaeli është avokat mbrojtësi, ndërsa Satani sillet si prokurori dhe YHWH është Gjyqtari! Mikaeli fiton çështjen përmes

1. Vdekjes flijuese, ringjalljes dhe ngjitjes së Krishtit (shih Zbu. 12:16)
2. Dëshmitari besnik i kishës (shih Zbu. 12:11b)
3. Këmbëngulja e kishës (shih Zbu. 12:11c)

▣ **“dragoi dhe engjëjt e tij luftuan”** Se kush janë engjëjt e Satanit është e vështirë të përshkruhet biblikisht. Shumë i shohin ata si demonikë (shih Mate. 25:41; Efes. 6:10 dhe në vazhdim). Por është gjithmonë pyetja e engjëllit në Tartar (shih 2 Pjet. 2:4), dhe engjëjve të përmendur tek Zbu. 9:14, të cilët qartazi kontrollohen nga Perëndia por janë me sa duket engjëj të këqij. Shumë nga konflikti në botën engjëllore është thjesht i pashjeguar (shih Danieli 10).

Gjithashtu ka një diskutim të vazhdueshëm të lidhur me marrëdhënien midis engjëjve të rënë të Dhjatës së Vjetër dhe demonëve në Dhjatën e Re. Bibla hesht mbi këtë temë. Letërsia apokaliptike e shkruar në periudhën midis dy Dhjatave (specifikisht I Enoch [Eunuku I]) pranon se fara gjysëm-engjëll, gjysëm-njeri e Zan. 6:1-4 janë demonët e Dhjatës së Re të cilët kërkojnë trupa njerëzore për t'i banuar ata. Ky është vetëm një spekulim, por ai zbulon se çfarë mendonin disa nga hebrenjtë e shekullit të parë mbi këtë temë.

Forma aoriste infinitive nuk duket se i përshtatet këtij konteksti. Ka mundësi të jetë një formë semitizmi dhe mund të përkthehet “duhej të luftonte” (shih *The Expositor's Bible Commentary* [Komentari Biblik i

Shpjeguesit], vol. 12, “Revelation” [Zbulesa] nga Alan Johnson [Allen Xhonsën], fq. 519, shënimi 7. Ky është një nga komentatorët e mi të preferuar mbi Zbulesën).

12:8 Kjo është një ndër fjalët e para të një serie fjalësh inkurajuese ndaj një kishe të persekutuar. Zbulesa 12:8, 11, 14 jep një ngushëllim të madh ndaj popullit të Perëndisë që mund të ishin duke kaluar persekutim në shekullin e parë dhe në çdo shekull. Satani tanimë është mposhtur dy herë: një herë në përpjekjen e tij për të vvarë Fëmijën (shih Zbu. 12:4) dhe tani në përpjekjen e tij për të vendosur stuhi mbi fronin e Perëndisë (shih Zbu. 12:7-9); ai gjithashtu do të mposhtet në përpjekjen e tij për të fshirë popullin e Perëndisë nga faqja e dheut.

▣ **“nuk u gjet më për ta vend në qiell”** Kjo nënkupton se Satani ka qënë në qiell për pak kohë (shih Job 1-2; Zakaria 3; dhe 1 Mbret. 22:21). Vini re përemrin në shumës, i cili nënkupton edhe engjëj të tjerë në lidhje me Satanin.

12:9 “dragoi i madh, gjarpëri i lashtë, që është quajtur djall, edhe Satan, ... u hodh mbi tokë” Këtu dhe tek Zbu. 20:2 (shih Urtësia e Solomonit 2:24), janë të vetmet vende ku Satani identifikohet në mënyrë të qartë me gjarpurin e Zanafillës 3 dhe në mënyrë të nënkuptuar tek 2 Kor. 11:3. Termi “djalli” është termi grek për fjalën “shpifës”, ndërsa termi “Satan” është fjala në hebraisht për fjalën “kundërshtar” (shih 2 Sam. 19:22; 1 Mbret. 11:14). Ata të dy theksojnë funksionin e të ligut si akuzues i vëllezërve (shih Zbu. 12:10). Termi “Satan” në Dhjatën e Vjetër nuk është zakonisht një emër përkatës, por ai përdoret në tre ndodhi specifike: (1) Job 1-2; (2) Zak. 3:1-3; dhe (3) 1 Kron. 21:1. Për shprehjen “u hodh mbi tokë” shih shënimin e plotë tek Zbu. 12:4 dhe 7.

[Special Topic: Personal Evil](#) [Temë e Veçantë: I Ligu Personal]

▣ **“që mashtron gjithë dheun”** Kjo përshkruan misionin e të ligut. Duke qënë se ungjilli është universal (shih Mate. 28:18-20; Luka 24:47; Veprat e Apo. 1:8), po kështu është edhe anti-ungjilli! Libri më i mirë që kam lexuar mbi zhvillimin e Satanit në Bibël, nga shërbëtor në armik, është libri i A. B. Davidson [Ej Bi Dejvidsën] *A Theology of the Old Testament* [Një Teologji e Dhjatës së Vjetër] fq. 300-306. Misioni i Satanit përshkruhet tek 2 Kor. 4:4; 1 Pjet. 5:8; Zbu. 13:14; 19:20; 20:3,8,10; 2 Gjonit 7. Është e vështirë të konceptosh Satanin si një shërbëtor të Perëndisë por krahasoni 2 Sam. 24:1 me 1 Kron. 21:1.

▣ **“u hodh mbi tokë”** Termi “hodh mbi tokë” përdoret disa herë në këtë kontekst: dy herë tek Zbu. 12:9; tek Zbu. 12:10, dhe Zbu. 12:13. Ai gjithashtu përdoret tek Zbu. 19:20; 20:3,10,14,15 dhe është me shumë mundësi një aludim ndaj Isa. 14:12 ose Luka 10:18; dhe ndoshta Gjoni 12:31. Toka bëhet sfera e veprave të Satanit. Shih shënime më të plota mbi rënien e Satanit tek Zbu. 12:4 dhe 7.

12:10b-12 Ky është mesazhi i atij me zë të lartë në qiell.

12:10 “Tani arriti shpëtimi, fuqia dhe mbretëria e Perëndisë tonë, dhe pushteti i Krishtit të tij” Ky është ekuivalenti i drejtpërdrejtë i Zbu. 11:15-18. Fundi është tanimë prezent dhe Perëndia është fitimtar! Ky mesazh ishte shumë ndihmues ndaj një grupi besimtarësh të cilët po vuanin persekutim ekstrem, madje edhe vdekje.

▣ **“sepse ... paditësi i vëllezërve tanë”** Kjo tregon se zëri i Zbu. 12:10 nuk ishte një engjëll, por me sa duket ishin besimtarë, me shumë mundësi martirët e Zbu. 6:9-11. Termi në hebraisht Satan do të thotë “akuzues”. Ne shohim Satanin në rolin e tij tek Job 1:9-11 dhe Zak. 3:1.

[Special Topic: Satan](#) [Temë e Veçantë: Satani]

▣ **“ai që i padiste përpara Perëndisë tonë ditë e natë”** Satani dëbohet nga qielli e megjithatë ai ende akuzon besnikët përpara Perëndisë. Kjo është rrjedhshmëria e këtij zhanri. Fuqia e tij është thyer, por ai është ende aktiv (megjithatë, i kufizuar nga Perëndia, shih Jobi 1-2).

12:11 “Dhe ata e fituan atë me anë të gjakut të Qengjit, dhe me anë të fjalës së dëshmisë së tyre” Fitorja është marrë tanimë nga pajtimi zëvendësues i Mesias së Perëndisë (shih Zbu. 1:5; 7:14; 1 Pjet. 1:18-19; 1 Gjoni 1:7). Ky pajtim përfshin:

1. Hirin e Perëndisë përmes vdekjes flijuese të Krishtit (shih Mark 10:45; 2 Kor. 5:21)
2. Përgjigja që kërkohet me besim nga besimtarët (shih Zbu. 6:9; Mark 1:15; Gjoni 1:12; 3:16; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21) dhe ndarja e tyre e këtij besimi (dmth., me anë të stilit të jetesës dhe me anë të fjalëve)

Kjo frazë ngjason shumë me Zbu. 14:12. Gjendet një ngjashmëri e madhe midis Zbu. 12:11 dhe 17. Zbulesa 12:11 duket se përshkruan shpëtimin, ndërsa Zbu. 12:17 duket se përshkruan pjekurinë dhe qëndrueshmërinë e krishterë. Vini re se fitorja e Krishtit ndodh në Kalvar, jo në mijëvjeçar.

NASB	“dhe nuk e deshën jetën e tyre madje as deri në vdekje”
NKJV	“dhe nuk e deshën jetën e tyre deri në vdekje”
NRSV	“sepse nuk u mbajtën tek jeta edhe përballë vdekjes”
TEV	“ata ishin të gatshëm të jepnin jetët e tyre dhe të vdisnin”
NJB	“sepse edhe të përballur me vdekjen ata nuk u mbajtën tek jeta”
Peshitta	“dhe ata nuk e kursyen veten e tyre madje edhe në vdekje”
REB	“të përballur me vdekjen ata nuk u mbajtën tek jeta”

Besimtarët e shekullit të parë dhe familjet e tyre u përballën me vdekje të tmerrshme (sikurse përballen shumë njerëz në çdo epokë). Ata u vulosën dhe u mbrojtën nga Perëndia, por ata ende janë pre e persekutimit nga jobesimtarët. Besimi i tyre tek Krishti ishte më i fortë se sa frika e tyre ndaj vdekjes (shih Zbu. 2:10; Mark 8:35; 13:13; Luka 14:26; Gjoni 12:25).

12:12 “gëzohuni, o qiej, dhe ju që rrini në ta” Kjo është një formë urdhërore e tashme e mesme (shih Zbu. 18:20). Ai mund të jetë një aludim ndaj Psa. 96:11 ose Isa. 49:13. Qielli është diçka për të cilën duhet të gëzohemi sepse Satani është përzënë prej andej, por mjerë toka!

Shumësi “qiej” përdoret në Dhjatën e Vjetër për të paraqitur:

1. Atmosferën mbi tokë (shih Zan. 1)
2. Vendin ku banon Perëndia

Në këtë kontekst është pika 2.

Termi “banon” (NASB, NKJV, NRSV) ose “jeton atje” (TEV, NJB) vjen nga emri “tabernakull”. Ai nënkupton një rezidencë të përhershme me Perëndinë (shih Zbu. 7:15; 12:12; 13:6; 21:3 dhe Gjoni 1:14 të Krishtit me ne).

[Special Topic: The Heavens and the Third Heaven](#) [Temë e Veçantë: Qiejt dhe Qielli i Tretë]

▣ **“zemërim”** Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

[Special Topic: Tribulation](#) [Temë e Veçantë: Shtrëngimi]

▣ **“duke ditur se ai ka vetëm³² pak kohë”** Kjo duket se i referohet periudhës së kohës midis ngjitjes së Krishtit (shih Veprat e Apo. 1:9-11) dhe Ardhjes së Dytë të Krishtit të cilën Gjoni dhe të krishterët e shekullit të parë mendonin se do të ishte në një periudhë të shkurtër kohe. Tanimë kanë kaluar pothuajse 2000 vjet; çdo brez ka shpresën e rikthimit të Zotit në çdo moment. Besimtarët janë paralajmëruar për këtë vonesë tek 2 Thesalonikasve dhe Mate. 24:45-51. Bëni kujdes që vonesa të mos e ulë besimin (shih 2 Pjet. 3:3-4).

[Special Topic: The Any Moment Return of Jesus vs. the Not Yet \(NT paradox\)](#) [Temë e Veçantë: Rikthimi i Jezusit në Çdo Moment përkundrejt Ende Jo (paradoksi i Dhjatës së Re)]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 12:13-17a

¹³ Dhe, kur dragoi pa se u hodh për tokë, përndoqi gruan që lindi birin mashkull. ¹⁴ Dhe iu dhanë gruas dy krahët e shqiponjës së madhe, që të fluturojë në shkretëtirë në vendin e saj, ku të ushqehet një kohë, disa kohë dhe gjysmën e një kohe, larg pranisë së gjarprit. ¹⁵ Atëherë gjarpri qiti nga goja e tij ujë si një lumë prapa gruas, që atë ta merrte lumi, ¹⁶ dhe toka e ndihmoi gruan, dhe toka hapi gojën e vet dhe përpiu lumin që dragoi kishte nxjerrë nga goja e vet. ¹⁷ Dhe dragoi u zemërua kundër gruas dhe shkoi të bëjë luftë me të tjerët, pasardhjes së saj, të atyre që i ruajnë urdhërimet e Perëndisë dhe që kanë dëshminë e Jezu Krishtit.

12:13 “gruaja” Me shumë mundësi fjala “gruaja” në origjinal i referohet komunitetit besimtar të Dhjatës së Vjetër; tani ai i referohet popullit të Perëndisë në Dhjatën e Re (shih Zbu. 12:17; 13:7). Tek *Word Pictures in the New Testament* [Figura Fjale në Dhjatën e Re], Vol. 6, A. T. Robertson [Ej Ti Robertsën] e quan atë “Izraeli i vërtetë mbi tokë” (fq. 395).

12:14 “Dhe iu dhanë gruas dy krahët e shqiponjës së madhe” Këta krahë shqiponje janë simbolikë të mbrojtjes dhe sigurimit të Perëndisë (shih Eksod. 19:4; Ligji i Përt. 32:11; Psa. 36:7; 57:1; 63:7; 90:1,4; dhe Isa. 40:31). Ky mund të jetë një tjetër aludim ndaj eksodit të ri.

▣ **“që të fluturojë në shkretëtirë në vendin e saj”** Shkretëtira shihet si një vend i mbrojtjes hyjnore, duke aluduar ndaj Periudhës së Endjes në Shkretëtirë në historinë e Izraelit (shih Zbu. 12:6). Ky do të ishte një inkurajim i fuqishëm ndaj një kishe që vuante.

▣ **“një kohë dhe disa kohë dhe gjysmën e një kohe”** Ky është një aludim ndaj Dan. 7:25; 12:7. Për një shënim të plotë mbi këtë frazë shihni Zbu. 11:2 dhe 12:6.

[Special Topic: Forty-Two Months](#) [Temë e Veçantë: Dyzetë e Dy Muaj]

12:15 “gjarpri qiti nga goja e tij ujë” Nuk ka asnjë paralelizëm të saktë për këtë në Dhjatën e Vjetër. Ajo mund të jetë një metaforë e lidhur me zemërimin e Perëndisë tek Osea 5:10 ose metafora të kohës së presionit dhe dhimbjes si tek Psa. 18:4; 124:4-5. Por për shkak se kapitulli 12 ka marrë kaq shumë nga pamjet e veta nga mitet e krijimit të Lindjes së Afërme Antike, ai mund t’i referohet kaosit ujqor, luftës së lashtë midis së mirës dhe së keqes, rregullit dhe kaosit.

Natyrë luftoi për Barakun dhe Deborën kundër qytetit kananeas të Hazorit dhe gjeneralit të tij ushtarak, Sisera:

1. Shiu ndaloi karrocën e tyre (shih Gjyq. 5:4)
2. Edhe yjet (të menduara si fuqi engjëjlore) luftuan kundër Siserës (shih Gjyq. 5:20)

³² Versioni në shqip është: “duke ditur se ka pak kohë” (shënim i përkthyesit).

12:17 “... dhe shkoi të bëjë luftë me të tjerët, pasardhjes së saj” I ligu u përpoq të shkatërronte komunitetin mesianik duke

1. Shkatërruar Mesian
2. Shkatërruar kishën mëmë
3. Shkatërruar të gjithë ndjekësit mesianikë

Fraza “të bëjë luftë” është një metaforë e kundërshtimit frymor, politik dhe ekonomik. Ky është një aludim ndaj Dan. 7:21 (shih Zbu. 11:7; 13:7). Ky persekutim është vetë prova e fitores së kishës përmes Krishtit (shih Fil. 1:28).

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Përshkruani përmbajtjen e borisë së shtatë.
2. Pse është vizioni i Arkës së Besëlidhjes kaq inkurajues ndaj këtyre të krishterëve të shekullit të parë?
3. Kush është gruaja e Zbulesës 12?
4. Kur ndodhi kjo betejë në qiell?
5. Si lidhen engjëjt e djallit me demonët?
6. Çfarë do të thotë fraza “një kohë dhe disa kohë dhe gjysmë kohe” tek Danieli dhe tek Zbulesa?
7. Si do t’i inkurajonte ky pasazh të krishterët e persekutuar të shekullit të parë?

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 13:1-18

- A. Kapitulli 13 është një zhvillim i mëtejshëm i pamjeve të Zbu. 12:13-17.
- B. Sfondi i Dhjatës së Vjetër në këtë kapitull është Danieli 7. Katër perandoritë e Lindjes së Afërme të parashikuara të Danielit kombinohen në këtë mbretëri të kohëve të fundit, përfundimtare, universale, kundër-Perëndisë.
- C. Adhurimi i perandorit në shekullin e parë (sidomos në Azinë e Vogël) është një përmbushje historike e adhurimit të bishës, siç do të jetë njeriu i mëkatit në kohët e fundit (shih 2 Thesalonikasve 2) dhe briri i vogël i Dan. 7 (shih Zbu. 13:8,11,20,25), i cili del nga mbretëria e katërt, Roma.
- D. Bisha është identifikuar në dy mënyra
 1. Si një mësim / mësues (një ose disa) i vazhdueshëm i rremë (shih 1 Gjoni 2:18,22; 4:3; 2 Gjoni 7). Ai është edhe shumë edhe njëjës, edhe e tashme edhe e ardhme.
 2. Si një person aktual, ndoshta i kumtuar në personat e këqij përgjatë historisë (Antioku, Perandoritë Romake, Hitleri, etj. por i personifikuar përfundimisht në një figurë të kohëve të fundit, shih 2 Thes. 2:1-10).
- E. Shih [Special Topic: Human Government](#) [Temë e Veçantë: Qeveri Njerëzore]

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 12:17b-13:6

^{12:17b} Dhe Dragoi qëndroi mbi rërën e detit. ^{13:1} ³³ Dhe pashë të ngjitej nga deti një bishë, që kishte dhjetë brirë dhe shtatë krerë, dhe mbi brirë dhjetë kurora dhe mbi krerë emra blasfemie. ² Dhe bisha që pashë i ngjante një leopardi; këmbët e saj ishin si të ariut dhe goja e saj si ajo e luanit; dhe dragoi i dha asaj fuqinë e vet, fronin e vet dhe autoritet të madh. ³ Edhe pashë një nga krerët e saj si të plagosur për vdekje; por plaga e saj vdekjeprurëse u shërua; dhe gjithë dheu u mrekullua pas bishës. ⁴ Dhe adhuruan dragoin që i dha autoritet bishës dhe adhuruan bishën duke thënë: “Kush i ngjan bishës? Kush mund të luftojë kundër saj?” ⁵ Dhe iu dha një gojë që flet gjëra të mëdha dhe blasfemi; dhe iu dha pushtet të veprojë për dyzet e dy muaj. ⁶ Dhe ajo hapi gojën e vet për të blasfemuar kundër Perëndisë, për të blasfemuar emrin e tij, tabernakullin e tij dhe ata që banojnë në qiell.

13:1 “Dhe Dragoi qëndroi mbi rërën e detit.” NASB, NKJV dhe NJB fillojnë kapitullin 13 të Zbulesës me këtë frazë (dmth., Zbu. 12:17b), ndërkohë që TEV e përmbyll kapitullin 12 të Zbulesës me të.

Gjendet një variant dorëshkrimi i lidhur me foljen në Zbu. 12:18 dhe 13:1, “qëndroi”

1. “ai qëndroi,” duke iu referuar bishës / dragoit i cili lidhet me Zbulesën 12 - MSS P⁴⁷, x, A, C, (NASB, NRSV, TEV, REB, NET, NIV)
2. “unë qëndrova,” duke iu referuar Gjonit i cili lidhet përpara me Zbu. 13 – MSS P, 046, 051 (NKJV, NJB)

Versioni UBS⁴ jep i opsionit të parë shkallën “B” (pothuajse i sigurtë).

“Deti” mund të jetë një aludim ndaj Dan. 7:2-3. Ai ishte një simbol i

1. Gjithë njerëzimit (shih Isa. 17:12-13; 57:20; Zbu. 17:15)
2. Forcave të kaosit (shih Zan. 1; Isa. 51:9-10)

[Special Topic: Textual Criticism](#) [Temë e Veçantë: Kriticizëm Tekstual]

▣ **“Dhe pashë të ngjitej nga deti një bishë”** Bisha e egër (shih Zbu. 13:14,15; 15:2; 16:13; 15:8) përmendet fillimisht pa fanfarë tek Zbu. 11:7 si duke dalë nga humnera (shih Zbu. 17:8). Ai duket se i referohet “Antikrishtit” të 1 Gjonit 2:18a,22; 4:3; 2 Gjonit 1:7, gjithashtu njihet si “njeriu i paligjshmërisë” tek 2 Thes. 2:3. I njëjti përshkrim i kësaj bishe gjendet tek Zbu. 12:3 dhe 17:3,8.

Fraza “të ngjitej nga deti” është interpretuar në mënyra të ndryshme.

1. Fjalë për fjalë, si në letërsinë apokaliptike hebraike, të shkruar midis dy dhjatave, si Leviathan-i³⁴ dhe tek Zbu. 12:11 si Behemoth-i
2. Një aludim ndaj Danielit 7, ku bisha del nga deti tek Zbu. 13:3 dhe nga toka tek Zbu. 13:17, të cilët tek Danieli 7 janë sinonime, por Gjoni ka ndarë bishat e fundit në dy personalitete të ndara të këqija të kohëve të fundit: bisha e detit, Zbu. 13:1 dhe bisha e tokës, Zbu. 13:11
3. Një simbol i njerëzimit të rënë (sidomos Zbu. 17:15, por gjithashtu Dan. 7:2-3; Isa. 17:12-13; 57:20)

Arsyeja që dy bishat e kapitullit 13 përmenden sikur dalin nga deti dhe toka është

1. Sepse ky kapitull ndjek Danielin 7 aq ngushtësisht
2. Sepse ato kombinohen për të përfaqësuar të gjithë tokën
3. Gjithashtu është e mundur që këto dy bisha së bashku me Satanin të formojnë një parodi të ligë të Trinitetit.

³³ Versioni në shqip fillon kapitullin 13 me vargun: “Dhe u ndala mbi rërën e detit.” (shënim i përkthyesit)

³⁴ Ose Vigani (shënim i përkthyesit).

▣ **“dhjetë brirë dhe shtatë krerë, dhe mbi brirë dhjetë kurora”** Ky nuk është saktësisht si dragoi (shih Zbu. 12:3) por është shumë i ngjashëm (shih Zbu. 17:3,7-12). Dhjetë brirët flasin për fuqi të plotë; shtatë krerët përfaqësojnë një manifestim të përsosur të së keqes, dhe dhjetë kurorat janë një pretendim për të qënë pjesë e “familjes” mbretërore. I ligu është shpesh një kopje e sajuar e së mirës. Kjo është parodia e parë nga disa parodi të Krishtit.

▣ **“emra blasfemie”** Dorëshkrimet greke ndahen në mënyrë të barabartë midis shumësit (MS A): “emrat” (NRSV, NJB) dhe njëjësit (MSS P⁴⁷, x, C, P): “emri” (NKJV, TEV). UBS⁴ nuk mund të vendosë se cili është origjinali. Cilado të jetë e vërtetë, ky është dukshëm një aludim ndaj Dan. 7:8,11,20,25 ose 11:36. Këta tituj blasfemues janë të lidhur me

1. Pretendimin për hyjësi
2. Tituj të këqij (shih Zbu. 17:3)

13:2 “Dhe bisha që pashë i ngjante një leopardi... ariut... luanit” Ky kombinim i disa bishave është një tjetër aludim ndaj Dan. 7:4,5,6, ku ai i referohet një serie mbretërisht, por këtu simbolizmi ka ndryshuar në një përbërje të të gjitha sistemeve botërore anti-Perëndi të personifikuara në një lider (shih Dan. 7:24).

▣ **“dhe dragoi i dha asaj fuqinë e vet, fronin e vet dhe autoritet të madh”** Kjo është paralel me 2 Thes. 2:9, i cili flet për fuqi të frymëzuara nga Satani. Bisha nuk është Satani, por një manifestim njerëzor i fuqizuar në mënyrë mbinatyrore ose një mishërim i tij (shih Zbu. 13:4,12). Kjo është një parodi tjetër e Krishtit (shih Zbu. 5:6).

13:3 “Edhe pashë një nga krerët e saj si të plagosur për vdekje” Kjo është një formë pjesore pasive e përkryer, e cila në sintaksë është paralele me Qengjin e Zbu. 5:6. Kjo është një parodi tjetër e vdekjes dhe ringjalljes së Jezusit.

▣ **“por plaga e saj vdekjeprurëse u shërua”** A ka Satani aftësinë për ta ringjallur këtë njeri, apo është kjo një dredhi, mashtrim, imitim (shih Zbu. 13:15)? Satani po bën parodi me fuqinë e Perëndisë në ngjitjen e Krishtit. Ky mund të jetë një aludim historik ndaj mitit “Nero redivivus”, i cili pretendonte se Nero do të rikthehet në jetë, dhe do të rikthehet me ushtrinë e madhe lindore (Partanët) dhe do të sulmojë Romën (shih *Sibylline Oracles* [Orakujt Sibilinë], librat III-V).

▣ **“dhe gjithë dheu u mrekullua pas bishës”** Satani do të përdorë mrekullira për të bindur botën jo besimtare për ta ndjekur atë (shih Mate. 24:24; Mark 13:22; 2 Thes. 2:9; Zbu. 13:5; 17:8), e cila është një parodi tjetër e Krishtit. Bota u mrekullua nga fuqia e dy dëshmitarëve tek Zbu. 11:13; tani paqëndrueshmëria e tyre shihet në adhurimin e tyre ndaj bishës.

13:4 “Dhe adhuruan dragoin ... dhe adhuruan bishën” I ligu dëshiron jo vetëm fuqi politike, por adhurim fetar (shih Zbu. 13:8). Satani dëshiron adhurim (shih Zbu. 13:12; 14:9,11; 16:2; 19:20; Mate. 4:8-9). Ai dëshiron të jetë si Perëndia (shih Isa. 14:12-15). Në mënyrë të tërthortë kjo lidhet me gënjeshtrenë e gjarprit tek Zan. 3:5 dhe tek Mate. 4:9; Luka 4:5-7.

▣ **“Kush i ngjan bishës?”** Tre origjina janë sugjeruar për këtë frazë. Disa e shohin atë si

1. Një parodi për titujt e YHWH të gjetur tek Eksod. 15:11; Psa. 35:10; 113:4
2. Një parodi të YHWH tek Isa. 40:18-22;43:11; 44:6,8,9-20 45:6
3. Një referencë ndaj Leviathan-it dhe Behemoth-it tek letërsia apokaliptike hebraike (një shembull në Dhjatën e Vjetër është Jobi 41, sidomos Zbu. 13:33-34)

13:5 Tek Zbu. 13:5-7 dhe Zbu. 13:14-15 ka disa folje pasive të cilat nënkuptojnë se iu dha leje nga Satani dhe përfundimisht nga Perëndia (shih Jobi). Perëndia po përdor Satanin për qëllimet e Veta! I ligu i zbulon motivet e veta përmes fjalëve dhe veprimeve të tij.

▣ **“një gojë që flet gjëra të mëdha”** Ky është një aludim ndaj

1. “bishës” tek Dan. 7:8,11,20,25; 11:36
2. Antioku IV Epifanë tek Dan. 8; I Mak. 1:24
3. “njeriu i mëkatit” tek 2 Thes. 2:4
4. neveria e shkretimit e Mate. 24:15, që i referohet pushtimit dhe shkatërrimit të Jeruzalemit nën gjeneralin romak, më pas perandor, Titi, në vitin 70 pas lindjes së Krishtit.

Ky është një shembull i mirë i se si fokusi historik i këtyre simboleve ndryshon. Tek Danieli 8 ai i referohet Antiokut IV Epifanë i periudhës ndërbiblike; tek Mateu 24 ai i referohet shkatërrimit të Jeruzalemit në vitin 70 pas lindjes së Krishtit dhe tek Danieli 7 (dhe ndoshta Dan. 11:36-39) i referohet veprimtarisë së Antikrishtit të kohëve të fundit.

▣ **“të veprojë për dyzet e dy muaj”** Ky është një aludim i drejtpërdrejtë ndaj Dan. 7:25. Ai u përmend së pari tek Zbu. 11:2-3. Ai është një metaforë i cili paraqet një periudhë persekutimi.

[Special Topic: Forty-Two Months](#) [Temë e Veçantë: Dyzet e Dy Muaj]

13:6 “hapi gojën e vet për të blasfemuar” Gjendet një blasfemi ose e dyfishtë ose e trefishtë në këtë varg kundër emrit të Perëndisë, tabernakullit të Perëndisë dhe popullit të Perëndisë. Ai varet nga se si përkthehet kjo shprehje greke.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 13:7-10

⁷Dhe iu dha t’u bëjë luftë kundër të shenjtorëve dhe t’i mundë; dhe iu dha pushtet mbi çdo fis, gjuhë dhe komb. ⁸Dhe do ta adhurojnë të gjithë banorët e dheut, emrat e të cilëve nuk janë shkruar në librin e jetës së Qengjit, që ishte vlarë që nga krijimi i botës. ⁹Kush ka veshë, le të dëgjojë. ¹⁰Kush e çon tjetrin në robëri, në robëri do të bjerë; kush vret me shpatë, duhet edhe ai të vritet me shpatë. Këtu është qëndrueshmëria dhe besimi i shenjtorëve.

13:7 “Dhe iu dha t’u bëjë luftë kundër të shenjtorëve dhe t’i mundë” Kjo është një formë treguese pasive aoriste dhe infinitive aoriste pasive. Nënkuptimi i formës pasive është se Perëndia e lejon këtë të ndodhë. Ne nuk i kuptojmë të gjitha gjërat që fshihen pas por është e dukshme nga libri i Zbulesës se Perëndia ka nën kontroll të gjithë historinë. Kjo luftë me shenjtorët e Tij përmendet tek Dan. 7:21,25. Ai i referohet vdekjes fizike të njerëzve. Ka një kohë kur armiku duket se është fitimtar (si në Kalvar), por Zbulesa dhe Danieli na mësojnë se kjo fitore është shumë afat-shkurtër! Vini re se populli i Perëndisë është i mbrojtur nga zemërimi i Perëndisë, por jo nga zemërimi i bishës dhe ndjekësve të tij. Perëndia lejon që i keqi të ketë një fitore në dukje në mënyrë që të zbulojë qëllimet dhe natyrën e tij të vërtetë.

▣ “shenjtorëve” shih [Special Topic: Saints](#) [Temë e Veçantë: Shenjtorët]

▣ “dhe iu dha pushtet mbi çdo fis, gjuhë dhe komb.” Kjo frazë tregon

1. Që Zbulesa duhet interpretuar në një kuptim më të gjerë se sa thjesht Perandoria Romake, për shkak të kësaj fraze universale dhe përfshirëse
2. Që ajo i referohet ndodhive të një perandorie mbarëbotërore.

13:8 “të gjithë banorët e dheut” Kjo është një frazë e përsëritur që i referohet jobsimtarëve tek Zbulesa (shih Zbu. 3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8,12,14; 17:8).

▣ “emrat e të cilëve nuk janë shkruar që nga krijimi i botës³⁵ në librin e jetës së Qengjit, që ishte vrarë.”

Nga ana sintaksore është e pasigurtë nëse fraza “nga krijimi i botës” duhet marrë me

1. “emrat tanë të shkruar” (shih RSV, NRSV, TEV, NJB dhe 17:8; Efes. 1:4)
2. “Qengji që është vrarë” (shih KJV, NKJV and 1 Pet. 1:19-20)
3. Rendi i fjalëve në këtë tekst dhe tek Zbu. 17:8 nënkupton se fraza me shumë mundësi përshkruan emrat e besimtarëve të shkruar në librin e jetës edhe përpara krijimit!

Fraza “krijimi i botës” përdoret disa herë në Dhjatën e Re (shih Mate. 25:34; Gjoni 17:24; Efes. 1:4; 1 Pjet. 1:19-20). Kjo është një frazë gjithashtu shumë e ngjashme me Mate. 13:35; Luka 11:50; Heb. 4:3; 9:26 dhe Zbu. 17:8. Kombinimi i këtyre frazave tregon veprimtarinë shpenguese të Perëndisë përpara krijimit të botës. Besimtarët janë të sigurtë në Krishtin (shih Zbu. 7:4; 11:1; 13:8). I ligu është i kufizuar nga një Perëndi sovran (numri i foljeve pasive në këtë kapitull dhe koha e kufizuar). Duket keq në periudhën afatshkurtër, por vështroni pamjen e madhe!

[Special Topic: The Foundations of the Earth](#) [Temë e Veçantë: Themelet e Tokës]

▣ “libri i jetës” Nga Dan. 7:10 dhe Zbu. 20:11-15 ne kuptojmë që ka dy libra metaforikë të përmendur në lidhje me fatin njerëzor.

1. Libri i Jetës, i cili përmban emrat e atyre që e kanë njohur Perëndinë personalisht (Dhjata e Vjetër) dhe kanë marrë Krishtin (Dhjata e Re) [shih Eksod. 32:32-33; Psa. 69:28; Dan. 12:1; Isa. 4:3; 34:16; Luka 10:20; Fil. 4:3; Heb. 12:23; Zbu. 13:8; 17:8; 20:15; 21:27]
2. Libri i Veprave të Njerëzimit, i cili regjistron veprimtarinë njerëzore, si pozitive dhe negative (shih Psa. 56:8; 139:16; Isa. 65:6; Mal. 3:16)

Këto janë metafora të dukshme, por ato përshkruajnë saktë aftësinë e Perëndisë për të njohur ata që janë të Tijet dhe për t’iu kërkuar llogari atyre të cilëve e kanë refuzuar Atë (shih Gal. 6:7).

[Special Topic: The Two Books of God](#) [Temë e Veçantë: Dy Librat e Perëndisë]

▣ “që ishte vrarë” Shih shënimin tek Zbu. 5:12.

13:9 “Kush ka veshë, le të dëgjojë” Kjo është një temë e përsëritur në letrat ndaj shtatë kishave (shih Zbu. 2:7,17; 3:6,13,22). Ajo, si fraza të tjera tek Zbu. 13:9-10, është një fjali kushtore e klasës së parë e cila nënkuptohet të jetë e vërtetë për qëllimet e drejtpërdrejta të autorit. Fakti që këto fraza lidhen me kishat duket se nënkupton se fraza e ardhshme (v.10) gjithashtu i drejtohet popullit të Perëndisë.

³⁵ Fraza “që nga krijimi i botës” në versionin shqip është pas “që është vrarë” (shënim i përkthyesit).

13:10 Ky varg mund të jetë një aludim ndaj Jer. 15:2 ose 43:11, i cili flet për gjykimin e Perëndisë. Gjenden disa variante dorëshkrimi grek të lidhura me foljen “vras”. Kjo ka shkaktuar që të ketë versione të ndryshme përkthimesh në anglisht për këtë varg.

1. Versionet KJV dhe NKJV i lidhin të dy këto fraza me persekutuesit e popullit të Perëndisë.
2. Versionet RSV dhe NRSV e bëjnë fjalinë e parë të lidhet me të krishterët e persekutuar dhe fjalinë e dytë të lidhet me persekutuesit anti-Perëndi.
3. Një interpretim i tretë i mundshëm (TEV dhe NJB) është se që të dy fjalitë i referohen të krishterëve të persekutuar.

Vetë fakti që ka kaq shumë variancë në përkthimet tregon pasigurinë. Është dukshëm një e vërtetë frymore që Perëndia ka nën kontroll historinë. E vetmja pyetje është se kujt i drejtohej fraza.

1. Ndaj të krishterëve për t’i inkurajuar ata të qëndrojnë besnikë (shih Mate. 26:52; Fil. 1:28)
2. Ndaj persekutorëve për t’i siguruar ata se një ditë do të japin llogari përpara Perëndisë për zgjedhjet dhe veprimet e tyre?

NASB	“Këtu është qëndrueshmëria dhe besimi i shenjtorëve”
NKJV, Peshitta	“Këtu është durimi dhe besimi i shenjtorëve”
NRSV	“Këtu është thirrja për qëndrueshmëri dhe besim të shenjtorëve”
TEV, REB	“Kjo bën thirrje për qëndrueshmëri dhe besim nga ana e popullit të Perëndisë”
NJB	“Kjo është arsyeja pse shenjtorët duhet të kenë qëndrueshmëri dhe besim”

Zbu. 13:9 dhe fundi Zbu. 13:10 tregojnë se kjo frazë duhet t’i referohet popullit të Perëndisë (shih Mate. 26:52). Ky varg gjithashtu përshkruan besimtarët e vërtetë (shih Zbu. 14:12; 12:11,17). Ata inkurajohen që të mbahen fort deri në fund (shih Zbu. 2:3,7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7). Qëndrueshmëria është provë e një shpëtimi të vërtetë (shih 1 Gjoni 2:19). Shih shënimin tek Zbu. 2:2.

[Special Topic: Perseverance](#) [Temë e Veçantë: Qëndrueshmëria]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 13:11-18

¹¹ Pastaj pashë një bishë tjetër, që ngjitej nga dheu, dhe kishte dy brirë që u ngjanin atyre të qengjit, por fliste si një dragua. ¹² Ajo ushtronte gjithë pushtetin e bishës së parë përpara saj dhe bënte që dheu dhe banorët e tij të adhurojnë bishën e parë, së cilës iu shërua plaga vdekjeprurëse. ¹³ Edhe bënte shenja të mëdha, sa që edhe zjarr bënte të zbresë nga qielli mbi dhe në prani të njerëzve, ¹⁴ dhe i mashtronte banorët e dheut me anë të shenjave që i ishin dhënë për të bërë përpara bishës, duke u thënë banorëve të dheut t’i bëjnë një figurë bishës, që kishte plagën e shpatës dhe u kthye në jetë. ¹⁵ Dhe iu dha t’i japë një frymë figurës së bishës, aq sa figura e bishës të flasë, edhe të bëjë që të gjithë ata të cilët nuk e adhuronin figurën e bishës, të vriteshin. ¹⁶ Veç kësaj bëri që të gjithëve, të vegjël e të mëdhenj, dhe të pasur dhe të varfër, dhe të lirë dhe skllëvër, t’u vihet një damkë mbi dorën e tyre të djathtë ose mbi ballin e tyre, ¹⁷ dhe që askush të mos mund të blinte ose të shiste, po të mos kishte damkën ose emrin e bishës ose numrin e emrit të saj. ¹⁸ Këtu është urtia. Ai që ka mend, le të bëjë llogari numrin e bishës, sepse është numër njeriu; dhe numri i tij është gjashtëqind e gjashtëdhjetë e gjashtë.

13:11 “Pastaj pashë një bishë tjetër, që ngjitej nga dheu” Ky është një aludim ndaj Dan. 7:17.

1. Shumë kanë supozuar që këto dy bisha janë një parodi e dy dëshmitarëve të Perëndisë tek Zbu. 11:13-14
2. Të tjerë kanë supozuar se dragoi dhe dy bishat janë një parodi e Trinitetit.

Sikurse bisha nga deti është një aludim ndaj Leviathan-it (shih Job 41:1-34), mjeshtëri antik i kaosit të ujërave, kështu edhe bisha nga toka është një aludim ndaj Behemoth-it (shih Job 40:15-24), përbindëshi korrespondues i tokës (kjo në asnjë mënyrë nuk i referohet dinosaurëve, por mitologjisë antike lindore).

Këto bisha janë simbole të së ligut (kaosit) dhe rebelimit në rregullin e krijuar nga Perëndia (shih Psa. 74:12-14; Job. 3:8; Isa. 51:9-11; Amos 9:3). Ndonjëherë Leviathan-i quhet *Rahab* (“kuçedër”, dmth., gjarpëri, shih Isa. 51:9). Në vende të tjera *Rahabi* është emri për Egjiptin (Nili, dmth., lumi që përdridhet, shih Psa. 87:4; Isa. 30:7 dhe ndoshta Ezekieli 32, sidomos Zbu. 13:2-3).

[Special Topic: Leviathan](#) [Temë e Veçantë: Leviathan-i (Vigani)]

▣ **“kishte dy brirë që u ngjanin atyre të qengjit, por fliste si një dragua”** Referenca ndaj një qengji është dukshëm një parodi e Krishtit (shih Zbu. 5:6). Zëri dhe / ose mesazhi i tij zbulon karakterin e tij të vërtetë. Më vonë tek Zbulesa bishës së dytë i referohet si një profet i rremë (shih Zbu. 16:13; 19:20; 20:10). Ai nuk kërkon lavdi për veten e tij, por rekruton botën për të adhuruar bishën (shih Zbu. 13:12). Kjo është një parodi e veprës së Frymës së Shenjtë (shih Gjoni 14-16) në promovimin e Krishtit. Kështu ne kemi një trinitet të papërsosur:

1. Satani si një parodi e Perëndisë At
2. Bisha e detit si një parodi e Perëndisë Bir
3. Bisha e tokës si një parodi e Perëndisë Frymë

13:13 “Edhe bën³⁶ shenja të mëdha” Kjo është një folje në kohën e tashme e cila nënkupton se ai vazhdon të bëjë mrekullira. Pritet që mësuesit e rremë të kohëve të fundit të mund të bëjnë mrekullira dhe të drejtojnë edhe të zgjedhurit për në rrugën e gabuar, nëse kjo do të ishte e mundur (shih Mate. 24:24; Mark 13:22; 2 Thes. 2:9-11; Didache [Didahi] 16:3,4). Mrekullitë nuk janë automatikisht shenja të Perëndisë (shih Eksod. 7:8-13). Kjo është një parodi tjetër e shërbesës së Krishtit.

[Special Topic: Sign \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Shenja (Dhjata e Vjetër)]

▣ **“sa që edhe zjarr bënte të zbresë nga qielli mbi dhe në prani të njerëzve”** Kjo është e ngjashme me Elian tek 1 Mbret. 18:38, që mund të jetë burimi i përshkrimit të dy dëshmitarëve të gjendur tek Zbu. 11:5. Ai mund t’i referohet zjarrit që ra si gjykim i Perëndisë tek Ezek. 38:22 ose 39:6. Kjo mund të jetë një parodi tjetër e

1. Dy dëshmitarëve
2. Veprave të Perëndisë në Dhjatën e Vjetër
3. Pentakostit tek Veprat e Apostujve 2

[Special Topic: Fire](#) [Temë e Veçantë: Zjarr]

13:14 “që kishte plagën e shpatës dhe u kthye në jetë” Fjala “plagë (lëndim)” (*plēge*, shih Zbu. 13:3,12,14) zakonisht përkthehet “plagë (fatkeqësi)” tek Zbulesa (shih 9:18,20; 11:6; 15:1,6,8; 16:9,21; 18:4,8; 21:9; 22:18). Shënimet e versionit NRSV kanë

1. Për Zbu. 13:3 “plaga e saj vdekjeprurëse”
2. Për Zbu. 13:12 “plaga vdekjeprurëse”
3. Për Zbu. 13:14 “që kishte plagën e shpatës”

Qëllimi teologjik i këtyre përkthimeve është që të tregojë se antikrishti nuk është një person, por një sistem botëror. Termi mund të përdoret metaforikisht për një “frymë e fatit” ose një plagë (shih BAGD, fq. 674), por kuptimi i tij thelbësor është një goditje, ose një lëndim.

Fraza shoqëruese “dhe është kthyer në jetë”³⁷ tregon se “plagë (fatkeqësi)” nuk është përkthimi më i mirë në këto vargje të lidhura me bishën. Ideja e një Antikrishti të kohëve të fundit, anti-Perëndi që drejton kombet në rebelim

³⁶ Versioni në shqip është në të shkuarën: “Edhe bënte shenja të mëdha” (shënim i përkthyesit).

³⁷ Versioni në shqip është në të shkuarën “dhe u kthye në jetë” (shënim i përkthyesit).

predikohet tek Dhjata e Vjetër tek Ezekieli 38-39; Zakaria 14; Danieli 7:21-27; 9:24-27; 11:36-39 dhe në letërsinë apokaliptike të shkruar në periudhën midis dy dhjatave, Sibylline Oracles [Orakujt Sibilinë], libri III; IV Esdra 5.4,6 dhe Apocalypse of Baruch [Apokalipsi i Barukut] XL, dhe në Dhjatën e Re, 2 Thes. 2:3,8-9.

[Special Topic: Antichrist](#) [Temë e Veçantë: Antikrishti]

13:15 “Dhe iu dha t’i japë një frymë figurës së bishës” Në vende të tjera, kjo bishë nga toka quhet profet i rremë (shih Zbu. 16:13; 19:20; 20:10). Ndoshta kjo është një metaforë e jetës së injektuar (p.sh., në hebraisht *ruah* = frymë) në lëvizje (shih Ezekieli 37).

13:16 “t’u vihet një damkë mbi dorën e tyre të djathtë ose mbi ballin e tyre” Ndërsa shenjtorët u vulosën në Perëndinë tek Zbu. 7:3 (shih Zbu. 13:16; 14:9), këtu i ligu imiton veprat e Perëndisë duke vulosur të vetët. Fjala në greqisht nënkupton një etiketë kafshe ose një vulë mbi një dokument qeveritar. Për shkak të vendndodhjes së shenjës, disa kanë menduar se ishte

1. Një perversitet i filakterisë³⁸ hebraike (shih Ligji i Përt. 6:8)
2. I lidhur me kulturën romake të shekullit të parë, në të cilën skllevërit vuloseshin me emrin e tyre
3. Ushtarët bënë tatuazh në nderim të gjeneralit të tyre

13:17 Shenja e bishës lidhet me blerjen e ushqimit dhe ndoshta edhe punësimin. Populli i Perëndisë nuk është i mbrojtur nga kjo mungesë ekonomike.

13:17-18 “numrin e emrit të saj” Gjuhët antike përdornin gërmat e alfabeve të tyre gjithashtu në vend të numrave. Ndërsa bashkëtingëlloret hebraike të emrit të Jezusit nëse mbledhen arrijnë në shumën 888 (shih *Sibylline Oracles* [Orakujt Sibilinë], 1.324), kështu edhe emri i bishës, mishërimi i kohëve të fundit i Satanit, ka një shumë prej 666. Gjashta është një numër një njësi më pak se sa numri i përsosur 7 (shih Zan. 1:1-2:3, shtatë ditët e krijimit); të përsëritura tre herë, ato formojnë superlativën hebraike (shih Isa. 6:3; Jer. 7:4).

Gjithashtu, është e mundur që duke qënë se gjashta është numri njerëzor, ai mund t’i referohet një personifikimi i çdo personi të trinitetit jo të shenjtë – dragoi (Satani), bisha e detit (Antikrishtit) dhe bisha e tokës (profeti i rremë). Mua më duket se bisha e parë është një personifikim i një sistemi politik anti-Perëndi dhe bisha e dytë është një personifikim i një sistemi fetar anti-Perëndi. Ne po lëvizim drejt lavres së madhe të kapitullit 17, mishërimit të një sistemi botëror anti-Perëndi nga Danieli 7. Nëse është Babilonia antike, Roma e shekullit të parë, apo një mbretëri botërore e përbërë e kohëve të fundit, ajo tregon se historia njerëzore po lëviz drejt konfliktit përfundimtar midis “perëndisë së kësaj bote” (shih 2 Kor. 4:4) dhe ndjekësve të tij dhe Perëndisë së krijimit dhe Mesias së Tij (shih Psalmi 2).

13:18 “numri i tij është gjashtëqind e gjashtëdhjetë e gjashtë” Nuk ka asnjë konsensus se kujt i referohet ky numër. Ka pasur hamendësime të panumërta, por asnjë nuk ka qënë përmbyllëse. Më poshtë janë tre teoritë më të mira në opinionin tim.

1. Duke qënë se gjendet një variant dorëshkrimi midis 666 dhe 616, është e mundur të përdorësh Nero Çezarin. Shkronjat greke të përkthyer në hebraisht barazohen me 666 dhe shkronjat greke të përkthyer në latinisht barazohen me 616.
2. Duke qënë se një përsëritje e trefisht tregon një superlativ hebraike, 666 mund të nënkuptojë personin më të lig.

³⁸ Filakteria është një kuti e vogël lëkure që përmban tekste hebraike, të cilat mbahen nga burrat hebrenj në lutjen e mëngjesit si rikujtesë për të mbajtur ligjin (shënim i përkthyesit).

3. Duke qënë se konteksti tregon një parodi mbi trinitetin, tre Personat Hyjnorë janë të reflektuar tek 777, ndërkohë që tre të rremët janë tek 666.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 14:1-20

- A. Është e mundur që Zbu. 14 është një përgjigje ndaj prezantimit të ligësisë dërrmuese të Zbu. 12 dhe 13. Unë jam i sigurtë që lexuesi ka vrarë mendjen se çfarë do të ndodhte me shenjtorët gjatë këtij persekutimi të tmerrshëm të kohëve të fundit.
- B. Disa shohin një strukturë tjetër letrare të “shtatës” tek Zbu. 14:6-20. Gjendet një seri prej shtatë engjëjsh, por kjo strukturë nuk duket të jetë e rëndësishme teologjike.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:1-5

¹ Pastaj pashë Qengjin që rrinte në këmbë në mal të Sionit, dhe bashkë me të ishin njëqind e dyzet e katër mijë njerëz, që e kishin të shkruar mbi ballin e tyre emrin e tij dhe emrin e Atit të tij. ² Dhe dëgjova pastaj një zë nga qielli si ushtrimi e shumë ujërave dhe si gjëmimi i një bubullime të madhe; dhe zëri që dëgjova ishte si ai i kitaristëve që u bien qesteve së tyre. ³ Ata këndonin një këngë të re përpara fronit, përpara katër qenieve të gjalla dhe përpara pleqve; dhe asnjë nuk mund ta mësonte kantikun përveç të njëqind e dyzet e katër mijëve, që ishin shpënguar nga toka. ⁴ Këta janë ata që nuk janë ndotur me femra; janë në fakt të virgjër. Këta janë ata që ndjekin Qengjin, kudo që të shkojë ai; këta u shpënguan ndër njerëzit, që të jenë të parat fruta për Perëndinë dhe Qengjin. ⁵ Edhe në gojë të tyre nuk u gjet gënjeshtër, sepse janë të paqortueshëm përpara fronit të Perëndisë.

14:1 “Qengjin” Kjo është një referencë ndaj Mesias (shih Zbu. 5:6,8,12-13; 13:8; Isa. 53:7; Gjoni 1:29,36; 1 Pjet. 1:18-19).

1. “që rrinte në këmbë në mal të Sionit”. Ka pasur teori të panumërta që e identifikojnë këtë frazë.
2. Që përfaqëson malin Moriah dhe zonën e tempullit në Jeruzalem (shih Isa. 24:23; Joel 2:32)
3. Që përfaqëson Jeruzalemin qiellor (shih Heb. 11:10,16; 12:22-23; 13:14; Gal. 4:26)
4. Që është një simbol apokaliptik i gjetur në librin jo-kanonik të dytë të Esdras 2:42-47; 13:35,39-40
5. Që i referohet pasazheve të Dhjatës së Vjetër të cilët flasin për mbledhjen në kohët e fundit të popullit të Perëndisë (shih Psalm 48; Isa. 24:23; Joel 2:32; Mikea 4:1,7; Abdia v. 17,21)
6. Që sfondi, si disa pasazhe të tjera në këtë seksion, është Psalmi 2, sidomos Zbu. 14:6.

Kujtoni që komentatorët lidhin secilin nga këto vegime ose me

1. Pasazheve të Dhjatës së Vjetër ose vendeve palestineze
2. Letërsisë apokaliptike të shkruar në periudhën midis dy dhjatave
3. Historia greko-romake e shekullit të parë

Për mua, këto vegime të pjesëve të Dhjatës së Vjetër duke filluar nga kapitulli 6, lidhen me popullin e Perëndisë në Dhjatën e Re (hebrenj dhe johebrenj besimtarë), shenjtorët, kisha. Në këtë rast të veçantë, ai është një aludim ndaj tempullit qiellor (shih Heb. 8:2; 9:11,24).

▣ **“me të ishin njëqind e dyzet e katër mijë”** Ky është i njëjti grup

1. I të shpënguarve si në Zbu. 5:9
2. I të vulosurve tek Zbu. 7:4-8 (shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:4)
3. I atyre të larë në gjakun e Qengjit tek Zbu. 7:14-17

Prandaj, sipas opinionit tim, kjo përfaqëson popullin e Perëndisë në Dhjatën e Re, shenjtorët, kisha. Për një shënim të plotë mbi identitetin e 144,000-ve, shih Zbu. 7:4. Në referenca të mëparshme, ata u vulosën por gjithësesi u persekutuan, por ja ku janë fitimtarë!

▣ **“që e kishin të shkruar mbi ballin e tyre emrin e tij dhe emrin e Atit të tij”** A i referohet kjo një emri apo dy emrave? Ajo mund t’i referohet titujve të vargut Isa. 9:6, i cili lidh të dy Atin dhe Birin. Këta janë ata që janë vulosur dhe i përkasin Perëndisë (shih Zbulesa 7). Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:2.

14:2 “dëgjova pastaj një zë nga qielli si” Këto fraza përshkruese u përdorën për zërin e Perëndisë tek Ezek. 43:2, për zërin e Jezusit tek Zbu. 1:15, dhe për zërat e turmave qiellore tek Zbu. 19:6. Shpesh ai përdoret për të treguar se folësi është në qiell (shih Zbu. 4:5; 11:19; 16:8).

14:3 “Ata këndonin një këngë të re përpara fronit” Ky është një aludim ndaj Zbu. 5:9. Shprehja “ata” mund t’i referohej

1. Krijesat engjëllore të cilët këndojnë këngën tek Zbu. 5:9
 2. Kënga e një qind e dyzetë e katër mijëve në pjesën përmyllëse të Zbu. 14:3 dhe 15:2
 3. Kjo këngë e re është një aludim ndaj Isa. 42:10 dhe ndoshta Psa. 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; 149:1
- Epoka e re e premtuar e Frymës ka ardhur!

▣ **“pleqve”** Shih shënimet tek Zbu. 4:4.

▣ **“që ishin shpenguar nga toka”** Ky është një koncept i Dhjatës së Vjetër i një të afërmi që blen çlirimin e një anëtari të familjes (*go'el*, p.sh., Ruthi dhe Boazi). Ai përdoret për ata për të cilët vdiq Krishti (shih Zbu. 5:9; 7:14).

[Special Topic: Ransom/Redeem](#) [Temë e Veçantë: Shpërblësë / Shpengim]

14:4 “Këta janë ata që nuk janë ndotur me femra” Ka pasur shumë diskutim mbi këtë varg sepse duket se nënkupton që ky është një grup i zgjedhur dhe i pamartuar meshkujsh nga 144,000-ët e kapitullit 7. Megjithatë, unë mendoj se këto fraza mund të shpjegohen në terma simbolikë, ose të paktën, në terma të Dhjatës së Vjetër, dhe kurrë nuk kanë pasur për qëllim që të merren në mënyrë të drejtpërdrejtë. Fraza “nuk janë ndotur me femra” mund të kuptohet në disa mënyra

1. I referohet beqarisë së drejtpërdrejtë
2. I referohet tradhëtisë frymore me bishën ose me laviren e madhe (shih Zbu. 14:8; 17:2; 18:9)
3. I referohet komenteve specifike të bëra ndaj shtatë kishave (shih Zbu. 2:14,20,22; 3:4)
4. I referohet ritualit të Dhjatës së Vjetër të pastrimit për adhurim ose betejë (shih Eksod. 19:14-15; Ligji i Përt. 23:9-10; 1 Sam. 21:4-5; 2 Sam. 11:6-13)
5. Është thjeshtë një aludim ndaj titullit të Dhjatës së Vjetër për popullin e Perëndisë, “vajza e virgjër e Sionit” (shih 2 Mbret. 19:21; Jer. 18:13; Vajt. 2:13; Amos 5:2; 2 Kor. 11:2; Efes. 5:27).

Duhet pranuar se marrëdhëniet seksuale midis partnerëve të martuar nuk janë një aktivitet jofrymor. Seksualiteti (martesa) është ide e Perëndisë, mënyra e Tij për të mbushur tokën, urdhërimi i Tij (shih Zan. 1:28; 9:1). Beqaria³⁹ është me siguri një dhuratë frymore për shërbesën (shih 1 Korintasve 7), por nuk është një gjendje më e shenjtë. Asketizmi grek nuk është biblik (ashtu sikurse nuk është as aktiviteti seksual para-martesor dhe as jashtë-martesor)!

[Special Topic: Celibacy and Marriage](#) [Temë e Veçantë: Beqaria dhe Martesa]

³⁹ Mungesa e marrëdhënieve seksuale (shënim i përkthyesit).

▣ **“Këta janë ata që ndjekin Qengjin, kudo që të shkojë ai”** Kjo flet për dishepullizimin dhe shërbesën (shih Gjoni 7:17; 10:4).

▣ **“ndër njerezit, që të jenë të parat fruta për Perëndinë”** Ky term është përdorur në Dhjatën e Vjetër për të treguar pronësinë e Perëndisë mbi të gjithë të korrat (shih Eksod. 23:19; 34:76). Në Dhjatën e Re ai i referohet kishës (shih Heb. 12:23; Jakobi 1:18), populli i Jezusit, të cilët janë frytet e para të ringjalljes (shih 1 Kor. 15:20,23; Zbu. 1:5).

14:5 “në gojë të tyre nuk u gjet gënjeshtër” Ka disa origjina të mundshme për këtë metaforë:

1. Ajo lidhet me një frazë të ngjashme tek Zbu. 21:27 dhe 22:15
2. Ajo lidhet me adhurimin e Perandorit ku të krishterët nuk u bindën kurrë ndaj urdhërimit të persekutuesve që thonë: “Çezari është Zot”
3. Ajo është një simbolikë e njollosjes në Dhjatën e Vjetër (shih Psa. 32:2; Sofo. 3:13)
4. Ajo mund të jetë një referencë për mosbesimin si në Rom. 1:25; 1 Gjoni 2:22

▣ **“ata janë të paqortueshëm”** Kjo drejtpërsëdrejti do të thotë “pa të meta” (shih Fil. 3:6). Fillimisht ai i referohet kafshëve flijuese, por më pas u përdor metaforikisht për njerëzit (shih Noeu, Zan. 6:9,17 dhe Jobi, Job 1:1). Ai varg aplikohet për Jezusin tek Heb. 9:14 dhe 1 Pjet. 1:19. Kjo është një mënyrë tjetër për t’iu referuar një jete që i përngjan Krishtit. Një jetë si e Krishtit është vullneti i Perëndisë për popullin e Tij (shih Lev. 19:2; Ligji i Përt. 18:13; Mate. 5:48; 1 Pjet. 1:16).

[Special Topic: Blameless, Innocent, Guiltless, Without Reproach](#) [Temë e Veçantë: I Pamëkatë, I Pafajshëm, I Pafaj, I Paqortueshëm]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:6-7

⁶Pastaj pashë një engjell tjetër që fluturonte në mes të qiellit dhe që kishte ungjillin e përjetshëm, që t’ua predikojë banorëve të dheut dhe çdo kombi, dhe fisi, dhe gjuhe, dhe populli,⁷ dhe thoshte me zë të madh: “Druani Perëndinë dhe i jepni lavdi, sepse ora e gjyqit të tij erdhi; adhuroni atë që bëri qiellin, dheun, detin dhe burimet e ujërave.”

14:6 “pashë një engjell tjetër që fluturonte në mes të qiellit” Tek Zbu. 8:13 është një shqiponjë që fluturon në mes të qiellit, i cili nënkupton diçka mjaft të dukshme dhe të aftë për të shpallur tek e gjithë toka.

▣ **“që kishte ungjillin e përjetshëm, që t’ua predikojë banorëve të dheut”** Kjo frazë, “ungjillin e përjetshëm” gjendet vetëm këtu. Është e rëndësishme që “ungjilli” këtu është për ata që jetojnë (banojnë) në tokë dhe kjo përdoret shpesh tek Zbulesa për jobesimtarët. Disa e shohin këtë si një plotësim të Mate. 28:18-20 ose më specifikisht, Mate. 24:14 dhe Marku 13:10. Përmbajtja e këtij ungjilli ngjason shumë me mesazhin e Gjon Pagëzorit (shih Luka 3:3-14) ose pohimi i Jezusit ndaj të ligut tek Mate. 4:10. Mesazhi i gjykimit është një element i rëndësishëm në këtë ungjill. Vargjet 6-7 janë të rëndësishme, sepse ato na tregojnë se të gjithë këto gjykime të dërguara nga Perëndia mbi njerëzimin e humbur janë për qëllim të shpengimit (shih Zbu. 9:20-21; 16:9,11).

Tek Zbu. 14:12 besimtarët e vërtetë karakterizohen si ata që

1. Mbajnë (dmth., pjesore e tashme) urdhërimet e Perëndisë
2. Mbajnë (dmth., e njëjta pjesore e tashme) besimin tek Jezusi

[Special Topic: The Gospel](#) [Temë e Veçantë: Ungjilli]

▣ “**çdo kombi, dhe fisi, dhe gjuhe, dhe popull**” Shih shënimin tek Zbu. 10:11.

14:7 “Druani Perëndinë dhe i jepni lavdi” Kjo është një formë urdhërore pasive aoriste (dëshmuese) dhe një formë urdhërore aktive aoriste. Gjenden tre forma urdhërore aoriste tek Zbu. 14:7. Njerëzimi urdhërohet që t’i përgjigjet Perëndisë me veprime vendimmarrëse të besimit (shih Gjoni 1:12; Rom. 10:9-13). Tek Zbu. 11:13 njerëzimi i rënë duket se i jep lavdi Perëndisë, por tërhiqet shpejt larg nga kjo prej mrekullive të bishës në kapitullin 13 (një teologji e ngjashme ndaj Shëmbëlltyrës së Dheut tek Mateu 13; Marku 4; Luka 8).

[Special Topic: Glory \(kabod, OT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdi (kabod, Dhjata e Vjetër)]

[Special Topic: Glory \(doxa, NT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdi (doxa, Dhjata e Re)]

▣ “**sepse ora e gjyqit të tij erdhi**” Termi “ora” është i rëndësishëm tek Ungjilli i Gjonit (shih Gjoni 2:4; 4:21,23; 5:25,28; 7:30; 8:20; 12:23,27; 13:1; 16:21,32; 17:1). Ai flet për kohën hyjnore të ndodhive të paracaktuara (Dita e Zotit, shih Zbu.14:15 dhe 9:15).

[Special Topic: The Hour](#) [Temë e Veçantë: Ora]

[Special Topic: Judgment in the NT](#) [Temë e Veçantë: Gjykimi në Dhjatën e Re]

▣ “**adhuroni Atë**” Kjo është një formë tjetër urdhëruese aktive aoriste e cila është një urdhërim vendimmarrës.

[Special Topic: Worship](#) [Temë e Veçantë: Adhurim]

▣ “**që bëri qiellin, dheun, detin dhe burimet e ujërave**” Kjo është e ngjashme me pranimin e gjendur tek Veprat e Apostujve 14:15, i cili citon Zan. 14:19; Eksod. 20:11 ose Psa. 146:6. Perëndia përshkruhet si krijues tek Jobi 38-41. E vetmja frazë e pazakontë është “burimet e ujërave”, të cilën disa e shohin si

1. Të lidhur me plagë të mëparshme të engjëjve (shih Zbu. 8:10)
2. Në kontrast me ujin e papishëm të detit

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:8

⁸ Pastaj një tjetër engjëll shkoi pas tyre, duke thënë: “**Ra, ra Babilona, qyteti i madh që u ka dhënë të pinë të gjithë kombeve verën e zemërimit të kurvërimit të saj.**”

14:8 “Ra, ra Babilona, qyteti i madh” Folja jo vetëm përsëritet, por shfaqet fillimisht në fjalinë në greqisht, duke theksuar këto forma treguese aoriste aktive. Është shumë e vështirë të interpretosh librin e Zbulesës sepse konceptet zgjerohen në vende të ndryshme (bisha përmendet shkurtimisht tek Zbu. 11:7, por nuk diskutohet plotësisht përpara kapitullit 13). Diskutimi i plotë i rënies së Babilonisë gjendet tek Zbu. 16:19 dhe 17:1-18:24. Ajo përfaqëson Romën (shih 1 Pjet. 5:13; II Baruch [Baruku II] 11:1; 67:7; Sibylline Oracles [Orakujt Sibilinë] 5:143, 159, 424), por përfundimisht ajo përfaqëson të gjitha shoqëritë njerëzore të organizuar dhe që funksionojnë veçmas Perëndisë. Kjo vetë-mjaftueshmëri njerëzore është një rezultat i drejtpërdrejtë i rënies (shih Zanafilla 3) dhe është shprehur fillimisht në Kullën e Babelit (shih Zanafilla 10-11). Perandoritë botërore po bëhen gjithnjë e më shumë anti-Perëndi, të cilat do të lëshohen në mbretërinë e fundit botërore të Antikrishtit të kohëve të fundit (shih Dan. 2:7-8). Ky mund të jetë një aludim ndaj Isa. 21:9; Jer. 51:8.

▣ **“që u ka dhënë të pinë të gjithë kombeve verën e zemërimit të kurvërimit të saj”** Aludimi është ndaj Jer. 51:7-8 (shih Zbu. 17:2,4; 18:3). Termi “pasion” është termi grek “*thumos*” i cili lidhet me një shpërthim emocioni (shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14, 17:2,3; 18:3). Ata që pijnë nga vera e Babilonisë do të pijnë nga vera e YHWH (shih Zbu. 14:9)!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:9-12

⁹Një engjell i tretë shkoi pas tyre duke thënë me zë të madh: “Nëse ndokush adhuron bishën dhe figurën e saj dhe merr damkën mbi ballin e vet ose mbi dorën e vet, ¹⁰do të pijë edhe ai nga vera e zemërimit të Perëndisë, që është derdhur e papërzier në kupën e zemërimit të tij dhe do të mundohet me zjarr e squfur përpara engjëjve të shenjtë dhe përpara Qengjit. ¹¹Dhe tymi i mundimit të tyre ngjitet në shekuj të shekujve, dhe nuk do të kenë prehje ditë e natë ata që adhurojnë bishën dhe figurën e saj dhe kushdo që merr damkën e emrit të saj.” ¹²Këtu është qëndrueshmëria e shenjtoreve; këtu janë ata që zbatojnë urdhërimet e Perëndisë dhe besimin e Jezusit.

14:9 “Nëse...” Kjo është një fjali kushtore e rendit të parë me dy folje “adhuron” dhe “merr”. Disa njerëz, shumë njerëz, do të bëjnë këto veprime idhujtarie. Kjo është saktësisht e kundërta e pranimit të Mesias së Perëndisë tek Zbu. 14:7 dhe 12. Ata që i bëjnë këto veprime do të përjetojnë zemërimin e Perëndisë (shih Zbu. 14:10).

14:10 “do të pijë edhe ai nga vera e zemërimit të Perëndisë” Njerëzit kanë vetëm dy mundësi frymore, Perëndinë ose të ligun. Termi grek zemërim *orgē* i referohet një “kundërshtimi të vendosur”. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14. Aludimi është ndaj Isa. 51:17 ose Jer. 25:15-16 (shih Zbu. 16:19; 19:15). Besimtarët duhet të përballen me zemërimin e Babilonisë (shih Zbu. 14:8), por jobesimtarët do të përballen me zemërimin e Perëndisë (shih Zbu. 14:10).

Ky kombinim i çuditshëm i termave (fjalë për fjalë “të papërzierë të përzierë”) do të thotë se vera e zemërimit të Perëndisë është përzier me elementë të tjerë në mënyrë që ta bëjë atë ekstremisht dehëse, por të papërzierë si të holluar me ujë. Termi “kupë” është përdorur shpesh në Dhjatën e Vjetër për gjykimin e Perëndisë (shih Isa. 51:17,22; Jer. 25:15-17,27-29; Ps. 75:8). Jezusi piu kupën e zemërimit të Perëndisë për të gjithë njerëzimin (shih Mark 14:36). Bota jobesimtare nuk do t’i përgjigjet Atij me besim, dhe prandaj, ata do të përballen vetë me kupën!

[Special Topic: Biblical Attitudes Toward Alcohol and Alcoholism](#) [Temë e Veçantë: Qëndrime Biblike ndaj Alkolit dhe Alkolizmit]

▣ **“dhe do të mundohet me zjarr e squfur”** Ky është një aludim ndaj gjykimit të Perëndisë mbi Sodomën dhe Gomorrën (shih Zan. 19:24,28; Luka 17:29; ose gjykimi në përgjithësi, shih Psa. 11:6; Isa. 34:8-11; Ezek. 38:22). Tortura është fati përfundimtar i dy bishave (shih 19:20), i të ligut (shih 20:10), dhe i njerëzimit të papenduar (shih 20:15; 21:8).

Zjarri ishte një metaforë e Dhjatës së Vjetër për shenjtërinë e Perëndisë (shih Num. 9:15-16, etj.). Ai përdorej si një mënyrë për pastrim (shih Lev. 8:17,32; 9:11,24; 13:32,55,57, etj.) dhe gjykim (shih Lev. 10:1-2; Num. 11:1-3, etj.). Kjo lidhje me gjykimin u përhap që të përshkruante një vend gjykimi. Jezusi përdori vendin e mbeturinave në jug të Jeruzalemit në kodrën e bijve të Hinomit (*Gehenna*) si një simbol i dënimit të përjetshëm (shih Zbu. 20:10, 14-15).

14:11 “tymi i mundimit të tyre ngjitet në shekuj të shekujve” Sa do të doja të besoja tek universalizmi ose të paktën në një mundësi të dytë për t’u përgjigjur ungjillit, por sipas Biblës, njerëzit duhet t’i përgjigjen ofertës së Perëndisë me besim (shih Mark 1:15; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21) ndërsa ata jetojnë (shih Heb. 9:27); nëse ata refuzojnë të përgjigjen, pasojat janë përfundimtare dhe të përjetshme (shih Mark 9:47-48; Mate. 25:46; Gjoni 5:29; Veprat e Apo. 24:15; 2 Thes. 1:6-9). Dënimi i përhershëm i të këqijve krahasohet me vuajtjen kalimtare të shenjtorëve. Kjo mbështetet nga fraza “ata nuk do të kenë pushim ditë e natë”, ndërsa tek Zbu. 14:13 shenjtorët në fakt kanë pushim.

Kjo nuk është një temë e lehtë për t’u trajtuar. Dashuria e Perëndisë dhe zemra e Tij për shpengimin janë në kontrast me verdiktin e Tij për dënim të përjetshëm. Pjesa më e madhe e gjykimeve të Perëndisë tek Zbulesa janë për shpengim, si plagët në Egjipt dhe mallkimet e besëlidhjes tek Ligji i Përt. 27-29. E megjithatë, refuzimi përfundimtar ndaj Perëndisë është i përhershëm. Ai nuk është disiplinues, por ndëshkues! Kjo është kaq e vështirë për t’u kuptuar dhe për t’u trajtuar emocionalisht. Ajo thekson nevojën për ungjillizim!

Përpara se t’i largohem kësaj teme, më lejoni të ndaj me ju një mendim që kam mbi këtë çështje. Megjithëse sa i keq duket ferri për njerëzimin, është edhe më shumë i tillë për Perëndinë. Perëndia i krijoi njerëzit në imazhin e Tij për marrëdhënie. I gjithë krijimi është në një fazë që Perëndia ta takojë dhe ta njohë njerëzimin. Perëndia i do të gjithë bijtë dhe bijat e Adamit (shih Ezek. 18:32; 1 Tim. 2:4; 2 Pjet. 3:9). Ai i do ata aq shumë sa ishte i gatshëm të dërgonte Birin e Tij që të vdiste në vend të tyre (shih Gjoni 3:16; 2 Kor. 5:21). Por Ai ka zgjedhur që mëkatarët duhet t’i përgjigjen Atij me besim, pendesë, bindje, shërbesë, adhurim dhe qëndrueshmëri. Perëndia nuk dërgon asnjë në ferr, por jobesimtarët dërgojnë veten e tyre (shih Gjoni 3:17-21). Ferri është një plagë e hapur dhe që pikon gjak në zemrën e Perëndisë, plagë e cila nuk do të shërohet kurrë! Nuk jam i sigurtë nëse Perëndia ka ndonjëherë ndonjë “një ditë të mirë”. Oh, dhimbja e rebelimit të vullnetshëm në ballë të dashurisë sakrifikuese!

14:12 Qëndrueshmëria është një temë kryesore përgjatë librit (shih Zbu. 1:9; 2:7,11,17,19,26; 3:5,10,12,21; 13:10; 21:7). Populli i Perëndisë duhet që të qëndrojë besnik edhe në mes të persekutimit. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 2:2.

▣ **“shenjtorët”** Shih [Special Topic: Saints](#) [Temë e Veçantë: Shenjtorët]

▣ **“që zbatojnë urdhërimet e Perëndisë dhe besimin në Jezusin⁴⁰”** Një përshkrim i ngjashëm i besimtarëve gjendet tek Zbu. 12:17. Vini re se theksi është mbi një marrëdhënie personale besimi me Jezusin, e ndjekur nga një stil jetese bindjeje (shih Zbu. 12:17; Luka 6:46).

Krishtërimi i pjekur përbëhet nga

1. Një person për t’u mirëpritur (një marrëdhënie personale me Krishtin)
2. Të vërteta për t’u besuar mbi atë person (të vërteta doktrinale të Dhjatës së Re)
3. Një jetë për t’u jetuar si ai person (ngjashmëri me Krishtin në çdo ditë)

Të tre këto janë të domosdoshme për një besim të pjekur, të shëndetshëm dhe në rritje.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:13

¹³ Pastaj dëgjova nga qielli një zë që më thoshte: “Shkruaj: Lum të vdekurit që këtej e tutje vdesin në Zotin; po, thotë Fryma, që të prehen nga mundimet e tyre; dhe veprat e tyre t’i ndjekin.”

⁴⁰ Versioni në shqip është “besimin e Jezusit” (shënim i përkthyesit).

14:13 “Lum” Kjo është e dyta nga shtatë bekimet e gjendura tek libri i Zbulesës (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

[Special Topic: Blessing \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Bekime (Dhjata e Vjetër)]

▣ **“Lum të vdekurit që këtej e tutje vdesin në Zotin”** Kjo i referohet martirëve (siç ishin të 144,000-ët, por koha e saktë e kësaj vdekjeje është e pasigurtë. Disa komentatorë e lidhin atë me ditën e Gjonit dhe disa e lidhin atë me fundin e kohërave. Edhe pse elementi kohë është i pasigurtë, është e rëndësishme të dish se vdekja e shenjtoreve të Perëndisë është e çmuar në sytë e Tij (shih Psa. 116:15).

Edhe pse ky grup përbëhet nga martirë të krishterë, është më mirë ta interpretosh këtë si “dëshmitarë” në një kuptim më të përgjithshëm të besimtarëve. Jo të gjithë besimtarët u vranë në shekullin e parë, jo të gjithë do të vriten gjatë trazirave të fundit të kohërave, por të gjithë besimtarët duhet të qëndrojnë besnikë ndaj Krishtit. Kjo metaforë është përfshirëse, jo përjashtuese.

▣ **“dhe veprat e tyre t’i ndjekin”** Është një paradoks i krishtërimin që si besimtarë ne jemi të pajisur me Frymën e Shenjtë në shpëtim për një shërbesë efektive ndaj dhe për trupin e Krishtit (shih 1 Kor. 12:7,11). Perëndia thërret, pajis dhe prodhon fryte të përjetshme përmes besimtarëve të papërsosur. Është dhurata e Tij, Fryma e Tij që fuqizon, por shenjtoret marrin një shpërblim për besnikërinë, gatishmërinë dhe qëndrueshmërinë e tyre (shih Temë e Veçantë tek Zbu. 2:10). Besimtarët nuk shpëtohen me anë të veprave (përpjekjet e tyre), por ata shpëtohen në vepra të mira (shih Efes. 2:8-9,10). Vullneti i Perëndisë për çdo besimtar është një shërbesë si e Krishtit (shih Rom. 8:29; Gal. 4:19; Efe. 1:4)!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:14-16

¹⁴ Pastaj pashë një re të bardhë, dhe ja, mbi re po rrinte i ulur një i ngjashëm me një Bir njeriu, i cili kishte mbi krye një kurorë të artë dhe në dorë një drapër të mprehtë. ¹⁵ Një engjell tjetër doli nga tempulli, duke i thirrur me zë të madh atij që ulej mbi re: “Vër dorë mbi drapërin tënd dhe korr, sepse ora e të korrurit ka ardhur dhe të korrat e dheut janë pjekur.” ¹⁶ Atëherë ai që ulej mbi re e lëshoi drapërin e tij mbi tokë dhe dheu u korr.

14:14-16 Gjenden dy lloje të korrash (shih IV Ezra [Esdras IV] 13:10-11) të përshkruara tek Zbu. 14:14-16 dhe 17-19. Të korrat e para janë të korra drithërash dhe të korrat e dyta janë të korra vreshtash. Nëse ky dallim mund të ruhet (tek Joeli 3:13 dy të korrat shihen si një gjykim), i pari i referohet të korrave të të drejtit (shih Mate. 9:37-38; 13:30,38; Mark 4:26-29; Luka 10:2; Gjoni 4:35-38), ndërsa të korrat e dyta të vreshtave përmenden tek Isa. 63:2-6; Jer. 51:33; Vajt. 1:15; Joel 3:13 dhe Zbu. 19:15 i referohen të këqijëve.

14:14 “një re të bardhë, dhe ja, mbi re po rrinte i ulur një i ngjashëm me një Bir njeriu, i cili kishte mbi krye një kurorë të artë” Të njëjtat probleme me identitetin që janë tek kapitujt 6 dhe 10 gjenden edhe në këto vargje. A është ky një përshkrim i Mesias hyjnor (shih Dan. 7:13) apo thjesht një tjetër engjell që shërben në emër të Tij? Unë mendoj se është një tjetër engjell i fuqishëm, sepse

1. Kjo është një seri engjëjsh (shih Zbu. 14:15,17,18)
2. Mate. 13:39, 41-42, 49-50 thotë se engjëjt do të mblidhen dhe do të ndajnë njerëzit në fundin e kohërave (disa për bekime dhe disa për gjykim)
3. Një engjell e urdhëron atë (shih Zbu. 14:15)

14:15 Ky është një aludim ndaj Joelit 3:13.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 14:17-20

¹⁷ Pastaj një engjëll tjetër doli nga tempulli që është në qiell, duke mbajtur dhe ai një drapër të mprehtë.
¹⁸ Dhe një engjëll tjetër, që kishte pushtet mbi zjarrin, doli nga altari dhe i thirri me zë të madh atij që kishte drapërin e mprehtë, duke thënë: “Vëre në punë drapërin tënd të mprehtë dhe vil bistakët e vreshtit të dheut, sepse rrushi i tyre është pjekur.”¹⁹ Atëherë engjëlli e lëshoi drapërin e tij mbi tokë dhe voli vreshtin e dheut dhe hodhi rrushin në vozën e madhe të zemërimit të Perëndisë.²⁰ Dhe voza u shtrydh jashtë qytetit dhe nga voza doli gjak deri te frerët e kuajve, për njëmijë e gjashtëqind stade.

14:17 “një engjëll tjetër doli nga tempulli që është në qiell” Kjo i referohet tabernakullit frymor në qiell (shih Heb. 8:2; 9:11,23-24).

14:18 “që ka⁴¹ pushtet mbi zjarrin” Engjëjt kanë pushtet mbi erën (shih Zbu. 7:1), mbi zjarrin (shih Zbu. 14:18) dhe mbi ujin (shih Zbu. 16:5). Kjo reflekton konceptin rabinik të Judaizmit mbi përfshirjen e engjëjve në botën natyrore. Edhe pse Dhjata e Re nuk e thekson këtë, kjo nuk do të thotë se është e papërshtatshme (shih Heb. 1:7,14).

14:20 “jashtë qytetit” Disa e shohin këtë si një aludim ndaj Krishtit të kryqëzuar jashtë qytetit (shih Heb. 13:12). Të tjerë e shohin këtë thjesht si një aludim ndaj ligjeve pastruese të Dhjatës së Vjetër ku të papastërit nxirreshin jashtë kampit (shih Lev. 8:17; 9:11). Megjithatë, ai mund t’i referohet mbledhjes së armiqve të Perëndisë në kohët e fundit rreth qytetit të Jeruzalemit (shih Psa. 2:2,6; Dan. 11:45; Joel 3:12-14; Zak. 14:1-4; dhe librit apokaliptik të shkruar midis dy dhjatave të I Enoch [Eunuku I] 53:1). Këtu sërish, problemi se çfarë është e drejtpërdrejtë dhe çfarë është figurative bëhet një çështje e madhe interpretative! Shih G. B. Caird [Xhi Bi Kaird], *The Language and Imagery of the Bible* [Gjuha dhe Pamjet e Biblës] dhe D. Brent Sandy [Di Brent Sendi], *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* [Parmenda dhe Drapërit: Duke Rimenduar Gjuhën e Profecisë dhe Shkrimeve Apokaliptike Biblike].

▣ **“Dhe voza u shtrydh dhe nga voza doli gjak deri te frerët e kuajve, për njëmijë e gjashtëqind stade⁴²”** Ky do të jetë rezultati i një beteje gjigande e cila përshkruhet në kapituj të mëpasshëm, ose thjeshtë një metaforë që vjen nga ngjyra e lëngut të rrushit. Pyetja e vërtetë është nëse kjo është e drejtpërdrejtë apo simbolike. A përshkruan kjo një betejë në kohë / hapësirë apo një betejë kozmike simbolike të së mirës dhe të së keqes? Zhanri priret drejt së dytës, por fjalët e Jezusit tek Mateu 24; Mark 13; dhe Luka 21 priren drejt së parës. Distanca e saktë është e pasigurtë. Disa thonë (1) 165 milje; (2) 184 milje; ose (3) 200 milje. Fjala e saktë është 6,600 stade. Ky është një numër simbolik i pazakontë. Disa thonë se i referohet distancës nga Dani tek Beersheba, që do të thotë gjykim që mbulon simbolikisht të gjithë Tokën e Shenjtë. “U shtrydh voza” është një metaforë e Dhjatës së Vjetër për gjykimin (shih Isa. 63:3; Vajt. 1:15). Kjo është ndoshta për shkak të ngjashmërisë midis lëngut të rrushit të zi dhe gjakut. Ajo përmendet gjithashtu tek Zbu. 19:15.

▣ **“zemërimi i Perëndisë”** Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

⁴¹ Versioni në shqip është “kishte” (shënim i përkthyesit).

⁴² Versioni në anglisht është dyqind milje (shënim i përkthyesit).

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t'ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Cila është marrëdhënia midis të 144,000-ve të gjendur në kapitujt 7 dhe 14?
2. Kujt i referohet mali Sion?
3. A janë kualifikimet e gjendura tek Zbu. 14:4 një përshkrim i një grupi beqar të zgjedhur apo i të gjithë popullit të Perëndisë?
4. Cili është kuptimi i Zbu. 14:6 dhe 7?
5. Kush apo çfarë është Babilona?
6. A është ferri i përjetshëm?
7. Kush është personi i ulur mbi re tek Zbu. 14:14-16 dhe pse?

ZBULESA 15-16

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Engjëjt me Plagët e Fundit	Hyrje tek Gjykimet e Enëve	Shtatë Enët e Zemërimit të Perëndisë	Engjëjt me Plagët e Fundit	Hymni i Moisiut dhe i Qengjit
15:1	15:1-16:1	15:1	15:1	15:1-4
15:2-4		15:2-4	15:2-4	Shtatë Enët e Plagëve
15:5-8		15:5-16:1	15:5-8	15:5-8
Enët e Zemërimit të Perëndisë			Enët e Zemërimit të Perëndisë	
16:1	Ena e Parë: Plagët Vdekjeprurëse		16:1	16:1
16:2	16:2	16:2	16:2	16:2
	Ena e Dytë: Deti Kthehet në Gjak			
16:3	16:3	16:3	16:3	16:3
	Ena e Tretë: Uji Kthehet në Gjak			
16:4-7	16:4-7	16:4-7	16:4-7	16:4-7
	Ena e Katërt: Njerëzit Digjen			
16:8-9	16:8-9	16:8-9	16:8-9	16:8-9
	Ena e Pestë: Errësira dhe Dhimbja			
16:10-11	16:10-11	16:10-11	16:10-11	16:10-11
	Ena e Gjashtë: Eufirati Thahet			
16:12-16	16:12-16	16:12-16	16:12-14	16:12-16
	Ena e Shtatë: Toka Tundet Krejtësisht		16:15	
			16:16	
16:17-21	16:17-21	16:17-21	16:17-21	16:17-21

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih [“A Guide to Good Bible Reading”](#) [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 15:1-16:21

- A. Shtatë enët që prezantohen tek Zbu. 15 dhe përkruhen tek Zbu. 16 janë të tretat në një set prej tre ciklesh të plagëve hyjnore të dërguara për qëllim shpëngimi (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11). Çdo cikël bëhet progresivisht më i rëndë; 1/4, 1/3 dhe shkatërrim i plotë (gjykimi dhe izolimi i së keqes). Kjo ndoshta bazohet tek seksioni i “mallkimit dhe bekimit” tek Ligji i Përtërirë 27-28.
- B. Gjendet një marrëdhënie e drejtpërdrejtë midis këtyre cikleve. Vula e shtatë është boria e shtatë. Katër boritë e para gjithashtu janë paralelizma të drejtpërdrejtë ndaj katër enëve të para.
- C. Ena e shtatë është Babilonia e rënë, e cila është një simbol i shoqërisë njerëzore të rënë të organizuar dhe që funksionon veçmas nga Perëndia. Në ditët e Gjonit ishte Roma. Tek Danieli 2, çdo perandori botërore pasuese bëhej gjithnjë e më shumë anti-Perëndi deri në perandorinë e fundit mbarë botërore anti-Perëndi në të cilën Mesia lind, dhe kjo është Roma (shih Hyrje tek Danieli 8, www.freebiblecommentary.org).
- D. Kapitujt 15 dhe 16 e marrin pamjen e tyre nga eksperiencia e Izraelit tek Eksodi (sikurse tek Zbu. 12-14). Ky çlirim nga i ligu në kohët e fundit shihet si Eksodi përfundimtar (dmth, çlirimi).
- E. Bishat dhe lavirja e Babilonisë (shoqëria njerëzore rebele) munden në Armagedon (Zbu. 16:12-16), ndërkohë që Satani mposhtet së bashku me Gog dhe Magog (njerëz rebelë) në fund (shih Zbu. 20:7-10). Ardhja e Dytë e Krishtit tek Zbu. 19 është një zgjatje dhe përmushje e vulës së shtatë dhe borisë së shtatë dhe gjykimeve të eneës së shtatë. Kjo është përgjigja e Perëndisë ndaj pyetjes së martirëve tek Zbu. 6:9-11.
- F. Vështirësitë në interpretimin e këtyre betejave të kohëve të fundit janë:
 1. Lloji i letërsisë në të cilën ato shprehen, apokaliptike / profetike.
 2. Ato trajtohen në faza të njëpasnjëshme, cikle apo akte dramatike.
 3. Gjendet paqëndrueshmëri midis grupeve dhe simboleve.
 4. Gjendet një vështirësi në ndarjen e përmushjes së shekullit të parë nga përmushja e kohëve të fundit.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 15:1-3a

¹ Pastaj pashë në qiell një shenjë tjetër të madhe dhe të mrekullueshme: shtatë engjëj që kishin shtatë plagët e fundit, sepse me to u krye zemërimi i Perëndisë. ² Dhe pashë një si det të qelqtë, të përzier me zjarr dhe në këmbë mbi detin e qelqtë, ata që kishin mundur bishën, figurën e saj, dhe damkën e saj edhe numrin e emrit të saj. Ata kishin qestet e Perëndisë, ³ dhe këndonin këngën e Moisiut, shërbëtorit të Perëndisë, dhe këngën e Qengjit, duke thënë:

15:1 “në qiell” Kjo është e treta shenjë në një seri shenjash që Gjoni pa në qiell.

[Special Topic: Heaven](#) [Temë e Veçantë: Qiell]

[Special Topic: The Heavens and the Third Heaven](#) [Temë e Veçantë: Qiejt dhe Qielli i Tretë]

▣ **“madhe dhe të mrekullueshme”** Kjo frazë shfaqet vetëm këtu dhe i drejtohet aludimit ndaj Dhjatës së Vjetër tek Zbu. 15:3, e cila mund të vijë nga disa vende (p.sh., Ligji i Përt. 32:3-4; Psa. 111:2; 139:14; ose Hos. 14:9). Vargjet 3-4 përbëjnë aludim të gjatë dhe të përbërë të Dhjatës së Vjetër nga vende të ndryshme të mundshme.

▣ **“zemërimi i Perëndisë”** Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

[Special Topic: Tribulation](#) [Temë e Veçantë: Shtrëngimi]

▣ **“u krye”** Kjo është një formë treguese pasive aoriste e *teleō* të përfundoj ose të përmbush. Enët janë një gjykim i plotë dhe përfundimtar mbi mosbesimin e ndezur! Nuk ka më shpresë për pendesë dhe besim, vetëm gjykim dhe izolim!

Është teologjikisht e mundur që rendi i vulave, borive dhe enëve ishte një mënyrë për të treguar shpresën e Perëndisë për pendesë të njerëzimit, por në fund, gjykimi i Tij i plotë, heqja dhe izolimi i së keqes është i justifikuar! Ferri është mundësia e vetme e mbetur.

[Special Topic: End or Full](#) [Temë e Veçantë: Fund ose Plotësi]

15:2 “pashë një si det të qelqtë” Kjo përmendet fillimisht tek Zbu. 4:6. Për shkak të përdorimit të saj tek Zbu. 21:1, duket se është një metaforë për shenjtërinë e Perëndisë, e cila mbajti njerëzimin mëkatar larg nga afrimi ndaj Tij (dmth., kjo është ndoshta një metaforë për ujërat e qiellit). Një ditë kjo barrierë do të hiqet. Aludimi i Dhjatës së Vjetër është ose ndaj Eksodit 24:10 ose Ezek. 1:22; 10:1. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 4:6.

▣ **“të përzier me zjarr”** Ky është një element i ri, i pagjendur tek Zbu. 4:6. Ka pasur teori të panumërta.

1. Është sfondi i reflektuar i diellit mbi historinë njerëzore
2. Ai përfaqëson zjarrin i cili simbolizon gjykimin e Perëndisë
3. Ai është gjaku i martirëve
4. Ai është i lidhur me fitoren tek Deti i Kuq dhe Këngën e Moisiut duke qënë se sfondi i Dhjatës së Vjetër i kapitujve 15 dhe 16 janë plagët e Eksodit (shih Eksodi 7-12; 15)

NASB, REB, Peshitta “ata që kishin qënë fitimtarë”

NKJV “ata që kanë fitoren”

NRSV “ata që kishin mposhtur”

TEV “ata që kishin marrë fitoren”

NJB “ata që kishin luftuar kundër”

Në fillim kjo duhet se i referohet martirëve, por Zbu. 12:11 tregon se ajo duhet t’i aplikohet atyre që kanë përjetuar vdekje natyrore por që nuk kanë adhuruar bishën (shih Zbu. 20:4).

NASB, REB “nga bisha dhe nga pamja e saj dhe nga numri i emrit të saj”

NKJV “mbi bishën, figurën e saj dhe damkën e saj”

NRSV	“bisha dhe figura e saj dhe numri i emrit të saj”
TEV	“mbi bishën dhe figurës së saj dhe mbi ata emri të cilëve përfaqësohet nga një numër”
NJB	“bishën dhe njeriun dhe kundër qëndrimit të saj dhe numrit që është emri i saj”
Peshitta	“mbi bishën e egër dhe mbi figurën e saj dhe mbi numrin e emrit të saj”

Bisha fillimisht përmendet tek Zbu. 11:7. Nga kapitulli 13 është e qartë se ka dy bisha të egra; njëra është mishërimi i Satanit (dmth., një parodi e Krishtit) dhe tjetra është profeti i saj i rremë (dmth., një parodi e Frymës). Nga Zbu. 13:18 ne dimë se numri i saj është 666, që nuk është dhe aq numri i një personi se sa është numri i rënies dhe papërshtatshmërisë së shoqërisë njerëzore (p.sh., qeveria) e ndarë nga Perëndia.

▣ **“në këmbë mbi detin e qelqtë”** Disa përkthime kanë “mbi” (NASB, NKJV), dhe disa kanë “në krahë të” (NRSV) ose “tek” (TEV, NJB). Parashtesa në greqisht ka si kuptim bazik “përmbi”. Kjo metaforë flet për ata fitimtarë që janë pranë Perëndisë. “Deti” tek Zbulesa përfaqëson një ndarje midis Perëndisë së shenjtë dhe krijimit mëkatar. Ky det hiqet plotësisht tek Zbu. 21:1 kur marrëdhënia e plotë përtërihet (dmth., marrëdhënia e Kopështit të Edenit restaurohet).

Për mundësi interpretative mbi kuptimin e “deti i qelqtë” shih shënimin e plotë tek Zbu. 4:6.

▣ **“kishin qestet e Perëndisë”** Engjëjt përshkruhen sit ë kenë qestet tek Zbu. 5:8 dhe 14:2. Në këtë kontekst ai i referohet besimtarëve të cilët janë sinonimë me 144,000-ët e kapitullit 14. Ndërsa engjëjt adhuronin me muzikë përpara Perëndisë në qiell, tani gjithashtu, e bëjnë edhe besimtarët fitimtarë!

15:3 “dhe këndonin këngën e Moisiut... dhe këngën e Qengjit” Kjo tregon unitetin e besëlidhjes së vjetër dhe besëlidhjes së re në këtë këngë shpengimi. Kënga e Moisiut është një aludim ndaj Eksod. 15:1-19, ku Moisiu falenderon Perëndinë për mposhtjen e Faraonit tek Deti i Kuq. Megjithatë, është e mundur që Gjoni të kishte ndër mend Ligjin e Përtërirë 32 për shkak se fraza e parë mund të jetë një aludim ndaj Ligji i Përt. 32:3-4. Kënga e Qengjit është vënë re më parë tek Zbu. 5:9 dhe 14:3. Vini re se është një këngë për shpëtim të përbashkët dhe jo individual (shih Zan. 3:15).

▣ **“shërbëtorit të Perëndisë”** Ky është një titull nderues për karakteret e Dhjatës së Vjetër si Moisiu, Jozueu dhe Davidi. Ai mund ta ketë origjinën dhe tek shprehja e Palit “shërbëtori i Krishtit”.

[Special Topic: My Servant](#) [Temë e Veçantë: Shërbëtori Im]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 15:3b-4

^{3b} **“Të mëdha dhe të mrekullueshme janë veprat e tua,**

o Zot, Perëndi i plotfuqishëm;

të drejta dhe të vërteta janë udhët e tua,

o Mbret i kombeve.

⁴ **Kush nuk do të të druajë, o Zot, dhe nuk do të lëvdojë emrin tënd?**

Sepse vetëm ti je i Shenjtë;

sepse të gjitha kombet do të vijnë dhe do të adhurojnë përpara teje,

sepse gjykimet e tua u shfaqën.”

▣ **“Të mëdha dhe të mrekullueshme janë veprat e tua”** Ky është një aludim i përbërë ndaj Psa. 40:5; 92:5; 111:2; 139:14 dhe Osea 14:9.

▣ **“o Zot, Perëndi i plotfuqishëm”** Ky është një aludim ndaj tre titujve më të përdorur në Dhjatën e Vjetër për Perëndinë (shih Zbu. 1:8; 4:8; 11:7; 16:7).

1. “Zot” i referohet YHWH, Shpëtimtarit, Shpengimtarit, Perëndisë së Besëlidhjes.
2. “Perëndi” i referohet *Elohim*, Krijuesit, Siguruesit dhe Mbajtësit të të gjithë jetës mbi tokë.
3. “I plotëfuqishmi” i referohet *El Shaddai*, emrit Patriarkal për Perëndinë e Abrahamit, Isakut dhe Jakobit (shih Eksod. 6:3).

[Special Topic: Names for Deity](#) [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë], C. dhe D.

[Special Topic: Shaddai](#) [Temë e Veçantë: *Shaddai*]

▣ **“të drejta dhe të vërteta janë udhët e tua”** Në mes të vuajtjes së shenjtëorëve, ky theks është tmerrësisht i rëndësishëm (shih 16:7). Ky mund të jetë një aludim ndaj Oseas 14:9.

[Special Topic: Righteousness](#) [Temë e Veçantë: Drejtësi]

[Special Topic: True \(the term\) in John's Writings](#) [Temë e Veçantë: E vërtetë (termi) në Shkrimet e Gjonit]

NASB, NRSV, TEV, NJB	“Ti Mbret i kombeve”
NKJV	“O Mbret i shenjtoreve”
REB, Peshitta	“O Mbret i kohërave”

Gjenden tre përkthime të ndryshme të këtij vargu në anglishten moderne.

1. “Mbret i kohërave” (ASV, NIV, REB) i cili gjendet në dorëshkrimet antike greke MSS P⁴⁷, ^{κⁱ*},², dhe C (shih 1 Tim. 1:17; I Enoch [Eunuku I] 9:4)
2. “Mbret i kombeve” (NRSV, TEV, NJB) i cili gjendet në dorëshkrimet MSS ^{κ^a}, A, P, dhe më i vogël në përmasa (shih Zbu. 15:4; Jer. 10:7)
3. “Mbret i shenjtoreve” (NKJV) MSS 296, 2049 (Metzger [Metzger], *Textual Commentary* [Komentar Tekstual], fq. 753) i cili vjen nga një keqkuptim i një teksti të mëvonshëm në latinisht

Opsioni numër 2 është me shumë mundësi origjinali. UBS⁴ i jep këtij shpjegimi një shkallëzim “B” (pothuajse i sigurtë).

[Special Topic: Textual Criticism](#) [Temë e Veçantë: Kriticizëm Tekstual]

15:4 “Kush nuk do të të druajë, o Zot, dhe nuk do të lëvdojë emrin tënd?” Ky është i Shenjti i jashtëzakonshmi i krijimit (shih Zbu. 14:7; Jer. 10:7-10). E megjithatë, Ai i ofron shpëtimin kujtdo dhe të gjithëve që do të kenë frikë ndaj Tij dhe do të përlëvdojnë emrin e Tij.

[Special Topic: "The Name" of YHWH \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: “Emri” i YHWH (Dhjata e Vjetër)]

▣ **“sepse të gjitha kombet do të vijnë dhe do të adhurojnë përpara teje”** Në profecinë e Dhjatës së Vjetër, të gjitha kombet do të shkojnë një ditë në Jeruzalem (shih Psa. 22:27; 66:4; 86:9; Isa. 2:2-4; 19:19-24; 27:13; 56:7; 66:19-24; Mal. 1:11). Gjoni po përdor profecinë dhe pamjet e Dhjatës së Vjetër për të përshkruar një shpëtim universal. Jeruzalemi i Dhjatës së Vjetër është bërë Jeruzalemi qiellor i hebrenjve dhe johebrenjve besimtarë. Ky libër nuk fokusohet tek hebrenjtë përkundrejtë johebrenjëve sikurse bëhej tek Dhjata e Vjetër, por mbi besimtarët përkundrejtë jobesimtarët (krahaso Isa. 45:23 me Fil. 2:9-11). Shih Hyrje Thelbësore në fillim të komentarit.

[Special Topic: Worship](#) [Temë e Veçantë: Adhurim]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 15:5-8

⁵ Dhe pas këtyre gjërave unë pashë dhe ja, u hap në qiell tempulli i tabernakullit të dëshmisë. ⁶ Dhe të shtatë engjëjt, që kishin të shtatë plagët, dolën nga tempulli, të veshur me lin të pastër dhe të shndritshëm, dhe të ngjeshur përreth gjoksit me breza ari. ⁷ Një nga të katër qeniet e gjalla u dha të shtatë engjëjve shtatë kupa ari, plot me zemërimin e Perëndisë, që rron në shekuj të shekujve. ⁸ Dhe tempulli u mbush me tym nga lavdia e Perëndisë dhe nga fuqia e tij; dhe askush nuk mund të hynte në tempull, derisa të mbaroheshin të shtatë plagët e të shtatë engjëjve.

15:5 “u hap në qiell tempulli i tabernakullit të dëshmisë” Tek Zbu. 4:1 u hap një derë në qiell për Gjonin; tek Zbu. 11:19 Arka e Besëlidhjes shfaqet në tempull që besimtarët ta shohin. Tani i gjithë tabernakulli i qiellit shfaqet (shih Eksod. 25:9,40; 38:21; Num. 10:11; 17:7; Veprat e Apo. 7:44). Ky aludim i Dhjatës së Vjetër zhvillohet tek Heb. 8:5 dhe 9:23. Kjo njësi letrare përdor Eksodin dhe periudhën e Endjes në Shkretëtirë si një sfond i Dhjatës së Vjetër. Kjo simbolizon eksodin e dytë dhe përfundimtar nga skllavëria (skllavëri ndaj mëkatit).

15:6 “të veshur me lin të pastër dhe të shndritshëm” Këto shtatë qenie engjëllore vijnë nga pjesa më e thellë e tempullit qiellor, i cili tregon autoritetin e tyre sepse ata vijnë nga vetë prania e Perëndisë. Në Judaizmin rabinik gjenden shtatë engjëj të fuqishëm rreth fronit të Perëndisë, të quajtur “engjëj të pranisë.”

Veshja e tyre përshkruhet si:

1. “lin” (*linon* ose *linoun* [P⁴⁷]) i cili vishej nga priftërinjtë tek Eksod. 28:4 (UBS⁴, shkallëzim “B”)
2. ASV e përkthen këtë si “një gur i çmuar” (*lithon*) i cili ndjek dorëshkrimet uniciale A dhe C, dhe mund të jetë një aludim ndaj Ezek. 28:13 si një veshje engjëllore e Kopështit të Edenit.

Nëse dy presupozimet bazë të kriticizmit tekstual qëndrojnë (shih Aneksin), atëherë:

1. Leximi më i vështirë është ai origjinal
2. Leximi që shpjegon më mirë variantet është me shumë mundësi origjinal, dhe “gur” është zgjedhja e mundshme

[Special Topic: Textual Criticism](#) [Temë e Veçantë: Kriticizëm Tekstual]

▣ **“të ngjeshur përreth gjoksit me breza ari”** Kjo është shumë e ngjashme me engjëllin tek Dan. 10:5 ose me Vetë Krishtin tek Zbu. 1:18. Këta janë dukshëm engjëj shumë të fuqishëm që përfaqësojnë Perëndinë ose Krishtin.

15:7 “shtatë kupa ari, plot me zemërimin e Perëndisë” Këto enë të cekëta ari përmenden tek Zbu. 5:8, ku ato përmbajnë lutjet e shenjtoreve. Gjendet një lidhje përgjatë Zbulesës ndaj lutjeve të bijëve të Tij të persekutuar dhe zemërimit të Perëndisë mbi jobesimtarët (shih shënimin tek Zbu. 7:14).

▣ **“që rron në shekuj të shekujve”** Ky është një betim i bazuar mbi rrënjën e kuptimit të fjalës YHWH (shih Eksod. 3:14). YHWH është i Vetmi që jeton; çdo gjë tjetër e merr jetën e vet prej Tij.

[Special Topic: Names For Deity](#), [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë] D.

[Special Topic: Forever \(Greek idiom\)](#) [Temë e Veçantë: Përjetë (shprehje në greqisht)]

[Special Topic: Forever \('olam\)](#) [Temë e Veçantë: Përjetë ('olam)]

15:8 “Dhe tempulli u mbush me tym nga lavdia e Perëndisë” Ky është një përshkrim i zakonit të Dhjatës së Vjetër për praninë e Perëndisë (shih Eksod. 19:18; 40:34; 1 Mbret. 8:10-11; 2 Kro. 5:13-14; Isa. 6:4). Ky është një aludim ndaj resë *Shekinah* të lavdisë e cila përfaqëson praninë e Perëndisë me Izraelin gjatë eksodit. Por për shkak të lidhjes kontekstuale me enët, ajo mund t’i referohet teprisë së temjanit që përfaqëson lutjet e bijëve të Perëndisë për drejtësi.

[Special Topic: Glory \(*kabod*, OT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdi (*kabod*, Dhjata e Vjetër)]

▣ **“askush nuk mund të hynte në tempull, derisa të mbaroheshin të shtatë plagët e të shtatë engjëjve”** Kjo me shumë mundësi do të thotë se zemërimi i Perëndisë nuk ndalon pasi ai fillon. Ky zemërim është i vështirë të lidhet teologjikisht me Zbu. 16:9 dhe 11, të cilat nënkuptojnë se shpengimi është ende qëllimi, edhe tek enët është ende shpresa dhe qëllimi që njerëzimi i rënë, i krijuar në shëmbëlltërinë e Perëndisë, të pendohet dhe të kthehet tek Ai!

ZBULESA 16

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:1

¹Pastaj dëgjova një zë të madh nga tempulli që u thoshte të shtatë engjëjve: “Shkoni dhe derdhni mbi dhe kupat e zemërimit të Perëndisë.”

16:1 “Pastaj dëgjova një zë të madh nga tempulli që u thoshte të shtatë engjëjve” Zbulesa 15:8 tregon se ky duhet të jetë zëri i Vetë Perëndisë. Ky grup i fundit engjëjsh kishte autoritetin përfundimtar për të shkatërruar tokën e Perëndisë. Në Dhjatën e Vjetër, engjëlli i vdekjes dhe engjëlli i shkatërrimit janë shërbëtorë të Perëndisë, dhe jo të Satanit.

▣ **“Shkoni dhe derdhni mbi dhe kupat e zemërimit të Perëndisë”** Ky është një simbol i Dhjatës së Vjetër për gjykimin e Perëndisë mbi kombet mosbesuese (shih Psa. 79:6; Jer 10:25; Ezek. 22:31; Sof. 3:8). Ky term përdoret shpesh në këtë kontekst për zemërimin e Perëndisë mbi jobesimtarët (shih shënimin tek Zbu. 7:14, shih Zbu.

16:1,2,3, 4,8,10,12,17) për shkak të

1. Blasfemisë së tyre (shih Zbu. 16:9)
2. Persekutimit të tyre mbi jobesimtarët (shih Zbu. 16:6)
3. Refuzimit të tyre kokëfortë për t’u penduar (shih Zbu. 9:20-21; 16:9-12)

Për “zemërimin e Perëndisë” shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:2

²I pari shkoi dhe e derdhi kupën e vet mbi tokë, dhe një ulçër e ligë dhe e dhimbshme goditi njerëzit që kishin damkën e bishës dhe ata që adhuronin figurën e saj.

16:2 Ena e parë ngjan shumë me një nga plagët egjiptiane (shih Eksod. 9:10-11). Disa e shohin këtë si të lidhur me Ligji i Përt. 28:35, i cili është në seksionin e mallkimit dhe bekimit të rinovimit të besëlidhjes së Moisiut. Gjithashtu duhet theksuar se, sikurse plagët egjiptiane, këto plagë ndikojnë tek jobesimtarët.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:3

³Pastaj engjëlli i dytë e derdhi kupën e tij në det; dhe u bë gjak si i një të vdekuri dhe çdo qenie e gjallë në det vdiq.

16:3-4 Ena e dytë dhe e tretë janë paralele me borinë e dytë dhe të tretë (shih Zbu. 8:8-11) dhe gjithashtu reflektojnë plagët e eksodit tek Eksod. 7:17-21; Psa. 78:44.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:4-7

⁴ Edhe engjëlli i tretë e derdhi kupën e tij në lumenj dhe në burimet e ujërave; dhe u bë gjak. ⁵ Dhe dëgjova engjëllin e ujërave duke thënë: “Ti je i drejtë, o Zot, që je, që ishe dhe që do të vish, i Shenjti që gjykoi këto gjëra. ⁶ Ata kanë derdhur gjakun e shenjtorëve dhe të profetëve, dhe ti u dhe atyre të pijnë gjak, sepse është shpërblimi që ata meritojnë.” ⁷ Dhe dëgjova një tjetër që thoshte nga altari: “Po, o Zot, Perëndi i plotfuqishëm, gjykimet e tua janë të vërteta dhe të drejta.”

16:5 “engjëllin e ujërave” Kjo mund të reflektojë terminologjinë apokaliptike hebraike të periudhës midis dy dhjatave tek I Enoch [Eunuku I] 66:2. Tek Zbulesa një engjëll ka qënë një engjëll i ngarkuar me erën (Zbu. 7:1) dhe një engjëll i ngarkuar me zjarrin (Zbu. 14:8), kështuqë nuk është e pazakontë të shohësh një engjëll në ngarkim të ujit. Sërisht, ndërmjetësimi dhe veprimtaria engjëllore janë të zakonshme në letërsinë apokaliptike të periudhës midis dy dhjatave. Ne duhet ta interpretojmë Zbulesën nën dritën e zhanrit të saj, në kohën kur është shkruar, dhe jo në sistemet tona teologjike moderne perëndimore të eskatologjisë.

▣ **“Ti je i drejtë”** Ky është një aludim ndaj këngës së Moisiut tek Ligji i Përt. 32 (sidomos Zbu. 16:5) ose ndoshta Psa. 119:137.

▣ **“që je, që ishe dhe që do të vish”** Vini re se nuk ka asnjë element të së ardhmes sikurse tek Zbu. 1:4,8; 4:8, sepse nuk ka më kohë të ardhme (shih shënimin e plotë tek Zbu. 11:17). Ky është fundi! Kjo është bërë qëllimisht; vini re përcaktimin e trefishtë të Zbu. 1:4. Nuk ka më kohë! Fundi (dmth., *Parousia*) zbulohet disa herë tek Zbulesa, jo vetëm tek Zbulesa 19. Secila nga vulat, boritë dhe enët përfundon me Ardhjen e Dytë dhe kulmin e historisë. Kjo është arsyeja pse mendoj se teoria e rikapitullimit për interpretimin e Zbulesës është më e mira!

16:6 “shenjtorëve” Shih [Special Topic: Saints](#) [Temë e Veçantë: Shenjtorë]

▣ **“profetëve”** Për Profecinë e Dhjatës së Vjetër shih:

[Special Topic: Prophecy \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Profeci (Dhjata e Vjetër)]

[Special Topic: Prophecy \(NT\)](#) [Temë e Veçantë: Profeci (Dhjata e Re)]

16:7 “Dhe dëgjova altarin që thoshte”⁴³ Brirët e altarit kishin folur më parë tek Zbu. 9:13. Kjo duket se i referohet

1. Shpirtrave që janë nën altar (shih Zbu. 6:9; 14:18)
2. Lutjeve të bijëve të Perëndisë (shih Zbu. 8:3-5)

Ai gjithashtu mund të jetë thjesht një personifikim për ta theksuar pamjen.

▣ **“Zot, Perëndi i plotfuqishëm”** Shih shënimet tek Zbu. 1:8 dhe 15:3b.

⁴³ Versioni në shqip është: “Dhe dëgjova një tjetër që thoshte nga altari” (shënim i përkthyesit).

▣ **“gjkimet e tua janë të vërteta dhe të drejta”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Psa. 19:9; 119:137. Kjo është një rikujtesë ndihmëse në mes të një persekutimi kaq të tmerrshëm ndaj të krishterëve (shih Zbu. 15:4 dhe 19:2). Perëndia do t'i vendosë të gjitha gjërat në mënyrën e duhur një ditë!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:8-9

⁸Dhe engjëlli i katërt e derdhi kupën e tij mbi diell; dhe iu dha atij të djegë njerëzit me zjarr. ⁹Dhe njerëzit u dogjën nga një nxehtësi e madhe dhe ata blasfemuan emrin e Perëndisë që ka pushtet mbi këto plagë, dhe nuk u penduan që t'i japin lavdi atij.

16:8 Kjo enë e katërt është e ngjashme me vulën e gjashtë tek Zbu. 6:12 dhe shumë e ngjashme me borinë e katërt të Zbu. 8:12.

▣ **“iu dha atij të djegë njerëzit me zjarr”** Dielli personifikohet siç është tek Psa. 19:1-6. Perëndia kontrollon trupat qiellorë (shih Zan. 1:14-19). Ata nuk janë perëndi. Ata funksionojnë si lajmëtarë (zbulesë natyrale) dhe shenja për stinët (për adhurim).

[Special Topic: Fire](#) [Temë e Veçantë: Zjarr]

16:9 “nuk u penduan që t'i japin lavdi atij” Qëllimi i zemërimit të Perëndisë është shpengues tek vulat dhe boritë (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11), edhe pse njerëzimi kokëfortë dhe rebel refuzon që të pendohet. Tek enët, shpresa e pendesës ka kaluar; vetëm gjykimi mbetet!

[Special Topic: Repentance \(NT\)](#) [Temë e Veçantë: Pendesë (Dhjata e Re)]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:10-11

¹⁰Dhe engjëlli i pestë e derdhi kupën e tij mbi fronin e bishës; dhe mbretëria e tij u mbulua me terr; dhe njerëzit kafshonin gjuhët e tyre nga dhembja, ¹¹dhe blasfemuan Perëndinë e qiellit për shkak të dhembjeve të tyre dhe ulçerët e tyre, por nuk u penduan për veprat e tyre.

16:10 “engjëlli i pestë e derdhi kupën e tij mbi fronin e bishës” Froni i Satanit iu dha bishës tek Zbu. 11:7. Fuqia e tij përshkruhet tek Zbu. 13:2 e në vazhdim. Kjo duket se i referohet kryeqytetit të kohëve të fundit, një qeverie botërore.

▣ **“mbretëria e tij”** Satani imiton Perëndinë. Sikurse Perëndia ka një mbretëri, po kështu edhe Satani ka një mbretëri. Përgjatë këtyre kapitujve të mbetur, shërbesa e Perëndisë në Krishtin imitohet nga triniteti i lig. Mbretëria e Satanit, përmes bishës, është ndërkombëtare (shih Zbu. 13:14-17).

▣ **“u mbulua me terr”** Ky është një aludim tjetër ndaj plagëve egjiptiane (shih Eksod. 10:21-23). Perëndia kontrollon dritat (shih Zbu. 8:12; 9:2; Zan. 1:5,14-18).

16:11 “blasfemuan Perëndinë e qiellit” Këta jobesimtarë njohën burimin dhe arsyen e dhimbjes së tyre, por nuk pendohen dhe kthehen tek Krishti! Plagët mbi Egjipt u dërguan që të ekspozonin perënditë e rreme të Egjiptit dhe të bënë që egjiptianët t'i besonin Perëndisë së Izraelit. “Mallkimet” e Ligjit të Përtërirë 27-28 u dërguan për të restauruar hebrenjtë jobesimtarë për në besim dhe bindje. Gjykimi ka një qëllim shpengues (përveçse gjykimin të fundit)!

Titulli “Perëndi i qiellit” u përdor më parë tek Zbu. 11:13 dhe reflekton një titull babilonas dhe Persian për hyjësinë të përdorur shpesh nga Danieli (shih Dan. 2:18, shih komentarin tim mbi Danielin tek www.freebiblecommentary.org.)

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:12-16

¹² Pastaj engjëlli i gjashtë e derdhi kupën e tij në lumin e madh Euftrat dhe uji i tij u tha për të bërë gati udhën e mbretërve që vijnë nga lindja e diellit. ¹³ Dhe pashë të dilte nga goja e dragoit, nga goja e bishës dhe nga goja e profetit të rremë, tri frymë të ndyra, që u ngjanin bretkosave. ¹⁴ Sepse në fakt janë fryma të demonëve që bëjnë mrekulli, që shkojnë te mbretërit e dheut dhe të gjithë botës, që t’i mbledhin për luftën e ditës së madhe të Perëndisë së Plotfuqishëm. ¹⁵ “Ja, unë po vij si vjedhës; lum ai që rri zgjuar dhe ruan rrobat e veta që të mos ecë i zhveshur dhe të duket turpi i tij.” ¹⁶ Dhe i mblohdën në një vend që hebraisht quhet “Armagedon.”

16:12 “engjëlli i gjashtë e derdhi kupën e tij në lumin e madh Euftrat” Ky lum u përmend tek Zbu. 9:13-19 kur ushtria demonike kapërceu kufijtë e saj për të torturuar njerëzimin. Burimet e Euftratit ishin në kufirin verior të Tokës së Premtuar dhe kufijve të jashtëm të Perandorisë Romake. Baza e mundshme historike për këtë ushtri demonike metaforike ishte kalvari Partian. Këta pushtues të egër anti-Romakë ishin një terror ndaj legjioeve romake.

- ▣ **“uji i tij u tha”** Mjaft shpesh në Dhjatën e Vjetër, tharja e ujërave shihej si një vepër e Perëndisë siç shihet tek
1. Deti i Kuq (shih Eksod. 14:21)
 2. Lumin Jordan (Joz. 3:17)
 3. Disa aludimeve në letërsinë profetike (shih Isa. 11:15-16; 44:27; Jer. 51:36; Zak. 10:11)

Ky veprim fizik simbolizon se Perëndia po lejon konfliktin e kohërave të fundit që të kulmojë. Ai është teologjikisht paralel ndaj 2 Thes. 2:6-7, “atë që e ndalon”.

[Special Topic: Waters](#) [Temë e Veçantë: Ujëra]

- ▣ **“për të bërë gati udhën e mbretërve që vijnë nga lindja⁴⁴”** Ka pasur shumë diskutim mbi se si “mbretërit nga lindja” në Zbu. 16:12 lidhen me “mbretërit nga e gjithë bota” tek Zbu. 16:14:

1. Ata janë të njëjtët
2. Ata janë antagonistë (miti i Nero Redivivus dhe ushtria Partiane)
3. Mbretërit e lindjes i referohen ushtrisë së Perëndisë

Nëse është kështu, ai është një aludim ndaj thirrjes së Perëndisë për popullin e Tij për të dalë nga Babilonia (shih Isa. 41:2,25; 45:1-3; 46:11). Është e mundur nga konteksti që mbretërit e lindjes janë vegël e Perëndisë për të sulmuar ushtritë e bishës (dmth., një aludim historik ndaj partianëve që sulmonin Romën). Megjithatë, Zbu. 16:14 dhe kapitujt 19 dhe 20 nënkuptojnë se ka vetëm një ushtri njerëzore dhe ajo është mjaft kundër Perëndisë (shih Psalme 2; Jer. 25:15-26).

16:13 “dragoit, nga goja e bishës dhe nga goja e profetit të rremë” Kjo është hera e parë që bisha e dytë (shih Zbu. 13:11) thirret “profeti i rremë”, por nga ky moment e në vazhdim atij do t’i referohet me këtë emër çdo herë (shih Zbu. 16:13; 19:20; 21:10).

Këta të tre i referohen një triniteti Satanik i cili do të mposhtet në dy faza: dy bishat në luginën e Megiddo-s (shih Zbu. 16:12-16) dhe Satani në fund të sundimit tokësor të Krishtit (shih Zbu. 20:7-10).

⁴⁴ Versioni në shqip është “nga lindja e diellit” (shënim i përkthyesit).

▣ **“tri frymë të ndyra, që u ngjanin bretkosave”** Termi “të ndyra” përdoret në ungjijt e Dhjatës së Re për t’iu referuar demonëve. Pse ata karakterizohen si bretkosa është diskutuar mjaft gjatë:

1. Kjo është një referencë tjetër ndaj plagëve egjiptiane (shih Eksod. 8:6)
2. Në Zoroastrianizëm bretkosat janë simbol i ligësisë përfundimtare
3. Ato iu referohen kafshëve të papastra (shih Lev. 11:10,31)

[Special Topic: The Demonic \(unclean spirits\)](#) [Temë e Veçantë: Demonikët (frymërat e papastra)]

16:14 “janë fryma të demonëve që bëjnë mrekulli” Është shumë interesante të vëmë re se këto shenja dhe mrekulli do të shpiten të gjithë jobesimtarët në rrugën e gabuar, por as më të voglin e bijëve të Perëndisë (shih Zbu. 13:13; Mate. 24:24; Mark 13:22; 2 Thes. 2:9-11). Kjo njësi e fundit letrare (enët) është një krahasim midis çfarë do t’ju ndodhë bijëve të Perëndisë dhe çfarë do t’ju ndodhë banorëve të tokës. Krishti flet fjalë të së vërtetës, drejtësisë dhe mëshirës për të sjellë paqe në tokë, por frymërat bretkosë demonike flasin gënjeshtër dhe mbledhin kombet për luftë.

▣ **“që shkojnë te mbretërit e dheut dhe të gjithë botës”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Psa. 2:2, i cili formon pamjet e këtyre kapitujve të fundit të Zbulesës.

▣ **“që t’i mbledhin për luftën e ditës së madhe të Perëndisë”** Përshkrimi i një beteje të kohëve të fundit shfaqet tek Zbu. 6:2-8; 11:7-10; 12:17; 16:14; 17:14; 19:19 dhe 20:8. Është e mundur që të gjitha këto të përfaqësojnë një betejë nga perspektiva të ndryshme (dmth., paralelizëm).

16:15 Kjo frazë parentetike përmban fjalët e Krishtit të cilat janë të përfshira për të inkurajuar dhe paralajmëruar popullin e Perëndisë. Ky është bekimi i tretë nga shtatë bekimet për besimtarët (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

▣ **“unë po vij si vjedhës”** Këto fjalë të Jezusit (shih Mate. 24:43-44; Luka 12:39-40) u përdorën më parë tek Zbu. 3:3 dhe janë aluduar tek 1 Thes. 5:2 dhe 2 Pjet. 3:10. Duket se i referohen ardhjes së Krishtit të papritur, në çdo moment në gjykim tek *Parousia* (Ardhja e Dytë).

[Special Topic: The Second Coming](#) [Temë e Veçantë: Ardhja e Dytë]

▣ **“lum ai që rri zgjuar dhe ruan rrobat e veta”** Ky është bekimi i tretë nga shtatë bekimet që iu jepen besimtarëve besnikë (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14). Kjo pothuajse duket se është një përmbledhje e paralajmërimeve eskatologjike të gjendura tek Marku 13:33-37; Luka 12:37. Ky varg duhet të jetë jashtë vendit të duhur nëse pranohet teoria e një rrëmbimi të fshehtë të kishës përpara kësaj kohe persekutimi. Ndaj kujt, atëherë, po flet Jezusi? Shih Mate. 24:37-42 online tek www.freebiblecommentary.org.

▣ **“që të mos ecë i zhveshur dhe të duket turpi i tij”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Zbu. 3:18. Në Dhjatën e Vjetër lakuriqësia ishte një simbol gjykimi (shih Ezek. 23:29; Hos. 2:3; Amos 2:16; Mik. 1:8). Megjithatë, ajo nuk i referohet humbjes së shpetimit, por të krishterëve që do të kenë turp për veprat e tyre dhe mungesës së një besimi me stil jetese të bazuar në Ardhjen e Dytë të Jezusit. Ardhja e Jezusit si Gjyqtar dhe Pushtues, që është në fakt se si e prisnin hebrenjtë që të rikthehej Mesia, përshkruhet tek Zbu. 19:11-16.

[Special Topic: Shame](#) [Temë e Veçantë: Turp]

16:16 “Dhe i mblodhën në një vend” Kjo përsëritet tek Zbu. 20:8.

NASB	“në hebraisht quhet Har-Magedon”
NKJV, NJB, REB	“në hebraisht, Armageddon”
NRSV	“në hebraisht quhet Harmagedon”
TEV	“në hebraisht është Armageddon”
Peshitta	“në gjuhën hebraike quhet Armageddon”

Kjo fjalë shkruhet ndryshe në disa dorëshkrime greke. Ka pasur disa teori për ta përkthyer këtë emër (që nuk shfaqet askund tjetër në letërsinë hebraike apo greke).

1. Ai i referohet “malit të Megiddo-s”, një qytet verior në vendndodhjen fisore të Manasseh, i ndërtuar mbi një kodër
2. Ai i referohet “qytetit të Megiddo-s”, por problem është se nuk është shkruar saktësisht si qyteti
3. Është një përkthim i frazës “mali i të mbledhurit” i gjendur tek Isa. 14:13, i cili i referohet malit përfundimtar të Hyjesisë ku Satani sulmon
4. Ai i referohet të gjithë Tokës së Premtuar (shih “malet e Izraelit” të përmendura tek Ezek. 38:8,20,21; 39:2,4,17)
5. Ai i referohet “malit të frytshëm” i cili simbolizon Jeruzalemin, vendin e fundit të kohërave të shumë prej këtyre betejave përfundimtare midis së mirës dhe së keqes (shih profecia e Joelit)
6. Kuptimi rrënjësor i “megiddo” mund të jetë “të presësh ose të sulmosh”, duke e bërë këtë një referencë ndaj “maleve shkatërruese” të Jer. 51:25, një simbol i shkatërrimit të Romës.

Gjoni ka zgjedhur një qytet që është mjaft i njohur dhe ka ndryshuar pak mënyrën e shkrimit të tij (shih Metzger [Metzger], *Textual Commentary* [Komentar Tekstual], fq. 755). Kjo është e ngjashme me listën e tij të papërshtatshme të dymbëdhjetë fiseve tek Zbu. 7:5-8 në mënyrë që të tregojë natyrën e tyre simbolike. Ky interpretim simbolik shihet më tej në përdorimin e frazës “në hebraisht”, e cila nënkupton simbolizëm, sikurse tek Zbu. 9:11. Është e vërtetë që Lugina e Jezreel-it ose Rrafshina e Esdraelon-it ishte vendi i shumë betejave në Dhjatën e Vjetër (shih Gjyq. 5:19-21; 2 Mbret. 9:27; 23:29-30; 2 Kro. 35:22; Zak. 12:11). Kjo rrugë pushtimi veriore e fuqive mesopotamiane ishte bërë një simbol kulturor i së keqes (shih Isa. 14:31; Jer. 1:13-14; 4:6; 10:22; 46:20-24; 47:2-7; 50:3,9,41; 51:48; Ezek. 38:6,15; 39:2).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 16:17-21

¹⁷ Pastaj engjëlli i shtatë e derdhi kupën e tij në erë; dhe doli një zë i madh nga tempulli i qiellit, nga froni, duke thënë: “U bë.” ¹⁸ Atëherë shkrepën zëra bubullima dhe vetëtim, dhe u bë një tërmet i madh, që i tillë nuk ishte bërë qëkurse u bënë njerëzit mbi tokë, një tërmet kaq fort i madh. ¹⁹ Dhe qyteti i madh u nda në tri pjesë dhe qytetet e kombeve ranë, Babilona e madhe u kujtua përpara Perëndisë, që t’i japë kupën e verës së zemërimit të tij të tërbuar. ²⁰ Dhe çdo ishull iku, edhe malet nuk u gjetën më. ²¹ Dhe një breshër i madh, me peshë prej një talenti, ra nga qielli mbi njerëzit; edhe njerëzit blasfemuan Perëndinë për plagën e breshërit; sepse plaga e tij ishte me të vërtetë e madhe.

16:17 “Pastaj engjëlli i shtatë e derdhi kupën e tij në erë” Kjo mund të jetë një referencë ndaj mbretërisë së Satanit sikurse është tek Efes. 2:2. Ajëri mbi tokë konsiderohej hapësira e të ligut në botën e shekullit të parë. Beteja me të ligun është përfunduar (shih Zbu. 16:17c-21).

[Special Topic: Symbolic Numbers in Scripture](#) [Temë e Veçantë: Numra Simbolikë në Shkrime], numri 4

16:18 Kjo pamje përdoret disa herë tek Zbulesa (shih Zbu. 4:5; 8:5; 11:19; 16:18).

16:19 “qyteti i madh” Disa e shohin këtë si një referencë ndaj Jeruzalemit për shkak të Zbu. 11:8. Megjithatë, mendoj se edhe Zbu. 11:8 është një simbol i Romës (shih Zbu. 11:8; 16:19; 17:18; 18:10,18-19,21). Roma përshkruhet si lavirja e madhe e Babilonisë (shih Zbu. 14:8) e cila ishte vendi i uljes së shoqërisë të paperëndi. Në ditën e Gjonit, Roma ishte qendra e kultit të perandorit që persekutonte Kishën. Në periudhën e Antikrishtit të fundit të kohërave mund të ketë një qytet tjetër botëror. Gjoni vazhdon të përshkruajë shkatërrimin e vendit të uljes së qeverisë njerëzore të rënë anti-Perëndi tek Zbulesa 17-18.

▣ **“u nda në tri pjesë”** Ky është ndoshta një aludim ndaj vegimit të Ezekielit 5, i cili përshkruan mposhtjen absolute.

▣ **“qytetet e kombeve ranë”** Kjo tregon aleancën joefektive të qeverive njerëzore të rëna kundër Perëndisë tonë dhe Krishtit të Tij (shih Psalmi 2). Shih shënimin tek Zbu. 10:11.

▣ **“Babilona e madhe u kujtua përpara Perëndisë”** Frazja “më pas Perëndia kujtoi” është shpesh një simbol i gjykimit të Perëndisë (shih Zbu. 18:5; 19:15). Kjo kupë e veçantë gjykimi është diskutuar më parë tek Zbu. 14:10.

▣ **“kupën e verës së zemërimit të tij të tërbuar”** Të dehurit ishte një metaforë e Dhjatës së Vjetër për gjykimin e Perëndisë (shih Psa. 60:3; 75:8; Isa. 51:17,22; Jer. 25:15-16, 27-28). “Zemërimi” është termi *orgë*. Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

[Special Topic: Wine and Strong Drink](#) [Temë e Veçantë: Vera dhe Pije të Forta]

[Special Topic: Tribulation](#) [Temë e Veçantë: Shtrëngimi]

16:20 “çdo ishull iku” Kjo është e ngjashme me vulën e gjashtë (shih Zbu. 6:14).

▣ **“malet nuk u gjetën më”** Këto ishin fraza simbolike të Dhjatës së Vjetër për ndodhitë kataklizmike të fundit të kohërave (shih Psa. 97:5; Mik. 1:4; Nah. 1:5).

16:21 “breshër i madh” Breshëri gjithnjë ka qënë shenjë e gjykimit të Perëndisë (shih Joz. 10:11; Isa. 28:2). Ky është një tjetër aludim i mundshëm ndaj plagëve egjiptiane (shih Eksod. 9:23-24). Tek Ezek. 38:22 breshëri përdoret mbi armiqtë e Perëndisë në kohët e fundit. Pesha e breshërit ka variuar.

▣ **“rreth një qind paund secila⁴⁵”** Kjo është fjalë për fjalë “një peshë talenti⁴⁶”. Pasha e “talenteve” në Lindjen e Afërme Antike ka variuar nga 45 në 138 paunde⁴⁷. Pesha e tyre e saktë nuk është e njohur, por këto janë dukshëm pesha të ekzagjeruara për të treguar dëmin dhe vdekjen që ato do të shkaktojnë.

[Special Topic: ANE Weights and Volumes](#) [Temë e Veçantë: Pesha dhe Volume ANE]

⁴⁵ Ekuivalenti i 100 paunde është 45 kilogramë (shënim i përkthyesit).

⁴⁶ Versioni në shqip është: “me peshë prej një talenti” (shënim i përkthyesit).

⁴⁷ Ekuivalenti i 45 paunde është 20 kilogramë dhe ekuivalenti i 138 paunde është 62 kilogramë (shënim i përkthyesit).

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t'ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Çfarë simbolizon “deti i qelqtë”?
2. Pse i tregon Perëndia Gjonit një vegim të tabernakullit qiellor?
3. Listo ngjashmëritë midis vulave, borive, enëve dhe plagëve të Egjiptit.
4. Si lidhen mbretërit e lindjes tek Zbu. 16:12 me mbretërit e të gjithë tokës tek Zbu. 16:14?
5. Çfarë ose ku është Armagedon-i? (Zbu. 16:16)
6. Kujt i referohet “qyteti i madh”? (Zbu. 16:19)

ZBULESA 17-18

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Prostituta e Madhe dhe Bisha 17:1-6a	Gruaja e Kuqe dhe Bisha e Kuqe 17:1-6 (5)	Rënia e Babilonës 17:1-6a	Prostituta e Famshme 17:1-2 17:3-6a	Prostituta e Madhe 17:1-7
17:6b-14	Kuptimi i Gruas dhe Bishës 17:7-18	17:6b-8	17:6b-8	Simbolizmi i Bishës dhe Prostitutës 17:8
17:15-18		17:9-14 17:15-18	17:9-11 17:12-14 17:15-17 17:18	17:9-11 17:12-14 17:15-18
Rënia e Babilonës 18:1-3	Rënia e Babilonës së Madhe 18:1-8	Këngë Vaji mbi Qytetin e Rënë 18:1-3	Rënia e Babilonës 18:1-3	Një Engjëll Shpall Rënien e Babilonës 18:1-3
18:4-8	Bota Vajton Rënien e Babilonës	18:4-8	18:4-8	Populli i Perëndisë Thirret të Largohet 18:4-8
18:9-10 18:11-20	18:9-20	18:9-10 18:11-20	18:9-10 18:11-17a	18:9-13
18:21-19:4	Përfundimi i Rënies së Babilonës 18:21-24	18:21-24	18:17b-19 18:20 18:21-23 18:21-19:4	18:14 18:15-17a 18:17b-20 18:21-24

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih “[A Guide to Good Bible Reading](#)” [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 17:1-18:24

- A. Këta dy kapituj përshkruajnë në detaje shkatërrimin e Babilonës, rënia e së cilës përmendet më herët tek Zbu. 14:8 dhe 16:19, sikurse dhe tek 18:2,21. Secila prej tyre ndodh në një njësi të ndarë letrare (12-14), (15-16) dhe (17-19). Ky mund të jetë një shembull tjetër i paralelizmit ose rikapitullimit.
- B. Sfondi i Dhjatës së Vjetër të këtyre dy kapitujve gjendet në vajtimet e varrimit të shkruara për të gëzuar mbi rënien e qyteteve antike të paperëndishme:
1. Babilonia (shih Isa. 13,14,21 dhe Jer. 50-51)
 2. Tira (shih Isaia 23 dhe Ezekiel 26-28)
 3. Ninive (shih Nahumi)
 4. Jeruzalemi i lig (shih Isa. 1:1-26; Ezek. 16:51-52)
- C. Ky koncept i një sistemi botëror të rënë është antagonist ndaj Perëndisë të prezantuar tek Psalmi 2, Danieli 2; 7; 9:24-27; Mateu 24; Marku 13; Luka 21; dhe 1 Gjonit 2:15-20.
- D. Zbulesa përdor vajtimet e varrimit të Dhjatës së Vjetër për të përshkruar rënien e Romës, perandorisë botërore anti-Perëndi në kohën e Gjonit. Megjithatë, po i njëjti sistem botëror i pavarur, arrogant, materialist, anti-Perëndi prezantohet në çdo epokë (shih 1 Gjonit 2:18). Ai gjithashtu do ta manifestojë vetveten përfundimisht si një sundues dhe perandori botërore e kohëve të fundit (shih 2 Thesalonikasve 2). Detajet që do të ndihmojnë brezin e fundit që lexon Gjonin të identifikojë Antikrishtin e kohëve të fundit mund të rishfaqen në ditët e fundit. Problemi ka qënë se çdo brez besimtarësh është përpjekur për ta sforcuar Zbulesën të përshtatet në kohën e vet!
- Ky libër ka lidhje me shekullin e parë, me çdo shekull dhe me shekullin e fundit. Është mirë që të mos i shtyjmë detajet. Ato kishin kuptim (për dëgjuesit e parë); do të kenë kuptim sërish (për brezin e fundit). Por për pjesën më të madhe të brezave të besimtarëve, ato janë mistere. Është shumë më mirë të pranojmë të vërtetat qëndrore të shtatë njësive letrare. Ato janë me rëndësi të përjetshme! Nëse detajet bëhen tejet të drejtpërdrejta për brezat e fundit të besimtarëve të persekutuar, ato nuk do të kenë nevojë për një komentator që t'jua tregojë!
- E. William Hendriksen [Uilliam Hendriksën], *More Than Conquerors* [Më Shumë se Fitimtarë], pranon paralelizmin e të shtata seksioneve të Zbulesës (shih shënimin C, fq. 10). Në këtë mënyrë ai pranon paralelizmin e rënies së armiqve të besimtarëve (Satani; dy bishat; dhe Babilona, sistemi botëror anti-Perëndi, anti-Krisht). Megjithëse shkatërrimi i tyre trajtohet në mënyrë të ndarë (Satan, Zbu. 20:7-10; dy bishat, Zbu. 19:17-21; dhe Babilona, Zbu. 18:1-19:4), ato janë në të vërtetë simultane, sikurse vulat, boritë dhe enët.
- Në shumë mënyra, kjo është një strukturë interpretative tërheqëse që zgjat paralelizmin e dukshëm të vulave (Zbu. 4-7), borive (Zbu. 8-11), dhe enëve (Zbu. 15-16) tek Zbu. 17-19 dhe Zbu. 20-22.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 17:1-7

¹ Dhe erdhi një nga të shtatë engjëjt që kishin të shtatë kupat, dhe foli me mua dhe më tha: “Eja, do të të tregoj gjyqin e kurvës së madhe që është ulur në ujëra të shumta, ² më të cilën u kurvëruan mbretërit e dheut, dhe banorët e dheut u dehën me verën e kurvërisë së saj.” ³ Dhe më çoi në Frymë në një shkretëtirë, dhe pashë një grua që rrinte mbi një bishë të kuqe, plot me emra blasfemie dhe që kishte shtatë krerë dhe dhjetë brirë. ⁴ Edhe gruaja ishte veshur me purpur dhe me të kuq të ndezur, e stolisur me ar, gurë të çmuar dhe me margaritarë; kishte në dorë një kupë ari plot me neveritë dhe ndyrësitë e kurvërimit të saj. ⁵ Dhe mbi ballin e saj ishte shkruar një emër: “Misteri, Babilona e madhe, nëna e lavirave dhe e neverive të dheut.” ⁶ Dhe e pashë gruan duke u dehur nga gjaku i shenjtorëve dhe nga gjaku i martirëve të Jezusit. Dhe, kur e pashë, u çudita me çudi të madhe. ⁷ Dhe engjëlli më tha: “Përse çuditësh? Unë do të të tregoj misterin e gruas dhe të bishës që e mban atë, e cila ka shtatë krerë dhe dhjetë brirë.

17:1 “një nga të shtatë engjëjt” Një tjetër engjëll përshkruhet në të njëjtën mënyrë tek Zbu. 21:9. Marrëdhëniet kronologjike midis Zbulesës 17 dhe 18 dhe derdhjes së enëve tek Zbu. 16.

1. Mund të datojnë derdhjen e enëve
2. Mund të jetë një përshkrim i mëtejshëm i rezultateve të enëve

▣ **“do të të tregoj gjyqin e kurvës së madhe”** Kjo grua joshëse frymore përshkruhet tek Zbu. 17:5 si “Babilona e madhe, nëna e lavirave”, dhe tek Zbu. 18:10 “Babilona, qyteti i madh”. Sipas kapitujve më të hershëm, këto përcaktime i referohen një sistemi botëror të rënë të mishëruar në:

1. Babilonin e Danielit
2. Antiochus IV [Antioku IV] ndërbiblik i Danielit
3. Perandori Romak i kohës së Gjonit, i cili shpallte se ishte hyjësi

Në kapitullin 17, fuqia joshëse e luksit dhe lakmisë, përputhet me fuqinë komerciale të kapitullit 18. Në Dhjatën e Vjetër tre qytete quhen lavire.

1. Tiro (Fenicia) tek Isa. 23:15-16
2. Ninive (Asiria) tek Nahumi 3:4
3. Jeruzalemi (Juda e pafrytshme) tek Isa. 1:21; Ezek. 16:31,35; 23

▣ **“që është ulur në ujëra të shumta”** Aludimi i Dhjatës së Vjetër është Jer. 51:11-14, i cili i referohet qytetit antik të Babilonës, i cili ndodhej në Eufrat (sikurse Ninive ndodhej mbi lumin Tigri) dhe kishte një sistem të zgjeruar ujitjeje dhe kanale transportimi të bërë nga njeriu. Megjithatë, nën dritën e Zbu. 17:15, kjo frazë interpretohet si mbretëri ndërkombëtare (shih Dan. 7:2,3).

17:2

NASB “me të cilën mbretërit e tokës kryen akte imoraliteti”
NKJV, NRSV, REB “me të cilën mbretërit e tokës kryen kurvëri”
TEV “mbretërit e tokës praktikuan imoralitet seksual”
NJB “me të cilën të gjithë mbretërit e tokës kanë prostituar vetveten”
Peshitta “me të cilën Mbretërit e tokës kanë kryer kurorëshkelje”

Ky prostituim ka dy aspekte kryesore:

1. Aleanca komerciale (shih Tiro, Isa. 23:13-18; dhe Nineve, Nahum 3:4)

2. Aleanca politike të cilat përfshinin adhurim kontraktual të perëndive të kombeve në ceremoni ratifikuese (shih Jeruzalemi gjithashtu quhet një lavirë tek Isa. 1:21 dhe Jeremia 3)
3. Adhurimi i perandorit romak si hyjësi

▣ **“ata që banojnë në tokë⁴⁸ u dehën me verën e kurvërisë së saj”** Ky është një aludim ndaj Jer. 51:7. Ai gjithashtu tregohet tek Zbu. 14:8. Frazja “ata që banojnë në tokë” është një temë e përsëritur tek Zbulesa duke treguar njerëzimin e rënë dhe të parigjeneruar, të ndarë nga Perëndia (shih Zbu. 3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8,14; 17:8).

“Pinë/dehën” është një tjetër metaforë e Dhjatës së Vjetër për gjykimin (shih Psa. 75:6-8).

[Special Topic: Wine and Strong Drink](#) [Temë e Veçantë: Vera dhe Pije të Forta]

17:3 “Dhe më çoi në Frymë” Kjo frazë përdoret për të bërë hyrje tek vegimet e Gjonit (shih Zbu. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10). Shumë komentatorë e bazojnë kuptimin e tyre të strukturës së Zbulesës tek këto vegime. Kujtoni, letërsia apokaliptike është një zhanër tejet i strukturuar. Struktura bëhet një kyç për interpretimin.

[Special Topic: Spirit \(pneuma\) in the NT](#) [Temë e Veçantë: Fryma (pneuma) në Dhjatën e Re]

▣ **“në një shkretëtirë”** Kjo mund të jetë

1. Një metaforë e një vendi të sigurtë (shih Zbu. 12:6,14, ku ajo është një aludim ndaj periudhës së endjes në shkretëtirë të Izraelit)
2. Një vendi ku i ligu dhe demonët jetojnë (p.sh., Lev. 16:8; 17:7)
3. Një aludim ndaj qytetit antik të Babilonës të gjendur tek Isa. 21:1-10, ku është një metaforë për gjykimin

Pamjet e Gjonit janë shumë të paqëndrueshme. Tek Zbu. 17:1, gruaja ulet mbi shumë ujëra (Lumi i Eufratit) dhe tek Zbu. 17:3, ajo ulet mbi një bishë të kuqe në shkretëtirë.

▣ **“dhe pashë një grua që rrinte mbi një bishë të kuqe”** Termi “të kuqe” mund t’i referohej

1. Një vrasjeje, shih Zbu. 17:6-7
2. Luksit, shih Zbu. 18:12-16
3. Satanit si një dragua i kuq, shih Zbu. 12:3

Bisha përshkruhet në detaje tek Zbu. 13:1-10. Ajo i referohet Antikrishtit të kohëve të fundit (shih Danieli 7:9-14; 9:24-27; 11:36-45; 2 Thesalonikasve 2; 1 Gjonit 2:18).

▣ **“plot me emra blasfemie”** Kjo është e ngjashme me Zbu. 13:1,5-6. Këta tituj lidhen historikisht me vetë-hyjësimin e Perandorit Romak. Ata pretendonin tituj për veten e tyre si “hyjnor”, “shpëtimtar”, “zot”. Qëllimi përfundimtar i bishës nuk është fuqia politike botërore, por adhurimi fetar (shih Dan. 7:8,20; 8:11,25; 9:36,37) si një përfaqësues ose mishërues i Satanit (ndoshta i përfaqësuar tek Isa. 14:13-14 dhe Ezek. 28:16-17).

▣ **“që kishte shtatë krerë dhe dhjetë brirë”** Ky përshkrim është i ngjashëm me atë të dragoit të kuq (shih Zbu. 12:3) dhe bishës së detit (shih Zbu. 13:1). Ngjashmëria ka për qëllim të tregojë unitetin e këtyre personave të ndryshëm anti-Perëndi.

Në simbolizmin numerik

1. Shtatë krerët lidhen me njohurinë e “përsosur” ose liderin botëror përfundimtar të kohëve të fundit, ndërsa
2. Dhjetë brirët lidhen me fuqinë e plotë ose autoritetin botëror (shih Zbu. 17:7,9,12,16)

⁴⁸ Versioni në shqip është: “banorët e dheut” (shënim i përkthyesit).

17:4 “gruaja ishte veshur me purpur dhe me të kuq të ndezur” Këto ngjyra mund t’i referohen shkallës mbretërore (e purpur) dhe imoralitetit (e kuqe e ndezur) ose janë thjesht një metaforë për luksin, pasurinë dhe bollëkun (shih Zbu. 18:12,16).

[Special Topic: ANE Sacred Colors](#) [Temë e Veçantë: ANE Ngjyra të Shenjta]

▣ **“e stolisur me ar, gurë të çmuar dhe me margaritarë”** Ky është një simbol i fuqisë dhe pozitës tokësore dhe frymore (e përdorur nga Ezekieli si një metaforë Edenike për krenarinë e mbretit të Tiros, shih Ezek 28:13).

▣ **“një kupë ari”** Ky është një aludim ndaj qytetit të Babilonës (shih Jer. 51:7).

17:5 “mbi ballin e saj ishte shkruar një emër” *Controversies* [Polemikat] e Seneca [Senecës] 1:2 dhe *Satires* [Satirat] e Juvenal [Xhuvën] 6:122-123, regjistrojnë se lavret romake mbanin një rrip ose me emrin e tyre ose me emrin e pronarëve të tyre mbi ballin e tyre. Ky mund të jetë një aludim historik ndaj ditës së Gjonit ose në kontekstin e Zbulesës; ajo mund të jetë një referencë ndaj damkosjes së ballit të jobesimtarëve (shih Zbu. 13:16-17; 14:9,11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4) veprim i cili imiton vulosjen nga Perëndia të besimtarëve (shih Zbu. 7:2; 9:4).

NASB	“një mister, ‘Babilona e Madhe’”
NKJV	“Misteri, Babilona e Madhe”
NRSV	“misteri: ‘Babilona e madhe’”
TEV	“një kuptim i fshehtë: ‘E madhja Babilonë’”
NJB	“një emër, një emër kriptik: ‘Babilona e Madhe’”
REB	“me një kuptim sekret: Babilona e Madhe”
Peshitta	“që jo të gjithë mund ta kuptonin: Babilona e madhe”

Ka mosdakordësim nëse termi “mister” duhet të jetë pjesë e një titulli apo një mënyrë për t’iu referuar natyrës simbolike të titullit (shih Zbu. 17:7). Babilona e ka origjinën në civilizimin e parë, të filluar nga Nimrod (Babel), i cili u rebelua kundër Perëndisë dhe u shpërnda tek Zanafilla 11. Nga ky përdorim dhe nga fakti që Babilona mori njerëzit e Perëndisë (Juda) në mërgim, u bë sinonim i një fuqie botërore, perandorake, të ligë. Në ditën e Gjonit, kjo fuqi ishte Roma (shih 1 Pjet. 5:13).

17:6 Ky varg flet për persekutimin dhe martirizimin e besimtarëve (shih Zbu. 11:7; 13:7; Dan. 7:21).

▣ **“u çudita me çudi të madhe”** KJV (Versioni i Mbretit Xhejms) e përkthen këtë “me admirim të madh” por NKJV (Versioni i Ri i Mbretit Xhejms) thotë: “u mrekullova me çudi të madhe”. Gjoni nuk po e admiron atë, por ai është tejet i çuditur nga veprimet e saj. Ajo lejohej të persekutonte dhe të vriste popullin e Perëndisë (shih Zbu. 13:5,7,15; 11:7).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 17:8-14

⁸ Bisha, që pe, ishte, edhe nuk është, dhe do të ngjitet nga humnera dhe do të vejë në përhumbe; dhe banorët e dheut, emrat e të cilëve nuk janë shkruar në librin e jetës që nga krijimi i botës, do të çuditen kur të shohin bishën që ishte, dhe nuk është, ndonëse është. ⁹ Këtu është mendja që ka dituri: të shtatë krerët janë shtatë male, ku ulet gruaja, ¹⁰ dhe mbretër janë shtatë; pesë kanë rënë, një është dhe tjetri nuk ka

ardhur ende; dhe, kur të vijë, pak kohë do të mbetet. ¹¹ Dhe bisha që ishte, dhe nuk është më, është edhe ajo i teti mbret, dhe është nga të shtatët dhe shkon në përhumbje. ¹² Të dhjetë brirët, që pe, janë dhjetë mbretër, të cilët nuk kanë marrë ende mbretërinë, por do të marrin pushtet si mbretër, një orë, bashkë me bishën. ¹³ Këta kanë një qëllim, dhe do t'ia japin fuqinë dhe pushtetin e tyre bishës. ¹⁴ Ata do të luftojnë kundër Qengjit dhe Qengji do t'i mundë, sepse ai është Zot i zotërve dhe Mbret i mbretërve; dhe ata që janë me të janë të thirrur, të zgjedhur dhe besnikë.”

17:8 “Bisha, që pe, ishte, edhe nuk është, dhe do të ngjitet” Ky përshkrim kronologjik ka shkaktuar shumë shtangie tek komentatorët.

1. Disa prej tyre e shohin në një kuptim historik i cili zbatohet veçanërisht në legjendën e rikthimit të Neros.
2. Të tjerë si një avancim të perandorive botërore të lidhura me Danielin 2, të cilat kulmojnë në një sistem botëror të kohëve të fundit anti-Perëndi.
3. Të tjerë e shohin atë të lidhur me veprimtarinë e bishës në kohët e fundit të përshkruar tek Zbu. 13:3,12,14, e cila e lidh atë me imitimimin ose parodinë e shërbesës së Krishtit.
4. Ajo mund të lidhet me konceptin e letres së parë të Gjonit të një fryme të antikrishtit në çdo epokë, e cila kulmon në Antikrishtin e ditës së fundit (shih 1 e Gjonit 2:18,22; 4:3; 2 e Gjonit 7).
5. Ajo është gjithashtu një parodi tjetër për emrin e YHWH (shih Zbu. 1:4,8).

▣ **“humnera”** Ky është termi grek për “thellësinë” me formën privative alfa. Ajo përmendet së pari tek Zbu. 9:1 dhe 11:7. Ajo është figurative mbi të ligun dhe demonët. Shih shënimin tek Zbu. 9:1.

▣ **“librin e jetës”** Shih shënimet tek Zbu. 5:1 dhe 13:8.

[Special Topic: The Two Books of God](#) [Temë e Veçantë: Dy Librat e Perëndisë]

▣ **“nga krijimi i botës”** Shih shënimin tek Zbu. 3:5 dhe 13:8.

[Special Topic: The Foundations of the Earth](#) [Temë e Veçantë: Themelet e Tokës]

17:9

NASB, NKJV	“Këtu është mendja që ka urtësi”
NRSV	“Kjo kërkon një mendje që ka urtësi”
TEV	“Kjo kërkon për urtësi dhe të kuptuar”
NJB	“Kjo kërkon për zgjuars”
REB	“Kjo kërkon një mendje të ditur”
NJB	“Ka kuptim për atë që ka urtësi”

Kjo frazë ngjason me Zbu. 13:18, e cila trajton numrin e emrit të bishës. Ky ngacmues i vogël i Shkrimeve ka shkaktuar që secili të sjellë teorinë e vet! Megjithatë, vetë fakti që ka një shumicë të tillë interpretimesh tregon se nuk ka shumë të urtë në mesin tonë! (shih 1 Kor. 1:26-31). Për mua, është thjesht një mënyrë tjetër se si Gjoni pranon natyrën misterioze, simbolike, të koduar të shkrimit të tij (shih Frank Stagg [Frenk Steg], *New Testament Theology* [Teologjia e Dhjatës së Re], fq. 317).

▣ **“të shtatë krerët janë shtatë male, ku ulet gruaja”** Ky është një aludim ndaj Romës. Roma, sikurse Jeruzalemi, u ndërtua mbi shtatë kodra. Frazja shfaqet në shumë shkrime antike për të përshkruar qytetin e Romës. Prandaj, është në detyrë të interpretuesve që të paktën ta shohin këtë nën dritën e Perandorisë Romake, edhe pse

dukshëm i gjithë aludimi i kapitujve 17 dhe 18 është një sistem botëror anti-Perëndi që do të ndodhë në fund të kohërave dhe në realitet ndodh në çdo epokë.

17:10-11 Disa komentatorë e shohin këtë si një seri Perandorësh Romakë: Augusti, Tiberi, Kaligula, Klaudi dhe Nero si “të pestët që kanë rënë”. Vespasiani është “një që është” dhe Titi është “ai që do të vijë së shpejti” (shih F. F. Bruce [Ef Ef Brus], *Answers to Questions* [Përgjigje ndaj Pyetjeve], fq. 141). Ky interpretim është tejet arbitrar; tre Perandorët relativisht më të vegjël (Galba, Oto dhe Viteli) të cilët konkuruan për fronin në vitin 68-69 pas Lindjes së Krishtit janë hequr. Megjithatë, edhe me problemet e veta, ky duket se është fokusi i Zbu. 17:10 dhe 11, me theksin mbi mitin e rianimit dhe rikthimit të Neros me hordhitë Partiane për të sulmuar Romën (kjo mund të shpjegojë Zbu. 17:16, *The Sibyllian Oracles* [Orakujt Sibilinë], 5:361-368).

Të tjerë e shohin këtë profeci si të përmbushur në persekutimet Domiciane. Ka disa pengesa madhore ndaj këtij interpretimi:

1. Ai kërkon që Zbulesa të jetë shkruar gjatë sundimit të Vespasit, i cili është në variancë me traditën antike të kishës që Gjoni e shkroi gjatë sundimit të Domicianit
2. Përdorimi simbolik i numrave përgjatë librit

Pse të bëhet kjo historikisht e drejtpërdrejtë? Sërish, kjo mund të ketë qënë diçka që Gjoni e bëri qëllimisht për të treguar natyrën simbolike të vegimeve të tij, të cilat nuk kishin për qëllim të ishin plotësisht të fiksuara në ndonjë periudhë historike.

Një interpretim tjetër i mundshëm është që kjo t’i referohet serive të perandorive të Dhjatës së Vjetër, të cilat ishin armike ndaj popullit të Perëndisë: Egjipti, Asiria, Babilonia, Persia, Greqia (“pesë kanë rënë”), Roma (“njëra është”), një perandori anti-Perëndi e kohëve të fundit (“një tjetër nuk ka ardhur ende”). Interpretimi përputhet me prirjen e përgjithshme të serive të perandorive botërore anti-Perëndi nga Dan. 2:1-8 (shih George Ladd [Xhorxh Led], *Revelation* [Zbulesa], fq. 227-231).

Një tjetër interpretim antik është natyra simbolike e të gjithë numrave dhe detajeve të Zbulesës, që do të kthente thjesht këtë kapitull në një tjetër shembull të konfliktit përfundimtar midis Perëndisë dhe të ligut (shih *Revelation* [Zbulesa] e Alan Johnson [Allën Xhonsën], fq. 152-153, 157-161).

Ky është një shembull i mirë i konflikteve të mia të brendshme si interpretues. Ka kaq shumë interpretime të ndryshme nga studiues të perëndishëm të cilëve iu besoj. Teoria e parë është nga autori im i preferuar, F. F. Bruce [Ef Ef Brus]. Dy të tjerat janë nga komentatorët e mi të preferuar mbi Zbulesën, George Ladd [Xhorxh Led] dhe Alan Johnson [Allën Xhonsën]. Ata të gjithë janë në kundërshti! Çështja kryesore është nëse teksti është një aludim ndaj Romës së shekullit të parë (F. F. Bruce [Ef Ef Brus]), Dhjatës së Vjetër (George Ladd [Xhorxh Led]) apo pamjeve apokaliptike (Alan Johnson [Allën Xhonsën]). Në këtë pikë, në studimin tim personal mendoj se pikëpamja e Johnson (Xhonsën) është më e mira.

17:12 “Të dhjetë brirët, që pe, janë dhjetë mbretër” ky është një aludim ndaj Dan. 7:7,23-24. Danieli 7 është një përshkrim i Antikrishtit të kohëve të fundit. Disa e shohin atë si të jetë i lidhur historikisht me dhjetë mbretërit vasalë të Romës, ndërsa të tjerë e shohin atë si hordhitë demonike të Zbulesës 9. Për shumë, natyra simbolike e numrave në librin e Zbulesës mund ta bëjë Zbu. 17:12 t’i referohet drejtuesve botërorë të kohëve të fundit, por pa një specifikë.

Shumë interpretime të drejtpërdrejta dhe të shtjelluara të librit të Zbulesës bazohen mbi detajet specifike të Zbu. 17:10-12. Këto profeci janë shumë specifike, gjë e cila prirret të nënkuptojë një përmbushje të drejtpërdrejtë të kohëve të fundit. Megjithatë, natyra e zhanrit letrar tregon për një interpretim simbolik të këtyre numrave dhe detajeve (të paktën për ata prej nesh të cilët nuk janë pjesë e brezit të fundit të besimtarëve të persekutuar).

17:13 Ky varg tregon unitetin e të ligut, ndërsa Zbu. 17:15-16 tregon mungesën e unitetit të të ligut. I ligu në përfundim do të kthehet kundër vetvetes sikurse tek Zbu. 16:12.

17:14 “**Ata do të luftojnë kundër Qengjit**” Qengji identifikohet me popullin e Tij (shih Mate. 25:35-40; Veprat e Apo. 9:4).

▣ “**dhe Qengji do t’i mundë... dhe ata që janë me Të**” Vini re identifikimin e afërt midis fitores së Krishtit dhe fitores së popullit të Tij.

▣ “**ai është Zot i zotërve dhe Mbret i mbretërve**” Po i njëjti titull përmendet tek Zbu. 19:16 si një karakterizim i Mesias që rikthehet. Origjinat e tij gjenden tek

1. Një përshkrim i YHWH nga Ligji i Përt. 10:17; Psa. 136:2-3
2. Një titull babilonas i përdorur për Nebukadnestarin tek Dan. 2:37,47
3. Vlera numerike e kësaj fraze është 777 në gjuhën aramaike, edhe pse nuk përmendet në tekst

▣ “**të thirrur, të zgjedhur dhe besnikë**” Vini re aludimin ndaj paracaktimit të gjendur tek termat “të zgjedhur” dhe “të thirrur”, por gjithashtu vini re se ata thirren për qëndrueshmëri, lidhur me “besnikërinë”. Ne jemi të Tij me anë të thirrjes dhe besimit (të dyja fillestare dhe vazhduese).

[Special Topic: Perseverance](#) [Temë e Veçantë: Qëndrueshmëri]

[Special Topic: Election](#) [Temë e Veçantë: Zgjedhje]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 17:15-18

¹⁵ Pastaj më tha: “Ujërat që ke parë, ku ulet lavirja, janë popuj dhe turma, dhe kombe, dhe gjuhë.

¹⁶ Dhe të dhjetë brirët që ke parë mbi bishën, këta do të urrejnë laviren, do ta bëjnë të shkretë dhe lakuriq, dhe do të hanë mishrat e saj dhe do ta djegin në zjarr. ¹⁷ Sepse Perëndia u dha në zemër atyre të kryejnë mendjen e tij, të bëhen në një mendje, edhe t’i japin bishës mbretërinë e tyre, gjersa të plotësohen fjalët e Perëndisë. ¹⁸ Dhe gruaja që pe është qyteti i madh, që mbretëron mbi mbretëritë e dheut.”

17:15 Ky varg tregon sundimin universal të drejtuesit anti-Perëndi të fundit të kohërave dhe perandorisë së tij. Shih shënimin tek Zbu. 10:11.

17:16 Ky është një aludim ndaj Ezek. 16:39-40; 23:25-27; 28:18. Ai duket se i referohet një grindjeje të përjetshme midis forcave të të ligut, si tek Zbu. 16:12. Kjo luftë e brendshme ishte një strategji e Perëndisë (shih Zbu. 17:17).

17:17 “**zemrat**” Shih [Special Topic: Heart](#) [Temë e Veçantë: Zemër]

17:18 Ky qytet i madh përmendet tek Zbu. 11:8 dhe 16:19 me aludime ose ndaj Jeruzalemit (dispensacionalistët) ose Romës (preteristët). Konteksti i njësisë letrare sugjeron një strukturë fuqie anti-Perëndi të simbolizuar si një qytet. Çështja nuk është cilit qytet i referohet; kryesore është ekzistenca e një sistemi qeveritar plotësisht të ndarë nga Perëndia, njerëzit përpiqet të përmbushin të gjitha nevojat e tyre (humanizëm ateist).

[Special Topic: The Two "Cities" in Isaiah](#) [Temë e Veçantë: Dy “Qytetet” tek Isaia]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 18:1-3

¹Edhe pas këtyre pashë një engjëll tjetër që zbriste nga qielli, që kishte pushtet të madh; dhe dheu u ndriçua nga lavdia e tij. ²Ai bërtiti me forcë dhe me zë të madh, duke thënë: “Ra, ra Babilona e madhja, dhe u bë vendbanimi i demonëve, dhe streha e çdo fryme të ndyrë, dhe streha e çdo shpendi të ndyrë dhe neveritshëm. ³Sepse nga vera e mërisë së kurvërimit të saj kanë pirë të gjitha kombet, dhe mbretërit e dheut me të u kurvëruan, dhe tregtarët e dheut u pasuruan për shkak të luksit të saj të shfrenuar.”

18:1 “pashë një engjëll tjetër që zbriste nga qielli, që kishte pushtet të madh; dhe dheu u ndriçua nga lavdia e tij” Ky ishte një engjëll tmerrësish i fuqishëm. Termi “autoritet” (*exousia*) nuk përdoret për ndonjë engjëll tjetër në libër. Tek Gjoni 5:27, ai përdoret për autoritetin e Perëndisë që iu dha Jezusit. Tek Zbu. 22:16 Jezusi thotë se Ai dërgoi një engjëll për të folur për Të si një përfaqësues.

[Special Topic: Authority \(*exousia*\)](#) [Temë e Veçantë: Autoriteti (*exousia*)]

18:2 “E rënë, e rënë është Babilona e madhja⁴⁹” Ky është një shembull i vështirësisë në interpretimin e librit të Zbulesës. Një pjesë informacioni sillet në një pikë në një vegim, pjesërisht e zhvilluar në një pikë tjetër, dhe plotësisht e zhvilluar në një vegim tjetër (p.sh., shih Zbu. 11:8; 14:8; dhe 16:19-20 ose ky mund të jetë një tjetër shembull i rikapitullimit midis shtatë njëjësive letrare). Ky është një aludim ndaj Isa. 21:9 dhe/ose Jer. 51:8.

▣ **“u bë vendbanimi i demonëve, dhe streha e çdo fryme të ndyrë, dhe streha e çdo shpendi të ndyrë dhe neveritshëm”** Ky është një aludim ndaj rrënojave të qyteteve antike:

1. Babilonia (shih Isa. 13:21-22; 14:23; Jer. 50:39; 51:37)
2. Edomi (shih Isa. 34:10-15)
3. Ninive (shih Sof. 2:14)

Në Dhjatën e Vjetër, kafshët shpesh thuhën se enden nëpër qytetet e rrënuara. Ky është një simbol i shkatërrimit dhe i pranisë së frymërave të liga (shih NEB). Shumë prej këtyre zogjve përfaqësojnë demonët. Shkrimi i Gjonit është shumë i paqëndrueshëm. Ky varg përshkruan qytetin si të shkretuar dhe të banuar me demonë, ndërsa Zbu. 19:3 e përshkruan atë si të djegur dhe që digjet në vetvete.

18:3 “nga vera e mërisë së kurvërimit të saj kanë pirë të gjitha kombet” Kjo frazë është një aludim ndaj profecisë së Dhjatës së Vjetër dhe shkatërrimit të Babilonisë (shih Jer. 51:7). Jeremia specifikisht përdor të dehurit (p.sh., “një kupë ari”) si një simbol i dëshirës për pasuri.

▣ **“pasion”** Kjo fjalë për fjalë është “zemërim” (*thumos*). Shih shënimin e plotë tek Zbu. 7:14.

▣ **“tregtarët e dheut u pasuruan me anë të pasurisë së sensualitetit të saj⁵⁰”** Ky është një aludim ndaj problemit madhor të njerëzimit të rënë të trupëzuar në vetë-qendërzimin dhe materializmin e një sistemi botëror anti-Perëndi të kohëve të fundit. Ka tre grupe njerëzish që vajtojnë mbi rënien e lavires së madhe:

1. Njerëzit e biznesit (shih Zbu. 18:3,11-16)
2. Mbretërit e tokës (shih Zbu. 18:3,9-10)

⁴⁹ Versioni në shqip është: “Ra, ra Babilona e madhja” (shënim i përkthyesit).

⁵⁰ Versioni në shqip është: “për shkak të luksit të saj të shfrenuar” (shënim i përkthyesit).

3. Marinarët tregtarë (shih Zbu. 18:3,17-19)

Këta të tre përfaqësojnë sistemet njerëzore ekonomike mbarëbotërore.

[Special Topic: Wealth](#) [Temë e Veçantë: Pasuri]

[Special Topic: Human Government](#) [Temë e Veçantë: Qeveri Njerëzore]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 18:4-8

⁴Pastaj dëgjova një zë tjetër nga qielli, duke thënë: “Dilni prej saj, o populli im, që të mos bëheni pjestarë të mëkateve të saj, dhe të mos merrni nga plagët e saj, ⁵sepse mëkatet e saj janë grumbulluar dhe kanë arritur deri në qiell, dhe Perëndia kujtoi paudhësitë e saj. ⁶Shpërblejani atë që ajo ju ka bërë juve, përkundrazi, shpërblejani dyfish sipas veprave të saj; në kupën që ajo derdhi derdhini dyfishin. ⁷Në masën që u vetlavdërua ajo dhe shfreu në epshe, në atë masë i jepni asaj mundim dhe brenga, sepse ajo në zemër të vet thotë: “Unë rri posi mbretëreshë, e ve nuk jam dhe brengë nuk do të shoh”. ⁸Prandaj në një ditë të vetme do të vijnë plagët e saj: vdekja, vaji dhe zia e bukës; edhe do të digjet krejt në zjarr, sepse i fuqishëm është Zoti Perëndia, ai që e gjykon atë.”

18:4 “Dilni prej saj, o populli im, që të mos bëheni pjestarë të mëkateve të saj, dhe të mos merrni nga plagët e saj” Ky është një aludim ndaj Dhjatës së Vjetër tek Isa. 48:20; 52:11; Jer. 50:8,28; 51:6,9,45 ose Zak. 2:6-7. Ajo është një formë urdhërore aktive aoriste e cila flet për emergjencën që populli i Perëndisë të mos zihet në këtë sistem botëror të rënë.

18:5 “sepse mëkatet e saj janë grumbulluar dhe kanë arritur deri në qiell” Ky është një aludim ndaj Zan. 18:20-21 ose Jer. 51:9. Durimi i Perëndisë u përdor si një justifikim për të mëkatuar më shumë në vend që të përdorej për t’u penduar (shih Zbu. 2:21; Rom. 2:4).

▣ **“Perëndia kujtoi”** Shpesh në Bibël, kur Perëndia kujton veprat e të ligut rezultati është gjykim (shih Zbu. 16:19; Psa. 79:8; Isa. 64:9; Jer. 14:10; 17:1-4; 44:21-23; Ose. 7:2; 8:13; 9:9; Amos 8:7).

18:6 “Shpërblejani atë që ajo ju ka bërë juve” Ky është një aludim ndaj së vërtetës që ne korrim atë që mbjellim (shih Gal. 6:7; për një listë të plotë referojuni www.freebiblecommentary.org). Kjo e vërtetë prezantohet në shumë forma të ndryshme në Bibël (shih Psa. 137:8; Jer. 50:15,29; Mate. 7:2; Zbu. 13:10).

▣ **“shpërblejani dyfish sipas veprave të saj”** Ky është një aludim ndaj Jer. 16:18 dhe 17:18, por e vërteta shprehet në shumë kontekste (shih Eksod. 22:4-9; Psa. 75:7-8; Isa. 40:2). Kjo shprehje flet për gjykim të plotë dhe total, sikurse dhe fraza pasardhëse. Ky varg do të kishte qënë shumë inkurajues për të krishterët e persekutuar.

▣ **“në kupën që ajo derdhi derdhini dyfishin”** “Kupa” është një tjetër metaforë e Dhjatës së Vjetër për gjykimin e Perëndisë (shih Psa. 11:6; 60:3; 75:6-8; Isa. 51:17,22; Jer. 25:15-16,27-28).

18:7 “sepse ajo në zemër të vet thotë: ‘Unë rri posi mbretëreshë, e ve nuk jam dhe brengë nuk do të shoh’” Kjo lidhet specifikisht me Sof. 2:15 dhe Isa. 47:7-8. Ajo aludon ndaj vetë-mjaftueshmërisë dhe krenarisë, që mund të kenë qënë burimi i rënies së Satanit (ndoshta aludohet ndaj saj tek Isaia 14 dhe Ezekieli 28), rënia e njerëzimit (shih Zanafilla 3), dhe ky sistem botëror i fundit të kohërave. Problemi është pavarësia arrogante!

[Special Topic: Heart](#) [Temë e Veçantë: Zemra]

18:8 “Prandaj në një ditë të vetme do të vijnë plagët e saj” Ky është një aludim specifik ndaj Isa. 47:9. Koncepti i vajtimit që e kaplon atë në një ditë të vetme përsëritet tek Zbu. 18:17-19, ku termi i Gjonit “orë” përdoret. Ky ishte një inkurajim tejet i madh ndaj të krishterëve të persekutuar.

▣ **“do të digjet krejt në zjarr”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Lev. 21:9. Shih [Special Topic: Fire](#) [Temë e Veçantë: Zjarr]

▣ **“sepse i fuqishëm është Zoti Perëndia, ai që e gjykon atë”** Ky është një aludim ndaj Jer. 50:34.

[Special Topic: Judgment in the NT](#) [Temë e Veçantë: Gjykim në Dhjatën e Re]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 18:9-10

⁹ Dhe do ta qajnë atë dhe do të vajtojnë për të mbretërit e dheut, ata që u kurvëruan me të dhe u dhanë pas epsheve me të, kur të shohin tymin e zjarrit të saj; ¹⁰ ata do të qëndrojnë larg nga frika e mundimit të saj, duke thënë: “Mjerë, mjerë Babilona, qyteti i madh, qyteti i fuqishëm, sepse në një moment erdhi gjyqi yt!.”

18:9-10 “mbretërit e dheut” Këta duhet të jenë të ndryshëm nga mbretërit e përmendur tek Zbu. 17:12,16, që morën pjesë në shkatërrimin dhe rënien e lavires së madhe. Këta mbretër ishin dukshëm kombe tregtare që përfituan nga tregtia me sistemin botëror anti-Perëndi. Ky është një aludim ndaj qytetit të fuqishëm tregtar të Tiros dhe mbretit të saj krenar tek Ezekieli 26-28. Pjesa tjetër e kapitullit 18 merret me fuqinë tregtare dehëse të lidhur me të gjitha sistemet botërore të rëna.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 18:11-20

¹¹ Edhe tregtarët e dheut do të qajnë dhe do të vajtojnë për të, sepse askush nuk do të blejë më mallrat e tyre: ¹² mallra prej ari dhe argjendi, gurë të çmuar dhe margaritarë, pëlhura liri dhe purpri, mendafshi e të kuqeje, dhe gjithfarë drurësh erëmirë, e gjithfarë sendesh fildishi dhe druri shumë të çmuar, bronzi, hekuri dhe mermeri, ¹³ dhe kanellë, dhe parfume, vajra erëmirë, temian, verë, vaj, majë mielli, grurë, gjë e gjallë, dhen, kuaj, qerre, trupa e shpirtra njerëzish. ¹⁴ Dhe fryti i dëshirës së shpirtit tënd ikën prej teje, dhe të gjitha gjërat e pasura dhe të shkëlqyerat ikën prej teje dhe ti nuk do t'i gjesh më kurrë. ¹⁵ Tregtarët e këtyre gjërave, që u pasuruan prej saj, do të rrijnë larg për shkak të frikës së mundimit të saj, dhe do të qajnë dhe do të vajtojnë, ¹⁶ duke thënë: “Ah! Ah! Qyteti i madh, që ishte veshur me li të hollë, me të purpurta e të kuqe të ndezur, dhe e stolisur me ar, dhe me gurë të çmuar dhe me margaritarë! Sepse në një moment u shkatërrua një pasuri kaq e madhe!” ¹⁷ Të gjithë kapitenët, të gjithë pasagjerët dhe detarët, dhe të gjithë ata që tregtojnë nëpërmjet detit do të qëndrojnë nga larg ¹⁸ dhe, duke parë tymin e zjarrit të saj, do të klithin: “Cili qytet i përngjante këtij qyteti të madh?” ¹⁹ Dhe do të hedhin pluhur mbi kryet, do të bërtasin, duke qarë e duke vajtuar, duke thënë: “Ah! Ah! Qyteti i madh, në të cilën u pasuruan të gjithë ata që kishin anije në det nga mrekullia e saj, sepse për një moment u shkretua! ²⁰ Gëzohu përmbi të, o qiell, dhe ju apostuj të shenjtë dhe profetë, sepse Perëndia duke e gjykuar vuri në vend drejtësinë.”

18:11-19 “tregtarët e dheut do të qajnë dhe do të vajtojnë për të” Kjo është e ngjashme me Ezekielin 27:

1. Zbu. 18:11 – Ezek. 27:31,36
2. Zbu. 18:12-13 – Ezek. 27:12,13,22
3. Zbu. 18:15 – Ezek 27:31,36
4. Zbu. 18:17 – Ezek. 27:26-30

5. Zbu. 18:18 – Ezek. 27:32
6. Zbu. 18:19 – Ezek. 27:30-34

Ai përshkruan tregëtinë ndërkombëtare:

1. Argjend nga Spanja
2. Pëlhura liri nga Egjipti
3. Mëndafsh nga Kina
4. Drurë erëmirë nga Afrika e Veriut
5. Fildish nga Afrika
6. Hekur nga Spanja dhe Deti i Zi
7. Kanellë nga India
8. Praktika universale e shitjes së skllëvërve

18:13

**NASB, NKJV, NRSV, NJB, REB, Peshitta
TEV**

**“qerre”
“karroca”**

Kjo i referohet karrocave private, katër-rrotëshe të luksit, jo karrocave të luftës.

18:14 “e pasura dhe të shkëlqyerat” Kjo është një lojë fjalësh me termat grekë *lipara* (luksoze) dhe *lampra* (të shkëlqyera).

18:17 Ky është një aludim ndaj Ezekielit 26-28 (qyteti i Tiros), ku ata të punësuar në transportimin e këtyre sendeve luksoze vajtonin për shkak se vetë jetesa e tyre ishte prekur.

18:19 “do të hedhin pluhur mbi kryet” Shih [Special Topic: Grieving Rites](#) [Temë e Veçantë: Rite Vajtimi]

18:20 “Gëzohu përmbi të” Ky është një aludim ndaj Jer. 51:48, edhe pse disa e shohin atë si t’i referohej Ligjit të Përt. 32:43 (tek Septuagint-i). Ndërsa partnerët ekonomikë vajtojnë mbi rënien e Babilonës, besimtarët gëzohen!

▣ **“Perëndia duke e gjykuar vuri në vend drejtësinë”** Përgjatë librit, gjykimet e Perëndisë lidhen me lutjet e bijëve të Tij (shih Zbu. 6:10).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 18:21-24

²¹ Dhe një engjell i fuqishëm ngriti një gur të madh me përmasat sa një mokër dhe e hodhi në det, duke thënë: “Me të njëjtin vrull do të hidhet Babilona, qyteti i madh, dhe nuk do të gjendet më; ²² dhe zëri i harpistëve, i muzikantëve, i fyelltarëve dhe borizanëve nuk do të dëgjohet më te ti; dhe çdo mjeshtër i çfarëdo eksperti i arteve nuk do të gjendet më te ti, dhe nuk do të dëgjohet më te ti zëri i gurit të mullirit. ²³ Dhe dritë llambe nuk do të ndriçojë më në ty; edhe zë dhëndri dhe nuseje nuk do të dëgjohet më te ti; sepse tregtarët e tu ishin të mëdhenjtë e dheut, sepse gjithë kombet u mashtruan me magjinë tënde. ²⁴ Sepse në të u gjet gjak profetësh dhe shenjtorësh, dhe i gjithë atyre që janë vrarë mbi dhe.”

18:21 “Dhe një engjell i fuqishëm ngriti një gur të madh me përmasat sa një mokër dhe e hodhi në det” Ky është një aludim ndaj Jer. 51:63-64. Ai është një pasazh i fuqishëm që tregon se Babilonia nuk do të ringrihet kurrë, kurrë më sërish. Në fakt, tek Zbu. 18:21-23, gjenden gjashtë forma negative të dyfishta, “me siguri jo”, “jo në ndonjë rrethanë” dhe “kurrë, jo, kurrë”.

▣ “dhe nuk do të gjendet më” Kjo tregon shkatërrim të plotë dhe të përherëshëm (shih Ezek. 26:21).

18:22-23 Këto vargje ishin tingujt e një jete të përditshme në Lindjen e Afërme Antike. Gjykimi i Perëndisë sjell një fund për këtë shoqëri të paperëndishme (shih Isa. 24:8; Jer. 7:34; 25:10; Ezek. 26:13).

18:23 “gjithë kombet u mashtruan me magjinë tënde” Ky është një aludim ndaj Nahum 3:4. Vini re se tek Zbu. 18:23-24 listohen tre arsye për rënien e qytetit të madh.

1. Krenaria dhe pasuria (shih Isa. 23:8)
2. Idhujtaria dhe magjia (shih Lev. 19:26,33; Ligji i Përt. 18:9-12)
3. Persekutimi i popullit të Perëndisë (shih Zbu. 16:6, 17:6).

18:24 Ky është një aludim ndaj Jer. 51:49.

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. A janë Zbulesa 17 dhe 18 një njësi letrare? Nëse po, pse?
2. Pse është kaq e vështirë të interpretosh se kur ra Babilona?
3. Kujt i referohet Babilona, lavirja e madhe, në kohët e Gjonit? Në kohët tona? Në fundin e kohërave?
4. Kujt i refohet imoraliteti dhe vera tek Zbu. 14:8; 17:2; 18:3 në lidhje me sistemin e kësaj bote?
5. Ju lutem, shpjegoni interpretimin tuaj të Zbu. 17:10-11.
6. Nga cili libër i Dhjatës së Vjetër merren pjesa më e madhe e aludimeve të Gjonit?

ZBULESA 19

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
(18:21-19:4)	Qielli Ngazëllon mbi	Lavdërimi në Qiell	(18:21-19:4)	Këngë fitoreje në Qiell
(2)	Babilonën			
(3)				
(4)				
Darka e Martesës së	19:1-10	19:1-4	Festa e Dasmës së	19:1-4
Qengjit		(1b-3)	Qengjit	
19:5-8		19:5-8	19:5-8	19:5-10
(5)		(5)		
(6b-7)		(6b-8)		
(8)				
19:9-10		19:9-10	19:9	
			19:10a-b	
			19:10c	
Kalorësi mbi Kalin e	Krishti mbi një Kalë të	Fitorja e Krishtit dhe	Kalorësi mbi Kalin e	Beteja e Parë
Bardhë	Bardhë	Ushtrive të Tij Qiellore	Bardhë	Eskatologjike
19:11-16	19:11-16	19:11-16	19:11-16	19:11-16
		(16b)		
	Bisha dhe Ushtritë e Tij			
	Mposhten			
19:17-21	19:17-21	19:17-21	19:17-18	19:17-18
			19:19-21	19:19-21

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih [“A Guide to Good Bible Reading”](#) [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 19:1-21

- A. Ndarja e kapitullit në këtë seksion të Zbulesës është bërë në një vend të papërshtatshëm (ndarja e kapitujve, ndarja e paragrafëve, ndarja e vargjeve, shkrimi me shkronja të mëdha dhe pikësimi nuk janë pjesë e tekstit original grek të frymëzuar). Zbulesa 19:1-10 është dukshëm me shenja përmbyllëse mbi shkatërrimin e lavires së madhe të përshkruar tek Zbu. 17:1-18:24. Ndërsa populli i Perëndisë gëzon mbi rënien e Asirisë dhe Babilonisë në Dhjatën e Vjetër, tani engjëjt e shenjtë (shih Zbu. 19:4) gëzojnë mbi rënien e Babilonës, lavires (dmth, qeveria njerëzore e ndarë nga Perëndia), sikurse bënë besimtarët tek Zbu. 18:20.
- B. Seria e lavdërimeve tek Zbu. 19:1-10 është në përgjigje ndaj vargut 18:20. Kapitujt 17-19 formojnë një njësi letrare, sikurse bëjnë kapitujt 20-22.
- C. Ky kapitull përgjithësisht kuptohet si kapitulli i cili përshkruan Ardhjen e Dytë të Krishtit (shih Zbu. 19:11-16). Por duhet të vihet re se ky kapitull mbyll një cikël tjetër gjykimi. Rikthimi i Krishtit përshkruhet në këtë kapitull në terma hebrej, të cilët duken se janë tërësisht ndryshe nga përshkrimet e Palit në 1 Thes. 4:14-18. Hebrejtë presin që Mesia të rikthehet në mënyrën e përshkruar tek Zbu. 19:11-16. Dhjata e Re përshkruan Ardhjen e Dytë në disa mënyra të ndryshme por të lidhura. Pjesa më e madhe e të krishterëve e shohin periudhën e kohërave të fundit në terma të predikimit në mal të Jezusit (shih Mateu 24; Marku 13; Luka 21) dhe diskutimit të Palit të
1. Rrëmbimit, 1 Thes. 4:13-18
 2. “Njeriu i mëkatit” (shih 2 Thesalonikasve 2)
- D. Për ata që vuajnë persekutim, perspektiva e Jezusit si Luftëtar, Mbrojtës dhe Gjyqtar ishte një perspektivë ngushëlluese.

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:1-5a

¹ Dhe pas këtyre dëgjova në qiell zërin e madh të një turme të shumtë, duke thënë:

“Aleluja! Shpëtimi, dhe lavdia, dhe nderimi, dhe fuqia i perkasin Zotit, Perëndisë sonë,

² sepse të vërteta dhe të drejta janë gjykimet e tij! Ai në fakt gjykoi laviren e madhe, që e prishi dheun me kurvërinë e saj, dhe mori hak për gjakun e shërbëtorëve të vet të derdhur prej dorës së saj.”³ Dhe thanë për të dytën herë:

“Aleluja! Dhe tymi i saj ngjitet në shekuj të shekujve.”

⁴ Dhe ranë përmbys të njëzet e katër pleqtë, dhe të katër qeniet e gjalla, dhe adhuruan Perëndinë, që ulej mbi fron, duke thënë: “Amen, Aleluja!”

⁵ Dhe nga froni erdhi një zë, duke thënë:

19:1 “dëgjova në qiell zërin e madh të një turme të shumtë” Ky është një aludim ndaj Jer. 51:48. Kapitujt 17-18 marrin shumë nga Jeremia 50-51 (shkatërrimi i Babilonës) për pamjet e tyre. E njëjta frazë ose koncept gjendet gjithashtu tek Zbu. 11:15 (Ardhja e Dytë pas borisë së shtatë) dhe 19:6. Ka pasur shumë diskutim se kush mund të jenë turma, por është vetëm spekulim nëse është mikpritësi engjëllor besnik, njerëzimi i shpenguar, apo të dy.

▣ **“Aleluja”** Ky term hebraik do të thotë “lavdëro YHWH” (BDB 237 II dhe 219). Kjo është e vetmja shfaqje e këtij termi në Dhjatën e Re. Ai shfaqet në këtë kontekst katër herë: Zbu. 19:1,3,4, dhe 6. Sfondi i Dhjatës së

Vjetër ndaj saj gjendet në Psalmet e lavdërimit të përdorur në liturgjinë e të dyve, Pashkës dhe Festës së Tabernakujve (shih Psa. 104:35; 105:45; 106:48; 111:1; 112:1; 113:1; 116:19; 117:2; 125:1,21; 146:1,10; 147:1; 148:1,14; 149:1,9; 150:1,6). Një frazë paralele gjendet tek Zbu. 19:5b.

▣ **“shpëtimi”** Kjo karakterizon dëshirën e Perëndisë për të gjithë njerëzimin (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 21:7; 22:17; Ezek. 18:23,30-32; Gjoni 3:16; 4:42; 1 Tim. 2:4; 4:10; 2 Pjet. 3:9; 1 Gjonit 4:14). Ai mund t’i referohet konceptit të Dhjatës së Vjetër të çlirimit fizik, por ndoshta lidhet dhe me një shpëtim total, të përjetshëm dhe kozmik për individët besues dhe të gjithë krijimin fizik (shih Veprat e Apo. 3:21; Rom. 8:18-25; Kol. 1:19).

[Special Topic: Salvation \(OT term\)](#) [Temë e Veçantë: Shpëtimi (term i Dhjatës së Vjetër)]

[Special Topic: YHWH's Eternal Redemptive Plan](#) [Temë e Veçantë: Plani Shpengues i Përjetshëm i YHWH]

▣ **“lavdia dhe fuqia”** Përgjatë librit, kore qiellore shpërthejnë në këngë lavdërimi ndaj Perëndisë. Shpesh këto këngë lavdërimi janë kyç në interpretimin e kontekstit të menjëhershëm.

[Special Topic: Glory \(doxa, NT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdi (*doxa*, Dhjata e Re)]

19:2 “sepse të vërteta dhe të drejta janë gjykimet e Tij” Ky mund të jetë një aludim ndaj Psa. 19:9; 119:138 dhe 142. Gjykimet e Perëndisë janë të përshtatshme dhe të drejta (të para në tre cikle të gjykimet). Kjo duhet të ketë qënë shumë inkurajuese për një grup të krishterësh që kanë qënë duke kaluar persekutim (shih Zbu. 19:11; 15:3,4; 16:7).

[Special Topic: True \(the term\) in John's Writings](#) [Temë e Veçantë: E vërtetë (termi) në Shkrimet e Gjonit]

[Special Topic: Righteousness](#) [Temë e Veçantë: Drejtësi]

▣ **“laviren e madhe”** Ky sistem botëror i rënë, anti-Perëndi, ka disa emra:

1. Qyteti i madh
2. Babilona
3. Prostitutë (shih Zbu. 14:8; 16:19-21; 17:1-18:24)

Vargjet 1-4 vazhdojnë kontekstin nga Zbu. 17 dhe 18.

▣ **“që e prishi dheun me kurvërinë e saj”** Kjo i referohet adhurimit të materializmit, idhujtarisë ose pjellorisë pagane imorale, ose adhurimit të perandorit (shih Zbu. 2:14,20,21; 9:21; 14:8; 17:2,4; 18:3).

[Special Topic: Destroy, Ruin, Corrupt \(phtheirō\)](#) [Temë e Veçantë: Shkatërrim, Rrënim, Korrupsion (*phtheirō*)]

▣ **“mori hak për gjakun e shërbëtorëve të vet të derdhur prej dorës së saj”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Ligjit të Përt. 32:43 ose 2 Mbret. 9:7 (shih Rom. 12:19). Perëndia vepron në emër të lutjeve të shenjtoreve të Tij (shih Zbu. 6:9-11; Mate. 7:7-8; 21:22; Gjoni 21:22; 14:13-14; 15:7,16; 16:23-24, 26; Jakobi 4:2; 1 Gjonit 3:22; 5:14-16).

Sistemi botëror anti-Perëndi ka qënë gjithnjë i përfshirë në persekutimin dhe vrasjen e popullit të Perëndisë. Perëndia lejon që i ligu t’i zbulojë qëllimet e tij të vërteta (shih Zbu. 13:5,7,15).

19:3 “tymi i saj ngjitet në shekuj të shekujve” Ky është një aludim ndaj Isa. 34:10 i cili përshkruan gjykimin universal. Ne duhet të kujtojmë se ky zhanër letrar (apokaliptik) përdor simbolet për të komunikuar të vërtetën. E vërteta këtu duket se është një nga dy përqëndrimet e mundshme:

1. Ndëshkimi i përjetshëm (shih Zbu. 6:10; Mate. 3:12; 25:41; Luka 3:17; Mark 9:43,48)
2. Shkatërrimi i plotë (shih Isa. 34:8-10). E njëjta e vërtetë gjendet tek Zbu. 14:11

19:4 “njëzet e katër pleqtë” Shih shënimin tek Zbu. 4:4.

▣ **“Amen”** Ky term përdoret tek Zbu. 1:6,7; 3:14; 5:14 dhe 7:12; 19:4; 22:20; dhe 22:21. Ajo është një formë e fjalës në hebraisht në Dhjatën e Vjetër e përdorur për “besimin” (*emeth*, shih Hab. 2:4). Etimologjia e saj origjinale ishte “të jesh i qëndrueshëm” ose “të jesh i sigurtë”. Ajo u përdor në Dhjatën e Vjetër për të treguar besueshmërinë e Perëndisë. Megjithatë, në Dhjatën e Re, ajo përdoret kryesisht për në kuptimin leturgjik të “unë jam dakord” ose “unë pohoj”.

[Special Topic: Amen](#) [Temë e Veçantë: Amen]

[Special Topic: Believe, Trust, Faith and Faithfulness in the Old Testament](#) [Temë e Veçantë: Beso, Ki besim, Besim dhe Besnikëri në Dhjatën e Vjetër]

19:5 “Dhe nga froni erdhi një zë, duke thënë” Për shkak të frazës “Perëndia ynë” (Zbu. 19:5b), ky duhet të jetë një engjëll, dhe jo Hyjësia. Jezusi kurrë nuk e thërret Perëndinë “Perëndia ynë” (Michael McGill [Majkëll McGill], *NT Transline* [Ndërlinjë e Dhjatës së Re], fq. 1011).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:5b-6a

^{5b} “Lëvdoni Perëndinë tonë, gjithë ju shërbëtorë të tij dhe ju që e druani, dhe të vegjlit dhe të mëdhenjtë.” ⁶ Dhe dëgjova një si zë i një turme të madhe, dhe si zë shumë ujërash dhe si zë bubullimash të forta, që thoshte:

▣ **“Lëvdoni Perëndinë tonë”** Ky është një aludim ndaj Psa. 115:13; 134:1; 135:1. Termi është në formën urdhërore aktive të tashme, por është një term i ndryshëm nga “Aleluja”, e cila gjendet tek Zbu. 19:1,3,4 dhe 6. Është teologjikisht e pazakontë që një engjëll të përdorë fjalët “Perëndia ynë”, por Zbu. 19:10 tregon se engjëjt e identifikojnë vetveten jo vetëm me shenjtoret në shërbese, por gjithashtu me shenjtoret në dëshminë e tyre ndaj Jezusit.

▣ **“gjitë ju shërbëtorë të tij dhe ju që e druani, dhe të vegjlit dhe të mëdhenjtë”** Ky është një aludim ndaj Psa. 115:13 (të përdorur më parë tek Zbu. 11:18).

19:6 Këto fraza përshkruese u përdorën për

1. Perëndinë tek Ezek. 43:2
2. Një engjëlli të fuqishëm tek Dan. 10:6
3. Krishtin tek Zbu. 1:15
4. Komunitetin e shpenguar tek Zbu. 14:2
5. Në kontekst ky duket se është një kor engjëllor

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:6b-8

^{6b} “Aleluja, sepse filloi të mbretërojë Zoti, Perëndia ynë, i Plotfuqishmi!”

⁷ **Le të gëzohemi dhe të ngazëllohemi dhe le t'i japim atij lavdi, sepse erdhi dasma e Qengjit dhe nusja e tij është përgatitur!**

⁸ **Dhe i është dhënë të vishet me li të hollë, të pastër dhe të shkëlqyeshëm, sepse liri i hollë janë veprat e drejta të shenjtorëve.”**

▣ **“Zoti, Perëndia ynë, i Plotfuqishmi”** Ky titull i trefishtë për Perëndinë nga Dhjata e Vjetër (YHWH, *Elohim*, dhe *El Shaddai*) shfaqet në disa forma tek Zbu. 1:8; 4:8; 11:7; 15:3; 16:7,14; 19:15; dhe 21:22.

Përemri “ynë” është shumë i pazakontë sepse ai është thënë nga një engjëll. Ai nuk shfaqet në asnjë situatë tjetër me këtë titull të trefishtë. Megjithatë, provat tekstuale për këtë përfshirje janë të forta.

1. “Zoti Perëndia i ynë” në një korrigjues të hershëm të MS κ^2 (UBS⁴ e vendos në tekst por i jep një shkallëzim “C”)
2. “Perëndia, Zoti i ynë” në tekstin origjinal MS të κ^*
3. Në disa tekste të vogla greke, “Perëndia i ynë” (MSS 051, 209)
4. “Zoti Perëndi” (MS A)
5. “Zoti” (Peshitta dhe versione Koptike)

[Special Topic: Names for Deity](#) [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë], C. dhe D.

[Special Topic: Shaddai](#) [Temë e Veçantë: *Shaddai*]

▣ **“të mbretërojë”** Ka pasur shumë diskutime mbi këtë folje aoriste në kohë të tashme (shih Zbu. 11:17). Disa e shohin atë si të jetë Perëndia që fillon të sundojë (një formë ingressive ose inceptive aoriste, shih Psa. 93:1; 97:1, NJB). Megjithatë, Perëndia gjithnjë ka sunduar (një formë aoriste konstative ose gnomike, shih Psa. 99:1). Disa e shohin atë si të jetë Perëndia që sundon mbit tokën tani siç Ai ka bërë në qiell (një formë aoriste kulminative ose efektive, shih Mate. 6:10). Fundi i kohërave dhe konsumimi i mbretërisë së Perëndisë ndodh disa herë tek Zbulesa në fund të cikleve të ndryshme të gjykimit (vulat, boritë, enët). Kjo duket se është paralelizëm ndaj Zbu. 11:15. Ai mund të jetë një aludim ndaj Isa. 24:23; 52:7 ose Mikea 4:7.

[Special Topic: Reigning in the Kingdom of God](#) [Temë e Veçantë: Mbretërimi në Mbretërinë e Perëndisë]

19:7 Dy foljet e para tek Zbu. 19:7 janë lidhore.

1. Le të gëzojmë – aktive e tashme
2. Le të ngazëllohemi – aktive e tashme

Folja e tretë ka disa variante

1. *dōsōmen* (formë lidhore aoriste aktive e parregullt) – MS P
2. *dōsomen* (e ardhme), “ne do t'i japim lavdi” – MSS κ^2 , A
3. *dōmen* (lidhore aktive aoriste) – MS κ^*

Numri 1 dhe 3 do të përktheheshin si dy foljet e para, “le t'i japim lavdi”. Numri 2 do të përkthehej “ne do t'i japim lavdi” (RSV). Versioni UBS⁴ i jep numrit 1 një shkallëzim “C”, ndërsa UBS³ i jepte një shkallëzim “D”. Komiteti nuk mund të vendoste se cila ishte origjinalja.

[Special Topic: Textual Criticism](#) [Temë e Veçantë: Kriticizëm Tekstual]

▣ **“t'i japim atij lavdi”** Kjo mund të jetë një frazë metaforike për t'i besuar, për të patur besim te ose për të vendosur besimin tek Krishti. Tek Zbu. 11:13 ai mund të nënkuptonte se disa janë penduar dhe janë bërë besimtarë si rezultat i veprave të gjykimit të Perëndisë. Kjo frazë përdoret për popullin e Perëndisë tek Zbu. 14:7 dhe për refuzimin e jobesimtarët të torturuar për të adhuruar Perëndinë tek Zbu. 16:9.

[Special Topic: Glory \(*kabod*, OT\)](#) [Temë e Veçantë: Lavdi (*kabod*, Dhjata e Vjetër)]

▣ **“dasma e Qengjit”** “Qengji” ka një konotacion sakrifikes të Dhjatës së Vjetër (shih Lev. 1-7). Kjo frazë lidh një element sakrifice me vaktin komunal (ofrimi i paqes). Gjendet një aludim ndaj festës martesore tek Mate. 8:11; 26:29; Luka 14:15; 22:16. Ai përqëndrohet mbi zakonin martesor hebraik të periudhës së fejesës, një periudhë pritjeje dhe një festë dasme shtatë-ditore. Është interesante të vësh re se brenda disa pasazheve metafora ndryshon për popullin e Perëndisë, jo si nuse, por si të ftuar në dasëm (shih Zbu. 19:9 dhe Mate. 22:1-14). Metafora do të ndryshojë sërish tek Zbu. 21:2,9 për popullin e Perëndisë si “Jeruzalemi i Ri”. Koncepti i një marrëdhënieje martesore midis Perëndisë dhe Kishës së Tij gjendet në Dhjatën e Vjetër tek Isa. 54:4-8; 62:5; Jer. 31:32; Ezekieli 16; dhe Osea 2:14-19. Metafora shihet tek Dhjata e Re tek 2 Kor. 11:2; Efes. 5:21-31; Zbu. 19:9; 21:2,9; 22:17. Gjithashtu, Jezusi përshkruhet si një dhëndërr (shih Mate. 9:15; Mark 2:19-20; Luka 5:34-35; Gjoni 3:29). Disa shëmbëlltyra tek Mateu e vazhdojnë këtë temë (shih Mate. 22:1-14; 25:1-13). Martesa mund të jetë shembulli më i mirë njerëzor i konceptit të një besëlidhjeje biblike.

▣ **“nusja e tij është përgatitur”** Kjo është një formë treguese aktive aoriste. Disa e kanë interpretuar atë si vepra njerëzore të merituar. Forma pasive aoriste e Zbu. 19:8 tregon se ky interpretim nuk mund të jetë i vërtetë. Ky kontekst pranon marrëdhënien paradoksikale midis veprimtarisë iniciuse të Perëndisë (shih Gjoni 6:44,65) të parë tek ftesa e Zbu. 19:9, e cila është një pjesore pasive e përkryer, dhe përgjigjes së nevojshme me besim të njerëzimit (shih Mark 1:15; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21). Kjo marrëdhënie paradoksikale mund të shihet tek Fil. 2:12-13. Ai mbështetet nga fakti që në Zbu. 19:8 Perëndia jep leje për t’u veshur, por veshja i referohet veprave të mira (veprimeve të drejta) të popullit të Perëndisë (shih Zbu. 14:13; Efes. 2:10; 1 Tim. 5:25). Tek *Word Pictures in the New Testament* [Fjalë Pamjeje në Dhjatën e Re] A. T. Robertson [Ej Ti Robertsën] ka një koment interesant mbi Zbu. 19:7. “Tre metaforat e grave që shfaqen në Apokalips (mamaja tek kapitulli 12, Lavirja tek kapitujt 13 dhe 19 dhe Nusja e Krishtit këtu në fund). E para dhe e treta përfaqësojnë kishën nën dy aspekte të ndryshme në jetën e saj, ndërsa e dyta i përgjigjet rivales dhe armikes së saj të madhe (Swete)” (fq. 449).

19:8 “veprat e drejta të shenjtorëve” Termi “vepra të drejta” (*dikaiōma*) ka disa përdorime në Dhjatën e Re.

1. I referohet veprave të drejtësisë të Perëndisë (shih Zbu. 15:4)
2. I referohet veprës së Jezusit të vdekjes për njerëzimin (shih Rom. 5:16,18)
3. I referohet jetëve të drejtësisë të besimtarëve (shih Zbu. 19:8)
4. I referohet një dekreti, ligji ose një urdhërese, zakonisht Ligji i Moisiut (shih Luka 1:6; Rom. 1:32; 2:26; 8:4; Heb. 9:1,10).

Çështja kryesore teologjike e lidhur me këtë familje termash në greqisht (*dikairoō, dikaiōsis, dikaios, dikaiosune*) është se si njerëzimi i rënë mund të pretendojë të jetë drejt, i drejtë, në rregull, i justifikuar. Duhet pohuar në mënyrë të theksuar se kjo rrethanë shpirtërore nuk u arrit nga përpjekjet njerëzore (shih Rom. 3:21-30; Efes. 2:8-9), por me anë të zgjedhjes Hyjnore (Ati), përmes një veprë Hyjnore (Biri) dhe përmes tërheqjes Hyjnore të Frymës (shih Gjoni 6:44,65). Njerëzimi mundet vetëm që ta marrë rezultatin e përfunduar (shih Rom. 5; 2 Kor. 5:21).

Qëllimi i qëndrimit të drejtë është jetesa e drejtë, një jetesë si e Krishtit (shih Rom. 9:29; Gal. 4:19; Efes. 1:4; 2:10). Jetesa e drejtë është provë e një marrëdhënieje me Perëndinë (shih Zbu. 14:13), jo themeli i asaj marrëdhënieje (shih Gal. 3:1-3)!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:9-10

⁹ Dhe më tha: “Shkruaj: Lum ata që janë ftuar në gostinë e dasmës së Qengjit.” Dhe më tha: “Këto janë fjalët e vërteta të Perëndisë.” ¹⁰ Edhe rashë përpara këmbëve të tij për ta adhuruar, por ai më tha: “Ruaj se e bën, unë jam bashkëshërbëtori yt si dhe i vëllezërve të tu që kanë dëshminë e Jezusit. Perëndinë adhuroje! Sepse dëshmia e Jezusit është frymë e profecisë.”

19:9 “Lum” Ky është bekimi i katërt nga shtatë bekimet për të shpenguarit tek Zbulesa (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

▣ **“ata që janë ftuar”** Kjo është një pjesore pasive e përkryer, e cila thekson thirrjen e Perëndisë për shpëtim (shih Zbu. 17:14; Gjoni 6:44,65).

▣ **“Këto janë fjalët e vërteta të Perëndisë”** Kjo frazë thekson besueshmërinë e mesazhit të engjëllit (shih Zbu. 21:5; 22:6).

[Special Topic: True \(the term\) in John's Writings](#) [Temë e Veçantë: E vërtetë (termi) në Shkrimet e Gjonit]

19:10 “Edhe rashë përpara këmbëve të tij” Ka pasur shumë diskutim mbi përpjekjen e Gjonit për të adhuruar një engjëll (shih Zbu. 22:8). Ndoshta Gjoni e ka përfshirë atë qëllimisht si një fjalë kundër adhurimit të engjëjve (shih Zbu. 22:9; Kol. 2:18). Gjoni ishte i mrekulluar nga ky person i fuqishëm engjëllor dhe mund të ketë supozuar se ai ishte ose

1. Një personifikim hyjnor (shih Zan. 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; Eksod. 32,4; 13:21; 14:19; Gjyq. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zak. 3:1-2; Luka 24:5)
2. Ose një manifestim fizik i Frymës (shih Zbu. 22:8-9).

[Special Topic: Worship](#) [Temë e Veçantë: Adhurimi]

▣ **“unë jam bashkëshërbëtori yt si dhe i vëllezërve të tu që kanë dëshminë e Jezusit”** Gjoni e thërret veten e tij sipas të njëjtit term tek Zbu. 1:1. Engjëlli e identifikon veten e tij jo vetëm si një shërbëtor i Perëndisë (shih Ligji i Përt. 33:2; Psa. 103:21; Dan. 17:10), por gjithashtu edhe si pjesë e njerëzimit të shpenguar (shih Heb. 1:14). Ky engjëll gjithashtu e identifikon vetveten me dëshminë e Jezusit, e cila normalisht thuhet për shenjtorët se sa për engjëjt (shih Zbu. 12:17).

▣ **“Sepse dëshmia e Jezusit është frymë e profecisë”** Kjo është një frazë tejet e pazakontë dhe është interpretuar gjërësisht. Ajo mund t’i referohet ose

1. Jezusit si fokusi i profecisë
2. Faktit që profecia është rikthyer si një shenjë që Jezusi ka sjellë në epokën e re të Frymës (shih Zbu. 1:2; 6:9; 12:17 dhe 14:12 për përdorime të ngjashme të kësaj fraze)
3. Jezusi është vetë fryma e profecisë (e ngjashme me “Perëndia fryu” tek 2 Tim. 3:16)

Konteksti tregon se ata që kanë besuar në Krishtin janë udhëhequr nga Fryma. Asnjë nuk mund të vijë tek Krishti përveçse nëse

1. Fryma e bind atë (shih Gjoni 6:44,65)
2. E ndihmon atë të kuptojë mesazhin e ungjillit
3. E inkurajon atë t’i besojë Krishtit
4. E pagëzon atë në Krishtin
5. Formon Krishtin në të (shih Gjoni 16:8-11)

Shërbesa e Frymës është të madhërojë Krishtin!

[Special Topic: Jesus and the Spirit](#) [Temë e Veçantë: Jezusi dhe Fryma]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:11-16

¹¹ Dhe pushë qiellin e hapur, dhe ja, një kalë i bardhë, dhe ai që e kalëronte quhet Besniku dhe i Vërteti; dhe ai gjykon dhe lufton me drejtësi. ¹² Dhe sytë e tij ishin si flakë zjarri dhe mbi kryet e tij ishin shumë kurora; edhe kishte një emër të shkruar, që askush nuk e di përveç atij; ¹³ Dhe ishte i veshur me një robe

të ngjyer në gjak; dhe emri i tij quhet: "Fjala e Perëndisë".¹⁴ Dhe ushtritë që janë në qiell e ndiqnin mbi kuaj të bardhë, të veshur me rroba liri të hollë, të bardhë dhe të pastër.¹⁵ Dhe nga goja e tij dilte një shpatë e mprehtë për të goditur me të kombet; dhe ai do të qeverisë me skeptër prej hekuri dhe ai vet do të shkelë vozën e verës së mërisë dhe të zemërimit të Perëndisë së plotfuqishëm.¹⁶ Dhe mbi rroben e vet dhe mbi kofshën ishte shkruar një emër: **MBRETI I MBRETËRVE** dhe **ZOTI I ZOTËRVE**.

19:11 “Dhe pushë qiellin e hapur” Kjo është një formë foljore pasive e përkryer dhe mund të lidhet me Ezek. 1:1. Disa herë tek Zbulesa qielli është hapur (pjesërisht) për të zbuluar të vërtetën ndaj Gjonit në faza progresive (shih Zbu. 4:1;11:19; 15:5). Shih shënimet tek Zbu. 3:7.

▣ **“një kalë i bardhë”** Dhëndrri në paragrafin e mëparshëm zbulohet më tej si një luftëtar gjithë-pushtues. Kjo përshkruan ardhjen e Jezusit sikurse hebrenjtë e prisnin Atë herën e parë, si një gjeneral ushtarak të fuqishëm. Kjo është disi ndryshe nga përshkrimi i Palit për Ardhjen e Dytë (*Parousia*) e gjendur tek 1 Thes. 4:13-18. Për një grup të krishterësh të persektuar, kjo është një metaforë tejet inkurajuese. Interpretuesit duhet të mbajnë mend

1. Se ky nuk është një diskutim i plotë dhe tërësor i Ardhjes së Dytë
2. Se është i veshur me një gjuhë simbolike apokaliptike
3. Se është i vërtetë; Perëndia ynë, në Krishtin, do të vijë vetë personalisht sërish të marrë të vetët (shih Gjoni 14:2-3) dhe të gjykojë gjithë njerëzimin sipas veprave të tyre (shih Gal. 6:7)

▣ **“ai që e kalëronte”** Edhe pse ka një kalë të bardhë tek Zbu. 6:2, ky është dukshëm ndryshe.

▣ **“quhet Besniku dhe i Vërteti”** Termat “Besniku dhe i Vërteti” në hebraisht përcjellin besnikëri (shih Zbu. 3:14 sikurse dhe Zbu. 1:5; 3:7).

[Special Topic: "Truth" \(the concept\) in John's Writings](#) [Temë e Veçantë: E vërteta (termi) në Shkrimet e Gjonit]

[Special Topic: "True" \(the term\) in John's Writings](#) [Temë e Veçantë: E vërtetë (termi) në Shkrimet e Gjonit]

▣ **“ai gjykon dhe lufton me drejtësi”** Ky është një aludim ndaj Isa. 11:3-5 (shih Isa. 9:7; 16:5; 32:1; Psa. 96:13), i cili përshkruan Epokën e Re të drejtësisë, Epokën e Re të Frymës.

[Special Topic: Righteousness](#) [Temë e Veçantë: Drejtësi]

19:12 “sytë e tij ishin si flakë zjarri” Ky është një përshkrim i Jezusit nga Zbu. 1:14 dhe 2:18. Ai ka një sfond engjëllor të Dhjatës së Vjetër nga Dan. 10:6.

▣ **“mbi kryet e tij ishin shumë kurora”** Kjo i referohet kurorave mbretërore. Jezusi ka më shumë kurora se

1. Kalorësi i kalit të bardhë tek Zbu. 6:2 (që simbolizon luftë efektive)
2. Satani (dragoi i kuq i Zbu. 12:3)
3. Bisha e Zbu. 13:1

▣ **“edhe kishte një emër të shkruar, që askush nuk e di përveç Atij”** Ky mund të jetë një aludim ndaj Zbu. 2:17, por nëse është, kuptimi i saj është ende i pasigurtë. Disa e shohin atë si një aludim ndaj besimit antik se që të njohësh emrin e perëndive do të thoshte të kishe fuqi mbi ta. Të tjerë besojnë se ajo përfaqëson faktin që askush nuk mund të njohë plotësisht karakterin e Krishtit. Duke qënë se titulli është i panjohur, ai nuk i referohet ndonjë nga titujve të Jezusit:

1. “Besniku dhe i Vërteti” të Zbu. 19:11
2. “Fjala e Perëndisë” të Zbu. 19:13
3. “Mbret mbi mbretër dhe Zot mbi zotër” të Zbu. 19:16

19:13 “Dhe ishte i veshur me një rrobe të ngjyer në gjak” Ky është një aludim ndaj poemës së gjykimit të YHWH nga Isa. 63:3, i cili gjithashtu aludohet tek Zbu. 19:15. Termi “i ngjyer” ((MS A, UBS⁴ i jep një shkallëzim “B”) ose “të spërkatur” (MSS κ^* , P nga Isa. 63:3) është në kohën e përkryer; komentatorët nuk bien dakord nëse ajo i referohet

1. Gjakut të armiqve të tij, i cili duket se është fokusi i paragrafit dhe reflektohet në një Targum në Zan. 49:10-11 (megjithatë, në kontekst, beteja nuk ka ndodhur)
2. Gjakut të Vet sakrifikues e shpengues, në të cilin u lanë shenjtorët me rrobat e tyre duke i bërë të bardha (shih Zbu. 7:14)
3. Është madje e mundur që të jetë gjaku i dëshmitarëve të Tij, të cilët janë të çmuar për Të

Në kontekst, shpjegimi numër 1 duket më i përshtatshmi.

▣ **“dhe emri i tij quhet: 'Fjala e Perëndisë'”** Ky është termi *logos*, i cili lidh librin e Zbulesës me Apostullin Gjon, sepse ai është i vetmi autor biblik i cili përdor këtë titull për Jezusin (shih Gjoni 1:1,14; 1 Gjonit 1:1). Ungjilli është edhe një person (Fjala e Gjallë e Perëndisë, Jezusi) dhe një mesazh (Fjala e shkruar e Perëndisë, Bibla). Ky aspekt i njëjtë i dyanshëm reflektohet në përdorimin biblik të termit “besim”, i cili është edhe një veprim personal i mirëpritjes së Jezusit edhe një veprim njohës i besimit të të vërtetave doktrinale (“besimi”, shih Juda 1:3,20).

[Special Topic: Hebrew and Greek Background of *Logos*](#) [Temë e Veçantë: Sfondi Hebraik dhe Grek i *Logos*]

19:14 “ushtritë që janë në qiell” Kjo është interpretuar në dy mënyra.

1. Për shkak të Zbu. 17:14 dhe të përshkrimit të shenjtorëve tek Zbu. 19:8 në këtë kontekst të menjëhershëm, shumë kanë supozuar se kjo i referohet shenjtorëve.
2. Për shkak të sfondit të Dhjatës së Vjetër të Ligjit të Përt. 33:2; Psa. 68:17; dhe Zak. 14:5 sikurse pasazhet e Dhjatës së Re të Mate. 13:41; 16:27; Mark 8:38; 13:27; Luka 9:26; 1 Thes. 3:13; 2 Thes. 1:7, shumë besojnë se ajo duhet t’i referohet engjëjve.

E njëjta paqartësi është e pranishme në shumë pasazhe.

19:15 “nga goja e Tij” Ky është një aludim ndaj Isa. 11:4 dhe Zbu. 1:16 dhe 2:16. E njëjta metaforë gjykuese është gjendur tek letërsia apokaliptike hebraike (shih IV Esdras [Esdra IV] 12:6; Psalmet e Solomonit 17:10,45,49; dhe libri i I Enoch [Eunuku I] 62:6).

▣ **“një shpatë e mprehtë”** Kjo është një metaforë për fuqinë e ungjillit ose për fjalën e folur të Perëndisë (shih Zan. 1; Isa. 55:11; Gjoni 1:1; 2 Thes. 7:8), jo një përshkrim i drejtëpërdrejtë. Shkatërrimi i fundit të kohërave i ushtrive njerëzore rebele përshkruhet tek Ezek. 38-39. Ky shkatërrim është arritur me anë të

1. Shpatës (shih Ezek. 38:21 dhe Zbu. 19:15,21)
2. Zjarrit nga qielli, shih Ezek. 38:22; 39:6; dhe Zbu. 20:9

Ky paralelizëm midis Zbulesës 19 dhe Zbulesës 20 (dmth., mënyra të ndryshme të shkatërrimit të ushtrive të kombeve), të dyja prej të cilave reflektojnë Ezekielin 38-39, nënkupton një rikapitullim. Ardhja e Dytë e Krishtit tek Zbulesa 19 përsëritet në një gjuhë ndryshe tek Zbu. 20:1-10. Rikapitullimi është parë tanimë midis vulave, borive dhe enëve.

▣ **“kombet”** Origjina e Dhjatës së Vjetër e këtyre ushtrive janë kombet e paperëndishme të listuara tek Ezekieli 38 nga gjithë Lindja e Afërme Antike (shih Zbu. 19:2,5,6,13). Gjoni po përdor betejën e fundit të kohërave të Ezekielit 38-39 (ose ndoshta Psalmi 2) si burim i pamjeve të tij për betejën eskatologjike midis së mirës dhe së keqes! Jezusi ka shpatën, e cila është në mënyrë tejet të avancuar më e madhe! Shih shënimet tek Zbu. 2:26 dhe 10:11.

▣ **“ai do të qeverisë me skeptër prej hekuri”** Ky është përshkrimi i dytë nga tre përshkrimet mbi atë që kalëron mbi kalin e bardhë. Ky përshkrim i gjykimit vjen nga Psa. 2:9 dhe 110:5-6 (shih Zbu. 2:27; 12:5).

▣ **“dhe ai vet do të shkelë vozën e verës së mërisë dhe të zemërimit të Perëndisë së plotfuqishëm”** Përshkrimi i tretë i gjykimit është një aludim ndaj Isa. 63:2-3; Jer. 51:33; Vajt. 1:15; Joel 3:13 (shih Zbu. 14:19-20). Ngjyra e rrushit të shtypur i kujtonte njerëzit në antikitet për gjakun, vdekjen dhe betejën! Për “zemërimi i Perëndisë” shih shënimin tek Zbu. 7:14.

19:16 “mbi kofshën ishte shkruar” Ka pasur shumë diskutim mbi termin “kofshën e Tij”:

1. Një aludim i Dhjatës së Vjetër ndaj Psa. 45:3
2. Ky ishte vendi ku varej shpata normalisht
3. Ky ishte vendi ku rrobat e Tij ishin më të dukshme kur ishte i hipur mbi kal
4. Ishte muskuli më i fortë i trupit të tij dhe ishte simbolikë e fuqisë së Tij

▣ **“MBRETI I MBRETËRVE dhe ZOTI I ZOTËRVE”** A i referohet kjo një emri apo dy emrave? Zbulesa 17:14 tregon se i referohet një emri (shih 1 Tim. 6:15). Ai ka dy sfonte të mundshme të Dhjatës së Vjetër:

1. Një përshkrim i YHWH (shih Ligji i Përt. 10:17 dhe Enoch [Eunuku] 9:4)
2. Një titull babilonas dhe më pas persian i hyjesisë të transferuar tek YHWH (shih Dan. 2:37)

Është interesante të vësh re se kjo frazë në gjuhën aramaike ka një shumë prej 777, në kontrast me numrin e bishës, që është 666. Perfeksioni përfundimtar përkundrajt imperfeksionit përfundimtar.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:17-18

¹⁷ Dhe pashë një engjell që qëndronte në këmbë në diell; dhe bërtiti me zë të madh duke u thënë gjithë shpendëve që fluturojnë në mes të qiellit: “Ejani, mblidhuni në gostinë e madhe të Perëndisë,¹⁸ që të hani mish mbretërisht, dhe mish kapitenësh, dhe mish njerëzish të fuqishëm, dhe mish kuajsh dhe kalorësish, dhe mishin e të gjithë njerëzve, të të lirëve dhe të skllëvërve, dhe të të vegjëlve dhe të të mëdhenjve.”

19:17 “gjithë shpendëve” Ky paragraf i frikshëm është një aludim ndaj dy pasazheve në Dhjatën e Vjetër të cilat merren me skena beteje. Ky kontekst është e njëjta betejë e diskutuar tek Zbu. 16:12-16, të quajtur Armagedon. Zogjtë grabitqarë përshkruhen si të tërhequr ndaj fushëbetjës si tek 1 Sam. 17:46 (shih Mate. 24:28; Luka 17:37) dhe Ezek. 39:17-20, e cila është beteja e fundit të kohërave e Gog dhe Magog. Gjoni shpesh përdor pamjet e Dhjatës së Vjetër në mënyra të reja. Në kapitullin 20 beteja e Gog dhe Magog merret me Satanin pas mijëvjeçarit, sikurse në betejën e kapitullit 19 ndodh përpara mijëvjeçarit dhe merret me bishat e egra dhe profetin e tij të rremë.

▣ **“Ejani, mblidhuni në gostinë e madhe të Perëndisë”** Fjala përkthehet “ejani” si një ndajfolje e përdorur në shumësin aktiv aorist urdhërues i cili përputhet me fjalën e dytë, “mblidhuni”, e cila është në shumësin aorist pasiv urdhërues. Kjo është një antitezë ndaj gostisë së Qengjit të përmendur tek Zbu. 19:7 dhe 9. Qengji fton njerëzit e humbur që të vijnë dhe të shpëtohen dhe të bashkohen tek festa e dasmës së Tij. Por engjëlli fton zogjtë grabitqarë që të vijnë në festën e trupave të vdekur (dhe shpirtave të vdekur) në betejën e madhe të kohërave të

fundit (shih Jer. 12:9; Ezek. 39:17). Zemërimi i Perëndisë është i vërtetë dhe simbolizohet si një festë, mbi mishin e armiqve të Tij (shih Isa. 34:6; Jer. 12:12; 46:10; Sof. 1:7).

19:18 Kjo na kthen tek Zbu. 6:15, e cila gjithashtu është një rrethanë eskatologjike ku gjithashtu përmenden të njëjtat kategori të përgjithshme të njerëzimit. Horrori i të qenit të pavarrosur ishte veçanërisht shokuese për njerëzit e Lindjes së Afërme Antike.

Rikthimi fitimtar i Jezusit ndodh në fund të çdo cikli gjykimi: vulat, Zbu. 6:12-17; boritë, Zbu. 11:15-18; dhe enët, Zbu. 19:1-21.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 19:19-21

¹⁹ Dhe pashë bishën, dhe mbretërit e dheut, dhe ushtritë e tyre të mbledhura që të bënin luftë kundër atij që kalëronte kalin dhe kundër ushtrisë së tij. ²⁰ Dhe bisha u kap, dhe bashkë me të profeti i rremë që kishte bërë shenja përpara saj, me të cilat i mashtroui ata që morën damkën e bishës, dhe ata që adhuruan figurën e saj; që të dy i hodhën të gjallë në liqenin e zjarrtë që digjet me sqfur; ²¹ dhe të tjerët u vranë me shpatë, që dilte nga goja e atij që kalëronte kalin, dhe të gjitha shpendët u ngopën me mishrat e tyre.

19:19 Beteja aktuale fillon. Ky është një aludim ndaj Psalmit 2. A i referohet kjo një beteje specifike, të drejtpërdrejtë, të kohëve të fundit apo është një simbolikë e luftës midis së mirës dhe së keqes? Zhanri i Zbulesës nënkupton simbolikë; pasazhet paralele tek Mateu 24; Marku 13; Luka 21; dhe 2 Thesalonikasve 2 nënkuptojnë një betejë të vërtetë. Kjo paqartësi është burimi i një mosdakordësimi të madh në interpretimin e Zbulesës nga njerëz të perëndishëm. Dogmatizmi është sigurisht i papërshtatshëm!

19:20 “profeti i rremë që kishte bërë shenja” Ai është bisha e dytë (shih Zbu. 13:11-18; 16:13). Kjo na kthen pas tek Zbu. 13:12-13, ku marrëdhënia e profetit të rremë me bishën e detit është një parodi e marrëdhënies së Frymës së Shenjtë me Krishtin.

▣ **“morën damkën e bishës”** (Shih Zbu. 13:16-17).

▣ **“që të dy i hodhën të gjallë në liqenin e zjarrtë”** Frazja “liqen zjarri” është unike në librin e Zbulesës, por është një sinonim për termin *Gehenna*, të cilën Jezusi e përdorte aq shpesh për t’iu referuar Ferrit. Aludimet specifike të Dhjatës së Vjetër mund të jenë Isa. 30:23-33 dhe Dan. 7:11. Ka kaq shumë pasazhe profetike të cilat lidhin gjykimin me zjarrin ose të djegurin. Kjo temë e një zjarri të përjetshëm zhvillohet në judaizmin apokaliptik (shih Enoch [Eunuku] 27:1 e në vazhdim; 54:1 e në vazhdim; 56:3e në vazhdim; 90:26; IV Ezra [Esdra IV] 7:36; Apoc. of Baruch [Apok. i Barukut] 59:10; 85:13 [listë e marrë nga George E. Ladd [Xhorxh I Led], *Revelation* [Zbulesa], fq. 258]). Kjo frazë përdoret tek Zbulesa në Zbu. 20:10,14; 21:8. Ishte një vend i përgatitur për Satanin dhe engjëjt e tij, por njerëzit e rebeluar kundër Perëndisë gjithashtu do të gjenden tek ky vend përfundimtar banimi. Është vendi përfundimtar i banimit të Satanit. Ai është rezultati natyral i rebelimit kundër Perëndisë dhe është një formë e përhershme e humnerës (shih Mate. 25:46; Zbu. 9:11; 11:7; 17:8; 20:1,3).

[Special Topic: Where Are the Dead?](#) [Temë e Veçantë: Ku janë të Vdekurit?]

19:21 Ata që morën damkën e bishës (shih Zbu. 13:16; 14:9,11), vetë ata që kishin persekutuar besimtarët, tani vriten nga fjala e Krishtit (sikurse do të vritet dhe bisha e detit, shih 2 Thes. 2:8).

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t'ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Listoni grupet e ndryshme që lavdërojnë Perëndinë tek Zbu. 19:1-8 dhe arsyet që ata lavdërojnë.
2. Nga ku vjen koncepti i festës së dasmës së Qengjit dhe cilat janë nënkuptimet e tij?
3. Çfarë nënkupton Zbu. 19:10 për engjëjt?
4. Shpjegoni rëndësinë e vargjeve të Zbu. 19:11-16 siç aplikohen tek Krishti.
5. Cila betejë përshkruhet tek Zbu. 19:17-21? Sa beteja ndodhin në fundin e kohërave?

ZBULESA 20

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Mijëra Vitet	Satani lidhi 1000 Vitet	Lindja e Satanit dhe Sundimi i Martirëve	Mijëra Vitet	Sundimi i një Mijë Viteve
20:1-3	20:1-3 Shenjtorët Sundojnë me Krishtin 1000 Vjet	20:1-3	20:1-3	20:1-3
20:4-6	20:4-6	20:4-6	20:4-6	20:4-6
Mposhtja e Satanit	Rebelimi Satanik Shtypet	Humbja e Satanit dhe Konflikti Përfundimtar	Mposhtja e Satanit	
20:7-10	20:7-10	20:7-10	20:7-10	20:7-10
Gjykimi i Fronit të Madh të Bardhë	Gjykimi i Fronit të Madh të Bardhë	Gjykimi Përfundimtar	Gjykimi Përfundimtar	Gjykimi i Fundit
20:11-15	20:11-15	20:11-15	20:11-15	20:11-12 20:13-15

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih [“A Guide to Good Bible Reading”](#) [Një guidë për një lexim të mirë të Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimor udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet. Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA 20:1-15

- A. Kapitulli 20 duhet të lidhet teologjikisht me Zbulesën 19 (Ardhja e Dytë) dhe Zbulesën 21-22 (mbretëria e përjetshme). Pyetja interpretative është nëse Ardhja e Dytë e paraprin mbretërimin mijëvjeçar të Krishtit. Nëse po, atëherë një formë e para-mijëvjeçarizmit është e pashmangshme (nëse kjo duhet të interpretohet si narrativë historike). Por, po sikur Zbulesa 20-22 të jenë një njësi e re që rikapitullon Zbulesën 17-19 (shih W. Hendriksen [Uilliam Hendriksën], *More Than Conquerors* [Më Shumë se Fitimtarë])? Ky ndryshim do të ishte i ngjashëm me rikapitullimin midis vulave, borive dhe enëve, dhe në atë rast një formë e idealizmit ose pamijëvjeçarizmit përshtatet më mirë.

B. Zbulesa 20 prezanton disa koncepte teologjike jo të zbuluara në pjesë të tjera të Biblës:

1. Një ringjallje në dy faza
2. Një mbretërim të kufizuar e të përkohshëm të martirëve
3. Një mbretërim mesianik për 1000 vjet
4. Një mbretërim të padobishëm të Mesias (njerëzimi rebelohet sërish pas nxitjes së Satanit pas një mbretërimi 1000 vjeçar të Krishtit)
5. Një betejë tjetër me jobesimtarët pas gjykimit të Fronit të Madh të Bardhë

C. Vështirësitë në interpretim ekzistojnë për shkak të

1. Veçantive teologjike të Zbulesës 20
2. Paqartësisë në disa zona kyçe
 - a. Lidhja e Satanit, Zbu. 20:2
 - b. Numri i grupeve tek Zbu. 20:4
 - c. Kush është përfshirë në ringjalljen e parë, Zbu. 20:5
 - d. Përgjigjet ndaj pyetjeve kush, ku dhe si, për këtë sundim me Krishtin, Zbu. 20:6. Nga ku vijnë “kombet” tek Zbu. 20:8
 - e. Kuptimi dhe vendndodhja e “qytetit të dashur,” Zbu. 20:9
 - f. Kush është përfshirë në Gjykimin e Fronit të Bardhë tek Zbu. 20:11-15 dhe si lidhet ai me Mate. 25:31 e në vazhdim
3. Gjetet një mungesë e theksuar dakordësimi midis komentatorëve të perëndishëm, besimtar, edhe mes atyre që mbrojnë të njëjtën teori mijëvjeçariste. Teoria mijëvjeçariste nuk duhet të ndikojë në realitetin e Ardhes së Dytë fizike, të vërtetë, së cilës i referohet shpesh Dhjata e Re.
4. Disa citime të vlefshme nga njerëz të cilëve iu besoj
 - a. Në komentarin e tij, *Revelation* [Zbulesa], George E. Ladd [Xhorxh I Led] thotë: “Ungjillizimi amerikan ka vendosur një theks të pajustificuar mbi këtë doktrinë të mijëvjeçarizmit. Një gjë është e qartë: ai (Jezusi) nuk është i shqetësuar që të mësojë për një mbretëri tokësore të përkohshme përpara rregullit të përjetshëm në Epokën që do të Vijnë”.
 - b. Në librin e tij *Word Pictures in the New Testament* [Figura Fjale në Dhjatën e Re] A. T. Robertson [Ej Ti Robertsën] thotë: “Ky libër i mrekullueshëm është shkruar për të ngushëlluar shenjtoret në një periudhë shtrëngimi të madh, jo për të krijuar grindje mes tyre” (fq. 457-458).
 - c. Tek *Worthy is the Lamb* [I Denjë është Qengji], Ray Summers [Rej Samërs] thotë: “Ky kapitull duhet përçqsuar me shumë përlulsi në frymë, me një njohje të veshtirësive të tij, një shmangie të pohimeve dogmatike dhe respekt për interpretimin e sinqertë të të tjerëve. Ky kapitull ka qënë një sfond debati të hidhur për të krishterët e shumë shekujve” (fq. 202).
 - d. Tek komentari i tij *The Book of Revelation, New International Commentary Series* [Libri i Zbulesës, Seria e Re e Komentarit Ndërkombëtar], Robert H. Mounce [Robërt Ejc Mauns] thotë: “Duke gjykuar nga vëmendja e madhe që i është dhënë nga shumë shkrimtarë dhjetë vargjeve të para të kapitullit 20, mund të mendohet se është segmenti i vetëm më i rëndësishëm i librit të Zbulesës. Tendanca e shumë interpretuesve në këtë pikë është të bëhen apologjistë për një përshtypje të caktuar të mijëvjeçarit. Pa mohuar rëndësinë e këtij pasazhi të rëndësishëm, ai nuk duhet të ngrihet mbi tema aq bazë si rikthimi i Krishtit, gjykimi i fundit dhe heqja e të gjithë ligësisë, dhe shkëlqimi i gjendjes së përherëshme. Një lexim i kujdesshëm i pasazhit mijëvjeçarist (Zbu. 20:1-10) do të tregojë se ndoshta është i kufizuar vetëm tek martirët e ringjallur, dhe nuk përmban asnjë tregues specifik se

mbretërimi i tyre me Krishtin do të ndodhë në tokë ose do të ndjekë domosdoshmërisht ardhjen e dytë” (fq. 351).

D. Mbretërimi mijëvjeçarist nuk është i njëjtë me

1. Epokën Mesianike, apo
2. Mbretërinë e Perëndisë (si pika 1 dhe 2 janë të përjetshme, shih Dan. 7:14,27; Isa. 9:7; Luka 1:33; 2 Pjet. 1:11; Zbu. 11:15; 22:5)

E. Koncepti i 1000 viteve të lumturisë me Krishtin mund të ketë ardhur nga ideja e 6000 viteve histori dhe pastaj një shlodhje sabatike e begatisë, me pikënisje nga Zanafilla 1. Duket se ky (paramijëvjeçarizëm historik) ka qënë pjesë e disa shkrimeve të hershme të krishtera (shih Letrat e Barnabës 15 dhe II Enoch [Eunuku II] 33).

F. Ky kapitull është qartazi zbulesë e frymëzuar dhe ka një qëllim hyjnor. Megjithatë, cili është qëllimi:

1. Skicimi i ndodhive të kohëve të fundit
2. Paraqitja e njohurive frymore në luftën frymore të çdo epoke?

Interpretuesit duhet të bëjnë kujdes që të mos vendosin planin e tyre, por atë të Gjonit. Kurioziteti, dëshira për të qënë i pari apo besnikëria ndaj një pozicioni apo mësuesi teologjik ka shkaktuar një legjion interpretimesh dhe qëndrimesh të gabuara. Plani / qëllimi i Gjonit përcillet në zgjedhjen e tij të zhanrit dhe pamjeve nga Dhjata e Vjetër, dhe jo nga Dhjata e Re! Të marrësh letërsinë apokaliptike në mënyrë të drejtpërdrejtë nuk është një shenjë konservatizmi, por një entuziazëm i keqduhëhequr! Pse përpiqen interpretuesit modernë që të bëjnë disa nga simbolet e Gjonit të jenë të drejtpërdrejta dhe disa të tjerë figurative? Ato janë të gjitha figurative (kjo nuk do të thotë se ato nuk janë të vërteta)! Prezantimi i Gjonit për fundin e kohërave është kryesisht një strukturë e Dhjatës së Vjetër. Ai duket se qëllimisht shpërfill mësimet eskatologjike të Jezusit dhe të Palit. Shkrimtarët biblikë, si të Dhjatës së Vjetër dhe të Dhjatës së Re, nuk zbulojnë një eskatologji sistematike. Ata sigurisht prezantojnë të vërtetën, por jo në një mënyrë logjike, kronologjike apo sistematike! Le të pranojmë të vërtetat qëndrore të vegjimeve dhe të mos jemi dogmatikë për detajet.

G. Këtij kapitulli i kanë dhënë të mbajë peshë teologjike jashtë proporcionit në vendin e tij në strukturën dhe mesazhin e përgjithshëm të librit! Ky nuk është një tekst kryesor i autorit! Mijëvjeçari është një pararendës ndaj mbretërimin të përjetshëm të Perëndisë. Vetëm Zbulesa zgjedh të përmendë këtë mbretërim të përkohshëm Mesianik. Ai shfaqet në një zhanër që komunikon të vërtetën me anë të gjuhës simbolike. Personalisht, nuk është mbretërimi mijëvjeçarist që më surprizon (nën dritën e teksteve të Dhjatës së Vjetër), por

1. Gjykimi në dy faza
2. Përzjerja e shenjtorëve të ringjallur me njerëzit normal së bashku në një rrethanë tokësore
3. Prania e rebelimit pas një mbretërimi të gjatë Mesianik

A do të jetë mbretërimi personal i padobishëm në vendosjen e njerëzimit në drejtësi edhe në mungesë të Satanit? Apo është kjo një mënyrë simbolike për të treguar qartazi se sa larg mund të shkojë dhe sa i pangopur është njerëzimi?

H. Perëndia na ndihmoftë të gjithëve nën dritën e Zbu. 22:18-19! Ne të gjithë ndikohemi nga natyra jonë mëkatore, epoka kur jetojmë, eksperiencia jonë dhe mësuesit tanë!

AUTORË NDIHMËS

- A. Alan Johnson [Allën Xhonsën], “Revelation” [Zbulesa], *The Expositors Bible Commentary* [Komentari Biblik i Shpjeguesit], vol. 12
- B. George Ladd [Xhorxh Led], *Revelation of John* [Zbulesa e Gjonit]
- C. Leon Morris [Lion Morris], “The Revelation of St. John” [Zbulesa e Shën Gjonit], *Tyndale New Testament Commentaries* [Komentaret e Tindalit të Dhjatës së Re], vol. 20
- D. Robert Mounce [Robërt Ejç Mauns], “The Book of Revelation [Libri i Zbulesës], *The New International Commentary* [Seria e Re e Komentarit Ndërkombëtar]
- E. Ray Summers [Rej Samërs], *Worthy Is the Lamb* [I Denjë është Qengji]
- F. Craig Blaising [Kreig Blleising] dhe Darrell Bock [Derëll Bok], *Progressive Dispensationalism* [Dispensacionalizëm Progresiv]
- G. D. Brent Sandy [Di Brent Sendi], *Plowshares and Pruning Hooks* [Parmenda dhe Drapërit]

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 20:1-3

¹ Dhe pashë një engjëll që zbriste nga qielli, duke pasur çelësin e humnerës, dhe një zinxhir të madh në dorë. ² Ai e kapi dragoin, gjarpërin e lashtë, që është djalli dhe Satani, dhe e lidhi për një mijë vjet, ³ dhe e hodhi atë në humnerë, dhe e mbylli atë dhe vulosi mbi të, që të mos i mashtrojë më kombet, deri sa të mbushen një mijë vjet; dhe pas këtyre ai duhet zgjidhur për pak kohë.

20:1 “Dhe pashë një engjëll që zbriste nga qielli, duke pasur çelësin e humnerës” Kjo referencë është e ngjashme me engjëllin që kishte çelësin për humnerën tek Zbu. 9:1-2,11. Është interesante që Satani është lidhur nga një engjëll i paemërtuar.

▣ **“çelësin e humnerës”** Ne kemi parë dy “çelësa” tek Zbulesa. Jezusi ka çelësat për Vdekjen dhe Hadesin tek Zbu. 1:18 dhe engjëlli i paemërtuar ka çelësin e humnerës tek Zbu. 9:1. Termi “çelës” është metaforik për “autoritet mbi”.

Termi “humnerë” është fjala greke për “thellësi” me një formë alfa privative (gropa e pafundme) dhe është diskutuar tek Zbu. 9:1. Ai duket se është burgu i frymërave demonike. Megjithatë, ky nuk mund të jetë një interpretim absolut për shkak të përdorimit të tij nga Pali tek Rom. 10:7. Ai mund të jetë sinonim me “Tartarin” si një vend burgosjeje i të gjitha frymërave të liga (shih Luka 8:31; Juda 1:6; 2 Pjet. 2:4). Në Judaizmin rabinik të shekujve të 2-të dhe të 3-të, kjo kuptohet se ishte pjesa të padrejtëve tek Hadesi.

20:2 “dragoin, gjarpërin e lashtë, që është djalli dhe Satani” Këta katër tituj të të ligut, që u diskutuan tek Zbu. 12:9, theksohen se përkufizojnë pikërisht se kush do të lidhet dhe më vonë do të hidhet në liqenin e zjarrit (shih Zbu. 20:10). Kjo lidh Fillimin (shih Zanafilla 3) me Fundin (Zbulesa 20-22).

Termi “dragoi” (shih [Special Topic: A Great Red Dragon](#) [Temë e Veçantë: Një Dragua i Madh i Kuq]) mund të jetë

1. Paralel me “gjarprin”. Në Dhjatën e Vjetër termi hebraik *tannin* (shih [Special Topic: The Serpent](#) [Temë e Veçantë: Gjarpëri]) mund t’i referohet
 - a. Gjarpërit të tokës (shih Eksod. 7:9,10,12; Ligji i Përt. 32:33; dhe ndoshta Psa. 91:13)
 - b. Gjarpërit të detit (shih Zan. 1:21; Psa. 148:7)

2. Paralel me përbindëshin mitik të detit, Leviathan-in (shih Job 7:12; Psa. 74:13-14; Isa. 27:1), i cili përdoret për të përshkruar një nga krijesat e Perëndisë (shih Job 41; Psa. 104:24-26), ose si një simbol i të ligut (si Rahabi, shih Isa. 51:9)
3. Përdorur simbolikisht për drejtuesit e armiqve të Izraelit
 - a. Egjipti (shih Psa. 87:4; Rahab; Ezek. 29:3)
 - b. Babilonia (shih Jer. 51:34)
4. Përdorur në mitologjinë Mesopotamike si përbindëshi i kaosit (shih Hyrja tek Zbulesa 12 pika B, dhe specifikisht tek Zbu. 12:3)

Versioni i Mbretit Xhejms përkthen të dy termat *tannin* dhe *tannim* (ulëritësit ose çakejt, shih Job 30:29; Psa. 44:19; Isa. 13:22; 34:13; 35:7; 43:20; Jer. 9:11; 10:22; 49:33; 51:37; Ezek. 29:3 dhe Mik. 1:8) si “dragonj”, por ato nuk janë terma të lidhur. Çakej është shumësi i fjalës *tan*.

[Special Topic: Serpent](#) [Temë e Veçantë: Gjarpër]

[Special Topic: Leviathan](#) [Temë e Veçantë: Leviathan]

▣ **“e lidhi për një mijë vjet”** Njerëzit gjithnjë kanë ndjerë se dënimi i përbashkët si rezultat i zgjedhjeve të Adamit dhe Evës është i padrejtë. Mund të jetë që kjo heqje e së ligut dhe tundimit jep një rrethanë teologjike të ngjashme me Kopështin e Edenit. Jo vetëm do të kursehet njerëzimi nga tundimi prej Satanit, por njerëzit gjithashtu do të shijojnë praninë e Mesias të Përlëvdur për një periudhë të zgjatur. Tragjedia është që njerëzimi do të rebelohet sërish kundër sundimit të Perëndisë në Krishtin (shih Zbu. 20:7-9)!

Koncepti i Dhjatës së Vjetër i dy epokave hebraike ishte një mënyrë për të përshkruar konfliktin midis së mirës dhe së keqes (dualizmi i kufizuar). Hebrenjtë e imagjinonin këtë konflikt kozmik si të ishte i zgjidhur në një betejë të fundit të kohërave (shih Psalmi 2). Gjoni i përdor këto pamje për të ndihmuar të krishterët e persekutuar në kohën e tij dhe në çdo kohë. Në një libër me një simbolizëm kaq të dukshëm dhe një zbuluesë kaq të izoluar dhe të papërsëritur si me 1000 vite mbretërim, pse do të donte dikush ta interpretonte këtë në mënyrë të drejtpërdrejtë? Përgjigja gjendet tek presupozimet e interpretuesit dhe jo tek eksegjeza. Nuk është një çështje e të besuarit të Biblës; është një çështje e interpretimit të përshtatshëm dhe konsistent të letërsisë apokaliptike. Dëshira e besimtarëve për më shumë informacion mbi fundin e kohërave i ka shpënë ata (1) që ta kthejnë këtë libër në një prezantim kronologjik të Ardhjes së Dytë dhe (2) të sforcojnë detajet që të përshtaten me historinë, kulturën dhe planin e tyre interpretues dhe teologjik. Nëse kjo merret fjalë për fjalë, jo vetëm të krishterët që jetuan dhe vdiqen gjatë kësaj periudhe do të mbretërojnë me Krishtin (shih Zbu. 20:4-5)!

20:3 “dhe e hodhi atë në humnerë, dhe e mbylli atë dhe vulosi mbi të” Gjenden pesë folje të lidhura me lidhjen e Satanit nga engjëlli i paemërtuar:

1. “ai e kapi atë”
2. “e lidhi atë”
3. “e hodhi atë”
4. “e mbylli atë”
5. “e vulosi atë”

Të gjitha këto janë forma treguese aktive aoriste. Kjo nënkupton një heqje të plotë të ndikimit të Satanit. Ky mund të jetë një aludim ndaj Isa. 24:22.

▣ **“që të mos i mashtrujë më kombet”** Mashtrimi ka qënë gjithnjë qëllimi të ligut dhe i agentëve të tij (shih Zbu. 12:9 13:11-14; 16:14; 19:19; 20:8). Për shkak se e dinte se koha e tij ishte e shkurtër (shih Zbu. 12:12), ai po përpiqej që të shpinte sa më shumë të mundej nga krijimi i dashur i Perëndisë, burra dhe gra, larg prej Tij në

rebelim dhe në mosbesim. Ai gjithashtu dëshiron adhurim, sikurse mund të shihet tek tundimi i Jezusit tek Mate. 4:9 dhe 13:4.

Një pyetje shumë me vend është, kujt i referohet “kombet”? Kombet mosbesuese u shkatërruan më parë tek Zbu. 17:2; 18:3 dhe 19:18-21. Disa kanë thënë se i referohet të njëjtëve kombe, por është mbetja e tyre, jo ushtria e mposhtur. Disa të tjerë kanë thënë se janë kombe të tjera të cilët nuk ishin përfshirë në konspiracionin anti-Perëndi, anti-Krisht. Simbolizmi i “kombeve” është shumë i vështirë (shih shënimet tek Zbu. 2:26 dhe 10:11) sepse ata shihen sërish tek Zbu. 22:2, edhe pas shkatërrimit të Satanit dhe të gjithë jobesimtarëve.

Është e mundur që Zbu. 19:11-21 (dmth., Zbu. 17-19) rikapitulohet tek Zbu. 20:1-10 (dmth., Zbulesa 20-22). Kjo mund të zgjidhë pyetjen e pranisë së “kombeve” pas një gjykimi të plotë dhe përfundimtar të kapitullit 19. “Kombet” zakonisht i referohen popujve të këqij dhe të paperëndishëm (shih shënimin tek Zbu. 2:26 dhe 10:11 dhe artikullin nga Dave Mathewson [Dejv Methjusën], “A Re-examination of the Millennium in Rev. 20:1-6: Consummation and Recapitulation” [Një Riekzaminim i Mijëvjeçarit tek Zbu. 20:1-6: Konsumimi dhe Rikapitullimi] tek JETS, vol. 44 numri 2, botim i Qershor 2001, fq. 237-251). Gjetja e Satanit tek Zbu. 20:1-10 do të ishte analoge me Luka 10:17-20 (Satani i dëbuar nga qielli); Mate. 12:26-29 (mbretëria e Satanit e mposhtur nga ekzorcizmi i Jezusit); Kol. 2:10,15 (sunduesit dhe autoritetet e çarmatosura). Zbulesa 20:1-10 do t'i referohej fitores së Krishtit në ardhjen e Tij të parë dhe rezultatet qëndrojnë deri pak para ardhjes së Tij të dytë (pamijëvjeçarizmi).

Nëse ky rikapitullim është i vërtetë, atëherë ai tregon se si Gjoni ndikohet nga motivet e betejës së vetme të kohëve të fundit tek Ezekiel 38-39 (dhe gjithashtu tek Psalmi 2). Gjoni ka marrë këtë konfrontim të Dhjatës së Vjetër me kombet e paperëndishme në Azinë e Vogël dhe i ka universalizuar ato në betejën eskatologjike midis popullit të Perëndisë dhe popullit të ndikuar nga Satani dhe mosbesimi.

▣ **“deri sa të mbushen një mijë vjet; dhe pas këtyre ai duhet zgjidhur për pak kohë”** Ka pasur shumë diskutime mbi pse Satani “duhet” (*dei*) të zgjidhet për pak kohë. Disa e shohin atë si Perëndia që tregon drejtësi të ndëshkimit të Tij ndaj njerëzve rebelë; të tjerë e shohin atë si ndoshta një mundësi tjetër për shpengim si tek Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11.

Gjithashtu është e mundur të shihet lidhja e Satanit si një simbolikë e mposhtjes përfundimtare të së ligut duke përdorur pamje hebraike apokaliptike nga I Enoch [Eunuku I] 10:4-6,11-13, ku Azazel (demoni i shkretuar i Lev. 16:8,10,26) gjithashtu burgoset nga një engjëll që ai të mos mund të shpjerë njerëzit në rrugën e gabuar. Burgosja ishte një mënyrë e mbajtjes së engjëjve të këqij deri në ditën e gjykimit tek Isa. 24:21-22; 2 Pjet. 2:4; dhe Juda 1:6.

Gjithashtu është e mundur që zgjidhja e tij shtyn konfrontimin e kohëve të fundit, një herë e përgjithmonë midis Perëndisë, Mesias, Frymës dhe ndjekësve të tyre përkundrejt Satanit, bishës së detit, bishës së tokës dhe ndjekësve të tyre. Krijimi do të spastrohet nga ligësia. Historia është bërë një fushëbetë, historia do të jetë skena e konfrontimit përfundimtar. Motivi i Dhjatës së Vjetër merret nga Psalmi 2 dhe Ezekieli 38-39. I njëjti gjykim i kohëve të fundit shihet tek Zbu. 19:19-21. Nëse kjo është e vërtetë, atëherë Zbulesa 17-19 dhe 20 është paralel dhe mbulon të njëjtën periudhë nga ardhja e parë e Krishtit deri tek ardhja e Tij e dytë.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 20:4-6

⁴Dhe pashë frone, dhe ata u ulën mbi to dhe atyre iu dha pushteti që të gjykojnë edhe pashë shpirtat e atyre që u ishin prerë kokat për dëshminë e Jezusit dhe për fjalën e Perëndisë, dhe të cilët nuk e kishin adhuruar bishën, dhe as figurën e saj dhe nuk kishin marrë damkë mbi ballin e tyre dhe në duart e tyre. Këta u kthyen në jetë e mbretëruan me Krishtin për një mijë vjet. ⁵Por të vdekurit e tjerë nuk u kthyen në jetë deri sa të mbusheshin një mijë vjet. Kjo është ringjallja e parë. ⁶I lum dhe i shenjtë është ai që ka pjesë në ringjalljen e parë. Mbi ata vdekja e dytë nuk ka pushtet, por ata do të jenë priftërinj të Perëndisë dhe të Krishtit dhe do të mbretërojnë me të një mijë vjet.

20:4 “Dhe pashë frone” Ky është një aludim ndaj Dan. 7:9. Frone të shumta përmenden tek Zbulesa:

1. Froni i Perëndisë (shih Zbu. 5:1,1,17; 6:16; 7:10,15; 19:4; 21:5)
2. Froni i Satanit (shih Zbu. 2:13)
3. Froni i bishës (shih Zbu. 13:2; 16:10)

Është një metaforë e autoritetit dhe fuqisë.

▣ **“dhe ata u ulën mbi to”** Ky është një aludim ndaj Dan. 7:22. Pyetja është, kujt i referohet “to”? Tek Danieli mund të ishte pritësi engjëllor ose shenjtorët. Ka pasur shumë diskutim mes komentatorëve se sa grupe përmenden në këtë varg.

1. Disa shohin tre grupe (ata mbi fronë, të krishterët e martirizuar dhe të krishterë të tjerë që nuk adhuruan bishën)
2. Disa shohin dy grupe
3. Disa shohin një grup

Nëse është një grup, ai i referohet martirëve të krishterë. Megjithatë, nuk ka asnjë paralelizëm tjetër në Shkrime ndaj një mbretërimi të kufizuar të martirëve. Bibla premtom një mbretërim ndaj të gjithë shenjtorëve (shih Zbu. 3:21; 5:10; 22:5; Mate. 19:28; Luka 22:29-30; 2 Tim. 2:12). Shih [Special Topic: Reigning In the Kingdom of God](#) [Temë e Veçantë: Mbretërimi në Mbretërinë e Perëndisë]

Të tjerë bazojnë pikëpamjen e tyre të dy grupeve në frazën e shkurtër në pjesën e fundme të Zbu. 20:4 “dhe të cilët nuk e kishin adhurar bishën”. Ata e shohin këtë si një grup të dytë të të krishterëve, të gjithë besimtarët që pësuan një vdekje natyrale por refuzuan të adhurojnë bishën. Nën dritën e Ardhjes së Dytë tek Zbu. 19 dhe gjykimit të Fronit të Madh të Bardhë të Zbu. 20:11, ky mund të jetë interpretimi më i mirë. Nëse ky interpretim është i vërtetë, atëherë gjykimi i Fronit të Madh të Bardhë i vargjeve 11 e në vazhdim i referohet vetëm të humburve dhe nuk është një paralelizëm i drejtpërdrejtë me Mate. 25:31 e në vazhdim.

NASB, Peshitta	“dhe gjykimi iu dha atyre”
NKJV	“dhe gjykimi iu besua atyre”
NRSV	“iu dha autoritet të gjykojnë”
TEV	“iu dha fuqi të gjykojnë”
NJB	“iu akordua fuqi që të japin gjykim”
REB	“atyre që iu besua gjykimi”

Kjo frazë greke mund t’i referohet ose

1. Mbretërimin të tyre me Krishtin (shih Zbu. 2:26-27; 1 Kor. 6:2)
2. Marrjes së drejtësisë për ta (shih Zbu. 6:9-11; Dan. 7:22).

▣ **“shpirtrat e atyre që u ishin prerë kokat”** Disa e interpretojnë këtë si shpirtra të shkëputur nga trupi (shih Zbu. 6:9). Termi “prerë kokat” i referohet sëpatës me dy presa që u përdor për dënimin me vdekje në Republikën Romake (shih Rom. 13:4 dhe Josephus [Jozefi], *Antiquities of the Jews* [Antikitete të Hebrenjve], 14.9.4). Kjo i referohet martirëve të krishterë.

▣ **“dhe të cilët nuk e kishin adhurar bishën”** Kjo frazë mund t’i referohet

1. Nëse fraza e mësipërme i referohet martirëve, atëherë kjo frazë i referohet të tjerëve që vdiqën gjatë kësaj periudhe kohe (shih Zbu. 13:15).
2. Nëse kjo është një pamje e periudhës midis dy ardhjeve të Krishtit, atëherë i referohet të gjithë besimtarëve.
3. Nëse kjo është thjesht periudha e fundit të kohërave, atëherë vetëm atij brezi.

▣ **“nuk kishin marrë damkë”** Shih shënimin tek Zbu. 13:16-17. Damka është paralele me “të cilët nuk e kishin adhuruar bishën dhe as figurën e saj”.

▣ **“Këta u kthyen në jetë”** Termi (*zōē*) shpesh i referohet ringjalljes fizike (shih Mate. 9:18; Gjoni 4:25; Veprat e Apo. 1:3, 9-11; Rom.14:9; Zbu. 1:18; 2:8; 13:14). Interpretuesit nuk mund ta interpretojnë një përdorim të termit në Zbu. 20:4 si një ringjallje frymore dhe përdorimin e dytë tek Zbu. 20:5 si një ringjallje fizike. A kanë martirët që mbretërojnë me Krishtin trupa të ringjallur apo trupa fizikë të cilët prishen? Nëse ata kanë trupa të ringjallur, po “kombet” atëherë?

▣ **“e mbretëruan me Krishtin për një mijë vjet”** Koncepti i Jezusit që mbretëron përmendet tek Zbu. 12:5; 19:5 dhe duket se aludohet tek Psa. 2:8-9; shenjtoret që mbretërojnë me Krishtin përmenden tek Mate. 19:28; Luka 22:28-30; 2 Tim. 2:12; Zbu. 3:21; 5:10; 20:4,6 dhe 22:5. A është mbretërimi mijëvjeçarist apo i përhershëm (shih Dan. 7:14,18,27 dhe Zbu. 22:5)? A është mbretërimi tokësor (shih Zbu. 5:10) në një kontekst palestinez apo në një kontekst universal? Shih grafikun e pikëpamjeve të ndryshme mijëvjeçariste në fund të këtij komentari.

Nëse 1000 vitet janë simbolikë e epokës së kishës (mishërimi për *Parousia*), atëherë këto 1000 vite (10x10x10 – forma superlative hebraike e numrit të plotësisë) i referohen përjetësisë.

Megjithatë, ky skenar nuk përputhet shumë mirë me Zbu. 20:5-6. Ky është një shembull i mirë i mënyrës se si një përqsje interpretuese i përgjigjet disa teksteve mirë, por jo të gjithave. Këto skema të ndryshme interpretuese u zhvilluan ndërsa interpretues të ndryshëm theksojnë tekste të ndryshme dhe lexojnë të gjithë Dhjatën e Re përmes teksteve të caktuara të zgjedhura si “kyçe”. Këtu ka paqëndrueshmeri, këtu ka paqartësi, këtu ka mister. Le të mos e përziejmë problemin me ekskluzivizëm dhe dogmatizëm!

[Special Topic: Reigning In the Kingdom of God](#) [Temë e Veçantë: Mbretërimi në Mbretërinë e Perëndisë]

20:5 Përkthimet NRSV dhe TEV e bëjnë Zbu. 20:5 një parantezë. Se kush është i përfshirë në këtë ringjallje të parë do të përcaktojë se kush është i përfshirë në gjykimin e përgjithshëm të Zbu. 20:11 e në vazhdim. Këto janë mundësitë për “të vdekurit e tjerë.”

1. Të humburit (shih Zbu. 20:6; Dan. 12:2)
2. Të krishterët nga periudha të mëparshme (shih Zbu. 20:6; 2 Tim. 2:12)
3. Të krishterë nga kjo periudhë, por që pësuan vdekje natyrale (shih Zbu. 20:4c)

▣ **“ringjallja e pare”** Përgjatë Dhjatës së Re ka pasur një theks mbi ringjalljen e të vdekurve (shih Gjoni 5:28-29; Luka 14:14; Veprat e Apo. 24:15; 1 Kor. 15:52; Fil. 3:3; 1 Thes 4:16; 2 Thes. 1:7-10). Megjithatë, nuk ka asnjë paralelizëm në Bibël për dy ringjallje të ndara për besimtarët, vetëm nëse është një aludim ndaj ringjalljes së dyfishtë të Dan. 12:2 (të humburit dhe të shpetuarit), edhe pse George Ladd [Xhorxh Led] i sheh Gjoni 5:29 dhe 1 Kor. 15:24-25 si paralelizime të mundshme. Të gjitha sistemet teologjike, edhe ato që besojnë në një mbretërim të vërtetë prej një mijë vitesh, kanë probleme madhore interpretative me këtë ndarje të ringjalljes. A janë të krishterët e rrëmbyer (shih 1 Thes. 4:13-18; Zbu. 4:11 ose 11:12) të përfshirë në mbretërimin një mijë vjeçar; a janë besimtarët e Dhjatës së Vjetër të përfshirë në mbretërimin një mijë vjeçar? A përfshin kjo martirët e Dhjatës së Vjetër, apo vetëm ata që u martirizuan gjatë shtrëngimit të fundit të kohërave?

▣ **“ata do të jenë priftërinj të Perëndisë dhe të Krishtit”** Ky është një aludim ndaj Eksod. 19:5-6. Kjo terminologji, që i referohet Izraelit si instrument i Perëndisë për t’iu zbuluar johebrenjtve dhe për t’i shpenguar ata, është zgjeruar në Dhjatën e Re që të përfshijë të gjithë kishën (shih 1 Pjet. 2:5,9 dhe Zbu. 1:6; 5:10). Në letrën ndaj kishës së Filadelfisë, një aludim bëhet ndaj shenjtoreve në lidhje me një tempull (shih Zbu. 3:12). Metafora ka ndryshuar nga shërbëtorë të Perëndisë për këtë botë tek marrëdhënia intime me Perëndinë.

20:6 Ky varg i shton problemit interpretues. A do të ishte ndonjë nga besimtarit subjekt i një vjdekjeje të dytë, e cila është një metaforë për ferrin (shih Zbu. 20:6)? A janë vetëm martirët priftërinj të Perëndisë apo janë të gjithë shenjtorët (shih Zbu. 1:6; 5:10; 2 Pjet. 2,5,9)? A do të mbretërojnë vetëm martirët e shekullit të parë apo do të jenë të përfshirë martirët e Dhjatës së Vjetër, a do të jenë të përfshirë martirët e çdo epoke apo do të jenë të përfshirë të gjithë të krishterët që qëndruan besnikë?

Oh, sa shumë pyetje!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 20:7-10

⁷ Dhe kur të kryhen të një mijë vjetët, Satani do të zgjidhet nga burgu i tij, ⁸ dhe do të dalë të mashtrojë kombet që janë në të katër anët e dheut, Gogun e Magogun, që t'i mbledhë ata për luftë; numri i tyre do të jetë si rëra e detit. ⁹ Dhe ata do të lëvizin në të gjithë sipërfaqen e dheut dhe do ta rrethojnë fushën e shenjtorëve dhe qytetin e dashur. Por nga qielli do të zbresë zjarr, i dërguar nga Perëndia, dhe do t'i përprijë. ¹⁰ Atëherë djallin që i kishte mashtruar, do ta hedhin në liqenin e zjarrit e të sqfurit, ku janë bisha dhe profeti i rremë; dhe do të mundohen ditë e natë në shekuj të shekujve.

20:7 “Satani do të zgjidhet nga burgu i tij” Ezekieli 36-39 është sfondi ndaj këtij konteksti. Tek Ezekieli, populli i Perëndisë prehet i sigurt në një vend eskatologjik (Juda ose Jeruzalemi ose Toka e Premtuar), por gjithësesi janë të sulmuar nga kombet e këqija (Gogu dhe Magogu). Në Judaizmin rabinik, këta dy armiq u përdorën për të përshkruar të gjithë armiqtë e Mesias dhe të popullit të Perëndisë. Fillimisht, Gogu ishte një njeri nga toka e Magogut, por në këtë kapitull, termat janë personifikuar në armiq binjakë. Gjoni gjithmonë i përpunon aludimet e tij ndaj Dhjatës së Vjetër për t’iu përshtatur lexuesve të tij të shekullit të parë.

[Special Topic: Satan](#) [Temë e Veçantë: Satani]

20:8 “dhe do të dalë të mashtrojë” Është mahnitëse që njerëzimi mund të drejtohet në rebelim pas 1000 vitesh mbretërim të Krishtit! A ishin këto kombe “mosbesuese” apo “fillimisht besuese”? A nuk është prania dhe mbretërimi i Krishtit i aftë që të shkaktojë një ndryshim të përherëshëm në shoqërinë njerëzore?

▣ **“Gogun e Magogun”** Ky është një aludim ndaj rebelimit të vazhdueshëm dhe kombeve mosbesuese. Pasi Izraeli restaurohet në tokën e premtuar (shih Ezekieli 37), bazuar në veprimet e Perëndisë (shih Ezekieli 36), Izraeli do të vazhdojë të ketë probleme me kombet që do ta pushtojnë atë sërish (“Gogut të vendit të Magogut, princ i Roshit, i Meshekut dhe i Tubalit”, Ezek. 38:2). Këto përfaqësojnë emrat e drejtuesve ose emrat rajonale të ushtrive pushtuese; Ezek. 38:5-6,13 e kthen atë në një ushtri ndërkombëtare. Kapitujt 38-39 të Ezekielit kanë rrethana të fundit të kohërave (shih Ezek. 38:8,10,14,16,18; 39:11). Këta kapituj kanë qënë burimi i shumë prej aludimeve të fundit të kohërave të marra nga Gjoni në Dhjatën e Vjetër. Gjërat do të përkeqësohen (dhimbjet e lidhjes së epokës së re) përpara se ato të përmirësohen (Jeruzalemi i ri).

Vini re se si Gjoni ka marrë tekste e Dhjatës së Vjetër por i ka përpunuar ato nën dritën e kulturës Greko-romake të shekullit të parë. Gogu, Magogu dhe Babilona nuk janë armiq nga Mesopotamia apo Turqia, por Roma.

▣ **“kombet që janë në të katër anët e dheut”** Ky është dukshëm një mashtrim dhe rebelim universal (shih Zbu. 7:1). Numri “katër” ka pasur rëndësi simbolike në përfaqësimin e të gjithë botës.

[Special Topic: Symbolic Numbers in Scripture](#) [Temë e Veçantë: Numra Simbolikë në Shkrime], numri 4

▣ **“si rëra e detit”** Kjo frazë është përdorur fillimisht për farën e Abrahamit (shih Zan. 15:5; 22:17; 32:12 dhe Heb. 11:12). Ky mund të jetë një tjetër shembull i të ligut që imiton termat që përshkruajnë popullin e Perëndisë. Megjithatë, për shkak të frazës së parë të Zbu. 20:9, ky duket se është një tjetër përkufizim për të përcaktuar një ushtri shumë të madhe.

20:9 A i referohet ky varg një beteje të vërtetë në rrafshinat e Megidos, ndërsa një ushtri e fundit të kohërave lëviz drejt qytetit palestinez të Jeruzalemit? Ka shumë aludime ndaj këtij skenari në Dhjatën e Vjetër (shih Psalm 2; Ezekiel 38-39; Dan. 9:24-27; Zak. 13-14). Megjithatë, Jeruzalemi është shumë milje larg nga Megido.

Tek Zbulesa, “qyteti” zakonisht është

1. Shoqëria njerëzore e organizuar dhe që funksionon e ndarë nga Perëndia, e personifikuar si Babilonia
2. Historikisht referuar Romës në kohën e Gjonit (shih Zbu. 14:8; 16:19; 17:18; 18:2,10,16,18,19,21)
3. Megjithatë, ndoshta referenca është ndaj qytetit të Jeruzalemit tek Zbu. 11:8 dhe këtu.

Autorët e Dhjatës së Re në përgjithësi, dhe Gjoni në veçanti, kanë marrë pamjet e Dhjatës së Vjetër dhe i kanë universalizuar ato për t’iu referuar të gjithë njerëzimit. Çështja tek Zbulesa nuk janë hebrejtë përkundrejt johebrejtëve, por besimtarët përkundrejt jobesimtarëve. Kjo atëherë është e njëjta me betejën e fundit të kohërave, si Zbu. 6:15-16; 11:18; 16:12,14,16; 19:19 (paralelizëm).

▣ **“dhe zjarr zbriti nga qielli dhe i përpiu ata”⁵¹** Ky është një aludim ndaj Ezek. 38:22 dhe 39:6. Kjo fitore i përket Perëndisë!

[Special Topic: Fire](#) [Temë e Veçantë: Zjarr]

20:10 “Atëherë djallin që i kishte mashtruar, e hodhën⁵² në liqenin e zjarrit e të sqfurit” Ky është vendi ku bisha dhe profeti i rremë u hodhën tek Zbu. 19:20. Ky është vendi ku do të hidhen Vdekja dhe Hadesi tek Zbu. 20:14 dhe ku të gjithë që nuk i kanë besuar Krishtit do të hidhen tek Zbu. 20:15. Është sinonim me *Gehenna* (ferri) dhe përfaqëson ndarje të përjetshme nga marrëdhënia me Perëndinë dhe Krishtin e Tij (shih Marku 9:43,48).

[Special Topic: Devil](#) [Temë e Veçantë: Djalli]

▣ **“dhe do të mundohen ditë e natë në shekuj të shekujve”** Ky është shumë i ngjashëm me Zbu. 14:10-11 dhe 19:5. Ndaj konceptit të një ndarje të përhershme është aluduar tek Mate. 25:46, ku i njëjti term (*aiōnios*), i përdorur për qiellin, përdoret për ferrin.

Pjesa më e madhe e gjykimeve të Perëndisë kanë qëllime shpenguese; kjo është e vërtetë për Dhjatën e Vjetër dhe Dhjatën e Re. Ferri nuk ka qëllime të njohura shpenguese. Ai përmbush premtimin e Perëndisë për të restauruar drejtësi. Ferri është izolimi i ligësisë nga krijimi i mirë i Perëndisë. Po aq i tmerrshëm sa është ferri për njerëzimin, është edhe më keq për Perëndinë. Duke lejuar krijimin e Tij më të lartë, njerëzimin, të ketë një mundësi zgjedhjeje (një aspekt i shëmbëlltyrës së Perëndisë tek njeriu), Perëndia e dinte se një përqindje e lartë do të zgjidhte vetveten dhe mëkatën. Ferri është një plagë e hapur dhe që pikon gjak në zemrën e Perëndisë, plagë kjo që nuk do të shërohet kurrë. Ferri është një mister tragjik i paradoksit të dashurisë dhe drejtësisë së përjetshme të Perëndisë!

[Special Topic: Forever \(Greek idiom\)](#) [Temë e Veçantë: Përgjithmonë (shprehje greke)]

⁵¹ Versioni në shqip është në kohën e ardhme: “nga qielli do të zbrësë zjarr... dhe do t’i përpijë” (shënim i përkthyesit).

⁵² Versioni në shqip është në kohën e ardhme: “do ta hedhin” (shënim i përkthyesit).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 20:11-15

¹¹ Pastaj pashë një fron të madh të bardhë dhe atë që ulej mbi të, nga prania e të cilit iku dheu dhe qielli, dhe nuk u gjet vënd për ata. ¹² Dhe pashë të vdekurit, të mëdhenj e të vegjël, që rrinin në këmbë përpara Perëndisë, edhe librat u hapën; dhe u hap një libër tjetër, që është libri i jetës; dhe të vdekurit u gjykuan në bazë të gjërave të shkruara në libra, sipas veprave të tyre. ¹³ Dhe deti i dorëzoi të vdekurit që ishin në të, dhe vdekja dhe Hadesi dorëzuan të vdekurit që ishin në ta; dhe ata u gjykuan secili sipas veprave të veta. ¹⁴ Pastaj vdekja dhe Hadesi u flakën në liqenin e zjarrit. Kjo është vdekja e dytë. ¹⁵ Dhe, nëse ndokush nuk u gjet i shkruar në librin e jetës, u flak në liqenin e zjarrit.

20:11 “Pastaj pashë një fron të madh të bardhë” Ky është një aludim ndaj Dan. 7:9. Froni i madh i bardhë duket se është një paralelizëm ndaj Mate. 25:31-46, por nëse ky është vetëm gjykimi i të humburve, ai nuk mund të jetë paralel me Mateun 25 sepse atje iu drejtohet së bashku deleve (të shpëtuar) dhe dhive (të humbur).

[Special Topic: Judgment in the NT](#) [Temë e Veçantë: Gjykim në Dhjatën e Re]

▣ **“dhe Atë që ulej mbi të”** Ky është një aludim ndaj Dan. 7:9. Në Dhjatën e Re Perëndia ka bërë Krishtin Gjyqtar (shih Gjoni 5:22,27; 9:39; Veprat e Apo. 10:42; 17:31; 2 Kor. 5:10; 2 Tim. 4:1 dhe 1 Pjet. 4:5). Megjithatë, në disa pasazhe, Krishti tha se Ai nuk erdhi që të gjykonte (shih Gjoni 3:17-21; 12:47-48). Krishti nuk erdhi që të gjykonte, por që të shpëtonte, e megjithatë, fakti që njerëzit e refuzuan Atë sjell gjykim mbi vetë ata. Kështu, kush ulet mbi këtë fron? A është Jezusi? Kjo është e mundur për shkak të Mate. 25:31-46 dhe sidomos Gjoni 5:22 dhe 2 Kor. 5:10, megjithatë, në pjesën më të madhe të kohës në Dhjatën e Re dhe sidomos në librin e Zbulesës, Perëndia At është Ai që ulet mbi fron (shih Rom. 14:10; Zbu. 5:1,7,13; 6:16; 7:10,15; 19:4 dhe 21:5).

▣ **“nga prania e të cilit iku dheu dhe qielli”** Disa e shohin këtë si heqje të mallkimit i cili ishte vendosur mbi krijimin fizik kur Adami dhe Eva u rebeluan dhe ranë (shih Zan. 3:17-19 dhe Rom. 8:19-22). Të tjerë e shohin këtë si një metaforë për shkatërrimin e plotë të rregullit fizik të tanishëm të përshkruar tek 2 Pjet. 3:10,12 (shih Veprat e Apo. 3:21; Rom. 8:21).

Kjo është gjuhë e Dhjatës së Vjetër që nënkupton:

1. Ardhen e Perëndisë tek krijimi i Tij, shih Psa. 114:3-6; Isa. 13:10; 24:19-20,23; Joel 2:10,30-31; 3:15; Zak. 14:6
2. Perëndia nuk ka më nevojë për dy dëshmitarët e Tij të përjetshëm, shih Num. 35:30; Ligji i Përt. 17:6; 19:15. Ai mbretëron!

Qielli në këtë kontekst nuk i referohet fronit të Perëndisë, por atmosferës mbi tokë si tek Zan. 1:1.

20:12 “Dhe pashë të vdekurit, të mëdhenj e të vegjël, që rrinin në këmbë përpara fronit⁵³” Përbërja e saktë e këtij grupi të madh është e pasigurtë dhe është zakonisht e bazuar tek presupozimet e lexuesit, sikurse janë pjesa më e madhe e interpretimeve të detajeve të vegjimeve në librin e Zbulesës.

Fraza “të mëdhenj e të vegjël” mund t’i referohet

1. Besimtarëve (shih Psa. 115:13; Zbu. 11:18; 19:5)
2. Jobsimtarëve (shih Zbu. 13:16; 19:18)

Në këtë kontekst ai është paralel me “dele dhe dhi” të Mate. 25:31-46 ose “gjërave qiellore, tokësore dhe nëntokësore” të Fil. 2:10-11.

⁵³ Versioni në shqip është: “përpara Perëndisë” (shënim i përkthyesit).

▣ **“edhe librat u hapën”** Ky është një aludim ndaj Dan. 7:10. Gjenden dy libra të përmendur: libri i veprave ose kujtimeve dhe libri i jetës (shih Zbu. 3:5; dhe 13:8). Libri i jetës përshkruhet tek Eksod. 32:32-33; Psa. 69:28; Isa. 4:3; Dan. 12:1; Luka 10:20; Fil. 4:3; Heb. 12:23; Zbu. 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27. Libri i veprave ose i kujtimeve përshkruhet tek Psa. 56:8; 139:16; Isa. 65:6; Mal. 3:16 dhe Zbu. 20:12-13. Këto janë metafora për kujtesën e Perëndisë. Perëndia do të merret me drejtësi me krijimin e Tij; njerëzit janë përgjegjës për veprimet dhe motivet e tyre dhe duhet të japin llogari tek Perëndia (shih Gal. 6:7). Ka vetëm një gjykim.

[Special Topic: The Two Books of God](#) [Temë e Veçantë: Dy Librat e Perëndisë]

▣ **“dhe të vdekurit u gjykuan në bazë të gjërave të shkruara në libra, sipas veprave të tyre”** Gjykimi bazohet tek zgjedhjet e stilit të jetesës së njerëzimit (shih Mate. 25:31-46). Ne korrim ato që mbjellim (shih Gal. 6:7). E vërteta teologjike që të gjithë njerëzit gjykojnë nga veprat e tyre mund të shihet tek Jer. 17:10; Mate. 16:27; 2 Kor. 5:10; Zbu. 2:23; 20:13. Për një listë të plotë të referencave shih shënimin tek Zbu. 2:23.

20:13 “deti... dhe vdekja dhe Hadesi dorëzuan të vdekurit që ishin në ta” Kjo nuk i referohet faktit që të vdekurit mbahen në tre vende të ndryshme; metaforat paralele pranojnë se të gjithë të vdekurit qëndruan përpara Perëndisë (shih Fil. 2:10-11).

20:14 “Pastaj vdekja dhe Hadesi u flakën në liqenin e zjarrit” Këto patën referencë më parë tek Zbu. 6:8. Vdekja, armiku i madh i njerëzimit (shih Heb. 2:14-15), është mposhtur dhe hequr (shih 1 Kor. 15:26,54-55; 2 Tim. 1:10; Zbu. 1:18; 21:4).

[Special Topic: Hades](#) [Temë e Veçantë: Hades]

▣ **“vdekja e dytë”** Bibla flet për tre faza të vdekjes:

1. Vdekje frymore, shih Zanafilla 3; Isa. 59:2; Rom. 5:12-21; 7:10-11; Efes. 2:1,5; Kol. 2:13; Jakobi 1:15
2. Vdekje fizike, shih Zanafilla 5
3. Vdekje të përjetshme të quajtur “vdekja e dytë” tek Zbu. 2:11; 20:6,14; 21:8, që i referohet Ferrit

20:15 “nëse emri i ndokujt⁵⁴” Kjo është një fjali kushtore e rendit të parë e cila nënkupton se do të ketë nga ata, emrat e të cilëve nuk janë shkruar në librin e jetës (një metaforë për ata që nuk kanë besuar tek Krishti).

▣ **“librin e jetës”** Shih shënimin tek Zbu. 13:8 dhe 20:12.

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t’ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t’ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. Pse kaq shumë komentatorë të perëndishëm dhe që besojnë te Bibla nuk bien dakord mbi interpretimin e këtij kapitulli?

⁵⁴ Versioni në shqip është: “nëse ndokush” (shënim i përkthyesit).

2. Nëse ky libër është shkruar në gjuhë simbolike (zhanër apokaliptik), pse kaq shumë njerëz e marrin këtë kapitull në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe historike?
3. Pse Satani lidhet për pak kohë? Nga ku vijnë kombet e Zbu. 20:3 dhe 8?
4. Sa grupe përfshihen tek Zbu. 20:4 dhe pse është kjo e rëndësishme?
5. Pse është kaq befasuese të gjesh një ringjallje prej dy fazash në këtë kapitull?
6. Si bashkë-ekzistojnë shenjtorët me kombet fizike?
7. Kush është i përfshirë në Gjykimin e Fronit të Bardhë të Zbu. 20:11-15?

ZBULESA 21-22

NDARJA E PARAGRAFËVE TË PËRKTHYESVE MODERNË

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Qielli i Ri dhe Toka e Re	Të Gjitha Gjërat të Bëra të Reja	Vegimi i Jeruzalemit të Ri (21:1-22:5)	Qielli i Ri dhe Toka e Re	Jeruzalemi Qiellor
21:1-4 (3b-4)	21:1-8	21:1-4	21:1-4	21:1-4
21:5-8		21:5-8	21:5-8	21:5-8
Jeruzalemi i Ri	Jeruzalemi i Ri	Matja e Qytetit	Jeruzalemi i Ri	Jeruzalemi Mesianik
21:9-14	21:9-21	21:9-14	21:9-21	21:9-14
21:15-21	Lavdia e Jeruzalemit të Ri	21:15-21		21:15-22:2
		Lumi dhe Pema e Jetës		
21:22-22:5	21:22	21:22-22:5	21:22-22:3a	
	Lumi i Jetës			
	22:1-5		22:3b-5	22:3-5
Ardhja e Krishtit	Koha po Afron	Epilogu	Ardhja e Jezusit	
22:6-7	22:6-11	22:6	22:6	22:6-7
		22:7	22:6	
22:8-11	Jezusi iu Dëshmon Kishave	22:8-9	22:8-11	22:8-9
		22:10-11		22:10-15
22:12-13	22:12-17	22:12-13	22:12-13	
22:14-15		22:14-15	22:14-15	Epilogu
22:16-17		22:16-17	22:16	22:16
		(17)	22:17a	22:17
			22:17b	
			22:17c	
	Një Paralajmërim		Konkluzioni	
22:18-19	22:18-19	22:18-19	22:18-19	22:18-19
	Unë do të Vij së Shpejti			
22:20	22:20-21	22:20	22:20	22:20
		22:20b	22:20b	22:20b
22:21		22:21	22:21	22:21

CIKLI TRE I LEXIMIT (shih "[Bible Interpretation Seminar](#)" [Seminar Interpretues i Biblës])

DUKE NDJEKUR QËLLIMIN ORIGJINAL TË AUTORIT NË NIVEL PARAGRAFI

Ky është një komentari studimi udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Lexoni kapitullin përnjëherësh. Identifikoni subjektet (cikli i leximit nr. 3). Krahasoni ndarjen tuaj të temave me ato të pesë përkthimeve më sipër. Ndarja e tekstit në paragrafë nuk është frymëzuar por është kyç për të ndjekur qëllimin fillestar të autorit i cili është në zemër të interpretimit. Çdo paragraf ka një dhe vetëm një subjekt.

1. Paragrafi i parë
2. Paragrafi i dytë
3. Paragrafi i tretë
4. Etj.

NJOHURI KONTEKSTUALE PËR TEK ZBULESA

A. Kapitujt 20-22 të Zbulesës formojnë njësinë e shtatë letrare. Zbulesa 21-22 përfshin veprimet e Perëndisë në historinë njerëzore dhe nisin mbretërinë e përjetshme (shih Dan. 7:13-14,27; 1 Kor. 15:27-28). Zbulesa 22:6-21 është konkluzioni ndaj të gjithë librit.

B. Pothuajse çdo element në këta dy kapituj është një aludim ndaj

1. Zanafilla 1-3
2. Psalmi 110
3. Letërsia apokaliptike hebraike e shkruar në periudhën mes dy dhjatave

C. Ka pasur shumë diskutim mbi elementët e pazakontë në këtë seksion të fundit.

1. Përmendja e “kombeve” – Zbu. 21:14; 22:2
2. Përmendja e “mbretërve të tokës” – Zbu. 21:24,26
3. Përmendja e “të papastërve jashtë qytetit” – Zbu. 21:27; 22:15

Duket se ka disa arsye të mundshme për përfshirjen e këtyre elementëve:

1. Gjoni aludon ndaj profecive të Dhjatës së Vjetër. Sikurse shëmbëlltyrat tek Ungjijtë, interpretuesit nuk duhet t'i interpretojnë detajet në mënyrë të drejtpërdrejtë, por duhet të identifikojnë thekset kryesore.
2. Qëllimi i Gjoni është të tregojë dallimet përfundimtare midis të shpëtuarve dhe të humburve.
3. “Kombet” e përmendura në këtë seksion përdoren në një kuptim të përgjithshëm etnik sikurse “populli i Perëndisë” tek Zbu. 5:9; 7:9; 21:14 dhe 22:5.
4. Për shkak të këtyre elementëve disa kanë parë hebrenjtë e shpëtuar brenda qytetit dhe johebrenjtë e shpëtuar jashtë qytetit. Por, për shkak të vargjeve tek Galatasit 3:29 dhe Efesianëve 2:11-3:13, ky thjesht nuk mund të jetë një opsion teologjikisht i mundur.
5. Unë mendoj se ka një rikapitullim midis Zbu. 17-19 dhe Zbu. 20-22. Kjo shpjegon temat e përsëritura përgjatë këtij seksioni.

D. Ka edhe një seri tjetër të “shtatave” të gjendur në këta dy kapituj. Këto janë gjërat që nuk janë më

1. Deti – Zbu. 21:1
2. Vdekja – Zbu. 21:4
3. Zija – Zbu. 21:4
4. E qara – Zbu. 21:4
5. Dhimbja – Zbu. 21:4
6. Nata – Zbu. 21:25
7. Mallkimi – Zbu. 22:3

- E. Ndërsa gjykimet e lidhura me Ardhjen e Dytë të Krishtit përshkruhen në formë dramatike në tre vegimet (vulat, boritë dhe enët), qielli ndoshta përshkruhet në formë dramatike në tre metafora të Dhjatës së Vjetër:
1. Tabernakulli, Zbu. 21:1-8
 2. Jeruzalemi i Ri, Zbu. 21:9-26
 3. Kopështi i Edenit, Zbu. 22:1-5

Kjo gjithashtu mund të jetë e vërtetë për Prologun (Zbu. 1:1-8), i cili thekson

1. Menjëhershëminë e rikthimit të Krishtit
2. Besnikërinë e fjalëve të Perëndisë
3. Shenjtërinë e nevojshme të popullit të Perëndisë

STUDIM I FJALËS DHE FRAZAVE

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 21:1-4

¹ Dhe pashë një qiell të ri dhe një dhé të ri; sepse qielli i parë dhe dheu i parë kishin shkuar, dhe deti nuk ishte më. ² Dhe unë, Gjoni, pashë qytetin e shenjtë, Jeruzalemin e ri, që zbriste nga qielli, nga Perëndia, që ishte bërë gati si nuse e stolisur për burrin e vet. ³ Dhe dëgjova një zë të madh nga qielli që thoshte: “Ja tabernakulli i Perëndisë me njerëzit! Dhe Ai do të banojë me ta; edhe ata do të jenë populli i Tij dhe vetë Perëndia do të jetë bashkë me ta, Perëndi e tyre. ⁴ Dhe Perëndia do të thajë çdo lot nga sytë e tyre; dhe vdekja nuk do të jetë më; as brengë, as klithma, as mundim, sepse gjërat e mëparshme shkuan.”

21:1 “Pastaj⁵⁵ pashë” Ka një hapësirë kohore që kalon, se sa është kjo kohë varet nga interpretimi juaj i “mijëra viteve” të kapitullit 20.

▣ **“një qiell të ri dhe një dhé të ri”** Ky term në greqisht për fjalën “të ri”, *kainos*, thekson cilësinë, jo kohë kronologjike (shih Zbu. 2:17; 3:12; 5:9; 14:3; 21:1,2,5). Kjo ishte një temë e Dhjatës së Vjetër, jo tokë e rikrijuar (shih Isa. 11:6-9; 65:17; 66:22; gjithashtu shih Rom. 8:18-25; 2 Pjet. 3:10,12). Të gjithë besimtarët janë qytetarë të kësaj Mbretërie të re (shih Fil. 3:20; Efes. 2:19; Heb. 12:23) dhe ndajnë së bashku këtë krijim të ri (shih 2 Kor. 5:17; Gal. 6:15; Efes. 4:24). Një koncept paralel teologjik do të ishte “qyteti i Perëndisë jo i bërë nga duart e njeriut” i Heb. 11:10,16; 12:22; 13:14.

Krijimi i ri do të jetë si krijimi fillestar. Qielli mund të jetë një Kopësht i Edenit i restauruar. Perëndia, njerëzimi, kafshët dhe i gjithë krijimi natyror do të ketë sërish marrëdhënie dhe do të gëzojë sërish! Bibla fillon me Perëndinë, njerëzimin dhe kafshët në një marrëdhënie të përkryer në një kopësht (shih Zanafilla 1-2). Bibla përfundon me Perëndinë dhe njerëzimin në një rrethanë kopështi (shih Zbulesa 21-22) dhe me nënkuptim profetik, kafshët (shih Isa. 11:6-8; 65:25). Besimtarët nuk do të shkojnë në qiell; Jeruzalemi i ri do të zbresë nga qielli (shih Zbu. 21:2) dhe do të vijë në një tokë të rikrijuar dhe të pastruar. Perëndia dhe njerëzimi janë sërish së bashku (shih Zan. 3:15; Isa. 7:14; 8:8,10; Zbu. 21:3).

▣ **“sepse qielli i parë dhe dheu i parë kishin shkuar”** Do të ketë një krijim të restauruar (shih Veprat e Apo. 3:21; Rom. 8:21; Kol. 1:20), jo më i ndikuar nga mëkati (shih II Baruch [Baruku II] 37:6; 2 Pjet. 3:10-12; Zbu. 20:11).

▣ **“dhe deti nuk është⁵⁶ më”** Ka pasur disa interpretime të kësaj fraze (shih shënimin tek Zbu. 4:6):

⁵⁵ Versioni në shqip është “Dhe pashë” (shënim i përkthyesit).

⁵⁶ Versioni në shqip është: “dhe deti nuk ishte më” (shënim i përkthyesit).

1. Për shkak se deti përmendet tek Zbu. 4:6 si një mënyrë e të folurit për shenjtërinë e Perëndisë e cila e ndan Atë nga njerëzimi mëkatar, disa kanë parë përjashtimin e saj këtu si një restaurim të marrëdhënies së përsosur midis Perëndisë dhe njerëzimit
2. Për shkak se në Zbu. 20:13 deti duket se është një nga tre vendet ku mbahen të vdekurit, është një mënyrë për të thënë se të gjithë të vdekurve iu është dhënë një nga dy vendmbërrijet e përjetshme
3. Për shkak se bisha e parë tek Zbu. 13:1 del nga deti dhe ka një aludim ndaj detit se i referohet njerëzve të këqij tek Isa. 57:20, është ndoshta se të këqijtë nuk janë më
4. Për shkak se Zbu. 17:15 është një citim nga Isa. 17:12-13 ku ujërat përfaqësojnë njerëzit, shumë pranojnë se i referohet kombeve të këqija, si tek Psalmi 2. Mua më pëlqen opsioni i parë më shumë.

21:2 “Dhe unë, Gjoni, pashë qytetin e shenjtë, Jeruzalemin e ri,” Jeruzalemi në Palestinë thirret “qyteti i shenjtë” tek Isa. 52:1 (shih Isa. 48:2; 64:10; Dan. 9:24; Neh. 11:1). Ky Jeruzalem i ri përmendet së pari tek Zbu. 3:12 dhe aludohet tek Heb. 11:10; 12:22; dhe 13:14. Kjo tregon se si Gjoni mori profecitë, termat, titujt dhe premtimet e Dhjatës së Vjetër dhe i aplikoi ato tek populli i ri i Perëndisë. Ky qytet nuk është Jeruzalemi në Palestinë i besëlidhjes së vjetër sikurse kanë supozuar disa mijëvjeçaristë, por Jeruzalemi qiellor i besëlidhjes së re.

▣ **“që zbriste nga qielli”** Nuk ka dy zbritje nga qielli, një tek Zbu. 21:2 dhe një tjetër tek Zbu. 21:10. Gjuha apokaliptike është shumë e paqëndrueshme dhe nuk duhet strukturuar në mënyrë kronologjike, logjike apo të drejtpërdrejtë.

▣ **“që ishte bërë gati si nuse e stolisur për burrin e vet”** Ky është një aludim ndaj Isa. 61:10 (shih Zbu. 19:7). Në këta kapituj të fundit përdoren disa metafora për të përshkruar popullin e Perëndisë:

1. Një nuse (shih Zbu. 19:7; 21:2)
2. Një i ftuar dasme (dasmor) (shih Zbu. 19:9)
3. Një qytet (shih Zbu. 21:22; 22:2).

Metafora e Dhjatës së Vjetër për YHWH (shih sidomos Osea 1-3) si bashkëshort dhe Izraeli si nuse përbën sfodin e imazhit të kishës si një nuse të Krishtit (shih Efes. 5:21-31).

21:3 “Ja tabernakulli i Perëndisë me njerëzit” Kjo frazë greke përsërit premtimet e Dhjatës së Vjetër të Perëndisë që banon me njerëzit në tre mënyra të ndryshme:

1. Ai është një aludim ndaj tabernakullit, një simbol i pranisë së YHWH
2. “Ai do të banojë mes tyre” është ajo që nënkuptonte termi “Emanuel” i Isa.7:14 (shih Gjoni 1:14)
3. “ata do të jenë populli i Tij” është një terminologji besëlidhjeje; tani të gjithë njerëzit besimtarë (shih Gjoni 10:16) janë populli i zgjedhur i Perëndisë (shih Lev. 26:11-12; Ezek. 37:23,27).

21:4 “Dhe Perëndia do të thajë çdo lot nga sytë e tyre” Ky është një aludim ndaj Isa. 25:8 (shih Mate. 5:4; 7:17). Epoka e re do të jetë një kohë gëzimi, paqeje, plotësie dhe lavdërimi!

▣ **“dhe vdekja nuk do të jetë më”** Armiku i fundit (shih Zbu. 20:14) do të shkatërrohet (shih 1 Kor. 15:26). Besimtarët do të kenë trupat e tyre të rinj si trupi i ringjallur i Krishtit (shih 1 Kor. 15:50-57; 2 Kor. 3:18; 1 Thes. 4:15-16; 1 Gjoni 3:2).

▣ **“as brengë, as klithma, as mundim”** Ky është një aludim ndaj Isa. 65:19 dhe gjithashtu reflekton Isa. 35:10.

▣ **“sepse gjërat e mëparshme shkuan”** Rendi i parë i krijuar u ndikua nga Rënia (shih Zan. 3; 6:5,1-12,13), por rendi i ri do të jetë i paprekur nga mëkati (shih Heb. 12:27-28).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 21:5-8

⁵ Dhe ai që rrinte mbi fron tha: **“Ja, unë i bëj të gjitha gjërat të reja.”** Dhe më tha: **“Shkruaj, sepse këto fjalë janë të vërteta dhe besnike.”** ⁶ Edhe më tha: **“U bë! Unë jam Alfa dhe Omega, fillimi dhe mbarimi! Atij që ka etje unë do t’i jap si dhuratë nga burimi i ujit të jetës.”** ⁷ Kush fiton do t’i trashëgojë të gjitha gjërat; dhe do të jem për të Perëndi dhe ai do të jetë për mua bir. ⁸ Kurse për frikacakët dhe të pabesët, dhe të neveritshmit dhe vrasësit, dhe kurvëruetit, dhe magjistarët, dhe idhujtarët, dhe gjithë gënjeshtarët, pjesa e tyre do të jetë në liqenin që digjet me zjarr dhe sqfur, që është vdekja e dytë.”

21:5 “Dhe ai që rrinte mbi fron tha” Perëndia flet disa herë tek Zbulesa (shih Zbu. 1:8 dhe ndoshta 16:1,17). Duket se qëllimisht gjendet një paqartësi se kush është ulur mbi fron, YHWH ose Mesia (shih Zbu. 22:3). Shih shënimin më të plotë tek Zbu. 20:11. Ndërsa krijimi i parë erdhi në ekzistencë nga fjala e folur e Perëndisë (dmth., Ati përmes Birit) (shih Zan. 1:3,6,9,14,20,24; Psa. 33:6,9), po kështu do të bëjë Ai me krijimin e ri.

▣ **“Ja, unë i bëj të gjitha gjërat të reja”** Ky është premtimi i Isaias 60-66. Kjo i referohet epokës së re të Frymës, epokës së Mesias, epokës së drejtësisë, të cilën Jezusi e inaguroi në ardhjen e Tij të parë dhe do ta konsumojë në ardhjen e Tij të dytë. Kjo është një metaforë për sigurinë që vullneti i Perëndisë do të bëhet realitet (shih Zbu. 1:19; 14:13; 17:17; 19:9).

▣ **“këto fjalë janë të vërteta dhe besnike”** Kjo frazë është përdorur për të përshkruar

1. Jezusin, shih Zbu. 1:5; 3:7,14; 19:11
2. Ndjekësit e Jezusit, shih Zbu. 17:14
3. Fjalën e Perëndisë, shih Zbu. 19:9; 21:5; 22:6
4. Shpesh Perëndia përshkruhet si “i drejtë dhe i vërtetë” (shih Zbu. 15:3; 16:7; 19:2). Hebrejntë besonin se pas kësaj fraze në greqisht nënkuptohej besueshmëri.

21:6 “U bë” Kjo është forma treguese aktive e përkryer. Kjo mund të lidhet me sigurinë e premtimeve të Perëndisë në lidhje me zemërimin për jobesimtarët dhe çlirimin e besimtarëve (shih Zbu. 6:11; 10:7; 16:17), ose me pandryshueshmërinë e premtimeve të Perëndisë (shih Zbu. 1:1,3; 3:11; 10:6; 12:12; 22:7,10).

▣ **“Unë jam Alfa dhe Omega”** Kjo përdoret për Perëndinë tek Isa. 44:6 dhe Zbu. 1:8; megjithatë, është tej mase e rëndësishme që kjo frazë, edhe pse është një titull për Atin, gjithashtu përdoret për Mesian tek Zbu. 1:17 dhe 22:13. Ajo është një tjetër shembull i autorëve të Dhjatës së Re të cilët zbatojnë titujt për Perëndinë tek Biri. Ka disa lloje frazash përfshirëse të cilat përshkruajnë ekzistencën unike dhe të përjetshme të Perëndisë:

1. “i pari dhe i fundit” shih Isa. 41:4; 44:6; 48:12; Zbu. 1:17; 2:8; 22:13
2. “fillimi dhe mbarimi”, shih Zbu. 21:6; 22:13; dhe KJV [Versioni i Mbretit Xhejms] 1:8
3. “që është dhe që ishte dhe që do të vijë,” shih Zbu. 1:4,8; 4:8

Të gjithë këta janë të lidhur me emrin e besëlidhjes së Perëndisë, YHWH, i cili është një formë e foljes në hebraisht “të jesh” (shih Eksod. 3:14; Isa. 43:10,13; 46:41; Psa. 90:2; 93:2).

[Special Topic: Names for Deity](#), [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë] D.

▣ **“Atij që ka etje unë do t’i jap si dhuratë nga burimi i ujit të jetës”** Aludimi i Dhjatës së Vjetër është Isaia 55. Ftesa është për këdo dhe është absolutisht pa pagesë (shih Rom. 3:24; 6:23; Efes. 2:8)! Çfarë ftese e mrekullueshme nga Vetë Perëndia me gatishmërinë e faljes. Shpengimi i njerëzimit gjithnjë ka qënë qendror në zemrën dhe mendjen e Perëndisë (shih Zbu. 9:20-21; 14:6-7; 16:9,11; 22:17). Në Dhjatën e Vjetër, burimet e ujit shpesh lidhen me Perëndinë që siguron për nevojat frymore të njerëzimit (shih Psa. 36:9; Isa. 12:3; 44:3; 49:10; Jer. 2:13; 17:13; gjithashtu Gjoni 4:10).

21:7 “Kush fiton” Kjo është një pjesore aktive e tashme, e cila është një referencë e vazhdueshme ndaj doktrinës së qëndrueshmërisë në mes të një kohe persekutimi të tmerrshëm. Kjo frazë shfaqet përgjatë letrave ndaj shtatë kishave (shih Zbu. 2:7,11,17,26; 3:3,5,12,21), e cila lidh kapitujt hapës të Zbulesës me konkluzionin.

[Special Topic: Perseverance](#) [Temë e Veçantë: Qëndrueshmëri]

▣ **“do t’i trashëgojë të gjitha gjërat”** Shpërblimi i trashëgimisë tek Zbu. 21:7 (shih 1 Pjet. 1:4,5; Rom. 8:17) dhe paralajmërimet tek Zbu. 21:8 janë kundër sfondit të braktisjes së mundshme në një epokë persekutimi. Lista e femohuesve të këqij (shih Zbu. 21:8) është disi e ngjashme me atë që gjendet tek 1 Kor. 6:9-10.

[Special Topic: Believers' Inheritance](#) [Temë e Veçantë: Trashëgimia e Besimtarëve]

▣ **“dhe do të jem për të Perëndi dhe ai do të jetë për mua bir”** Këto janë fraza besëlidhjeje (shih Zbu. 21:3) të cilat janë aq të zakonshme tek Dhjata e Vjetër (shih Eksod. 6:7; 29:45,46; Lev. 26:11-12; 2 Sam. 7:14; Psa. 89:26-27; Jer. 7:23; 11:4; 30:22; 33:38; Ezek. 11:20; 14:11; 34:30; 36:28; Ose. 2:23; Zak. 8:8; 13:9) dhe gjithashtu përdoren tek Dhjata e Re (shih 2 Kor. 6:16,18).

Koncepti i besëlidhjes është ndoshta tema unifikuese e Biblës. Njerëzimi është armiqësuar ndaj Perëndisë (shih Isa. 53:6; Rom. 3:9-18,23). Njerëzimi nuk mund ta gjejë Perëndinë. Perëndia zgjatet për tek ne; Perëndia na kërkon ne! Oferta e Tij për ribashkim është një nga besëlidhjet. Ai merr iniciativën (shih Jer. 31:3; Gjoni 6:44,65); Ai vendos planin, por njerëzimi duhet të përgjigjet në mënyra specifike. Këto mënyra kanë ndryshuar në përmbajtje (Adami / Eva, pema e ndaluar; Noeu, një arkë; Abrahami, një tokë, një bir; Moisiu, një kod ligji), por forma e pranimit, besimi në besnikërinë e Perëndisë, mbeten të njëjta (shih Romakëve 4). Besëlidhja e Vjetër kishte kërkesa; po kështu edhe e Reja (shih Mark 1:15; Veprat e Apo. 3:16,19; 20:21). Njerëzimi duhet të përgjigjet si në fillim ashtu edhe në vazhdimësi me besim, pendesë, bindje, shërbesë, adhurim dhe qëndrueshmëri.

[Special Topic: The Son of God](#) [Temë e Veçantë: Biri i Perëndisë]

[Special Topic: Covenant](#) [Temë e Veçantë: Besëlidhje]

21:8 Është e pazakontë të gjesh këtë seri mëkatesh kur gjykimi ka ndodhur tanimë dhe të këqijtë presupozohet se janë hequr (nga fitorja e Jezusit në Ardhjen e Dytë, shih Zbu. 19:5-21 dhe Froni i Bardhë, shih 20:11-15). Kjo nuk do të thotë se disa besimtarë nuk kanë kryer këto mëkate, por se jetët e tyre nuk karakterizohen nga këto mëkate (shih 1 Gjoni 3:6,9). Kjo duket se është një teknikë letrare për të treguar diferencën e përrjetshme midis të shpëtuarve dhe të humburve ose një aspekt të dramës apokaliptike (të përsëritur për t’u theksuar). Shih “Hyrja në Zbulesë”, Pohime Hyrëse, C.

▣ **“liqenin që digjet me zjarr dhe sqfur, që është vdekja e dytë”** Dukshëm liqeni i zjarrit është sinonim me vdekjen e dytë ose me konceptin e Ferrit, të cilin Jezusi e quajti *Gehenna* (një term grek i cili nuk shfaqet tek Zbulesa).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 21:9-14

⁹ Pastaj erdhi drejt meje një nga të shtatë engjëjt që kishin të shtatë kupat plot me shtatë plagët e fundit, dhe foli me mua, duke thënë: “Eja, do të të tregoj nusen, gruan e Qengjit.” ¹⁰ Dhe më çoi në Frymë mbi një mal të madh dhe të lartë, dhe më tregoi qytetin e madh, Jeruzalemin e shenjtë, që zbriste nga qielli, nga Perëndia, ¹¹ duke pasur lavdinë e Perëndisë. Dhe shkëlqimi i saj i ngjante me një gur shumë të çmuar, si gur diaspri kristalor. ¹² Ai kishte një mur të madh dhe të lartë me dymbëdhjetë porta, dhe te portat dymbëdhjetë engjëj, dhe emra të shkruar mbi to, të cilat janë emrat e të dymbëdhjetë fiseve të bijve të Izraelit. ¹³ Nga lindja ishin tri porta, nga veriu tri porta, nga jugu tri porta dhe nga perëndimi tri porta. ¹⁴ Dhe muri i qytetit kishte dymbëdhjetë themele dhe mbi to ishin emrat e dymbëdhjetë apostujve të Qengjit.

21:9 “një nga të shtatë engjëjt” Ky është ekzaktësisht i njëjti përkrim i engjëllit tek Zbu. 15:1,6-8; 16:1; dhe 17:1, i cili derdhi shtatë enët. Gjendet një traditë në judaizmin rabinik se ka shtatë Engjëj të Pranisë të cilët i shërbejnë Perëndisë. Këtu, ka një engjëll për çdo plagë.

21:10 “Dhe më çoi në Frymë” Kjo është një teknikë letrare për të treguar vegime të ndryshme (shih Zbu. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10).

[Special Topic: Spirit \(pneuma\) in the NT](#) [Temë e Veçantë: Fryma (pneuma) tek Dhjata e Re]

▣ **“mbi një mal të madh dhe të lartë”** Shumë besojnë se kjo është një antitezë e drejtpërdrejtë ndaj lavires së madhe që ishte mbi rrafshinë. Megjithatë, Gjoni aludon ndaj shumë pasazheve të Dhjatës së Vjetër, kështuqë këtu ai mund të jetë duke iu referuar malit të mistershëm të veriut ku Perëndia banon (shih Ezek. 40:2; Isa. 2:2; 14:13; Mik. 4:1; I Enoch [Eunuku I] 18:8; 25:3). Është madje e mundur që të jetë një aludim ndaj tundimit të Satanit ndaj Jezusit tek Mate. 4:8.

▣ **“dhe më tregoi qytetin e madh, Jeruzalemin e shenjtë, që zbriste nga qielli”** Ky është Jeruzalemi qiellor, një metaforë e pranisë së Perëndisë (shih Zbu. 21:2). Jeruzalemi tokësor dhe mëkatari u diskutua tek Zbu. 11:1-13. Kryeqyteti i Davidit është universalizuar në vendbanimin e fundit të kohërave të të gjithë popullit të Perëndisë (shih Gjoni 14:2-3).

[Special Topic: Why Do OT Covenant Promises Seem So Different from NT Covenant Promises?](#) [Temë e Veçantë: Pse Premtimet e Dhjatës së Vjetër Duken Kaq të Ndryshme nga Premtimet e Dhjatës së Re?]

21:11 “Dhe shkëlqimi i saj i ngjante me një gur shumë të çmuar, si gur diaspri kristalor.” Qyteti (shih Zbu. 21:11-27) përshkruhet në terma shumë të bukur, fizikë dhe moralë. Sikurse i gjithë libri i Zbulesës, ky kapitull është simbolik. Mendjet njerëzore mëkatore dhe të kufizuara thjesht nuk mund ta kuptojnë gëzimin dhe lavdinë përfundimtare në prani të Perëndisë (shih 1 Kor. 2:9). Xhevahirët e vërtetë dhe një qytet antik fantastik mund të jenë metafora të mira, por ato nuk janë realiteti përfundimtar! Qielli është vërtet si një person (Jezusi), ashtu edhe një vend (për marrëdhënie me Perëndinë Tre në Një).

21:12 “me dymbëdhjetë porta, dhe te portat dymbëdhjetë engjëj” Ky është një aludim ndaj Ezek. 48:31-34. Numri “dymbëdhjetë” shfaqet sërish e sërish në pjesën e mbetur të këtij kapitulli dhe në vargjet e para të kapitullit 22. Ai është simboli numerik biblik i organizimit (dymbëdhjetë muaj, dymbëdhjetë fise ose dymbëdhjetë apostuj) ose i popullit të Perëndisë.

[Special Topic: The Number Twelve](#) [Temë e Veçantë: Numri Dymbëdhjetë]

▣ **“dhe emra të shkruar mbi to, të cilat janë emrat e të dymbëdhjetë fiseve të bijve të Izraelit.”** Lista e dymbëdhjetë fiseve tek Zbu. 7:5-8 është ndryshuar pak për të treguar natyrën e tyre simbolike. Këtu, është shumë e rëndësishme të vëmë re se populli i Perëndisë në Dhjatën e Vjetër, i përshkruar si porta tek Zbu. 21:12, është i bashkuar me popullin e Perëndisë në Dhjatën e Re, përshkruar si gurë themeli, tek Zbu. 21:14. Gjithmonë ka pasur vetëm një popull të Perëndisë, por ky mister nuk ishte zbuluar qartësisht përpara ardhjes së ungjillit (shih Efes. 2:11-3:13).

21:14 “muri i qytetit kishte dymbëdhjetë themele dhe mbi to ishin emrat e dymbëdhjetë apostujve të Qengjit” Të gjitha këto metafora aludojnë ndaj tempullit të Ezekielit të fundit të kohërave (shih Ezekieli 40-48). Shumë komentatorë kanë pranuar se ky varg tregon se autori nuk mund të ketë qënë Apostulli Gjon. Megjithatë, Pali përdor një frazë të ngjashme tek Efes. 2:20.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 21:15-21

¹⁵ Dhe ai që fliste me mua kishte një kallam ari, për të matur qytetin, dyert e tij dhe murin e tij. ¹⁶ Dhe qyteti kishte formë katërkëndësh, dhe gjatësia e tij është sa gjerësia; ai e mati qytetin me kallamin deri në dymbëdhjetë mijë stade; gjatësia, gjërësia dhe lartësia e tij janë të barabartë. ¹⁷ Mati edhe murin, që ishte njëqind e dyzet e katër kubitë, me matje njeriu, domethënë engjëllit. ¹⁸ Muri ishte bërë ishte prej diaspri; dhe qyteti ishte prej ari të kulluar, i ngjashëm me kristal transparent. ¹⁹ Themelet e murit të qytetit ishin stolisur me gjithfarë gurësh të çmuar; themeli i parë ishte prej diaspri, i dyti prej safiri, i treti prej kalcedoni, i katërti prej smeraldi, ²⁰ i pesti prej sardoniku, i gjashti prej sardi, i shtati prej krizolitit, i teti prej berili, i nënti prej topazi, i dhjeti prej krizopazi, i njëmbëdhjeti prej hiacinti, i dymbëdhjeti prej ametisti. ²¹ Dhe të dymbëdhjetë portat ishin dymbëdhjetë margaritarë, secila portë ishte bërë prej një margaritari të vetëm, edhe sheshi i qytetit ishte prej ari të kulluar, si kristal transparent.

21:15 “Dhe ai që fliste me mua kishte një kallam ari, për të matur qytetin” Matja u përdor më parë për të treguar mbrojtjen dhe përkujdesjen e Perëndisë (shih Zbu. 11:1-2; Jer. 31:38-40; Zak. 2:1-5). Profecia e fundit të kohërave e Ezekielit 40 gjithashtu përfshin matje.

21:16 “Dhe qyteti kishte formë katrori⁵⁷” Ky mund të jetë një aludim ndaj të Shenjtit të të Shenjtëve (shih 1 Mbret. 6:19-20), i cili gjithashtu ishte një kub i përkryer. Arsyja pse nuk ka asnjë tempull (shih Zbu. 21:22) është sepse Vetë Perëndia do të jetë tempulli. Kjo mund të jetë mënyra se si Gjoni tregon se profecitë e Dhjatës së Vjetër sikurse Ezekieli 40-48 janë simbolike ose janë përmbushur në një mënyrë ndryshe.

▣ **“një mijë e pesëqind milje⁵⁸”** Fjalë për fjalë kjo frazë është “dymbëdhjetë mijë stade – një qind e dyzetë e katër kubitë”. Këta janë shumëfisha të dymbëdhjetës; ato nuk i referohen një qyteti të vërtetë, por masave të

⁵⁷ Versioni në shqip është: “katërkëndëshi” (shënim i përkthyesit).

⁵⁸ Versioni në shqip është: “dymbëdhjetë mijë stade” (shënim i përkthyesit).

përkryera që tregojnë se Perëndia po siguron atmosferën unike për gëzim dhe marrëdhënie të përhershme midis Atij Vetë dhe popullit të Tij (shih Gjoni 14:2-3) në një simbol kubi të përkryer si “i Shenjti i të Shenjtëve” tek Dhjata e Vjetër.

21:18-20 “Materiali i murit ishte” Kjo seri gurësh mund të identifikohet me

1. Gurët në efodin e Kryepiftit (shih Eksod. 28:17-20), megjithatë, radha dhe emrat janë ndryshe. Kjo nuk ishte e zakonshme sepse emrat e gurëve antikë ndryshonin nga vendi në vend dhe nga shekulli në shekull.
2. Qyteti i xhevahirtë i Isa. 54:11-17
3. Shkëlqimi i mbretit të Tirës (ose Satanit) përçar në xhevahirë mbretërorë (ose qiellorë) tek Ezek. 28:12-13
4. Zodiaku, por i prezantuar në një rregull të kundërt (Philo [Filo] dhe Josephus [Jozefus])

21:21 “Dhe të dymbëdhjetë portat ishin dymbëdhjetë margaritarë, secila portë ishte bërë prej një margaritari të vetëm” Kjo është simbolike. Ajo kthehet tek traditat rabinike të Talmud-it “*Sanhedrin*” 100a, i cili pohon se portat e qytetit të fundit të kohërave do të ishin të bëra prej një guri të vetëm 14 metra të lartë.

[Special Topic: Symbolic Numbers in Scripture](#), [Temë e Veçantë: Numra Simbolikë në Shkrime], numri 6

▣ **“edhe sheshi i qytetit ishte prej ari të kulluar, si kristal transparent”** Kjo është simbolike. Ne duhet të kuptojmë se qyteti i Perëndisë nuk është thjesht pasuri njerëzore, por simbolizon vlerën dhe pastërtinë e paçmueshme të pranisë së Perëndisë.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 21:22-27

²² Dhe nuk pashë asnjë tempull në të; sepse Zoti Perëndi i plotfuqishëm dhe Qengji janë tempulli i tij.

²³ Dhe qyteti nuk ka nevojë për diell, as për hënë që të ndriçojnë në të, sepse lavdia e Perëndisë e ndriçon atë, dhe llamba e tij është Qengji. ²⁴ Dhe kombet e të shpëtuarve do të ecin në dritën e tij; dhe mbretërit e dheut do të sjellin lavdinë dhe nderin e tyre në të. ²⁵ Dhe portat e tij nuk do të mbyllen asnjëherë gjatë ditës, sepse nuk do të ketë asnjëherë natë. ²⁶ Edhe në të do të sjellin lavdinë dhe nderin e kombeve. ²⁷ Edhe nuk do të hyjë asgjë e papastër dhe askush që kryen neveri e gënjeshtër, por vetëm ata që janë të shkruar në librin e jetës të Qengjit.

21:22 “Dhe nuk pashë asnjë tempull në të; sepse Zoti Perëndi i plotfuqishëm dhe Qengji janë tempulli i tij”

Kjo është tejet e pazakontë kur krahasohet me shumë pasazhe të tjera tek Zbulesa ku përshkruhet tempulli qiellor (shih Zbu. 3:12; 7:15; 11:1,2,9,19; 14:15,17; 15:5,6,8; 16:1,17). Po i njëjti koncept i një tempulli në qiell zbulohet tek libri i Hebrenjve (shih Zbu. 8:2-5; 9:11,23-24.)

▣ **“Zoti Perëndi i plotfuqishëm”** Këtu sërish janë tre titujt më të përdorur të Dhjatës së Vjetër për Perëndinë (YHWH, *Elohim* dhe *El Shaddai*) të përdorura në kombinim (shih Zbu. 1:8; 4:8; 11:17; 15:3; 16:7) për të treguar madhështinë e Atij që është ulur mbi fron. Vini re lidhjen e Tij të ngushtë me Qengjin e Zbulesës 5. Ata mbretërojnë së bashku dhe ka vetëm një fron (shih Zbu. 22:1,3).

[Special Topic: Names for Deity](#) [Temë e Veçantë: Emra për Hyjësinë], C. dhe D.

[Special Topic: Shaddai](#) [Temë e Veçantë: *Shaddai*]

21:23 “Dhe qyteti nuk ka nevojë për diell, as për hënë që të ndriçojnë në të, sepse lavdia e Perëndisë e ndriçon atë, dhe llamba e tij është Qengji.” Lavdia e Atit dhe Birit është i gjithë ndriçimi që nevojitet (shih Psa.

36:9; Isa. 24:23; 60:19-20; Zak. 14:6-7 dhe gjithashtu Zbu. 22:5). Kjo është ndoshta një mënyrë për të refuzuar në mënyrë të theksuar adhurimin yjor.

21:24 “Dhe kombet e të shpëtuarve do të ecin në dritën e tij; dhe mbretërit e dheut do të sjellin lavdinë dhe nderin e tyre në të” Është shumë e vështirë të kuptojmë pse “kombet” përmenden ende në këtë seksion të pas-Fronit të Bardhë të Zbulesës. Ai mund të jetë thjesht një aludim ndaj Dhjatës së Vjetër tek Psa. 72:10-11; Isa. 49:23; 60:3,15,16. Ai nuk është i drejtpërdrejtë, por letrar! Ai përfaqëson të gjithë popujt nga të gjitha fiset dhe kombet që përbëjnë popullin e Perëndisë.

21:25 “Dhe portat e tij nuk do të mbyllen asnjëherë gjatë ditës, sepse nuk do të ketë asnjëherë natë” Ky është një aludim ndaj Isa. 60:11 ose Zak. 14:6-7. Koncepti i errësirës në Bibël është shpesh një metaforë për të ligun (shih Mate. 6:23; 8:12; 22:13; 25:30). Drita dhe errësira ishin kontraste simbolike teologjike veçanërisht të rëndësishme për Gjonin (shih Gjoni 1:4-5, 7-9; 3:19-21; 8:12; 11:9-10; 12:35-36,46; 1 Gjonit 1:5-7; 2:8-11). Portat nuk mbyllen kurrë për të simbolizuar hapjen, gatishmërinë dhe mungesën e frikës ndaj sulmeve.

21:27 “asgjë e papastër dhe askush që kryen neveri e gënjeshtër” Ky është një aludim ndaj Isa. 52:1; Ezek. 44:9; Zak. 14:21 i cili duket se është një teknikë letrare që tregon diferencën përfundimtare midis popullit të Perëndisë dhe të këqijve (shih Zbu. 21:24). Epoka e re karakterizohet në qytetin e hapur dhe më të ndriçuar, një qytet drejtësie të plotë. Nuk ka asnjë të lig aty!

▣ **“shkruar në librin e jetës të Qengjit”** Kjo frazë metaforike “libri i jetës” gjithashtu gjendet tek Zbu. 20:12-15, ku përmenden dy libra:

1. Libri i jetës, i cili përbëhet nga emrat e popullit të Perëndisë (shih Eksod. 32:32; Psa. 69:28; Isa. 4:3; Dan. 12:1; Luka 10:20; Fil. 4:3; Heb. 12:23; Zbu 13:8; 17:8; 20:15; 21:27)
2. Libri i veprave ose kujtimeve i cili regjistron veprat si të të këqijve dhe të të drejtëve (shih Psa. 56:8, 139:16; Isa. 65:6; Mal. 3:16)

Këto janë forma metaforike për kujtesën e përkryer të Perëndisë.

[Special Topic: The Two Books of God](#) [Temë e Veçantë: Dy Librat e Perëndisë]

ZBULESA 22

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:1-5

¹Dhe më tregoi lumin e pastër të ujit të jetës, të kthjellët si kristali, që dilte nga fronti i Perëndisë dhe i Qengjit. ²Në mes të sheshit të qytetit, këtej e andej lumit, ishte druri i jetës që jep dymbëdhjetë fruta, dhe që nxjerr frutin e saj në çdo muaj; dhe gjethet e drurit janë për shërim të kombeve. ³Dhe asnjë mallkim nuk do të ketë më; dhe në të do të jetë fronti i Perëndisë dhe i Qengjit, dhe shërbëtorët e tij do t'i shërbejnë; ⁴ata do të shohin fytyrën e tij; dhe emri i tij do të jetë mbi ballin e tyre. ⁵Dhe atje natë nuk do të ketë; edhe nuk kanë nevojë për llambë, as për dritë dielli, sepse Zoti Perëndi i ndriçon; dhe ata do të mbretërojnë në shekuj të shekujve.

22:1 “Dhe më tregoi lumin e pastër të ujit të jetës” Nuk duhet të kishte pasur ndarje të kapitullit këtu. Koncepti i një lumi që rrjedh nga prania e Perëndisë është një aludim ndaj Dhjatës së Vjetër (shih Psa. 46:4; Ezek. 47:1-12; Joel 3:18; Zak. 14:8, ndoshta Edeni). Uji është një metaforë e zakonshme që i referohet Perëndisë që furnizon me bollëk nevojat frymore të popullit të Tij (shih Isa. 12:3; 44:3; 49:10; Jer. 2:13; 17:13; Gjoni 4:10-15; Zbu. 7:17; 21:6). Vetëm Gjoni përdor termin jetë (*zoē*) për t'iu referuar jetës së ringjallur.

[Special Topic: Eden](#) [Temë e Veçantë: Edeni]

▣ **“te kthjellët si kristali”** Kjo flet për pastërtinë e qytetit qiellor të Perëndisë (shih Zbu. 4:6).

▣ **“që dilte nga fronti i Perëndisë dhe i Qengjit”** Ka vetëm një fron (shih Zbu. 21:22). Kjo është gjuhë antropomorfe nga pamjet e gjykatës mbretërore antike lindore. Perëndia është një frymë e përjetshme; Ai nuk ulet mbi një fron fizik. Ajo është një metaforë e sundimit të Tij sovran.

22:2 “Në mes të sheshit të qytetit, këtej e andej lumit, ishte druri i jetës” Kjo është e njëjta pemë ndaj së cilës aludohet tek Zbu. 2:7. I gjithë ky vegim vjen nga Ezek. 47:1-12 (këtu, Zbu. 22:12). Ka shumë referenca në letërsinë apokaliptike hebraike ndaj pemës së jetës të gjendura tek Zan. 2:9; 3:22 (shih Enoch [Enuku] 25:2 e në vazhdim; IV Esdras [Esdra] 7:53; 8:52; II Enoch [Enuku] 8:3). Ajo që Adami humbi nga Perëndia (marrëdhënie, njohuri, jetë e përjetshme), Perëndia tani e jep lehtësisht tek njerëzimi i shpenguar (shih Fil. 2:6).

▣ **“që jep dymbëdhjetë fruta”** Shih [Special Topic: The Number Twelve](#) [Temë e Veçantë: Numri Dymbëdhjetë].

▣ **“dhe gjethet e drurit janë për shërim të kombeve”** Kjo është tejet e pazakontë për shkak se nuk duhet të ketë asgjë më për t’u kuruar! Megjithatë, kjo mund të jetë thjesht një citim nga Ezek. 47:12; ndoshta tema e përsëritur teologjike se Perëndia dëshiron që të gjithë (“kombet”) të shpëtohen (shih Isa. 2:3-4; 45:22-25; 60:3; 66:18-19; Zak. 2:11; 8:20-23).

[Special Topic: YHWH's Eternal Redemptive Plan](#) [Temë e Veçantë: Plani Shpengues i Përjetshëm i YHWH]

22:3 “Dhe asnjë mallkim nuk do të ketë më” Ky është një aludim ndaj Zan. 3:17 dhe Zak. 14:11. Epoka e re ka ardhur dhe mallkimi i Dhjatës së Vjetër (shih Efes. 2:15-16; Kol. 2:14) është hequr me anë të vdekjes së Krishtit (shih Rom. 8:18,25; Gal. 3:13; Efes. 2:13,16). Tek Zbulesa, deti i kristaltë i Zbu. 4:6 simbolizon shenjtërinë e jashtëzakonshme të Perëndisë. Njerëzimi i rënë nuk mund t’i afrohej Perëndisë por deti tanimë është hequr (shih Zbu. 21:1).

Ka mundësi që termi përfaqëson *charam* në hebraisht, duke nënkuptuar të shkatërruar ose plotësisht të shkatërruar (shih Zak. 14:11). Nëse ky është aludimi i Dhjatës së Vjetër, atëherë ky varg i referohet sigurisë së Jeruzalemit të ri dhe do të ishte i ngjashëm me premtimet e 1 Pjetrit 1:4-5.

▣ Vini re karakteristikat e pazakonta gramatikore të kësaj fraze. Gjendet një fron, por dy që ulen mbi të (dmth, Perëndia dhe Qengji). Megjithatë shërbëtorët i shërbejnë “ATIJ” (njëjës). Kjo përfshin misterin e monoteizmit dhe mishërimit. Një Perëndi, gjithashtu një Mesia hyjnor (dhe një Frymë e Shenjtë personale).

[Special Topic: Monotheism](#) [Temë e Veçantë: Monoteizmi]

[Special Topic: The Trinity](#) [Temë e Veçantë: Triniteti]

[Special Topic: The Personhood of the Spirit](#) [Temë e Veçantë: Personi i Frymës]

22:4 “ata do të shohin fytyrën e tij” Në Dhjatën e Vjetër të shihje Perëndinë do të thoshte vdekje. Moisiut nuk iu lejua të shihe fytyrën e Perëndisë (shih Eksod. 33:20). Të shohësh Perëndinë ose të banosh me Perëndinë janë shpërblime ndaj atyre që janë të pastër (shih Psa. 11:7; 16:11; 17:15; 140:13; Mate. 5:8). Intimiteti origjinal i synuar tek Edeni është restauruar plotësisht (shih Psa. 42:1-2)!

▣ **“dhe emri i tij do të jetë mbi ballin e tyre”** Sikurse Satani iu vuri damkë ndjekësve të tij (shih Zbu. 13:1-17; 14:9; 20:4), Perëndia iu ka vënë vulë të Tijëve (shih Zbu. 3:12; 7:3; 14:1). Ky ishte një simbol i pronësisë dhe sigurisë. Shih shënimin tek Zbu. 7:2.

22:5 “Dhe atje natë nuk do të ketë” (shih Zbu. 21:23-25; Isa. 60:19-20; Zak. 14:7)

▣ **“dhe ata do të mbretërojnë në shekuj të shekujve”** Kush sundon me Krishtin gjatë mbretërisë mijëvjeçare? Zbu. 20:4-5 sugjeron se janë vetëm të krishterët që do të jetojnë gjatë persekutimit të fundit të kohërave, por Zbu. 2:26 dhe 5:10 nënkuptojnë se të gjithë shenjtorët do të sundojnë me Krishtin mbi tokë. Nuk ka një diferencim të qartë në Bibël midis mbretërimit të përvetshëm (shih Dan. 2:44; 7:14,18; Isa. 9:7; Luka 1:33; 2 Pjet. 1:11; Zbu. 11:15) dhe mbretërimit mijëvjeçar. Hermeneutikisht është e papërshtatshme të derivosh një doktrinë kryesore nga një pasazh apokaliptik. Ky varg nënkupton një sundim të përvetshëm.

Pamjet e popullit të Perëndisë që përjeton një pushtues të lig, i cili shkatërrohet plotësisht nga Perëndia, merren nga Ezekieli 37-39. Gjoni kurrë nuk ka pasur për qëllim që kjo të interpretohej fjalë për fjalë! Është një abuzim me qëllimin e autorit që t’i kthesh pamjet apokaliptike në një tekst të drejtpërdrejtë historik! Dashuria jonë për Biblën dhe kurioziteti ynë për të ardhmen kanë shkaktuar që kisha moderne perëndimore të interpretojë profecinë dhe letërsinë apokaliptike në mënyra të çuditshme dhe të shtrembëruara!

[Special Topic: Reigning in the Kingdom of God](#) [Temë e Veçantë: Mbretërimi në Mbretërinë e Perëndisë]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:6

⁶Dhe më tha: “Këto fjalë janë besnike dhe të vërteta; dhe Zoti, Perëndi i profetëve të shenjtë, dërgoi engjëllin e Tij, për t’u treguar shërbëtorëve të tij gjërat që duhet të ndodhin për së shpejti.

22:6 “ai më tha” Kjo i referohet engjëjve që kishin shtatë enët e gjykimit (shih Zbu. 21:9; 22:1,8,9,10).

▣ **“Këto fjalë janë besnike dhe të vërteta”** Kjo frazë përdoret për të përshkruar

1. Jezusin (shih Zbu. 1:5; 3:7,14; 19:11)
2. Ndjekësit e Jezusit (shih Zbu. 17:14)
3. Fjalën e Perëndisë (shih Zbu. 19:9; 21:5; 22:6)

Shpesh Perëndia përshkruhet si “i drejtë dhe i vërtetë” (shih Zbu. 15:3; 16:7; 19:2). Fjala në hebraisht në këtë frazë nënkupton besueshmëri të plotë.

▣ **“dhe Zoti, Perëndi i profetëve të shenjtë”** Kjo është ndoshta:

1. Një aludim ndaj Zbu. 19:10
2. Një referencë ndaj frymëzimit të Dhjatës së Vjetër (shih 2 Tim. 3:16; 2 Pjet. 1:20-21)
3. Një referencë ndaj frymëzimit të Dhjatës së Re (shih 2 Pjet. 3:15-16)
4. Një referencë ndaj predikuesve të ungjillit në ditën e Gjonit
5. Një referencë ndaj librit të Gjonit (vegimeve)

Tekstet origjinale greke nuk kishin kapitalizim⁵⁹. Shpesh përkthyesit ose interpretuesit duhet të vendosin nëse “fryma” i referohet Frymës së Shenjtë apo frymës njerëzore. Ky tekst i referohet frymës njerëzore (shih 1 Kor. 14:32; Heb. 12:9).

⁵⁹ Pikëzim me shkronja të mëdha (shënim i përkthyesit).

▣ **“dërgoi engjëllin e Tij”** Ky është një aludim ndaj Zbu. 1:1. Këto vargje mbyllëse janë shumë të ngjashme në motivet e tyre me kapitullin 1. Formatit tradicional i letrës personale i përdorur tek Zbulesa 1 përdoret sërish tek Zbulesa 22.

▣ **“gjërat që duhet të ndodhin për së shpejti”** Gjendet një seri aludimesh ndaj afërsisë së ardhjes së Perëndisë (shih Zbu. 1:1,3; 3:11; Zbu. 22:6 [dy herë], Zbu. 22:7, 10, 12, dhe 20). Vonesa dy-mijë-vjeçare derimë tani është disi e vështirë që të kuptohet nga besimtarët (vonesa zbulohet tek 2 Thesalonikasve), por duhet të shihet se çdo brez i të krishterëve ka shpresën e ardhjes së Zotit në kohën e tyre. Gjendet një tension real në Dhjatën e Re midis rikthimi në-çdo-moment të Zotit dhe disa gjërave që duhet të ndodhin fillimisht. Besimtarët duhet të qëndrojnë besnikë dhe aktivë!

Më poshtë është një citim i shkurtër mbi këtë temë nga komentari im tek Mateu.

“Gjendet një tension teologjik paradoksal midis

1. Rikthimit në çdo moment (shih Mate. 24:27,44) dhe faktit që disa ngjarje historike duhet të ndodhin më parë
2. Mbretëria si e ardhme dhe Mbretëria si e tashme
3. Dhjata e Re pohon se disa ngjarje do të ndodhin përpara Ardhjes së Dytë
4. Ungjilli i predikuar ndaj të gjithë botës (shih Mate. 24:14; Mark 13:10)
5. Braktisjes së madhe (shih Mate. 24:10-13,21; 1 Tim. 4:1; 2 Tim. 3:1 e në vazhdim; 2 Thes. 2:3)
6. Zbulesa e “njeriut të mëkatit” (shih Dan. 7:23-26; 9:24-27; 2 Thess. 2:3)
7. Heqja e atij që frenon (shih 2 Thes. 2:6-7)
8. Rizgjimi hebraik (shih Zak. 12:10; Rom.11)”

Ata që besojnë se ka një paralelizëm të rëndësishëm midis shtatë njësisive letrare të librit gjithashtu pohojnë se secili prej tyre përfaqëson periudhën midis ardhjes së parë dhe të dytë të Krishtit nga perspektiva të ndryshme (p.sh., William Hendriksen [Uilliam Hendriksën], *More Than Conquerors* [Më shumë se fitimtarë]). Nëse kjo do të ishte e vërtetë atëherë tekstet që i referohen ardhjes së afërt të Krishtit (shih Zbu. 1:3; 3:11; 22:7,10,12,20) i referohen nisjes së këtyre profecive pas vdekjes dhe ringjalljes së Krishtit. Topi eskatologjik po rrotullohet!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:7

⁷ **Ja, unë vij shpejt; lum ai që i ruan fjalët e profecisë së këtij libri.”**

22:7 “Ja, unë vij shpejt” Dukshëm engjëlli po citon Jezusin (shih Zbu. 22:12-15). Kjo pohoet specifikisht nga Jezusi tek Zbu. 22:16. Saktësisht se kush flet tek Zbu. 22:17 dhe tek Zbu. 22:18-19 është e pasigurtë, por Jezusi flet sërish tek Zbu. 22:20 dhe Gjoni tek Zbu. 22:21.

[Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthim i Shpejtë]

▣ **“lum ai që”** Kjo është një tjetër nga shtatë bekimet (lumturitë) për besimtarët e gjendur përgjatë librit (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

▣ **“profecisë”** Ky libër është një profeci dhe duhet të interpretohet nën dritën e letërsisë profetike (shih Zbu. 22:9-10,18-19; 1:3; 10:11). Ky libër nuk është një narrativë historike! Profecia gjithmonë ka pasur një element kushtëzues. Pasazhet eskatologjike të Dhjatës së Re reflektojnë njohuri profetike të Dhjatës së Vjetër, të cilat shihnin fundin e kohërave përmes ndodhive bashkëkohore dhe përgjigjeve të besimit. Shumë studiues besojnë se zhanri apokaliptik është rritur nga profetizmi hebraik.

[Special Topic: Prophecy \(OT\)](#) [Temë e Veçantë: Profecia (Dhjata e Vjetër)]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:8-9

⁸ Dhe unë, Gjoni, jam ai që kam parë dhe dëgjuar këto gjëra; dhe kur dëgjova dhe pashë, rashë për ta adhuruar përpara këmbëve të engjëllit që m'i tregonte këto gjëra. ⁹ Dhe ai më tha: “Ruaju se e bën! Sepse unë jam bashkëshërbëtori yt dhe i vëllezërve të tu, profetë, dhe të atyre që i ruajnë fjalët e këtij libri. Adhuro Perëndinë!”

22:8 Ky është një varg tejet i pazakontë. Ky është problemi i saktë që Gjoni kishte tek Zbu. 19:10. Dukshëm ai duhet të ketë menduar se ky engjëll ishte hyjësi.

22:9 “atyre që i ruajnë fjalët e këtij libri” Krishtërimi përfshin një vendim fillestar të pendesës, besimit dhe pendesës, besimit, bindjes dhe qëndrueshmërisë së vazhdueshme! Zbulesa, e shkruar ndaj të krishterëve të persekutuar, thekson qëndrueshmërinë. Tundimi fillestar për kulturën tonë sot nuk është persekutim fizik, por “kalbje e thatë”, apati, ateizëm praktik, materializëm, krishtërim i cekët me të gjitha benefitet dhe asnjë përgjegjësi!

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:10-11

¹⁰ Pastaj më tha: “Mos i vulos fjalët e profecisë së këtij libri, sepse koha është afër. ¹¹ Kush është i padrejtë, le të vazhdojë të jetë i padrejtë, kush është i ndyrë le të vazhdojë të jetë i ndyrë, kush është i drejtë le të vazhdojë të praktikojë drejtësinë, dhe kush është i shenjtë le të vazhdojë të shenjtërohet.

22:10 “Mos i vulos” Kjo është plotësisht e kundërta e Isa. 8:16; Dan. 8:26 dhe 12:4,9. Koha e përmbushjes profetike ka mbërritur. Paralajmërimet e Perëndisë ndaj jobesimtarëve dhe inkurajimet ndaj besimtarëve janë tani! Vendimi përfundimtar kërkohet tani! Mbretëria është prezente.

[Special Topic: Seal](#) [Temë e Veçantë: Vulë]

▣ **“koha është afër”** Shih [Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthim i Shpejtë]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:12-13

¹² Dhe ja, unë vij shpejt, dhe shpërblimi im është me mua, për t'i dhënë gjithsecilit sipas veprave që ai ka bërë. ¹³ Unë jam Alfa dhe Omega, fillimi dhe mbarimi, i pari dhe i fundit.”

22:11 Ky është një aludim ndaj Dan. 12:10.

22:12 “për t'i dhënë gjithsecilit sipas veprave që ai ka bërë” Kjo është një temë e përsëritur përgjatë Biblës (shih Job 34:11,25; Psa. 28:4; 62:12; Pro. 12:14; 24:12; Pre. 12:14; Jer. 17:10; 32:19; Ezek. 33:20; Mate. 16:27; 25:31-46; Rom. 2:6; 14:12; 1 Kor. 3:8; 2 Kor. 5:10; Gal. 6:7-10; 2 Tim.4:14; 1 Pjet. 1:17; Zbu. 2:23; 20:12). Perëndia do të shpërblejë ata që e duan Atë dhe jetojnë për Të në mes të këtij sistemi botëror të rënë (shih 2:23; 20:12-13). Jetët zbulojnë realitetin dhe vitalitetin frymor të besimit të brendshëm (shih Mateu 7). Njerëzit janë kujdestarë të dhuratës së jetës dhe do të japin llogari tek Perëndia!

Kjo nuk nënkupton një “drejtësi-veprash”. Njerëzimi është shpenguar përmes hirit të Perëndisë me anë të vdekjes dhe ringjalljes së Krishtit dhe prekjes së Frymës! Megjithatë, evidencë që një njeri ka takuar Perëndinë është një

jetë e ndryshuar dhe që ndryshon për t'u bërë si Krishti! Prioritetet dhe shpërndarja që një njeri iu bën burimeve të tij zbulon zemrën e tij!

22:13 Ky varg është një aludim ndaj titujve të Dhjatës së Vjetër për YHWH i gjendur tek Zbu. 1:8 dhe 21:6, por këtu i referohet Krishtit. Transferimi i këtyre titujve të Dhjatës së Vjetër tek Jezusi ishte një mënyrë e autorëve të Dhjatës së Re për të pohuar hyjësinë e Tij. Vargu 13 ka tre tituj apo fraza të tilla të Dhjatës së Vjetër të cilat fillimisht përshkruanin Perëndinë e përjetshëm (shih Isa. 41:4; 44:6; 48:12), por tani përdoren për Jezusin (shih Zbu. 1:17; 2:8).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:14-15

¹⁴ Lum ata që i kryejnë urdhërimet e tij, që të kenë të drejtën për drurin e jetës dhe për të hyrë në portat e qytetit. ¹⁵ Jashtë janë qentë, magjistarët, kurvarët, vrasësit, idhujtarët dhe kushdo që do dhe zbaton gënjeshtren.

22:14 “Lum” Kjo është lumturia e fundit nga shtatë lumturitë / bekimet për besimtarët të gjendura tek Zbulesa (shih Zbu. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7,14).

▣ “ata që lajnë rrobët e tyre⁶⁰” Kjo është një metaforë për besimin tek pajtimi i Krishtit (shih Zbu. 7:14). Besimtarët pranohen për shkak se Ai u pranua (shih Efes. 1:6). Besimtarët jetojnë për shkak se Ai vdiq. Besimtarët kanë jetë të ringjallur për shkak se Ai jeton! Gjendet një variant i dorëshkrimit grek në këtë frazë.

1. “lajné rrobët e tyre” është tek MSS α (shekulli i katërt) dhe A (shekulli i pestë), sikurse tek Vulgate. Versioni UBS⁴ i jep një vlerësim “A”, që nënkupton “i sigurtë”.
2. “kryejnë / mbajnë urdhërimet” është tek 046, një shkrim me shkroja të mëdha MS nga shekulli i dhjetë, një shkrim me shkronja të vogla MSS (1 dhe 94) nga shekulli i dymbëdhjetë, dhe versioni Peshitta (Sirian).

▣ “që të kenë të drejtën për drurin e jetës dhe për të hyrë në portat e qytetit” Këto janë dy metafora për shpëtim të përjetshëm përmes Krishtit. Një prej tyre kthehet tek Zan. 2:9; 3:22 (shih Zbu. 2:7; 22:2,14,19) dhe tjetra tek Zbu. 21:2,9-22:5.

22:15 “Jashtë janë” Kjo është shumë e vështirë për t'u interpretuar, vetëm nëse është një metaforë për liqenin e zjarrit (shih Zbu. 21:8).

▣ “qentë” Ky është një tjetër aludim sepse nuk duhet të ketë njerëz të këqij të mbetur në këtë pikë të librit. Tek Ligji i Përt. 23:18 ky term i referohet prostitutave meshkuj të kultit kananeas të pjellorisë. Në pjesë të tjera të Dhjatave të Vjetër dhe të Re i referohet njerëzve të këqij (shih Psa. 22:16,20; Mate. 7:6; dhe Fil. 3:2). Me lejoni të citoj Robert H. Mounce [Robërt Ejç Mauns] në këtë pikë nga komentari i tij mbi Zbulesën tek New International Series [Seritë e Reja Ndërkombëtare]:

“Vargu nuk ka për qëllim të mësojë se në gjendjen e përjetshme të gjitha format e njerëzve të këqij do të jetojnë thjesht jashtë qytetit qiellor. Ai thjesht përshkruan të ardhmen me pamje të së tashmes. Kontrasti është midis bekimit të besnikëve dhe fatit të të këqijve” (fq. 394).

⁶⁰ Versioni në shqip thotë: “ata që i kryejnë urdhërimet e tij” (shënim i përkthyesit).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:16

16 “Unë, Jezusi, dërgova engjëllin Tim për t’ju dëshmuar për këto gjëra nëpër kisha. Unë jam Rrënja dhe pasardhja e Davidit, ylli i ndritshëm i mëngjesit.”

22:16 “Unë, Jezusi, dërgova engjëllin tim për t’ju dëshmuar për këto gjëra nëpër kisha” Vini re se termi “ju” është shumë dhe aludimi ndaj shtatë kishave të Zbulesës 2-3 bëhet shumë specifik. Libri fillon dhe mbyllet me zhanrin e letrës, ndërkohë që vegimet midis fillimit dhe fundit janë një kombinim i profecisë (fundi i vëzhguar përmes lentes të së tashmes) dhe formës apokaliptike (pamje imagjinare).

▣ **“engjëllin Tim”** Shpesh dërguesi është Perëndia At (shih Zbu. 22:6, “engjëlli i Tij”). Këtu dërguesi është Jezusi (“engjëlli Im”). Fraza gjithashtu gjendet tek Zbu. 1:1, por përemri paraprirës⁶¹ është i paqartë.

▣ **“kisha”** Shih [Special Topic: Church \(Ekklesia\)](#) [Temë e Veçantë: Kisha (*Ekklesia*)]

▣ **“Unë jam Rrënja dhe pasardhja e Davidit”** Ka shumë aludime ndaj linjës Davidike të Mesias tek Dhjata e Vjetër (shih 2 Sam. 7:12-16 dhe Isa. 11:1,10) dhe tek Dhjata e Re (shih Mate. 1:1; 9:17; 15:22; 21:9; Rom. 1:3; 2 Tim. 2:8 Zbu. 5:5). Jezusi është përmbushja e të gjitha profecive të Dhjatës së Vjetër.

[Special Topic: Jesus the Nazarene](#) [Temë e Veçantë: Jezusi Nazareas]

[Special Topic: OT Titles for the Special Coming One](#) [Temë e Veçantë: Tituj të Dhjatës së Vjetër për të Veçantin që do të Vijnë]

▣ **“ylli i ndritshëm i mëngjesit”** Ky është një titull Mesianik (shih Numrat 24:17 ose Mate. 2:2 ose 2 Pjet. 1:19). Kjo mund të jetë një lojë ndaj Isa. 14:12 ku një frazë e ngjashme i referohet Satanit. Tek Zbulesa, i ligu është shpesh një parodi e Perëndisë Tre në Një.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:17

17 Dhe Fryma dhe nusja thonë: “Eja!.” Dhe ai që dëgjon le të thotë: “Eja!.” Dhe ai që ka etje, le të vijë; dhe ai që do, le të marrë si dhuratë ujin e jetës.

22:17 “Dhe Fryma dhe nusja thonë: ‘Eja!’” Edhe pse ka interpretime të ndryshme të këtij pasazhi, nga konteksti duket se duhet të jetë një ftesë e ungjillit ndaj të gjithëve që ndjenin një nevojë dhe që do t’i përgjigjen ofertës së Perëndisë tek Krishti. Kjo ka vazhduar të jetë qëndërzimi i librit të Zbulesës, jo vetëm për të inkurajuar të shpëtuarit por edhe për të bindur dhe inkurajuar të humburit për t’iu përgjigjur ofertës falas të Perëndisë në Birin e Tij. Përdorimi i vazhdueshëm i “eja” (të gjitha i referohen të humburve dhe jo ardhjes së dytë të Krishtit); përsëritja e frazës “ai që”; dhe lajmi jashtëzakonisht i mirë që është pa pagesë (shih Isaia 55) duhet të jenë një inkurajim për të gjithë dhe për këdo që t’i përgjigjet kësaj ftese! Mua kjo më duket si një kthim mbrapa tek ata që jetonin në kohën e Gjonit (dhe në çdo kohë). Kjo mund të përshkruajë elementët e pazakontë (praninë e të humburve pas Ditës së Gjykimit) tek Zbulesa 19-22. Ka disa rikthime mbrapa tek koha e Gjonit, të cilat mund të shpjegohen me anë të paralelizmave ndërmjet shtatë njësisive letrare të Zbulesës. Ai shkroi duke pasur ndër mend “fëmijët e tij të dashur” në Efes (shih 1, 2 dhe 3 e Gjonit).

[Special Topic: The Trinity](#) [Temë e Veçantë: Triniteti]

⁶¹ Në gjuhën angleze (ndryshe nga gjuha shqipe) përemri vjen përpara emrit (shënim i përkthyesit).

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:18-19

¹⁸ Unë i deklaroj kujt do që dëgjon fjalët e profecisë së këtij libri, se nëse ndokush do t'i shtojë këtyre gjërave, Perëndia do të dërgojë mbi të plagët e përshkruara në këtë libër. ¹⁹ Dhe nëse dikush heq nga fjalët e librit të kësaj profecie, Perëndia do t'i heqë pjesën e tij nga libri i jetës nga qyteti i shenjtë, dhe nga gjërat që janë përshkruar në këtë libër.

22:18-19 Këto vargje janë dukshëm të lidhura me dëgjuesit e parë të mesazhit sikurse me të gjithë lexuesit dhe dëgjuesit e ardhshëm të këtij libri. Është një praktikë e zakonit letrare e Dhjatës së Vjetër të vendosë paralajmërimet të ashpra të drejtuara tek ata që mund të tundohen për të luajtur me fjalën e Perëndisë (shih Ligji i Përt. 4:2; 12:32). Kjo nuk ka pasur për qëllim të ishte e drejtpërdrejtë, por është një zmadhim i fortë oriental i seriozitetit të ndryshimit të mesazhit të Perëndisë. Kjo nuk i referohet interpretuesve apo skribëve besimtarë të cilët luten dhe kërkojnë vullnetin e Perëndisë sinqerisht, por sipas Ireneus [Ireneasit] tek libri i tij *Contra-Heresies* [Kunder-Heresive], 30:12, i referohet mësuesve të rremë që shtojnë, ndryshojnë ose fshijnë fjalë të Shkrimeve, që përbën dhe goditjen e këtij pasazhi. Kujtoni se ne nuk mund të përdorim një varg për të themeluar një doktrinë e cila shkon kundër mësimeve të tjera të qarta të Shkrimeve.

▣ “nëse... nëse” Këto janë të dyja fjali kushtëzore të klasës së tretë të cilat shenjojnë veprim të mundshëm.

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:20

²⁰ Ai që dëshmon për këto gjëra, thotë: “Po, unë vij shpejt. Amen.” Po, eja, Zoti Jezus.

22:20 “unë vij shpejt” Menjëhershmeria e fundit, e ardhjes së Perëndisë në gjykim janë karakteristika të letërsisë apokaliptike Judaike dhe të Krishterë. E njëjta temë shihet tek Mate. 13:34-36; 24:43; 25:1-13; Luka 12:29; 1 Thes. 5:2,4; 2 Pjet. 3:10. Nën dritën e 2000 viteve vonesë, kjo duhet të kuptohet në një mënyrë ekzistencialiste, jo kohore. Ai po vjen! Jetoni në gatishmëri!

[Special Topic: Soon Return](#) [Temë e Veçantë: Rikthim i shpejtë]

▣ “Eja, Zoti Jezus” “Eja” është në gjuhën aramaike, *Maranatha* (shih 1 Kor. 16:22). Kjo mund të interpretohet në disa mënyra:

1. Nëse *maranatha*, atëherë është “Zoti ynë ka ardhur”
2. *Marana tha*, atëherë “Zoti ynë, eja!”

Përshkrimi 1 i përshtatet këtij konteksti më mirë. Ne mësojmë nga *Didache* 10:6 se kjo ishte mbyllja liturgjike ndaj shërbesës së Darkës së Zotit në kohën e Gjonit.

[Special Topic: Maranatha](#) [Temë e Veçantë: *Maranatha*]

[Special Topic: Christ Jesus As Lord](#) [Temë e Veçantë: Jezus Krishti si Zot]

VERSIONI SHQIP: ZBULESA 22:21

²¹ Hiri i Zotit Jezu Krisht qoftë me ju të gjithë. Amen.

22:21 Vini re se “Hiri i Zotit Jezu Krisht” me popullin e Tij është e vërteta përmblylëse e prezantuar tek një epokë të krishterësh të persekutuar dhe është shpresa e çdo brezi të krishterësh!

PYETJE DISKUTIMI

Ky është një komentari studimor udhëzues, i cili do të thotë se ju jeni përgjegjës për interpretimin tuaj të Biblës. Secili nga ne duhet të ecë në dritën që kemi. Ju, Bibla dhe Fryma e Shenjtë jeni prioritet në interpretim. Nuk duhet t'ia dorëzoni këtë një komentatori.

Këto pyetje diskutimi janë dhënë për t'ju ndihmuar të mendoni përmes çështjeve të mëdha të këtij seksioni të librit. Ato kanë për qëllim që të provokojnë mendime, dhe jo të jenë definitive.

1. A do të shkojnë besimtarët në qiell apo do të kthehet qielli në një tokë të pastruar?
2. Si lidhet Zbu. 21:3 me termin “Emanuel”?
3. Pse nuk ka asnjë tempull tek Jeruzalemi i ri (shih Zbu. 21:22)?
4. Kush janë njerëzit e përmendur tek Zbu. 21:24?
5. Si e “mbajnë / kujdesen” besimtarët për fjalët e kësaj profecie (shih Zbu. 22:7)?
6. Nëse ky është qielli, atëherë kush janë të këqijtë jashtë qytetit tek Zbu. 22:15?
7. Pse është Zbu. 22:17 kaq e rëndësishme?
8. A duhet marrë Zbu. 22:18-19 fjalë për fjalë? A mundet një besimtar që keqinterpreton Zbulesën të humbasë shpëtimin e tij / saj?
9. Tre herë tek Zbu. 22, thuhet “Unë po vij shpejt” (shih Zbu. 22:7,12,20). Pse kanë kaluar mbi 2000 vjet?

SHTOJCA NJË: PËRCAKTIVE TË TERMAVE GRAMATIKORE GREQISHT

Grequishtja koine, shpesh e quajtur grequishtja heleniste, ishte gjuha e përbashkët e botës mesdhetare, duke filluar që nga pushtimi i Aleksandrit të Madh (336-323 para lindjes së Krishtit) dhe duke zgjatur rreth tetëqind vjet (300 para lindjes së Krishtit – 500 pas lindjes së Krishtit). Ajo nuk ishte thjesht greqishte klasike e thjeshtëzuar, por, në shumë mënyra, ishte një formë më e re e greqishtes, e cila u bë gjuha e dytë e Lindjes së mesme dhe botës mesdhetare në lashtësi.

Grequishtja e Dhjatës së Re ishte unike në shumë mënyra pasi përdoruesit e saj, përjashtojmë Lukën dhe autorin e Hebrejve, ndoshta përdornin aramaishten si gjuhë të parë. Si rrjedhojë, shkrimet e tyre u ndikuan nga idiomat dhe format strukturore të aramaishtes. Po kështu, ata lexonin dhe citonin Septuagintën (përkthimin greqisht të Dhjatës së Vjetër), e cila ishte shkruar gjithashtu në greqishten koine. Mirëpo edhe Septuaginta ishte shkruar nga studiues judenj, gjuha amëtare e të cilëve nuk ishte greqisht.

Kjo na shërben si kujtesë se nuk mund ta vendosim forcërisht Dhjatën e Re brenda një strukture të ngushtë gramatikore. Ajo është unike, por, megjithatë, ka shumë të përbashkëta me (1) Septuagintën; (2) shkrimet judaike si ato të Jozefit; dhe (3) papiruset e gjetura në Egjipt. Po atëherë, si duhet t'i qasemi analizës gramatikore të Dhjatës së Re?

Tiparet gramatikore të greqishtes koine dhe greqishtes koine të Dhjatës së Re janë të paqëndrueshme. Në shumë mënyra, bëhet fjalë për një periudhë thjeshtëzimi të gramatikës. Si udhërrëfyes kryesor do të kemi kontekstin. Fjalët kanë kuptim vetëm në një kontekst më të gjerë, prandaj, struktura gramatikore mund të kuptohet vetëm në dritën e (1) stilit individual të autorit; dhe (2) kontekstit të veçantë. Asnjë përcaktim përfundimtar i formave dhe strukturave greke nuk është i mundshëm.

Grequishtja koine ishte kryesisht një gjuhë foljore. Shpesh, çelësi drejt interpretimit është lloji dhe forma e trajtave FOLJORE. Në shumicën e rasteve, FOLJA shfaqet e para, duke treguar epërsinë e saj. Në analizën e FOLJES greke, duhen vërejtur tre pjesë informacioni: (1) theksimi bazë i KOHËS, DIATEZËS dhe MËNYRËS (eptimi ose morfologjia); (2) kuptimi bazë i FOLJES (leksikografia); dhe (3) rrjedha e kontekstit (sintaksa).

I. KOHA

A. Koha ose aspekti ka të bëjë me marrëdhënien e FOLJEVE me veprimin e përfunduar ose të papërfunduar. Shpesh, ai quhet “I KRYER”, ose “I PAKRYER”.

1. KOHËT E KRYERA përqendrohen te kryerja e një veprimi. Asnjë informacion i mëtejshëm nuk jepet përveç faktit se diçka ka ndodhur! Nuk trajtohet fillimi, vazhdimi, apo kulmimi i veprimit.
2. KOHËT E PAKRYERA përqendrohen tek procesi i vazhduar i një veprimi. Mund të përshkruhet në kuadër të veprimit linear, veprimit durativ, veprimit progresiv etj.

B. Kohët mund të kategorizohen sipas mënyrës sesi autori sheh përparimin e veprimit

1. Ndodhi = AORIST
2. Ndodhi, dhe rezultatet vazhdojnë = E KRYER
3. Po ndodhte në të kaluarën dhe rezultatet po vazhdonin, por jo tani = E KRYER E TEJSHKUAR
4. Po ndodh = E TASHME
5. Po ndodhte = E PAKRYER
6. Do të ndodhë = E ARDHME

Një shembull konkret sesi ndihmojnë këto KOHË në interpretim do të ishte fjala “shpëtoj”. Ajo përdoret në disa kontekste të ndryshme për të treguar, si procesin, ashtu dhe kulmimin e tij:

1. AORISTI = “shpëtoi” (shih Rom. 8:24)
 2. E KRYER = “jemi shpëtuar dhe rezultati vazhdon” (shih Efe. 2:5, 8)
 3. E TASHME = “po shpëtohem” (shih 1 Kor. 1:18; 15:2)
 4. E ARDHME = “do të shpëtohem” (shih Rom. 5:9; 10: 9)
- C. Kur përqendrohet te KOHËT E FOLJES, interpretuesi kërkon arsyen pse autori fillestar zgjodhi të shprehej në një KOHË të caktuar. Koha standarde, “pa zbukurime”, ishte AORISTI. Kjo ishte forma e rregullt FOLJORE “e paspecificuar”, “e paklasifikuar”, ose “e pashënuar”. Ajo mund të përdoret në një larmi të madhe mënyrash, të cilat duhet t’i qartësojë konteksti. Kjo kohë thjesht pohon se diçka ka ndodhur. Aspekti i kohës së shkuar përdoret vetëm në MËNYRËN DËFTORE. Nëse përdoret një KOHË tjetër, po theksohej diçka më e veçantë. Por çfarë?
1. KOHA E KRYER. Bën fjalë për një veprim të përfunduar, por me rezultate që vazhdojnë. Në disa mënyra, ky ishte një kombinim i KOHËS AORISTE me atë TË TASHME. Zakonisht, fokusi është te rezultatet e vazhdueshme, ose te plotësimi i një veprimi (shembull: Efe. 2:5 dhe 8: “ju jeni shpëtuar dhe po vazhdoni të shpëtoheni”).
 2. KOHA E KRYER E TEJSHKUAR. Kjo ishte si E KRYERA, përveçse këtu rezultatet e vazhduara kanë përfunduar. Për shembull: Gjoni 18:16, “Pjetri kishte qëndruar përjashta te porta”.
 3. KOHA E TASHME. Flet për një veprim të papërfunduar ose të pakryer. Zakonisht, fokusi është te vazhdimi i ngjarjes. Shembull: 1 Gjonit 3:6 dhe 9, “Kushdo që banon në të nuk vazhdon të mëkatojë”. “Kushdo që është lindur nga Perëndia nuk vazhdon të kryejë mëkat”.
 4. KOHA E PAKRYER. Në këtë kohë, marrëdhënia me KOHËN E TASHME është e ngjashme me marrëdhënien mes TË KRYERËS dhe TË KRYERËS SË TEJSHKUAR. E PAKRYERA flet për një veprim të paplotë që po ndodhte por që, tani, ka përfunduar, ose për fillimin e një veprimi në të shkuarën. Shembull: Mateu 3:5, “atëherë gjithë Jerusalemi po vazhdonte të shkonte tek ai”, ose, “atëherë, gjithë Jerusalemi filloi të shkonte tek ai”.
 5. KOHA E ARDHME. Bën fjalë për një veprim që, zakonisht, vendoset në një kornizë kohore në të ardhmen. Fokusohej te mundësia e një ndodhie, më shumë sesa te një ndodhi aktuale. Shpesh, flet për sigurinë e ngjarjes. Shembull: Mat. 5:4-9, “Të bekuar janë... Ata do të...”.

II. DIATEZA

- A. DIATEZA përshkruan marrëdhënien mes veprimit të FOLJES dhe KRYEFJALËS së saj.
- B. DIATEZA VEPRORE ishte mënyra normale, e pritshme dhe e patheksuar për të pohuar se kryefjala po kryente veprimin e FOLJES.
- C. DIATEZA PËSORE do të thotë se kryefjala po merrte veprimin e FOLJES të kryer nga një veprues i jashtëm. Vepruesi i jashtëm që kryente veprimin tregohet në Dhjatën e Re greqisht me anë të këtyre PARAFJALËVE dhe rasave:
 1. Një veprues personal i drejtpërdrejtë, nga *hupo* me RASËN RRJEDHORE (shih Mat. 1:22; Veprat 22:30).
 2. Një veprues personal i ndërmjetëm, nga *dia* me RASËN RRJEDHORE (shih Mat. 1:22).
 3. Një veprues jopersonal, zakonisht nga *en* me RASËN MJETORE.
 4. Nganjëherë, një veprues personal ose jopersonal, vetëm me anë të RASËS MJETORE.
- D. DIATEZA MESORE tregon se kryefjala prodhon veprimin e FOLJES dhe, gjithashtu, është e përfshirë drejtpërdrejt në veprimin e FOLJES. Shpesh, ajo quhet diateza e interesit të shtuar vetjak. Ky konstrukt theksonte në njëfarë mënyre kryefjalën e fjalisë ose periudhës. Ky konstrukt nuk gjendet në anglisht. Ka një mundësi të gjerë kuptimesh dhe përkthimesh në greqisht. Disa shembuj të kësaj forme janë:

1. VETVETORE – veprimi i drejtpërdrejtë i kryefjalës mbi veten. Shembull: Mat. 27:5: “vari veten”.
2. INTENSIVE – kryefjala e kryen veprimin për vete. Shembull: 2 Kor. 11:14: “vetë Satani e maskon veten si engjëll drite”.
3. E NDËRSJELLË – veprim i ndërsjellë i dy subjekteve. Shembull: Mat. 26:4: “ata këshillonin njëri-tjetrin”.

III. MËNYRA (ose “MODALITETI”)

- A. Greqishtja koine ka katër MËNYRA. Ato tregojnë marrëdhënien e FOLJES me realitetin, të paktën në mendjen e autorit. MËNYRAT ndahen në dy kategori të përgjithshme: ajo që tregonte realitetin (DËFTORE) dhe ajo që tregonte mundësinë (LIDHORE, URDHËRORE dhe DËSHIRORE).
- B. MËNYRA DËFTORE ishte forma normale për të shprehur një veprim që kishte ndodhur ose që po ndodhte, të paktën në mendjen e autorit. Ishte e vetmja mënyrë greqisht që shprehte një kohë të përcaktuar, ndonëse edhe këtu ky aspekt ishte dytësor.
- C. MËNYRA LIDHORE shprehte veprim të ardhshëm të mundshëm. Diçka nuk kishte ndodhur ende, por kishte mundësi që të ndodhte. Kishte shumë të përbashkëta me DËFTOREN E ARDHME. Dallimi ishte se LIDHORJA shpreh njëfarë mase dyshimi. Shpesh, në anglisht, shprehet me termat “mund të”, “do të”, “mund”.
- D. MËNYRA DËSHIRORE shprehte një dëshirë që ishte teorikisht e mundshme. Konsiderohej si një hap më larg realitetit nga LIDHORJA. DËSHIRORJA shprehte mundësi në disa kushte të caktuara. DËSHIRORJA është e rrallë në Dhjatën e Re. Përdorimi i saj më i shpeshtë është në frazën e famshme të Palit, “Kurrë mos qoftë!” (KJV, “Mos e dhëntë Zoti”), e përdorur pesëmbëdhjetë herë (shih Rom. 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; 1 Kor. 6:15; Gal. 2:17; 3:21; 6:14). Shembuj të tjerë gjenden te Luka 1:38; 20:16; Veprat 8:20; dhe 1 Thes. 3:11.
- E. MËNYRA URDHËRORE theksonte një urdhër që ishte i mundshëm, por theksin e vinte te synimi i folësit. Ajo theksonte vetëm një mundësi dëshirore dhe kushtëzohej nga zgjedhjet e tjetrit. URDHËRORJA përdorej në mënyrë të veçantë në lutjet dhe në kërkesat e vetës së tretë. Këto urdhra gjenden vetëm në KOHËN E TASHME dhe atë AORISTE në Dhjatën e Re.
- F. Disa gramatika kategorizojnë edhe PJESORET si një tjetër lloj MËNYRE. Ato janë shumë të zakonshme në Dhjatën e Re në greqisht, dhe zakonisht përcaktohen si MBIEMRA FOLJORË. Ato përkthehen në lidhje me FOLJEN kryesoren me të cilën kanë të bëjnë. Ekzistonte një larmi e madhe mundësish për përkthimin e PJESOREVE. Gjëja më e mirë është të konsultosh disa përkthime të Biblës në anglisht. *The Bible in Twenty Six Translations* (Bibla në 26 përkthime), e botuar nga Baker, është shumë e dobishme në këtë pikë.
- G. DËFTORJA AORISTE VEPRORRE ishte mënyra normale, ose “e paklasifikuar”, për të shënuar një veprim. Çdo KOHË, DIATEZË, ose MËNYRË tjetër kishte një domethënie të veçantë interpretuese që dëshironte të komunikonte autori fillestar.

IV. Për ata që nuk e njohin greqishten, ndihmat e mëposhtme studimore do t’u sigurojnë informacionet e nevojshme:

- A. Friberg, Barbara dhe Timothy. *Analytical Greek New Testament* (Dhjata e Re analitike në greqisht). Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament* (Dhjata e Re ndërlineare greqisht-anglisht). Grand Rapids: Zondervan, 1976.

- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* (Leksiku analitik i Dhjatës së Re në greqisht). Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek* (Elementet bazë të greqishtes së Dhjatës së Re). Nashville: Broadman, 1950.
- E. Kurse greqishteje koine me korrespondence, të akredituar nga ana akademike, janë të disponueshme përmes Institutit Biblik Moody në Çikago, Illinois

V. EMRAT

- A. Nga ana sintaksore, EMRAT klasifikohen sipas RASËS. RASA ishte forma e eptuar e EMRIT, që tregonte marrëdhënien e tij me FOLJEN dhe me pjesë të tjera të fjalisë. Në greqishten koine, shumë prej funksioneve të RASËS tregoheshin nga PARAFJALËT. Meqë forma e RASËS ishte në gjendje të identifikonte një sërë marrëdhëniesh të ndryshme, u zhvilluan PARAFJALËT për t'u dhënë një ndarje më të qartë këtyre funksioneve të mundshme.
- B. RASAT greke kategorizoheshin në tetë mënyrat e mëposhtme:
 1. RASA EMËRORE përdorej për të emërtuar dhe, zakonisht, ishte KRYEFJALA e fjalisë ose periudhës. Po kështu, përdorej edhe për EMRAT KALLZUESORË dhe MBIEMRAT me FOLJET lidhëse “jam” ose “bëhem”.
 2. RASA GJINORE përdorej për përshkrim dhe, zakonisht, i caktonte një cilësi ose sasi fjalës me të cilën lidhej. I përgjigjej pyetjes, “Çfarë lloji?” Shpesh, shprehet me përdorimin e PARAFJALËS “i/e [dikujt]”.
 3. RASA RRJEDHORE përdoret të njëjtën formë të eptuar si GJINORJA, por përdoret për të përshkruar ndarje. Zakonisht, shënonte ndarje nga një pikë në kohë, hapësirë, burim, origjinë ose shkallë. Shpesh, shprehet me përdorimin e PARAFJALËS “nga/prej”.
 4. RASA DHANORE përdorej për të përshkruar interes vetjak. Mund të shënonte një aspekt pozitiv, ose negativ. Shpesh, ajo ishte KUNDRINORI I ZHDREJTË. Shpesh, në anglisht shprehet me PARAFJALËN “to”.
 5. RASA VENDORE kishte të njëjtën formë të eptuar si DHANORJA, por përshkruante pozicionin ose vendndodhjen në hapësirë, kohë, ose kufij logjikë. Shpesh, shprehet me PARAFJALËT “në, mbi, mes, gjatë, me anë të, përbri”.
 6. RASA MJETORE kishte të njëjtën formë të eptuar si DHANORJA dhe VENDORJA. Shprehte mjete ose shoqërime. Shpesh, shprehet me PARAFJALËT “nga” ose “me”.
 7. RASA KALLËZORE përdorej për të përshkruar përfundimin e një veprimi. Shprehte kufizim. Kryesisht, përdorej për KUNDRINORIN E DREJTË. I përgjigjej pyetjes, “Sa larg?”, ose “Deri në çfarë mase?”
 8. RASA THIRRORE përdorej për thirrjen e drejtpërdrejtë.

VI. LIDHËZAT DHE LIDHËSET

- A. Greqishtja është gjuhë shumë preçize, për shkak se ka një numër shumë të madh fjalësh lidhëse. Ato lidhin mendimet (PERIUDHAT, FJALITË dhe PARAGRAFËT). Janë kaq të zakonshme saqë, shpesh, mungesa (asindetit) e tyre ka rëndësi nga ana ekzegjetike. Në fakt, këto LIDHËZA dhe LIDHËSE tregojnë drejtimin e mendimit të autorit. Shpesh, kanë rol kyç në përcaktimin e saktë të asaj që po përpiqet të përçojë ai.
- B. Ja një listë me disa prej LIDHËZAVE dhe LIDHËSEVE, si dhe kuptimet e tyre (ky informacion është qëmtuar kryesisht nga libri i H. E. Dana dhe Julius K. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament* [Gramatikë praktike e Dhjatës së Re greqisht]).

1. Fjalët lidhëse kohore
 - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (LIDH.) – “kur”
 - b. *heōs* – “ndërsa”
 - c. *hotan, epan* (LIDH.) – “kurdo”
 - d. *heōs, achri, mechri* (LIDH.) – “derisa”
 - e. *priv* (PASK.) – “përpara”
 - f. *hōs* – “që kur”, “kur”, “ndërsa”
2. LIDHËZA logjike
 - a. Qëllim
 - (1) *hina* (LIDH.), *hopōs* (LIDH.), *hōs* – “me qëllim që”, “që”
 - (2) *hōste* (PASKAJORE KALLËZORE NYJORE) – “që”
 - (3) *pros* (PASKAJORE KALLËZORE NYJORE) ose *eis* (PASKAJORE KALLËZORE NYJORE) – “që”
 - b. Rezultat
 - (1) *hōste* (PASKAJORE, kjo është më e përhapura) – “me qëllim që”, “kështu”
 - (2) *hina* (LIDH.) – “në mënyrë që”
 - (3) *ara* – “kështu”
 - c. Shkakore, ose arsye
 - (1) *gar* (shkak/efekt, ose arsye/përfundim) – “sepse,” “pasi”
 - (2) *dioti, hotiy* – “sepse”
 - (3) *epei, epeidē, hōs* – “meqë”
 - (4) *dia* (me kallëzore) dhe (me pask. nyjore) – “për shkak”
 - d. Rrjedhimore
 - (1) *ara, poinun, hōste* – “prandaj”
 - (2) *dio* (LIDHËZA më e fortë rrjedhimore) – “për shkak të kësaj”, “si rrjedhojë”, “prandaj”
 - (3) *oun* – “prandaj”, “kështu”, “atëherë”, “rrjedhimisht”
 - (4) *toinoun* – “në këtë mënyrë”
 - e. Kundërshtore, ose kontrast
 - (1) *alla* (KUNDËRSHTORE e fortë) – “por”, “përveç”
 - (2) *de* – “por”, “megjithatë”, “gjithsesi”, “nga ana tjetër”
 - (3) *kai* – “por”
 - (4) *mentoi, oun* – “sidoqoftë”
 - (5) *plēn* – “gjithsesi” (kryesisht te Luka)
 - (6) *oun* – “megjithatë”
 - f. Krahasim
 - (1) *hōs, kathōs* (prezanton FJALITË KRAHASUESE)
 - (2) *kata* (në fjalë të përbëra, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (te Hebrenjve)
 - (4) *ē* – “sesa”
 - g. Vazhduese, ose seri
 - (1) *de* - “dhe”, “tani”
 - (2) *kai* – “dhe”
 - (3) *tei* – “dhe”
 - (4) *hina, oun* – “që”

(5) *oun* – “atëherë” (te Gjoni)

3. Përdorimet theksuese

- a. *alla* – “sigurisht”, “po”, “madje”
- b. *ara* – “me të vërtetë”, “sigurisht”, “vërtet”
- c. *gar* – “por me të vërtetë”, “sigurisht”, “vërtet”
- d. *de* – “me të vërtetë”
- e. *ean* – “madje”
- f. *kai* – “madje”, “me të vërtetë”, “vërtet”
- g. *mentoi* – “me të vërtetë”
- h. *oun* – “vërtetë”, “patjetër”

VII. PERIUDHA KUSHTORE

- A. PERIUDHA KUSHTORE është ajo që përmban një ose më tepër fjali të varura kushtore. Kjo strukturë gramatikore i vjen në ndihmë interpretimit për shkak se jep kushtet, arsyet, ose shkaqet pse ndodh ose pse nuk ndodh veprimi i FOLJES kryesore. Ka katër lloje PERIUDHASH KUSHTORE. Ato variojnë nga ajo që supozohet si e vërtetë nga pikëvështrimi i autorit (ose për synimet e tij) tek ajo që është vetëm dëshirë.
- B. PERIUDHA KUSHTORE E KLASIT TË PARË shprehte veprim ose qenie që supozohej si e vërtetë nga pikëvështrimi i shkrimtarit (ose për synimet e tij), ndonëse shprehej me “nëse”. Në një sërë kontekstesh, mund të përkthehet “meqë” (shih Mat. 4:3; Rom. 8:31). Sidoqoftë, me këtë nuk nënkuptojmë se të gjitha KLASIT E PARË përputhen me realitetin. Shpesh, ato përdoren për të vërtetuar një argument ose për të theksuar një ide të gabuar (shih Mat. 12:27).
- C. PERIUDHA KUSHTORE E KLASIT TË DYTË shpesh quhet “kundër fakteve”. Ajo shpreh diçka që ishte e pavërtetë ndaj realitetit, në mënyrë që të argumentonte diçka. Shembuj: 1. “Po të ishte vërtet profet, dhe nuk është i tillë, do të dinte se kush dhe ç’karakter është kjo gruaja që po varet tek ai, por ja që nuk e di” (Luka 7:39) 2. “Po t’i kishit besuar vërtet Moisiut, por ju nuk i besoni, do të besonit edhe në mua, por ja që nuk po e bëni” (Gjoni 5:46) 3. “Po të përpiquesha ende që të kënaqja njerëzit, gjë që nuk po e bëj, nuk do të isha aspak skllav i Krishtit, por ja që jam i tillë” (Gal. 1:10).
- D. KLASI I TRETË bën fjalë për një veprim të mundshëm në të ardhmen. Shpesh, supozon probabilitetin e veprimit. Zakonisht, nënkupton kushtëzim nga rrethanat. Veprimi i FOLJES kryesore varet nga veprimi në fjalinë e varur që fillon me “nëse”. Shembuj nga 1 Gjoni: 1:6-10; 2:4, 6, 9, 15, 20, 21, 24, 29; 3:21; 4:20; 5:14, 16.
- E. KLASI I KATËRT është më i largëti për sa i përket mundësisë. Është i rrallë në Dhjatën e Re. Në të vërtetë, nuk ekziston asnjë PERIUDHË e plotë KUSHTORE E KLASIT TË KATËRT, ku të dyja pjesët e kushtit të përputhen me këtë përcaktim. Një shembull i KLASIT TË KATËRT të pjesshëm në fjalinë hapëse është 1 Pje. 3:14. Një shembull i KLASIT TË KATËRT të pjesshëm në fjalinë përmbyllëse është Veprat e Apo. 8:31.

VIII. NDALIMET

- A. URDHËRORJA E TASHME me PJESËZËN MË shpesh (por jo ekskluzivisht) thekson ndalimin e një veprimi që është tashmë në kryerje e sipër. Disa shembuj: “mos mblidhni më pasuri në tokë...” (Mat. 6:19); “mos u shqetësoni më për jetën tuaj...” (Mat. 6:25); “mos i ofroni më mëkatit gjymtyrët e trupit tuaj si mjete keqbërje...” (Rom. 6:13); “duhet të ndalni së fryeri Frymën e Shenjtë të Perëndisë...” (Efe. 4:30); dhe “ndalni së u dehuri me verë...” (5:18).

- B. LIDHORJA AORISTE me PJESËZËN MË ka këtë theks: “as mos fillo apo nis të bësh një veprim”. Disa shembuj: “As mos fillo të mendosh se...” (Mat. 5:17); “kurrë mos fillo të shqetësohesh...” (Mat. 6:31); “kurrë s’duhet të kesh turp...” (2 Tim. 1:8).
- C. MOHORJA E DYFISHTË me MËNYRËN LIDHORE përbën një mohim shumë të theksuar. “Kurrën e kurrës”, ose “në asnjë lloj rrethane”. Disa shembuj: “Ai nuk do të përjetojë kurrën e kurrës vdekje” (Gjoni 8:51); “Unë, kurrën e kurrës, nuk...” (1 Kor. 8:13).

IX. NYJA SHQUESE

- A. Në greqishten koine, NYJA SHQUESE kishte një përdorim të ngjashëm me një shquese “the” në anglisht. Funkzioni bazë i saj ishte të shërbente si “dëftues”, si mënyrë për të tërhequr vëmendjen ndaj një fjale, emri, ose fraze. Përdorimi i saj ndryshon nga njëri autor në tjetrin në Dhjatën e Re. NYJA SHQUESE mund të funksionojë edhe si
1. mjet ballafaques, si PËREMËR dëftor;
 2. shenjë për t’iu referuar një teme ose personi të prezantuar më herët;
 3. mënyrë për të identifikuar KRYEFJALËN në fjali me një FOLJE lidhëse. Shembuj: “Perëndia është Frymë” (Gjoni 4:24); “Perëndia është dritë” (1 Gjoni 1:5); “Perëndia është dashuri” (4:8, 16).
- B. Greqishtja koine nuk kishte NYJË JOSHQUESE si në anglisht, “a” ose “an”. Mungesa e NYJËS SHQUESE mund të nënkuptonte
1. Një përqendrim te karakteristikat ose cilësitë e diçkaje
 2. Një fokus në kategorinë e diçkaje
- C. Autorët e Dhjatës së Re ndryshonin së tepërmi nga njëri-tjetri për mënyrën si e përdornin NYJËN.

X. MËNYRA PËR TË TREGUAR THEKSIMIN NË DHJATËN E RE GREQISHT

- A. Teknikat për të treguar theksimin ndryshojnë nga njëri autor në tjetrin në Dhjatën e Re. Shkrimtarët më të njëtrajtshëm dhe më formalë ishin Luka dhe autori i Hebrenjve.
- B. Më herët, pohuam se DËFTORJA AORISTE VEPRORE ishte standarde dhe e paklasifikuar për theksim, por çdo KOHË, DIATEZË, ose MËNYRË tjetër kishte domethënie nga ana interpretuese. Me këtë nuk po themi se DËFTORJA AORISTE VEPRORE nuk përdorej shpesh në një kuptim gramatikor domethënës. (Shembull: Rom. 6:10 [dy herë]).
- C. Rendi i fjalëve në greqishten koine
1. Greqishtja koine ishte një gjuhë e eptuar që, në dallim nga anglishtja, nuk varej nga rendi i fjalëve. Si rrjedhojë, autori mund ta ndryshojë rendin e pritshëm dhe normal të fjalëve për të treguar
 - a. atë që autori donte t’i theksonte lexuesit
 - b. atë që autori mendonte se do të ishte e papritur për lexuesin
 - c. atë që autori e kishte shumë për zemër
 2. Rendi normal i fjalëve në greqisht është ende një çështje e pazgjidhur. Megjithatë, rendi i supozuar normal është ky:
 - a. për FOLJET lidhëse
 - (1) FOLJE
 - (2) KRYEFJALË
 - (3) PLOTËS
 - b. për FOLJET KALIMTARE
 - (1) FOLJE

- (2) KRYEFJALË
- (3) KUNDRINOR
- (4) KUNDRINOR I ZHDREJTË
- (5) FRAZË PARAFJALORE

c. për FRAZAT EMËRORE

- (1) EMËR
- (2) PËRCAKTOR
- (3) FRAZË PARAFJALORE

3. Rendi i fjalëve mund të jetë një pikë jashtëzakonisht e rëndësishme ekzegjetike. Shembuj:
- a. “dorën e djathtë na dhanë mua dhe Barnabës për miqësi”. Faza “dora e djathtë e miqësisë” ndahet dhe është vendosur në krye për të treguar domethënien e vet (Gal. 2:9).
 - b. “me Krishtin” vendoset në fillim. Vdekja e tij ishte qendrore (Gal. 2:20).
 - c. “ishte pjesë-pjesë dhe në shumë mënyra të ndryshme” (Heb. 1:1) vendoset në fillim. Kontrasti që po jepet është mënyra sesi Perëndia e zbuloi veten, jo fakti i zbulësës.

D. Zakonisht, njëfarë shkalle theksimi tregohet nga

- 1. Përsëritja e PËREMRRIT që ishte tashmë i pranishëm në formën e eptuar të FOLJES. Shembull: “unë, vetë, do të jem patjetër me ju...” (Mat. 28:20).
- 2. Mungesa e një LIDHËZE të pritshme, ose ndonjë tjetër mjeti lidhës mes fjalëve, frazave, fjalive, ose periudhave. Kjo gjë quhet asindet (“jo e lidhur”). Mjeti lidhës pritej, prandaj mungesa e tij tërhiqte vëmendje. Shembuj:
 - a. “Lum”-et në Mal, Mat. 5:3 e më tej (e theksoi listën)
 - b. Gjoni 14:1 (temë e re)
 - c. Romakëve 9:1 (pjesë e re)
 - d. 2 Kor. 12:20 (thekson listën)
- 3. Përsëritja e fjalëve ose frazave të pranishme në një kontekst të dhënë. Shembuj: “për lëvdimin e lavdisë së tij” (Efe. 1:6, 12 & 14). Kjo frazë përdoret për të treguar veprën e secilit person të Trinisë.
- 4. Përdorimi i një idiome ose loje fjalësh (tingujsh) mes termave
 - a. eufemizmat – zëvendësim fjalësh për disa tema tabu, si “gjumi” për vdekjen (Gjoni 11:11-14), ose “këmbët” për gjenitalet mashkullore (Ruthi 3:7-8; 1 Sam. 24:3).
 - b. perifrazimet – zëvendësim fjalësh për emrin e Perëndisë, si “Mbretëria e qiejve” (Mat. 3:21), ose “një zë nga qielli” (Mat. 3:17).
 - c. FIGURAT LETRARE
 - (1) ekzagjerime të pamundura (Mat. 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - (2) pohime disi të tepruara (Mat. 3:5; Veprat e Apo. 2:36)
 - (3) personifikime (1 Kor. 15:55)
 - (4) ironi (Gal. 5:12)
 - (5) pasazhe poetike (Fil. 2:6-11)
 - (6) lojë tingujsh mes fjalëve
 - (a) “kisha”
 - i. “kisha” (Efe. 3:21)
 - ii. “thirrja” (Efe. 4:1, 4)
 - iii. “i thirrur” (Efe. 4:1, 4)
 - (b) “i lirë”
 - i. “grua e lirë” (Gal. 4:31)

- ii. “liri” (Gal. 5:1)
- iii. “i lirë” (Gal. 5:1)
- d. gjuha idiomatike – terminologji që, zakonisht, është e veçantë për kulturat dhe gjuhët e ndryshme:
 - (1) përdorimi figurativ i fjalës “ushqim” (Gjoni 4:31-34)
 - (2) përdorimi figurativ i fjalës “tempull” (Gjoni 2:19; Mat. 26:61)
 - (3) idioma hebraike për termin dhembshuri, “urrej” (Zan. 29:31; LiP. 21:15; Luka 14:36; Gjoni 12:25; Rom. 9:13)
 - (4) “Të gjithë” përkundër “shumë”-ve. Krahaso Isa. 53:6 (“të gjithë”) me 53:11 & 12 (“shumë”). Këta terma janë sinonimikë, siç e tregojnë dhe Rom. 5:18 dhe 19.
- 5. Përdorimi i një fraze të plotë gjuhësore, në vend të një fjale të vetme. Shembull: “Zoti Jezu Krisht”.
- 6. Përdorimi i veçantë i *autos*
 - a. kur ka NYJË (pozicioni atributiv), përkthehej “i njëjti”.
 - b. kur s’ka NYJË (pozicioni kallëzuesor), përkthehej si PËREMËR VETVETOR INTENSIV – “veten e tij”, “veten e saj”.
- E. Studiuesi i Biblës që nuk di greqisht mund ta identifikojë theksimin në mënyra të ndryshme:
 - 1. Përdorimi i një leksiku analitik dhe i një teksti ndërlinear greqisht/anglisht.
 - 2. Krahasimi i përkthimeve në gjuhën angleze, sidomos ato përkthime që kanë teori të ndryshme përkthimi. Shembull: krahasimi i një përkthimi “fjalë për fjalë” (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) me një përkthim të “ekuivalencës dinamike” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ndhmë e dobishme këtu do të ishte *The Bible in Twenty-Six Translations*, përkthyer nga Baker.
 - 3. Përdorimi i *The Emphasized Bible* (Bibla e theksuar), nga Joseph Bryant Rotherham (Kregel, 1994).
 - 4. Përdorimi i një përkthimi shumë të fjalëpërfjalshëm
 - a. *The American Standard Version* i vitit 1901
 - b. *Young’s Literal Translation of the Bible*, nga Robert Young (Guardian Press, 1976).

Studimi i gramatikës është i mërzitshëm, por i domosdoshëm për interpretimin e saktë. Këto përcaktime të shkurtra, komente dhe shembuj synojnë të inkurajojnë dhe të pajisin personat që nuk dinë greqisht që të përdorin shënimet gramatikore të dhëna në këtë vëllim. Pa dyshim, këto përcaktime janë të mbithjeshtëzuara. Ato nuk duhen përdorur në mënyrë dogmatike dhe të pandryshueshme, por si trampolina drejt të kuptuarit më të mirë të sintaksës së Dhjatës së Re. Shpresoj se këto përcaktime do t’u mundësojnë lexuesve edhe që të kuptojnë komentet e ndihmave të tjera studimore, si komentaret teknikë për Dhjatën e Re.

Duhet të jemi në gjendje që interpretimin tonë ta verifikojmë në bazë të informacionit që gjendet në tekstin e Biblës. Gramatika është një nga pjesët më të dobishme të këtij informacioni; elementet e tjera përfshijnë sfondin historik, kontekstin letrar, përdorimin bashkëkohor të fjalëve, dhe pasazhet paralele.

SHTOJCA DY: KRITIKA E TEKSTIT

Kjo temë do të trajtohet në mënyrë të tillë që të shpjegojmë shënimet tekstuale që gjenden në këtë komentari. Do të përdorim përvijimin e mëposhtëm:

- I. Burimet tekstuale të Biblës anglisht
 - A. Dhjata e Vjetër
 - B. Dhjata e Re
 - II. Shpjegim i shkurtër i problemeve dhe teorive të “kritikës së ulët”, e quajtur edhe “kritika e tekstit”.
 - III. Burime të sugjeruara për lexim të mëtejshëm
-

- I. Burimet tekstuale të Biblës anglisht
 - A. Dhjata e Vjetër

1. Teksti Masoretik (MT) – teksti bashkëtingëllor hebraisht u përcaktua nga rabini Akiva më 100 pas lindjes së Krishtit. Pikat e zanoreve, thekset, shënimet anësore, pikësimi dhe pikat e aparatit filluan të shtoheshin në shekullin në shekullin e gjashtë pas lindjes së Krishtit dhe u përfunduan në shekullin e nëntë pas lindjes së Krishtit. Kjo u bë nga një familje studiuesish judenj të njohur si Masoretët. Forma tekstuale që përdoren ata ishte e njëjta që përdoret në Mishnah, Talmud, Targumet, Peshita dhe Vulgatë.
2. Septuaginta (LXX) – Tradita thotë se Septuaginta u prodhua nga 70 studiues judenj në 70 ditë për bibliotekën e Aleksandrisë, me sponsorizimin e mbretit Ptoleme II (285-246 pas lindjes së Krishtit). Me gjasë, përkthimi u kërkua nga një udhëheqës jude që jetonte në Aleksandri. Kjo traditë vjen nga “Letra e Aristeas”. Shpesh, LXX bazohet në një traditë tekstuale hebraisht që ndryshon nga teksti i rabinit Akiva (MT).
3. Pergamenat e Detit të Vdekur (DSS) – Pergamenat e Detit të Vdekur u shkruan në periudhën romake para Krishtit (200 para lindjes së Krishtit deri më 70 pas lindjes së Krishtit) nga një sekt separatist i judenj të quajtur “esenë”. Dorëshkrimet hebraisht, të gjetura në vendndodhje të ndryshme përreth Detit të Vdekur, tregojnë një familje tekstuale hebraisht disi të ndryshme nga ajo e MT dhe LXX.
4. Disa shembuj të veçantë për mënyrën sesi krahasimi i këtyre teksteve ka ndihmuar interpretuesit që të kuptojnë Dhiatën e Vjetër
 - a. LXX ka ndihmuar përkthyesit dhe studiuesit që të kuptojnë MT-në
 - (1) LXX, në Isa. 52:14: “ashtu si shumë do të mahniten me të”.
 - (2) MTT, në Isa. 52:14: “ashtu si shumë u habitën me ty”.
 - (3) Në Isa. 52:15 konfirmohet dallimi përemëror i LXX
 - (a) LXX, “kështu dhe shumë kombe do të mrekullohen prej tij”
 - (b) MT, “kështu ai spërkat shumë kombe”
 - b. DSS kanë ndihmuar përkthyesit dhe studiuesit që të kuptojnë MT-në
 - (1) DSS, në Isa. 21:8: “atëherë vrojtuesi bërtiti, “Mbi një kullë roje po qëndroj”...”
 - (2) MT, në Isa. 21:8: “dhe unë bërtita, një luan! Zoti im, unë do të qëndroj gjithmonë në kullën e rojës ditën...”
 - c. Si LXX, ashtu dhe DSS, kanë ndihmuar për qartësimin e Isa. 53:11

(1) LXX & DSS, “pas mundimit të shpirtit të tij, ai do të shohë dritë dhe do të kënaqet”

(2) MT, “ai do të shohë... e mundimit të shpirtit të tij, do të kënaqet”

B. Dhjata e Re

1. Kanë mbijetuar mbi 5,300 dorëshkrime të gjithë Dhjatës së Re, ose të pjesëve të saj. Rreth 85 janë shkruar në papirus ndërsa 268 prej tyre janë shkruar vetëm me shkronja të mëdha (unciale). Më vonë, rreth shekullit të nëntë pas lindjes së Krishtit, u zhvillua një shkrim i lidhur (minuskul). Dorëshkrimet greqisht, në formë të shkruar, numërojnë rreth 2,700. Po kështu, kemi dhe rreth 2,100 kopje me lista pasazhesh biblike që përdorëshin në adhurim, të cilat i quajmë leksionarë.
2. Rreth 85 dorëshkrime greqisht, që përmbajnë pjesë të Dhjatës së Re të shkruara në papirus, gjenden në muze. Disa datojnë nga shekulli i dytë pas lindjes së Krishtit, por shumica janë nga shekujt e tretë dhe të katërt pas lindjes së Krishtit. Asnjë prej këtyre MSS nuk e përmban gjithë Dhjatën e Re. Thjesht fakti se ato janë kopjet më të lashta të Dhjatës së Re nuk do të thotë automatikisht se kanë më pak variante. Shumë prej tyre u kopjuan me shpejtësi për përdorim lokal. Nuk u ushtrua kujdes në këtë proces. Si rrjedhojë, ato përmbajnë shumë variante.
3. Kodiku Sinaitikus, i njohur me shkronjën hebraisht א (alef), ose (01), i gjetur në manastirin e shën Katerinës në malin Sinai nga Tischendorf. Daton nga shekulli i katërt pas lindjes së Krishtit dhe përmban, si LXX-në e Dhjatës së Vjetër, ashtu dhe Dhjatën e Re greqisht. Është i llojit të “tekstit aleksandrian”.
4. Kodiku Aleksandrinus, i njohur si “A”, ose (02), një dorëshkrim greqisht i shekullit të pestë, i cili u gjet në Aleksandri të Egjiptit.
5. Kodiku Vatikanus, i njohur si “B”, ose (03), i gjetur në bibliotekën e Vatikanit në Romë dhe daton nga mesi i shekullit të katërt pas lindjes së Krishtit. Përmban si LXX-në e Dhjatës së Vjetër, ashtu dhe Dhjatën e Re greqisht. Është i llojit të “tekstit aleksandrian”.
6. Kodiku Ephraemi, i njohur si “C”, ose (04), një dorëshkrim greqisht i shekullit të pestë, i cili është shkatërruar pjesërisht.
7. Kodiku Bezae, i njohur si “D”, ose (05), një dorëshkrim greqisht i shekullit të pestë ose të gjashtë. Është përfaqësuesi kryesor i atij që quhet “tekst perëndimor”. Përmban shumë shtesa dhe është dëshmitari kryesor në greqisht për përkthimin e King James Version.
8. Dorëshkrimet e Dhjatës së Re mund të grupohen në tre, ndoshta dhe katër, familje që ndajnë disa karakteristika.

a. Teksti aleksandrian nga Egjipti

- (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (rreth 200 pas lindjes së Krishtit), që përmbajnë ungjijtë
- (2) P⁴⁶ (rreth 225 pas lindjes së Krishtit), që përmban letrat e Palit
- (3) P⁷² (rreth 225-250 pas lindjes së Krishtit), që përmban Pjetrin dhe Judën
- (4) Kodiku B, i quajtur Vatikanus (rreth 325 pas lindjes së Krishtit), që përfshin gjithë Dhjatën e Vjetër dhe Dhjatën e Re
- (5) Origeni citon nga ky lloj teksti
- (6) Dorëshkrime të tjera që shfaqin këtë lloj teksti janë א, C, L, W, 33

b. Teksti perëndimor nga Afrika veriore

- (1) Citime nga etërit e kishës në Afrikën veriore, Tertuliani, Qipriani dhe përkthimi i “Vjetër Latin”
- (2) Citime nga Ireneu
- (3) Citime nga Tatiani dhe përkthimi “i Vjetër Siriak”
- (4) Kodiku D, “Beza”, ndjek këtë lloj teksti

- c. Teksti bizantin i lindjes, nga Kostandinopoja
 - (1) Ky lloj teksti reflektohet në mbi 80% të 5,300 dorëshkrimeve
 - (2) Citohet nga etërit e kishës në Antioki të Sirisë, Kapadokianët, Gojarti dhe Theodoreti
 - (3) Kodiku A, vetëm në ungjijtë
 - (4) Kodiku E (shekulli i tetë) për gjithë Dhjatën e Re
- d. Lloji i katërt i mundshëm është ai “cezareas”, nga Palestina
 - (1) Kryesisht, shihet vetëm te Marku
 - (2) Disa dëshmitarë të tij janë P⁴⁵ dhe W

II. Problemet dhe teoritë e “kritikës së ulët”, ose “kritikës së tekstit”.

A. Si u shfaqën variantet

1. të paqëllimshëm ose aksidentalë (shumica dërrmuese e tyre)
 - a. shkarje syri në kopjimin me dorë, ku syri lexon rastin e dytë të dy fjalëve të ngjashme dhe, në këtë mënyrë, lë pa shkruar të gjitha fjalët e ndërmjetme (homoioteleuton)
 - (1) shkarje syri, duke lënë pa shkruar një shkronjë, fjalë, ose frazë, që duhej shkruar dy herë (haplografi)
 - (2) shkarje mendjeje, duke përsëritur një frazë ose rresht të tekstit greqisht (ditografi)
 - b. shkarje veshi, që ndodhte në kopjimin me diktim gojor, ku ndodh një keqshqiptim (itacizëm). Shpesh, keqshqiptimi nënkupton ose shqipton një fjalë tjetër greqisht, që tingëllon në mënyrë të ngjashme.
 - c. teksti më i hershëm greqisht nuk kishte ndarje në kapituj apo vargje, pak ose aspak pikëzim dhe asnjë ndarje mes fjalëve. Është e mundur që t’i ndash shkronjat në vende të ndryshme, duke formuar fjalë të ndryshme.
2. të qëllimshëm
 - a. bëheshin ndryshime për të përmirësuar formën gramatikore të tekstit të kopjuar
 - b. bëheshin ndryshime për të sjellë tekstin konform me tekste të tjera biblike (harmonizimi i paralelizmave)
 - c. bëheshin ndryshime duke kombinuar dy ose më tepër variante të ndryshme në një tekst të gjatë e të kombinuar (bashkëshkrimje)
 - d. bëheshin ndryshime për të korrigjuar ndonjë problem të perceptuar në tekst (shih 1 Kor. 11:27 dhe 1 Gjonit 5:7-8)
 - e. disa informacione shtesë në lidhje me sfondin historik ose interpretimin e duhur të tekstit vendoseshin në anë të faqes nga njëri kopjues, ndërsa një kopjues i dytë i fuste në tekst (shih Gjoni 5:4)

B. Parimet bazë të kritikës së tekstit (udhërrëfyes logjikë për përcaktimin e leximit origjinal të një teksti kur ekzistojnë forma variante)

1. Teksti më i vështirë, ose më i pazakontë nga ana gramatikore, ka gjasa të jetë origjinali
2. Teksti më i shkurtër ka gjasa të jetë origjinali
3. Tekstit më të vjetër i jepet më tepër peshë për shkak të afërsisë së tij historike me origjinalin, në rast se gjithçka tjetër është në ekuilibër
4. MSS që janë të larmishme nga ana gjeografike zakonisht kanë leximin origjinal
5. Duhet preferuar tekstet më të dobët nga ana doktrimore, sidomos ato që lidhen me diskutimet kryesore teologjike të periudhës së ndryshimeve në dorëshkrime, si Trinia në 1 Gjonit 5:7-8.
6. Teksti që arrin të shpjegojë më mirë origjinën e varianteve të tjerë

7. Dy citime që ndihmojnë për të treguar ekuilibrin për këto variante shqetësuese
- a. Libri i J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* [Hyrje në Kriticizmin Tekstual të Dhjatës së Re], f. 68: “Asnjë doktrinë e krishterë nuk varet nga një tekst i debatueshëm; dhe studiuesi i Dhjatës së Re duhet të ketë kujdes që të mos dëshirojë që teksti i tij të jetë më ortodoks, ose më i fortë nga ana doktrimore, sesa vetë origjinali i frymëzuar”.
 - b. W. A. Criswell i tha Greg Garrisonit të The Birmingham News se ai (Criswell) nuk besonte se çdo fjalë në Bibël është e frymëzuar, “të paktën jo çdo fjalë që i është dhënë publikut të sotëm nga shekuj përkthyesish”. Criswell tha: “unë jam besimtar i fortë në kritikën e tekstit. Si i tillë, unë mendoj se gjysma e fundit e kapitullit 16 të Markut është herezi: nuk është e frymëzuar, por thjesht e shpikur.... Kur e krahason me dorëshkrimet më të lashta, nuk ekziston diçka e tillë si përmbyllja e librit të Markut. Dikush e shtoi...”
Patriarku i atyre të SBC-së që besojnë në pagabueshmërinë e Biblës pohoi gjithashtu se “ndërhyrja” është e dukshme edhe tek Gjoni 5, në rrëfimin e Jezusit te pellgu i Betezdës. Po kështu, ai diskuton për dy rrëfimet e ndryshme të vetëvrasjes së Judës (shih Mat. 27 dhe Veprat e Apo. 1): “Këtu kemi thjesht një pikëpamje të ndryshme të vetëvrasjes”, tha Criswell. “Nëse është në Bibël, ka një shpjegim për këtë. Dhe dy rrëfimet e vetëvrasjes së Judës janë në Bibël”. Criswell shtoi: “Kritika e tekstit është një shkencë e mrekullueshme në vetvete. Nuk është kalimtare, nuk është e pacipë. Ajo është dinamikë dhe qendrore...”

III. Problemet në dorëshkrime (kritika e tekstit)

A. Burime të sugjeruara për lexim të mëtejshëm

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual* (Kritika e Biblës: historike, letrare dhe tekstuale), nga R. H. Harrison
2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption, and Restoration* (Teksti i Dhjatës së Re: transmetimi, shprishja dhe ndreqja e tij), nga Bruce M. Metzger
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Hyrje në kritikën e tekstit të Dhjatës së Re), nga J. H. Greenlee

SHTOJCA TRE: FJALORTH

A priori. Në thelb, ky është sinonim i termit “presupozim”. Nënkupton arsyetim mbi bazën e përcaktimeve, parimeve, ose pozicioneve të pranuar më parë, të cilat merren si të vërteta. Pra, nënkupton atë që pranohet pa shqyrtim ose analizë.

Adopsionizmi. Ishte një nga pikëpamjet e hershme për marrëdhënien e Jezusit me hyjninë. Në thelb, pohonte se Jezusi ishte njeri normal në të gjitha mënyrat dhe se u birësua në mënyrë të veçantë nga Perëndia në çastin e pagëzimit (shih Mat. 3:17; Marku 1:11), ose në ringjalljen e tij (Rom. 1:4). Jezusi bëri një jetë kaq shembullore saqë Perëndia, në një pikë të caktuar, (në pagëzim, ose në ringjallje) e adoptoi si “birin” e vet (shih Rom. 1:4; Fil. 2:9). Kjo ishte një pikëpamje pakice në kishën e hershme në shekullin e tetë. Në vend që Perëndia të bëhet njeri (Mishërimi), kjo pikëpamje e përmbys radhën dhe, tani, njeriu bëhet Perëndi!

Është e vështirë të verbalizosh se si Jezusi, Biri i Perëndisë, hyjësi para-ekzistuese, u shpërblje për një jetë shembullore. Nëse Ai tanimë ishte Perëndi, si mund të shpërblehej Ai? Nëse Ai kishte lavdi hyjnore paraekzistence, si mund të nderohej Ai më shumë? Edhe pse është e vështirë për ne për t’u kuptuar, Ati në një mënyrë e nderoi Jezusin në një kuptim të veçantë për përmbushjen e Tij të përkryer të vullnetit të Atit.

Alegori. Ky është një lloj interpretimi biblik që, së pari, u zhvillua brenda judaizmit aleksandrian. U popullarizua nga Filoja i Aleksandrisë. Thelbi bazë i alegorisë është dëshira për t’i dhënë Shkrimit peshë aktuale në sistemin filozofik ose kulturor të kohës duke anashkuar sfondin historik dhe/ose kontekstin letrar të Biblës. Ajo kërkon një kuptim të fshehur ose shpirtëror pas çdo teksti të Shkrimit. Duhet pranuar se Jezusi, tek Mateu 13, dhe Pali, tek Galatasve 4, përdorën alegori për të përcjellur të vërtetën. Sidoqoftë, këtë e bënë në formë tipologjie, jo ngushtësisht alegorie.

Aleksandrinus. Ky dorëshkrim greqisht i shekullit të pestë nga Aleksandria, në Egjipt, përfshin Dhjatën e Vjetër, Apokrifët dhe shumicën e Dhjatës së Re. Ai është një nga dëshmitarët tanë kryesorë për gjithë Dhjatën e Re në greqisht (me përjashtim të disa pjesëve të Mateut, Gjonit dhe 2 Korintasve). Kur ky dorëshkrim, që emërtohet me shkronjën “A”, përkon me dorëshkrimin e emërtuar “B” (Vatikanus) për ndonjë variant të caktuar teksti, konsiderohet si teksti origjinal nga shumica e studiuesve në shumicën e rasteve.

Analogjia e Shkrimit. Kjo frazë përdoret për të përshkruar pikëpamjen se gjithë Bibla është frymëzuar nga Perëndia dhe se, si rrjedhojë, nuk është kontradiktore, por plotësuese, në vetvete. Ky pohim parasupozues është baza për përdorimin e pasazheve paralele për të interpretuar pjesët biblike.

Anësi. Ky është një term që përdoret për të përshkruar një predispozitë të fortë kundrejt një objekti ose pikëpamjeje. Është një mendësi ku paanësia është e pamundur në lidhje me një objekt ose pikëpamje të caktuar. Anësia është një pozicion i paragjykuar.

Antitetik. Ky është një nga tre termat përshkruar që përdoren për të përcaktuar marrëdhënien mes rreshtave të poezisë hebraike. Ajo përshkruan ato rreshta poezie që janë të kundërt në kuptim me njëra-tjetrën (shih Prov. 10:1; 15:1).

Antropomorfik. Ky term do të thotë “të kesh karakteristika që shfaqen në qeniet njerëzore” dhe përdoret për të përshkruar terminologjinë tonë fetare në lidhje me Perëndinë. Ai vjen nga fjala greke “njerëzim”. Do të thotë se ne flasim për Perëndinë si të ishte njeri. Perëndia përshkruhet me fjalë fizike, sociologjike dhe

psikologjike që lidhen me qeniet njerëzore (shih Zan. 3:8; 1 Mbret. 22:19-23). Sigurisht, kjo është thjesht analogji. Sidoqoftë, s'kemi ç'kategori ose fjalë të tjera të përdorim përveç atyre njerëzore. Si rrjedhojë, ndonëse e vërtetë, njohuria jonë për Perëndinë është e kufizuar.

Apolog (Apologjetikë). Kjo vjen nga rrënja e fjalës greke “mbrojtje ligjore”. Përbën një disiplinë të veçantë brenda teologjisë, e cila përpiket të japë fakte dhe argumente racionale për besimin e krishterë.

Arianizëm. Ari ishte presbiter në kishën e Aleksandrisë, në Egjipt, në shekullin e tretë dhe në fillim të shekullit të katërt. Ai thoshte se Jezusi ishte paraekzistues, por jo hyjnor (jo i së njëjtës substance si Ati), ndoshta duke ndjekur Fjalët e Urta 8:22-31. Ai u sfidua nga peshkopi i Aleksandrisë, i cili (më 318 pas lindjes së Krishtit) nisi një polemikë që zgjati shumë vjet. Arianizmi u bë kredoja zyrtare e kishës lindore. Këshilli i Nikesë, më 325 pas lindjes së Krishtit, e dënoi Arin dhe pohoi barazinë e plotë të Birit me Atin si dhe natyrën e tij të plotë hyjnore.

Aristoteli. Ishte një nga filozofët e Greqisë së lashtë, nxënës i Platonit dhe mësues i Aleksandrit të Madh. Edhe sot, ndikimi i tij depërton në shumë fusha të studimeve moderne. Kjo ndodh për shkak se ai theksonte njohurinë përmes vëzhgimit dhe klasifikimit. Ky është një nga parimet bazë të metodës shkencore.

Autografet. Ky është një emër që u jepet shkrimeve origjinale të Biblës. Të gjitha këto dorëshkrime origjinale, të shkruara me dorë, kanë humbur. Kanë mbetur vetëm kopjet e kopjeve. Ky është burimi i shumë varianteve tekstuale në dorëshkrimet hebraisht dhe greqisht dhe në versionet e lashta.

Autori fillestar. Me këtë, kuptojmë autorët/shkruesit realë të Shkrimit.

Autoriteti biblik. Ky term përdoret në një kuptim shumë të specializuar. Përcaktohet si përpjekja për të kuptuar atë që tha autori fillestar në kohën e vet dhe për ta zbatuar këtë të vërtetë në kohën tonë. Zakonisht, autoriteti Biblik përcaktohet si “konsiderimi i Biblës vetë si udhërrëfyesi ynë i vetëm me autoritet”. Sidoqoftë, në dritën e disa interpretimeve të papërshtatshme të kohës sonë, këtë koncept e kam kufizuar për të nënkuptuar interpretimin e Biblës sipas parimeve të metodës historiko-gramatikore.

Beza. Ky është një dorëshkrim greqisht dhe latinisht i shekullit të gjashtë pas lindjes së Krishtit. Emërtohet “D”. Përmban ungjijtë, Veprat dhe disa nga letrat e përgjithshme. Karakterizohet nga shumë shtesa shkruesish. Përbën bazën e “Textus Receptus”, tradita kryesore e dorëshkrimeve greqisht që qëndron pas King James Version.

Deduktive. Kjo metodë logjike ose arsyetimi kalon nga parimet e përgjithshme në zbatime të veçantë me anë të arsyes. Është e kundërta e arsyetimit induktiv, i cili reflekton metodën shkencore duke kaluar nga elementet e veçanta të vëzhguara në përfundime të përgjithshme (teori).

Dialektike. Kjo është metoda arsyetuese me anë të së cilës ajo që duket kontradiktore ose paradoksale mbahet e bashkuar brenda një tensioni, duke kërkuar një përgjigje të unifikuar që përfshin të dyja anët e paradoksit. Shumë doktrina biblike kanë çifte dialektike, paracaktimi-vullneti i lirë; siguria-qëndresa; besimi-veprat; vendimi-dishepullizimi; liria e krishterë-përgjegjësia e krishterë.

- Diaspora.** Ky është termi teknik që përdorej nga judenjtë e Palestinës për të përshkruar judenjtë e tjerë që jetonin jashtë kufijve gjeografikë të Tokës së Premtuar.
- Dorëshkrim.** Ky term ka të bëjë me kopjet e ndryshme të Dhjatës së Re në greqisht. Zakonisht, ato ndahen në lloje të ndryshme sipas (1) materialit ku janë shkruar (papyrus, lëkurë), ose (2) formës së vetë shkrimit (shkrim me shkronja të mëdha, ose me shkronja të lidhura kursive). Shkurtimi i saj është “MS” (njëjës), ose “MSS” (shumës).
- Dykuptimësia.** Kjo ka të bëjë me pasigurinë që rezulton në një dokument të shkruar kur ka dy ose më tepër kuptime të mundshme, ose kur përmenden dy ose më tepër gjëra në të njëjtën kohë. Ka gjasa që Gjoni të ketë përdorur dykuptimësinë e qëllimshme (fjalë më kuptim të dyfishtë).
- Eisegjezë.** Kjo është e kundërta e eksegjezës. Nëse eksegjeza është “nxjerrja jashtë” e synimit të autorit fillestar, ky term nënkupton “futjen” e një ideje ose mendimi të huaj në tekst.
- Eklektik.** Ky term përdoret në lidhje me kritikën e tekstit. Nënkupton praktikën e përzgjedhjes së varianteve nga dorëshkrime të ndryshme greqisht me qëllim që të arrijmë te një tekst që supozohet se është pranë autografeve origjinale. Ai refuzon pikëpamjen se një familje e caktuar dorëshkrimesh greqisht përmban tekstin origjinal.
- Eksegjezë.** Ky është një term teknik për praktikën e interpretimit të një pasazhi të caktuar. Do të thotë “të nxjerrësh jashtë” (nga teksti), që nënkupton se synimi ynë është të kuptojmë synimin e autorit fillestar në dritën e sfondit historik, kontekstit letrar, sintaksës dhe kuptimit të fjalëve në kohën që u shkruan.
- Ekuivalenca dinamike.** Kjo është një teori e përkthimit të Biblës. Përkthimi i Biblës mund të shihet si një vijë e vazhduar, nga përkimi “fjalë për fjalë”, ku për çdo fjalë hebraisht ose greqisht jepet një fjalë në gjuhën e përkthyesit, e deri te “parafraza”, ku përkthehet vetëm mendimi, pa u kujdesur shumë për fjalët ose frazat origjinale. Midis këtyre dy teorive qëndron “ekuivalenca dinamike”, e cila përpiqet të marrë seriozisht tekstin origjinal, por e përkthen me forma dhe idioma gramatikore të sotme. Një diskutim shumë i mirë për këto teori të ndryshme përkthimi gjendet në librin e Fee dhe Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, f. 35, dhe në Hyrjen e Robert Bratcher për versionin TEV.
- Etimologji.** Ky është një aspekt i studimit të fjalëve që përpiqet të sigurojë kuptimin fillestar të fjalëve. Nga ky kuptim rrënjë, identifikohen më lehtë përdorimet e specializuara të fjalëve. Në interpretim, fokusin kryesor nuk e përbën etimologjia, por kuptimi dhe përdorimi i fjalëve në kohën e autorit.
- Fragmenti Muratorian.** Kjo është një listë e librave kanonikë të Dhjatës së Re. U shkrua në Romë përpara vitit 200 pas lindjes së Krishtit. Jep po ata njëzet e shtatë libra që kemi në Dhjatën e Re protestante. Kjo tregon qartazi se, praktikisht, kishat lokale në pjesë të ndryshme të perandorisë romake e kishin përcaktuar kanonin përpara këshillave të mëdhenj të kishës në shekullin e katërt.
- Frymëzim.** Ky është koncepti se Perëndia i ka folur njerëzimit duke udhëhequr autorët biblikë që të shënojnë saktë dhe qartë zbuluesën e tij. Zakonisht, koncepti i plotë shprehet me tre terma: (1) zbuluesë – Perëndia ka vepruar në historinë njerëzore; (2) frymëzim – ai ua ka dhënë interpretimin e duhur të veprimeve të tij, si dhe

kuptimin e tyre, disa njerëzve të zgjedhur që ta shkruanin për njerëzimin; dhe (3) përndritje – ai na ka dhënë Frymën e vet që të ndihmojë njerëzimin të kuptojë vetëzbuluesën e tij.

Fushë semantike. Ka të bëjë me gamën e plotë të kuptimeve që shoqërohen me një fjalë të caktuar. Në thelb, nënkupton ngjyrimet e ndryshme që ka një fjalë në kontekste të ndryshme.

Gnosticizëm. Shumica e njohurisë sonë për këtë herezi vjen nga shkrimet gnostike të shekullit të dytë. Sidoqoftë, idetë fillestare të tij ishin të pranishme në shekullin e parë (dhe më herët).

Disa parime të shprehura të gnosticizmit valentinian dhe kerintian në shekullin e dytë janë: (1) materia dhe shpirti janë të bashkëpërbërshme (dualizmi ontologjik). Materia është e keqe, shpirti është i mirë. Perëndia, i cili është shpirt, nuk mund të merret drejtpërdrejt me modelimin e materies së ligë; (2) midis Perëndisë dhe materies ekzistojnë “rrezatime” (*eon*-et, ose nivelet engjëlllore). I fundmi dhe më i ulëti i tyre ishte YHWH i Dhjatës së Vjetër, i cili formoi universin (kozmos); (3) Jezusi ishte një rrezatim si YHWH, por i një shkalle më të lartë, më pranë Perëndisë së vërtetë. Disa e vendosnin në shkallën më të lartë, por gjithsesi, si më të ulët se Perëndia dhe sigurisht jo si Hyjni të mishëruar (shih Gjoni 1:14). Meqë materia është e ligë, Jezusi nuk mund të kishte trup njerëzor dhe të mbetej prapëseprapë hyjnor. Ai ishte një fantazmë shpirtërore (shih 1 Gjonit 1:1-3; 4:1-6); dhe (4) shpëtimi sigurohej me anë të besimit në Jezusin plus një njohuri të veçantë, e cila njihet vetëm nga persona të veçantë. Nevojitej njohuri (fjalëkalimet) për të kaluar përmes sferave qiellore. Për të arritur te Perëndia nevojitej dhe legalizmi judaik.

Mësuesit e rremë gnostikë mbronin dy sisteme të kundërta etike: (1) për disa, stili i jetesës ishte plotësisht i palidhur me shpëtimin. Për ta, shpëtimi dhe jeta shpirtërore ishin të kyçura në njohuri sekrete (fjalëkalime) përmes sferave engjëlllore (*eons*); ose (2) për të tjerë, stili i jetesës ishte thelbësor për shpëtimin. Ata theksonin një stil jetese asketik si një provë e jetës së vërtetë shpirtërore.

Gjini letrare. Kjo ka të bëjë me format e veçanta që mund të marrë komunikimi njerëzor, si poezia ose narrativa historike. Secili lloj letërsie ka procedurat e veta të veçanta nga ana hermeneutike, përpos parimeve të përgjithshme që vlejné për çdo letërsi të shkruar.

Gjinia (Zhanri). Vjen nga një term francez (“zhanër”) që nënkupton llojet e ndryshme të letërsisë. Thelbi i këtij termi është ndarja e formave letrare në kategori që kanë karakteristika të përbashkëta: narrativa historike, poezia, fjalët e urta, apokaliptikja dhe legjislacioni.

Gjuhë përshkrimi. Kjo përdoret në lidhje me idiomat ku është shkruar Dhjata e Vjetër. I flet botës sonë në kuadër të mënyrës sesi na shfaqen gjërat ndaj pesë shqisave. Nuk është përshkrim shkencor, dhe as nuk synon të jetë i tillë.

Hermeneutikë. Ky është term teknik për parimet që i prijnë eksegjezës. Ajo është edhe një grup parimesh të veçanta, edhe art. Hermeneutika biblike, ose e shenjtë, zakonisht ndahet në dy kategori: parimet e përgjithshme dhe parimet e veçanta. Ato lidhen me llojet e ndryshme të literaturës që gjendet në Bibël. Secili lloj (gjini) i veçantë ka parimet e veta unike, por ndan edhe disa supozime dhe procedura të përbashkëta interpretimi.

I fjalëpërfjalshëm. Ky është një emër tjetër i metodës historike dhe me fokus tekstin, që erdhi nga Antiokia. Do të thotë se interpretimi përfshin kuptimin normal dhe të dukshëm të gjuhës njerëzore, ndonëse pranon gjithsesi dhe praninë e gjuhës së figurshme.

Idiomë. Kjo fjalë përdoret për frazat që gjenden në kultura të ndryshme, të cilat kanë kuptim të specializuar që nuk lidhet me kuptimin e zakonshëm të termave në vetvete. Disa shembuj të sotëm janë: “ishte tmerrësisht e shkëlqyer”, ose “ti më heq trurin”. Edhe Bibla përmban këto lloj frazash.

Induktive. Kjo është një metodë logjike ose arsyetuese që kalon nga elementet e veçanta te tërësia. Është metoda empirike e shkencës moderne. Në thelb, është qasja e Aristotelit.

YHWH. Ky është emri i Besëlidhjes i Perëndisë në Dhjatën e Vjetër. Përcaktohet tek Eksodi 3:14. Është forma KAUZATIVE e termit hebraisht “jam”. Judenjtë druheshin të shqiptonin emrin, që të mos e merrnin më kot; prandaj, e zëvendësonin me termin hebraisht Adonai, “zot”. Kështu u përkthye në anglisht ky emër besëlidhjeje.

Judaizmi rabinik. Kjo fazë e jetës së popullit jude filloi me robërinë babilonase (586-538 para lindjes së Krishtit). Me humbjen e ndikimit të priftërinjve dhe Tempullit, sinagogat lokale u bënë fokusi i jetës judaike. Këto qendra lokale të kulturës, bashkësisë, adhurimit dhe studimit biblik jude u bënë fokusi i jetës fetare të kombit. Në kohën e Jezusit, kjo “fe e skribëve” ishte paralele me atë të priftërinjve. Pas rënies së Jerusalemit më 70 pas Krishtit, forma skribale, e mbizotëruar nga farisenjtë, vuri nën kontroll drejtimin e jetës fetare judaike. Karakterizohet nga interpretimi praktik dhe legalist i Torahut, i cili shpjegohet nga tradita gojore (Talmudi).

Kanon. Ky është një term i përdorur për të përshkruar ato shkrime që besohet se janë frymëzuar në mënyrë unike. Përdoret për Shkrimet e Dhjatës së Vjetër dhe asaj të Re.

Komentar. Ky është një lloj i specializuar libri kërkimor. Ai jep një sfond të përgjithshëm për librin biblik. Pastaj, përpiqet të shpjegojë kuptimin e çdo pjese të librit. Disa komentare fokusohen te zbatimi, ndërsa të tjerë e trajtojnë tekstin në mënyrë më teknike. Këta libra janë të dobishëm, por duhen përdorur pasi të kesh përfunduar studimin paraprak personal. Interpretimet e komentuesit nuk duhen pranuar kurrë me symbyllur. Zakonisht, krahasimi i disa komentareve që japin pikëvështrime të ndryshme teologjike është diçka e dobishme.

Kristocentrik. Ky është një term që përdoret për të përshkruar natyrën dhe rolin qendror të Jezusit. Unë e përdor në lidhje me konceptin se Jezusi është Zoti i gjithë Biblës. Dhjata e Vjetër dëfton drejt tij dhe ai është përmbushja dhe synimi i saj (shih Mat. 5:17-48).

Kritika e lartë. Kjo është ajo procedurë e interpretimit biblik që fokusohet te sfondi historik dhe te struktura letrare e një libri të veçantë biblik.

Kritika e ulët. Shih “kritika e tekstit”.

Kritikë e tekstit. Ky është studimi i dorëshkrimeve të Biblës. Kritika e tekstit është e domosdoshme pasi nuk ekziston asnjë dorëshkrim origjinal dhe kopjet ndryshojnë nga njëra-tjetra. Ajo përpiqet të shpjegojë variantet dhe të arrijë (sa më tepër të mundet) te fjalët origjinale të autografeve të Dhjatës së Vjetër dhe asaj të Re. Shpesh, quhet “kritika e ulët”.

Legalizëm. Ky qëndrim karakterizohet nga mbitheksimi i rregullave ose ritualeve. Prirjet të bazohet në zbatimet njerëzore të rregullave si mjet pranimit nga Perëndia. Prirjet të nënvlerësojnë marrëdhënien dhe lartëson veprat, ndonëse këto janë të dyja aspekte të rëndësishme të marrëdhënies së besëlidhjes mes Perëndisë së shenjtë dhe njerëzimit të mëkatshëm.

Leksik analitik. Ky është një lloj mjeti kërkimor që të lejon të identifikosh çdo formë greqisht në Dhjatën e Re. Leksiku është një përmbledhje, në rendin alfabeti greqisht, e formave dhe përcaktimeve bazë. Në kombinim me një përkthim ndërlinear, u mundëson besimtarëve që s'lexojnë dot greqisht që të analizojnë format gramatikore dhe sintaksore greqisht të Dhjatës së Re.

Letërsia apokaliptike. Kjo ishte në masën mbizotëruese (ndoshta, edhe në mënyrë unike) një gjini judaike. Ishte një lloj kriptik shkrimi që përdorej në kohë pushtimi dhe okupimi të judenjve nga fuqitë e huaja botërore. Supozimi i saj është se ngjarjet botërore janë krijuar dhe kontrollohen nga një Perëndi personal dhe shpengues, dhe se Izraeli ka rëndësi të veçantë për të dhe për përkujdesjen e tij. Kjo literaturë premton fitoren përfundimtare përmes përpjekjes së veçantë të Perëndisë.

Ajo është tejet simbolike dhe imagjinare, me shumë terma kriptikë. Shpesh, të vërtetën e shpreh me ngjyra, numra, vegime, ëndrra, ndërmjetësime engjëjsh, fjalë të fshehta e të koduara dhe, shpesh, me një dualizëm të fortë mes mirësisë dhe ligësisë.

Disa shembuj të kësaj gjinie janë (1) në Dhjatën e Vjetër, Ezekieli (kapitujt 36-48), Danieli (7- 12), Zakaria, dhe (2) në Dhjatën e Re, Mateu 24, Marku 13; 2 Thesalonikasve 2; dhe Zbulesa.

Letërsia e urtësisë. Kjo ishte një gjini letërsie e përhapur në lindjen e afërt në lashtësi (si dhe në botën moderne). Në thelb, ishte përpjekje për të udhëzuar brezin e ri me udhëzime për jetë të suksesshme përmes poezisë, fjalëve të urta, ose eseve. I drejtohej më tepër individit sesa shoqërisë si kolektiv. Nuk përdorte aludime për historinë, por bazohej në përvojën dhe vëzhgimet nga jeta. Në Bibël, Jobi e deri te kënga e Këngëve merrnin si të sigurt praninë dhe adhurimin e YHWH, por ky botëkuptim fetar nuk është i shkoqur çdo herë, apo në çdo përjetim njerëzor.

Si gjini, ajo shprehte të vërtetën të përgjithshme. Sidoqoftë, kjo gjini nuk mund të përdoret në çdo situatë të veçantë. Këto janë pohime të përgjithshme që nuk zbatohen gjithmonë në çdo situatë individuale.

Këta njerëz të urtë guxuan të bënin pyetjet e vështira të jetës. Shpesh, ata i sfidonin pikëpamjet fetare tradicionale (Jobi dhe Predikuesi). Ata formojnë një ekuilibër dhe tension ndaj përgjigjeve të lehta për tragjeditë e jetës.

Metonimia. Kjo është një figurë letrare, ku emri i diçkaje përdoret për të paraqitur diçka tjetër që shoqërohet me të. Për shembull, “po zien çajniku” do të thotë “po zien uji në çajnik”.

Ndërlineare. Ky është një lloj mjeti kërkimor, i cili u lejon atyre që nuk njohin gjuhën biblike që të arrijnë të analizojnë kuptimin dhe strukturën e saj. Kjo metodë e vendos përkthimin në gjuhën tonë në nivelin “fjalë për fjalë”, poshtë gjuhës origjinale biblike. Ky mjet, i kombinuar me “leksikun analitik”, jep format dhe përcaktimet bazë të hebraishtes dhe greqishtes.

Nestorianizëm. Nestori ishte patriarku i Kostandinopojës në shekullin e pestë. Ishte edukuar në Antioki të Sirisë dhe pohonte se Jezusi kishte dy natyra, një plotësisht njerëzore dhe një plotësisht hyjnore. Kjo pikëpamje shmangej nga pikëpamja ortodokse e Aleksandrisë se Krishti ka një natyrë. Preokupimi kryesor i Nestorit ishte titulli “nëna e Perëndisë”, që i ishte dhënë Marisë. Nestori (dhe, rrjedhimisht, edukimi i tij antiokas) u

kundërshtua nga Kirili i Aleksandrisë. Antiokia ishte qendra e qasjes historiko-gramatikore dhe tekstuale ndaj interpretimit biblik, ndërsa Aleksandria ishte qendra e shkollës së katërfishtë (alegorike) të interpretimit. Në fund, Nestorin e hoqën nga posti dhe e çuan në syrgjyn.

Njësi letrare. Ka të bëjë me ndarjet kryesore të mendimit në librat biblikë. Mund të përbëhet nga disa vargje, paragrafë ose kapituj. Ajo përbën një njësi të vetëpërbajtur me temë qendrore.

Papirus. Ky është një lloj materiali nga Egjipti mbi të cilin mund të shkruhej. Bëhej nga kallamet e lumit. Papirusi është materiali në të cilin janë shkruar kopjet më të hershme të Dhjatës së Re në greqisht.

Paradoks. Ka të bëjë me ato të vërteta që duket sikur janë kontradiktore, por janë të dyja të vërteta, ndonëse në tension me njëra-tjetrën. Ato e inkadrojnë të vërtetën duke e paraqitur nga anë të kundërta. Një pjesë e mirë e së vërtetës biblike paraqitet në formë dyshesh paradoksale (ose dialektike). Të vërtetat biblike nuk janë yje të izoluar, por janë njësi që përbëhen nga formacione yjesh.

Parafrazë. Ky është emri i një teorie të përkthimit të Biblës. Përkthimi i Biblës mund të shihet si një vijë e vazhduar, nga përkimi “fjalë për fjalë”, ku për çdo fjalë hebraisht ose greqisht jepet një fjalë në gjuhën e përkthyesit, e deri te “parafraza”, ku përkthehet vetëm mendimi, pa u kujdesur shumë për fjalët ose frazat origjinale. Midis këtyre dy teorive qëndron “ekuivalenca dinamike”, e cila përpiqet të marrë seriozisht tekstin origjinal, por e përkthen me forma dhe idioma gramatikore të sotme. Një diskutim shumë i mirë për këto teori të ndryshme përkthimi gjendet në librin e Fee dhe Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, f. 35.

Paragraf. Kjo është njësia interpretuese bazë në prozë. Përmban një mendim qendror dhe zhvillimin e tij. Nëse qëndrojmë te mesazhi i tij kryesor, nuk do të përqendrohemi te pikat anësore, as nuk do të humbasim synimin e autorit fillestar.

Pasazhet paralele. Ato janë pjesë e konceptit se gjithë Bibla është e dhënë nga Perëndia dhe, si rrjedhojë, është interpretuesja më e mirë e vetes si dhe drejtpeshuesja e të vërtetave paradoksale. Kjo është e dobishme edhe kur përpiqemi të interpretojmë një pasazh të paqartë ose të dykuptimtë. Pasazhet paralele na ndihmojnë edhe që të gjejmë pasazhin më të qartë për një temë të dhënë, si dhe gjithë aspektet e tjera biblike të një teme të dhënë.

Pergamenat e Detit të Vdekur. I referohet një serie me tekste të lashta, të shkruara në hebraisht dhe aramaisht, që u gjetën pranë Detit të Vdekur më 1947. Ato ishin bibliotekat fetare të judaizmit sektar të shekullit të parë. Trysnia e pushtimit romak dhe luftërat zelote të viteve '60 i shtynë që t'i fshihnin pergamenat në qypa qeramike të mbyllur hermetikisht, duke i vendosur në shpella ose vrime. Ato na kanë ndihmuar të kuptojmë sfondin historik të Palestinës së shekullit të parë dhe kanë vërtetuar se Teksti Masoretik është shumë i saktë, të paktën që nga fundi i periudhës para Krishtit. Ato emërtohen me shkurtimin “DSS”.

Përkues. Ky është një lloj mjeti kërkimor për studimin e Biblës. Ai rendit çdo përdorim të çdo fjale në Dhjatën e Vjetër dhe atë të Re. Na ndihmon në një sërë mënyrash: (1) përcakton fjalën hebraisht ose greqisht që qëndron pas çdo fjale të caktuar në gjuhën tonë; (2) krahason pasazhet ku është përdorur e njëjta fjalë në greqisht ose hebraisht; (3) tregon se ku dy terma të ndryshëm hebraisht ose greqisht janë përkthyer me të njëjtën fjalë në gjuhën tonë; (4) tregon shpeshësinë e përdorimit të disa fjalëve në libra ose autorë të caktuar;

(5) na ndihmon të gjejmë një pasazh të caktuar në Bibël (shih Walter Clark, *How to Use New Testament Greek Study Aids*, f. 54-55).

Përndritja. Ky është emri që i jepet konceptit se Perëndia i ka folur njerëzimit. Zakonisht, koncepti i plotë shprehet me tre terma: (1) zbulesë – Perëndia ka vepruar në historinë njerëzore; (2) frymëzim – ai ua ka dhënë interpretimin e duhur të veprimeve të tij, si dhe kuptimin e tyre, disa njerëzve të zgjedhur që ta shkruanin për njerëzimin; dhe (3) përndritje – ai na ka dhënë Frymën e vet që të ndihmojë njerëzimin të kuptojë vetëzbulesën e tij.

Përshkrimi simbolik i botës dhe botëkuptimi. Këta terma janë shoqërues të njëri-tjetrit. Të dy janë koncepte filozofike të lidhur me krijimin. Termi “përshkrim simbolik i botës” lidhet me “si-në” e krijimit, ndërsa “botëkuptimi” lidhet me “Kush-in”. Këta terma gjejnë përdorim në interpretimin se Zanafilla 1-2 trajton kryesisht “Kush-in”, jo “si-në”, e krijimit.

Platoni. Ishte një nga filozofët e Greqisë së lashtë. Filozofia e tij pati ndikim të jashtëzakonshëm në kishën e hershme përmes studiuesve nga Aleksandria e Egjiptit dhe, më vonë, nga Augustini. Platoni besonte se gjithçka në tokë ishte iluzion dhe thjesht kopje e një arketipi shpirtëror. Më vonë, teologët i barazuan “format/idetë” e Platonit me sferën shpirtërore.

Presupozim. Ka të bëjë me mënyrën e parakonceptuar si kuptojmë diçka. Shpesh, mendimet ose gjykimet tona për çështje të ndryshme i formojmë përpara se të shkojmë te vetë Bibla. Kjo predispozitë njihet edhe si anësi, si pozicion a priori, si supozim, ose si botëkuptim paraprak.

Provincializëm. Ka të bëjë me anësitë e rrënjësura në një sfond lokal teologjik/kulturor. Ai nuk e njeh natyrën ndërkulturore të së vërtetës biblike, apo zbatimin e saj.

Septuagintë. Ky është emri që iu dha përkthimit greqisht të Dhjatës së Vjetër hebraike. Tradita thotë se u shkrua në shtatëdhjetë ditë nga shtatëdhjetë studiues judenj për bibliotekën e Aleksandrisë në Egjipt. Data tradicionale është rreth 250 para lindjes së Krishtit (në të vërtetë, u deshën mbi njëqind vjet që të përfundonte). Ky përkthim është i rëndësishëm pasi (1) na jep një tekst të lashtë për ta krahasuar me tekstin hebraisht Masoretik; (2) na tregon gjendjen e interpretimit judaik në shekullin e tretë dhe të dytë para lindjes së Krishtit; (3) na jep botëkuptimin mesianik të judenjve përpara se të refuzonin Jezusin. Shkurtimi i tij është “LXX”.

Sinaitikus. Ky është një dorëshkrim greqisht i shekullit të katërt pas lindjes së Krishtit. U gjet nga studiuesi gjerman, Tischendorf, në manastirin e shën Katerinës në Xhebel Musa, vendi tradicional i malit Sinai. Ky dorëshkrim u emërtua me shkronjën e parë të alfabetit hebraik “alef” [א] .Përmban Dhjatën e Vjetër dhe atë të Re. Është një nga dorëshkrimet tona më të lashta uncialle.

Sinonimik. Ka të bëjë me terma që kanë kuptime të njëjta ose shumë të ngjashme (ndonëse, në realitet, dy fjalë nuk kanë kurrë mbivendosje të plotë semantike). Ato janë të lidhura kaq ngushtë sa që mund të zëvendësojnë njëra-tjetrën në fjali pa i humbur kuptimin. Ky term përdoret edhe për të përcaktuar një nga tri format e paralelizmit poetik hebre. Në këtë kuptim, u referohet dy rreshtave poetikë që shprehin të njëjtën të vërtetë (shih Psa. 103:3).

Sintaksë. Ky është një term greqisht që i referohet strukturës së fjalisë. Lidhet me mënyrat sesi bashkohen pjesët e fjalisë për të dhënë një mendim të plotë.

Sintetik. Ky është një nga tri termat që lidhet me llojet e poezisë hebraike. Ky term bën fjalë për ata rreshta poetikë që ndërtohen mbi njëri-tjetrin në mënyrë shtuese, nganjëherë, e quajtur “kulmore” (shih Psa. 19:7-9).

Shkolla aleksandriane. Kjo metodë e interpretimit biblik u zhvillua në Aleksandri të Egjiptit në shekullin e dytë pas Krishtit. Ajo përdor parimet interpretuese bazë të Filos, i cili ishte ndjekës i Platonit. Shpesh, ajo quhet metoda alegorike. Ajo mbizotëroi në kishë deri në kohën e Reformacionit. Përkrahësit më të aftë të saj ishin Origeni dhe Augustini. Shih Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?* (Academic, 1987).

Shkolla antiokase. Kjo metodë interpretimi biblik u zhvillua në Antioki të Sirisë në shekullin e tretë pas Krishtit si reagim ndaj metodës alegorike të Aleksandrisë në Egjipt. Thelbi bazë i saj ishte përqendrimi te kuptimi historik i Biblës. Ajo e interpretonte Biblën si letërsi normale dhe njerëzore. Kjo shkollë u përfshi në polemikën nëse Krishti kishte dy natyra (nestorianizmi) apo një natyrë (plotësisht Perëndi dhe plotësisht njeri). U shpall heretike nga kisha katolike e Romës dhe u zhvendos në Persi, por shkolla pati pak peshë. Më vonë, parimet e saj hermeneutike bazë u bënë parime interpretuese të reformatorëve klasikë të protestantizmit (Luteri dhe Kalvini).

Shpirtërizim. Ky term është sinonimik me alegorizimin, në kuptimin se përjashton kontekstin historik e letrar të pasazhit dhe interpreton në bazë të kriterëve të tjera.

Talmudi. Ky është titulli i kodifikimit të traditës gojore judaike. Judenjtë besojnë se Perëndia ia dha Moisiut në malin Sinai. Në të vërtetë, Talmudi duket se është urtësia kolektive e mësuesve judenj ndër vite. Ekzistojnë dy versione të ndryshme të shkruara të Talmudit: versioni babilonas dhe versioni më i shkurtër dhe i papërfunduar palestinas.

Teksti Masoretik. Kjo u referohet dorëshkrimeve hebraisht të Dhjatës së Vjetër në shekullin e nëntë, të prodhuara nga breza studiuesish judenj, të cilat përmbajnë pikësime zanoresh dhe të tjera shënime tekstuale. Ai përbën tekstin bazë për Dhjatën e Vjetër në gjuhën tonë. Teksti i tij është vërtetuar historikisht nga dorëshkrimet në hebraisht, sidomos Isaia, të njohura si Pergamenat e Detit të Vdekur. Shkurtohet si “MT”.

Proof-texting ose “Teksti provë”. Kjo është praktika e interpretimit të Shkrimit duke cituar një varg pa patur parasysh kontekstin e tij të atypëratyshëm apo kontekstin më të gjerë të njësisë së tij letrare. Kjo i largon vargjet nga synimi i autorit fillestar dhe, zakonisht, përfshin përpjekjen për të provuar një mendim personal duke pretenduar autoritet biblik.

Tekstus Receptus. Ky përcaktim u zhvillua në botimin e Dhjatës së Re greqisht prej Elzevirit më 1633 pas lindjes së Krishtit. Në thelb, kjo është një formë e Dhjatës së Re greqisht që u prodhua nga disa dorëshkrime të vona greqisht dhe versione latinisht të Erazmit (1510-1535), Stefanusit (1546-1599) dhe Elzevirit (1624-1678). Në *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, f. 27, A. T. Robertson thotë: “praktikisht, teksti bizantin është Textus Receptus”. Teksti bizantin është më pak i vlefshmi nga tre familjet e dorëshkrimeve të hershme greqisht (perëndimore, aleksandriane dhe bizantine). Ai përmban gabimet e akumuluar prej shekujsh të teksteve të kopjuara me dorë. Megjithatë, edhe A. T. Robertson thotë: “Textus

Receptus ka ruajtur për ne një tekst, në thelb, të saktë” (f. 21). Kjo traditë e dorëshkrimeve greqisht (sidomos botimi i tretë i Erazmit i 1522) përbën bazën e përkthimit të King James Version më 1611.

Teologji sistematike. Kjo është një fazë interpretimi që përpiqet t’i lidhë të vërtetat e Biblës në mënyrë të unifikuar dhe logjike. Ajo përbën një paraqitje logjike, jo thjesht historike, të teologjisë së krishterë nëpërmjet kategorive (Perëndia, njeriu, mëkati, shpëtimi, etj.).

Tipologjik. Ky është një lloj i specializuar interpretimi. Zakonisht, nënkupton të vërtetën e Dhjatës së Re që gjendet në pasazhet e Dhjatës së Vjetër me anë të një simboli analogjik. Kjo kategori e hermeneutikës është element kryesor i metodës aleksandriane. Për shkak të abuzimit me këtë lloj interpretimi, duhet që përdorimin e tij t’ia rezervojmë vetëm shembujve të veçantë të regjistruar në Dhjatën e Re.

Torah. Ky është term hebraisht, që do të thotë “mësim”. U bë titulli zyrtar për shkrimet e Moisiut (Zanafilla deri te Ligji i Përtërirë). Për judenjtë, është pjesa më e autoritetshme e kanonit hebre.

Vatikanus. Ky është dorëshkrimi greqisht i shekullit të katërt pas lindjes së Krishtit. U gjend në bibliotekën e Vatikanit. Në fillim, përmbante gjithë Dhjatën e Vjetër, Apokrifët dhe Dhjatën e Re. Sidoqoftë, disa pjesë humbën (Zanafilla, Psalmet, Hebrenjve, letrat pastorale, Filemoni dhe Zbulesa). Është dorëshkrim shumë i dobishëm për përcaktimin e fjalëve origjinale të autografeve. Është emërtuar me shkronjën e madhe “B”.

Vulgata. Ky është emri i përkthimit të Biblës në latinisht nga Jeronimi. Ai u bë përkthimi bazë, ose “i përbashkët”, i kishës katolike të Romës. U bë në vitet 380 pas lindjes së Krishtit.

Zbulesa e natyrshme. Kjo është një kategori e vetëzbulesës së Perëndisë ndaj njeriut. Ajo përfshin rendin e natyrshëm (Rom. 1:19-20) dhe ndërgjegjen morale (Rom. 2:14-15). Përmendet në Psa. 19:1-6 dhe Rom. 1-2. Duhet dalluar nga zbulesa e veçantë, e cila është vetëzbulesa e veçantë e Perëndisë në Biblën dhe, epërsisht, në Jezusin e Nazaretit.

Kjo kategori teologjike po ritheksohet nga lëvizja e “tokës së vjetër” ndër shkencëtarët e krishterë (p.sh., shkrimet e Hugh Ross). Ata e përdorin këtë kategori për të pohuar se gjithë e vërteta është e vërteta e Perëndisë. Natyra është derë e hapur për njohurinë rreth Perëndisë; është e ndryshme nga zbulesa e veçantë (Bibla). Ajo i jep shkencës moderne lirinë që të hulumtojë rendin natyror. Për mendimin tim, ajo përbën një mundësi të re të shkëlqyer për t’i dëshmuar botës së sotme shkencore në perëndim.

Zbulesë. Ky është emri që i jepet konceptit se Perëndia ka folur me njerëzimin. Zakonisht, koncepti i plotë shprehet me tre terma: (1) zbulesë – Perëndia ka vepruar në historinë njerëzore; (2) frymëzim – ai ua ka dhënë interpretimin e duhur të veprimeve të tij, si dhe kuptimin e tyre, disa njerëzve të zgjedhur që ta shkruanin për njerëzimin; dhe (3) përndritje – ai na ka dhënë Frymën e vet që të ndihmojë njerëzimin të kuptojë vetëzbulesën e tij.

SHTOJCA KATËR: SHPALLJE DOKTRINORE

S'është se dua t'ia di për shpalljet doktrimore apo kredot. Parapëlqej të pohoj vetë Biblën. Gjithsesi, e kuptoj se një shpallje besimi do t'u sigurojë atyre që s'më njohin një mënyrë për të vlerësuar këndvështrimin tim doktrinor. Në kohën tonë, të mbushur me kaq shumë gabime dhe mashtrime teologjike, ofroj shkurtimisht më poshtë përmbledhjen e teologjisë sime.

1. Bibla, si Dhjata e Vjetër ashtu dhe e Reja, është Fjala e frymëzuar, e pagabueshme, e autoritetshme dhe e përjetshme e Perëndisë. Ajo është vetëzbuluesja e Perëndisë, e shkruar nga njerëzit nën drejtimin e mbinatyrshëm hyjnor (shih [SPECIAL TOPIC: INSPIRATION](#) [Temë e Veçantë: Frymëzim]). Ajo është burimi ynë i vetëm i së vërtetës së qartë për Perëndinë dhe për synimet e tij (shih [Special Topic: YHWH's Eternal Redemptive Plan](#) [Temë e Veçantë: Plani i Përjetshëm Shpengues i YHWH]). Po kështu, ajo është burimi i vetëm i besimit dhe praktikës për kishën e tij.
2. Ekziston vetëm një Perëndi i përjetshëm, krijues dhe shpengues (shih [SPECIAL TOPIC: MONOTHEISM](#) [Temë e Veçantë: Monoteizëm]). Ai është krijuesi i të gjitha gjërave, të dukshme dhe të padukshme. Ai e ka zbuluar veten si Perëndi i dashur dhe i dhembshur, ndonëse është edhe i paanshëm e i drejtë. Ai e ka zbuluar veten në tre persona të veçantë: Ati, Biri dhe Fryma; vërtet të veçantë por, megjithatë, të njëjtë për nga substanca (shih [SPECIAL TOPIC: THE TRINITY](#) [Temë e Veçantë: Triniteti]).
3. Perëndia është aktivisht në kontroll të botës së vet. Ekziston një plan i përjetshëm për krijimin e tij, që është i pandryshueshëm, por edhe një plan i fokusuar tek individ, që lejon vullnetin e lirë njerëzor. Asgjë nuk ndodh pa njohurinë dhe lejen e Perëndisë, por, megjithatë, ai lejon zgjedhje individuale ndër engjëjt dhe njerëzit. Jezusi është Njeriu i Zgjedhur i Atit dhe të gjithë janë potencialisht të zgjedhur në të. Paranjohja e ngjarjeve nga ana e Perëndisë nuk i ul njerëzit në nivelin e një skenari të parashkruar dhe të paracaktuar. Të gjithë jemi përgjegjës për mendimet dhe veprat tona (shih [Predestination \(Calvinism\) vs Human Free Will \(Arminianism\)](#) [Paracaktimi (Kalvinizmi) përkundrajt Vullnetit të Lirë të Njeriut (Arminianizmi)]).
4. Njerëzimi, ndonëse i krijuar në shëmbëllimin e Perëndisë dhe i lirë nga mëkati, zgjodhi të ngrinte krye kundër Perëndisë. Ndonëse u tunduan nga një veprues i mbinatyrshëm (shih [SPECIAL TOPIC: PERSONAL EVIL](#) [Temë e Veçantë: I Ligu Personal]), Adami dhe Eva ishin përgjegjës për egoizmin e tyre rebel. Kryengritja e tyre ka prekur njerëzimin dhe krijimin. Të gjithë kemi nevojë për mëshirën dhe hirin e Perëndisë, si për gjendjen tonë kolektive në Adamin, ashtu dhe për kryengritjen tonë të vullnetshme si individë.
5. Perëndia i ka siguruar njerëzimit të rënë një mënyrë faljeje dhe rimëkëmbjeje. Jezu Krishti, biri i pashoq i Perëndisë, u bë njeri, bëri një jetë të pamëkatë dhe, me anë të vdekjes së vet zëvendësuese, pagoi dënimin për mëkatin e njerëzimit. Ai është e vetmja rrugë për rimëkëmbjen dhe bashkësinë me Perëndinë. Nuk ka mënyrë tjetër shpëtimi përveçse përmes besimit në veprën e përfunduar të tij.
6. Secili prej nesh duhet të pranojë personalisht ofertën e faljes së Perëndisë dhe rimëkëmbjes në Jezusin. Kjo arrihet me anë të besimit të vullnetshëm në premtimet e Perëndisë përmes Jezusit, duke i kthyer vullnetshëm shpinën mëkateve të njohura. Shih [Special Topic: What Does It Mean to "Receive." "Believe," "Confess/Profess," and "Call Upon"?](#) [Temë e Veçantë: Çfarë do të thotë të “marrësh”, “të besosh”, “të rrëfesh” dhe “të thërrasësh”?]
7. Të gjithë ne falemi dhe rimëkëmbemi plotësisht në bazë të besimit (shih [Special Topic: "Believe" in the NT](#) [Temë e Veçantë: “Të besosh” në Dhjatën e Re]) në Krishtin dhe pendimit nga mëkati (shih [SPECIAL TOPIC: REPENTANCE \[NT\]](#) [Temë e Veçantë: Pendesa (Dhjata e Re)]). Sidoqoftë, provat për këtë marrëdhënie të re shihen në jetën e ndryshuar dhe në ndryshim e sipër të besimtarit. Synimi i Perëndisë për njerëzimin nuk është vetëm qielli dikur në të ardhmen, por ngjashmëria me

Krishtin tani. Ata që janë vërtet të shpenguar, ndonëse mëkatojnë ndonjëherë, do të vazhdojnë me besim dhe pendim gjatë gjithë jetës.

8. Fryma e Shenjtë është “Jezusi tjetër” (shih [Special Topic: Jesus and the Spirit](#) [Temë e Veçantë: Jezusi dhe Fryma]). Ai është i pranishëm në botë për të drejtuar të humburit te Krishti dhe për të zhvilluar ngjashmërinë me Krishtin te të shpëtuarit. Dhuntitë e Frymës jepen kur shpëtohem. Ato janë jeta dhe shërbesa e Jezusit, të ndara brenda trupit të tij, kishës. Dhuntitë, të cilat në thelb janë qëndrimet dhe motivet e Jezusit, duhen motivuar me anë të frytit të Frymës. Fryma është po aq veprues në kohën tonë sa dhe në kohët biblike.
9. Ati e ka bërë Jezu Krishtin e ringjallur Gjykatës të të gjitha gjërave. Ai do të kthehet në tokë për të gjykuar gjithë njerëzimin. Ata që kanë besuar në Jezusin, emrat e të cilëve janë në librin e jetës së Qengjit, do të marrin trupa të përlëvdur dhe të përjetshëm kur të kthehet ai. Ata do të jenë përjetësisht me të. Ndërsa ata që s’kanë pranuar t’i përgjigjen së vërtetës së Perëndisë do të ndahen përjetësisht nga gëzimet e bashkësisë me Perëndinë Triun. Ata do të dënohen së bashku me Djallin dhe engjëjt e tij.

Sigurisht, kjo nuk është as e plotë, as tërësore, por shpresoj se do t’ju japë sadopak ngjyrimin teologjik të zemrës sime. Mua më pëlqen shprehja:

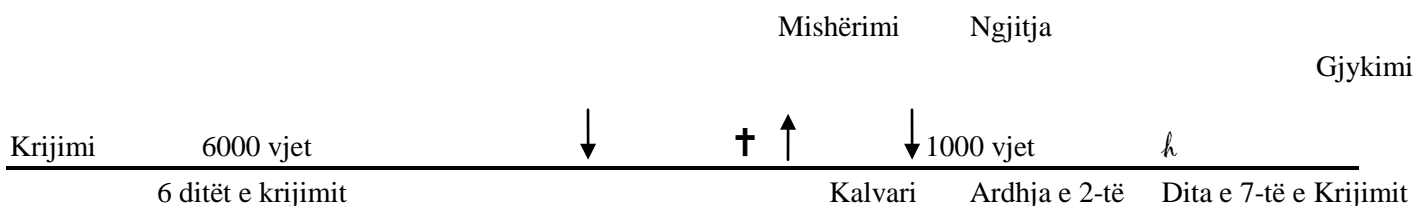
“Në thelbësoret – unitet; në jothelbësoret – liri; në gjithçka – dashuri”.

SHTOJCA PESË: PIKËPAMJE TË ARDHJES SË DYTË

HYRJA

- Kjo temë ka shkaktuar shumë diskutime.
- Përgjigjet ndaj pyetjeve “Si?” dhe “Kur?” nuk janë të sigurta, por ngjarja është e sigurtë.
- Ku e ke bazuar atë që beson?
- Cili është qëllimi i Ardhjes së Dytë?
- A mëson Bibla një eskatologji sistematike?
- Pse janë njerëzit në kohën tonë kaq të interesuar në Ardhjen e Dytë?
- Të gjitha teoritë e lidhura me ardhjen e dytë fizike të Jezusit janë pikëpamje konservative.

PARAMJËVJEÇARIZËM I KISHËS SË HERSHME (Paramijëvjeçarizëm Historik)

Presupozimet

- Historia e Tokës është analoge me 7 ditët e Krijimit (Letra e Barnabas [Barnabës], Irenaeus [Ireneasit], Methodius [Metodiusit])
- Çdo ditë përfaqëson 1000 vite (2 Pjet. 3:8; Psa. 90:4)

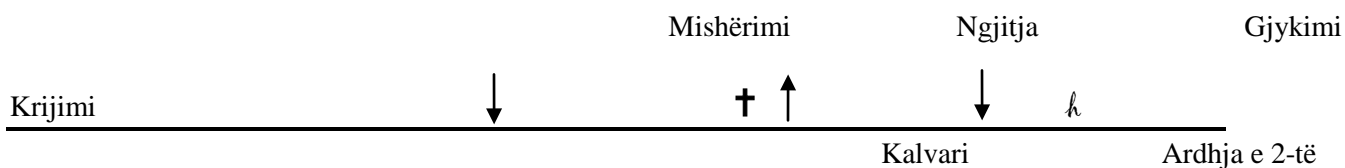
Avokatët

- Papias Irenaeus [Papias Ireneasi], Justin Martyr [Justin Martiri], Tertullian Hippolytus [Tertullian Hipolitus], Methodius [Metodiusit]
- George Ladd [Xhorxh Led] (Paramijëvjeçarizmi Historik)

Pikat e Forta

- Ndodhi të sigurtë duhet të ndodhin përpara Parusisë
 - Ungjilli tek të gjitha kombet (Mate. 24:14)
 - Konvertimi i Izraelit (Rom. 11:25 e në vazhdim)
 - Apostasia e Madhe (Mate. 24:10; 2 Thes. 2:3)
 - Shqetësimi i Madh (Mate. 24:21)
 - Zbulesa e Njeriut të Mëkatit – Antikrishti (2 Thes. 2:3) Një Rrëmbim i dukshëm dhe universal dhe Ardhja

PAMIJËVJEÇARIZËM (mijëvjeçari i realizuar ose i inauguruar)

Presupozimet

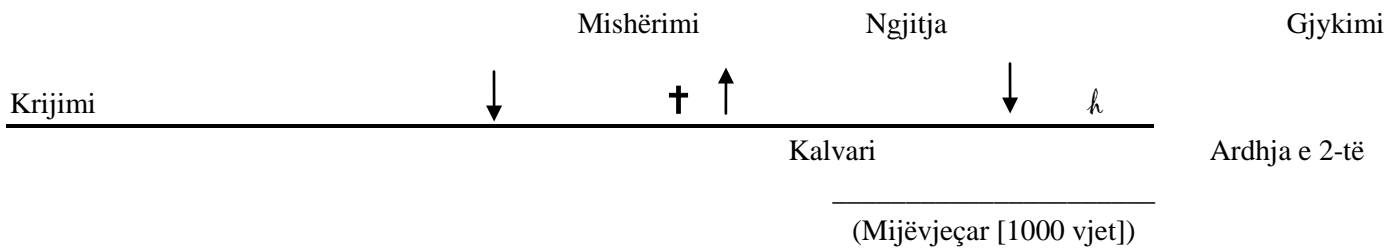
1. Kisha është Izraeli Shpirtëror (Gal. 3:9,29; 6:16; Rom. 2:5,9,28-29; Zbu. 1:6; 1 Pjet. 3:6)
2. Një Besëlidhje (E vjetër dhe E re, Rom. 4 – Abrahami është shembulli i Palit për drejtësimin me anë të besimit)
3. Mbretëria e Krishtit nuk është e përkohshme (Gjoni 18:36)
4. Një Ardhje e Dytë
Një Ringjallje
Një Gjykim
Mbretëria e Përjetshme

Avokatët

1. Disa Etër të Kishës së Hershme
2. Agustini
3. Zvingli [Zvingli]
4. Calvin [Kalvini] (Presbiterianizmi)
5. Ray Summers [Rei Samërs] (Baptisti)
6. Jay Adams [Xhej Adams] (I reformuari)
7. Shumica e Kishave të Krishtit

Pikat e Forta

1. Fitore e marrë mbi Kalvar, jo në Mijëvjeçar
2. Satani i lidhur tani
3. Uniteti i planit shpengues të Perëndisë

PASMIJËVJEÇARIZËM (mijëvjeçari tani)**Presupozimet**

1. Përpjekjet e njeriut do të sjellin Mbretërinë (2 Pjet. 3:12; Mate. 6:10)
2. Gjërat po përmirësohen gjithnjë e më shumë

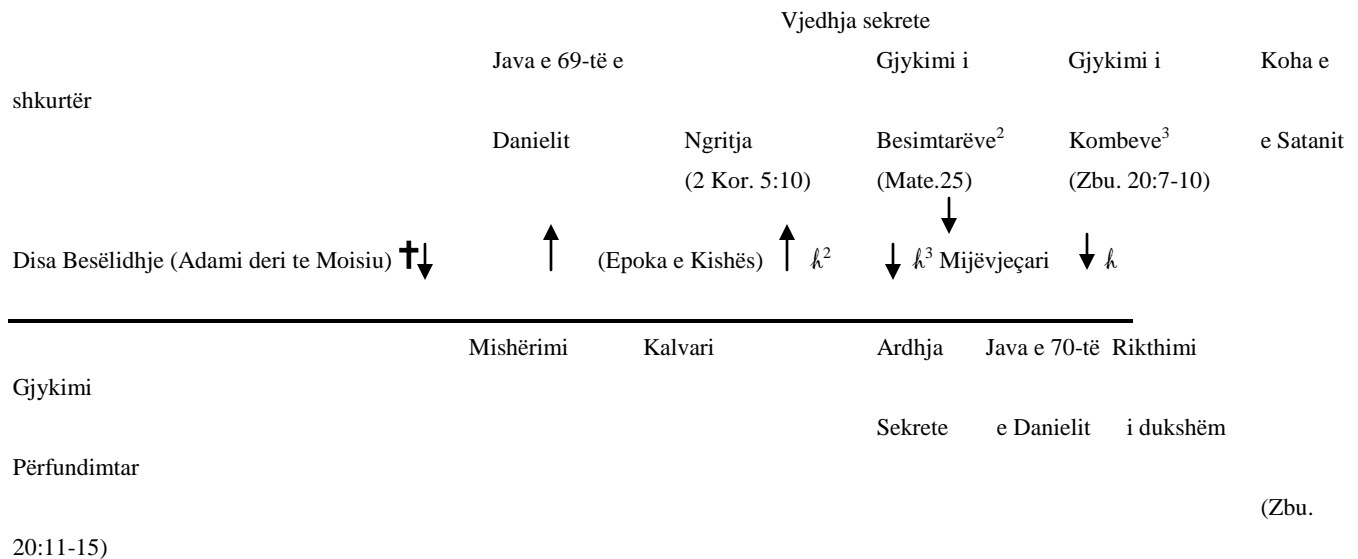
Avokatët

1. Jonathan Edwards [Xhonatan Eduërds]
2. A. H. Strong [Ej Ejç Strong]
3. W. T. Conner [Dabëllju Ti Konër]
4. Pjesa më e madhe e Studiuesve të shekullit të 19-të

Pikat e Forta

1. E merr seriozisht Ardhjen e Dytë
2. Njeriu luan një rol në planin e Perëndisë
3. Është optimist mbi kulturën bashkëkohore

PARAMIJËVJEÇARIZËM DISPENSACIONAL

¹ Ka tre pikëpamje të kësaj ardhjeje sekrete:

- 1) Para-shtrëngimeve
- 2) Në mes të shtrëngimeve
- 3) Pas-shtrëngimeve

² Gjykimi i Besimtarëve (2 Kor. 5:10)

³ Gjykimi i Kombeve (Mate. 25)

Presupozimet

1. Bibla ndahet në shtatë dispensacione të ndryshme
2. Përbushja e drejtpërdrejtë e çdo profecie të Dhjatës së Vjetër ndaj Izraelit
3. Kisha dhe Izraeli plotësisht të ndara. Kisha është plani B i Perëndisë nëse hebrenjtë refuzojnë Jezusin si Mesia
4. Kisha do të rrëmbehet në mënyrë të fshehtë, përpara Shtrëngimit. Libri i Zbulesës, pas kapitullit 5, është hebraik.
5. Dhjata e Re e interpretuar nën dritën e profecisë së Dhjatës së Vjetër.

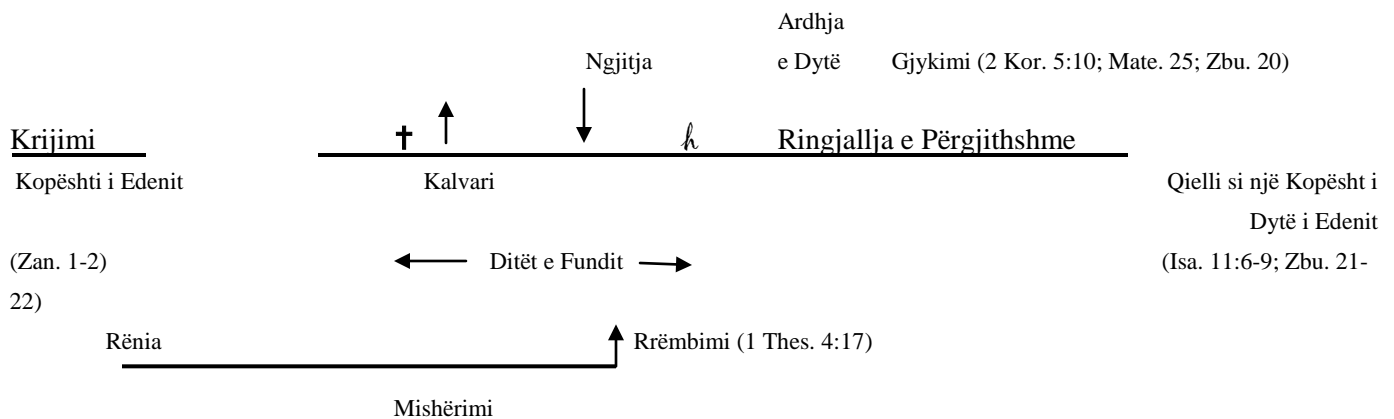
Avokatët

1. John Darby [Xhon Darbi] (Plymouth Brethren)
2. Clarence Larkin [Klarenc Larkin]
3. D. L. Moody [Di El Mudi]
4. C. I. Scofield [Si Aj Skofilld] (Bibla Referencë)
5. Dallas Seminary [Shkolla Teologjike Dallas] (Pentekost, Ryrie, Walvoord)
6. W. A. Criswell [Dabëllju Ej Krisuell] (Baptizëm Jugor)
7. Hal Lindsey [Hall Lindsej]
8. Tim LaHaye [Tim Lahej]
9. Kisha Biblike [Shkolla Teologjike Dallas]

Pika të Forta

1. E merr profecinë biblike seriozisht (sidomos Danielin)
2. Rikthimi i çdo-momenti (Mate. 24:40-42)

OPINIONI TENTATIV I BOB-IT (Pikëpamje Paramijëvjeçariste / Pas-Shtrëngimeve / Pamijëvjeçariste Historike)

Presupozimet

1. Një Plan (Zan. 3:15)
2. Uniteti i popullit të Perëndisë (Rom. 2:28-29; 4; Gal. 3:29; 6:16)
3. Natyra apokaliptike e Danielit, Ezekielit dhe Zbulesës (zhanre letrare)
4. Dhjata e Vjetër e shihte një ardhje (Dy Epoka), një ardhje të dukshme
5. Një ardhje e dukshme (Mate. 24:27)
Një Rrëmbim (1 Thes. 4:13-18)
Një Ringjallje
Një Gjykim (Mate. 25; Zbu. 20)
Mbretëria e Përjetshme

Tensione Dialektike

1. Midis modeleve profetike të Besëlidhjes së Vjetër dhe modeleve apostolike të Dhjatës së Re
2. Midis monoteizmit të Biblës (një Perëndi për të gjithë) dhe zgjedhjes së Izraelit
3. Midis aspektit kushtëzues të besëlidhjeve dhe premtimeve biblike (“nëse...atëherë”) dhe besnikërisë së pakushtëzuar të Perëndisë ndaj shpengimit të njerëzimit të rënë
4. Midis zhanreve letrare të Lindjes së Afërme dhe modeleve letrare moderne perëndimore
5. Midis Mbretërisë së Perëndisë prezente, e megjithatë të ardhshme
6. Midis besimit në rikthimin e afërt të Krishtit dhe besimi se disa ngjarje duhet të ndodhin fillimisht

Konkluzion

1. John Calvin [Xhon Kalvin] ka thënë për librin e Zbulesës, “Vetëm Perëndia e di se çfarë nënkupton ky libër.”
2. Nuk ka asnjë opinion të aprovuar apo dominant mbi Ardhjen e Dytë.
3. Çdo brez besimtarësh e sforcon Biblën në rrethanat e veta historike dhe kulturore.
4. Nuk ka asnjë eskatologji sistematike në Dhjatën e Re, por e vërteta zbulohet për ne që të “jemi gati” dhe të “jemi aktivë”.
5. Vetëm konservativët zihen mbi këtë çështje.
6. Është shpresa, inkurajimi dhe motivimi i çdo brezi besimtarësh që të presë Ardhjen e Dytë në kohën e tyre (Mark 13:33-37).

SHTOJCA GJASHTË: POEZI MBI ZBULESËN

Zbulesa

*Më tremb pak
kjo zbulesë e misterhme.
Por më pas ajo sërish ma ndez kuriozitetin
dhe më trazon imagjinatën.
Por kam mësuar se duhet të bëj kujdes
se si e shoh këtë mesazh aty,
të sigurohem se nuk bëhem dogmatik
dhe se e analizoj me kujdes.
E di se gjuha është simbolike
ndaj nuk mund të tregohem i pafrerë dhe i lirë
me interpretimin tim
dhe të shpërfill paqartësinë.
Zhanri është i rëndësishëm,
këtë duhet ta mbaj mend,
nuk duhet të mendoj kurrë se përgjigjet e mia
janë të vetmet përgjigje të sakta.
Por unë shpresoj që të mund të dëgjoj
Fjalët që Ati do të më thotë,
mezi pres që Krishti të vijë sërish,
t'ju tregoj të tjerëve se Ai është e Vërteta, Rruga dhe Jeta.
Dhe atëherë unë do të kujtoj ndërsa luftoj çdo ditë,
në rolin tim tokësor,
që vullneti i Perëndisë të fitojë,
se Ai sundon si më i larti,
Ai ka gjithçka nën kontroll.*

Pat Bergeron 7/21/1999